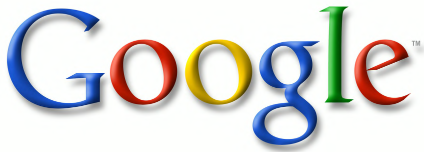
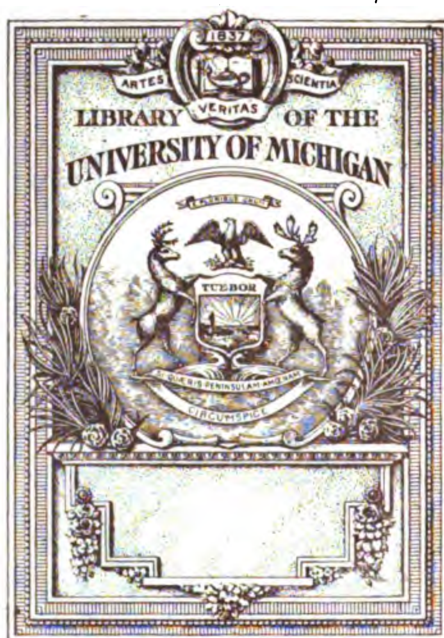

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN,

van het koningrijk der Nederlanden

inhoudende een Verhael van de

MERKWAERDIGSTE
GESCHIEDENISSEN,

die voorgevallen zyn binnen den omtrek der

VEREENIGDE
PROVINTIEN,

sederd het begin des jaers MDCCXLVII, het jaer der Verkiezinge van zyne Doorluchtigste Hoogheit, Prins WILLEM DEN IV, hoogl. ged. tot Stadhouder van Holland, enz.

ACHTSTE DEELS TWEEDE STUK.

1754.

TE AMSTELDAM,
By F. HOUTTUYN.

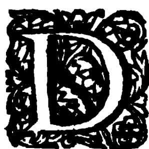
NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

JULY.

MDCCLIV.

HOLLAND.

HAERLEM.

En 17 dezer Hooimaend, des middags even na twee uuren, dreef over een gedeelte van deze Stad, een zoogenaemde Hoos, vergezeld van zeer sterke Dwarlwinden. Aen de zuidzyde, naby den Boom, werd het Water uit het Sparen opgetrokken, ter hoogte van omtrent vyftig of zestig voeten, en voorts tegen de Huizen, die daer, aen de Lange Brug, staen, aengesmeten. In het Dak van het Roomsche Weeshuis raekte een groot Gat, en, in een der Vertrekken, werden eenige Glazen, wel in het Lood staende, daer uit gerukt; eenige Stoelen om ver gesmeten; een Plank, in den Zolder van dat Vertrek liggende, opgenomen en omgekanteld. Voorts hebben eenige weinige Huizen ook eenige schade aen Daken en Glazen geleden. Dit alles geschiedde, naer de beste gissing, in een minuut of oogenblik tyds; terwyl niet alleen aen andere plaetsen in deze Stad, maer zelfs in zeer nabystaende Huizen van de voorn. uitwerkselen niets met al vernomen werd.

HAERLEM.

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

IN onze berichten voor de laetste Zomermaend, hebben wy hare Koninklyke Hoogheid met derzelver Vorstelyke Kinderen, van hier als verzeld op hare Reize naer het Oranjewoud in Vriesland, door het beschouwen der Plechtigheden en Eerbewyzen, waer mede deze Koninklyke en Doorluchtige Personaedjen, genoegzaem in alle Steden en Plaetsen van den Doortogt derwaert, hoogstatelyk zyn ontvangen en begroet. Eer wy nu hare Koninklyke Hoogheid met derzelver Gezelschap herwaert te rug geleiden, staet ons te boeken op welke wyze in Vriesland de Magistraet en Burgery te Leeuwarden, ter betooninge van eer en plichtbewys, getracht heeft uit te munten, by gelegenheid dat hare Hoogheden die Stad met hare tegenwoordigheid vereerden; waer van de berichten uit die Provintie het volgende opleveren. Toen de Wel Ed. Achtb. Magistraet der Stad LEEUWARDEN in het zekere kennis had, wegens het voornemen van Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, om met den Prinse Erfstadhouder en de Prinsesse Carolina, op den 5 dezer Hooimaend, in die Stad te komen, vergaderden hun Ed. Achtb. den zelfden dag, des morgens omtrent negen uuren, op het Stadhuis, om zich te vervaerdigen tot het ontfangen van het Doorluchtige Gezelschap. Ten dien einde verschenen voor het Raedhuis zes Koetsen, ieder met twee Paerden bespannen, die, zoo wel als de Bedienden der Koetsen, met Oranje Cocarden en andere Sieraden waren opgepronkt.

pronkt. In de eerste dezer Rytuigen plaetsten zich de Heeren Burgemeesteren Mr. *Gysbertus Nauta* en *Jakob Bourboom*; in de tweede, de Heeren Burgemeesteren Mr. *Gulbertus Knock* en *Jan Klemrink*; in de derde de Heeren Schepenen *Tiberius Kleienburg* en *Siricus Tjallingi*; in de vierde de Heeren Schepenen *Geert Herfst* en *Thomas Wieland*; in de vyfde de Heeren Schepenèn *Daniel Reneman* en *Louis le Maire*, en in de zesde de Bouwmeesters Mr. *Jarichius Tadema* en *Dominicus Balk*, benevens de Sekretaris Mr. *Everhardus Bourboom*. Voor de Koetsen reed de Ceremoniemeester *Jan Watses* te Paerd, kostelyk uitgedoscht; ter zyde de Koetsen der Heeren Burgemeesteren gingen de Livreidragende Bedienden der Stad, twee nevens ieder Koetse. Achter alle de Koetsen ging de Wachtmeester der Stad, *Jakob Smeding*, te voet. Hier op volgden de vier Stads Boden met hunne Staven, die met Oranje Linten omvlochten waren. In deze orde reden de Heeren der Regeringe tot zoo verre de Jurisdictie dier Stede zich uitstrekt. Hare Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden, die met een gevolg van Edellieden, des morgens omtrent zeven uuren, van het Oranjewoud waren afgereden, omtrent elf uuren de Stad Leeuwarden genaderd zynde, traden de Heeren van den Magistraet uit de Koetsen en verwelkoomden de hooge Personagien, door den mond van den Heere Burgemeester *Gulbertus Knock*, uit naem van den geheelen Magistraet en Vroedschap der Stad Leeuwarden, het welk door hare Hoogheden op het vriendelykst beantwoord werd. Hier na stapten deze Heeren

'S GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE,

weder in hunne Koetsen, reden voor die van hunne Hoogheden, om dezelven aldus de Stad in te geleiden. Ondertusschen begon men in de Stad op de Klokken te spelen, en op Trompetten en Walthorens te blazen van den nieuwen Toren, die, gelyk het Oude Hof en het Raedhuis, met Vlaggen voorzien waren. De tien Burger Compagnien der Stad Leeuwarden, op het kostelykst uitgedoscht, zoo met Oranje Cocarden, zilveren Patroontassen, Boordsels om de Hoeden, als andere Sieraden, en meest in het Zwart gekleed met Witte Koussen, hadden zich, 's morgens omtrent zeven uuren, in 't Geweer en ieder onder haer Vaendel begeven, en waren gemarcheerd naer de algemeene Vergaderplaets, de Lange Pyp genaemd (*), daer zy by malkander in order geschikt werden, en voorttrokken naer de Wirdumer Poort, om zich volgens den rang in twee Ryen te scharen, vattende de eerste Compagnie post by de gemelde Poort, en de verdere Compagnien, naer haren rang, den Dyk langs en de breede Nieuwe Stad op, naer het Hof van Mevrouwe de Prinsesse Douariere van Oranje en Nassau, Grootmoeder der Vorstelyke Kinderen, zoo verre de Burgery konstrekken; waer na het Guarnisoen der Stad in twee Ryen geschaerd stond. Gelyk de Wel Ed. Achtb. Magistraet in het ryden naer buiten door deze Ryen gereden was (wanneer de Burger-Officiers de Heeren met Sponton en Vaendel salueerden, en de Burgers hun Geweer presenteerden) zoo passeerden zy dezelven, op gelyke wy-

(*) Volgens de Landtale in Vriesland heeft een Brug den naem van *Pyp*.

wyze, weder by den Intogt, en werden gevolgd door vier Koetsen, ieder met zes Paerden bespannen, in welker tweede zaten hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Prinses Gouvernante, de Prins Erfstadhouder en de Prinses Carolina, en in de overigen eenige Heeren en Dames van derzelver Hofhoudinge. Hare Hoogheden, binnen de Barriere van het Hof gekomen, werden door hare Doorl. Hoogheid, de Prinsesse, Grootmoeder van den jongen Erfstadhouder en de Prinsesse Carolina, op het teederst ontvangen. Middelerwyl traden de Wel Ed. Achtb. Heeren van den Magistraet wederom uit hunne Koetsen, om het Vorstelyk Gezelschap andermael door den mond van den Heere Burgemeester *Knock* te complimenteren, waer na hunne Ed. Achtb. naer het Stadhuis terug reden. Zoo ras hare Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden in de Stad gekomen waren, werd het Kanon van de Wallen geloscht; de Burgery schoot by Compagnien, toen hare Hoogheden op het Hof waren, waer van de naest aen het Hof staende Compagnie een begin maekte; toen brandde 't Kanon van de Wallen andermael los, en vervolgens vuurde de Burgery wederom tot driemael toe. Na dit alles trokken de Compagnien in rang binnen de Barriere van 't Hof, en derzelver Officieren (ieder op het netst in 't Zwart gekleed met Witte Koussen, Oranje Degenbanden, Cocarden, Gouden Boordsels om de Hoeden en meer andere Sieraden) salueerden het Hoogvorstelyk Gezelschap met de Spontons en Vaendels. Hier op volgde het geheele Guarnizoen. De Burger

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. ger Compagnien trokken door de Kerk- en Beierstraet op tot voor het Prinsenhof, daer zy eerst met Divisien en vervolgens met eene generale salvo vuurden, gelyk mede voor den Wel Ed. Achtb. Magistraet geschiedde; waer na zy in eene goede orde van elkander scheidden. De Heeren Officieren en andere Heeren en Dames hadden, 's namiddags omtrent vyf uuren, de eere van hare Koninklyke Hoogheid en de Vorstelyke Kinderen te complimenteren. Geen mindere eere poogde het lichaem der gezamentlyke Schipperen, wier hart ontvonkt was door een brandenden yver voor het Huis van Oranje, by deze inhalinge der Koninklyke en Doorluchtige Personaedjen, te bewyzen; ten welken einde zy, in hun eigen bedryf, afgezondert van alle anderen, tot de volgende plechtigheden besloten. Men plaetste een Schip aen den eenen kant van de Wirdumer Brugge, daer de Dwinger is; een ander aan den overkant by het Bolwerk, en voorwaerts lag het Prinsen Jacht. Deze Schepen en het Jacht waren met een groot getal ongemeen fraeie en naer de kunst geschilderde Vlaggen en Wimpels opgesierd, ieder met negen stukken Kanon beplant, en van een Trompetter voorzien, die zich door het blazen van *Wilhelmus van Nassouwen*, op gepaste tyden, liet hooren. By het doorryden van het Vorstelyk Gezelschap, werden de Vlaggen met eene verwonderlyke vaerdigheid gestreken. Na het losschen van het Kanon op de Wallen, werd ook dat van het Jacht en de Schepen gelofcht, en dit t'elkens herhaeld zoo ras het Stads Geschut had losgebrand. De

Ka-

Kapiteins dezer Vaertuigen voerden het Commando met blanke uitgetogen Sabels. Na dat alles buiten de Stad verricht was, trok het lichaem der Schipperen, als een afgezonderd fatsoenelyk Burger lichaem, met Vlaggen, Wimpels en vergulden Tuigjes boven op dezelven, in eene welgeregelde orde, stedewaert met bloote Sabels in de handen. De drie Kapiteins traden voor uit, gaende de Kapitein van het Prinsen Jacht in het midden; hier achter de Konstapels; toen de Vlaglieden, en voorts een groot lichaem van Schipperen, met de blazende Trompetters voor op. Voor het Hof der Vorstinne, eerste Douariere van Oranje en Nassau, gekomen, salueerden zy de Vorstelyke Personaedjen met hunne uitgetogen Sabels en Vlaggen; trokken vervolgens tot voor het Prinsenhof, van daer voorby den Magistraet, en wyders te rug naer hunne Schepen. Ieder van hun was met Oranje, Zilveren en Gouden Sieraden zeer net opgepronkt. Ten bewyze van hun genoegen en hoogachtinge sleten zy een gedeelte van den avond, met vele teekenen van vreugde, eenigheid en vrede. Wy gedenken hier nog by de gulhartige en eenvoudige genegenheid, waer mede de Weeskinders uit het Nieuwe Stads Weeshuis hare Koninklyke Hoogheid en derzelver Doorluchtige Familie kwamen verwelkomen. Zy vervoegden zich, 's namiddags omtrent drie uuren, aen het Hof, en, hier toegelaten, boden zy aen het Vorstelyk Gezelschap; ten teeken hunner hoogachtinge, met een bevalligen zwier en vaerdigheid, eene sierlyk gewerkte

'S GRAVENHAGE.

s'GRAVENHAGE.

Kroon aen, en bevalen zich in de dierbare bescherminge van hare Koninklyke Hoogheid, die aen deze Ouderloozen de minnelykheid bewees van deze blyken van goedwilligheid met eene edelmoedigheid te beantwoorden, die de aengeboren trouw in een heviger gloed kon ontvonken. De Weezen gaven ook by deze Kroon een Gedicht over, dat wy niet mededeelen, op dat de kieschheid der Poëzye aen het zelve geene stoffe van bedillen vinden moge; gelyk wy hierom ook andere Gedichten zullen voorby gaen, die voor het Vorstelyk Huis van Oranje, met bewys van welmeenen, en, gelyk wy hopen, niet met inzicht van eigen lof, ter gelegenheid van deze Reize zyn vervaerdigd Des avonds, omtrent half zes uuren, namen hare Koninklyke Hoogheid, benevens den Heere Erfstadhouder en de Prinses Carolina, op het teederst Affcheid van Mevrouwe, de eerste Douariere van Oranje en Nassau, en keerden met haer Gevolg, onder het losschen van het Kanon van de Stads Wallen, wederom naer het Oranjewoud. Hier bleven hare Hoogheden, als mede de Vorstin, Grootmoeder des Erfstadhouders en der Prinsesse Carolina, die op den 8 dezer maend aldaer wedergekomen was, tot op den 16 dezer zelfde Hooimaend, wanneer de Prinses Gouvernante met den jongen Erfstadhouder en de Prinsesse Carolina, na teeder Affcheid genomen te hebben, naer de Lemmer vertrokken, om naer HOORN over te steken, daer zy den 17 gelukkig aenlandden. Wy zullen, in onze berichten uit die Stad, gelegenheid vinden om deze Vorstinne aldaer op het plechtigst te

zien

zien ontvangen, om Zitting te nemen in twee Collegien, ter bestieringe van Westvriesland en het Noorder-Kwartier in die Stad vergaderende, terwyl wy nu berichten dat, na dat de beraemde plechtigheden te Hoorn verricht waren, hare Hoogheden derzelver reize vervolgden. Ten dien einde reden de Doorl. Personagien, dewyl hare Koninkl. Hoogheid verkozen had, in de te rug reize, geen Stad, Hoorn alleen uitgezonderd, door te trekken, met haer Gevolg ten één uur buiten ALKMAER om, langs de Cingels en door de Houten; echter werd by de aenkomst van hare Koninklyke Hoogheid naby die Stad het Kanon van de Wallen gelost, en derzelver Burgemeesteren betoonden hunne attentie in het opwachten van Mevrouwe de Gouvernante en hare Vorstelyke Kinderen in den Hout, aen den Lusthof van den Wel Ed. Gestr. Heere Mr. *Jacob Josias Vryburg*, thans regerend Burgemeester dier Stad, daer zy, verzeld van Mevrouwen, hunne Gemalinnen, hare Hoogheden verwelkoomden en complimenteerden; terwyl, onder het verspannen der Koetsen, in dezelve, hunner Hoogheden eenige Ververschinge van Fruiten werd aengeboden. Waer na het Vorstelyk Gezelschap, onder het Gejuich der toegevloeide menigte des Volks, zoo uit de Stad als van buiten, en het geroep van *Vivat Oranje*, de reize naer de BEVERWYK voortzette en aldaer omtrent ten twee uuren aenkwam, ieder in eene byzondere Koets; doch de Prins Erfstadhouder kwam omtrent een vierendeel uurs later. Na dat zyne Doorluchtige Hoogheid was afgewacht, trad het Vorstelyk Gezelschap uit de Koetsen en in het

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

Logement den Prins. Onder dit aftreden gebeurde, by de Koets van Mevrouwe de Gouvernante, dat het Kleed, 't welk gebruikt word om de bevlekking van 't Gewaed aen de Koets, thans door de zwaer beregende Wegen zeer beslikt, te verhoeden, niet gereedelyk te vinden was; dit bewoog eene gemeene Vrouw, *Aeltje Minne* geheeten, haer Schortekleed tot dezen dienst aen te bieden, en zy leide het neder in den uitgang van de Koets. De Vorstin, ingenomen met dezen, schoon geringen, echter zeer bereidwilligen en vaerdigen dienst, liet deze goedhartige Vrouw met een Gouden Dukaet beloonen; waerop de blydschap tot den hoogsten top rees, en de zegeningen over hare Koninklyke Hoogheid en derzelver Familie luidkeels klonken, terwyl de Dukaet met veel beweginge van genoegen en verrukkinge aen de Omstaenders geduurig vertoond werd. Het Vorstelyk Gezelschap vertrok, na eene korte poos vertoevens, uit de Beverwyk; uitgezonderd de Prins Erfstadhouder, met eenigen van zyn Gevolg, alzoo zyne Hoogheid verkozen had hier het Middagmael te houden, 't welk een Hofkok reeds toebereidde. Na de Maeltyd, onder welken niemand toegang by zyne Hoogheid vergund was, werden door den jongen Vorst de jonge Familie van den Heere Joan Thierry, Sekretaris der Stad Amsteldam, en de Kleindochter van den Heere Aernoud Langeveld, Burgemeester en Raed dezer Stede, in het gaen naer de Koets ter handkus toegelaten. Dit laetste Kind werd door haren Grootvader aen zyne Hoogheid aengeboden, die ook een korten

ten Zegenwensch over den Heere Prinse uitstortte; waer na zyne Doorluchtige Hoogheid het verdere Vorstelyk Gezelschap naer HAERLEM volgde. Buiten deze Stad om passeerden hunne Hoogheden, in den namiddag omtrent vyf uuren, onder het driemael losschen van 't Geschut, en vervorderden dus hare reize naer de Lustplaets der Heerlykheid BERKENRODE; werwaert de Heer Baron Piek, Heer van Zoelen en Brakel, wegens Gelderland in de Vergadering hunner Hoog Mog. zitting hebbende, zich met Mevrouw zyne Gemalinne begeven had; om, by het afwezen van zyne Excellentie, den Heere van Berkenrode, thans weder naer Vrankryk vertrokken, hare Hoogheden te ontvangen. Het hooge Gezelschap hield hier des avonds de Maeltyd en bleef 'er overnachten. Daegs daer aen volgenden, den 18 dezer Hooimaend, vertrok de Stadhouderlyke Familie, des morgens omtrent negen uuren, van Berkenrode, en kwam des middags tusschen twaelf en half een uuren van derzelver reize op het Huis de Oranje-Zael, na een afwezen van vyf weken, in welstand te rug, wordende, kort na de aenkomste, door de voornaemste Personen van rang gecomplimenteerd. 'sGRAVENHAGE.

De Wel Ed. Achtb. Magistraet dezer Stede heeft onlangs eene Waerschouwinge, van den 19 der Bloeimaend des jaers 1719, gerenoveert en daerin op nieuws verboden het Opkoopen en weder Verkoopen van Goud en Zilver, door Joden en andere ongeauthoriseerde Personen, het zy langs de Straten of aen hunne Huizen, in vilipendie van het vyfde

's GRAVENHAGE.

Artikel der Ordonnantie van hunne Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, op den 3 van Wintermaend 1661, nopens de onderhoudinge van de Keure der Goud- en Zilversmeden gearresteerd; in welke Renovatie hunne Ed. Achtb. goedgevonden hebben alle Uitdragers, Uitdraegsters, oude Kleerverkoopers, Loopers, Joden of andere ongequalificeerde Personen, als nog op het ernstigste te gelasten, zich te wachten van, tegen den inhoud der gemelde Ordonnantie, eenig Goud- of Zilverwerk, gemaekt of ongemaekt, gekeurd of ongekeurd, publiek of onder de hand, het zy ten hunnen huize of elders, binnen deze Stede of derzelver Jurisdictie, te verkoopen; op eene Boete, voor de eerste reize, van vyftig Guldens, voor de tweede reize, van honderd Guldens, en, voor de derde reize, arbitralyk te worden gecorrigeerd; alles ongepræjudicieerd de Boete by het vyfde Artikel der voorsz. Ordonnantie gesteld.

NOORDWYK BINNEN (*).

WAnneer Hoog-Adelyke Geslachten door een Heilbeloovenden Echt zich onderling

(*) Dit is een der twee Dorpen van de Hooge Heerlykheid *Noordwyk*, gelegen in Rynland, ten Zuidwesten de Stad Leiden, en een der deftigste Riddermatige Goederen van den Hollandschen Adel. Tot in den jare 1604 was Noordwyk nog maer een Ambagtsheerlykheid; wanneer Jonkheer Jan van der Does Janszoon met Hooge zoo wel als Ambagtsheerlykheid verlyd werd; in wiens Nageslagt de Heerlykheid tot den tegenwoordigen tyd toe gebleven is, hebbende

ling verbinden, verheugen zich de Landzaten met reden in deze Trouwverbonden, waer uit zy NOORDWYK BINNEN.

bende wyle de Heer Vader van Jonkvrouwe *Frederica Louize van der Does* ook tot het zelve behoort. Zy heeft twee Dorpen *Noordwyk binnen* en *Noordwyk op Zee* of *Noordwyk buiten*, in welker Distrikt, te samen met de nabygelegen Hooge Heerlykheden *Langeveld*, *Ofbem* en *de Lucht*, die mede aen het Hoog-adelyk Geslacht van Noordwyk behooren, in de oude Lyst der Verpondinge van den jare 1632 voor 390 Huizen bekend stonden, en in de latere van den jare 1734 voor 481 Huizen en 1 Korenmolen met 1604 Morgen 496 Roeden Lands. *Noordwyk binnen*, een der grootste Dorpen van geheel Holland, met verscheide net geplaveide Straten en vele schoone Huizen betimmerd, ligt tusschen Leiden, Rynsburg, Katwyk op Ryn en Noordwyk op Zee, in eene aengename Landsdouw van Wei- en Korenlanden, waer in men ook vele Tuinen vol Artsenykruiden vind. De Kerk is een aenzienlyk Gebouw, in de twaelfde of dertiende Eeuw gestigt, met een vierkanten Toren en een kleiner Spitsje achter op het Dak der Kerke. Uit eenige Steenen Doodkisten, hier op het Kerkhof gevonden, besluit men dat hier eenigen der eerste Zendelingen zyn begraven, en de Roomschgezinden vieren hier nog jaerlyks het Feest van St. Jeroen, die hier door de Noormannen zou gemarteld zyn. Thans heeft hier de Kerk, die tot den jare 1645 met Noordwyk op Zee in gemeenschap bediend werd, een eigen Predikant, onder de Klassis van Leiden en Neder-Rynland behoorende. De Remonstranten hebben hier mede eene zinlyke Kerk, die door éénen Predikant bediend word. Behalven het Raedhuis of Rechthuis is hier ook een Gasthuis en Weeshuis, waer over de Heer van Noordwyk het volle gezag heeft en de Regenten en een Binnenvader aenstelt. De Neringen bestaen in Lynbanen, vertier van smaeklyk Ooft, behalven de gemelde Artsenykruiden, als ook in eenige Reederyen van Haringwant. *Noordwyk op Zee* ligt 527 Roeden ten Noordwesten van Noordwyk binnen, tusschen Zandvoort en Katwyk

op

NOORD-WYK BINNEN. zy den Zegen des Vaderlands voor de Nakomelingen hopen door de Geboorte van Telgen, die, in alle Deugden bloeiende en gekweekt, ter bestieringe van Staten en Landschappen, door loffelyke Regeringe, zich de Liefde der Ingezetenen waerdig maken. Geen wonder dan dat dit Dorp en deze Hooge Heerlykheid op den 11 der vorige Zomermaend hunne blydschap betoonden over de Trouwe der Hooggeborene Jonkvrouwe *Frederica Louize van der Does van Noordwyk*, eene der Telgen van wylen den Hoog Edelen Heere Steven van der Does, Heere van Noordwyk, Langeveld en Ofhem, en de Hoog Edele Vrouwe Theodora Odilia van Doys, Vrouwe van Noordwyk enz. enz. enz.; toen deze Edele Jonkvrouw zich in Hu-welyk begaf met den Hooggeboren Heere *Otto Fredrik Grave van Lynden*, Vryheer van Nederhemert, beschreven in de Ridderschap en wegens dezelve Ordinaris Gedeputeerden des Kwartiers van Nymegen. Van dit Trouwverbond achten wy billyk ook in onze Jaerboeken melding te maken en zouden het vroeger gedaen hebben, indien wy niet naer eenige Omstandigheden der Plegtigheid gewagt hadden. Om dit Hoog-adelyk Paer, dat op den gemelden dag uit 's Gravenhage in dit Dorp

op Zee. Het heeft een nieuwe Kerk, die ruim en luchtig is, met een sierlyk Torentje. Hier is ook een Gasthuis, onder het gezag van den Heere, dat in den jare 1652 gestigt werd. Noordwyk op Zee heeft meermalen wegspoelingen ondergaen: ook is, in deze Eeuw, de Vuurbaek, die op een hooge Duin stond, door de Zee ingezwolgen, waer voor sederd een anderen meer naer binnen is opgericht.

Dorp verwagt werd, met luister, maer 't vermogen der Ingezetenen, en ten bewyze hunner byzondere Vreugde, te ontvangen, had men verscheide Eerbogen opgericht Een stond 'er in de Klei, aen het inkomen van het Dorp, die door de Ambagtsbewaerders gemaekt was. Een andere, op kosten van Burgemeesteren en Regenten dezer Plaetse gemaekt, op de Voorstraet, aen den Ingang van het Dorp, en volgens een goede Bouworde vry konstig gewerkt, en versierd met toepasselyke Zinnebeelden, op deze heuchelyke Trouwverbindtenisse, gelyk ook met de Wapens van de Bruid en den Bruidegom. De derde Eereboog hadden de Ingezetenen voor de Kerk geplaetst De vierde op het Lindenplein voor het Huis van den Bailliuw Hoogop, daer het Hoog-adelyk Paer na de Inzegening der Trouwe verwagt werd. Alle deze Boogen waren van een zeer aerdige vindinge, van Groenten en Bloemen samengesteld, en versierd met Zinnebeelden en Vaerzen, waer in het goede Hart der Burgeren ruim zoo zeer als de kunst uitblonk. In den Namiddag, ten twee Uuren, naderden het Adelyk Paer en de wederzydsche hooge Bloedverwanten, in vyf Koetsen, ieder met zes Paerden bespannen. In de eerste waren gezeten de Jonkvrouw Bruid, nevens hare Hooggeboren Vrouw Moeder, de Baronesse Douariere van der Does, Vrouwe van Noordwyk, en de Vrouwe Baronesse van Hekeren tot Rooderloo, representerende wylen de Vrouwe Burggravinne van Lynden, Moeder van den Heere Bruidegom. In de tweede Koets zag men den Heere Bruidegom, met den Hooggeboren Heere Baron van der Does,

NOORDWYK
BINNEN.

NOORD-WYK BINNEN. Heere van Noordwyk, Broeder en representerende wylen den Heere Vader der Bruid, en den Baron van Hekeren tot Rooderloo, Gecommitteerden wegens de Provintie Gelderland in den Raed van State, representerende wylen den Heere Burggrave van Lynden, des Bruidegoms Vader. In de derde Koets volgden Mevrouwe van der Does van Noordwyk, geboren van Wassenaer, en Jonkvrouw van der Does van Noordwyk, Schoonzuster en Zuster der Bruid, benevens haer E. Broeder, den Heere Baron van der Does van Langeveld en den Heere Generael Major Baron van Lynden van Blitterswyk, Neef des Bruidegoms. In de vierde Koets zaten de Heer Graef en Vrouw Gravin van Degenfeld Schomberg, Neef en Nicht der Bruid, benevens de Vrouwe Baronesse Douariere van Lynden van de Park, en den Heere Baron van Lynden tot Hemmen, Nicht en Neef des Bruidegoms. De vyfde Koets, die des Bruidegoms was, volgde ledig, om by het wederkeeren uit de Kerk gebruikt te worden. By het inkomen van het Dorp, aen de eerste Eereboog, begon de Staetsie stapvoets te ryden, en hier werd het hooge Gezelschap statelyk ingehaeld en geluk gewenscht, onder betuiginge van 't hoogste genoegen, door de Regenten dezer Plaetse, die den Heer Bailliuw aen hun Hoofd hadden. Met evengelyken tred reed de aenzienlyke Trein tot aen de Kerk, die geheel opgeruimd en zeer net versierd was. Hier werden de Jonkvrouwe Bruid door den Heere Bruidegom en de verdere Dames, ieder door eenen der aenwezende Heeren, uit de Koetsen opgehaeld en

in

in de Kerke geleid, daer de Gemeente bezig was met het Zingen der Pause van den XLV. Psalm. In het midden der Kerke waren, op een groot pragtig Tapyt, twee Armstoelen en twaelf andere Stoelen geplaetst, waer op zich het Adelyk Paer en de andere Bloedverwanten nederzetteden. Toen het Zingen geëindigd was, begon Dnns Adrianus Oudemans, Predikant te Noordwyk aen Zee, die deze Plechtigheid verrichtte, alzoo des Predikantsplaets hier vakant is, eene toepasselyke Redevoeriug uit Genesis XXV, in welk Hoofddeel de Trouw van den Aertsvader Isaäk met Rebekka verhaeld word. Hier op volgde de Inzegening des Huwelyks, verzeld met ieverige Gebeden en dierbare Zegenwenschen; waer na deze Kerkelyke Plegtigheid door het Zingen van den CXXVIII. Psalm werd besloten. Het Adelyk Paer trad vervolgens uit de Kerk en in des Bruidegoms Koets, gevolgd wordende van het andere Gezelschap, waer van ieder in de bovengemelde order in de Koetsen plaets nam; en reed dus gezamentlyk naer het Huis van den Bailliuw, die aen de Straet gereed stond om het Gezelschap te ontvangen en te complimenteren; waerna hy de eere had in zyn Huis aen de Nieuwgehuwden en de verdere hoogaenzienlyke Personaedjen een sierlyk en met zinspeling op de omstandigheden toebereid Collation aen te bieden. Na hier van gebruikt te hebben, had het Adelyk Paer een welgevallen in zich te verlustigen met eene aenzienelyke somme Gelds onder het Volk te strooien, dat in meenigte was toegevloeid, en uit een

NOORDWYK BINNEN.

NOORD-WYK BINNEN. dankbaer hart de lucht door toejuichinge van *Houzée* en *Vivat* deed weergalmen. Dit gejuich en geldstrooien duurde tot dat het hooge Gezelschap, des avonds ten zes uuren, naer 's Gravenhage te rug keerde, zeer voldaen over de Eerbewyzen en Vreugdeblyken door de Ingezetenen van deze plaetse en Noordwyk op Zee, by deze gelegenheid, getoond.

LEIDEN.

LEIDEN. HIer is op den 13 der laetste Bloeimaend een Publicatie afgelezen, die hoofdzakelyk behelst: Dat de Heeren van den Gerechte in achtinge genomen hebben het bezwaer der Finantien dezer Stede, door den merkelyken en gedurigen onderstand sederd verscheiden jaren aen de Armen der Nederduitsche Aelmoesseniers, zoo uit de Thesaurie als andere Middelen; zoodanig dat gemelde Finantien nu t'eenemael zyn uitgeput en buiten staet gesteld om langer op dien voet aen gemelde Armen eenige meerdere subsidien te kunnen fourneren; zoo om de aenhoudende en steeds toenemende onderstanden en andere droevige fataliteiten van den tyd, als mede door het important gemis van de voorheen gehevene Tiende Verhooginge op de Verpondingen der Huizen, die voornamelyk aen de Huiszitten- en Diakonie-Armen werd uitgereikt, en welke niet heeft kunnen vervuld worden door verscheiden menages en belastingen, alleen betrekkelyk tot de Regenten en Officianten van deze Stad, tot soulaes de Stads Kasse geintroduceerd. Om al het welke de Heeren van den Gerechte zich genoodzaekt hebben gevonden, voor het onderhoud

houd van de voornoemde Armen, die, door de nu gemaekte schikkingen, geheel en al van deze Stad zyn afgescheiden, naer andere Middelen en Finantien, tot een klein bezwaer van de goede Gemeente, uit te zien, ten einde dezelve Armen voortaen, in hope en verwachtinge van de continuerende en vermeerderende Liberaliteiten van de goede Burgerye, op zich zelven zouden kunnen bestaen. Hierom dan hebben gemelde Heeren van den Gerechte, met communicatie, overleg, goedvinden en expresse qualificatie van de Groote Vroedschap dezer Stad, het lichaem derzelve representerende, naer het voorbeeld en op den voet, by andere naburige Steden gehouden, goedgevonden te introduceren eene Verhooginge omtrent de Middelen, zoo van de Turf en Kolen, als van de Brandewynen en Gedistilleerde Wateren; en dienvolgens gearresteert, dat van nu voortaen, ten behoeve van de voornoemde Armen alleen, zal worden geheven, boven en behalven het gene tot hier toe voor Stedelyk Exçys op dezelve Middelen is betaeld geworden, de navolgende Verhooging: van tien Penningen op ieder Ton Turf; van vyftien Guldens op de honderd Waeg groote Kolen, en van een Gulden op ieder Hoed Kolen; als mede van een Stuiver op ieder Stoop Brandewyn en Gedistilleerde Wateren, en van een Stuiver en acht Penningen op ieder Stoop Voorloop: Wordende echter, tot beneficie en encouragement van de in deze Stad geëxerceerd wordende Trafieken, van deze opgemelde Verhooginge op de Turf en Kolen vrygesteld die Turf en Kolen, welken de Brouwers, Branders, Verwers, Zeepzieders, Zout- LEIDEN.

LEIDEN. keet en Pottebakkers, tot de exercitie van hunne Trafieken, zullen consumeren, en niet verder, als blyvende de Turf en Kolen, door dezelve Trafikanten tot hunnen Haerdbrand of ander gebruik geconsumeerd wordende, aen deze gestelde Verhooginge subject: Vertrouwende de Heeren van den Gerechte, dat hunne goede Burgers en Ingezetenen deze Verhooging, by hen alleen tot onderstand der Armen geintroduceerd, gewilliglyk zullen opbrengen en voldoen, waer toe zy hen ook, by hunne Publicatie, wel ernstiglyk willen hebben vermaent, ten einde niet te incurreren in zoodanige pœnaliteiten en correctien, als tegens de Overtreders der Wetten van de Heeren van den Gerechte voormaels zyn gesteld geworden. Lastende wyders de Gaerders van de bovengemelde Middelen deze gearresteerde Verhoogingen van nu af aen, ten behoeve van den Armen, wel naeuwkeuriglyk te innen en aen den Armbezorgeren te verantwoorden.

Den 20 dezer Hooimaend overleed hier, in den ouderdom van 102 jaren, *Simon van den Berg*, die in zyn leven met Wolspinnen de kost gewonnen heeft.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM. DE Heeren van den Gerechte dezer Stad, aen de Overlieden van het Scheeps-Timmermans Gilde, tot voorkominge van inconvenienten, disputen en disorders, eene Quitantie hebbende voorgeschreven, wegens 't gene door de Gildebroeders, volgens de orders van 't Gild, jaerlyks word betaeld, hebben, behalven den mondelingen last aen de Overlieden

den, om deze Quitantie aen de Gildebroeders by het betalen hunner Jaerzangen te geven, goedgevonden, by Publicatie van den 9 der laetste Bloeimaend, tot wegneminge van alle bedenkelykheid, dezelve Overlieden te qualificeeren en, zoo veel des noods, zy te ordonneren, tot het geven van zoodanige Quitantie, die aldus luiden moet: „ De Overlieden van „ het Scheeps - Timmermans Gilde bekennen „ ontvangen te hebben van „ gl. st. zynde No. Jaer „ met speciale order om deze Acte van bewys „ te vertoonen, by ziekte of andere ongemakken, of, by faute van, dien geen Ziekegeld „ te mogen trekken, en toekomende jaer deze „ Acte weder te brengen aen Overlieden, met „ de plaetse uwer wooninge in het jaer ". Onder op deze Quitantie word den Houder derzelve aengezegd, dat hy, deze verliezende, zes Stuivers ten voordeele van de Bosse verbeuren en dan eene andere in de plaetse ontvangen zal. Wyders ordonneren gemelde Heeren van den Gerechte, dat ieder der Gildebroederen zich zal moeten vergenoegen met een Quitantie van bovenstaenden inhoud, en zich naer dezelve in alles precieselyk hebben te gedragen.

AMSTELDAM.

HOORN.

ZOnderling en droevig was hier, tusschen den 4 en 5 dezer Hooimaend, het Sterfgeval van zekeren Scheeps - Timmerman, met name *Teunis Pietersz Poort* en zyne Huisvrouw, wonende in de Bagynesteeg, die, des avonds te zamen naer Bed gegaen zynde, des morgens

HOORN.

HOORN. vroeg door hunne Kinderen in het zelve dood en jammerlyk versmoord gevonden werden; waerop de doode Lyken door den Stads Chirurgyn, een Gerechtsbode en twee Dienaers der Justitie gevisiteerd werden, en men bevond dat de Onderlagen der Bedstede, waer in deze ongelukkigen geslapen hadden, die omtrent twee en een half voet boven den grond lagen, aen het Hoofd-einde waren gebroken, waer door deze menschen in hunnen slaep met de Hoofden naer beneden gezakt, en, geen ruimte hebbende om zich te keeren of op te richten, in hun bloed gestikt waren.

De gelegenheid der reize van hare Koninklyke Hoogheid, de Prinsesse Gouvernante met de Erfstadhouderlyke Familie, naer het Oranjewoud, gaf hier aenleidinge tot het verlangen, om, by de terugreize dezer Vorstinne, het geluk te mogen hebben van hare Koninklyke Hoogheid te zien Zittinge nemen in het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden der Staten van Holland en Westvriesland, residerende in deze Hoofd- en Hofstad, gelyk hare Koninklyke Hoogheid, volgens ons verhael (*), den 21 van Wintermaend des jaers 1752, gedaen had in de hooge Collegien, die in 's Gravenhage vergaderen. Van dit verlangen werd door de Heeren Gecommitteerde Raden aen Mevrouwe de Gouvernante by Missive kennisse gegeven, waer op een gunstig antwoord te rug kwam; na het welk de Wel Ed. Gestr. Heer Willem Blydenberg, Balliuw van de Beemster en Wormer, mitsgaders Hoofd-Officier en Oud-Burgemeester der Stad Purmerende, en wegens dezelve Sessie hebbende in het boven-

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 1299.

voorgemelde Collegie, dien wy te voren reeds beschouwt hebben, als vol van iever om de Stadhouderlyke Familie met teekenen van luister en boogachtinge te ontvangen (*), zich naer het Oranjewoud begaf, om, benevens het afleggen van het compliment uit naem hunner Ed. Mog., met Mevrouw de Princesse de wyze van receptie te beramen, die hare Koninkl. Hoogheid het aengenaemst zou wezen. Zoo ras had men, by de terugkomst van gemelden Heere, geen tydinge van den vastgestelden dag tot die Plechtigheden op den 17 dezer Hooimaend, of alles was in beweginge by Magistraten, Collegien en Burgerye tot eene gedistingueerde Receptie. Op het Groote Oost werd voor de Huizen van den Wel Ed. Heere *J. Mossel van Stralen*, Sekretaris hunner Ed. Mog. de Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorderkwartier, en den Burgemeester *Mr. F. A. Verschuur*, wegens deze Stad thans zitting hebbende in dat Collegie, die schuinsch tegen over elkander staen, een uitstekend fraeije Eerepoort opgerigt, ter langte van omtrent drieënnegentig voeten; voor het Huis van den Ontvanger *P. Kuiper*, op de zelfde straet tegen over de Appelsteeg staende, werd een andere gemaekt, lang omtrent dertig voeten; beide deze Eerepoorten werden van boven en ter zyden door een meenigte van levendige Bloemen en groenende Palm konstig digt gemaekt, en maekten in het doorzien een gezigt als door een allée van digt aen malkander gegroeid jeugdig Boomgewas; verder werd 'er, op de zelfde straet van die Steeg af tot op omtrent het midden van de Markt of Rooden Steen, door de Scheepstimmer-

Hoorn.

(*) Zie hier voren bladz. 442.

HOORN. merlieden, een Eerepoort gemaekt ter langte van omtrent twee honderd en dertig voeten, op welks boveneinde tegen over het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecomm. Raden geplaetst was een groote Oranje gecoukeurde Vlag, het Scheeps-Timmermans Gilde toebehoorende; voorts liet de Heer President Burgemeester *L. Merens*, voor zyn Huis in de Kerkstraet, ook een fraeije Eerepoort ter langte van omtrent negentig voeten oprichten; wy zwygen van andere Eereteekenen, by deze gelegenheid voor de Huizen van zeer vele byzondere personen opgericht; welken allen pronkten met Wapens en Deviezen, waer in de Opstellers de welmeenendheid hunner harten poogden uit te drukken. Men had ook, voor de Raedkamer van het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorder-Kwartier het Bassecour, om den Regen, overdekt en den grond met Tapyten gespreid; in het vervaerdigen van welken toestel, onder anderen, de Heer Blydenberg niet naliet zyne uiterste zorgvuldigheid aen te wenden, op dat alles toch in order zyn, en aen hare Hoogheden, het zy in het uittreden van de Koetse, of in het doorpasseren, geene de minste belemmering ontmoeten mogt. Behalven dezen toestel werd allen den Burgerschutteren aengezegd, op den eersten Tromslag in de Wapenen te verschynen voor de Huizen hunner Vendrigen, daer wederom gelyke Snaphanen uit het Arsenael hunner Ed. Mog. zouden uitgedeeld worden, zoo als by de vorige Receptie der Stadhouderlyke Familie (*) geschied was. Ten negen uuren des avonds van den

(*) Zie hier voren bladz. 444.

den 16 dezer Hooimaend vergaderde de Compagnie van den Kapitein Kornelis Gallis ook reeds, en betrok de Nachtwacht, om onmiddelyk op de komste van hare Koninklyke Hoogheid gereed te zyn. Den volgenden morgen, den 17 der Hooimaend, onder het gewoon luiden der Poortklokke, ten half vier uuren, was het Prinselyk Jagt regt in het Wester- of Groote Gat voor deze Stad, en stuurde of ankerde even achter den Wierdyk. De Magistraet werd door een afgevaerdigde Sloep verwittigd van deszelfs komste, met verzoek van in de Stad nog geene beweginge te maken, alvorens de Prinses eenige ruste mogte hebben genoten; en bericht dat hare Hoogheden geene audientie zouden verleenen, voor 's morgens ten negen uuren; waerom het salut werd opgehouden en de Compagnie van den Kapitein Gallis met stille Trom naer het Hoofd trok en zich hier posteerde. De vreugde scheen zich echter niet zeer lang te kunnen intoomen; want ten half vyf uuren begon, op ordre van den Heere President-Burgemeester, het blazen en Klokkenspel reeds op den Toren. Het Jagt, waerin de Gouvernante met de Vorstelyke Kinders zich bevonden, begon ondertusschen, twee uuren later, zyn Ankers te ligten, en naderde aen het Zeehoofd dezer Stad, daer de Prins Erfstadhouder, onder het aenzien en met genoegen van zeer veele aenschouweren, in het Pavillioen gekleed werd. Niet lang hier na, terwyl het Jagt verder naer binnen aen de Veermans Kaei tegen over de Koornmarkt schoot, werd de Trom door alle de Wyken der Stad geroerd, en de overige Compagnien der Burgerye schaerden zich ieder op hunne Posten

HOOIM.

HOORN ten in ryen langs de Gragt en Straten, door welken de hooge Personaedjen uit het Jagt naer het Kollegie der Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorder-Kwartier passeren zouden. Door deze ryen der Schutteren reed, omtrent ten half negen uuren, een Deputatie uit dit hooge Collegie, in een Koets met twee Paerden bespannen, gevolgd van vier andere ledige Koetsen, onder het presenteren van 't Geweer door de Burgerye, naer het Jagt haarer Hoogheden, daer dezelve door de Baronnen van Burmania en Grovestins, benevens andere Heeren van het Hof, buiten op het Pavillioen ontvangen werd; binnen getreden complimenteerden de Heeren de Stadhouderlyke Familie. Hier op volgde aen het Jagt een Deputatie uit het Collegie ter Admiraliteit, alwaer de Prinses Gouvernante ook zitting zou nemen. Na het afleggen der plichtplegingen traden hare Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden, omtrent ten half tien uuren, uit het Jagt, met derzelver Gevolg, in drie Koetsen, ieder met zes Paerden bespannen, en werden door de Deputatie der Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorder-Kwartier geleid naer het Collegie hunner Ed. Mog.; bestaende de trein in 1. Een Koets met twee Paerden, waer in de Heeren van de Deputatie gezeten waren, hebbende, ter wederzyden aen het Portier, een Bode, en de Livreibedienden van achteren, ongedekt; 2. Een Koets met zes Paerden voor de Heeren van het Hof; 3. De Koets, waer in hare Koninklyke Hoogheid met den Heere Prinse Erfstadhouder en de Prinsesse Carolina gezeten waren, met zes Paerden bespannen; 4. Een Koets met zes Paerden voor

de

de Hofdames; 5. Vier ledige Koetsen van de Heeren van 't voornoemde Collegie, ieder met twee Paerden bespannen. In het doorpasseren van de twee ryen Burgers werden hare Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden door de Officieren met de Spontons en Vaendels en door de Schutters met het presenteren van 't Geweer, begroet; het Kanon op de Stads Bolwerken, het Admiraliteits Magazyn en de O. I. Comp. Timmerwerf werd weder afgeschoten, op de zelfde wyze, als wy te voren (*) verhaelden; en toen de trein het Collegie hunner Ed. Mog. begon te naderen, werd in de Vengsters van een der Bovenvertrekken des Raedkamers, beurtelings, nu op den Trom geslagen en dan op Pauken en Trompetten het bekende aertje *Wilhelmus van Nassouwen* enz. gespeeld, het welk zoo lang duurde, als hare Hoogheden zich by hunne Ed. Mog., de Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorder-Kwartier, verbleven. Voor het Collegie dezer Heeren Gecommitteerden Raden stond een gedeelte van het Regiment Guardes-Dragonders, hier Guarnisoen houdende, onder de Wapenen. Hunne Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden by het Collegie gekomen, traden uit de Koets, en werden door vier Leden van den Raed ontvangen en onder het overdekt Bassecour over de Tapyten naer binnen geleid, passerende voor by de meer binnenwaerds staende Dames en Officianten naer de Raedkamer, alwaer hare Koninklyke Hoogheid door de andere Leden van den Raed werd ontvangen, en door den President by den ingang van de Balie ontmoet.

Hier

(*) Zie hier voren bladz. 445.

HOORN. Hier op nam hare Hoogheid Zitting in den Raed. By deszelfs handelingen kwam ook in overweging het verzoek van ontslag van den eersten Klerk van het Collegie, den Heer *J. Bourgonje*, dat gunstig toegestaen werd, met behoudinge voor zyn E. van Traktement en Woninge; in deszelfs plaetse werd aengesteld de Wel Ed Achtb. Heer *Jan Verloren*, Raed in de Vroedschap en Direkteur van den Levantschen Handel alhier; wyders werden de andere Klerken geavanceerd, en de opengevallen vyfde plaets begeven aen *N. N. Geldorp*, Sous-Lieutenant in dienst van dezen Staet. Terwyl Mevrouw de Gouvernante in de Raedkamer was, werden de Prins Erfstadhouder en de Prinses Carolina, in een der Vertrekken geleid, daer zy zich met het aenwezende Gezelschap van Dames en Heeren diverteerden. Na het eindigen der Vergaderinge, werden hunne Doorluchtige Hoogheden in de Raedkamer verzocht, en de Stadhouderlyke Familie vertoonde zich eenigen tyd voor de open Ramen aen een groote menigte aldaer zamengevloeide aenschouweren, en bezag van verre de fraeije Eerepoorten, door de Burgerye opgericht; waer na de jonge Vorst, op ordre harer Koninklyke Hoogheid, met een vriendelyke handkus en buiginge de Burgers van Hoorn bedankte, voor de eere hare Hoogheden bewezen. Vervolgens werden in een ander vertrek aen de Doorl. Personaedjen een fraei Ontbyt en eenige Fruiten gepresenteerd, van welken dezelven ook iets gebruikten. Onder alles betuigden hare Hoogheden haer byzonder genoegen over de wyze van Receptie. Na dat hare Hoogheden omtrent een uur vertoeft hadden

den by de Heeren Raden van het Noorder- kwartier, namen zy affcheid van hunne Ed. Mog., en werden door dezelven uitgeleid tot aen de Koetfe, waer in zich weder de Gouvernante, met den jongen Erfftadhouder, voor haer ftaende, en de Prinfeffe Carolina, aen hare zyde zittende, plaetften; wanneer de meergemelde Heer Blydenberg zyne achting nogmael betoonde, door de hand van Prins Willem in de Koets voor 't laetft nog eens vriendelyk te kuffen. Terwyl hare Hoogheden by de Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorderkwartier waren, had zich de Burgery in ryen gefchaert, van den Markt of Rooden Steen af, door de Kerkftraet en langs het Kerkhof tot voor de Vergaderplaetfe der Heeren van de Admiraliteit of het Prinfenhof. De Stadhouderlyke Familie, in haer eigen Koets gezeten, pafleerde door de ryen gefchaerde Burgers tot voor de Groote Kerke, alwaer de Prins Erfftadhouder en de Prinfeffe Carolina uit de Koetfe ftapten en de gemelde Kerke intraden, om het verzoek der Leden van het Claffis van Hoorn, dat toen juift vergaderd was, dat, namelyk, de Stadhouderlyke Familie zich, by deze gelegenheid, ook eens in derzelver Vergadering mogt laten vinden, te voldoen. Aen de Deure der Kerke werden hare Hoogheden opgewacht door twee Gedeputeerden van het Claffis, en door dezelven heengeleid naer de Claflicale Vergaderplaetfe, alwaer de jonge Erfftadhouder plaets nam in den Prefidialen Stoel, met de Prinfeffe Carolina aen zyne zyde. Hare Hoogheden gezeten zynde, werden door den Prefes verwellekoomd, met toewenfchinge van allerlei zegeningen; by welken de Voorzitter zyne fmeking

HOORN.

aen

HOORN. aen de Prinsesse Carolina gevoegt zou hebben van de voorspraek dezer Vergaderinge by haren Broeder toch te willen zyn, als zyne Hoogheid de Stadhouderlyke Regering zou aenvaert hebben; met het geen geoordeeld werd verder ter materie te dienen. Hare Hoogheden beantwoordden de Aenspraek met een minzame buiginge; en werden daer na weder uit de Classicale Vergaderplaetse in de Kerk geleid, om den fraeijen Predikstoel, de Marmere Eereteekenen op het Graf van den Zeeheld Pieter Florisz, en andere merkwaerdigheden aldaer, te bezien; waer na aen hare Hoogheden ook vertoond werd de Stads Bibliotheek, die op een der Vertrekken aen deze Kerke geplaetst is (*). De Vorstelyke Kinders, naer haer genoegen de merkwaerdigheden op de eene en andere plaetse beschouwt hebbende, werden door de Gedeputeerden van het Classis, onder het nogmaels toewenschen van allerlei zegeningen, en dankzegginge voor de genoten eere, tot aen de Koets, die voor de Deur der Kerke stond te wachten, uitgeleid. Wanneer zy, plaets in dezelve genomen hebbende, vervolgens naer het Prinsenhof of de Vergaderplaetse van de Heeren der Admiraliteit, reden. Mevrouwe de Gouvernante was, toen de Erfstadhouder en de Prinses Carolina by de Kerk uit haer gezelschap gegaen waren, ondertusschen voortgereden naer het gemelde Prinsenhof; alwaer hare Hoogheid, onder het blazen van den Trompet, op ordre der Hee-

(*) Onder meer andere zeldzame Boeken bevind zich op deze Bibliotheek ook een der Exemplaren van *den Spiegel der Behoudenisse*, zynde het eerste met gegoten Boekstaven gedrukte Boek van *Laurens Koster*, Uitvinder van de Boekdrukkonst te Haerlem.

Heeren van de Admiraliteit aldaer geschieden- Hooan.
de, aen de Buitenpoort door vier Heeren van den Raed ter Admiraliteit opgewacht en naer de Raedkamer geleid werd. By den ingang van het Prinsenhof bevonden zich de Schout by Nagt, mitsgaders de Kapiteins en andere Officieren ter Zee, en voorts de eerste Officianten van het Collegie, in ryen geschaerd; en aen den ingang van de Raedkamer stonden de overige Leden van den Raed en Ministers gerangeerd. Hare Hoogheid passeerde door dezelven; werd aen de Groote Balie door den Heer, ter Vergadering presiderenden, gerecipieerd en geintroduceerd, en nam vervolgens Sessie; by welke gelegenheid de Sekretaris haer uit naem van den Raed complimenteerde. Toen de Prins Erfstadhouder en de Prinsesse Carolina aen het Prinsenhof gekomen waren, werden dezelven door eene byzondere Commissie van eenige Heeren, mede onder Trompettengeschal, gerecipieerd, en passeerden vervolgens door bovengem. ryen naer de Prinsenkamer, alwaer hare Doorl. Hoogheden werden opgewacht door de Dames van de Heeren Raden en Ministers, en andere Dames van distinctie. De Raed gescheiden zynde, werd hare Koninkl. Hoogheid door den Raed en corps geleid in de Prinsenkamer, alwaer een Tafel met vele soorten van Spyzen gereed stond. Na dat hare Hoogheden ook aldaer eenige verversingen gebruikt hadden, vertrokken dezelven, na insgelyks omtrent een uur by de Heeren van de Admiraliteit vertoeft te hebben; wordende door den Raed en Ministers en corps, als mede door de Dames, onder Trompetten geschal, tot aen de Buitenpoort uitgeleide gedaen. Vervolgens plaetste de Erf-

HOORN. stadhouder, Mevrouw de Gouvernante en de Prinses Carolina zich elk in een byzondere Koets; en reden dezelven toen weder door de geschaerde Burgers, welken, terwyl de Vorstelyke Personaedjen by de Heeren van de Admiraliteit zich ophielden, verplaetst waren, het Kerkhof langs, door de Kerkstraet, over de Markt of Rooden Steen, alwaer het Doorl. Gezelschap in het voorby passeren van verre door de Leden van het Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden van het Noorderkwartier nogmael gesalueerd werd, langs het Oude Noord en Breed, de Westerpoort dezer Stad uit, wanneer het Escorte van het Garnizoen dezer Stad zich by de Koetsen voegde, en door het andermael afschieten van het Kanon, op de zelfde wyze als by de inkomst geschied was, het hooge Gezelschap voor 't laetst van Stads wegen gegroet werd. — Onder de merkwaerdigheden, binnen deze Stad, by de receptie, aen de Stadhouderlyke Familie vertoond, was ook eene fraeie Afbeelding van den Zeeslag tusschen de Spanjaerds en Westfriezen, op den 11 van Wynmaend des jaers 1573 voorgevallen; als ook het Harnas, waer mede de Graef van Bossu, toen Admirael der Spanjaerden, die in deze Bataille gevangen genomen werd, omkleed was.

ZEELAND.

VLISSINGEN.

VLISSINGEN. VAn de zorge der Overheid dezer Stad, om hier den lust tot de Visscherye aen te kweken, hebben wy in Sprokkelmaend dezes jaers een kennelyk bewys bygebragt (*), in de Re-

(*) Zie hier voren bladz. 90.

Resolutie, door den Magistraet, ter voortzettinge van die Neringe, genomen: en geen wonder zeker is 't dat deze zaek den Regenten ter harte gaet; naerdien Vlissingen zyn Begin en Opkomst hier aen verschuldigd is, en bloeide met zoo schoonen Tak van 's Lands Handel. Want het oude Vlissingen, nu nog een Voorstad aen de Westzyde der Stad gelegen, was een Gehucht van Visscheren bewoond; en het nieuwe, thans de Stad, had zyn Begin uit Visschers, herwaert gelokt door de goede gelegenheid aen de Zee. De Haringvangst bevorderde naderhand ook voornamelyk de welvaert der Stad, en was zoo aenmerkelyk, dat men 'er jaerlyks eene Vacantie van Rechten hield, die men de *Vacantie van den Teelt of Haringvangst* noemde, en welke de geheele Wynmaend duurde. Geen Poorters of Ingezetenen van Vlissingen mogten, gedurende den Haringteelt, eenig Arrest leggen op hunne schuldenaers in de Stad of derzelver Heerlykheid, dan om schulden, die den Teelt zelven betroffen, en deze tyd nam zyn aenvang den 17 van Herfstmaend en eindigde den 25 van Slagtmaend. Hierom droeg deze Teelt den naem van den vryen Teelt. Uitgebreider Koophandel scheen wel eenigen tyd lang grooter Winsten te geven, maer deed de Bronader, waer uit de Welvaert gevloeid was, opdroogen: en de Kaepvaert deze Wel genoegzaem geheel verdwynen; doch eindelyk leert de ondervinding, dat men de eerste middelen van welstand niet geheel moet veronachtzamen, en dit heeft den lust tot de Visschery in deze Stad weder opgewekt, met dit gevolg, dat men, sederd twee jaren, nu reeds vier Vischhoekers, twee Groenlandsvaerders en twee Haringbuizen in Zee

VEREENIGDE
GEW.

VLISSINGEN. heeft, behalven de Zydsche Bommen en ander Vaertuig, dat mede ter Visschvangst vaert. Ook heeft de Heer Burgemeester Mr. Nicolaes van Hoorn van Burcht, op zyn E. Heerlykheid Burcht, een Bokkingrookery opgericht; welke ondernemingen, tot hier toe, door des Heeren zegen, wel opnemen.

O V E R Y S S E L.

Z W O L.

ZWOL. OM niets merkwaerdigs, dat eenig licht kan geven omtrent de Proceduren, over de zaek van Dnus van Os gehouden, met stilzwygen voorby te gaen, moeten wy thans ook berichten, hoe het Appel van Dnus van Rossum aen het Synode, waer van wy te voren met een kort woord gesproken hebben, afgeloopen is. Om dit duidelyk te verhalen, moeten wy met onze beschouwing te rug gaen tot den handel der Classicale Vergaderinge, gehouden op den eersten der Oegstmaend des vorigen jaers. Wy hebben verhaelt (*) dat, de Gecommitteerden van den Kerkeraed dezer Stad de Bezwaren over de Leere van Dnus van der Os by de Classis ingelevert hebbende, de Deliberatien der Classicale Vergaderinge toen begonnen met de overweginge, of Dnus *van Rossum* by de behandeling der zaken, tot Dnus van der Os behorende, wel geadmitteerd konde worden; en dat de Classis besloot die geheele zaek te behandelen in afwezendheid des Kerkeraeds van Zwol; en uit hoofde van dit be-

(*) Zie ons VII. Deel [1753], bladz. 764 en 775.

besluit aen Dnus van Rossum Zitting en Stem by hunne handelingen weigerde; waer by wy voegden, dat Dnus van Rossum de redenen, waerom hy oordeelde hier over mede Zitting te moeten hebben, by de Classis inbragt en niet uit de Vergadering ging, voor dat hy tegen derzelver besluit geprotesteert had. Dit Protest luidde woordelyk dus: ZWOL.

Dnus van Rossum protesteert tegen de Resolutie van de Classis.

PRotesteert tegen deze Resolutie Dnus van Rossum, vermeinende als Lid van de E. Classis van Zwolle te mogen en te moeten zitten en voteren over deze zaek, dewyl hy niet behoort tot dat gedeelte van den E. Kerkeraed van Zwolle, dat deze zaek aen de E. Classis gebragt heeft, met voorbygaen van dien Kerkeraed, den wettigen Rechter ter eerster instantie.

Na den middag van den zelfden 1 der Oegstmaend, gaf Dnus *van Rossum* den Broederen te kennen, dat hy niet slechts by dat Protest bleef, maer dat hy ook van de bovengemelde Resolutie van de Classis appelleerde aen het Synode van Overyssel, leverende ten dien einde dit Appel schriftelyk over.

Aen de E. Classis van Zwolle.

Wel Eerwaerde Heeren en Broeders!

Dnus van Rossum appelleert aen het Synode.

DEwyl de E. Classis huiden morgen besloten heeft, de zaek van Dnus Ant. van der Os te behandelen in absentie van alle de Leden van den E. Kerkeraed van Zwol, en daer op den ondergeschreven geïnjungeert *te moeten uitgaen uit de Vergaderinge*, vond de ondergeschreven raedzaem daer tegen te protesteren. Gelyk hy ook gedaen heeft. Vermits hem dus zitting en stem in de E. Classis ontzegd werd, tegen recht en reden.

Zwol. Thans geeft de ondergeschreven aen de E. Classis kennisse, dat hy niet alleen volhard by dat Protest, maer dat hy ook appelleert aen de Christelyke Synode van Overyssel; verdagvaerdende de E. Classis van Zwolle, om voor die Hoog Eerw. Vergaderinge zich te verantwoorden; en wenschende hun E. toe de Wysheid, die van boven is, in alle hunne raedslagen; voorzichtigheid in alle hunne besluiten; en den zegen van God Almagtig over hunne personen en bedieningen.

Dnus van Rossum appelleert aen het Synode.

(*Onder stond*)

Zwol den 1. August. 1753.	JOANNES VAN ROSSUM, *Bedienaer des Goddelyken Woords te Zwolle.*

(*Lager stond*)

Verzoeke, dat dit myn Appel aengeteekend worde in de Acten van de Classis.

Overeenkomstig met het Verzoek, in het Onderschrift van dit Appel gedaen, werd het zelve in de handelingen van de Classis aengeteekend.

Een dergelyke weigering, om over de zaek van Dnus van der Os in de Classicale Vergadering te handelen, bejegende mede den Ouderling *Fredrik Boots*, in de gewoone Vergadering van de Classis van Zwol, die gehouden werd den 23 van Grasmaend dezes jaers, want om dat hy een Lid was van den Kerkeraed van Zwol, werd hy ook geweerd, uit kracht van de bovengemelde Resolutie; doch Boots heeft, zoo wel als Dnus van Rossum, geprotesteert en geappelleert aen het Synode van Overyssel. Welk Protest en Appel hy aen de Classis bekend maekte in het volgende Geschrift.

NAdemael de E. Kerkeraed van Zwolle heeft goedgevonden, my ondergeschreven Ouderling der Gereformeerde Gemeente aldaer te commit-

mitteren, om als ordinaris Gedeputeerden deszelven Kerkeraeds, by de Eerw. Classicale Vergadering, gehouden den 23 April en volgende dagen, te adsisteren, en de Eerw. Vergadering heeft verstaen geene Sessie aen my in hunne Vergadering te gunnen, wanneer over de zaek van Dnus van der Os, of ook andere, de Kerk van Zwolle specterende, zoude gehandeld worden, en dat 'er aengaende mynen Persoon geene wettige reden is om my zulks te verweigeren; zoo hebbe ik, uit kragt der verpligtinge, die op my ligt, om in alle voorvallende gelegenheden het recht van de Kerk van Zwolle voor te staen, noodig geoordeelt van de Resolutie des Eerw. Classis te appelleren, tot de aenstaende Christelyke Synode, die dezen jare zal gehouden worden binnen de Stad Kampen; gelyk ik by dezen doe; en op dat ten allen tyde hier van zoude kunnen blyken, verzoeke ik de Eerw. Vergadering dit Appel in hunne Classicale Acten te willen insereren. ZWOLL. *De Ouderl. F. Boots protesteert insgelyks tegen de weigering van de Classis en appelleert ook aen het Synode.*

Zwolle den 25 April 1754. (*Onder stond*) FREDRIK BOOTS, Ouderling.

Deze beide Protesten en Appellen maekten echter geene verandering in de Resolutie van de Classis. Hierom hebben Dnus *van Rossum* en de Ouderling *Boots* dezelven achtervolgt by het Synode van Overyssel, te Kampen gehouden den 18 der laetste Zomermaend en volgende dagen. De Eisch van Dnus van Rossum, deswegens by het Synode ingeleverd, luid dus:

Eisch van Joannes van Rossum, *Bedienaer des Goddelyken Woords te Zwolle, Appellant aen de Hoog-Eerw. Christelyke Synode van Overyssel, vergaderd binnen Kampen, tegen de E. Classis van Zwolle, Gedaegde.*

Eerwaerde, Godzalige, Hooggeleerde, veel geliefde Broeders in Christus.

HEt geval, waer over de ondergeschreven Appellant zyn beklag by dezen aen de Hoog-

ZWOL. Eerw. Christelyke Synode doet, is kortelyk hier in gelegen. Namentlyk, dat de E. Classis van Zwolle, extraordinair vergaderd op den 1. Augustus des jaers 1753, heeft kunnen goedvinden, hem, in qualiteit van Præses daer in fungerende, stem en sessie in dezelve Vergaderinge, en alle anderen, die over de zaek van Dnus van der Os stonden gehouden te worden, te verweigeren.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.

Het geen hy daer over aen de Hoog-Eerw. Vergaderinge heeft voor te dragen, zal bestaen in een kort Vertoog van de Onwettelykheid van den handel der E. Classis in dezen, dat hy besluiten zal met den Eisch of Conclusie, die hy op de redenen en gronden, in dit Vertoog gelegd, aen de Hoog-Eerw. Vergaderinge zal doen.

Om de Onwettelykheid van den handel van de E. Classis in dezen te bewyzen, zal de Appellant eerst aentoonen dat de Classis daer toe geene de minste reden heeft gehad; dat genoeg zoude zyn; zynde, zonder dat, zyn recht om stem en sessie in de Classis van Zwolle te hebben, indisputabel. Daer na zal hy *ex superabundanti* aentoonen, dat de Classis in dit geval groote reden hadde om contrarie te doen, en wel inzonderheid zyne presentie en advies in hunne Vergaderinge te requireren.

Wat het eerste betreft, zoo de E. Classis van hun doen in deze hem reden gegeven hadde, zoude hy het gevoeglyk geoordeelt hebben alleenlyk die redenen te overwegen. Maer dat niet gedaen hebbende, noch op zyne requisitie hebbende willen doen, heeft hy zich genoodzaekt gevonden zelf uit te denken, wat pretexten zy daer voor zoude kunnen voorwenden; die hem voorkwamen tot twee gebragt te kunnen worden. Maer naderhand heeft hy uit de Voorreden van de gedrukte *Acta Classis* gemerkt, dat de Classis 'er drie hadde; een met hem gemeen, en twee die hem in den zin niet zyn gekomen, en dus te zamen deze vier navolgende.

De eerste is, dat hem aen zeker Lid der E. Vergaderinge in gemeenen kout is berigt, dat de

Classis steunen zoude op het 42. Artikel der Kerkenordeninge, aldus luidende: *Daer in een plaetse meer Predikanten zyn als één, zullen die al te sámen in de Classis mogen verschynen en Keurstemmen hebben, ten ware in zaken, die hare personen of Kerke in 't byzonder aengaen*; ergo de Predikanten van Zwolle niet over de zaek van Dnus van der Os, als eene zaek de Kerk van Zwolle in 't byzonder aengaende. Zwoll. *Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgeleverd.*

Maer dewyl de Classis in de gemelde Voorreden daer geen het minste gewag van maekt, denkt hy schier dat hy kwalyk onderricht zal zyn, of dat de Classis zich sederd daer omtrent anders heeft beraden. Daer zy wel aen gedaen zoude hebben.

Want de clausule van dien Artikel niets anders wil zeggen, dan dat niemand Rechter mag zyn in zyne eige zake. Wordende door zaken, die hunne Kerken in 't byzonder aengaen, niet verstaen de zoodanigen, die omtrent eenig Lid hunner Kerke verseren, als de zaek van Dnus van der Os; maer die omtrent den staet der Kerke in 't gemeen verseren, en waer by de Predikanten van die Kerken geinteresseerd zyn, als de zaek over de Verkiezinge des Kerkeraeds.

Dit ligt, voor eerst, in de nature van de zake zelf; om dat 'er geen reden is noch bedagt kan worden, waerom zy over zaken, die verseren omtrent eenig Lid hunner Kerken, niet zoo wel eene stem zouden hebben, als de andere Leden van de Classis.

Ook is het zoo de Praktyk van de Nederlandsche Kerke; gelyk onder anderen blykt uit de vermaerde Kerkelyke Procedure over de zaek van Doctor Bekker. Over welke de Predikanten van Amsteldam, na dat zy die in den Kerkeraed van Amsteldam behandelt hadden, echter als Leden van de Amsteldamsche Classis gezeten, eene concluderende stem gehad, en op hunne tour de handelingen der Classis gedirigeert hebben; gelyk de Broeders wel zullen weten. Anders heeft hy zich

Zwol. gemunieerd, om hun dat uit de gedrukte handelingen te kunnen aenwyzen.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.

De tweede reden, of liever het pretext, waer mede de Classis de onrechtvaerdigheid van hunnen handel poogt te bewimpelen, is de Resolutie van hunne Edele Mogenden, waerby dezelven aen het meerdergedeelte des Kerkeraeds van Zwolle permitteren hunne grieven tegen Dnus van der Os ter eerster instantie voor de Classis van Zwolle te brengen.

Maer de Classis moet zelve den meesten staet daer niet op gemaekt hebben. Want zoo zy oordeelde dat in die Resolutie klaerlyk lag, dat de Predikanten van Zwolle, als zoodanigen, door hunne Edele Mogenden van hunne stem over de zaek van Dnus van der Os in de Classis gepriveerd wierden, hadden zy de andere redenen, die zy boven dien allegeren, wel mogen sparen.

Ook hadde de Classis wel reden om daer niet veel staet op te maken, alzoo 'er niets minder in die Resolutie ligt, dan dat zy daer uit pogen te halen.

Want, voor eerst, ligt dat in de woorden van die Resolutie niet; maer veel eer ligt daer het tegendeel in. Want hunne Edele Mogenden, zeggende dat die zaek *direct voor de E. Classis zal mogen gebragt worden*, zonder exceptie van eenige Leden te maken, moeten gehouden worden door de Classis te verstaen allen, die tot de Classis behooren en door de Classis zelf om wettige reden niet gesecludeerd kunnen worden.

Ook zoude dat uit de circumstantien van die Resolutie met geenen schyn besloten kunnen worden.

Als, voor eerst, daer uit niet, dat by die Resolutie den Kerkeraed van Zwolle de judicature over die zaek zoude onttrokken zyn; ergo hem Appellant mede, die een Lid van dien Kerkeraed is. Welk gevolg hy toestaet, in zoo verre hy over die zaek als een Lid van den Kerkeraed van Zwolle zoude willen judiceren. En meer volgt daer ook niet uit. En geenszins dat hy als een Lid

Lid van de Classis van Zwolle daer geene judicature over zoude mogen hebben.

Zwol.

Ten tweeden ook daer uit niet, dat die Resolutie moet aengemerkt worden in hare Relatie tot het verzoek des Kerkeraeds. Welk verzoek daer op gegrond is, dat de Leden des Kerkeraeds zich over en weer voor partydig hielden, en dat hunne Edele Mogenden, dat verzoek inwilligende, by gevolg die Leden goed keurden, en daer mede alle de Leden des Kerkeraeds voor partydig verklaren en onbekwaem om over die zaek recht te oordeelen.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.

Maer, voor eerst, zeggen hunne Edele Mogenden niet, noch geven eenigzins te kennen in de gemelde Resolutie, om wat reden zy dat verzoek des Kerkeraeds hebben ingewilligt. En dat zy dat om die reden zouden gedaen hebben, gelooft hy niet, om dat hy daer toe te hooge gedagten van de Wysheid van hunne Edele Mogenden heeft. Hy twyfelt niet of hunne Edele Mogenden zullen daer wel andere wyze redenen voor gehad hebben, die hy met zyn gering verstand niet kan penetreren. Maer zoo het hem geoorloofd is daer eenige gissing op te maken, zoude hy liever gelooven, dat hunne Edele Mogenden in consideratie genomen hebben het klein getal van onpartydige Leden, die zich toen in den Kerkeraed bevonden en daer mogelyk niet lang in verblyven zouden; gelyk geschied is.

En genomen ook dat hunne Edele Mogenden die reden des Kerkeraeds hadden goedgekeurt, en daerom die Resolutie genomen, dan ligt daer evenwel niet in, dat zy de Leden des Kerkeraeds voor partydig verklaren. Want de Kerkeraed zegt niet, en heeft ook geenszins willen zeggen, dat alle Leden deszelven partydig waren; dat een ding is; maer de Kerkeraed zegt, dat zy over en weer malkander daer voor hielden; dat een ander is. Zy kunnen malkander daer wel voor houden, zonder dat zy het zyn.

Voor een derde reden of pretext van de Classis, neemt de Appellant die woorden, die zy ge-

Zwoll. gestelt hebben in de gemelde Voorreden, *dat de Bezwaren uit den schoot van den Kerkeraed tegen Dnus van der Os in de Classis zyn gebragt.*

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgeleverd.

De Classis hadde dit wel wat eigentlyker en klaerder mogen uitdrukken. Want uit den schoot van den Kerkeraed in de Classis te brengen, kan al op meer wyzen eenen vry verscheidenen zin hebben. Maer hier kan het geenen anderen zin hebben, dan dat de Kerkeraed, als Party en Beschuldigers van Dnus van der Os, die Bezwaren in de Classis hebben ingelevert.

Daer uit nu moet de Classis besluiten, zoo dit ten propooste dienen zal, dat de Leden des Kerkeraeds van Zwolle geen stem noch sessie in de Classis konnen hebben, om dat zy de Beschuldigers van Dnus van der Os zyn.

Welk besluit wettig is omtrent die genen, die dat zyn; maar geenszins omtrent hem en andere Leden des Kerkeraeds, die dat niet zyn.

Het is den Appellant vergeten of die genen, die de Bezwaren tegen Dnus van der Os in de Classis hebben ingebragt, zoo men de Getuigen daer van separeert, gelyk geschieden moet, wel eens het Meerdergedeelte des Kerkeraeds waren.

Maer genomen dat zy dat geweest waren, zoo weet de Classis wel dat hy en andere Leden des Kerkeraeds tegen die Resolutie van het Meerdergedeelte, om die Bezwaren in de Classis in te brengen, hebben geprotesteert, en dat daerom die Resolutie, met de gevolgen der zelve, hem en die andere Leden niet mogen worden geïmputeerd.

Of de Classis hier tegen zoude willen inbrengen, dat hy op hunne Citatie mede als Party verschenen is, om de Sententie tegen Dnus van der Os te hooren voorlezen; daer op zegt hy, dat het hem niet berouwt dat hy verschenen is, om dat hy niet wiste wat de Classis hem hadde voor te stellen; maer dat hy die Sententie heeft hooren voorlezen, en toen hy merkte dat zy daer mede bezig waren, niet uit de Vergadering is uitgegaen, dat verzoekt hy de Hoog-Eerw. Verga-

gadering te willen aenmerken als een uitwerkzel of gevolg van zeker abuis, by het verboden van de commissie begaen, en ten deele om zyne toegeeflykheid, ten deele van wegen zyne onbedrevenheid in dit zoort van handelingen, in hem te excuseren.

Zwoll. Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.

Nu gaet de Appellant over tot de vierde en laetste, en, zoo hem voorkomt, wel de voornaemste reden van de Classis, om welke zy hem stem en sessie in hunne Vergaderinge geweigert hebben. Welke is dat zy hem aenmerken als partydig, van wegen zyn gedrag in den Kerkeraed van Zwolle, en wel voornamelyk wegens het gedrukt Protest van het Mindergedeelte des Kerkeraeds.

Waer op de Appellant vooraf aenmerkt, dat de Classis zelf het beste vertrouwen op die reden niet moet hebben, om dat zy, van hem in de volle Vergaderinge gevraegd zynde of het om die reden was, dat zy hem sessie weigerden, dat allen met een diep stilzwygen beantwoort hebben, daer hy geene andere reden van bedenken kan, dan om dat niemand het zich heeft toevertrouwt, om dat tegen hem staende te houden, daer zy voorzichtiglyk in gehandelt hebben, gelyk de Hoog-Eerw. Vergadering uit het vervolg wel hooren zal.

Want daer mede dat de Classis zich bevoegd houd om deze zaek te beoordeelen, toont zy dat zy die houd voor eene nieuwe actie, gansch van de voorgaende onderscheiden.

Genomen dan dat de Appellant zich in die voorgaende actie partydig hadde gedragen, dat beneemt hem het recht niet om over deze te oordeelen. Ten ware het vast ging, dat die eens en in eene zake partydig is, dat altyd en in alle zaken moet zyn; dat zoo niet is; of dat hy van wegen die partydigheid door eene Wereldlyke of Kerkelyke Vierschaer inhabiel was verklaerd, om ooit of ooit over eenige Kerkelyke zaek te oordeelen; dat nooit is geschied, en, God ten voorsten, nooit geschieden zal.

Maer de Appellant wil het zoo niet nemen, maer

Zwoll. maer houd staende, dat niemand hem met reden in dat zyn gedrag eenige partydigheid zal aentoonen.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.

Laet ze het zeggen die kunnen, wat actie van partydigheid hy heeft gepleegt; waer mede hy zich als patroon of voorspraek van Dnus van der Os heeft gedragen; wanneer hy by avond en ontyden heeft rondgeloopen, om getuigenissen voor Dnus van der Os in te zamelen; wat schriftuuren hy tot zyn E. defensie heeft geschreven; wat Kerkeraden hy heeft besollic:teert, om aen den Kerkeraed van Zwolle in voordeele van Dnus van der Os te schryven; wat personen van bekwaemheid hy voor zyn E. in het harnasch heeft gejaegt.

Dat hy doorgaens in den Kerkeraed, toen het hem gevraegd werd, zyn gevoelen ten voordeele van Dnus van der Os heeft geuit; dat hy tegen de Resolutie des Kerkeraeds heeft geprotesteert; dat hy nevens anderen een schriftelyk Protest daer tegen heeft ondertekent, en door den druk gemeen gemaekt; dat zyn alle actien die ieder Lid eener wettige Vergaderinge, op zyn tyd en plaetse, zoo als dat by hem geschied is, kan en vermag te doen.

Zoo dat, schoon genomen dat hy daer toe geene wettige reden hadde gehad, zulks alles hem voor geene partydigheid zoude mogen worden toegerekend. Het was genoeg om zoo te doen, dat hy, naer zyn beste weten, meende daer wettige reden toe te hebben.

Veel min mag dit geschieden, na dat zyn handel in dezen, door het oordeel van de Hoog-Eerw. Theol. Faculteit van Leiden, als men het een by het ander neemt, en daerop gevolgde Ratificatie van hunne Edele Mogenden, de Heeren Staten van Overyssel, volkomen is gejustificeerd; zoo als elders genoeg bewezen is. Ja zelfs is gejustificeerd door den Kerkeraed en Classis van Zwolle, zoo als de Appellant hier kortelyk bewyzen zal.

Want de Hoog-Eerw. Vergadering weet, of zal gelieven te weten, dat de bron en oorsprong, daer

al

al de dissensie van hem en zyne medestanderen met de andere Leden des Kerkeraeds is uit voortgevloeid, geweest is die Resolutie des Kerkeraeds, waer by zy den zoo bondig bewezen Eisch van Dnus van der Os, dat zyne partyen niet over hem als rigters zouden zitten, zonder daer eenige de minste reden van te geven, als niet ter zake dienende, verworpen hebben.

ZWOL.

Eisch van Dnus van Roffum aen het Synode overgeleverd.

Nu zegt de Appellant, dat de Kerkeraed en Classis van Zwolle zelve, die Resolutie improberen, en by gevolg het gedrag van hem in den Kerkeraed daer mede volkomen justificeren.

Want of schoon de Kerkeraed in hun Request aen den Magistraet van Zwolle van den 21 Juny 1753. hunne Wel Edele Hoog-Agtbaren nog hebben durven voorliegen, *dat zy hunnen voet van procederen in allen deele Kerkelyk en Wettig bleven oordeelen*, dat zy zulks tegen de overtuiging van hun gemoed gesproken hebben, hebben zy nu met hun gedrag wel getoont.

Want zoo zy dat nog competibel oordeelden, dat iemand te gelyk beschuldiger en rigter zoude zyn, gelyk zy daer zeggen, waerom hebben zy nu dan uit zich zelven, zonder van iemand daer toe genoodzaekt te zyn, zich van de Classicale Vergaderinge, daer zy wettige Leden van zyn, geabsenteert? Konden zy die twee personen te gelyk in den Kerkeraed representeren, zy konden dat ook wel in de Classis doen.

En dat de Classis het ook zoo verstaet, is te voren getoond.

En of de Classis het particulierlyk op den inhoud van het Protest mogte geladen hebben, als behelzende eene soort van Apologie of Verdedigingе van de zaek van Dnus van der Os, de Appellant antwoord, dat daer uit wel de onwetendheid van de Classis van den aert en nature van een Protest, met redenen bekleed, maer geenszins zyne partydigheid kan besloten worden. Want het absolut onmogelyk is een Protest met redenen te bekleeden, of het moet een soort van eene Apologie voor den persoon, dien men door de Resolutien,

waer

ZWOL. waer tegen men protesteert, beledigt agt, in zich behelzen.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgeleverd.

En of de Classis het particulierlyk op den styl van het Protest mogte geladen hebben, de Appellant antwoord het zelfde, dat hy zoo even geantwoort heeft. Met zoete, zagte, en niemand offenderende woorden is het absolut onmogelyk reden te geven waerom men iemands actien voor openbaer onregtvaerdig houdt; zoo als in een Protest, dat men met redenen bekleed, geschieden moet. Verstaet de Classis die Konst, hy wil ze wel van haer leeren.

Dit is het nu dat de Appellant te zeggen hadde, om de Hoog-Eerw. Vergaderinge te vertoonen dat de Classis van Zwolle geene de minste reden heeft gehad om hem stem en sessie in hunne Vergaderinge te verweigeren.

Nu zal hy de Hoog-Eerw. Vergaderinge nog kortelyk voordragen, wat groote redenen de Classis hadde om contrarie te doen, en inzonderheid zyne presentie in hunne Vergaderinge te requireren. Welke zyn deze twee navolgenden.

De eerste is, om dat de Kerk van Zwolle, zonder iemands tegenspraek, het voornaemste Lid van de Clasis van Zwolle is, en mogelyk alleen wel van die importantie als alle de andere Kerken te samen; waerom dezelve ook door zes Gecommitteerden in de Clasis word gerepresenteerd; daer de Kerk van Hasselt 'er maer drie heeft, en alle de anderen maer een. Nu konde Dnus van der Os, over wiens zaek zoude gehandeld worden, geene sessie in de Clasis hebben. De drie andere Predikanten, die als beschuldigers tegen zyn E. opkwamen, ook niet. En zoodanig een Ouderling had de Kerkeraed, hoewel 'er anderen genoeg waren, ook tot de Clasis gedeputeert. Zoo dat hy het toen alleen was, die de Kerk van Zwolle in de Classis representeren konde. Nu zoo de Kerk van Zwolle het regt heeft, om zich door zes Gecommitteerden in de Classis te doen representeren, hadde de Classis groote reden om den eenen, die van die zes nog in hunne Vergaderinge was over-

overgebleven, daer in te behouden. Zelfs oordeelt hy dat de Classis dat gebrek, ten minsten door twee onpartydige Ouderlingen van de Kerke van Zwolle tot hunne Vergaderinge te inviteren, hadde behooren te vervullen. Die ook uit die consideratie door het onpartydig gedeelte van den Kerkeraed van Zwolle tot de Classis zouden zyn gecommitteerd geweest, by aldien de Leden geen zwarigheid gemaekt hadden, om, wegens de ongeschikte behandeling van de Classis omtrent zynen persoon, dien post te bekleeden. *Zwol. Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgelevert.*

De tweede is, om dat de zaek, die verhandeld zoude worden, die relatie tot de Kerk van Zwolle heeft, als elk weet; hoedanig eene zaek niet behoorde verhandeld te worden in absentie van de Gecommitteerden van die Kerk, om de Gemeente van Zwolle gerust te stellen, dat die zaek behoorlyk was getracteerd. Te meer daer de Classis zeer wel wist, dat de Gemeente van Zwolle hunne handelingen om verscheide redenen al suspecteerde, eer zy die begonnen. En zoo de Classis het niet weet, zoo zegt hy hun, dat zy die nu in den hoogsten graed verfoeien. Dat konde en moeste de Classis hebben voorgekomen, met die zaek niet te behandelen, dan in presentie en met kennisse van de Gecommitteerden van de Kerke van Zwolle, maer zelf daer geen wettige oorzaek toe gegeven hebben, met die zonder reden uit hunne Vergaderinge uit te werpen.

Op deze gronden en om deze redenen, verzoekt de ondergeschreven Appellant deze Hoog-Eerw. Vergadering, dat zy, volgens de magt, die zy over de mindere Kerkelyke Vergaderingen heeft, voor eerst gelieft te verklaren, dat alle de handelingen van de E. Classis van Zwolle over de zaek van Dnus van der Os onwettig zyn, als niet geschied door den competenten Rechter, welke de Classis van Zwolle niet is, ten zy die bestae uit alle de Leden, die daer toe behooren en zich uit zich zelven daer niet van absenteren of met reden daer uit geweerd mogen worden; dat van hem niet is geschied, noch, als bewezen is, om-

ZWOL.

Eisch van Dnus van Rossum aen het Synode overgeleverd.

trent hem heeft mogen geschieden. Ten tweeden, dat de Hoog-Eerw. Vergadering, om die oorzaek, alle die handelingen gelieft te annulleren en te vernietigen, en alle effect en consequentie van dezelven te doen cesseren en ophouden, even of die nooit waren geschied. Ten derden, dat de Hoog-Eerw. Vergadering aen de Classis van Zwolle gelieft te recommanderen en te gelasten, hem, als die zaek weder van voren aen door de Classis van Zwolle staet behandeld te worden, in zyn recht om sessie en stem in de Classis te hebben, en in de oude usantie om die als Præses te dirigeren, ongemolesteerd te laten; en voorts de Classis van Zwolle hier over zoodanig te reprimenderen, dat zy hier eens genoeg aen hebben, en hun de lust vergae om in 't vervolg zulke onbehoorlyke attentaten aen te vangen.

(*Was geteekend*)

Zwolle den 18 *Juny* 1754.

JOANNES VAN ROSSUM,
Bedienaer des Goddelyken Woords te Zwolle.

Dewyl de Ouderling *Boots* het Synode niet kon bywonen, had hy aen Dnus van Rossum verzocht om zyn Appel by die Vergadering te achtervolgen; waer toe hy aen zyn Eerw. een behoorlyk Certificaet of Credentiael bezorgde, behelzende eene Volmagt aen Dnus van Rossum, om daer in te doen, gelyk zyn Eerw. zou oordeelen te behooren. Deze nam zulks aen, en heeft het volvoert in den onderstaenden Eisch.

Eisch van Frederik Boots, *Ouderling der Gereformeerde Gemeente te Zwolle, Appellant aen de Hoog-Eerw. Christelyke Synode van Overyssel, vergaderd binnen Kampen, tegen de E. Classis van Zwolle, Gedaegde.*

HEt geval, waer over de ondergeschreven, in den naem en uit last van den E. Frederik Boots,

Boots, Ouderling der Gereformeerde Gemeente te Zwolle, Appellant aen de Hoog Eerw. Christelyke Synode van Overyssel, uitwyzens de Qualificatie (*) hier nevens gevoegd, zyn beklag by deze aen de Hoog-Eerw. Vergadering doet, is hier in bestaende: namentlyk, dat de E. Classis van Zwolle, ordinair vergaderd op den 23 April dezes jaers en volgende dagen, heeft kunnen goedvinden hem Appellant, wettigen Gecommitteerden van den E. Kerkeraed van Zwolle tot die Vergadering, stem en sessie in dezelve Vergaderinge en alle de anderen, die over de zaek van Dnus van der Os stonden gehouden te worden, te verweigeren.

Zwol. Eisch van den Ouderling F. Boots.

De ondergeschreven vind onnodig en overtollig in die zyne qualiteit te deduceren de redenen, die dienen om de wettigheid van het Appel van gemelden Broeder Fredrik Boots te defenderen, of zich over den Eisch, dien dezelve hem gelast heeft daer op aen de Hoog-Eerw. Vergaderinge te doen, te extenderen. Want *propter similitudinem causæ*, die redenen en eisch genoegzaem de zelfden zyn, als hy in zynen persoon aen de Hoog-Eerw. Vergaderinge heeft voorgedragen. Waerom hy de Hoog-Eerw. Vergaderinge verzoekt, het geen hy daer in zyn persoon heeft gezegd, te willen houden als of hy het hier in den persoon van Frederik Boots gezegt hadde.

Alleenlyk heeft hy niet ondienstig geoordeelt, ten faveure van zynen principael, de Hoog-Eerw. Vergaderinge nog dit eene te erinneren; namentlyk dat hy niet gelooft, dat de Classis zoo onbeschaemd zal zyn, dat zy den lak van partydigheid ook op dezen Broeder Boots zouden willen werpen, en dat durven allegeren als eene reden, om welke zy hem uit hunne Vergaderinge hebben geworpen; want de Hoog-Eerw. Vergadering gelieve te weten, dat gem. Broeder Boots niet eer in den Kerkeraed is ingekomen, dan na dat de zaek van Dnus van der Os in den zelven al was af.

(*) Zie wegens deze Qualificatie hier boven bladz. 594.

Zwol. afgehandeld, en daerom geene gelegenheid heeft gehad, om daer in zich partydig te toonen; dat hy zich doorgaens heeft bewezen een Vriend van hem en zyn Collega van der Os te zyn, word niet ontkend; maer dat heeft hy met het grootste gedeelte van de Gemeente en Burgerye van Zwolle gemeen; die de Classis dan allen voor partydig zoude moeten houden; voor welke buitensporige zotheid hy wenscht dat God hen wil bewaren.

Eisch van den Ouderling F. Boots.

(*Was geteekend*)

Zwolle den 18 *Juny* 1754.

JOANNES VAN ROSSUM,
Bedienaer des Goddelyken Woords te Zwolle.

Omtrent deze Appellen is by het Synode ten naesten by het zelfde geresolveerd, als wegens de Zaek en Appellen van Dnus van der Os, waer van ze als *annexa* zyn aengemerkt; zullende op dezelven het Bericht van de Classis van Zwol aen de andere Classen moeten worden ter hand gesteld; om als dan daer over op het eerste Synode, het zy gewoon of buitengewoon te houden, te delibereren en 'er Resolutie op te nemen. Hier in heeft Dnus van Rossum voor zich zelven en den Ouderling Boots berust, uit welken hoofde zy de nadere Uitsprake van het Synode dan afwachten.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

Groningen. SEderd den 30 der laetste Bloeimaend ziet men hier, op den naem van hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante en de Gedeputeerde Staten dezer Provintie, verscheiden Publicatien, waer van de

de eerste, ten gemelden dage geëmaneerd, dient tot interpretatie der Ordonnantie wegens de Belastinge op den Steen, van buiten in deze Provintie ingevoerd wordende, en hierin spreken hare Koninklyke Hoogheid, benevens de Gedep. Staten, aldus: GRONINGEN.

Interpretatie wegens de Belasting op den Inkomenden Steen.

HOe aen Ons uit verscheidene Attestatien is gebleken, dat het Plakaet, in dato den 5 February 1753, waer by een modique belasting van den Tienden Penning der Waerdye gelegd is op den Steen, van buiten in deze Provintie ingevoerd wordende, niet naer behoren word nagekomen en geobserveerd, zoo dat zommige Kooplieden van Bonte Moppen aengevinge doen, en anderen niet, en de aengevingen ook niet conform gemelde Plakaet uitdrukkelyk, maer in een massa en zonder onderscheid van zoorten geschieden: waer omtrent Wy tot betere executie van gemelde Plakaet hebben noodig geoordeelt te voorzien, en by nadere interpretatie te statueren.

I. Dat onder den Steen, van buiten inkomenden, waer van de gemelde Impost moet worden betaeld, mede zyn gerekend de Bonte Moppen, en alzoo van alle zoorten van Moppen de aengevinge en betalinge, conform het Plakaet van den 5 February 1753, moeten geschieden.

II. Dat de bekendmakinge en aengevinge van den Steen specifiek en met onderscheid van de zoorten, zoo ten Comptoire als by de Collecten zal moeten gedaen worden, en ook alzoo te boek, ten dienste der Administratoren, worden aengeteekend.

III. Dat de Administratoren, vermeenende, by onderzoek na gedane aengevinge, een zoort of zoorten van buiten inkomenden Steen of Pannen te laeg aengegeven te zyn, gemelden Steen zullen vermogen te benaderen, onder betalinge van de somma, waer voor is aengegeven, en restitutie van den Impost, met zes Guldens ten honderd

GRONINGEN.

daer boven, meerder of minder quantiteit naer advenant.

Interpretatie wegens de Belasting op den Inkomenden Steen.

IV. Dat ingeval iemand bevonden word, Steen of Pannen, in het Plakaet van den 5 February 1753 nader uitgedrukt, van buiten in deze Provintie te hebben ingevoerd of doen invoeren, zonder daer van behoorlyke aengevinge of bekendmakinge gedaen te hebben, de ingevoerde Steen of Pannen zullen wezen geconfisqueerd, en de invoerder daer en boven wezen vervallen in de breuke van vyfentwintig Caroli Guldens.

Wordende de Administratoren en hunne Bedienden gelast, het noodige toeverzicht te nemen, ten einde dezen behoorlyk worde geëxecuteerd en nagekomen.

En op dat niemand hier van eenige onwetenheid zoude konnen voorwenden, zal deze alomme worden gepubliceerd en aengeslagen, ter plaetsen, alwaer men gewoon is Publicatie en Affixie te doen.

De tweede behelst een Publicatie van den 3 der Zomermaend, waer in de Invoer van Rundvee in de volgende Bewoordingen verboden word.

Verbod tegen den Invoer van Rundvee.

DE Heeren Staten dezer Provintie, op hun Ed. Mog. Vergadering van den 31 May jongst, onder anderen in consideratie hebbende genomen, dat, in nabuurige Provintien en Landen, de droevige plaeg van de Besmettelyke Ziekte onder het Rundvee, zich op nieuw meer en meer begint te ontsteken, en het derhalven te duchten zou zyn, dat zulks door het invoeren van buitenlands Rundvee in deze Provintie, verder de overhand konde nemen en sterker grasseren, tot onnoemelyke schade van den Lande en diens goede Ingezetenen, om welke redenen hun Ed. Mog. hebben goedgevonden en verstaen, dat van nu af aen den Invoer van Hoornbeesten en Kalveren in deze Provintie, indistincte van waer dezelven ook mogten komen zal zyn verboden, gelyk het zelve

ve verboden word by dezen, by provisie tot den eersten October dezes jaers; alles by pœne, in vorige Plakaten daer omtrent gestatueerd. GRONINGEN.

Zoo is het dat Wy hebben goedgevonden daer van alomme Publicatie te doen, met last en ordre aen alle hoge en lage Gerichten en Gerichtsbedienden, voornamelyk op de Confinien dezer Provintie, hier op naeuwkeurig acht te geven, en de Contraventeurs zonder eenige conniventie of dissimulatie aen te houden, te calangeren en te straffen. *Verbod tegen den Inveer van Rundvee.*

Op dat niemand hier van eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze ten platten Lande van de Predikstoelen worden gekundigd, en voorts ten spoedigsten op de gewone plaetsen van Affixie worden gepubliceerd en aengeslagen.

In de Derde word de Impost, op de hier Gebrande Wateren en op de Ketels der Stookeren gesteld, met een Reglement voor de laetsten, op de volgende wyze gecontinueerd.

DE Heeren Staten dezer Provintie, hebben op hun Ed. Mog. Vergadering van den 31 May jongstleden, onder anderen goedgevonden en verstaen, dat de Impost der hier Gebrande Wateren, en in den voorleden jare op de Ketels gesteld, voor dit jaer, beginnende den 1 July aenstaenden, en eindigende met den laesten Juny 1755, op den zelfden voet en onder de gestelde belasting van tachentig duizend Guldens, naer mate van de grootheid der Ketels te rekenen, zal blyven continueren; zoo nogtans dat niemand met kleiner als een halve Tons Ketel zal worden aengeteekend of vermogen te stoken, noch ook een Maetschappy van meer dan twee Personen tot een TONS KETEL of grooter Fustagie wezen gepermitteerd, in welken gevalle ieder naem dier twee ten Comptoire apart aengeteekend zynde, ook ieder de vryheid *Reglement rakende de Jenever Stookers.*

GRO-NINGEN.

Reglement rakende de Jenever Stookers.

heid zal hebben om Genever op een Cedulle van zyn hand uit te zetten.

Dat de gehele Societeit van Stookeren, zoo zich laten aenteekenen, ieder in *solidum* als voren, voor de uitgeloofde Penningen verbonden zullen blyven, en de betaling van ieder maend voor den 20 van de volgende maend moeten geschieden; zullende, by aldien iemand in de eerste of volgende maenden, onverhoopt, door wanbetaling mogt uitvallen, als dan het stooken dadelyk door het wegnemen van den Helm en vervolgens removeren van den Ketel uit de muur worden belet, en gevolglyk de andere Ketels, naer mate met de somma der uitgevallene, worden vergroot.

Dat op July naestkomenden, een generale Aenpegeling zal worden gedaen, zoo en invoegen het gepasseerde jaer geschied is; zullende by het uitvallen van een of meerder Stookeren, of by het einde dezer Admodiatie, door de Administratoren der Gemeene Lands Middelen wel toeverzicht worden genomen, dat de Impost van alle overgestookte Genever, door ieder uitvallenden Stooker worde betaeld, zoo wel het geen by de Slyters ingevolge Cedulle, als in hunne Huizen of elders, word bevonden: En om daer omtrent alle fraudes, door het verbergen van Vaten Genever in particuliere Huizen, of op onbekende plaetsen voor te komen, hebben Wy goedgevonden teffens by dezen te statueren, dat geen Stooker meer dan een Anker Genever aen een particulier, voor geen Slyter of Herbergier bekend, zal mogen uitzetten, ten zy een Cedulle in de Stad ten Comptoire en te Lande van het Collect worde gehaeld, als mede dat geen particulier, als boven, dezelve in huis zal mogen hebben of elders verbergen; by pœne van 50 Guldens voor ieder Anker, boven de confiscatie, te verbeuren zoo wel by den Uitzetter als Verheelder, dezen ter contrarie wordende bevonden; en zullen de Administratoren, voornoemd, mede verplicht om toevoorzicht te nemen, dat geene andere als gemetene en geykte Ketels, ten boeke

ke bekend en aengegeven, worden gebruikt. GRONINGEN.

Wyders hebben hooggemelde Heeren Staten goedgevonden, dat de verhoogde Impost, op de van buiten in te voerene Genever, gedurende de belasting op de Ketels, zal blyven continueren, en dus den Impost op ieder Anker Buitenlandse Koornbrandewyn, op zestien Guldens zes Stuivers en twee Pl. zal blyven bepaeld en worden voldaen; wordende dienvolgens Ons Plakaet, den 3 November 1752 daer omtrent geëmaneerd, in allen deele, geduurende gemelden tyd, by dezen gerenoveerd en voor gerepeteerd gehouden.

Reglement rakende de Jenever Stookers.

Wy hebben derhalven goedgevonden, hier van alomme notificatie te doen, en teffens de respective Stookers in de Provintie en andere Ingezetenen, welke onder betaling van zekere somma, naer het getal en de grootheid der Ketelen daer op te stellen, dit jaer op nieuw willen beginnen te stooken, by dezen te gelasten, om op Maendag, zullende zyn den 17 dezer, 's achtermiddags om half twee uuren, in het Provintie-Huis te compareren, en aldaer opgeven hun Woonplaets en grootheid van Ketel of Ketelen, waer mede geduurende dat jaer gedenken te stooken, ten einde daer uit de juste computatie tot het fixeren van een vaste taxa worde opgemaekt.

En op dat niemand eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze op de gewoone plaetsen door de geheele Provintie worden gepubliceerd en aengeslagen.

De Vierde, van den 10 der jongste Zomermaend, vervat eene Ampliatie wegens den Impost op de Aerdappelen, die van buiten deze Provintie worden ingebragt, en luid aldus:

DAt aengezien by het zeventiende Artikel van de nieuwe Ordonnantie, in dato den 23 October 1749 geëmaneerd, op de invordering van

GRONINGEN.

Ampliatie wegens den Impost op de Aerdappelen van buiten ingebragt.

de Gemeene Lands Middelen, wel is gestatueerd; dat de Aerdappelen of Peeren, van buiten deze Provintie wordende ingebragt, ieder Zak met zes Stuivers Impost zal wezen belast; echter daer by niet is bepaeld en geëxprimeerd de pœnaliteit waer in de invoerders dier Waren, in kas van geen aengevinge, en dus van fraude, zouden zyn vervallen; hebben wy, ten gevolge de welmening van de Heeren Staten dezer Provintie, op derzelver genomene Resolutie, goedgevonden te statueren, gelyk wy statueren by dezen, dat in gevalle iemand mogte worden bevonden eenige Aerdappelen of Peeren van buiten deze Provintie te hebbben ingevoerd of doen invoeren, zonder behoorlyke aengeving gedaen en den gestelden Impost betaelt te hebben, voor ieder Zak of Mudde Aerdappelen of Peeren, zullen verbeuren en zyn gecondemneerd in de pœnaliteit van drie Guldens, boven en behalven de confiscatie der gefraudeerde Goederen, ten gevolge de Lyste zulks inhoudende.

Wy hebben noodig geoordeelt hier van alomme Publicatie te doen, gelastende de Administratoren der Gemeene Lands Middelen, gelyk mede de Collecteurs en Gerichtsbedienden ten platten Lande, hier op naeuwkeurige acht te geven, en de Contraventeurs van dezen te achtervolgen, te actioneren en derzelver namen aen Ons over te geven.

Op dat niemand hier van eenige ignorantie moge voorwenden, zal deze ten platten Lande van de Predikstoelen worden gekundigd, en verders door de geheele Provintie op de gewoone plaetsen worden aengeslagen.

Nu staet ons te melden de Executie der eerste Halsstraffe, volgens Sententie van het Hof van Justitie dezer Provintie, den 17 der laetste Zomermaend gedaen aen eenen Misdadiger, die

die woonachtig was te Appingadam, en zich GRONINGEN.
schuldig gemaekt had aen verscheiden Dief-
stallen van Paerden en Schapen en, daer en boven, zeven jaren lang twee Vrouwen gehad had. Deze werd gecondemneerd om over zyne misdaden met den Zwaerde te worden gestraft, en, in het uitspreken en uitvoeren van het Vonnis, werd de volgende order gehouden. De by een vergaderde Lieutenant en Hoofdmannen bevalen aen den Drost van den Hove den Patient te doen binnen komen, daer het Vonnis hem door een der Sekretarissen werd voorgelezen. Hy, in vreeze dat hy, met meer schande, ter Galge zou verwezen zyn geworden, bedankte, tot tweemael toe, de Heeren voor deze genadige Sententie. Hier op werd hy door de vier Dienaers der Justitie overgeleverd aen de Knechts van den Scherprechter, die hem op den gewonen Wagen hielpen, waerop de Knechts voorwaert en de Patient achteruit gezeten waren. De Wagen was verzeld van een sterke Bende Ruiters en Soldaten. Vooraf ging een detachement Soldaten; toen volgde de Ruitery; hier na de gemelde Wagen, waer achter wederom Voetvolk; en eindelyk een andere Wagen met den Scherprechter en zyn Zoon. Deze trein stapte naer de Gerechtsplaets of 't zoogenaemde Galgeveld, buiten de Heerepoort; daer de Misdadiger door de Knechts van den Scherprechter van den Wagen werd afgeholpen. Hier verliet hem de Pastor van 't Spinhuis, die hem mede verzelt had, en ontvingen hem Dnus Jansonius en Dnus Zwyghuizen, die hem een lange poos tot sterven bereidden; waer na hy gebragt werd

voor

GRONINGEN. voor het Zandbergje en hem bevolen te knielen. Zoo ras hy nederlag werd hy met een doek geblind, en 't Gebed voor hem gedaen door Dnus Zwyghuizen. Toen de Leeraer eenigen tyd gebeden had, betuigde de Patient aen den Scherprechter dat hy dus op zyne knieën niet langer zitten kon, en de Doek voor zyn gezicht afgleed. Het Gebed werd dan kort afgebroken; de Scherprechter nam het Zwaerd in handen, en sloeg, na wel gemikt te hebben, den veroordeelden in éénen slag het Hoofd van de Schouderen. Dicht by den nedergeknielden zag men, tot verwondering van velen, een Jongeling van veertien of vyftien, anderen willen zestien of zeventien jaren oud, in deze Stad woonachtig, met een Kop of Kommetje in de hand, waer in hy, onmiddelyk naer het onthalsde Lichaem toeschietende, een goed gedeelte Bloeds ving, dat hy schielyk geheel en al opdronk. Toen liep hy, zoo ras en snel als de adem lyden en de beenen zich bewegen konden, henen; met een drift, die hem het afgudsende zweet deed uitbreken. Een grote menigte der aenschouweren, onbewust van 't gene hier mede bedoeld werd, stond niet weinig verzet over deze schynbare ontmenschtheid: maer ook waren 'er anderen, die 't raedsel wisten uit te leggen, en verzekerden, gelyk het ook de waerheid is, dat deze daed tot oogmerk had om den Jongeling, door het drinken van versch gestort menschenbloed, te ontheffen van de Vallende Ziekte, die hem kwelde, en dat dit Hulpmiddel geene gewenschte uitwerking hebben kon, ten zy het ten allerspoedigsten verzeld ging van eene sterke lichaemsbeweginge. Of de Genees- en Natuurkundigen nu

ee-

eenig begrip of kundigheid hebben van zulk een vreemd middel, dan of het ruſt op eene grillige vindinge, die menigmael onfeilbare kracht tegen ongeneeslyke Ziekten ſtelt in zaken, waer voor de natuur ſchynt te gruwen, weten wy niet. Men bericht ons echter, dat de Jongeling, onder weg, weder een aenval van zyne kwale gehad heeft, hoewel met mindere hevigheid. Van den verderen uitſlag word ons niet gemeld; doch gedyd deze niet ten bate, het zal 't vooroordeel en der bygelovigheid aen geene uitvluchten noch redenen ontbreken, die de rechte genezinge dezer ziekte verhindert hebben. GRONINGEN.

By Burgemeeſters en Raed dezer Stad is, op den 19 der vorige Zomermaend, eene Publicatie geſtatueerd tegen de onbepaelde licentie van vreemde Perſonen van de Joodſche Natie, die zich buiten vaſt verblyf te dezer Stede hebben nedergezet, waer omtrent hunne Ed. Mog. hoofdzakelyk de volgende voorzieninge doen: Dat alle vreemde Joden en zoogenaemde Smouſſen, die in deze Stad, Stads Tafel, mitsgaders het Gorecht, beide de Old-Amten, Wedde en Weſtwoldingerland, nog geene vyf jaren vaſte Inwoninge hebben gehad, of hier toe byzondere vergunninge bekomen, binnen de zes weken uit dezelve Stad en gemelde Jurisdictien zullen hebben te vertrekken; ten ware iemand der zelven op genoegzaem betoog van goed gedrag en toereikende eerlyke koſtwinninge, ſpeciale Permiſſie hier toe konde verwerven; behoudende Burgemeeſters en Raed aen hunner Ed. Mog. nadere Deliberatien, om aen zoodanige Joden een byzonder Kwartier in deze Stad ter Inwoninge aen te

wy-

GRO- NINGEN. wyzen. Vervolgens word dezen gepermitteerde inwonende Joden verboden het exerceren der Kleêrkoopers Neringe, of het veilen en te koop houden van eenige oude of half gesletene Goederen uit hunne Huizen; ook met eenige Waren of Koopmanschappen, het zy oude of nieuwe, by de Huizen om te loopen om dezelven te verkoopen, te koopen, of op eenigerhande wyze te verwisselen; zoo in deze Stad, als bovengemelde Stads Jurisdictiën; waer van echter uitgezonderd zyn de geadmitteerde Slagters te lande (*), die de vryheid behouden, van hun versch geslagte Vleesch, nevens andere Vleeschhouwers, by de huizen te mogen uitveilen. Wyders word aen geene vreemde Passanten of Zwervers van de Joodsche Natie, vergund zich langer hier op te houden dan twee dagen, in welken hun niet word toegelaten eenige Neringe of Handel te dryven, die den inwonenden Joden is verboden; en mogen dezen noch eenige andere Inwoners dergelyke Zwervers langer dan voorzeide twee dagen herbergen, op de breuke van een Pond groot. Eindelyk word te kennen gegeven, dat het Burgerrecht en het Kramers Gild, aen de Joodsche Natie verleend, niet zal mogen misbruikt worden, enkel door het houden van Vuur en Licht, maer dat hier toe een *domicilium fixum* met zyn geheele Huisgezin vereischt word; op de Breuken, daer op in de Gildrolle gestatueerd. En zullen de Overtreders der drie eerste Punten arbitraellyk, het zy met Bannissement of anderszins,

(*) Wy achten het genoeg bekend, dat ook in Holland, zoo wel als in andere Provintien, ten platten Lande, Joodsche Slagters zyn.

zins, naer bevindinge van zaken gestraft worden. GRONINGEN.

Laetstelyk, is op den naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Gedeputeerde Staten, den 25 der meergemelde Zomermaend, nog eene Publicatie uitgekomen, tot Renovatie en Ampliatie van eenige Artikelen in de Ordonnantie op het Beestiael, behelzende het volgende:

Ampliatie der Ordonnantie op het Beestiael.

HOe, conform het vierde Artikel van de nieuwe Ordonnantie op het Beestiael, de oude Verkens, zoo in deze Provintie worden gemest, voor den eersten September ten Comptoire in de Stad, en te Lande ten Collecte moeten worden bekend gemaekt; waer omtrent thans vele Ingezetenen onkundig zynde, dezelve daer in onwetende zouden kunnen pecceren; om het welk voor te komen, Wy hebben goedgevonden, het gemelde vierde Artikel wederom renoverende by deze, elk en een iegelyk, zoo zulks mogte aengaen, te gelasten hun oude Verkens, die gedenken te mesten, voor den eersten September aenstaenden, ten Comptoire of Collecte voornoemd bekend te maken, by pœne in de Ordonnantie vermeld.

Dat wyders by ondervinding bevorens zynde gebleken, dat ook het zevende Artikel van de particuliere Ordonnantie op het Beestiael, in de Kwartieren der Ommelanden, de Oldamten en het Gorecht niet naer behooren word geobserveerd.

Zoo is het dat Wy, de vorige Placaten daer omtrent als nog renoverende, ten gevolge het zevende Artikel voornoemt, hebben goedgevonden te ordonneren, gelyk Wy doen by dezen, dat niemand ten platten Lande in deze Provintie, het zy Knokenhouwer of andere Ingezetenen, zullen vermogen eenige Beesten te slagten of te steken, voor en al eer hy zyn Naem en die van zyn Knechten, by het Gerichte ter Plaets en by het Collect in het Slagtboek zal hebben laten aentekenen, en vervolgens den Eed daer toe staen-

GRONINGEN.

Ampliatie der Ordonnantie op het Beestiael.

ftaende geprefteert, by de Breuke van 25 Guldens voor ieder Beeft te verbeuren: zullende mede gehouden zyn van de te flagene of te ftekene Beeften, voor af de Cedullen te eifchen en te bewaren, heen ter tyd de Adminiftratroren der Gemeene Lands Middelen of hunne Bedienden, die wederom van hen vorderen, om dezelve tegens de Collectboeken te collationeren.

Voorts hebben Wy teffens goedgevonden, conform vorige ordres, wel ernftig te ordonneren, dat alle Ingezetenen by deaengeving van hunne te flagtene Beeften, des Verkoopers Naem en Woonplaets mede zullen moeten nomineren en bekend maken; uitgezondert Kalveren, Schapen en Lammeren, waer van nochtans volgens de Lyften de correcte gerechtigheid zal worden betaeld; alles by verbeurte der Beeften en verderen inhoud der Ordonnantie, mitsgaders Plakaten en Refolutien hier omtrent genomen; waer na een ieder tot voorkominge van zyn fchade zich zal moeten reguleren.

Wyders hebben Wy tot beneficering van het Meften van Verkens, als voren, goedgevonden aen de Ingezetenen dezer Provintie by renovatie wederom te permitteren, gelyk gepermitteerd word by dezen, om voor dit jaer vyf Bakken of Vierendeel Garft voor een Mudde, en drie Bakken of Vierendeels Rogge met een Bak Haver of Boekweit, voor een half Mudde Rogge aen te geven en te verimpoften; mits dat, tot voorkominge van fraudes, de Rogge en Haver of Boekweit, ieder afzonderlyk gezakt ter Molen zal worden gezonden en door de Opzichters, na vifitatie, tot het malen zal worden gemengd: authoriferende de Opzichters om gemelde vyf Bakken Garft voor een Mudde, en drie Bakken Rogge en een Bak Haver of Boekweit, voor een half Mudde Rogge aengegeven, te laten pafferen.

En op dat niemand hier van eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze ten platten Lande van de Predikftoelen worden gekondigd en verders alomme op de gewoone plaetfen worden gepubliceerd en aengeflagen.

VER-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

NYMEGEN. Hier is in den ouderdom van 72 jaren overleden de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Anthonis Vos*, Raed-Sekretaris dezer Stad en Sekretaris des Kwartiers van Nymegen. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

'S GRAVENHAGE. De Heer Mr. *Hugo van Bleiswyk*, die sederd den jare 1702 het Amt bekleed heeft van Sekretaris, zoo van de Kamer ter Auditie, als van de Provintiale Rekenkamer, heeft by hunne Ed. Gr. Mog. in die qualiteit zyne Demissie verzocht en bekomen, en word opgevolgd door den Heere Mr. *Jeronimus de Zwart Steenis*, die reeds voor twee jaren den Heere van Bleiswyk tot de Bedieninge van dat Amt geadjungeerd werd.

Den 23 dezer Maend hebben hunne Ed. Gr. Mog. op den Voorslag van Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante tot Raedsheer in den Hoogen Raed in Holland, wegens deze Provintie, aengesteld den Heere Mr. *Pompejus Hoeuft*, Raedsheer in den Raed en Leenhove van Braband, in de plaetse van wylen den Heer Mr. Abraham van Ruster; als mede op gelyken voorslag tot Dykgraef van de Krimpenerwaerd, in plaetse van wylen den Heere Mr. Thieleman van Zeeberg, den Heere Mr. *Bruno van der Does*, Raed en Schepen der Stad Gouda; en tot Sekretaris der Provintiale Rekenkamer van Holland en Westvriesland, den Heere Mr. *Quiryn van Stryen*, Pensionaris der Stad Haerlem, in de plaetse van wylen den Heere Mr. Jan Abraham Tilenus.

LEIDEN. Den 25 dezer Hooimaend, Vierdag van St. Jakob en gewoonen dag der Veranderinge van het Collegie van Schepenen, zyn, volgens de Verkiezinge van hare Koninklyke Hoogheid Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, uit een overgeleverd dubbeld Getal, tot Schepenen dezer Stad aengesteld de Ed. Achtb. Heeren *Dr. Johan Fre-*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

drik Gronovius, *Mr. Jakob Pla*, *Mr. Nikolaes Romswinkel*, *Mr. Pieter van Dorp*, *Mr. Salomon Lynslager*, *Mr. Michiel Pompe van Slingeland*, *Mr. Adriaen van der Goes W. Z.* en *Mr. Jan Aubrecht*; onder welken de drie laetstgenoemde Heeren in dezen jare nieuwling voor de eerste mael zyn verkoren; als mede tot Schepenen-Commissarissen over des Gemeenen Lands Middelen, de Ed. Achtb. Heeren *Mr. Jakob Pla*, *Mr. Nikolaes Romswinkel*, *Mr. Pieter van Dorp*, *Mr. Salomon Lynslager*, *Mr Michiel Pompe van Slingeland* en *Mr. Adriaen van der Goes W. Z.*

ENKHUIZEN. Den 3 dezer Hooimaend overleed hier de Heer Mr. *Jan Buiskes*, Sekretaris dezer Stad, in de bloeiende jeugd van 21 jaren en om zyne zonderlinge Hoedanigheden by ieder een betreurd.

UTRECHT. Jonkheer *Jan Floris*, Graef van *Nassau la Lecq*, een der Heeren Geëligeerden, representerende den eersten Staet dezer Provintie, nam hier, den 9 dezer Hooimaend, Zitting ter Vergaderinge der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten, in de plaetse van wylen Jonkheere Geerlach Fredrik van der Capellen, Heere van Mydrecht.

GOES. Hunne Ed. Achtb. hebben tot Pensionaris honorair dezer Stad verkoren en vervolgens ter Staetsvergaderinge gedeputeert den Heere *Adriaen Jakob Baron van Lynden*. In de plaetse der Heeren, die met St. Jansdag, den 24 der Zomermaend, van hunnen tweejarigen dienst ontslagen waren, zyn door hare Koninklyke Hoogheid, uit de overgeleverde Nominatie tot Burgemeester dezer Stad verkoren de Ed. Gr. Achtb. Heer Mr. PIETER PARKER, en tot Schepenen de Ed. Achtb. Heeren *Willem Vogel*, Heer van Steenvliet, *Jakobus Comans J. F.*, *Henry Verstolk* en *François de Keizer junior*. Wyders zyn door hunne Ed. Achtb. in plaetse der afgegane Heeren tot Weesmeesteren aengesteld de Heeren *Johan Sautyn* en *Bernardus Rimmers*; als mede tot Kommissaris van het Landrecht de Heer Mr. *Johan van Thiel J. F.*

B E-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

WEinige zyn de Berichten nopens deze Landplage, met eenige omſtandigheden van zekerheid, by ons voor deze maend ontvangen. Alleenlyk meld men ons dat, in HOLLAND omtrent *Alkmaer*, de Landlieden onder dezelve nog gedrukt gaen, en dat de Sterfte zich omtrent de *Beverwyk* ook weder begon te openbaren. Uit ZEELAND echter word ons bericht, en zulks behoort allen welmeenenden tot byzondere vreugde te ſtrekken, dat de Plaeg nu ſederd ruim een jaer, ja ſederd langer tyd, in die Provintie en de Landen onder derzelver Rechtsgebied en Beſtier behoorende, geheel en al heeft opgehouden; dit ſchynt men ons niet vroeger te hebben geopenbaert, om dat de oplettendheid doorgaens meer werkzaem is op de Onheilen dan op de Zegeningen; doch een erkennend hart voor de gunſten des Hemels, dat ons dit Bericht mededeelt, verdient dank, en wy wenſchten haeſt zulk een gunſtige tyding uit alle de Provintien te mogen ontvangen. Maer uit OVERYSSEL meld men ons dat de Kwael by *Zwol* nog aenhoud, en dus is ook de tyding uit het Landſchap DRENTHE. Ook is het klaegziek hart van den Landman op vele Plaetſen bekommerd voor de ſlechte Inzamelinge van het Hooi door den menigvuldigen Regen.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 22 July.

by de Z. Zak.

Tarw. Nieuwe Zeeu.	12 a 16	ß
—— Blaeuwe dito	10½ a 12½	ß
—— Zomer dito.	9 a 11	ß
Rogge Zeeuwsche.	7½ a 9	ß

by 't Last.

Boekweit Vl. op 154 ℔	12	£
Garst Zeeuw. Wint.	14½ a 15	£
Haver Vrief. Brouw.	10½ a 11½	£
—— Voer	8 a 9	£
Koolzaed Zeeu. enz.	a 35	£
Paerdeboonen.	12 a 13	£

Rotterdam, den 22 July.

by de Steen.

Vlas. Allerbest.	34 a 33 ft.
—— Best.	31 a 30 ft.
—— Middelsoort	29 a 28 ft.
—— Gemeen	27 a 26 ft.
—— Slecht	25 a 24 ft.

Leiden, den 22 July.

by 't Vierend.

Boter.	*f* 22 a 23:-

Den 20 July.

Boter.	*f* 24 a 25:-

Hoorn, den July.

by de 100 ℔

Kaes, Groote a 20 ℔	*f* 12½:-:-
—— Midd. a 13 ℔	11¼ a 11½:-
—— —— 10 ℔	11¼:-:-
—— Kleene	10½ a 10¾

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend MAY, 1754.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 1½	51	NO 4	Helder				
1	- 1½	64	ONO 4	———		0 ♍		
	- 1½	52	NO 5	Omt. hel. hel.				
	- 1½	47	——— 5	Geh. bet. mist				
2	- 1¾	58	ONO 4	Z. be. omt. h.		14		
	- 2	46	NtW 7	Bet. geh. bet.				
	- 2	46	NW 4	Geheel betr.				
3	- 2	54	NW 3	———		29		NP
	- ¾	44	NO 4	Betr. helder				
	30.	44	OtN 2	Omtr. helder				
4	29.11¾	54	ZtO 2	———		14 ♎	☍ ☿ 15	☊
	- 10¾	48	OtN 3	———	N. 1.			
	- 9¾	51	OtZ 4	———				
5	- 9½	66	ZO 6	———		28		
	- 7¾	57	——— 4	———				
	- 8	55	ZtO 4	Betrokken				
6	- 9¼	59	ZW 3	———		13 ♏	☍ ☉ 5	
	- 9	56	NtO 4	Reg. zeer bet.			☍ ♀ 23	
	- 7½	57	NO 4	Regen betr.	1 L.			
7	- 7½	69	ZZO 5	Omtr. helder		27		
	- 6¾	57	NtW 1	Bet. omt. hel.				
	- 6¾	56	Z 1	Omtr. helder				
8	- 7	66	ZtW 2	———	Don.	11 ♐		
	- 6¾	57	WNW 2	Zeer betrok.				
	- 6	54	NW 2	Omtr. helder				
9	- 6¼	66	NNW 2	———		25		☍ ♄ ♂ 22
	- 8½	54	NW 5	Helder				
	- 9	49	NW 5	Zeerb. zeevl.				
10	- 9¾	58	N 3	Mist omt. hel.		8 ♑	☌ ♄ 18	
	- 10	50	NW 8	Z. bet. damp.			☍ ♂ 19	
	- 10	48	NWtN 7	Zeer betrok.				
11	- 10¾	54	N 3	———		21		
	30.	49	NW 4	— Reg.	1½ L.			
	———	49	N 2	Zeer betrok.				
12	- ½	51	NtW 2	———		3 ♒	☍ ♃ 14	
	29.11½	51	O 4	Betrokken				
	- 11	54	ZZW 6	Zeer bet. reg.				
13	- 10¾	57	WZW 7	Reg. geh. bet.		15	□ 15	
	- 10½	52	——— 9	Reg. zeer bet.				
	- 11½	53	WZW 8	Omtr. helder				
14	30.	61	——— 8	Zeer betrok.		27		
	- ½	54	ZW 9	———				
	- ¾	54	W 5	Zeer betrok.				
15	- 1	59	ZW 4	Zeer betrok.		9 ♓		
	- 1½	55	——— 3	Helder				
	- ½	54	ZtW 2	Omtr. helder				
16	30.	65	W 2	Zeer betrok.		21		
	29. 8½	60	NO 3	Helder	Wl.			

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Aspect. van Maen en Planeten gr.	uuren	uuren
	29. 8¾	59	ZW 4	Zeer betrok.				
17	- 9	56	ZWtW 7	———		3 ♈		
	- 8½	52	WtZ 8	Reg. betr.				
	- 10½	50	W 7	Omtr. helder				
18	- 10¼	53	WtN 4	Zeer betr.		15		☊
	- 11½	53	ZW 0	Omtr. helder				
	30. ½	53	——— 3	Helder				
19	- 1	62	——— 2	———		27	☌ ☿ 10	VP
	- ½	58	NO 4	———				
	- ½	55	O 4	———				
20	30.	68	——— 6	———		9 ♉		
	29. 11½	56	——— 7					
	- 10½	57½	——— 2	Omtr. helder				
21	- 10½	71½	——— 2	———		22	☌ ☉ 17	
	- 10	63	——— 2	———				
	- 10	63	——— 2	———				
22	- 10	76	NO 2	Betrokken		5 ♊	☌ ♀ 20	
	- 8½	65	——— 1	Regen	B.D.			
	- 8½	60	ZW 6	Zeer betr. re.	8 L.			
23	- 9½	56	——— 7	Zeer betr.		18		
	- 10	57	WZW 2	Helder				
	- 9¼	55	ZtW 8	Zeer bet.reg.	2 L.			
24	- 8½	56	Z 10	Zeer bet.reg.		1 ♋		
	- 7¾	54	WZW 10	Zeer betr.	1 L.			
	- 8¼	54	ZW 7	Zeer betr.			☍ ♄ 4	
25	- 8½	58	——— 7	Veel betr.		15	☌ ♂ 22	
	- 8¾	53	W 5	Zeer betr.				
	- 9	50	WtN 5	Geh. bet mist				
26	- 10	50	NW 6	Zeer betr.		29	☌ ♃ 23	
	- 10¾	50	——— 4	Z. bet. mistig				
	- 11¼	52	WtN 5	Geheel betr.				
27	30.	55	NW 6	Zeer betr.		13 ♌		
	- ½	52	——— 5	Zeer betr.				
	- 1	49	NW 4	———				
28	- 1	56	——— 4	Zeer betr.		27	□ 19	
	- 1	51	——— 3	Omtr. helder				
	- ½	53	N.N.W 3	Zeer betr.				
29	- ¼	59	NNO 2	Geheel betr.		11 ♍		
	30.	57	W 2	Zeer betr.				
	29. 11½	52	ZW 4	———				
30	- 11¾	61	WZW 2	Omtr. helder		25		
	- 11	58	N 2	Z. bet. regen	3½			
	- 11	56	ZZO 2	Helder				
31	- 11¼	78	ZO 2	Omtr. helder		9 ♎		☋
	30.	58	———	———				

Gemiddelde { Barrometer	29 · 9½	omtrent
Gemiddelde { Thermometer	$55\frac{81}{93}$	Gr.
't Gevallen Water	117	Lyn.
't Uitgewaessemde	25	Lyn.
Dagelyksche kragt der Wind	$4\frac{20}{93}$	

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend JUNY, 1754.

Dag	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. ½	58	ZtW 1	Helder				
1	30.	70	ZO 3	Omtr. helder		23		
	29. 10½	64	O 4	Zeer betrok.				
	- 10½	57	NW 4	Omtr. helder				
2	- 10	69	W 1	———		7 ♏		
	- 9½	61	NO 2	Regen	D. W.			
	- 9	58	WZW 3	Zeer betrok.	6½			
3	- 9	67	NO 2	———		22	☍☿ 10	NP
	- 10	61	O 2	—— Regen				
	- 10½	56	W 6	Omtr. helder	1			
4	- 11¾	58	WtZ 4	———		6 ♐	☍☉ 15	
	30.	56	W 1	Helder				
	30.	61	ZZO 3	Omtr. helder				
5	29. 11¾	71½	ZO 3	Zeer betrok.		19		
	- 11	64	ZW 6	———				
	- 10	61	ZtO 4	———				
6	- 11	63	WtZ 3	Betrokken		3 ♑	☍♀ 1	
	- 9½	57	ZW 6	Helder				
	- 11¾	57	——— 4	Z. betr. reg.	1			
7	- 11½	62	W 3	Betrokken		16	☍♄ 1	
	- 10	55	——— 3	Helder				
	- 10	55	——— 5	Zeer betrok.				
8	- 10½	55	——— 6	———		29	☍♂ 13	
	- 10½	56	WZW 6	Reg. zeerbet.				
	- 9½	56	W 6	Regen	1½			
9	- 9½	57	——— 7	Zeer bet. reg.		11 ♒	☍♃ 6	
	- 9	55	——— 3	Zeer betrok.	1			
	- 6½	54	WZW 8	Regen				
10	- 6	60	WtZ 8	Reg. donk.		23	□ 9	
	- 6½	51	W 9	Regen	4			
	- 9¼	53	——— 6	———				
11	- 10½	55	——— 8	———	¾	5 ♓		
	30. ¾	52	NW 2	Helder				
	- 1	59	ZW 4	Zeer betrok.				
12	- 1½	64	——— 6	———		17		
	- 1	59	WZW 5	Helder				
	- ½	58	W 3	Omtr. helder				
13	- 1	61	——— 3	Zeer betrok.		29		
	29. 11½	56	WZW 1	Omtr. helder				
	- 10	60	Z 1	———				
14	- 9½	71	NO 1	Betrokken	D.B.	11 ♈		☊
	- 7¼	65	O 4	Zeer betrok.				
	- 8	64	Z 3	Zeer betrok.	3¾			
15	- 9	63	W 4	Betrokken		23		
	- 9½	58	——— 3	———				
	- 9½	58	——— 1	Omtr. helder				
16	- 9½	72	N 2	Bet. dond. bl.		5 ♉		☍♄♀ 3
	- 9	63	ZW 2	—— Regen	1			

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Maan. uure.
	- 9½	59	ZW 4	Geheel betr.				
17	- 9½	61	——— 5	———		18		☌☉☿ 14 sup.
	- 10	56	W 2	———				
	- 9½	56	WNW 2	———				
18	- 9½	63	——— 2	Zeer betrok.		o ♊		
	- 10½	56	NW 1	Geheel betr.				
	11½	57	WNW 3	Zeer betrok.				
19	30.	61	NW 5	Betrokken		14		VP
	- 1	56	N 5	Zeer betrok.				
	- 1	54	WNW 6	———			☌☉ 4	
20	- 1½	58	NW 6	———		27	☌☿ 12	
	- 1	53	WNW 4	———				
	- 1	51	W 4	———			☍♄ 9	
21	- 1	61	WNW 4	———		11 ♋	☌♀ 21	
	- 1	57	W 2	———				
	- ¾	58	ZW 3	———				
22	- ¾	61	W 2	Geh. bet. reg.		25		
	- ½	57	ZW 4	———	2			
	29. 11¾	58	WtN 4	Reg. zeerbet.				
23	30. ¼	64	WNW 6	Zeer betrok.		9 ♌	☌♃ 9	
	- ½	56	——— 2	Omtr. helder			☌♂ 15	
	30.	60	WtZ 3	Betrokken				
24	30.	65	WZW 5	Omtr. helder		23		
	29. 11	58	——— 3	Zeer betrok.				
	- 9¼	53	Z 4	———				
25	- 8¼	62	ZtW 7	G. b. r. regb.		8 ♍		
	- 7½	58	ZW 7	Geheel betr.				
	- 7½	58	WtZ 6	Zeer betrok.	3½			
26	- 7½	60	W 6	Geh. bet. reg.		22		☍♃☿ 4
	- 7½	57	——— 3	Zeer betrok.				
	- 8	58	WtN 3	Omtr. helder				
27	- 8¾	65	WNW 3	Zeer betrok.		6 ♎	□ 0	☊
	- 10½	57	NW 3	Geh. betrok.				
	- 10	56	ZW 4	Geh. bet. reg.				
28	- 9½	60½	WtN 4	Geh. betrok.		20		
	- 8½	58	ZW 8	———				
	- 7¼	56	W 10	Geh. bet. reg.	3			
29	- 8	54	WtN 9	Betr. Reg.		4 ♏		☌♃♂ 21
	- 11	53	NW 3	Helder				
	- 10½	57	WZW 3	Geh. bet.				
30	- 9¼	63	ZtW 3	Zeer bet. reg.		18		
	- 9	56	NW 1	Geh. betrok.				

Gemiddelde	Barrometer	29 D. 11	L.
	Thermometer	59	Gr.
't Gevallen Water		29	Lyn.
't Uitgewaessemde		26	Lyn.
Dagelyksche kracht der Wind		3	

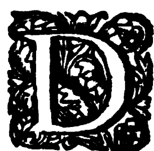
NEDERLANDSCHE
JAERBOEKEN.

AUGUSTUS.

MDCCLIV.

GELDERLAND.

WINTERSWYK (*).

At somtyds de drift om iets nuts ten voordeele van den Evennaesten te doen, de Menschen ontydig verlokken en de schielykheid, in plaetse van iets goeds, een groot Onheil naer zich slepen kan, zal het volgende ongeval ons lee- WINTERSWYK.

(*) Dit Dorp met zyn Rechtsgebied, is een der vier Amten van de Heerlykheid Breedevoort, in het Graefschap Zutphen gelegen. Het ligt een uur gaens ten Oosten van het versterkte Steedje Breedevoort. Deszelfs Bloei en meenigte van Ingezetenen kan men eenigszins afleiden uit den staet der Hervormde Gemeente, die door twee Predikanten bediend word; maer wat de reden zy, waerom derzelver Kerk, anders een ruim en fraei Gebouw en met een Orgel voorzien, niet wel onderhouden word, weten wy niet. Niet grooter dan maer tien of elf is het getal der Huisgezinnen die tot de Doopsgezinden behooren, welken alhier ook hun Kerk en Leeraer hebben en de beste Huizen van het Dorp bewonen. Vele Roomschgezinden uit het Munstersche, hebben zich ook herwaerts met der woon begeven, maer hun is geen Kerk vergund. Omtrent 230 Huizen, in acht Straten verdeeld, worden door deze verscheldenerlei Ingezetenen bewoont, die goeden Handel dryven in de Linnens, welken hier ook wel gebleekt worden.

WINTERSWYK. leeren; indien wy anderszins mogen vaststellen, dat de dartelende voorbarigheid hier geen oorzaek der ramp geweest zy. Den 10 der laetste Hooimaend, kort voor den Opgang der Zonne, kwam de Jager van het Huis Diepenbroek, anderhalf uur van deze plaetse, in het naburige Munstersche, gelegen, om de Vischbonnen te ligten, die niet verre van een Boerenhuis lagen. Hier zag een Boerenjongen, die by den Jager was, groote beweging in een' Karseboom, 't welk hem tegen den Jager deed zeggen: *wat maken de Kraeijen een geweld in den Boom, schiet 'er eens onder.* Hierop loste de Jager zyn Snaphaen en trof zyn doel; doch, in plaetse van gemeende Kraeijen, viel een oude Boerin, de Moeder van den Jongen, uit den Boom dood ter aerde. Vlugten was toen de naeste Veiligheid voor den onvoorzigtigen, die hier door het gevaer om gevat te worden ook ontsnapte. Doch dewyl geen kwaed voornemen, maer onvoorzichtigheid alleen, gelegenheid tot dit ongeluk gegeven heeft, is aen den Dader vervolgens Pardon verleend.

ARNHEM.

ARNHEM. BY de Heeren Gedeputeerde Staten des Kwartiers van Veluwen is, den 29 der laetste Zomermaend, een Publicatie gearresteerd, wegens het aengeven van den Impost op de Bieren, derzelver Bewerkinge door de Bierwerkers, en tegen het misbruik dat hier omtrent zoude kunnen worden gepleegd; in welke Publicatie hunne Ed. Mog. aldus spreken:

Al-

ALzoo wy in ervaringe zyn gekomen, dat sedert eenigen tyd diverse misbruiken omtrent d'observantie van den achttienden Artikel van de Ordonnantie op de Bieren zyn ingekropen, en dat de Inhoud van dien niet zoodanig word nagekomen, als deszelfs ware intentie is medebrengende. ZOO IS 'T, dat wy, om daer in, zoo veel mogelyk, te voorzien, en aen een iegelyk, die verplicht is zyne Bieren te veraccysen, ten einde daer van den Impost te betalen naer behooren, des te klaerder te doen begrypen, waer naer zich de zoodanige ten opzichte van voorsz. Artikel moet gedragen, hebben goedgevonden te verklaren, gelyk wy verklaren by dezen: Dat niemand Bier zal mogen verimposten op iemands anders naem, als op zyn eigen, en dat tot dien einde zelf of door zyne Dienstboden het Billiet, staende mede op den naem, van wien het Bier zal worden ingelegd, zal doen halen, zonder dat zich in 't particulier, met zoodane aengifte of het bezorgen van 't Billiet, de Brouwers eenigszins zullen mogen bemoeien. Dat het Bier op dien voet veraccyst wezende, de Bierwerkers of Bierkruiers niet zullen vermogen het Bier in andere huizen te brengen, als by den genen, op wiens naem het Billiet is gehaeld. Dat voorts die gene, welke op zyn eigen naem het Bier verimpost heeft, het zelve in zyn huis in dervoegen zal moeten doen inleggen, zoo als de quantiteit en qualiteit van het Bier op het Accys-briefje staet uitgedrukt, zonder dat hy in eeniger maniere met Vaten, Kruiken of andere Instrumenten de Tappers, Taverniers, drooge Gasterie-houders of anderen, met dezelven wonende, het zelve zal mogen overdoen, of dat de Tappers, Taverniers, drooge Gasteriehouders of anderen, met dezelven inwonende, het zelve zullen mogen overnemen. Gelyk dan ook de Brouwers of Uitleveraers van het Bier zich stiptelyk naer den inhoud van het Accys-billet zullen moeten richten, zonder eenigen anderen uitslag dan conform het Billiet, zoo ten aenzien van de qualiteit als quantiteit van het

Aanmerk. *Waerschouwing wegens het Veraccysen der Bieren enz.*

ARNHEM. Bier te mogen doen; alles op de Boete in den vooraengetogenen Artikel vermeld, t'elken reize by die Contraventeurs te verbeuren.

En zal hier van ter gewoonelyker plaetse Publicatie en Affixie worden gedaen, om te strekken tot een ieders naricht en zich daer naer te reguleren.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE. DE Ed. Gr. Mog. Heeren Staten dezer Provintie willende voorkomen dat de Vreemde of Buitenlandsche Tabak niet profitere van den Vrydom van het Recht, alleen vergund voor de Tabak, in de Geunieerde Provintien gewonnen, hebben hier omtrent in het laetst der verloopene Bloeimaend, door eene Publicatie, voorzien; waerin hun Ed. Gr. Mog. aldus spreken:

Publicatie wegens den Vrydom op de Uitlandsche Tabak. DAt Wy, om voor te komen dat de Vreemde of Buitenlandsche Tabak niet kome te profiteren van den Vrydom van het Recht op de inkomende Tabak, geaccordeerd voor de Tabak, die in de Geunieerde Provintien en het Districtt van de Generaliteit word gewonnen, hebben goedgevonden en verstaen door deze te ordonneren, dat geen Tabak voor Inlandsche zal worden gehouden en van den Vrydom, aen de Inlandsche Tabak gegeven, zal kunnen of mogen profiteren, als alleen zoodanige Tabak, waer van aen den Gaerder van 's Lands Recht op de Inkomende Tabak word vertoond en overgegeven een bewys, dat de Tabak in een van de zeven Geunieerde Provintien, of in het District van de Generaliteit, is gewassen, en dat het voorsz. bewys zal moeten bestaen in een Verklaring van den Verzender, dat de Tabak, die in de-

deze Provintie word ingebragt, waerlyk in een van de Geunieerde Provintien of in het District van de Generaliteit is gewassen, met expressie van *de Plaetse waer*, en van de quantiteit van de ingevoerde Tabak, en van den Naem van den Schipper, Karreman of Wagenaer, die dezelve Tabak in deze Provintie inbrengt. Enz. 's GRAVENHAGE.

AMSTELDAM.

HEt beschouwen der Hemellichten, gelyk het van eene al te bekende nuttigheid is om 'er ons over uit te breiden, geeft tevens geen gering vermaek aen hun, die hier door uit een Doolhof van verwarde gedachten geraken over Verschynzelen, die hun jaerlyks, maendelyks, ja ieder dag voor oogen komen, en, zonder eenigszins den Loop des Hemels of ten minsten van het Samenstel der Zonne en Dwaelsterren, in te zien, verkeerde denkbeelden doen vormen. Dus ziet men dagelyks den Op en Ondergang der Zonne, gelyk men meent en gelyk de gewoonte verbied dit anders in de gemeene redenering uit te drukken, terwyl een dieper beschouwing leert, dat de Zon, als het Middelpunt van 't Wereldgestel, dat betrekking heeft tot onzen Aerdkloot, stilstaet, en de beweging, die dit Hemellicht schynt te maken, haren oorsprong heeft uit de dagelyksche Omwentelinge der Aerde. Dus ziet men maendelyks de behulpzame Mane, nu meerder dan minder van Licht, ons ten dienste staen, zonder te weten wat de oorzaek dezer Beurtverwisselingen zy. Dus merken wy jaerlyks de Veranderingen des Saizoens, het verlengen en verkorten der Dagen en Nachten, zonder begrip wat de reden zy, waer uit deze nuttige ongelykheid der AMSTELDAM.

AMSTELDAM. den voortvloeit. Maer wanneer dit alles door Kunstwerken aen het Gezicht vertoond word, leert een minder geoeffend Beschouwer, die door de onderrichtinge van een kundiger geleid word, niet alleen de oorzaken van dit alles en van meer andere Verwisselingen; maer hy staet verbaest van verwonderinge over de regelmatige order, waerin de Alwyze Schepper dit alles gebragt heeft, en het wekt zyne eerbiedige Dankbaerheid op voor de oneindige Goedheid, door den Almachtigen aen den Mensch bewezen. Lof verdienen zy dan, die hunnen arbeid aenwenden, om dergelyke Kunstwerken meer en meer te volmaken, en, door een' Loop, die eenigszins bestendig kan genoemd worden, deze Verwisselingen voor het oog te brengen. Met reden melden wy derhalven van een Kunstwerk, dat den Loop der Planeten en andere Hemelsche Lichamen, die tot het Samenstel onzer Zonne behooren, vry naeuwkeurig aenwyst en hoe derzelver Verschyning op de byzondere Tyden te zien is en gezocht moet worden, waer van de beschryving in de vorige Hooimaend in 't licht kwam. Het is vervaerdigd door *Jan van den Dam*, die gewoon is in deze Stad Lessen over de Natuur- en Sterrekunde te geven. Hy noemt het een *Planetarium* of *Sphæra perfecta*, welk woord wy niet nader in ons Nederduitsch weten uit te drukken dan door *Planeetkring*; doch waer van zy, die de Sterrekunde slechts met den vinger aengeroert hebben, niet missen kunnen de beteekenis te bevatten. Eer wy dit Kunstwerk beschryven, moeten wy melden dat deszelfs Uitvinder aenbied dergelyken van *onderscheiden grootte* en met meer of minder byzonderheden, naer ieders verkiezinge, te leveren.

Dat

Dat, waer van hy eene Beschryving in het licht heeft gegeven, bestaet in eene *Sphæra*, of ronden Kring, van 25 Rhynlandsche Duimen, op een Pedestal of Voetstuk van 55 dergelyke Duimen hoog. De *Sphæra* is van binnen voorzien met de gewoone Merkteekenen en Sterren van den *Zodiak* of *Dierenriem*, en van buiten met de Namen, zoo wel als die Merkteekenen, als ook met de Maenden en Dagen van het Jaer, en een doorgewerkte verdeelde *Ecliptica* of *Zonsweg*, op de Dagen des Jaers responderende, benevens de Plaetsen der *Nodi* of *Knoopen* en *Aphelien* of *Verste Afstandspunten* der Planeten. De Pedestal heeft twee *Wyzerplaten*, een kleine op het Dekstuk, horizontael of vlak, met een Uurwyzer, voornamelyk dienende als de Verbeeldingen der *Hemelsche Lichamen* zigtbaer tot verklaringe van het Kunstwerk, of van den Loop der Planeten, worden bewogen. Ook is 'er een groote Wyzerplaet op het Voetstuk van den Pedestal, verticael of recht op en neer, met een *Dag*, *Uur*, *Minuut* en *Seconde-Wyzer*, en overeenkomstig met die Beweginge bewegen zich ook, door een Uurwerk, de Verbeeldingen der Hemelsche Lichamen in de Sphæra. Genoegzaem overeenkomstig met de beste sterrekundige Waernemingen, beweegt hier de Zon op haren As in ruim 25 Dagen. *Mercurius* beweegt zich om de Zon in 87 Dagen en 15 Uuren. *Venus* doet haren periodiquen Loop om de Zonne in omtrent 224 Dagen. De *Aerdkloot* doet zynen Loop om de Zonne, in een' *excentriquen* of uit het middelpunt trekkenden Loop, in 365¼ Dagen. Hy beweegt zich om zynen As in 24 Uuren, en heeft ook nog eene byzondere Beweginge, waer door zyn *As paralel* of *gelykwydig* blyft

AMSTEL-DAM.

AM-STEL-DAM, met de *As* der Wereld. Dees Aerdkloot is van Yvoor gemaekt, en op dezelve een afteekening der voornaemste Landen, Wateren en Cirkels; als ook een *Horizont*, die voor alle Breedten kan gesteld worden; makende de As des Aerdkloots met het Vlak van de *Ecliptica* of den Zonsweg, een' Hoek van 23½ Graden. De *Maen* beweegt zich van nieuw tot nieuw of in haren synodiquen Loop, in omtrent 29 Dagen, 12 Uuren en 44 Minuten om den Aerdkloot, in een *excentriquen* Cirkel en in een *schuinsch Vlak*, dat het *Vlak* van de *Ecliptica* met een Hoek van vyf Graden snyd; kunnende de Plaets der Maen en derzelver *Phases*, namelyk hoe veel van dezelve, uit den Aerdkloot, verlicht gezien word, of wanneer geen Licht daer van te ontdekken is) duidelyk beschouwd worden; ook worden derzelver *Ouderdom*, *eerste* en *laetste Kwartieren*, *nieuwe* en *volle Maen* daer in aengewezen. De *Nodi* van den *Maensweg* bewegen zich hier tegen het Gevolg der *Teekenen*, in omtrent 18 Jaren en 8 Maenden, en wel zoo naeuwkeurig, met betrekking tot den Maensloop, dat men door byzondere *Merkteekenen* op een *verguldenPlaet* kan ontdekken, of 'er, by een nieuwe of volle Maen, een Eklips aen de Zon of aen de Maen wezen zal; waer door zeer gemakkelyk een denkbeeld van de Eklipsen te verkrygen is. Wyders doet *Mars* hier zynen Loop om de Zon in 1 Jaer, 322 Dagen en 6 Uuren. *Jupiter* legt zynen weg om de Zon af in 11 Jaren, 313 Dagen en beweegt zich om zynen As in 9 Uuren, 56 Minuten. Hy heeft 4 Satelliten of Manen, die rondsom hem bewegen: de eerste in 1 Dag, 18 Uuren en 29 Minuten: de tweede in 3 Dagen, 13 Uuren en 18 Minuten: de derde in 7

Da-

Dagen; 4 Uuren en 0 Minuten; de vierde in 16 Dagen; 13 Uuren en 0 Minuten. *Saturnus* met zynen Ring beweegt zich om de Zon in 29 Jaren, 156 Dagen en 12 Uuren. In dit *Planetarium* kan men zien de Maenden en Dagen des Jaers; de Uuren, Minuten en Seconden van den Dag; de *Heliocentrische* Plaets, of de Plaets daer een Planeet uit het Middelpunt der Zonne zou gezien worden; de Lengte der Hemelsche Lichamen, als ook den Afstand van derzelver *Nodi* en *Aphelien*, en by welke Vaste Sterren dezelven omtrent kunnen gezien worden; de Plaets, Ouderdom, *Phases* en Breedte van de Maen; de Stand der *Satelliten* van *Jupiter*; de de *Stationes* (*), *Directiones* (†) en *Retrogradationes* (§) der Planeten en voorts alle voorname Zaken, die de Verschynzelen der gemelde Hemelsche Lichamen betreffen. De Hemelsche Lichamen van dit Planetarium, worden bewogen door een Uurwerk, dat ruim 8 Dagen loopt, en door een klein verzet en het wegnemen van de gemeenschap des Uurwerks met de *Sphæra*, kan men door een krukje, de Beweging van alle de gemelde Lichamen, bekwaemlyk voor het oog vertoonen, het zy voorwaerts of achterwaerts, naer welgevallen; en vervolgens heeft alles overeenkomst met den Stand des Hemels, wan-

AMSTELDAM.

(*) De *Statie* van eene Planeet is, wanneer zy, uit den Aerdbol beschouwd, schynt stil te staen in haren Loop en niet voort te gaen; het zy met of tegen het Gevolg der Teekenen in den *Zodiak*.

(†) De *Directie* van eene Planeet is haer Loop met het Gevolg der bovengemelde Teekenen.

(‡) De *Retrogradatie* geeft de Terugwyking te kennen, die de Loop van een Planeet, uit de Aerde beschouwd, schynt te hebben tegen het Gevolg der Teekenen.

AMSTELDAM.

wanneer men het Kunstftuk door het Uurwerk laet voortgaen; waer door men dagelyks, ten aenzien der Lichamen, in dit Planetarium kan zien, 't gene aen den Hemel, met opzicht tot die Lichamen kan waergenomen worden. Hier door kan men door middel van dit Kunstftuk in een Maend duidelyker begrip van de Sterrekunde verkrygen, dan volgens de gewoone wyze; waerom wy oordeelen onzen Lezer geen ondienst gedaen te zullen hebben, met hem een beschryving van deze nieuwe Uitvindinge medegedeelt te hebben.

Nu gaen wy over tot eene andere stoffe. In den vroegen Voornacht, na den 12 dezer Oegstmaend, omtrent half elf uuren, was binnen deze Stad eene groote beweging, naerdien zich in de lucht alle teekenen van een zwaren Brand vertoonden, aen den kant van het Westen of Noordwest ten Westen dezer Stad. Vele Inwoners raekten op de been, en spoorden, op het licht der aenwakkerende Vlamme, na waer deze Brand mogt blaken. Ook werden eenige Brandspruiten uit de gewone standplaetsen gehaeld en vervaerdigd om dienst te doen, daer zich 't gevaer ontdekken zou; doch deze laetsten genaderd tot aen de Leidsche Poort, in welker nabuurschap men oogschynelyk bemerkte dat de Brand moest gezocht worden, konden niet verder noch naer buiten komen, dewyl, na half tien uuren des avonds, alle de Poorten dezer Stad gesloten gehouden en niet weder geopend worden, dan ten bestemden tyde in den morgenstond. Deze zelfde reden had ook velen naer de Wallen, rondom de Stad gemackt, gedreven, om van verre te

zien

zien waer de Brand zyn mogt, welken klaer ontdekten, dat het onheil een der Huizen, op den Overtoomschen Weg staende, moest treffen. Van buiten vloog het geroep eindelyk ook ter Stad in, dat de Fransche Komedie of de Schouwburg, aen dien Weg in den jare 1752 gebouwd, in lichter lage vlamme stond, met groot gevaer van geheel in kolen gelegd te zullen worden; de ondervinding leerde haest de waerheid hier van, want het duurde weinig meer dan een uur, of alles wat tot dit Gebouw behoorde, was tot assche verbrand, en de vlam, die zoo hevig gewoed had, verflaeuwde van langzamer hand en niet dan gloeiende vonken, vermengd met dikken rook, steegen naer de lucht. Men had ter blussinge aldaer wel eenige Brandspuiten aengevoert, die in de Buitenwyken dezer Stad enz. worden gevonden, en wier getal, dat dienst dacht te doen, door de geloofwaerdigste verhalen op acht begroot word, waer onder ook een, die aen een naburigen Katoendrukker toebehoorde. Maer alle deze Spuiten werden niet aen den gang gebragt, dewyl alleen drie derzelven gebezigd werden om de naest aen den Brand staende Huizen te beveiligen, welken, uit dezen hoofde, behalven de schade door het Water geleden, ook niet beschadigd wierden dan aen Pannen, Glazen, Vensters en houten Kozynen; want zy zyn in hun geheel blyven staen, zonder af te branden, gelyk de geruchten uit andere Steden vermelt hebben. Geen onbermhartigheid echter, noch kwaedaerdige yver tegen de Fransche Schouwburg, waren oorzaek dat men zich over het brandende Gebouw zoo weinig bekreunde; maer men

AMSTELDAM.

zag

AMSTELDAM.

zag, zoo ras de vlam uitborst; dat het vuur zoo hevig woedde, dat 'er geen bykomen, veel min redden, aen was; en dat alles verloren zou moeten gaen; waerom men goedvond de zorge geheel aen te wenden tot het bewaren der Huizen, die ter wederzyde van het branddende Gebouw stonden. Het Gebouw der Fransche Schouwburg, hoewel van Hout, was prachtig opgehaeld, en gaf van buiten een grootsche vertooning. Van binnen had het de gedaente van een Amphitheater of ronde Schouwburg, en was op het Toneel van bevallige Sieraden en Toneelschermen voorzien. Zeven Glazen Kroonen, behalven het ander Licht, op het Tooneel gaven bekwaemlyk het nodige licht voor den Aenschouwers en Tooneelspelers; en de Zitplaetsen waren, naer mate van het Geld, dat men voor den Ingang besteedde, zeer wel geregeld en in goede orde. Dit Gebouw werd, gelyk wy zoo even zeiden, in den jare 1752 opgericht ten koste van een byzonder Persoon, een Burger en Koopman woonende binnen deze Stad, daer geen Fransch Tooneel, uit vreeze van de Nederduitsche Schouwburg te benadeelen, geduld werd; hierom werd tot het nieuwe Gebouw een plaets verkoren op den Overtoomschen Weg, gelyk men hem gemeenlyk noemt, onder het Rechtsgebied van Amstelveen, alwaer weleer een Bende Fransche Toneelspelers, in een Gebouw van minder waerdye, hare bekwaemheden had doen zien; doch die niet zoo veel overwon, dat zy lang bestaen kon; waerom de Ondernemer van dit Werk de vlucht koos. Zyn Bende nogtans wilde zich staende houden, maer kon het niet langer, dan omtrent drie weken, goedmaken.

On-

Onder dezen was zekere *Garnier*, gewoon de Rol van Arlequin in de zoogenaemde Italiaensche Tooneelstukken te spelen. Deze bleef hier, en wist door zyne Vrienden den gemelden Koopman te bewegen om eene Maetschappy aen te gaen, onder voorwaerde dat deze nieuwe Vriend een Tooneel zoude bouwen. Dit geschiedde, na dat men van den Gerechte van Amstelveen hier toe verlof bekomen had, met uitsluiting van anderen, voor den tyd van dertig jaren. Of die van Amstelveen hier voor iets bedongen hebben, weten wy niet, dan alleen dat aen den Armen van dit Dorp, zoo meenigmael als 'er op dit Tooneel gespeeld werd, twee Gouden Dukaten zyn uitgekeerd. Men gaf aen dit Tooneel den naem van *Blankenburg*, gelyk uit de aengeslagen Billetten te zien was, en richtte ten koste van den Bouwheer, in den gemelden jare 1752, eene nieuwe Bende van Fransche Tooneelspeleren op, aen wier hoofd zich de voornoemde Garnier bevond; doch, wat hier aen ook moge gehapert hebben, hy kon zyn Bende niet op de been houden. In 't begin van 't jaer 1753 werd het wederom met dezelfde gunstige middelen ondernomen door zekeren *du Plessis*, die in 't voorgaende jaer onder Garnier de Hoofdrollen gespeelt had; maer hy verdween in den voorleden Zomer, en zyne Bende, hoewel zeer goed, werd verstrooid. De Bouwheer, wenschende dat zyn opgericht Tooneel, by gebrek van Speleren, niet mogt vervallen, wist door eenen zyner Bedienden eene nieuwe Bende te verzamelen, die in dit jaer sedert het einde van Grasmaend met tamelykelyken toeloop gespeelt heeft, tot dat aen deze Schouwburg het ongeval van Brand,

AM-
STEL-
DAM.

AMSTELDAM.

Brand, ten gemelden dage, na de laetste Vertooning overkwam. Wat de oorzaek van deze ramp geweest zy, is, gelyk het veelal in dergelyke ongelegenheden gebeurt, zeer onzeker. Maer zeker is het, dat geenszins het vertoonen van de Hel hier toe aenleiding gegeven hebbe, gelyk de dwaze geruchten beuzelen, die nog aengestookt worden door zommigen, welken met een ingeworteld vooroordeel alle Tooneelspelen veroordeelen, en in dit ongeval, als zaten zy in den Raed der Voorzienigheid, de Goddelyke wraek durven onderstellen, en alles wat Schouwburg genoemd word dit onheil toewenschen. Anderen spreken met meer gevoeglykheid van een Kaers, die ontydig brandende gebleven, of waer van de Vonken in het Smeer, dat zich te na aen het Houtwerk bevond, gevallen waren. De laetste Tooneelstukken, die op den avond, eer de Brand ontstond, vertoond zyn, waren *le Misanthrope*, Blyspel van den beroemden *Moliere*, en *les Sœurs Rivales* of *de Zusters Medevrysters*, by wyze van kluchtige Opera of zingend Tooneelspel. De Schade, door dezen Brand veroorzaekt, kan met zekerheid niet begroot worden: maer de Bouwheer heeft het Gebouw voor Vyfentwintig Duizend Guldens doen verzekeren.

ROTTERDAM.

ROTTERDAM.

HEt heeft hare Koninklyke Hoogheid, de Prinsesse Gouvernante, behaegt, op den 14 dezer Oogstmaend, deze Stad met hare tegenwoordigheid en die van hare Vorstelyke Familie te vereeren. De Magistraet van de komst dezer hooge Personaedjen verwittigd, had,

had, tot weeringe van alle wanorders, des daegs te voren, het schieten met Snaphanen, Pistolen en ander Schietgeweer verboden, en order gestelt dat de Burgery in de Wapenen zoude komen; gelyk dezelve langs de Wegen, die het Vorstelyk Gezelschap van de Delftsche Poort tot aen het Huis van den President Burgemeester *Meiners* passeren zou, by deszelfs komste in ryen geschaerd werd gevonden. Ontrent ten elf uuren kwam 'er tyding dat hare Koninklyke Hoogheid de Stad begon te naderen; waerop het Geschut der beide Bolwerken, en der Schepen en Jagten op Stroom, gelost werd. Mevrouw de Gouvernante, de Prins Erfstadhouder en de Prinses Carolina hadden, gedurende de Reize, ieder in eene byzondere Koets gezeten; doch de jonge Prins en Prinses traden, dicht ontrent de Stad, in de Koets harer Koninklyke Hoogheid, en reden stapvoets om aen den toevloed der menschen het genoegen te geven van de Vorstelyke Personaedjen te kunnen aenschouwen. Ter Stad ingetreden, werd de trein geleid door den Heere van Ek, Major der Burgerye, naer het huis van welgemelden Heere President Burgemeester, daer zich de Heer Hoofd-Officier, en de drie andere Heeren Burgemeesters bevonden, met derzelver Pensionaris en Sekretaris, en nog eenige andere Heeren, om de Stadhouderlyke Familie te verwelkomen, die, hier afgetreden, zich naer de Bovenzykamer vervoegde en aldaer voor de open Ramen plaetste. Terwyl beide de Prinsessen hier vertoefden, en iets gebruikten van het kostelyk toebereide Ontbyt, ging de jonge Vorst, verzeld van den Heere Hoofd-Officier, met zyne Hoog-

ROTTERDAM.

ROTTERDAM. heids Koets eene tour door de Stad doen, bezichtigde op de Markt het Metalen Pronkbeeld van den grooten Rotterdammer Desiderius Erasmus, trad voor de Beurs uit de Koets en bezag dat Gebouw, onder het gejuich van eene overgroote meenigte, die door hare vreugde, veel eer onbescheiden scheen, dan bedacht dat de teedere jaren van zyne Doorluchtige Hoogheid mogelyk hinder zouden kunnen hebben van zulk een toevloed en krachtig geroep. Na de terugkomst van den jongen Vorst aen het huis des Burgemeesters Meiners, nam het hooge Gezelschap, met betuiginge van genoegen over het Onthael, hier zyn Afscheid, om aen het voorname oogmerk der Reize te voldoen, 't welk was het bezichtigen van het Kabinet der Gebroederen *Jan* en *Pieter Bisschop*, waer in eene wonderbare meenigte van Zeldzaemheden der Natuur en Konst te beschouwen is. De Vorstelyke Familie, met den trein, die haer verzelde, waer onder zich ook de vier Heeren Burgemeesteren en Mevrouw Meiners bevonden, reed, ontrent ten een uur, door de geschaerde Burgery, naer het huis van de Heeren Bisschop, op de Oostzyde van de Leuvehaven staende, bezichtigde daer met veel verwonderinge de kostbare Verzameling van Zeldzaemheden, vertoefde hier anderhalf uur, en vertrok, na het gebruik van eenige Ververschingen, aldaer aengeboden, naer het andere huis der Heeren Bisschop, in het Hang by de Vischmarkt staende, tot aen het welke de Burgery gedurende dien tyd verplaetst geworden was. Hier werden wederom ongemeene schatten van Kunstwerk vertoond en beschouwd. Ook namen de Gebroeders Bisschop de vryheid, van aen ieder der Vorstelyke Personaedjen iets

uit

uit den overvloed van hunne Verzamelinge aen te bieden, en hadden de eere dat dit bewys van welmeenendheid en hoogachtinge gunstig werd aengenomen. Waerin deze Kunstwerken bestaen, kunnen wy met geene zekerheid melden, en eene al te beknopte Beschryvinge zou mogelyk aen de wezenlyke waerde dezer Konstwerken, die ongetwyffeld eene Vorstelyke bezittinge verdienen, te kort doen. Met het beschouwen der kostelykheden werd aen dit huis den tyd tot half vier uuren toe doorgebragt; wanneer hare Koninklyke Hoogheid, na betuiginge van ongemeen voldaen te zyn over deze Kabinetten en het Onthael der Gebroederen Bisschop, met de verdere Stadhouderlyke Familie, zich begaf buiten de Delftsche Poort, daer een Jagt gereed lag. Hier namen de Heeren Burgemeesters, Mevrouw Meiners en andere Heeren afscheid van de Prinsesse Gouvernante, de Prinsesse Carolina en den jongen Vorst; by welke gelegenheid het deze hooge Personaedjen behaegde, over al het bezichtigde en genotene, hun byzonder genoegen te betuigen; met verzoek van ook de Opperhoofden der Burgerye te bedanken voor derzelver attentie, van met hunne Compagnien in de Wapenen te verschynen. Hier op trad het Vorstelyk Gezelschap in het Jagt en vertrok naer Delft, onder de blyde toejuichingen van de hier zynde aenschouweren. De Burger-Compagnien begaven zich naer hare Verzamelplaetsen en scheidden weder uit malkanderen; waer mede deze vreugde, zonder dat men van eenig ongeluk heeft vernomen, een einde nam.

ROTTERDAM.

GORINCHEM.

GORINCHEM. Sedert eenigen tyd zyn de Landen van Arkel en Altena, door een Rot zoogenaemde Heyens, of een Volk ten minsten, dat van dergelyke Landlooperen afstamde, geplaegd en ontrust geworden, nu door het plegen van Dieveryen en dan weder door het doen van Dreigementen aen de Opgezetenen dezer Landen, die zy door het een en ander in gedurigen schrik en vreeze hielden. Zy behoorden genoegzaem allen tot eene zelfde Familie, namelyk een Vader en Moeder, die maer een Byzit was, en verscheiden Kinderen. Doch gelyk de straf zelden mist de misdaed op de hielen te volgen, is ook dezen, zeer kort na malkanderen, het loon naer hunne werken, zoo hier als te Woudrichem, vergolden. Op den 26 der laetste Hooimaend werden, in deze Stad, gestraft een der Broederen met zyn Byzit en zyne Zuster, die van hunne jeugd af in deze Landen hadden gezworven, hoewel langen tyd zonder kwaed van merkelyk belang te bedryven; maer in 't kwade zoo wel als in ouderdom toenemende, hebben zy zich aen verscheidene Dieveryen schuldig gemaekt, waer over de Broeder is Gegeesseld en Gebrandmerkt, de Zuster Gegeesseld, en beiden zyn zy voor hun gansche leven gebannen uit de Provintie Holland en Westvriesland. De Byzit werd Gegeesseld en voor vyfentwintig jaren gebannen. Des anderen daegs werden de anderen te Woudrichem gerecht. Allen waren zy schuldig aen de bovengemelde Misdaden, en de Vader daerenboven overtuigd, dat hy, voor ontrent dertig jaren, een Voorkind van zyn Vrouw, of liever By-

Byzit, had omgebragt; waerom hy werd opgehangen. De Moeder werd Gegeesseld en Gebrandmerkt, en een Zoon zag men Geesselen. De rest werd om derzelver jonkheid van straffe aen den lyve bevryd; maer stond met Roeden ten toon, om hier door de schuld en verdiende straffe te kennen te geven. GORINCHEM.

PURMERENDE.

DE drie Personen, die, wegens het spolieren der Eerebooge in de Beemster, den 19 der laetste Zomermaend te Schermerhorn in hechtenis genomen zyn (*), werden, als gevangen geworden door de Bedienden van den Bailliuw van de Nieburgen, eerst naer Alkmaer gevoerd; doch, dewyl het Delict, waer over zy beschuldigd waren, bedreven was onder de Judicature der Heeren Bailliuw en Hoog-Heemraden van de Beemster, vervolgens overgeleverd aen de Dienaren dezer Rechtbank, en overgebragt in de Gevangenis naest het Stadhuis alhier, alwaer de Heeren van de Beemster hunne Gevangenen gewoonlyk bewaren. By de eerste Ondervraging bekenden zy alle drie tot het geen zy aen de voornoemde Eereboog gedaen hadden, het welk voornamelyk bestond in het wegnemen van eenige Sieraden, waer mede dezelve opgepronkt was, gekomen te zyn op aenradinge van den Schout, die tevens Sekretaris is van het Dorp Schermerhorn, welke, zoo zommigen willen, al sedert langen tyd een der Heeren, die mede ordre tot het oprichten der Eerebooge gegeven had, niet met al te gunstige oogen aenzag; en by de vol- PURMERENDE.

(*) Zie hier voren, bladz. 443 *Aent.*

PURMERENDE.

volgende op nieuws herhaeld wordende Ondervragingen bleven zy alle drie by de zelfde belydenis. Hoe het zy, eenigen der Burgeren van Schermerhorn althans vonden zich opgewekt, om als voorspraken dezer jonge onkundige Delinquanten, want, gelyk wy te voren zagen, één derzelven is 14, één 17 en één 21 jaren oud, zich met een Requeſt by Mevrouwe de Gouvernante te vervoegen, en derzelver hooggunſtig medelyden over deze onnoozele lieden af te ſmeken. Ook werd tot het zelfde einde een Requeſt aen hare Hoogheid gepreſenteerd door de Vrouw van een der Gevangenen, die hoog zwanger was. Het een en ander heeft zulk een gelukkigen uitſlag gehad, dat het harer Koninkl Hoogheid, na dat zy zich wegens het geval naeuwkeurig had doen informeren, behaegt heeft den Heere Bailliuw W. Blydenberg te doen aenſchryven, dat hy verzocht wierd, op ſpeciale Reſolutie van hare Koninkl. Hoogheid, de Gevangenen op vrye voeten te doen ſtellen. En zulks geſchiedde ook op den 17 dezer Oegſtmaend; wanneer zy, ontſlagen wordende, den Heere Bailliuw voor deszelfs gunſte bedankten, die by deze gelegenheid opentlyk verklaerde, dat zy zoo zeer niet hem, als wel Mevrouwe de Gouvernante, en in het byzonder de Prinſeſſe Carolina, die niet nagelaten had by haer Vrouw Moeder hare menſchlievendheid, in het ſterk aenſtaen op het ontſlag van hun Gevangenen, te laten blyken, te danken hadden. De gelegenheid, dat, op dien dag, alhier, door de Liefhebbers der Harddraverye, juiſt om een Zilveren Zweep gereden wierd, het welk veel volk van buiten in deze Stad gelokt had, deed deze ontſlaking gebeuren onder een toevloed en het gejuich van

vele

vele nieuwsgierige aenschouweren, wier gulhartige Liefdegiften dezen armen Gevangenen in blydschap en wel vergenoegd naer huis deeden keeren. Men wil dat de voornoemde Schout van Schermerhorn zich ook met een Requeft tot Mevrouwe de Gouvernante gewend heeft, om zich wegens de beschuldigingen ten zynen laste te verdedigen; en dat dit Requeft gesteld is in handen des Bailliuws van de Nieburgen, om hare Koninkl. Hoogheid daer op van bericht te dienen. PURMERENDE.

ZEELAND.

VLISSINGEN.

IN 't begin dezer Oegstmaend ontstond hier, op het Schip van den Kapitein *la Gorde*, genaemd de *Jonge Henrik*, naer Guinee gedestineerd tot den Slavenhandel, een Opstand onder het Scheepsvolk, dat te Amsteldam gehuurd was. Deze Manschap weigerde het Scheepswerk te verrichten en de Reize te doen; onder voorwendsel van het Schip niet in gereedheid gevonden te hebben, op welke voorwaerde zy waren aengenomen. Ook gaven zy voor geene behoorlyke plaets te vinden voor hunne Kisten en eigen Ligginge. Dit begon van morren tot ernst over te slaen. Het bleef by geen weigeren van zelf te werken; maer men verhinderde de weinige gewilligen, die de handen aen 't werk sloegen; waer door men eindelyk genoodzaekt werd, by nacht, een sterk Commando Soldaten naer Boord te zenden. Door dezen werden de Luiken bezet, en zes der oproerige Belhamelen, die men onzacht VLISSINGEN.

 uit

VLISSINGEN. uit hunnen slaep wekte, werden gevangen genomen, zonder dat 'er eenige Bloedstorting voorviel. De Gevangenen werden naer Middelburg gevoerd, werwaert de Boekhouder en Reeders van het Schip, dat eigenlyk te Vlissingen t'huis behoort, zich vervoegt hadden aen Gecommitteerde Raden van Zeeland, die vervolgens dit stuk in handen gegeven hebben van den Waterbaljuw, welke gewoon is zyne Rechtsplegingen te Middelburg te oeffenen; ook werd'er geoordeeld dat het Schip onder Middelburgsche Jurisdictie lag. Sedert is op het Schip alles in rust; eenige anderen, die men, aen boord, in de Boeijen gezet had, zyn ontslagen en het volk doet gewillig zyn werk; zoo dat, gelyk men meent, het Schip eerstdaegs zyne Reize zal vervorderen. Van de Gevangenen, onder de bewaringe van den Balliuw gesteld, weet men den uitslag nog niet.

V E R E.

VERE. WEgens het wangedrag der Visscheren, die binnen deze Stad woonen, in vilipendie van alle voorgaende Ordonnantien, tot groot nadeel der Burgerye en den geheelen ondergang van het Middel, uit den Afslag van den Verschen Visch, den Heere Marquis toekomende, hebben Balliuw, Burgemeesters, Schepenen en Raden dezer Stad, volgens Eed en Pligt daer in willende voorzien, den 6 der laetste Hooimaend gearresteerd, op den grond van het XXIV. Artikel van der Stede Groot Privilegie, en der verplichtinge tot handhaving van het recht zyner Doorluchtige Hoogheid als Marquis. Ook hebben hunne Ed. Achtb.,

op dat deze Ordonnantie minder mogte geëludeerd worden, goedgevonden den Afslager en Keurmeester te brengen onder den Eed, in deze Ordonnantie geinsereerd. **Vervolg.**

Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.

BAilliuw, Burgemeesteren, Schepen en Raden der Stad Vere, allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, Salut: Doen te weten; alzoo Wy in ervaringe komen de merkelyke en menigvuldige klachten der goede Burgerye en Ingezetenen dezer Stad, over de veelvuldige onbetamelyke, ja gansch ergerlyke en aenstootelyke handelwyze der Visscheren, zoo Ingezetenen als Vreemden, die zy houden en plegen in het afslaen, en door het vervoeren van den Visch, strekkende tot verbreking van de loffelyke Privilegien dezer Stad, vilipendie van onze Ordres en Resolutien, voormaels op dat subject genomen en gesteld; ten merkelyken nadeele van onze goede Burgerye en Ingezetenen in het bekomen van hunnen leeftocht, 't vertier aen deze Stad, en totale ruïne van het Recht van den Visch-tol, den Heere Marquis competerende, waer tegen Wy Eeds en Amtshalve verplicht zynde te vigileren op de krachtigste forme; ZOO IS 'T, dat Wy, tot redres van dien, goedgevonden hebben by dezen te derogeren en te niete te doen alle voorgaende Ordonnantien en Resolutien, by Ons van tyd tot tyd nopens de directie van den Afslag van den Visch genomen en gedaen emaneren, *Exempt voor zoo veel d'Ordre en het Recht van den Heere Marquis wegens den Vischtol aengaet, als zulks latende aen het departement van zyne Hoogheid als Heere*; en, in plaets van alle dezelven, te arresteren en statueren, gelyk Wy arresteren en statueren de Pointen en Ordonnantien, hier na volgende. Welke Wy willen dat aenvang zullen nemen den eersten Augustus dezes jaers 1754. en door den Afslager, Controlleur, Keurmeesters, Visschers, zoo die binnen deze Stad wonen als vreemde, Korders, Ventjagers, en genera-

VERH. lyk alle die zich met de Vischnering bemoeien, zoo mede alle de Ingezetenen dezer Stad, by het verkoopen en koopen van den Visch, exactelyk worde geobserveerd en nagekomen.

Ordonn. op den Afflag van den verschen Visch, enz.

Art. I. Alle Visschers, Schippers, Stuurluiden, Ventjagers, 't zy Inwoners of vreemde, komende uit der Zee, of van de Stroomen met verschen Visch, aen de Hoofden, of binnen de Haven dezer Stad met hunne Schuiten of Schepen, zullen gehouden en verplicht zyn alle dezelven, 't zy levende, of doode, by publieken Afflag binnen deze Stad te verkoopen, zonder met hunnen Visch te mogen wegvaren, of dezelve naer elders op eenige manieren te vervoeren, of verkoopen, alvorens die hier ter afflag zal zyn geweest: wel verstaende dat de Visschers by den Afflag hunnen Visch zullen vermogen in te mynen, except die gene, die, ten behoeve der Burgerye, by kleine hoopen Art. XIX. vermeld, moet afgeslagen worden, van welke ingemeinde Visch zy de volle Comptoir-rechten zullen moeten voldoen, op pœne van te verbeuren de eerste reize een Pond Vlaems, de tweede reize dubbel, en de derde reize op verbeurte van den Visch.

En om zoo veel mogelyk de fraudes daer omtrent te eviteren, zoo zal de Keurmeester na den Afflag van ieder Schuit het Beun visiteren, of alles wel behoorlyk ten Afflag is gebragt, en by zoo verre hy dan bevond dat de Schipper, Stuurman, of Ventjager ter kwader trouwe had voorgegeven alles te hebben afgeslagen, en 't alzoo niet te zyn, zal hy den zoodanigen mulcteren in een boete van drie Ponden Vlaems, en niet te min constringeren om alles, zoo veel mogelyk geschept kan worden, ten Afflag te brengen, ten welken einde Wy de Keurmeesters tegen alle injurien in Onze byzondere Protectie nemen, ook zal geen Voerman eenigen Visch vermogen naer elders te vervoeren, ten zy hem blyke by Billiet van den Comptoirmeester, dat de Visch, op hun Wagens zynde, alhier zy afgeslagen, en het Recht van 't Comptoir daer van is voldaen,

op

op pœne van een Pond Vlaems; welk Billiet hy Voerman gehouden zal zyn ten zelfden dage in handen van den Comptoirmeester te rug te moeten brengen, op pœne als voren. VERV.

Ordonn. op den Afflag van den verschen Visch, enz.

II. Doch zullen hier van geëxcipieerd wezen alle vreemde Schippers, die deze Haven uit dringenden nood van, Storm, Ysgang, Brake of dergelyke, genoodzaekt zyn aen te doen, waer van den Keurmeester kennis door zoodanigen moet worden gegeven en volkomelyk blyken, die ten eersten daer van kennis geven zal aen den Heer Overdeken van 't Visschers Gilde, om alle kwade Praktyken tegen te gaen; welke Schippers, Stuurluiden en Visschers, na bedaerd Weer of gemaekte reparatie, met hunnen inhebbenden Visch zullen mogen vertrekken. Doch een gedeelte van dien afslaende, gehouden zyn als Art. 1. alles af te slaen, en niet vermogen eenige van dien, onder wat pretext het zy, buiten den Afflag aen iemand te verkoopen of geven, op de boete van twee Ponden Vlaems.

III. Gelyk ook van het I. Art. uitgezonderd worden, alle zoodanige Schepen, Schuiten of Vaertuïgen, die aen of binnen deze Stad komen met Oesters of Kreeften, ten behoeve van de Societeit van de Oesterput, of tot Negotie uit der Zee.

IV. Alle Visschers komende uit der Zee met verschen Visch, zullen hunnen Vank niet mogen verkoopen op de Stroomen of aen de Stranden, binnen de Limiten dezer Stad, begrepen van Welsinger-Oord tot Domburg; noch ook op de Stroomen of in Zee aen een ander verkoopen en overdoen, of hunnen Vank elders verkoopen, maer alle dezelve moeten brengen ten Afflage binnen deze Stad, op pœne van te verbeuren twintig Caroli Guldens: voor welke boeten de Schuiten en Schepen zullen wezen arrestabel, behoudelyk boven dien het Recht van den Heere Marquis, rakende den Visch-tol; en zulks alles in conformité van het groot Privilegie aen deze Stad vergund.

V.

VERE.

Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.

V. Indien meer dan een Stuurman in de Haven of aen het Hoofd is met verschen Visch, om af te slaen, zullen dezelve moeten loten wie de eerste of tweede beurt hebben zal, 't zy die binnen de Stad aen de Bruggen, of die aen het Zuidenhoofd, zullende, buiten de twee hier gestelde plaetsen tot den Afslag, geen Afslag elders mogen gehouden worden, en zal de voorschreve lotinge geschieden, zoo dra de Roeper zynen behoorlyken Roep zal hebben gedaen; als wanneer door de Stuurluiden of iemand van hun Volk, en by absentie door eenen der Dekens, den Roeper, Keurmeester of Afslager, zal moeten worden geworpen om de Beurt, en die zyn beurt om af te slaen wilde laten voorby gaen, zal dien geheelen dag niet mogen afslaein of verkoopen, op de boete van Tien Schellingen.

VI. Indien het kwame te gebeuren dat, gedurende den Afslag, nog eenige Schuiten met verschen Visch kwamen, zullen dezelve moeten wachten met Afslaen tot dat alle de Schuiten, die reeds geworpen hebben, met hunnen Afslag klaer hebben, als wanneer zy onder den anderen ook om de Beurt zullen werpen; in alles, en op alzulke pœnen als in 't vorige Artikel staet uitgedrukt.

VII. Indien die aen de Brugge eerst moeten afslaen, zullen zy onder den anderen moeten loten, om de Beurten van den Afslag; gelyk ook onder die aen 't Zuidenhoofd, om de Beurten onder hun zal moeten geworpen worden, en zal dus ieder op zyn aengelote Beurt moeten afslaen, waer op de Afslager zal moeten reguard nemen, zonder daer tegen iets te ondernemen, op de boete van Tien Schellingen, ten laste van den Afslager.

VIII. En op dat de Afslagen op een bekwamen tyd geschieden, zoo zal dezelve, in de Maenden April, May, Juny, July, Augustus en September, niet eerder mogen geschieden, dan 's morgens ten zes uuren. En in de Maenden October, November, December, January, February en Maert, ten 8 uren, en niet later. En des avonds, Zomers, dan acht uuren, en des Winters in de Maenden voorsz.

voorsz. na zes uuren, op de boete van een Pond Vlaems, ten laste van den Afflager. **VERH.**

IX. De Afflager zal terstond beginnen, zoo dra de Roeper door de Stad zyn behoorlyken Roep zal hebben gedaen, en daer na tot drie werven by tusschenpozing zal hebben geroepen: Ga by, Vischkoopers, Ga by: en daerenboven, aen de Schuit komende, voor de laerste reis zal hebben geroepen, Val, Val, Vischkopers; gedurende welke Roepingen de Lotinge zal geschieden, volgens Art. V. op dat de Koopers niet worden opgehouden, en by zoo verre, na gedane Lotinge, de Stuurman of die zoude laten afflaen, niet in gereedheid waren of weigerde zyn Visch ten afflage op te geven, zal die verbeuren een Pond Vlaems. *Ordonn. op den Afflag van den verschen Visch, enz.*

X. Indien na de voorsz. Roepinge geene Koopers genoeg te voorschyn kwamen, te weten: Acht Personen, 't zy Mans of Vrouwen, zal de Afflag tot de aenkomst van een bekwaem aental mogen opgehouden worden.

XI. De Roeper zal voor zyne Uitroep genieten zes Grooten van elke Pink of ander Vaertuig, dat afflaet, telken reize.

XII. Indien iemand na den Afflag nog eenigen Visch in zyn Beun opschepte, zoo zal hy die Visch zonder andere Lotinge terstond mogen laten afflaen en daer van boete-vry zyn.

XIII. Niemand zal vermogen zyn Visch aen Land te leggen in Korven, en zonder dat die ten Afflage gebragt zyn, in Zee te loopen, op de boete van een Pond Vlaems, ten ware hy na Acht uuren des Avonds was aengeland, en des Morgens voor den tyd van den Afflag wederom Zee wilde kiezen, in welken geval zoodanige zal moeten verzorgen, dat zyn aengebragte Visch, ten eersten Afflag daer op worden gebragt, zonder dien in de Korven buiten den Afflag te houden, op de boete als voren.

XIV. Niemand zal vermogen eenigen levenden of dooden Visch aen Burgers, of wie het zy, uit ter hand, buiten publieken Afflag, te verkoopen of

weg

Vert. weg te geven, op de boete van twaelf Guldens. Doch word aen de Boekhouders en Reeders van de Schuiten of Pinken, de vryheid gelaten, zoo veel en zoodanigen Visch uit de Schuiten te laten halen, voor hun eigen Huishouden. als benoodigt hebben, zonder dien aen iemand anders te mogen overlaten, op eene boete van zes Guldens.

Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.

XV. Wanneer eenige Platen aen de Vischkopers in de Visch- of platbodeme Schuiten worden geleverd, zoo zal de Visch, die in de levering word uitgestoken en dood is, in de Schuit van den Verkooper moeten worden gebragt, eeniglyk aen de Koopers gevende een putse doode of uitgestoken Platvisch, zonder meer, op de boete t'elken reize van zes Guldens, te betalen door den Gever.

XVI De Verkoopers van Rocchen zullen niet vermogen hunne Korven met Rocchen, die minder zyn, dan die zy in hun Beun hebben, te vullen; noch ook niet eenige groote of gladde Rocchen uit te steken, om hunne Korven of Beunen daer mede te dekken, op de Boete van zes Guldens, maer zullen dezelve eerst over den Beugel latende loopen, tot monster aen de Koopers, alle moeten afslaen, leverende een-staertige voor een, en de driestaertige, twee voor een, 110 Rocchen voor 100, zonder meer; ten ware eene oneffene wierd bevonden, doch de dooden zullen wederom in de Pink of Schuit worden gebragt, en zal zoodanige Verkooper de vryheid hebben, om twee doode Rocchen aen den Kooper te geven, zonder meer, op de boete van een Pond Vlaems.

XVII. Niemand zal vermogen in het opscheppen van den Visch, uit het Beun de grooten uit te zoeken of uit te houden, om die boven op de Korven of in het Beun te leggen, of in eenige manier die te verbergen, om buiten den Afslag te houden, op de boete van twaelf Guldens.

XVIII. Niemand, zyne Visch gesorteerd hebbende, zal vermogen die anders te monsteren, dan alleen met die over den Beugel te laten loopen, op de boete als 't vorige Artikel.

XIX.

XIX. En ten einde de Burgerye dezer Stad behoorlyk worde voorzien van verschen Visch, zoo zullen de Visschers t'elken Afslag gehouden zyn: Eerst te moeten afslaen den volgenden levendigen Visch, wel meer Koopen, maer niet min; en voorts zoo veel dooden als goed zullen vinden, te weten: VERK. *Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.*

Drie Koopen Schelvis, elke Koop van een half kwartier, of zestien stuks.

Drie Koopen groote Platen, elke Koop van drie Worp.

Drie Koopen middelbare Platen, elke Koop van tien Worp.

Twee Koopen Scharren by de Benne, iedere Koop van een Benne.

Drie Koopen groote Tongen, elke Koop van vyf Koppel.

Drie Koopen middelbare Tongen, elke Koop van tien Koppel.

Drie Koopen kleine Tongen, elke Koop van vyftien Koppel.

Drie Koopen groote Rocchen, elke Koop van twee stuks.

Drie Koopen kleene Rocchen, elke Koop van tien stuks.

De Kabeljauw over 's hands af te slaen, dan een levende, dan een doode, tot dat vyftien levende zullen zyn afgeslagen, wel meer, maer niet min.

De Tarbot en Eelbot by het stuk, van de zes twee, of van de drie een; wel verstaende dat iedere Koop niet grooter zal mogen wezen.

Doch byaldien de Visschers, zoo wel Burgers als Vreemden, hier ter Stede afslaende, zoo veel kwantiteit van Visch, hier bevorens in soort genoemt, niet en hadden gevangen, of in hunne Schuiten of Pinken hadden, zullen dezelve gehouden zyn, in eene reis te moeten afslaen, van dewelke zy het voorn. getal niet gevangen, nog in hunne Schuiten of Pinken hebben, op de boete van zes Guldens.

Na dat de Afslag, als hier voren gezegd, zal zyn geschied, zullen de Visschers hun resterenden Visch moeten afslaen, in manier navolgende, te weten: hun

VERR. hun Schelvisch by het kwartier; Koopmans keure een geheele Kie of Kabel, geen elf kwartier voor tien gevende of afslaende.

Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.

Platen by de Peukbenne of by het 100. zestig Worp voor een honderd.

De kleene Tongen by een geheele Mande, en zullen geleverd worden 54 Worp, of 108 voor 't 100.

De groote Tongen zullen afgeslagen worden, zoo als alle andere Visch word geleverd, elf Koppel voor tien, of 110 stuks voor het 100.

XX. Na dat de Afslager zal hebben geroepen, *geeft geboor*, en zal niemand vermogen te razen of eenig geweld te maken, waer door de Afslag gestoord en niet gehoord zoude kunnen worden, op de boete van vyf Schellingen.

XXI. Niemand zal vermogen eenigen Visch te mynen op de eerste instellinge, maer na ten minsten drie Loopers, of zal van onwaerde zyn.

XXII. De Keurmeester zal gehouden zyn exactelyk overzigt te nemen, dat de Visch by de afleveringe behoorlyk werde geteld, op dat tegen deze Ordonnantie geene inbreuke geschiede, waer voor hy ieder Zeevaert zal genieten twee Blanken van ieder Pink, Schuit of ander Vaertuig, dat afslaet. Hy zal wel acht slaen dat geen doode of stinkenke, voor levenden Visch worde afgeleverd; hy zal allen aengestoken of stinkenden Visch over Boord in 't water doen werpen, terstond en niet toelaten dat die op den Afslag kome of anderszins geleverd worde, waer toe hy by alle Afslagen present, en by den Afslager zal staen, om den ten Afslag gebragt wordenden Visch te zien en keuren, op zyn Eed. En ingeval niet iemand aenstonds den afgekeurden Visch op zyne ordre in 't water wegwierp of tegensprak, of den Keurmeester kwalyk bejegende, zal zoodanige verbeuren twee Ponden Vlaems.

XXIII. De Keurmeester, zoo wel als de Afslager, zullen beide naeuwkeuriglyk zich gedragen aen deze Ordonnantie, of die hun Ed. Achtb. namaels

zou-

zouden willen statueren, op dat die striktelyk worde geobserveerd en naergekomen; daer toe alle Contraventeurs en gebrekige, onwillige, zonder de minste oogluikinge te calangeren, en van de begane Mesusen en Calange, na den Afslag ten eersten kennis geven aen den Heer Overdeken en Dekens van 't Visschers Gilde, op verbeurte van dat geen, dat zy gedurenden den stroom gewonnen zouden hebben, ten behoeve van den Gilde, en by verdere nalatigheid op privatie van hunne Amten.

Verv. Ordonn. op den Afslag van den versche Visch, enz.

XXIV. En op dat zy des te beter hunnen pligt nakomen, en tegen alle Mesusen vigileren, zullen zy genieten een gerechte derde part van de Boeten en Mulcten in deze Ordonnantie gesteld, doch ook daer van, by nalatigheid van Calange, en behoorlyke aenklagte, versteken zyn.

XXV. Alle Visch zal door den gezworen Afslager of by deszelfs Ziekte en absentie, door die genen, die hy met kennis en goedvinden van den Heer Overdeken van dezen Gilde, in zyne plaets zal aenstellen, en by niemand anders afgeslagen mogen worden, op de boete van zes Guldens, ten profyte ⅔ van den Gilde, en ⅓ van den Afslager, en zal de Afslager in moeten staen voor zynen gesubstitueerden in alles.

XXVI. De Afslager zal gehouden zyn een kwart uur voor den tyd van den Afslag present en gereed te zyn, by de plaets daer de Afslag zal geschieden; op dat de Lotinge geschiede volgens Art. IX, op de boete van drie Schellingen.

XXVII. Voor welken dienst hy genieten zal van ieder persoon, daer hy voor afslaet, t'elken Zeevaert eene stuiver, by den Comptoirmeester voor den Afslager in te houden, dies hy verplicht blyft exacte Notitie der Lotinge en Afslag te houden, op verbeurte van twee Schellingen.

XXVIII. Zoo iemand der Stuurluiden, Visschers of hun Volk, den Heer Overdeken, Dekens, of bedienden van den Gilde kwame te injurieren in de bedieninge van hunne functien, met vloeken of

VERB. tieren, zal daer over verbeuren twee Ponden Vleems, onverlet de Actie van den Heer Bailliuw.

Ordonn. op den Afslag van den verschen Visch, enz.

XXIX. De Boeten en Breuken, waer in de Visschers alhier ter Afslag komende, of hun Volk komen te vallen, zullen by den Comptoirmeester uit hun te goedhebbende gelden, op ordre van den Heer Overdeken, ingehouden en betaeld worden zoo 't behoort, waer toe dezelve by deze Ordonnantie word geauthoriseerd, om alle proces te myden, en die by parate executie te innen; alle welke Boeten zullen worden verdeeld, een derde voor den Armen, een derde voor 't Visschers-Gilde, en 't resterende derde voor den Afslager en Keurmeester, indien zy hun pligt behoorlyk waernemen, als Art. XXIV gezegd, als wanneer nalatig zyn, zal dit derde deel vervallen aen die de Calangie doen zal.

XXX. Geen Vischkooper of hunne bedienden zullen vermogen eenigen Visch binnen te steken, of in hun Beun te werpen, dan alleen, die hun toegeteld is, op de verbeurte van tien Schellingen.

XXXI. En zullen alle Boeten, waer in vreemde Visschers of Ventjagers komen te vallen, paratelyk geint worden, en daer voor hunne Schuiten of Personen arrestabel zyn. Provisioneel op ordre van den Heer Overdeken, en voorts op approbatie, en met confirmatie, door den Heer Burgemeester.

XXXII. Voorts hebben hunne Ed. Achtbare tot beter maintien van deze Ordonnantie en conservatie van de goede ordre verstaen, gelyk dezelve verstaen en begeeren, dat zoo wel de Keurmeester als Afslager van den Visch, nu wezende, en voortaen zullende fungeren, alvorens zullen doen den behoorlyken Eed, in manieren hier na volgende (*), op

(*) Deze Eeden luiden als volgt:

Eed voor den Keurmeester.

HIer zweere ik een oprecht Keurmeester te zullen wezen van den Visch; allen verschen Visch, die bin-

op pœne van bevoren in functie tredende, te zullen verbeuren vyftig Guldens. En op dat alle de

Ar-

Ordonn. op den Afflag van den verschen Visch, enz.

binnen deze Stad ten Afflage komen zal, of dien conform geleverd moet worden, te zullen Keuren; zonder toe te laten dat eenige aengestoken, doode of stinkende Visch ten Afflage worde gebragt, of buiten dien geleverd, nemaer alle die ten eersten wegwerpen of doen werpen in 't water, dat ik exactelyk overzigt nemen zal dat de Visch by de levering behoorlyk worde geteld, dat ik op alle Mesuses, Breuken en Contraventien, die tegen de Ordonnantie by hunne Ed. Achtbare op den Afflag van den Visch gemaekt of nog te maken, mogten worden gepleegd, naeuw acht zal geven, en de gebrekige zonder eenige Oogluikinge calangeren, en daer van ten eersten kennis geven aen den Heer Overdeken en Dekens van 't Visschers Gilde, dat ik my stiptelyk naer de voorsz. Ordonnantie in alles zal gedragen, en voorts doen, dat een goed en oprecht Keurmeester moet en behoort te doen.

Zoo waerlyk moet my God Almagtig helpen.

Eed voor den Afslager.

Hier zweere ik Afflager te zullen wezen van den verschen Visch, dat ik alle de Pointen en Artikelen vervat in de Ordonnantie van hunne Ed. Achtb. op den Afflag van den verschen Visch gemaekt of nog te maken, zal nakomen en doen nakomen, de gebrekige calangeren, zonder eenige oogluiking, en van myn Calange na den Afflag, ten eersten kennis geven aen den Heer Overdeken en Dekens van 't Visschers Gilde, zonder achterhouden; dat ik geen Visch zal afslaen, dan die behoorlyk gekeurd is, of ter presentie van den Keurmeester, en vooral geene doode, stinkende of aengestoken Visch, dat ik eenen iegelyk zal doen en handelen, achtervolgens de Ordonnantie, zonder eenige gunst of wangunst, dat ik van mynen Afflag zal houden een pertinent Boek, zoo dat behoort, en terstond na den Afflag myne aenteekeninge aen den Comptoirmeester van den Visch-tol geven in alle opregtheid, en voorts dat ik my generaellyk alzoo zal comporteren, als een goed en getrouw Afflager moet en behoort te doen.

Zoo waerlyk moet my God Almagtig helpen.

VERR. Artikelen in deze Ordonnantie gemeld, met alle Exactitude zouden worden geobserveerd, verklaren hunne Ed. Achtbare, dat alle de Boeten, daer in gemeld, alleen zyn by de eerste overtredinge, doch die voor de tweede reize daer tegen komt te overtreden, zal niet alleen de daer tegen gestelde boete dubbel moeten betalen, en de Schuit zes weken door de Brugge worden gehaeld, en ten derdenmale overtredende, boven de voornoemde verdubbelde Boete, arbitrale Correctie.

Ordonn. op den Afslag van den versschen Visch, enz.

XXXIII. Eindelyk worden tot de Calangie te doen, wanneer de Keurmeester of Afslager nalatig mogte wezen, mede geauthoriseerd de Heeren Overdekens en Dekens van het Visschers en Vischkoopers Gilde, die in zulken gevalle het een derde der Breuken zullen genieten.

Reserverende hunne Ed. Achtb. aen zich de Interpretatie van deze Ordonnantie, in cas van onvermoedelyke duisterheid, en de ampliatie of alteratie, is 't nood.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. ZElden mist het in Ryken en Gemeenebesten, of de Overheden vinden zich zomtyds verpligt, om Wetten uit te geven, die eene gelyke behandeling van Rechtsplegingen bedoelen, als door andere Vorsten bedoeld is tegen zulken, die door hunne Wetten in vreemde Ryken en Staten zyn of schynen benadeeld. Deze welgeregelde Staetkunde heeft zynen grondslag in het Recht der Volkeren, het welk eischt, dat 'er eene Gelykheid blyve tusschen de onderscheide Natien, of zy strekt om de Ongelykheid, waerin zomtyds Onbillykheid heerschen kan, te doen ophouden, door

den

den Vorsten hunne Onbillykheid onder 't oog te brengen, of immers te voorzien, dat deze niet verder ga. Uit zulk een grondbeginzel zyn 'er Plakaten van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden en ook van andere Provintien in 't licht gekomen, die zich, by wyze van *retorsie*, aenkanten tegen zaken, waer door zy hunne Onderdanen, of die, welken tot hunne zachte Regeeringe in deze Nederlanden toevlugt genomen hebben, benadeelt achten. Onder dezen zyn de Plakaten, door hunne Hoog Mog. uitgegeven, wegens de Erffenissen, aen sommigen der Franschen hier te Lande alleen vergund; welken aenleiding gegeven hebben tot zeker aenmerkelyk geval, dat in de Provintie Vriesland, en ook, by verbreiding, in de andere Provintien veel geruchts gemaekt en gedenkwaerdige Proceduren veroorzaekt heeft; waer van wy voornemens zyn thans eenigszins in 't breede, doch zoo beknopt als de omstandigheden toelaten, te spreken. Het is bekend dat Lodewyk de XIV, Koning van Vrankryk, het zy uit eigen afkeer tegen de Hervormden, het zy hier toe aengehitst door de Roomschgezinde Geestelykheid, de Voorrechten zyner Hervormde Onderdanen niet alleen van tyd tot tyd merkelyk heeft besnoeit, maer hun het Vaderland, anders zoo vol aenlokzelen voor rechtschapen' Ingezetenen, zoo bang gemaekt heeft, dat velen, om hunnen Godsdienst in ruimer lucht te beleven, naer andere Landen zyn geweken en aldaer hunne toevlucht gezocht hebben. Om dit uitwyken zyner Onderdanen te beletten, gaf deze Koning, in Wynmaend des jaers 1669, een Plakaet uit, waer in onder anderen verboden werd aen alle

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. zyne Onderdanen, van welken stand of staet zy zouden mogen wezen, zich uit zyn Ryk te begeven of zonder zyn verlof in vreemde Landen ter neder te zetten door middel van Huwlyk, Aenkoop van onroerende Goederen, en het overbrengen van hunne Huisgezinnen en Middelen, om hier hun vast verblyf te kiezen, zonder weder te keeren; op straffe van *Confiscatie van Lyf en Goederen*, en gerekend te worden voor Vreemdelingen, zonder immer daer na te kunnen worden hersteld of bekwaem verklaerd, of hunne Kinderen te kunnen doen naturaliseren, om wat redenen het ook wezen mogte. Hier by was, op gelyke straffen, aen dusdanige Uitgewekenen bevolen, om, binnen zes maenden na de afkondiging van dat Plakaet, in Vrankryk, met hunne Huisgezinnen, weder te keeren (*). De Staten Generael der Vereenigde Nederlanden zagen dit lang met goede oogen aen, of liever, gelyk hier van bewyzen zouden kunnen worden opgeleverd, poogden by eene gunstige gelegenheid deze strengheid te doen verzachten; doch dewyl de ondervinding leerde dat alles, wat ten dezen einde ondernomen werd, vruchteloos was, be-

(*) Dit Plakaet van Lodewyk den XIV zou uiterlyk schynen geen onmiddelyk opzigt te hebben op de Uitgewekenen om den Hervormden Godsdienst: maer terwyl toen het vluchten allengs begon, is het buiten twyfel, dat zy 'er mede gemeend worden; te meer dewyl men het vind in een verzameling van Plakaten, die allen hier toe betrekking hebben: echter schynt het, uit de redenering van hunne Hoog Mog. in 't volgende Plakaet van 1726, waer te zyn dat men dit, uit hoofde van die algemeenheid, in Vrankryk heeft uitgestrekt tot zulken, die geen gemeenschap met het uitwyken om den Godsdienst hadden.

besloten zy, by wyze van *retorsie*, alle de Onderdanen van Vrankryk te ontzetten van het gene dezen, uit Recht van Geboorte of Erfmakinge, hier te Lande zouden kunnen erven; en gaven ten dien einde, op den 31 van Wynmaend des jaers 1709, een Publicatie uit, waer in het oogmerk en de meening hunner Hoog Mog. dus voorgesteld word: „ Alzoo „ Wy in ervaringe gekomen zyn, uit de klagten „ van verscheiden Gerefugieerden, ten deele „ om de Religie zelf uit Vrankryk gevlucht, „ ten deele Kinderen of Successeuren van zoo„ danige gevluchte Personen, dat de rigoureu„ se Edicten en Declaratien van den Koning „ van Vrankryk, waer by alle Gerefugieerden „ worden verklaerd Lyf en Goed verbeurt te „ hebben, en mitsdien ook verstaen worden „ *civiliter* verstorven te zyn, niet alleen tot nog „ toe niet zyn verzacht, maer dat integendeel „ alomme dezelve Edicten en Declaratien, met „ zoo veel rigueur als ooit, tegen alle Gere„ fugieerden en hunne Successeuren in Vrank„ ryk dagelyks geëxecuteerd en te werk gelegd „ worden, zoo dat niet alleen de Mans of „ Vrouwen, alhier gerefugieerd wezende, uit „ krachte van hunne Huwlyks-Contracten, op „ of tegens hunne respective Echtgenooten, „ die onder het gebied van Vrankryk met 'er „ woon zyn gebleven, of hunne Successeuren „ gansch en al niet, en vooral ook niet eenig „ het minste deel in de conquesten, sedert der „ Gerefugieerden absentie in Vrankryk ge„ daen, tot dezen tyd toe, hebben kunnen ob„ tineren, maer ook de Kinderen der Gerefu„ gieerden, hier te Lande wezende, insgelyks „ by continuatie als nog van de Successie

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN,

„ in de nagelatene Goederen van' hunne Ouderen in Vrankryk met 'er daed geheelyk blyven en worden gesecludeerd, daer ondertusschen die van Vrankryk dagelykſch zich uit zake zoo van hunne Huwlykſche Voorwaerden, als op het fondament van Successie, hier te Lande onbeſchroomd beſtaen aen te melden, en hun pretenſe recht te vorderen. En dewyl zoodanige vordering notoirlyk ſtrydende is met alle redenen van recht en billykheid, en ook voor zoo veel op zoodanige vorderinge, het zy uit onkunde of anderszins, favorabelyk gereflecteerd mogte worden, (buiten de onbillykheid daerin reſiderende) dezelve favorabele reflectie in allen gevalle ook ten uiterſten nadeelig zoude wezen voor den Staet van deze Landen, (als deweike daer door ontbloot word van de Goederen en Middelen hunner Ingezetenen, zonder eenige hope of mogelykheid van retour); ZOO IS 'T, dat Wy, om daerin naer behooren te voorzien, goedgevonden hebben te verklaren en vaſt te ſtellen, zoo als wy verklaren en vaſtſtellen by deze, dat die genen, die onder 't Gebied van den Koning van Vrankryk met 'er woon zyn gezeten, noch uit zake van Huwlykſche Voorwaerden, noch uit zake van ſucceſſie *ab inteſtato* of *ex teſtamento*, het zy by Erffeniſſe of Legaet, op of tegen de Gerefugieerden hier te Lande, noch op of uit derzelver Boedels, eenige vorderinge zullen mogen doen, alles met relatie niet alleen tot het gene hier na, of in het toekomende, zal voorvallen, maer ook tot het gene reeds voorgevallen, doch by den Rechter noch niet uiterlyk gedecideerd

„ is,

„ is. En op dat een iegelyk, dien het aengaet, LEEU-
„ hier van kennisse moge hebben, ontbieden WAR-
„ en verzoeken Wy de Heeren Staten en Ge- DEN.
„ committeerde Raden, of Gedeputeerde Sta-
„ ten van de respective Provintien, en allen
„ anderen Officieren en Justicieren van dezel-
„ ve Landen, deze Onze Publicatie aenstonds
„ alomme te doen publiceren en affigeren, in
„ alle Plaetsen, daer men gewoon is zoodanige
„ Publicatie en Affixie te doen: Lasten en be-
„ velen voorts allen Officieren en Justicieren
„ dezer Vereenigde Nederlanden, zich naer
„ deze Verklaringe te reguleren en doen regu-
„ leren, dien het aengaet, want Wy zulks ten
„ dienste van den Lande, en van de goede In-
„ gezetenen van dien, bevonden hebben alzoo
„ te behooren". Vervolgens besloten hunne Hoog Mog., ziende dat de Strengheid aen de zyde van Vrankryk niet alleen bleef aenhouden, maer zelfs vermeerderde, op den 7 van Bloeimaend van den jare 1726, het bovengemelde Plakaet op de volgende maniere te vermeerderen en te amplieren; en gaven ten dien einde eene Publicatie uit, waer in hunne Hoog Mog. dus spreken: „'Alzoo Wy, tot voorkominge van
„ het nadeel, dat de Staet dezer Landen en de
„ goede Ingezetenen van dien kwamen te lyden,
„ door de rigoureuse Wetten in Vrankryk te-
„ gen de Gerefugieerden, als dewelken daer
„ door van alle Successi en van hunne Bloed-
„ vrienden en anderen wierden gesecludeerd,
„ de inegale manier van rechtsplegen, ten op-
„ zichte van de Onderdanen van Vrankryk in
„ deze Landen, in comparatie van eenigen
„ van onze Onderdanen in Vrankryk, op het

LEEUWARDEN.

„ fondament dat die zouden zyn begrepen on-
„ der de rigoureuse Wetten, aldaer tegen de
„ Gerefugieerden om de Religie geëmaneerd;
„ hebben gemeent gehad te voorzien, door
„ Onze Publicatie van den 31 October 1709;
„ doch dat wy sedert ondervonden hebben,
„ dat niet alleen de bovengemelde rigoureuse
„ Wetten als nog subsisteren; maer dat die
„ zelfs aldaer worden geëxtendeerd op alle die
„ genen, die sedert het Edict van de maend
„ Augustus 1669 Vrankryk hebben verlaten,
„ en op die genen, die uit zoodanige Fransche
„ Ouders, alhoewel in deze Landen, zyn ge-
„ boren, tot merkelyke præjuditie van de
„ egaliteit, die tusschen de twee Natien be-
„ hoorde te zyn, en tot nadeel van een considera-
„ bel getal van onze goede Onderdanen, gelyk
„ ook tot nadeel van den Staet dezer Landen, als
„ dewelke daer door ontbloot word van de Goe-
„ deren en Middelen hunner Ingezetenen, zon-
„ der eenige hoop of mogelykheid van retour;
„ ZOO IS 'T dat Wy goedgevonden hebben
„ Onze voorgem. Publicatie van den 31 Octo-
„ ber 1709 als nog te inhæreren, en, dezelve
„ amplierende, verder te statueren, gelyk Wy
„ dezelve amplieren en statueren mits dezen:
„ Dat, zoo lang de bovengemelde rigoureuse
„ Wetten in Vrankryk subsisteren, de Dispo-
„ sitie van Onze bovengemelde Publicatie van
„ den 31 October 1709 ook zal plaetse heb-
„ ben omtrent die genen, die uit Vrankryk
„ zyn geretireerd, sedert het Edict van de
„ maend Augustus 1669, en tot die genen,
„ die uit zoodanigen zyn gesproten; en dat die
„ genen, die, onder 't Gebied van den Koning
„ van Vrankryk met'erwoon gezeten, noch uit za-

„ ken

„ ken van Houwelyksche Voorwaerden, noch uit „ zaken van Successien *ab intestato* of *ex Testamento*, het zy by Erffenis of Legaet, op of tegens die genen, die sedert den jare 1669 hier te Lande zich hebben geretireert of „ uit dezelven zyn geboren, noch op of uit derzelver Boedels eenige vordering zullen mogen doen, als met relatie niet alleen tot het „ gene hier na, of in het toekomende, zal voorvallen; maer ook tot het gene reeds voorgevallen, doch by den Rechter nog niet uiterlyk gedecideerd is; en dat tot de Nalatenschap „ van die genen, die uit Vrankryk zyn geretireerd of uit de zoodanigen zyn gesproten, „ alleenlyk zullen worden geadmitteerd, 't zy *ex Testamento*, 't zy *ab intestato*, zoodanigen „ die buiten Vrankryk in deze of in andere „ Landen (waer van 't aen de Ingezetenen „ gepermitteerd zy in deze Landen te mogen „ erven) Jaer en Dag voor de Vacatuur van alle zulke Successien, met 'er woon zullen zyn „ geëtabliseert geweest of aen zoodanigen zullen zyn getrouwd. En dat by faute van andere „ Erfgenamen, als die in Vrankryk actueelyk met „ 'er woon zullen zyn, alzulke Successien zullen komen ten profyte van het Gemeene „ Land, om daer van het derde part te emploieren *ad pios usus*, en wel particulierlyk „ tot beter onderhoud van de Fransche of Walsche Gemeente, daer die gevonden word, of „ tot onderhoud van de ordinaris Armen, zoo „ daer geen Fransche of Walsche Gemeente „ zich bevind; met dien verstande echter, dat „ onder die genen, die, als boven gemeld, uit „ Vrankryk geretireerd zyn of zich nog mogten retireren, niet zullen worden begrepen „ die genen, die, voor een korten tyd, of

„ om

LAEWAARDEN.

LEEU-WAR-DEN.

„ om te reizen, of om te werken, in deze „ Landen mogten zyn gekomen, zoo lang zy „ door naturalisatie, door het verkrygen van „ Burgerrecht in de particuliere Steden en Plaet- „ sen, of anderszins, niet als Ingezetenen van „ deze Landen hebben willen geconsidereerd „ zyn, enz." Deze zyn de Wetten, over welker zin en meening getwist werd in het Proces, waer van wy straks omstandiger moeten spreken. Het Geval, dat daer toe aenleiding gegeven heeft, bestond hier in: De Heer *Dominicus Balk*, der beiden Rechten Doctor en oudste Professor op de Universiteit te Franeker, en Vrouwe *Anna Latané*, Echte Luiden, hadden, den 5 van Sprokkelmaend des jaers 1750, met malkander een onderling Testament opgericht; waer van het hoofdzakelyke, met opzigt tot het gemelde Proces, in de volgende Erfmakingen bestaet:

Beknopte Inhoud van het Testament van Prof. D. Balk en Anna Latané.

BEide de Testateuren stellen de eerststervende den langstlevenden tot zynen of haren universelen Erfgenaem van alle zyne of hare Goederen, geene uitgezonderd, die de langstlevende met alle de Magt en het Recht zou bezitten als eigene Goederen; zonder dat de Vrienden van den eerststervenden eenige reden of rekenschap daer van van den langstlevenden zouden mogen vorderen, by pœne, dat zy, ter contrarie doende, zouden vervallen zyn van het gene hun anderszins, uit krachte van dit of eenig ander Testament, door de Testateuren zoude wezen gemaekt. Doch, na den Dood van den langstlevenden, wilden de Testateuren dat hunne Boedel, zoo als dan zou bevonden worden, in zyn geheel en zonder onderscheid, van wat kant de Goederen zyn aengekomen of aengewonnen, zou verdeeld worden in vier egale deelen, waer van door den Testateur, te weten den Professor Balk,

voor

LEEUWARDEN.

Beknopte Inhoud van het Testament van Prof. D. Balk en Anna Latané.

voor een vierde, en door de Testatrice, Anna Latané voor drie vierde gedeelte zou worden gedisponeerd. Ingevolge van deze schikking, stelde de Professor Balk in dit zelfde Testament, na den Dood van den langstlevenden, tot Erfgenaem van het gedachte vierdepart van der Testateuren Boedel, zynen Broeder Doctor Joannes Balk of, by afsyvigheid, zyne Dochter Maria Catharina Balk of hare wettige Descendenten; mits dat zy hier van jaerlyks eene Uitkeeringe doen aen eenige Vrienden van den Testateur, welke geene de minste betrekking heeft tot dit Proces; gelyk hier toe ook geen betrekking hebben eenige Fideicommissaire Goederen van den Professor, die in dit Testament zyn gemeld. Hier tegen stelt de Testatrice, *Anna Latané*, voor de overige drie vierde Parten in den Boedel, na den Dood van den langstlevenden, haren vollen Neve van Vaders kant, *Petrus Latané*, hem daerenboven makende een Prælegaet van het Huis, door de Testateuren bewoond, met eenig gemunt en ongemunt Goud en Zilver. Wyders willen de Testateuren dat hun Boedel een vol jaer, na het overlyden van den langstlevenden, ongedeeld zal blyven, en dat Petrus Latané gedurende dien tyd in hun Sterfhuis zyn verblyf zal hebben, en aldaer alles naer behooren administreren; mits dat eenige Kisten en Kassen, door hen genoemd, zullen worden verzegeld. Eindelyk verklaren zy, by Codicille, Executeurs van hun Testament te hebben aengestelt, om den Boedel behoorlyk te verdeelen, alle Geschillen te hooren en in der minne by te leggen. Deze Executeurs zouden, op verbeurte als vroeger gezegd, door de Erfgenamen moeten worden gehoorzaemd. Enz.

Weinig Maenden, na dat dit Testament gemaekt was, volgde het overlyden van beidedeze Echtgenooten; te weten, dat van *Anna Latané* op den 1 van Bloeimaend des jaers 1750, en, niet langer dan op den 17 der zelfde Maend,

dat

LEEUWARDEN. dat van Professor *Dominicus Balk*. Maer toen de dooden in rust waren, begonnen de levendigen te woelen. *Dr. Joannes Balk*, anders voor een vierde gedeelte van den Boedel Erfgenaem, meende gerechtigd te zyn tot de geheele Nalatenschap, en oordeelde dat de bovengemelde Plakaten hunner Hoog Mog., inzonderheid dat van den 7 der Bloeimaend des jaers 1726, Petrus Latané buiten staet stelden om uit hoofde van het Testament van *Anna Latané* het geringste te kunnen genieten, of daer uit, of ook *ab intestato*, eenige vorderinge te mogen doen, het zy op de Erffenisse, of op de Prælegaten, alzoo hy sustineerde dat de Nalatenschap uit hoofde van het Recht tot hem Dr. Balk moest overgaen. Hy toefde ook niet lang om dit gerechtelyk te beweeren, maer verzocht reeds, den 3 van Hooimaend des zelfden jaers 1750, Citatie van den Hove van Vriesland, ten einde Petrus Latané, om gemelde redenen, mogte worden incapabel en inhabiel verklaerd om te kunnen erven, en uit dien hoofde vervallen te zyn van de Erffenisse en Prælegaten, hem door gemelde Echte Luiden gemaekt; en dat hy, Dr. Balk, dienvolgens mogte verklaerd worden als Erfgenaem, der geheele Nalatenschap dezer Echte Luiden; als mede dat Petrus Latané mogte worden geordonneerd zich van alle bedryf als Erfgenaem en des ook van de Administratie des Boedels te onthouden. Het Hof verleende op dit Verzoek Citatie, maer van het laetste gedeelte van het zelve volgde een Ordonnantie. Tegen dezen Eisch van Dr. J. Balk verzette zich aenstonds *Petrus Latané*, die meende dat het bovengemelde Plakaet aen zyn Recht van Erffenisse niet hinderen kon, alzoo hy, voor het maken van

het

het Testament, reeds Burger en Inwoner der Stad Franeker geweest was, en dus niet als een Ingezeten van Vrankryk kon aengemerkt worden; waerom hy verzocht dat Dr. Balk hier in zou verklaerd worden niet ontvangbaer. Daerenboven beweerde Latané, dat Dr. Balk, door het aengaen van deze Proceduren, zelve vervallen was van de vierde part der Erffenisse, en het gene hem verders by het gemelde Testament gemaekt was, om dat de Testateurs by Codicille drie Executeurs van hun Testament en Redders van den Boedel benoemt hadden, met wier uitspraek en beslissing de gestelde Erfgenamen en Legatarissen moesten te vrede zyn, op verbeurte der Erffenis of Legaten; hy eischte derhalven van zynen kant, of *in reconventie* (gelyk de Term in de Praktyk van Rechten is) dat Dr. Balk mogt verklaerd worden vervallen te zyn van 't gene hem by Testament was gemaekt, en dat hy Latané tot universelen Erfgenaem mogt worden verklaerd. Hier tegen beweerde Dr. Balk, dat deze pœnale Clausul ophield, om dat een der gestelde Executeuren zich van dien last had geëxcuseert. Hangende deze Proceduren, keerde zich Latané, by Request, aen de Heeren Staten Generael, hunne Hoog Mog. verzoekende, dat het hun gelieven mogte, het zy by uitlegginge van derzelver Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726, het zy op eenige andere wyze, te verklaren dat hy Latané, uit krachte van die Plakaten, niet uitgesloten was van de Successie, by het Testament bepaeld. Dit Request stelden hunne Hoog Mog den 29 van Wynmaend des zelfden jaers 1750, in handen van 's Lands Advokaten, om te dienen van derzelver

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. ver Advies, 't welk deze Rechtsgeleerden, den 5 der volgende Slachtmaend, uitbragten, en aldus luid:

HOOG MOGENDE HEEREN,

's Lands Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

DE ondergeschreven 's Lands Advokaten, ingevolge en ter voldoeninge van Uwer Hoog Mog. Resolutie van den 29 der voorleden Maend October dezes jaers 1750, hebbende geëxamineert den Request, uit naem en van wegen *Pierre de Latané*, oud 38 jaren, geboren en gewoont hebbende te Muscidan in Perigord in Vrankryk, van waer hy Suppliant zich hier te Lande begeven, en in de Maend September van den voorleden jare 1749 te Franeker met der woon hadde neêrgezet, en aldaer op den 17 January laetstleden als Burger was geadmitteerd, zynde de voorsch. Suppliant voorts niet alleen van de Gereformeerde Religie, gelyk deszelfs Ouders en Voorouders waren geweest, maer ook nu bereids, sederd een jaer, Lidmaet van de Walsche Gemeente te Franeker voornoemd; als mede zekere Bylagen, aen den voorschreven Requeste geannexeerd, tenderende de voorsch. Requeste ten einde het Uw Hoog Mog. gelieven mogte, 't zy by Interpretatie van Uw Hoog Mog. Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726: 't zy op zoodanige andere wyze, als Uw Hoog Mog. behagen zoude te verklaren, dat de Suppliant, uit kraehte van de voorsch. Uw Hoog Mog. Plakaten, niet is geëxcludeerd van zekere Successie van wylen *Anna Balk*, geboren *Latané*, nemaer in tegendeel om van dezelve te mogen erven en Legaten te beuren, onder zoodanige precautie of precautien, als Uw Hoog Mog. zullen goedvinden te behooren en suffisant te zyn, ten einde de aen den Suppliant gedevolveerde Successie en Prælegaet uit het Territoir van dezen Staet niet worde vervoerd, en daer van aen den Suppliant te verleenen Uw Hoog Mog. favorable Resolutie.

En

En daer by overwogen hebbende, dat, een dergelyk verzoek onlangs aen Uw Hoog Mog. gedaen zynde, door of van wegen *André Brun q. q.* en 't zelve mede gesteld zynde in handen van 's Lands Advokaten, om derzelver Advies daer op aen Uw Hoog Mog. te laten toekomen; de ondergesch. by die gelegenheid de eere hebben gehad, om aen Uw Hoog Mog. in 't voorsz. derzelver Advies en Consideratien, zoo op dat particulier Geval, als op 't verstand van de Plakaten van Uw Hoog Mog. van den 31 October 1709, mitsgaders van den 7 May 1726 in 't algemeen substantielyk voor te dragen; dat, gelyk de *Ratio* en *Causa impulsiva* van de gemelde Plakaten tweeledig is, namelyk, eerst en *met betrekkinge tot de Ingezetenen van dezen Staet*, en de Ongelykheid van 't Recht van Successie in Vrankryk, in vergelyking van het Recht van Successie hier te Lande, en de Onredelykheid en Onbillykheid dat de Fransche Gerefugieerden hier te Lande wierden uitgesloten en geweerd van de Successie van Fransche Onderdanen, daer nogtans de zelfde Fransche Onderdanen tot de Successien van zoodanige Gereformeerden hier te Lande wierden geadmitteerd en toegelaten; en, ten anderen, *met opzicht tot het Gemeene Land*, dat, namelyk op die wyze, tot groot nadeel van den Staet dezer Landen, de Goederen hunner Ingezetenen wierden overgebragt naer Vrankryk, zonder hoop of mogelykheid van retour; vervolgens het oogmerk en doelwit van die beide Publicatien ook *tweezins* moet zyn geweest; namelyk, eerst, een reciprocerende Uitsluiting van Successien aen die genen, van welker Boedel en Erffenis de Gereformeerden hier te Lande waren uitgesloten, en, ten anderen, voorzieninge te doen tegen het overbrengen der Goederen van hier naer Vrankryk.

LEEUWARDEN.

's Lands Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

Dat, ter bereikinge van het eerste oogmerk, overzulks genoeg was, by wyze van Retorsie of *Reciprocatie*, van de Successien der Fransche Gerefugieerden hier te Lande uit te sluiten alleenlyk zulke Fransche Onderdanen of Ingezetenen, *die onder*

LEEU-WARDEN.

's Lands Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

der het gebied van den Koning van Vrankryk met der woon gezeten zyn, gelyk gemelde Publicatien woordelyk spreken, en mitsdien als een *causa odiosa* verserende, striktelyk moeten worden opgenomen en geinterpreteerd; en dat by gevolg daer onder niet begrepen kunnen worden dezulken, welken hun woonplaets in Vrankryk hebben verlaten, en naer herwaert zyn gerefugieerd, offschoon zy maer korten tyd hadden gewoont, te min om dat dezelven door de Refuge *eo ipso* in Vrankryk voor *civiliter mortui* wierden gehouden, en, aen de andere zyde, de Ingezetenen hier te Lande tot dezelve Successien wierden geadmitteerd. Dat, wyders, ter bevorderinge van het tweede oogmerk, verscheide Mesures en Præcautien by de Plakaten, zoo van Holland, als van Uw Hoog Mog., zyn genomen, en onder dezelven, *dat tot de Nalatenschap van een Gerefugieerden alleenlyk zullen worden geadmitteerd zoodanigen, die buiten Vrankryk Jaer en Dag voor de Vacature van alzulke Successien met der woon zullen zyn geëtablisseerd geweest*; edoch dat het niet volstrekt noodig is, alle die Præcautien en Mesures gelykelyk, min in alle gevallen zonder onderscheid, naer den Letter en precieselyk na te komen, tot zulken effecte, dat, alles alzoo niet zynde geschied, zulke herwaert Gerefugieerde Gereformeerde Ingezetenen van Vrankryk daer door van alle Successien, hier te Lande vallende, zouden zyn of worden uitgesloten: maer dat aen het oogmerk van Uw Hoog Mog. voorsz. Publicatien word voldaen, zoo wanneer iemand tot de Successie van een Franschen Gerefugieerden hier te Lande wilde adspireren, dat hy *per æquipollentia* van *majora* genoegzaem blyken gaf van zyn oprechte meening, om zich hier te Lande voor altoos te etablisseren en te blyven woonen, met overgifte van eene voldoende zekerheid, dat de te erven Goederen uit deze Landen niet zouden worden vervoerd of overgebragt, op zoodanig een wyze als Uw Hoog Mog., naer omstandigheid van tyd en zaken, raedzaem en noodig zouden mogen

oor-

oordeelen, als wordende door die voorsz. Præcautien, en in 't byzonder door deze Dispositie, eigenlyk meer bedoeld een *medium præcavendi*, dan een *fundamentum excludendi*: 't welk overzulks in ieder particulier geval, naer mate van de omstandigheid der zaken, by Uw Hoog Mog. nader kan worden bepaeld.

LEEUWARDEN.

's Landt Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

De ondergesch. hebben by dat alles in overweging genomen, aen de eene zyde, dat Uw Hoog Mog. by derzelver Resolutie in dato 12 Augustus dezes jaers, favorabel op voorsz. Request, door of van wegen *André Brun q. q.* gepresenteerd, hebben gedisponeerd, en nader by Resolutie van den 25 September daer aen volgenden, op een ander Request van den zelfden *André Brun q. q.*, Uw Hoog Mog. gemelde favorable Resolutie van den 12 Augustus ook hebben gelieven te extenderen tot voordeel van *Pierre Thouron*, zynde een jong Kind, nog in Vrankryk zynde, en om zyn jonge Jaren en valitudinairen toestand nog niet herwaert hebbende kunnen worden gebragt; ten zulken effecte, dat wanneer het gemelde jonge Kind van *Pierre Thouron hier te Lande zoude wezen getransporteerd, en dat deszelfs Voogd of Voogden, of wel het gemelde Kind zelve, mede komen te voldoen aen het Præscript en alle de Requisitien, by gemelde Uw Hoog Mog. Resolutie van den 12 Augustus aen den voorsch. André Brun q.q. geinjungeerd, als dan aen de gemelde Voogd of Voogden, of aen het gemelde Kind zelf, tot Meerderjarigheid gekomen zynde, mogen worden uitgereikt deszelfs Portie in de voorsch. Nalatenschap van wylen Pierre Thouron; alles daer breeder en volkomen te zien:* en, aen de andere zyde, dat de gemelde Pierre Latané, de Suppliant in dezen, zich in veel favorabeler Omstandigheden bevond, dan de gemelde *André Brun cum suis* zyn geweest; als hebbende niet alleen bereids acht Maenden voor de Aflyvigheid van den langstlevenden der Testateuren, en meer dan vier Maenden voor de Making zelfs van het voorsz. Testament, zich met der woon te Franeker geëtablisseerd, en reeds vier Maenden voor

LEEUWARDEN.

's Lands Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

de Aflyvigheid zyn Burgerschap aldaer verkregen gehad, en alzoo zynde geworden een Ingezeten van dezen Staet, voor dat hy door de voorsz. Testatrice by Dispositie van Uiterlten Wille was gebeneficeerd; waer op mede gevolgd is, dat hy by het Hof van Vriesland, in de Administratie van den voorsz. Boedel, by provisie, is geconfirmeerd; maer ook bereids, een jaer geleden, als Lidmaet van de Walsche Gemeente aldaer is geadmitteerd. Dat de gemelde *P. Latané* boven dien, als hebbende bereikt den ouderdom van 38 jaren, en dus veel ouder van jaren als gemelde *André Brun*, zyne Huisvrouwe en Schoonzusters zynde, het veel meerder apparentie heeft, dat hy bestendiglyk zal persisteren by het voornemen om hier te Lande als een vast Ingezeten van dezen Staet te blyven wonen en een vast domicilie te houden. Weshalven de ondergesch. (onder ootmoedige Correctie) van Advise zouden zyn, dat Uw Hoog Mog. by derzelver Resolutie, in dezen te nemen, zouden behooren te verklaren, dat de voornoemde Suppliant door de voorsz. Uw Hoog Mog. Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726 niet is geëxcludeerd van de Successie van *Anna Balk*, geboren *Latané*, nemaer in tegendeel admissibel om van dezelve te mogen erven en Legaten te beuren; doch onder deze uitdrukkelyke Mitsen en Voorwaerden, dat de Suppliant zich zal moeten adresseren aen den Magistraet van Francker, en aldaer aenwyzinge doen en verifieren dat hy in Vrankryk van Gereformeerde Ouderen is geboren, en in de Professie van de Gereformeerde Religie is opgevoed, en altoos van die Religie in Vrankryk Professie heeft gedaen op zulk eene wyze, als zulks aldaer kan geschieden, en vervolgens met zyn naem zal moeten aengeteekend en geregistreerd worden; met byvoeginge van de Plaets, van waer hy gekomen en gerefugieerd is. Dat hy Suppliant vervolgens aen den voorsz. Magistraet van Francker publiquelyk en solemnelyk zal moeten declareren, dat hy zyn Woonplaets in Vrankryk geheellyk heeft verlaten,

en

en van meeninge is om voortaen zyn leven lang hier te Lande onder het Dominium van dezen Staet te zullen blyven wonen, en mitsdien als een Onderdaen en Ingezeten van dezen Staet wenscht te zyn geconsidereerd, en voorts aenneemt en belooft, dat hy geene van de Goederen, Gelden of Effecten, welken hy van gemelde *Anna Balk*, of uit derzelver Boedel zal erven of verkrygen, gedurende den tyd van 36 jaren, zal alieneren, vervoeren of vervreemden, op geenerhande wyze, direct of indirect; en dat hy, tot meerdere verzekeringe daer van, aenneemt en belooft te zullen bezorgen, dat het voorsch. Verband en Affectatie, ter plaetse, alwaer de Vaste Goederen, welken hy Suppliant van de voorsz. *Anna Balk*, geboren *Latané*, zoude mogen erven, gelegen zyn, zal worden geannoteerd; als mede dat zulks van gelyken zal worden geannoteerd op zoodanige Obligatien en Rentebrieven, als in den voorsz. Boedel zouden mogen gevonden worden, of dewelken uit de Gelden, Meubelen of gereede Goederen in denzelven Boedel gevonden zullen worden, en ten laste van 't Gemeene Land door hem aengelegd zullen moeten worden; alles ten behoeve van de verdere Erfgenamen *ab intestato* van de meergemelde *Anna Balk*, geboren *Latané*, die hier te Lande zouden mogen gevonden worden; ten dien effecte, dat, ingevalle de Suppliant, of zyne Erven en Descendenten, zich, binnen den voorsch. tyd van 36 jaren, wederom van hier buiten 's Lands met der woon mogten begeven, als dan alle de voornoemde Goederen, Gelden en Effecten *de facto* zullen vervallen zyn aen en ten behoeve van de verdere Erfgenamen *ab intestato* van gemelde *Anna Balk*, geboren *Latané*, hier te Lande wonende, of derzelver Erfgenamen en Representanten in der tyd.

LEEUWARDEN.

's Lands Advokaten erkennen P. Latané in staet om te kunnen erven.

Aldus geadviseerd in 's Hage, den 5 November 1750. Enz.

Leeu-
war-
den.

Hier op namen hunne Hoog Mog., den 9 derzelfde Slagtmaend, eene Resolutie, ten voordeele van *P. Latané*, overeenkomstig met het bovengemelde Advies van 's Lands Advokaten, en ten opzichte van het hoofdzakelyke met de zelfde woorden. Middelerwyl waren de Proceduren tusschen Partyen voor den Hove in Vriesland reeds zoo verre volschreven, dat door P. Latané van Duplicq in Conventie en Replicq in Reconventie was gediend en geleverd; ter tyd wanneer de Resolutie van hunne Hoog Mog., onder de gewoone Notulen, in Vriesland kwam; gelyk ook Dr. Joannes Balk hier van kennisse kreeg, die misschien hier voor vreesde, en dat dezelve by volgende Schrifturen door zyn Party P. Latané ten Processe mogte worden gevoegd; waerom hy dit Proces aenstonds in staet van wyzen liet brengen, zonder van zynen kant daer in verder te schryven. Geen ander middel was 'er dan op voor P. Latané, dan de voorgemelde Resolutie van hunne Hoog Mog. by Request aen den Hove in te leveren, met Verzoek dat dezelve by den Processe mogt worden gevoegd, en hier op by het videren van het zelve mogt worden acht genomen. Het Hof stelde dit Request in handen van Dr. Joannes Balk, om daer op te berichten; die hier op den Hove antwoordde met een Tegenschrift, waer in hy trachtte aen te toonen, dat hunne Hoog Mog. geen recht of magt hadden om aen P. Latané deze Resolutie te verleenen, zich tegen dezen zeer scherp uitlatende en zeer onbetamelyke uitdrukkingen gebruikende omtrent de Resolutie hunner Hoog Mog.; waer over hy ook, by Sententie des Hofs van Vriesland van den 9 van Winter-

termaend des zelfden jaers, gecondemneerd werd in eene Boete van honderd Goudguldens, en hem geordonneerd de gemelde onbetamelyke uitdrukkingen te roieeren en revoceren. Tegen dit Antwoord gaf P. Latané aen het Hof over een Wederantwoord of Tegenbericht, waer na het zelve, den 1 van Wintermaend, by eindelyk *Dispositys*, 't welk bestaet in een schikking der Stukken, die in 't Proces behooren te gelden, hem zyn Verzoek aen het Hof, wegens de Resolutie van hunne Hoog Mog. toestond, en het verzochte *ponetur in sacco*, namelyk dat deze Resolutie by de Stukken zou worden gevoegd, verleende. Hier op werd, den 19 der zelfde maend, by gemelden Hove van Vriesland uitgesproken een Sententie, tusschen Partyen, waer by P. Latané, als Impetrant in Reconventie of Aenlegger van Wedereisch, hier in bestaende dat Dr. Joannes Balk, om zyne Tegenspraek, van het Recht der Erffenisse zou gerekend worden vervallen te zyn, verklaerd werd tot zyn genomen Eisch en Conclusie niet ontvangbaer te zyn, met Compensatie van Kosten. Het Hof, de Proceduren in Conventie niet in staet bevindende om eindelyk getermineerd te worden, heeft deze ver te gelyk by die Sententie, op bewys gewezen, en niet te min zoodanige Condemnatie en Ordonnantie tegens den Impetrant in Conventie, dat is Dr. Joannes Balk, die den eersten Eisch als Aenlegger gedaen had, verleent, als hier voren vermeld is. LEEUWARDEN.

Na deze *interlocutoire Sententie* (*) bragten de

(*) Een *interlocutoire Sententie* en *Dispositys* zyn genoegzaem van gelyke beteekenis by de Rechtsgeleerden be-

LEEU-
WAR-
DEN.

de Partyen hunne wederzydsche Bewyzen in, die voornamelyk dienden om het Gebruik of Ongebruik van die Wetten in Vrankryk aen te toonen, tegen welken de Wetten van den Staet der Vereenigde Nederlanden, by wege van retorsie, geëmaneerd zyn. Vervolgens werd het Proces, naer styl van den Hove, gefourneerd en den zelfden Hove binnen gegeven; waer na het zelve, den 21 van Lentemaend des jaers 1752, by definitive Sententie den Impetrant in Conventie, namelyk Dr. Joannes Balk, niet ontvangbaer verklaerde, insgelyks met Compensatie van Kosten.

Middelerwyl zat Latané nog in den Boedel, dewyl de Professor Balk en zyn Echtgenoot by hun Testament gewilt hadden, dat dezelve, na het overlyden van den langstlevenden van hun beiden, nog een vol jaer zoude blyven ongedeeld; en dat hy, Latané, in het Sterfhuis zyn verblyf hebben en aldaer alles naer behooren administreren zoude. Dit jaer liep, met den 17 van Bloeimaend des jaers 1751, ten einde, en naeuwlyks was die dag verschenen, of Dr. Joannes Balk keerde zich met een Request tot de Heeren van den Hove, verzoekende dat zyn Party Latané bevolen mogt worden, zich van het wonen in het Sterfhuis en het verdere bewind aldaer te onthouden. Na dat Partyen hier over, by Request, Rescriptie en Contra-Rescriptie gehoord waren, ordonneerde

beslisschende een zaek niet ten uiteinde, maer strekkende alleenlyk, gelyk hier, om te bepalen van welke Stukken de twistende Partyen zich bedienen mogen; of ook wel om hen door tusschenspraek van den Rechter tot een Vergelyk te brengen.

de het Hof, by eindelyk Dispostityf van den 22 der Zomermaend des jaers 1751, aen P. Latané, om noopens de drie vierde Parten des Boedels, tusschen hem Latané en Dr. Balk in geschil, aen den laetstgenoemden, binnen acht dagen na de Insinuatie, genoegzame Borgtocht te stellen, ten nutte der genen, die by het uiteinde der Proceduren daer toe gerechtigd zouden bevonden worden, en voorts met Dr. Balk te treden tot Openinge, Scheidinge en Deelinge des Boedels; als mede de Legaten uit te keeren, en de Schulden, zoo verre het noodig was, te betalen; mitsgaders aen den meergemelden Dr. Balk uit te keeren zyn eigen buiten twist en proces zynde Vierde Part, benevens het Prælegaet wegens de fidei-commissaire Goederen, door den Professor Balk in deszelfs Testament aen Dr. Balk toegekend; of anderszins dat P. Latané zou gehengen en gedoogen, dat over de voorschreve drie vierde parten des Boedels door den Hove een Sequester, werd gesteld, door wien de Scheiding en Redding des Boedels, benevens het overleveren van het onbetwistbare vierde part en het Prælegaet, ten overstaen van P. Latané, zou geschieden; wyders dat hy Latané voor de Huure der Inwoninge in het Sterfhuis, mede binnen gelyken tyd van acht dagen, genoegzame Borge stellen of, anderszins, vermits de tyd, by het Testament bepaeld, verstreken was, zich uit dit Huis begeven zoude, op pœne van 25 Gouden Vriesche Ryders, ingeval van Overtredinge, tegen de Heerlykheid Vriesland te verbeuren; ook werd hem geboden volstrekt geene Kosten van Huishoudinge ten laste van den Boedel meer te maken.

LEEUWARDEN.

LEEU-WARDEN. ken. Daerenboven ontzeide het Hof aen Dr. *Joannes Balk* zyn verder Verzoek. Voorts verleende het Hof, by dat Dispofityf, Commissie op den Heere *Jan de Kempenaer*, mede Ordinaris Raed in den zelfden Hove, tot het inventariseren en beschryven des voorgemelden Boedels. Ook werd, door het Hof, de Heer *Georgius Koopman*, Doctor in de Medicynen te Franeker, tot Sequester over de bewuste drie vierde deelen in den Boedel aengesteld en volgens die schikkingen al het door den Hove geordonneerde verricht en de Meubelen, in Herfstmaend 1751, verkocht door den Sequester; onder wien de Boedel of deszelfs Afkomst tot nog toe gebleven is; terwyl P. Latané, aen het Dispofityf voldaen hebbende, zich, in Bloeimaend des jaers 1752, met der woon naer deze Stad begaf, om hier nader by der hand te zyn tot het bevorderen der Proceduren. Dr. Joannes Balk nu, volgens de bovengemelde Sententie van den 21 der Lentemaend, door den Hove niet ontvangbaer verklaerd zynde tot zynen Eisch, kon hier in niet berusten; maer verzocht Revisie of Herziening der Proceduren; welk Verzoek op behoorlyken tyd ten Hove werd ingeleverd; doch hy heeft hier van den uitslag niet beleeft, want hy stierf terwyl deze Proceduren geventileerd wierden, en liet, by zyn overlyden, tot Erfgenamen na zyne Huisvrouw *Maria Rudolphi* voor de eene Helft, en voor de Wederhelft zyne Dochter *Maria Katharina Balk*, naderhand getrouwd met den Boekverkooper *R. J. Noordbeek*, die ook de Proceduren *in cas van Revisie* hebben geadsumeert.

Tot nog toe had P. Latané met niemand, dan

dan met den voorschreven Dr. Joannes Balk over deze Erffenisse te stryden gehad. Maer even voor deszelfs Overlyden kwamen ook de naeste Vrienden en Bloedverwanten van Anna Balk, geboren Latané, als Eisschers tegen hem op. Zy waren ten getale van Achttien, hielden zich allen in Vriesland op en bestonden, van Moeders wegen, aen Anna Latané in den zesden Graed (*). Behalven dezen was 'er nog eene Juffrouw *A. Terpstra* te Franeker, die de negentiende zou hebben kunnen zyn, als bestaende aen de Overledene Testatrice in gelyken Graed; maer zy heeft zich buiten deze Proceduren gehouden. Deze Achttien dan vingen hunne Proceduren aen in den jare 1752, en leverden, den 4 der Hooimaend, den Hove van Vriesland, by Geschrifte, hunnen Eisch en Conclusie over, die, na een korte Voorstellinge van 't geval en de redenen waerop zy hunnen Eisch formeerden, aldus luid: „ Mits welke conclurende, contenderen „ de Impetranten, ten einde de Gedaegde „ [*P. Latané*] zal worden verklaerd *inhabil*, „ om de Goederen, by Testament van Vrouwe „ *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van den „ Professor *Dominicus Balk*, in dato den 5 Fe„ bruary 1750, aen hem gemaekt, zoo by „ wege van Institutie als Prælegaten, te erlan„ gen; en voorts verklaerd alle dezelve Goe„ deren en Effecten aen de Impetranten, als „ het naeste Bloed van voorschreve Testatrice „ van

LEEUWARDEN.

(*) Het zal onnodig zyn hier hun aller Namen te melden. De Schrifturen luiden alle op den Naem van *Aletta Scbotanus cum sociis*, en in de Sententie van deze Proceduren worden zy vervolgens allen genoemd.

LEEUWARDEN.

„ van Moeders kant, voor Achttien negentien„ de Parten vervallen te zyn; dienvolgens de „ Gedaegde gecondemneerd, om dezelven, „ voor gemelde Achttien negentiende Parten, „ aen de Impetranten te laten toekomen, met „ de Vruchten, Profyten en Emolumenten, „ ſampt Schaden en Intreſſen van dien, ſedert „ den dood van gemelden Profeſſor Dominicus Balk gevallen en nog te vallen, tot de „ volkomen erlanginge toe; voorts te boeten „ alle Koſten, Schaden en Intreſſen, door „ weigeringe dies gehad en geleden, nog te „ hebben en te lyden ". De grond, waer op de Impetranten, in de Præmiſſen van hunne Schrifture, volgens ſtyl van den Hove *Libel* genaemd, ſuſtineerden deze Concluſie te mogen nemen, was het Plakaet van hun Hoog Mog. van den 7 der Bloeimaend des jaers 1726, hier voren reeds aengehaeld (*). By het zelve was geſtatueerd, dat geen Ingezeten van Vrankryk, ten zy hy *Jaer en Dag* voor de Vacature der Succeſſien hier te Lande had gewoont, mogt erven uit den Boedel van iemand, die zich, ſedert den jare 1669, hier te Lande heeft geretireert of in het zelve is geboren; maer dat die Goederen moeten komen op zoodanige Bloedvrienden, die de bovenvereiſchte Hoedanigheid bezitten. Nu bragten de Impetranten by, 1. dat de Vader van *Anna Latané* zich, na den jare 1669, om den Godsdienſt uit Vrankryk had geretireert; 2. dat *P. Latané* een Ingezeten van Vrankryk was, en by de Vacature van de betwiſte Succeſſie nog geen Jaer

(*) Zie hier voren bladz. 655.

Jaer en Dag in deze Landen met der woon had geëtablisseert; 3. dat zy, by gevolge, tegenwoordig de naeste Bloedvrienden waren van Anna Latané, om 't welke te bewyzen zy een Geslachtregister produceerden. Aen de zyde van *P. Latané*, werd, op den 5 en 12 van Herfstmaend, geantwoord, dat hem, door de Impetranten, ten onrecht de Hoedanigheid van Ingezeten van Vrankryk werd toegeschreven; alzoo hun bekend was, dat hy reeds, in den jare 1749, in Vriesland was komen wonen, en sedert te Franeker, daer hy ook op den 17 January 1750 Burger geworden was, zyn bestendig Verblyf gehad had, tot dat hy, voor weinige maenden, ter bevorderinge zyner zaken, zyn Verblyf te Leeuwarden had gekozen. Wegens den zin en de meening van het Plakaet, waerop zich de Impetranten gronden, werd beweerd, dat, om die met het oogmerk van den Wetgever over een te brengen, aengemerkt moest worden dat het Plakaet eigenlyk spreekt van het erven, door eigenlyke Ingezetenen van Vrankryk, uit de Boedels of Nalatenschappen der genen, die of zelf, of wier Ouders, dat is *Vader en Moeder beide*, sedert den jare 1669 zich uit Vrankryk hebben geretireert, welk geval hier geen plaets had, alzoo de Moeder van de Testatrice geenszins, veel min de Testatrice zelf, een zoodanige Geretireerde was geweest: dat wyders het oogmerk van het Plakaet voornamelyk was om order te stellen aen wien, indien 'er geen wezenlyke Erfgenamen, behalven Ingezetenen van Vrankryk, waren, de gemelde Nalatenschappen zouden vervallen, te weten aen het Gemeene Land; doch niet in gevalle hier te

LEEU-
WAR-
DEN.

Lan-

LEEU-WAR-DEN. Lande Erfgenamen gevonden worden met de vereischte Hoedanigheden. Onder die Hoedanigheden word in het Plakaet gesteld, „ dat „ tot de Nalatenschap van die genen, die uit „ Vrankryk zyn geretireert, alleen zullen wor„ den geadmitteerd, het zy *ex Testamento*, of „ het zy *ab intestato*, zoodanigen, die buiten „ Vrankryk in deze of in andere Landen (waer „ van het aen de Ingezetenen gepermitteerd zy „ in deze Landen te mogen erven) Jaer en „ Dag voor de Successien met der woon zullen „ zyn geëtablisseerd geweest, of aen zoodani„ gen zullen zyn getrouwd"; welke Periode aen de zyde van P Latané aldus word begrepen, dat zoo wanneer een Gerefugieerde, of iemand, wiens *beide* Ouders gerefugieerd waren, by Testament had geinstitueert of *ab intestato* naliet een of meer Erfgenamen, onder het Gebied des Konings van Vrankryk met der woon gezeten, en nog andere Erfgenamen, elders met der woon geëtablisseerd, of aen elders geëtablisseerden getrouwd; als dan de Portien, den genen, welken onder het Fransche Gebied *actuelyk* met der woon zyn gezeten, het zy *ex Testamento* of *ab intestato* gedefereerd, niet zouden vervallen aen en ten profyte van het Gemeene Land., maer dat, in zoodanig Geval, tot de *geheele* Nalatenschap en dus *alleenlyk*, zullen worden geadmitteerd die Mede-Erfgenamen *ex Testamento* of *ab intestato*, welken elders geëtablisseerd of aen elders geëtablisseerden getrouwd zyn; daer, integendeel, de geheele Nalatenschap zoude vervallen aen het Gemeene Land, zoo de Erfgenaem of Erfgenamen, in Vrankryk actueel met der woon gezeten, geene elders geëtablisseerde Mede-Erfgenamen zouden hebben.

Be-

Belangende de woorden, dat de geadmitteerden *zoodanigen* moeten zyn, *die in deze of in andere Landen* (waer van het aen de Ingezetenen gepermitteerd is in deze Landen te erven) *Jaer en Dag voor de Vacatuur van alle zulke Successien met der woon zullen zyn geëtablisseerd geweest, of aen zoodanigen zullen zyn getrouwd*, in deze periode, gelyk aen de zyde van P. Latané beweerd word, zouden de woorden *Jaer en Dag* geen betrekking hebben tot de voorgaende *in deze*, maer alleen tot de later volgende *in andere Landen*; zoo dat zy beteekenen zouden, dat iemand, om geadmitteerd te worden tot de Nalatenschappen, in het Plakaet gemeld, een zoodanigen zal moeten zyn, die of *in deze Landen voor de Vacature der Successie*, het zy met der woon (gelyk hy Latané), het zy door Huwelyk, is geëtablisseerd, of een zoodanigen, *die in andere Landen Jaer en Dag*, op gelyke wyze, buiten Vrankryk is geëtablisseerd. Als een reden voor deze Verklaring word verder gezegd, dat, indien de woorden *Jaer en Dag* ook hunne betrekking hadden tot de woorden *in deze*, zoo wel als tot de woorden *in andere Landen*, dan hier een ongerymdheid zou ontstaen, als of de Wetgever gewilt had, dat, indien Ouders en Kinderen, gezamenlyk, met hunne te gelde gemaekte Bezittingen, de *Retraite* naer deze Landen gelukkig volbragt hadden, zy echter niet toegelaten zouden worden tot elkanders Nalatenschap, wanneer het maer gebeurde, dat iemand van hun, binnen *Jaer en Dag* van de volbrenging der *Retraite* af te rekenen, in deze Landen overleed. Dit zou, word aen de zyde van den Gedaegden beweerd, dan ook juist de weg zyn, om de *Retraite* der gegoede In-

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

Ingezetenen van de Fransche Kroon naer deze Landen eens vooral en ten eenemael af te snyden, het welk *direct* strydig is tegen de zeer bekende en bestendige Politie der Staten dezer Vereenigde Nederlanden, en aldus tegen het Oogmerk van den Wetgever; gelyk het ook stryden zou tegen een ander Oogmerk van den Wetgever, om, namelyk, een even gelyk Recht in deze Nederlanden, ten aenzien der Fransche Onderdanen te doen oeffenen, als in Vrankryk, ten aenzien van de Ingezetenen der Nederlanden, plaets heeft; want dezen worden, volgens de Declaratie van den Koning van Vrankryk, gegeven te Fontainebleau den 27 October 1726, en in 't Parlement geregistreerd, tot allerlei Erffenissen aldaer te Lande geadmitteerd, na dat zy zich met 'er woon onder het Fransche Gebied hebben begeven, al is het, dat zy voor de Vacature derzelven *geen Jaer en Dag* aldaer zyn gezeten geweest, noch aen zoodanigen getrouwd; indien zy maer den publieken Godsdienst van dat Land, op de wyze, aldaer vereischt, omhelzen; en hierom word beweerd dat het *Recht* der genen, die zich uit Vrankryk hier ter neder zetten, *niet gelyk*, maer *slechter* zyn zou. Ook heeft de Gedaegde, zoo veel mogelyk was, voldaen aen de Voorwaerden, na welkers volbrenging hunne Hoog Mog., die deze Wet hebben gemaekt, hem op ingenomen Advies van 's Lands Advokaten (*), volgens hunne Resolutie van 9 November 1750, admissibel verklaren. Hier by komt nog (gelyk in het Antwoord vroeger was beweerd) dat de Gedaegde zich gerechtigd rekent tot de Erffenisse, om dat aen het

(*) Zie hier voor bladz. 668.

het Oogmerk van den Wetgever voldaen is, van te willen weeren, dat de Goederen der Ingezetenen, door het erven der Fransche Onderdanen, zonder hope van retour, uit deze Landen worden gevoerd, waer toe, indien de Impetranten al te recht sustineerden, de woorden van hier te Lande Jaer en Dag, voor de Vacature der Successie, te moeten geëtablisseerd zyn, mede zouden moeten dienen. Naerdien de Gedaegde meer dan *Jaer en Dag* hier is geëtablisseerd geweest voor de Vacature der Successie, alzoo die Vacature niet eer kan gerekend worden, dan op dien tyd, wanneer de Nalatenschap van Anna Latané kon worden gedeeld, dat is een Jaer na het Overlyden van den langstlevenden der Testateuren, uit welker Testament hy Gedaegde op deze Nalatenschap Eisch maekte. Op deze Gronden dan, die in de Proceduren (*) merkelyk verder zyn uitgebreid, concludeerde P. Latané in het slot van zyn Antwoord, aldus: ,, Contendeert de ,, Gedaegde, ten einde de Impetranten mogten ,, worden verklaerd tot hun genomen Eisch ,, en Conclusie niet ontvangbaer; en integendeel de Gedaegde admissibel, het zy pure, ,, het zy onder de Conditien, in voorsch. interpretatoire Resolutie van hunne Hoog Mog. ,, begrepen, tot al dat gene, het welk hem ,, Gedaegden by Testament van wylen zyne ,, volle Nicht, *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van wylen den Professor *Dominicus* ,, *Balk*, is gemaekt geworden". Hier op hebben

LEEUWARDEN.

(*) Deze Proceduren zyn, in dezen jare 1754, te Leeuwarden gedrukt, by den Boekverkooper *Abraham Ferwerda*.

LEEU-WAR-DEN. ben de Impetranten, op den 26 van Herfstmaend des gemelden jaers 1752, den Hove van Vriesland gedient en gelevert hunne Schrifturen voor *Replicq*; gelyk ook de Gedaegde, den 14 van Slagtmaend des zelfden jaers, voor *Duplicq*; waer op wyders, den 19 van Wintermaend, een *Triplicq* van de Impetranten; en laetstelyk, op den 12 April 1753, een *Quadruplicq* van den Gedaegden gevolgd zyn. Deze Schriften zyn zeer breedvoerig, en in dezelven trachten de Partyen, ter wederzyde, gelyk men denken kan, malkanders Gronden te ondermynen en om verre te werpen. Ons bestek laet niet toe deze redenen aen ieders kant open te leggen; en wy achten het voor ons, die van deze zaek alleen spreken moeten, voor zoo verre zy een onderwerp van de Historie is, ook genoeg eenig licht gegeven te hebben van den Staet des Geschils, en uit welken hoofde ieder der Partyen aen zynen kant meende Recht tot de Erffenis te hebben of hier van niet versteken te mogen worden; zonder dat wy ons bemoeien met het gene de Rechtsgeleerden van wederzyden hebben weten by te brengen, om hunne zaek te beweeren of te verdedigen. Ook is ons oogmerk voornamelyk, in het Bericht dezer Proceduren, het oog te doen wenden op dat gene, 't welk de Partyen vervolgens, ter begunstiginge van hunne zaek, by de Hooge Machten in de Nederlanden, zoo by hunne Hoog Mog. de Staten Generael, als by de Staten van Vriesland, hebben trachten te verwerven, om aldus het Proces ieder ten hunnen voordeele te doen uitspreken. Alleenlyk zeggen wy, nog eer wy daer toe overgaen, dat het Hof van Vriesland, den 27 van Wynmaend des

voor-

voorleden jaers 1753, tusschen de Partyen een Sententie gevelt heeft, die aldus luid:

LEEUWARDEN.

Sententie des Hofs van Vriesland wegens de Nalatenschap van Professor Balk enz.

GEzien by den Hove van Vriesland de Proceduren, voor den zelfden Hove hangende, tusschen de Dren JOANNES BEUCKER en BAVIUS VOORDA, zich dragende de Volmagten van *Aletta Schotanus*, Weduwe wylen den Predikant *Lemkes* te Franeker; *Maria Siccama*, Weduwe wylen Dr. *Joannes Klonkers* te Leeuwarden, voor haer zelf en gedagte *Maria Siccama*; sámt *Elizabet Siccama* gesterkt met haer Man Dnus *Folperda* V. D. Minister te Hempens; en *Wilhelmus Siccama* V. D. Minister te Wynjeterp, als Testamentaire Erfgenamen van wylen *Geiske Siccama*; *Theodorus Couperus* Conrector te Sneek; *Joannes Couperus* V. D. Minister te Augustinusga; *Lucas Couperus* old Burger-Hopman te Leeuwarden; *Abrahamus Couperus* Vroedsman der Stad Leeuwarden en woonachtig aldaer; *Gerardus Couperus* V. D. Minister te Anna-Parochie; *Geertruid Couperus* gesterkt met haer Man *Feike Feikes*, Burger en Inwoner der Stad Leeuwarden; *Gesina Couperus* en *Maria Couperus* meerderjarige Dochters, mede binnen Leeuwarden voor haer zelf en als Erfgenamen *ab intestato* van hun Broeder *Henricus Couperus*, in leven Predikant te Oosterhorne; *Sybrandus Sybisma* V. D. Minister te Oosterhaule; *Margareta Sybisma* gesterkt met haren Man *Hayke Haenstra* te Augustinusga; *Henricus Gatsonides* Schoolmeester te Menaldum; *Dieuke Gatsonides* Weduwe wylen *Frans Bensonides*; en *Geiske Gatsonides* meerderjarige Dochter, beide binnen Leeuwarden; sampt *Jacobus Steindam* Mr. Schoemaker mede aldaer, te samen voor Achttien negentiende parten naeste Bloedverwanten, Moeders wegen, van *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van wylen *Dominicus Balk*, Professor der beide Rechten op 's Lands Akademie te Franeker, Impetranten ter eenre: Op en tegens de Drn. QUIRYN DE BLAEU en GABINUS SIDERIUS, geoccupeert hebbende voor *Petrus Latané*, Burger van Franeker, doch zich thans met 'er

LEEU-WARDEN.

woon ophoudende te Leeuwarden, Gedaegden ter andere zyde.

Sententie des Hofs van Vriesland wegens de Nalatenschap van Professor Balk enz.

't Voorschreve Hof op alles rypelyk gelet en geconsidereert hebbende, 't gene men in dezen behoorde te considereren, in den name en van wegen de Heerlykheid der Landschappe van Vriesland, verklaert den Gedaegden [*P. Latané*] inhabil om de Goederen by Testamente van Vrouwe *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van den Professor *Dominicus Balk*, in dato den 5 February 1750 aen denzelven gemaekt, zoo by wege van Institutie, als Prælegaten, te erlangen, en dezelve Goederen en Effecten aen de Impetranten, als 't naeste Bloed van de voorschreve Testatrice van Moeders kant, voor Achttien Negentiende Parten vervallen te zyn. Condemneert dienvolgens den Gedaegden om dezelven voor Achttien negentiende gedeelten aen de Impetranten te laten toekomen met de Vruchten, Profyten en Emolumenten, sampt Schaden en Interessen van dien, voor zoo verre dezelven onder den Gedaegden berustende of gepercipieerd zyn; en voorts te gehengen en te gedoogen, dat de verdere Goederen en Effecten voor gelyk een aendeel aen de Impetranten door den Sequester, by dezen Hove aengesteld, worden geëxtradeerd, insgelyks met de Vruchten, Profyten en Emolumenten, sederd den dood van den Professor *Balk* vervallen en nog te vervallen, tot de volkomen erlanginge toe; voorts te boeten de Kosten, Schaden en Interessen, door weigeringe dies gehad en geleden, nog te hebben en te lyden; verklarende de Impetranten daer te boven tot hun verder genomen Eisch en Conclusie niet ontvangbaer; en om redenen compenseert de Kosten van den Processe. Aldus gedaen en uitgesproken in de Cancellarie binnen Leeuwarden, den 27 October 1753.

(*Onder stond*)

Ter Ordonnantie van den Hove

(*Geteekend*)

P. BOSSCHA.

Ten zelfden dage, onmiddelyk voor het uit- **LEEU-** spreken dezer Sententie, sprak het Hof ook **WAR-** eene Sententie uit, in cas van Revisie, tus- **DEN.** schen de Erven van *Dr. Joannes Balk*, waer by dezen verklaerd werden door de vorige Sententie, van den 21 der Lentemaend des jaers 1752 niet te zyn bezwaerd; met Compensatie van Kosten. Dus triomfeerde *P. Latané* aen den eenen kant; maer zag zich aen den anderen door de Bloedverwanten van Anna Balk, van Moeders zyde, ontzet van de verhoopte Erffenisse. Hy kon ook in die Sententie niet berusten; maer verzocht van dezelve Revisie, welke, den 12 der Sprokkelmaend dezer jaers, op de Rolle, naer Styl van den Hove, werd geintroduceerd. Insgelyks vond *Latané* geraden, tot handhavinge zyner zake, den 1. dier zelfde Sprokkelmaend zich wederom by Request te keeren tot de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, te kennen gevende (om het met korte woorden te zeggen) hoe hy vertrouwt had, dat op de Resolutie hunner Hoog Mog. van den 9 der Slagtmaend des jaers 1750, waer by hy verklaerd was niet te zyn geëxcludeerd van de betwiste Successie, by den Hove van Vriesland reflexie zoude zyn genomen in de Proceduren; doch hier van door de Sententie, welke wy boven (*) geboekt hebben, het contrarie ondervonden had, en hierom verzoekende dat hunne Hoog Mog. deswegens aen de Heeren Staten van Vriesland zouden willen schryven, of wel een nadere generale Interpretatie en Plakaet op het Subject, in Geschil, doen publiceren, om hem het Effect van derzelver Reso-

(*) Zie hier voor bladz. 681.

LEEU-WARDEN.

solutie, in de Revisie, te doen erlangen. Dit Request werd weder overhandigd aen 's Lands Advokaten in 's Gravenhage, om wegens het zelve hunne Hoog Mog. van Advies te dienen, het welk zy den eerstvolgenden 12 van Sprokkelmaend overleverden; en waer in zy, na het melden van 't Voorstel van P. Latané, door ons beknoptelyk aengehaeld, tot hunne Hoog Mog. verder aldus spreken:

HOOG MOGENDE HEEREN,

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

DE ondergeschreve 's Lands Advokaten hebben geconsidereert, dat, by drie successive Adviesen van 's Lands Advokaten, zoo op den Requeste van *André Brun q. q.*, mitsgaders op den Requeste van *Margareta Delpetch*, Weduwe wylen *Jean Philippe Peneux cum sociis*, als op den vorigen Requeste van den Suppliant, in het breede is gededuceerd geworden dat de tyd van een Jaer en Dag, welke, volgens Uw Hoog Mog. Plakaet van den 7 May 1726, Ingezetenen van Vrankryk alhier te Lande geëtablisseerd moeten zyn geweest, eer dezelven tot de Nalatenschap van Gerefugieerden hier te Lande admissibel zouden zyn, eigenlyk niet is dienende om zoodanige Fransche Ingezetenen, die nog geen Jaer en Dag voor de Vacature van al zulke Successien van Gerefugieerden hier te Lande zouden hebben gewoont, van dezelve Successien absolutelyk te secluderen en uit te sluiten, maer dat dezelve tyd alleen is vastgesteld als een Middel van precautie, om, door zoodanig verblyf van Jaer en Dag hier te Lande voor de Vacature van Successien van Refugies, verzekert te kunnen zyn dat dezelve Fransche en hier naer toe geretireerde Ingezetenen wezenlyk hunne woonplaets in Vrankryk verlaten hebben, en voor altoos, als Ingezetenen van den Staet, voornemens zyn hier te Lande te blyven; en dienvolgens, door het verkrygen van het Burger-Recht in de particuliere Steden en Plaetsen of anderszins, hebben getoont als Ingezetenen van deze Landen geconsidereert te

wil-

willen zyn; en dat aen het oogmerk en de intentie van het voorsz. en andere Uw Hoog Mog. Plakaten, op dat subject, volkomen wierde voldaen, wanneer daer toe op eenige andere wyze de noodige præcautie wierde genomen. LEEUWARDEN.

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

Blykende van die Uw Hoog Mog. Intentie, ter seclusie van zulken alleen, die actuelyk in Vrankryk woonachtig zyn, nog des te klaerder daer uit, dat, in dat zelfde Plakaet van den 7 May 1726, voorafgaen deze woorden, *dat die genen, die onder het Gebied van den Koning van Vrankryk met der woon zyn gezeten*, eenige vorderingen zullen mogen doen; en dat ook immediatelyk na de geobjecteerde periode volgt: *En dat by faute van andere Erfgenamen, als die in Vrankryk actueel met der woon zullen zyn, enz.* Waer by nog al verder komt: Dat, gelyk de Souverain de Magt en het Recht heeft om, naer vereisch van tyd en zaken, Wetten te maken; zoo ook aen dien zelfden Souverain *alleen* competeert het Vermogen om deszelfs Wetten te interpreteren, ook *ad Libellum Privatorum in causa privata, sive de futuris, sive de præteritis adhuc pendentibus negotiis*; gelyk zulks te meermalen en in verscheide gevallen by de Hoog Mog. is gedaen, met dat effect en gevolg, dat derzelver Interpretatie en Elucidatie, zoo wel als de Plakaten zelf, waer op de voorsz. Interpretatie en Elucidatie gevolgd zyn, kracht van Wet hebben gehad, het zy dezelven by wyze van Resolutie genomen of by Publicatie waren geëmaneerd, als waer in niets vreemds is, of dat van 't Algemeene Recht afwykt, resideert, als zynde ten overvloede bekend, dat de Rescripta van de Roomsche Keizeren zoo wel uitmaken een gedeelte van het Roomsche Recht, als derzelver gestatueerde en gepromulgeerde Wetten, alhier met Oplossing en Wederlegging van de hier tegen geallegeerde Redenen en Zwarigheden.

Dat Uw Hoog Mog vervolgens, inhererende derzelver bevorens gegevene Interpretatie, by derzelver Resolutie, op den 9 November 1750 ten be-

LEEUWARDEN.

Tweede Advies van 's Lands Advocaten.

hoeve van den Suppliant genomen, zulks ook alzoo hebben gelieven te verstaen, en derzelver vorige geëmaneerde Plakaten, in dier voegen by continuatie, ook in dat geval te interpreteren, en dienvolgende daer onder ook begrypende den Suppliant, die omtrent Acht Maenden voor de Vacature van de Successie, in quæstie, hier te Lande een geëtablisseerd Ingezeten en Burger te Franeker was geweest, denzelven te *verklaren niet geëxcludeerd te zyn*, uit krachte van Uw Hoog Mog. Plakaten van dato den 31 October 1709 en 7 May 1726, van de Successie van wyle *Anna Balk*, geboren *Latané*, in quæstie, neenmaer, in het tegendeel, *admissibel*, om van dezelve te mogen erven en Legaten te beuren; edoch onder verscheide daer by gevoegde Mitsen en Conditien, waer door men zelfs veel sterker, dan uit een Etablissement hier te Lande gedurende Jaer en Dag, ten vollen zoude kunnen overtuigd zyn, dat de Suppliant als een geëtablisseerd Ingezeten van dezen Staet voornemens was altoos hier te Lande te blyven, gelyk zulks ook bereids te voren, in twee diergelyke gevallen en zelfs min favorabele omstandigheden, alzoo by Uw Hoog Mog. was verstaen geworden, te weten by Uw Hoog Mog. Resolutie van dato den 12 Augustus en 25 September 1750. Moetende, tot nader Justificatie van het voorsz. geallegeerde, alleenlyk hier nog worden bygevoegd, dat het Oogmerk van gemelde Uw Hoog Mog. Plakaten eeniglyk is dienende tot Reciprocatie en Retorqueringe van de vigoureuse Wetten en Edicten, in Vrankryk tegen de Gerefugieerden hier te Lande, en derzelver Kinderen, gestatueerd en geordonneerd; en om dus de Ingezetenen van Vrankryk wel op even de zelfde wyze alhier te behandelen, als de naer deze Lande Gerefugieerden in Vrankryk behandeld wierden, maer echter geenszins zwaerder of in eenigen opzigte harder, dan de Gerefugieerden hier te Lande behandeld wierden in Vrankryk, en dat 'er derhalven dan ook geen reden kan zyn, waerom een Ingezeten van Vrankryk, die zich alhier reëelyk heeft geëtablisseert, met in-

intentie om altoos hier te Lande te blyven, niet admissibel zoude zyn tot eenige Successie hier te Lande, ten ware hy een Jaer en Dag voor de Vacature van zoodanige Successie hier te Lande geëtablisseerd was geweest; dewyl de Plakaten en Edicten in Vrankryk, tot welkers Reciprocatie en Retorsie de voorsz. Plakaten van Uw Hoog Mog. alleenlyk zyn geëmaneerd, *en welken in Vrankryk tot huiden ten dage* in viridi Observantia *zyn*, alle Gerefugieerden hier te Lande, gelyk ook derzelver Kinderen, admissibel verklaren tot de Successien, in Vrankryk vallende, *zoo dra dezelven wederom in Vrankryk te rug komen*, *met intentie om aldaer te blyven*, en voldoen aen de Conditien, daer toe dienende en voorgeschreven, welken eeniglyk gesteld worden in het bewys van derzelver goede Conduite in de Roomsch Catholyke Religie, gelyk aen Uw Hoog Mog. zal kunnen geblyken, uit het tweede Art. van de Declaratie des Konings van Vrankryk, in dato den 27 October 1725, en de Certificatie van den Staets Minister en Sekretaris aldaer, den Grave van St. Florentin, in dato den 27 October 1751, beide ten dezen geannexeerd; en dat gevolglyk Uw Hoog Mog. voorschreve Resolutie, ten behoeve van den Suppliant genomen in dato 9 November 1750, onder die Mitsen en Conditien, daer by vermeld, alleszins rechtmatig en billyk, en met de Traktaten, tusschen den Koning van Vrankryk en dezen Staet subsisterende, overeenkomstig is, en even zoo zeer met het voorsz. Uw Hoog Mog. eigen Plakaet van den 7 May 1726, voor zoo veel daer by word gezegd, dat het gestatueerde by het zelve zal geduren, *zoo lang de rigoreuse Wetten*, bevorens daer in vermeld, *in Vrankryk zouden subsisteren*, komt te convenieren.

LEEUWARDEN.

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

Weshalven dan, aen de eene zyde, consterende dat dezelve rigoreuse Wetten in Vrankryk niet langer subsisteren, als tot het dadelyk Retour in Vrankryk van de Gerefugieerden of derzelver Descendenten, en dat die zich Roomsch Catholyk gedragen; en, aen de andere zyde, dat de Suppliant aen de voorsz. Mitsen en Conditien, immers zoo veel tot

LEEUWARDEN.

nog toe heeft kunnen geschieden, bereids heeft voldaen, zoo is het (met eerbied gesproken) zeer evident, dat hy Suppliant dan ook het Effect van de opgemelde Resolutie behoort te genieten.

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

De ondergeschreven hebben vervolgens en wel principalyk verder in aenmerkinge genomen, dat, gelyk de Plakaten van Uw Hoog Mog., in dato 31 October 1709 en 7 May 1726, met Concurrentie en Toestemminge van de Provintie Vriesland zyn geëmaneerd geworden, en door de gansche Republiek en alle de respective Provintien als Generale Wetten worden geobserveerd; zoo ook de hier voorgemelde Interpretatien en Declaratoire Resolutien van Uw Hoog Mog., en particulierlyk die van den 9 November 1750, ten behoeve van den Suppliant is genomen en aen den Suppliant verleend geworden, met Concurrentie en volkomen Toestemminge van de Provintie Vriesland, of wel de Heeren Gedeputeerden van gemelde Provintie ter Vergaderinge van Uw Hoog Mog., zonder dat ook naderhand van wegen de Heeren Staten van Vriesland, immers, voor zoo veel de ondergeteekenden en ieder derzelven bekend is, daer jegens eenigen twyffel is gemoveerd geworden: En dat derhalven de gemelde Resolutie van Uw Hoog Mog., mede genomen tot Confirmatie van de Interpretatie van de voorsz. Plakaten, welke benevens andere tituleringe ook zelfs door Uw Hoog Mog. zyn genoemd *Verklaringen*, dat ook zoo wel als de gemelde Plakaten zelven, alomme in de geheele Republiek en in alle de respective Provintien, en zulks ook in de Provintie Vriesland, gerespecteerd en achtervolgd behoort te worden; gelyk dan ook in zoo verre is geschied by de Magistraet van Franeker, voor wien de Suppliant is gecompareerd, en, ten overstaen van dezelve, heeft voldaen, voor zoo verre geschieden konde, aen de Mitsen en Conditien, by Uw Hoog Mog. aen hem geinjungeerd.

Dat ook het Hof van Vriesland, niet alleen behoorlyke kennis heeft gehad van Uw Hoog Mog. voorsz. Interpretatie en declaratoire Resolutie, ten behoeve van den Suppliant, in de Procedures, voor

wel-

welgemelden Hove, over de Nalatenschap van wyle *Anna Balk*, geboren *Latané*, geëmploieerd geweest; maer dat het gemelde Hof dezelve Resolutie ook zelfs in zoo verre heeft gerespecteert, dat, wanneer *Dr. Joannes Balk*, by zekere Rescriptie, aen den zelven Hove ingediend, zich omtrent de voorsz. Resolutie van Uw Hoog Mog. in zeer indecente en onbetamelyke uitdrukkingen hadde uitgelaten, het welgemelde Hof zich verpligt heeft gevonden, om den gemelden *Dr. J. Balk* deswegens te condemneren in een Amende van honderd Goudguldens, en geordonneert de voorsz. indecente Expressien te roieren en revoceren enz. zoo als breeder uit de geannexeerde Copie-Rescriptie en Sententie van den Hove van Vriesland, in dato den 19 December 1750, te zien is, welken de Attentie van Uw Hoog Mog. wel waerdig zyn, om by dit Advies eens gelezen te worden.

LEEUWARDEN. *Tweede Advies van 's Lands Advokaten.*

Wordende mitsdien ook vertrouwd, dat, niet dan tot de uiterste verwonderinge en bevreemdinge van Uw Hoog Mog., moet voorkomen, dat het welgemelde Hof Provintiael van Vriesland, nietteegenstaende dit alles, heeft kunnen goedvinden, om by deszelfs Sententie van dato 27 October 1753, den Suppliant te verklaren *inhabil* om de Goederen, by Testament van voorsz. *Anna Balk*, geboren *Latané*, in leven Huisvrouw van den Professor Dominicus Balk, in dato den 5 February 1750 aen hem gemaekt, zoo by wege van Institutie als Prælegaten, te erlangen; en dezelve Goederen en Effecten te verklaren aen het verdere naeste Bloed van de voornoemde Testatrice, van Moeders kant, vervallen te zyn en dienvolgende aen dezelven te adjudicieren.

Daer het nogthans zeker is, dat de Suppliant, volgens den waren zin en meening van de voorsz. Plakaten van Uw Hoog Mog., van den jare 1709 en 1726 geenszins inhabil tot de voorsz. Successie kan geconsidereerd worden; als welke door Uw Hoog Mog., en zulks door den zelfden Wetgever, welke de voorsz. Plakaten heeft geëmaneert, zoodanig by derzelver voorsz. Resolutie van 12 Au-

LEEU-WAR-DEN.

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

gustus en 25 September 1750 en particulierlyk mede by Resolutie van den 9 November 1750, zyn geinterpreteerd, en ingevolge de voorsz. Interpretatien, daer by wyders uitdrukkelyk verklaerd, dat de Suppliant door dezelve Plakaten geenszins van de voorsz. Successie is geëxcludeerd, neenmaer in tegendeel *Admissibel*, om van de voornoemde *Anna Balk*, geboren *Latané*, te mogen erven en Legaten beuren, alleen onder de bepalinge van eenige Mitsen, daer by aen den Suppliant voorgeschreven en geinjungeerd.

De ondergeteekenden vermeenen, met alle eerbied, Uw Hoog Mog. in consideratie te mogen geven of niet het Hof van Vriesland zoo wel reguard had behoren te nemen op de meergemelde Interpretatie en declaratoire Resolutie van Uw Hoog Mog. als Wetgevers en Uitleggers van derzelver eigen Wetten, als op de voorsz. Plakaten van Uw Hoog Mog. zelven; te meerder daer het Hof van Vriesland, meer als eenig Gerechts-Hof in de Vereenigde Nederlanden, aen het Roomsche Recht gebonden zynde, zich had kunnen herinneren, dat aen de *Rescripta Principum ad Libellum Privatorum, in Causa privata, sive de futuris, sive de præteritis & adbuc pendentibus negotiis*, de zelfde kracht van Wet moet worden toegekend, als aen gepromulgeerde of gepubliceerde Wetten zelven; behalven dat zulks, naer de Constitutie van onze Regeringe en Rechten, buiten alle bereik van contestatie of twyffelinge is gesteld.

En wat dangereuse Consequentie zoude het niet hebben voor de Authoriteit en het Gezag van Uw Hoog Mog. en het Effect van derzelver Resolutien, indien de Interpretatie en declaratoire Resolutien van derzelver Wetten en Plakaten, welker getal gezegd mag worden buiten tel te zyn, en die met Concurrentie van de Gedeputeerden door gezamentlyke Bondgenooten genomen en door de Heeren Staten van de respective Provintien zyn geacquiesceerd, door de Sententien der respective Hoven van Justitie of andere Rechtbanken in onze Geunieerde Nederlanden, zouden kunnen vernietigd

wor-

worden. En dat zoude nogthans in het onder handen zynde geval op de allersterkste wyze geschieden, nademael Uw Hoog Mog., by derzelver dikwils gemelde Resolutie, den 9 November 1750, woordelyk hebben verklaert: „ Dat deze zelfde „ Suppliant door de voorsz. Uw Hoog Mog. Plakaten den 31 October 1709 en 7 May 1726 niet „ is geëxcludeerd van de Successie van wyle *Anna Balk*, geboren *Latané*, neenmaer integendeel „ Admissibel, om van dezelve te mogen erven en „ Legaten beuren ". Onaengezien welke energique klare bewoordingen de Suppliant by den Hove van Vriesland tot die Nalatenschap is verklaerd *inhabil*, renverserende en vernietigende alzoo, in effecte, het geen Uw Hoog Mog. in opzigt van den Suppliant hadden verklaert.

LEEUWARDEN. *Tweede Advies van 's Lands Advokaten.*

En dat, dewyl de respective Provintien, als gezamentlyke Bondgenooten, en volgens de Unie, gewoon zyn de respective Resolutien en Ordres, die met gemeene toestemminge gezamentlyk worden genomen en gesteld, stiptelyk, ieder in den hare, te observeren en te doen executeren, zonder het welke ook geen uitkomst van zaken gehoopt, maer integendeel zeer dikwils onbedenkelyke Confusien zouden te duchten zyn, en ook wel zekerlyke emergeren; zoo is't, naer het eerbiedig denken van de ondergeteekenden, niet te verwachten, dat de Heeren Staten van Vriesland zelven, nevens de Heeren Staten der andere Provintien, niet zouden goedvinden dat de voorsz. Uw Hoog Mog. Resolutien, by alle de respective Bondgenooten, en dus ook met Concurrentie van de voorsz. Heeren Staten van Vriesland, genomen, volkomen Effect zouden sorteren.

Weshalven de ondergeschreven (onder ootmoedige Correctie) van Advies zouden zyn, dat Uw Hoog Mog. by derzelver Resolutie, in dezen te nemen, zouden behooren goed te vinden en te verstaen om de Heeren Staten van Vriesland, op fundament van den voorsz. geallegueerde redenen, te verzoeken, ten einde welgemelde Heeren Staten zouden gelieven de voorsz. Resolutie van Uw Hoog Mog.

LEEUWARDEN,

Tweede Advies van 's Lands Advokaten.

Mog. in dato 9 November 1750, ten behoeve van den voorsz. Suppliant genomen, te maintineren en doen achtervolgen, en daer toe zoodanige aenschryvinge aen derzelver Hof van Justitie, alwaer des Suppliants zaek actueel in Revisie is hangende, te doen, of wel zoodanige andere Ordres daer omtrent te stellen, als dezelve Heeren Staten van Vriesland als Geunieerde Bondgenooten van de respective Provintien, naer hunne Wysheid en conform de Harmonie, dewelke onder de Provintie subsisteren moet, zullen oordelen te behooren.

Aldus geadviseerd in 's Gravenhage, den 12 February 1754. Enz.

Hier op stelden hunne Hoog Mog. de zaek in handen van eenige Heeren, derzelver Gedeputeerden, om dezelve te examineren en daer van Rapport te doen; waer na hunne Hoog Mog. ten hoogsten dienstig vonden, dat zy, alvorens hier op te disponeren, geinformeerd wierden van de Gronden, op welken het Hof van Vriesland gemeent had geen reguard te moeten nemen op hunner Hoog Mog. gemelde Resolutie van den 9 der Slagtmaend 1750. Weshalven zy, den 22 der laetste Sprokkelmaend, een Missive afvaerdigden aen de Staten van Vriesland, met verzoek, dat hun Ed. Mog. op den voorschr. Requeste wilden innemen het Bericht en de Consideratien van het Hof van Vriesland, en, wanneer die ingekomen zouden zyn, dezelven aen hunne Hoog Mog communiceren; verzoekende wyders dat de Staten van Vriesland het daer henen geliefden te dirigeren, dat, hangende de Deliberatien op dit Subject, de Proceduren, in cas van Revisie, mogten worden gehouden in staet van Surcheance.

Middelerwyl en aleer deze Brief hunner Hoog Mog. aen de Staten van Vriesland was afgezon-

zonden, hadden de Bloedverwanten van Anna Balk van Moeders zyde, te weten, *Aletta Schotanus* met hare Medestanders, uit de Notulen van hunne Hoog Mog. kennis gekregen van het nieuwe Request, door P. Latané aen de Staten Generael gepresenteerd; ook zaten zy hier op niet stil; maer adresseerden zich aenstonds, den 13 der zelfde Sprokkelmaend, aen de Heeren Staten van Vriesland, toen juist vergaderd op den gewoonen Landsdag, met een Request, dat dus luidde: LEEUWARDEN.

Aen de Ed. Mog. Heeren Staten van Vriesland.

GEven Uw Ed. Mog. met alle onderdanigheid te kennen *Aletta Schotanus*, Weduwe wylen Dnus *Lemke*, te Franeker, en verdere Consorten, in nevensgaende Sententie breeder gedagt, dat zekere *Pierre de Latané*, geboortig uit Vrankryk, door zyn overleden Nicht, *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van den Professor Dominicus Balk, na haer Mans overlyden tot Erfgenaem is gesteld, en met aenzienlyke Legaten gehonoreerd; doch waer van hy niets konde erlangen, om dat 's Lands Wetten en Plakaten niemand tot de Nalatenschap van Geretireerden uit Vrankryk, of uit de zoodanigen gesproten, gelyk Mevrouw Balk was, admitteren, als alleen die voor de Vacature der Successie *Jaer en Dag* in deze of andere Landen heeft gewoont; 't welk voorsz. *Latané* niet had gedaen. Dus was die Erffenis voor $\frac{18}{19}$ deelen vervallen op de Supplianten, als zynde, benevens Juffrouw de Weduwe *Terpstra*, het naeste Bloed van gemelde *Anna Latané*. *Aletta Schotanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geeffectueerd worde.*

Om nu echter, in weêrwil van 's Lands Plakaten, van voorsz. Erffenisse en Legaten meester te worden, zoo heeft de voornoemde *Latané* zich, reeds in den jare 1750, met voorbygaen van Uw Ed. Mog., als de Souverainen van den Lande, geadresseert aen hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, en

LEEU-WARDEN.

Aletta Schotanus enz. verzoeken dat d Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geeffectueerd worde.

van dezelven sub- en obreptief bekomen zekere zoogenaemde favorable Interpretatie van gedachte Plakaten, waer by hy verklaerd word admissibel om van zyn Nicht, Anna Latané, te mogen erven en Legaten beuren; doch onder een meenigte Mitsen en Conditien, waer van tittel noch jota in de Plakaten was gemeld, en die dus duidelyk toonden, dat hy *suo jure* niet admissibel was; vermeenende hy *Latané* door dit middel het oordeel van den hoogen Rechter dezer Provintie, in het decideren van zyn zaek, zoo tegen Dr. J. Balk, met wien hy, des tyds, over deze Nalatenschap in Proces lag, als tegen de Supplianten, die hem in 't vervolg tot extraditie dezer Goederen hebben aengesproken, genoegzaem aen zyn intrest subject te hebben gemaekt. Edoch hier in is hy te leur gesteld, wanneer hy, by 's Hofs Sententie in dato den 27 October 1753, hier annex met *A*, verklaerd is *inhabil* om deze Goederen, hem by Testament van *Anna Latané* gemaekt, zoo by wege van Institutie als Prælegaten, te erlangen, en gecondemneerd die Goederen, voor zoo verre onder hem berustende of gepercipeerd waren, voor $\frac{18}{19}$ gedeelten aen de Supplianten over te geven; voorts te gehengen en te gedoogen, dat de verdere Goederen door den Sequester, by den Hove aengesteld, geëxtradeerd wierden aen de Supplianten, voor gelyke gedeelten, alles met de vruchten en emolumenten van dien.

Offschoon nu de Supplianten gaerne hadden gezien, dat gemelde *Latané* in die Sententie berustede, zoo konden zy echter niet kwalyk nemen, dat hy, wanneer zich daer by bezwaert oordeelde, Revisie verzogt; gelyk gedaen heeft.

Maer de Supplianten hebben, voor weinige dagen, met de uiterste verwonderinge, van ter zyde vernomen, dat gemelde *Latané* zich niet heeft ontzien om, op den 1 February laetstleden, zich andermael by Requeste te addresseren aen hunne Hoog Mog., waerby hy onder anderen, met een bitse wyze, remonstreert dat hy vertrouwt hadde, dat het Hof van Vriesland behoorlyke Reflectie zoude hebben genomen op meergemelde hunner

Hoog

Hoog Mog. Resolutie; doch dat hy Suppliant het contrarie had ondervonden; dat hy, nu in Revisie gekomen zynde, welke op den 12 dezer maend stond te dienen, derhalven verzochte dat hunne Hoog Mog., vermits het *periculum in mora*, zoo spoedig doenlyk, Uw Ed. Mog. geliefden aen te schryven, (even eens als of U E. Mog. in het stuk van Justitie ook al stonden onder de ordres der Staten Generael) dat dezelve het Hof Provintiael geliefden te recommanderen hunner Hoog Mog. Resolutie, in dato den 9 November 1750 te respecteren, en zich in het decideren van des Suppliants Zaek en Revisie, naer voorsz. hunner Hoog Mog. Resolutie stiptelyk te reguleren, of wel, (het geen hem Suppliant het allerconvenabelste voorkwam, ten einde by het Hof van Vriesland geen scrupule mogte overblyven, dat het zelve geen Recht zoude kunnen doen op particuliere Resolutien, welken sub- en obreptief bekomen zouden kunnen zyn, maer alleen *in conformité* van gepubliceerde Wetten en Plakaten van hunne Hoog Mog.), dat hunne Hoog Mog., by forme van generale Interpretatie, een Plakaet alomme geliefden te publiceren en statueren, dat hunne Hoog Mog. Plakaten van den 31 October 1709 en den 7 May 1726, en wel in specie de Inhabiliteit, by dezelven gestatueerd, in geene andere gevallen applicabel zyn, als in zoodanigen, in welken de Fransche Wetten ten tyde der Publicatie van het laetstgemelde Plakaet in Vrankryk tegens Refugies en Geborenen uit dezelven, applicabel waren en vervolgens applicabel zyn gebleven, en dat uit dien hoofde, tot het beuren van Nalatenschappen van Refugies of Geborenen uit dezelven, niet inhabil zyn zoodanige Franschen, welken zich, voor de Vacature van de voorsz. Nalatenschappen, in deze Landen blykbaer hebben geëtablisseert; NB. daer echter de Plakaten niet een *bloot Etablissement*, maer *een Etablissement van Jaer en Dag* vorderen, en van den Gereformeerden Godsdienst Professie te doen: *en dat ook, particulierlyk, deze hunner Hoog Mog. Interpretatie en Publicatie applicabel is op het* ge-

LEEUWARDEN.

Aletta Scheltanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geëffectueerd worde.

LEEU-WAR-DEN.

geval van den Suppliant enz.; gelyk zulks alles Uw Ed. Mog. uit de Notulen van hunne Hoog Mog., in dato den 1 February 1754, omstandig is gebleken.

Aletta Schotanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geeffectueerd worde.

Een Requeſt voorwaer, 't welk U Ed. Mog. buiten twyfel op het gevoeligſte zal moeten ter harte gaen, niet alleen om de trotſe en læſive expreſſien ten opzigte van Uw Ed. Mog. en van den hoogen Rechter dezer Provintie, daer in voorkomende; maer ook om de ongerymdheid van het verzoek zelf, 't welk direct tendeert tot renverſement van de Souverainiteit en legiſlative Magt van Uw Ed. Mog., tot deſtructie van de hooge Autoriteit der Gewysden van den Hove van Vriesland, en tot beneminge van der Supplianten, Uw Ed. Mog. goede Ingezetenen, eens verkregen Recht.

Immers worden alhier I. hunne Hoog Mog. aengezien voor de Wetgevers dezer Provintie, ten opzigte der Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726; daer het echter eene zekere zaek is, dat niemand, als Uw Ed. Mog. zelven, zoo wel noopens de Generaliteits- als Provintiale Plakaten, de Wetgevers in deze Provintie zyn; want wie weet toch niet, dat het Recht van Wetten te maken is het voornaemſte gedeelte van de Souverainiteit, als geleerd word door *Hugo Grotius de Jure Belli ac Pacis, Libr.* I. *Cap.* III. §. 6, en door den Heer *Huber*, niet alleen in zyn Boek *de Jure Civit. Sect.* III. *Cap.* VI. §. 55, maer ook in zyne *Hedendaegſche Rechtsgeleerdheid*, *Boek* IV. *Cap.* VIII. *N.* 12, alwaer hy met zoo vele woorden zegt, *dat het Recht van Wetten te maken aen niemand, als aen den Souverain of Oppermagt, kan toekomen.* Niet minder zeker is het dat de Souverainiteit van elke Provintie niet is by de Heeren Staten Generael, maer by de particuliere Heeren Staten van ieder Provintie; gelyk die zelfde Heer *Huber* wederom woordelyk leert *de Jure Civit. Sect.* III. *Cap.* III. *Num.* 14. Ja dit laetſte heeft *H. Grotius* zoo overtuigelyk bewezen in zyne *Apologie Cap.* I. dat de Heer *Byn-*

kers

kersboek, *Quaest. Jur. Publ. Libr.* I. *Cap.* XXIII. te recht zegt, dat hedendaegsch daer niemand meer aen twyfelt. Dus hebben dan ook de bewuste Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726 alhier geen kracht van Wet, om dat dezelven door hunne Hoog Mog. zyn opgesteld, maer om dat dezelven hier te Lande zyn gepubliceerd en geaffigeerd, niet op ordre van hunne Hoog Mog., maer op ordre en na voorgaende Deliberatie van Uw Ed. Mog., als de Souverainen van Vriesland. Hier uit volgt nu, wederom notoir, dat de *Interpretatio Authentica* van deze Plakaten, welke aen niemand, als den Wetgever zelven, toekomt, blykbaer *ex Lege I. Cod. de Leg.* niet behoort aen hunne Hoog Mog., maer aen Uw Ed. Mog., en dat diens volgens, door den Hove Provintiael, op een diergelyke Resolutie, als *Latané* van hunne Hoog Mog. heeft weten te obtineren, geen het minste Recht heeft kunnen worden gedaen.

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog tot hun nadeel niet geeffectueerd worde.

Dat konde II. niet geschieden, om dat de Resolutie van hunne Hoog Mog., in faveure van *Latané* genomen, niets minder is, als een wezentlyke Interpretatie van het reeds gestatueerde Recht, dan, in tegendeel, een Alteratie, een Exemptie van het zelve; want, daer de Wet met volle woorden van zoodanige Erffenissen uitsluit alle Franschen, die geen Jaer en Dag alhier gewoont hebben, zoo word *Latané* by die Resolutie van hunne Hoog Mog., schoon het *in confesso* stond dat hy, by de Vacature, op verre na alhier geen Jaer en Dag gewoont had, admissibel gemaekt tot de vervallene Erffenisse, en zulks onder een meenigte Mitsen en Conditien, welken allen zyn Persoon specteerden, en waer van in de Plakaten zelf geen woord was gerept; en behelst alzoo die geheele Resolutie een volstrekt *Privilegium contra Leges.* Gelyk dan het stellen van Wetten alleen het werk van den Souverain is, alzoo kan ook niemand, als de Souverain, het welk in dit geval Uw Ed. Mog. zyn, Privilegien en Immuniteiten van deze Plakaten geven, vol-

LEEU-WAR-DEN.

gens de nadrukkelyke Leere van *H. Grotius* in zyn *Apologie Kap.* I; en konde dus ook om deze reden geen Recht op die zoogenaemde Interpretatie by den Hove Provintiael gedaen worden.

Aletta Schotanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geeffectueerd worde.

Dit is nog meer buiten tegenspraek, om dat III. gedagte *Latané*, die Resolutie van hunne Hoog Mog. eerst verworven heeft den 9 November 1750, en dus lange na het overlyden van den Professor Balk, die reeds den 17 May des zelfden jaers verstorven was, en by wiens aflyvigheid de Supplianten, van stonden aen, een verkregen Recht hadden op den Boedel van *Anna Latané*, door dien *Pierre Latané* op dien tyd geen Jaer en Dag hier te Lande had gewoont. Dit Recht nu kan den Supplianten door geen naderhand gegeve Privilegien worden benomen, al was het ook door den Souverain zelf, gelyk woordelyk geleerd word *in Lib.* III. & *Lib.* VII. *Cod. de Prec. Imp. Offer.* Om deze reden is dan ook het verzoek van *Latané*, aen hunne Hoog Mog. gedaen, ten einde hunne Hoog Mog. een generale nadere Wet, welke ook in specie op het geval van hem Latané applicabel zoude zyn, geliefden te maken, ten eenemael exorbitant; want, vermits het de natuur van alle Wetten is, dat zy alleen zien op het toekomende, zoo zoude immers zoodanig Plakaet, wanneer het ook op dit geval kracht zoude hebben, ten opzichte van *Latané* een notoir Privilegie contineren, en wel een Privilegie tot Beneminge van der Supplianten eens verkregen Recht.

Het blykt dan uit allen dezen, hoe roekeloos zich deze Franschman over de Sententie van den Hove Provintiael, in dato den 27 October 1753, by hunne Hoog Mog. beklaegt; ja hy maekt zich direct schuldig aen het *Crimen Læsæ Majestatis*, volgens Uw Ed. Mog. Plakaet in dato den 14 February 1678, waer by, naer het getuigenis van den Heere *Huber*, *Hed. Rechtgel. Boek* IV. *Kap.* VI. *Num.* 18, een iegelyk, die zich over de Regeringe en dienvolgens ook over de Rechtsoeffeninge, die uit name van de hooge Regeringe word ge-

geëxerceerd, en een gedeelte der Regeringe is (*Grotius de Jure Belli ac Pacis*, *Libr.* I. *Cap.* II. § 6. *Num.* 12) aen hunne Hog. Mog. beklaegt, verklaerd worden *Crimen Læsæ Majestatis* te begaen.

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus enz. verzoeken dat de Resolutie hunner Hoog Mog. tot hun nadeel niet geëffectueerd worde.

Vermits nu deze zaek, zoo voor de Souverainiteit van Uw Ed. Mog., en de Authoriteit van de hooge Justitie dezer Provintie, als voor der Supplianten verkregen Recht, en dat van andere goede Ingezetenen dezer Provintie, van een verre uitzicht is; zoo zyn de Supplianten te rade geworden, voor Uw Ed. Mog. deze zaek open te leggen, en op het onderdanigst te verzoeken, ten einde Uw Ed. Mog. derzelver Heeren Gecommitteerden ter Generaliteit gelieven te gelasten, om, wanneer het Verzoek, by Request van *Pierre Latané*, den 1 February 1754, aen hunne Hoog Mog. gedaen, weder in deliberatie word gebragt, die zaek over te nemen, en aen Uw Ed. Mog. ter deliberatie over te zenden, zonder daerop eenige Resolutie te helpen concluderen; en, wanneer zulks by de andere Bondgenooten mogte worden ondernomen, de Conclusie op het sterkste tegen te spreken; voorts, ingevalle op dit subject een Resolutie of Publicatie mogte worden gearresteerd, dat Uw Ed. Mog. daer aen niets gelieven te defereren, noch de Publicatie dies gedogen, immers niet in dier voegen, dat dezelve zoude effect hebben op voorledene gevallen, maer alleen op Erffenissen, welken na de Publicatie dies komen te vaceren; of dat Uw Ed. Mog. zoodanige andere voorzieninge gelieven te doen, als dezelven, tot maintien van hun eigen Souverainiteit en Legislative Magt, van de Authoriteit der Gewysden van den hoogen Rechter dezer Provintie, en van der Supplianten verkregen Recht, benevens dat van andere Uw Ed. Mog. goede Ingezetenen, welken in het zelfde geval mogten wezen, naer derzelver hooge Wysheid zullen verstaen te behooren. *Q. F.* Enz.

Hier op werd, den 15 der Sprokkelmaend

LEEU-WAR-DEN. dezes jaers, door hunne Ed. Mog., de Heeren Staten van deze Provintie, geresolveerd om te voldoen aen het Verzoek, in het Requeſt van Aletta Schotanus en hare Medeſtanderen te vinden, en Copy van derzelver Requeſt, benevens Extract van die hunner Ed. Mog. Resolutie, te zenden aen hunner Ed. Mog. Gedeputeerden ter Generaliteit.

Staende de Vergadering, of op dezen zelfden Landsdag, kwam de bovengemelde Miſſive der Staten Generael aen de Staten van Vriesland, van den 22 der Sprokkelmaend, met de Bylagen hier toe ſpecterende, namelyk de meeraengehaelde Resolutie hunner Hoog Mog. van den 9 November 1750, het nieuwe Requeſt door P. Latané aen hun ingeleverd, en de bewuſte Sententie van het Hof van den 27 van Wynmaend des vorigen jaers. De inhoud van deze Miſſive wierd tot een Point van Deliberatie gemaekt. Doch in het delibereren over dezelve, verſchilden de Gevoelens der Kwartieren zoodanig, dat zy niet konden worden vereenigd; twee der vier Kwartieren wilden zich met het Verzoek van hunne Hoog Mog. conformeren; maer de twee anderen, hoewel in woorden verſchillende, maer in de zaek overeenſtemmende, maekten hier in zwarigheid. Hier door waren de Adviezen der Kwartieren twee tegen twee ſtrydende, en dus in de Termen van het Geval, in het welke, by het Diploma van het Erfſtadhouderſchap en de Staets Resolutie van den 19 van Oegſtmaend des jaers 1748, de Deciſie aen de Stadhouders in der tyd is opgedragen. Waerom hunne Ed. Mog. vervolgens, den 16 der Lentemaend, goedvonden dat hier van aen hare Koninklyke Hoogheid kenniſſe zou worden gegeven, met toezendinge van het

ge-

gemelde Point van Deliberatie en de Kamer-Adviezen daer op uitgebragt, benevens Kopye van het Requeſt, waer op het gemelde Point gegrond is, en Extract van de Staets-Reſolutie van den 15 van Sprokkelmaend hier boven aengeroerd; met nog een ander Point van Deliberatie, en de Kamer-Adviezen daer op uitgebragt; als mede Kopye van de Miſſive hunner Hoog Mog., en de Stukken, zoo door dezen, als door de Gecommitteerden van Vriesland ter Generaliteit, op die materie overgezonden; met verzoek aen hare Koninklyke Hoogheid van, in deze Diſcrepantie der Sentimenten, derzelver Uitſpraek te willen geven en dezelve aen de Staten te laten toekomen. Dus werd het Geſchil een zaek van Staet, die in Vriesland de Gemoederen van hoog en laeg niet weinig in beweging hielp. LEEUWARDEN.

Terwyl hier over op den Landsdag gedelibereerd werd, eer nog de verzochte Deciſie van hare Koninklyke Hoogheid kon inloopen, zochten de Bloedverwanten van Anna Latané, van moeders zyde, de zaek by den Hove Provintiael voort te zetten, en hare Party Latané te dringen om de Proceduren, nu in Reviſie, in ſtaet van wyzen te brengen, alvorens de zaek door de Staten eindelyk getermineerd was. Om dit te verhinderen en tevens eenige nieuwe Argumenten ten Proceſſe aen te voeren, addreſſeerde Latané zich, den 2 van Lentemaend, aen den Hove Provintiael met het volgende Requeſt, dat overgegeven werd met aenteekening van het Uur der Inleveringe en *Periculum in Mora*, 't welk te kennen geeſt dat 'er in het uitſtellen gevaer is.

LEEUWARDEN.

Request van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

Aen den Hove van Vriesland

GEeft Uw Ed. Mog., met schuldige eerbiedigheid, te kennen *Petrus Latané*, Burger te Franeker, doch thans woonachtig te Leeuwarden; dat hy Suppliant, voor dezen Hove als Revident, Proceduren, in cas van Revisie, sustinerende tegens *Aletta Schotanus cum sociis*, Revideerden, origenele Impetranten, over de Nalatenschap van Vrouwe *Anna Latané*, in leven Huisvrouw van den Professor *Dominicus Balk*, daer in door hem op de Rolle van Uw Ed. Mog, in dato den 12 February 1754, is geleverd Libel in voorsz. cas; dat, acht dagen daer na, door de Revideerden daer op in druk zyn uitgegeven de Proceduren, *in prima instantia* tusschen Partyen voor dezen Hove geventileerd, voorzien met een Voorreden (*), waer in de Revideerden voornamentlyk hun werk maken:

I. Om het presenteren van het Request aen hunne Hoog Mog., door den Suppliant ondernomen en aldaer breeder vermeld, met de allerhatelykste koleuren af te schilderen, en daer door den Suppliant, ware het mogelyk, by Uw Ed. Mog. en alle hooge en lage Ingezetenen van deze Provintie, te denigreren, ja zelfs van Misdaed van gekwetste Majesteit suspect te maken, zoo niet openlyk te beschuldigen.

II. Dat de Revideerden aldaer trachten te betoogen, als of geene der Plakaten van hunne Hoog Mog. in de respective Provintien eenige kracht van Wet zouden hebben, ten zy na voorgaende Deliberatie, by en van de Heeren Staten, ieder in zyne Provintie, geapprobeerd en op derzelver order gepubliceerd, en dat dezelven dus, *na zulks*, eerst voor een Provintiale Wet moeten en kunnen worden geconsidereerd.

En

(*) Wy zouden te verre uitweiden, indien wy ons breeder, dan in dit Request geschied, inlieten omtrent het gene deze Voorreden behelst.

En III. dat even daerom de Interpretatie van hunne Hoog Mog., reeds tèn voordeele van den Suppliant gegeven of nog te geven, van geen de minste effect zoude kunnen zyn in deze Provintie. **LEEUWARDEN.**

Dat de Revideerden, om aen den Suppliant by Replicq de gelegenheid te benemen, deels om hunne nieuwgemaekte raisonnementen te refuteren; deels, en wel principalyk, om andere Motiven van Rechten, den Suppliant na het leveren van 't Libel eerst voorgekomen, ontdekt, en waer van zy Revideerden niet onkundig waren, tot stavinge zyner sustenue by te brengen, op de Rolle van den 5 Maert 1754 voorsz. Libel reeds hebben gereproduceert, met Verklaringe dat niet genegen waren daer op te antwoorden.

Requeſt van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

Dat daerom de Suppliant genoodzaekt is zich door dezen aen Uw Ed. Mog. te adresseren, om Uw Ed. Mog. op het alleronderdanigste onder het oog te brengen, dat het noch des Suppliants toeleg, noch zyne gedachte ooit of ooit is geweest, om over Injustitie van Uw Ed. Mog. aen hunne Hoog Mog., of iemand anders te klagen, gelyk de Revideerden malitieuselyk voorgeven; maer dat hy in eenvoudigheid kan betuigen, geen ander middel geweten te hebben, om den rechten zin en meeninge van het Plakaet van den 7 May 1726 te penetreren en bevatten, als door zich te adresseren aen die genen, die het zelfde Plakaet gegeven hebben. Iets, Ed. Mog. Heeren, dat zoo veel te minder vreemd moet voorkomen, wyl het zelve gestadig geschied, ja dagelyks gebeurt, gelyk de Suppliant aen Uw Ed. Mog. door Bylagen zoude kunnen bevestigen, was het niet dat dezelve vreesde dat ook de Revideerden hier over weder zouden vallen. Trouwens, waer toe zoude het zelve noodig zyn? De Notulen van hunne Hoog Mog., die Uw Ed. Mog. van tyd tot tyd bekomen, bevestigen het zelve genoegzaem. En toch de zaek te regte beschouwd zynde, waer zoude de Suppliant zich wel anders adresseren om een Interpretatie van gemelde Plakaet te bekomen, als aen hunne Hoog Mog., op

LEEUWARDEN.

Request van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

wiens naem het zelve in deze Provintie is gepubliceerd geworden?

Een Plakaet dat nooit gebragt is, of ter deliberatie van de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie, of tot die van derzelver Heeren Gedeputeerden; veel min dat het zelve door gedachte hunne Ed. Mogenden zoude zyn geapprobeerd geworden. De Suppliant weet wel, dat hem hier op zoude kunnen worden tegengeworpen, dat het geen de President van een Collegie doet, verstaen word door het gansche Collegie geschied te zyn, en, op zich zelf genomen, zoude men dit ook wel zoo verre kunnen toegeven, ingevalle gedachte President, by een volgende Vergaderinge Raport doende, daer op een approbatoire Resolutie volgt; *maer niets van die natuur, veel min van de Deliberatie, Approbatie of Order tot Publicatie, word in de Registers of Resolutien der Ed. Mog. Heeren Staten, of Journalen der zelver Heeren Gedeputeerden, gevonden omtrent het Plakaet van den jare* 1726, *in quæstie.*

Behalven dat (het zy met eerbied en zonder læsie van iemand ter wereld gezegd) deze Approbatie omtrent dat Plakaet, naer des Supplianus gedachten, niet wierde gerequireerd. Want toch, Ed. Mog. Heeren, slaet men eens een aendachtig oog op de Voorreden en het Slot van gemelde Plakaet en vergelykt het zelve met andere Plakaten van hunne Hoog Mog., zoo zullen Uw Ed. Mog. dit notabel onderscheid ontmoeten, dat, daer in andere Plakaten altoos genoegzaem gezegd word, dat dezelven gezonden worden aen de *Staten* der respective Provintien, in dit Plakaet, integendeel, niets anders gevonden word, dan dat de Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten worden verzocht en ontboden, om het zelve te laten publiceren. Iets dat, in den eersten opslag van weinig aendrang schynt te zyn; maer dat, met oplettenheid beschouwd zynde, ten allerduidelykſten aentoont, dat dit Plakaet van een diverse natuur is, als andere Plakaten, die van hunne Hoog Mog. wel worden uitgegeven?

En

En zoude het niet, Ed. Mog. Heeren? daer toch dit zaken zyn, *die het beleid der Confœderatie en de Generaliteit van den Verbonde aengaen*, en uit krachte van de Overgifte, by het Verbond van Unie van den jare 1579, en daer na in de Groote Vergaderinge van den jare 1651 bevestigd, aen hunne Hoog Mog., als representerende de Geunieerde Provintien, zyn aenbevolen; voornamelyk dewyl dit Plakaet tendeert tot *Represailles tegens Wetten van een Buitenlandsche Mogendheid, die de Republiek in 't gemeen betreffen*; hoedanige Plakaten, naer des Supplianta oordeel, uit krachte van het IX *Artikel*, *junct. Art.* XVII. van 't voorsz. Verbond, niet by de byzondere Provintien, maer by de Generaliteit, moeten worden gemaekt en, in cas van duisterheid, *Argum. Art.* XXI van dat Verbond, geinterpreteerd. Uit al het welke dan ten allerklaersten consteert, dat de Suppliant zich te rechte aen hunne Hoog Mog. heeft geadresseert, gelyk, zulks ook in den jare 1750 geschied zynde in *tegenwoordigheid van de Heeren Gecommitteerden van deze Provintie, het zelve door gedachte Heeren niet alleen niet gecontradiceerd, maer, integendeel, des Suppliants Verzoek is gefavoriseerd geworden.* Waer door hy dan met zoo veel te meerder grond zich by nader Request aen hunne Hoog Mog. heeft geadresseert, op dat Uw Ed. Mog. niet mogten denken, dat de voorgaende Interpretatoire Resolutie *sub-*en *o'reptive* was bekomen, gelyk de Revideerden willen; maer dat zulks alles, na ryp overleg en na ingenomen Advies van 's Lands Advokaten, ook conform de reeds voorgaende hunner Hoog Mog. Interpretatie, is geschied en toegegaen. Zoo dat, men keere de zaek, in quæstie, zoo als men wil, dezelve altoos ten voordeele van den Suppliant zal moeten uitvallen.

LEEUWARDEN.

Request van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

Want toch het quæstieuse Plakaet heeft in deze Provintie *kracht van Wet*, als een Plakaet van hunne Hoog Mogenden; of het heeft *geen kracht van Wet*, ingevolge der Revideerden eigen sustenue, te vinden onder anderen ook in hun Repliek *in prima instantia*, *Art.* CXXXI—CXXXIV, dewyl het nooit is geapprobeerd geworden by de Heeren Sta-

LEEU-WARDEN.

Requeſt van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

ten of derzelver Gedeputeerden (*). Heeft *het kracht van een Wet als een Plakaet van hunne Hoog Mog.*, *zoo kan het ook door niemand anders*, *als door de zelfde Legiſlatoren worden geinterpreteerd*; *heeft het geen kracht van een Wet*, *om dat de requiſita*, *door de Revideerden zelf opgegeven*, *ontbreken*, *zoo vervalt de geheele Actie van de Revideerden*, *die alleenlyk op dit Plakaet zich funderen.*

Een Plakaet, Ed. Mog. Heeren! enkel *Repreſailles* tegen Wetten van een' Uitheemſche Mogendheid continerende, en 't welk dan, naer den aert van Retorſie, zich niet verder behoorden uit te ſtrekken, als zoodanige Wetten, tegen welken dezelven zyn geëmaneerd. Nu is het zeker, dat een Gerefugieerde uit Vrankryk, zich weder in dat Ryk begevende, *aenſtonds* aldaer admiſſibel is tot Erffeniſſe, zoo dra hy de Roomſche Religie heeft geamplecteert en van zyne goede conduite daer in genoegzame preuves gegeven. Indien 'er nu egaliteit van Rechtsplegingе tuſſchen twee Natien zal ſtand grypen, zoo kan men, met geene mogelykheid, de Wetten van de Republiek verder extenderen, als tot de zelfde gevallen; namelyk, dat iemand, uit Vrankryk zich hier baerblykelyk hebbende geëtabliſſeert en *NB van de Gereformeerde Religie profeſſie doende*, ook hier in de Republiek admiſſibel behoorde te zyn tot Erffeniſſe aen *zoodanig een*, zelfs na zyn Etabliſſement alhier, van *zyne volle* Nicht by Teſtamente toegemaekt. En dat dit ook de ware intentie en het oogmerk van het Plakaet van den jare 1726 is, geblykt reeds uit eene Reſolutie van hunne Hoog Mog. van den 7 May 1733, te vinden in het Groot Plakaetboek van Cau, VI. Deel pag. 490; want in die Reſolutie word met zoo

(*) De Revideerden, dat is de Bloedverwanten van Anna Latané van moeders zyde, beweeren in die Artikelen dat het Plakaet, in queſtie, in Vriesland de kracht van een Wet niet van hunne Hoog Mog. heeft, maer van de Heeren Staten dier Provintie bekomt, welken het zelve hier te Lande na voorgaende Approbatie doen publiceeren.

zoo veele woorden gezegd, *dat de Plakaten van* 1709 *en* 1726 *niet verders of anders worden geëxtendeerd in de Republiek, als alleen voor zoo verre door de Wetten in Vrankryk tegen Gerefugieerden, dezelve Gerefugieerden of hare Descendenten worden gepriveerd van in Vrankryk van derzelver Naestbestaenden te kunnen erven.* Een evident teeken dat men, al voor meer dan twintig jaren, die Plakaten zoodanig heeft begrepen, als thans de Suppliant sustineert.

LEEUWARDEN.

Requeft van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

Ja, Ed. Mog. Heeren, indien men dezelven zoodanig niet moeste opvatten, zoo waren de Suppliant en zyne soortgelyken, in het allerongelukkigste prædicament van de wereld; want, door zich hier te Lande te hebben geëtablisseert, onder de Wetten tegen de Refugies in Vrankryk geëmaneerd, vervallen en van zyne Goederen dus aldaer gepriveerd te zyn, en echter hier te Lande niet te mogen of te kunnen erven, zoo zoude de Suppliant zich bevinden in een staet, dat beide de Wetten, zoo van Vrankryk, als van de Republiek, op hem opereerden en dus van alles ontzetteden. Het welk den Suppliant en al de wereld ten uitersten hard moet voorkomen.

Deze Argumenten en nieuwe motiven van rechten vermeent de Suppliant van zoo veel gewigt te zyn, tot adstructie van zyn goed Recht, dat hy het zich zelven zoude beklagen, ja van al de weereld beschuldigd worden, indien hy niet trachtede dezelven onder het oog van Uw Ed. Mog. te brengen, waer van hy buiten twyffel zich *in Libello Revisionistal* bedient zoude hebben, ingevalle hy, voor het leveren van dien, daer af geinformeerd ware geweest. Dan nu, door de vorengemelde Reproductie van 't Libel zonder Antwoord, gefrustreerd zynde zulks by Repliek te deduceren, neemt hy Suppliant op het allerootmoedigsten de vryheid Uw Ed. Mog. zeer gedienstig te verzoeken, dat, op de *Argumenten en Motiven van Rechten*, ten Requeste gededuceerd, in het videren en afdoen der Proceduren in cas van Revisie, tusschen Partyen voor Uw Ed. Mog. *in decis.* hangende, mag worden gereguar-

LEEUWARDEN.

Requeſt van P. Latané om nieuwe Argumenten te voegen by zyn Proceduren.

guardeerd en overzulks op dit Requeſt geappointeerd *ponatur in ſacco.* Voorts, wyl de Revideerden, reeds den 6 Maert 1754, aen den Suppliant door Uw Ed. Mog. eerſten Deurwaerder, hebben laten denuntieren om op aenſtaenden Maendag, den 11 der zelfde Maend, het Proces in Reviſie in de Graphie van Uw Ed. Mog. te evangeliſeren (*) en in ſtaet van wyzen te brengen, zoo verzoekt de Suppliant zeer onderdanig, tot voorkominge van Cavillatien, die anders notoir voorzien worden, dat, in cas van *zy geſteld op dezen*, hangende dit Requeſt en zoo lange daer op niet finael is gedisponeerd, *de Evangeliſatie van het Proces in middelen tyde mag worden gehouden in Statu. Quo facto* enz.

Het Hof ordonneerde, by Apoſtille, dit Requeſt te ſtellen in handen der Tegenpartyen, om daer op, binnen twee dagen, hun goeddunken te zeggen, ten einde het Hof, na dit gezien te hebben, disponeren zoude naer behooren. Volgens dezen laſt werd wegens Aletta Schotanus en hare Medeſtanders de volgende Reſcriptie aen den Hove ingediend.

Aen den Hove van Vriesland

Aletta Schotanus c. ſ. antwoorden op het Requeſt van Latané.

VOor goedbedunken op annexe Requeſte van *Petrus Latané* zeggen, met ſchuldige eerbied, *Aletta Schotanus*, Weduwe wylen den Predikant *Lemke*, woonachtig te Franeker, *cum ſociis* I. dat des Suppliants Verzoek ten eenemael buitenſpoorig is, om reden, dat een iegelyk, die het Requeſt leeſt, kan zien dat het zelve niet behelst eenige Argumenten en Motiven van Rechten, immers geene nieuwe; want het geen de Suppliant *ſub finem* van zyn Requeſt argumenteert, dat vermits het Plakaet

(*) Een Proces of deszelfs Stukken te *evangeliſeren* is die van het eene Gerechtshof naer het andere, of, gelyk hier, by eene Reviſie, ingeſloten over te brengen.

kaet van den 7 May 1726 Represaille statueert, hy, die van de Gereformeerde Religie is, even zoo zeer tot de Successien van Refugies of Geborenen uit dezelven, hier te Lande moet worden geadmitteerd, als de Ingezetenen van de Republiek, Roomschgezinden zynde, in Vrankryk tot de Successien, aldaer vervallende, admissibel zyn; zulks alles heeft de Suppliant reeds wydloopig, zoo in de Proceduren *in prima instantia*, als in zyn Libel in cas van Revisie, gededuceert; onnoodig derhalven om Uw Ed. Mog. nader onder het oog te brengen.

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Latané.

II. Maer des Supplìants Request behelst een meenigte geheel nieuwe Faicten, waer van in de Proceduren *in prima instantia* geen enkel woord is gesproken; en waerop hy vervolgens eenige redeneringen bouwt, die op zich zelven geheel onaennemelyk zyn, om dus de rigueur van het voorsz. Plakaet, 't welk hem van de Successie van *Anna Balk*, geboren *Latané*, afkeert, te ontduiken, ja het zelve geheel te vernietigen.

Immers niet *Juris*, maer *Facti*, is het, dat de Rescribenten de Proceduren *in prima instantia* in druk hebben uitgegeven; *Facti* is het al het geen de Suppliant van de Voorreden der Proceduren verhaelt; *Facti* is het, dat het dagelyks zoude gebeuren, dat men, om Interpretatie van het Plakaet van den 7 May 1726, zich aen hun Hoog Mog. adresseert; *Facti* is het, dat dit Plakaet nooit ter deliberatie van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie of van derzelver Heeren Gedeputeerden zoude zyn gebragt; *Facti* is het dat het zelve door gedachte humne Ed. Mog. niet zoude zyn geapprobeerd; *Facti* is het, dat, tot Publicatie van dit Plakaet, *niet de Heeren Staten*, maer de Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten der respective Provintien, gezegd worden verzocht en ontboden te zyn; *Facti* is het, dat de Resolutie van de Heeren Staten Generael, in faveure van den Suppliant in den jare 1750 genomen, door de Heeren Gecommitteerden uit deze Provintie ter Generaliteit niet zoude zyn gecontradiceerd, maer gefavoriseerd; *Facti* is het, dat de Suppliant zich nader

LEEU-WAR-DEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Latané.

der by Requeste aen hunne Hoog Mog. heeft geadresseert; ja *Facti* is het dat de Suppliant by dat Request niet over Injustitie, hem door hunne Ed. Mog. aengedaen, zoude hebben geklaegt. Al het welke dan zaken zyn, waer op, volgens ons Statutair Recht, niet mag worden 'gelet, al waren ze schoon ten Processe van Revisie aengehaeld, vermits *'s Lands Ordonnantie*, *Lib.* III. *Tit.* XXXI. *Art.* XVI. verbied by het revideren der Proceduren *reguard of aenschouw te nemen, eenige nieuwe Faicten, die een van Partyen zoude proponeren in cas van Revisie; maer zullen gehouden worden voor geroieerd en als niet gesteld.*

IV. Dus de Suppliant ook geen de minste reden heeft zich te beklagen dat de Rescribenten, door niet te antwoorden op zyn Libel in cas van Revisie, hem de gelegenheid zouden hebben benomen om deze nieuwe Faicten in zyn voorgenomen Repliek te mengen. En waerlyk de Rescribenten hebben daer omtrent gevolgt niet alleen het geen *'s Lands Ordonnantie*, *Lib.* III. *Tit.* XXXI. *Art.* XVIII. statueert, maer ook het geen het meeste gepractiseerd word. Immers is het bekend dat *in Revisione* veel meer niet, als al, word geantwoord, om den Rechter met geene ontallyke redieten te vervelen.

V. Maer hoe veel te minder mogen die nieuwe Faicten thans in consideratie komen, daer zy gesteld zyn by een apart Request, met verzoek *ut ponatur in sacco.* Immers is dit een extraordinair Middel, 't welk, zelfs *in prima instantia*, de termynen doorloopen zynde, niet dan om dringende redenen word geaccordeerd, en waer van, in cas van Revies, misschien geen voorbeeld zal te vinden zyn. Daer dan deze nieuwe Faicten, al waren ze by ordinaris wege in den Processe van Revisie ingesloopen, uit krachte van de Statutaire Wet, niets mogen opereren. Met wat schyn van reden tracht dan de Suppliant dezelven langs dezen extraordinairen weg daer by te voegen?

VI. Of zouden ze iets opereren, zoo zoude 'er, naer der Rescribenten oordeel, een notoire inbreuk ge-

geschieden in voorsz. Art. onzer Ordonnantie, en zulks tot hun uiterste præjudicie en nadeel, vermits zy onmogelyk in staet zyn hunne Weeren en Defensien daer tegen in te brengen, zonder insgelyks niet alleen nieuwe Faicten te allegeren, maer zelfs instrumenten over te leggen; 't welk niet minder by gedachte Art. van 's Lands Ordonnantie verboden is, dicterende dat het Proces zal worden gerevideerd *ex iisdem Actis*, en gelyk het zelve geinstrueerd was toen de Sententie gegeven wierde.

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Latané.

VII. Om alle dezen vermenen dan de Rescribenten, dat des Suppliants Verzoek, om *ponatur in sacco*, behoort te worden afgeslagen. Edoch byaldien Uw Ed. Mog. onverhooptelyk het contrarie mogten verstaen, zoo zullen de Rescribenten, voor zoo veel de kortheid des tyds toelaet, des Suppliants principaelste raisonnementen discutieren.

VIII. Voor eerst, ontschuldigt zich de Suppliant op het dierste, dat hy by hunne Hoog Mog. niet zoude hebben geklaegt over de Injustitie van Uw Ed. Mog. Doch wat hier van zy kan best blyken uit zyn Request, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd en te vinden in de Notulen van hunne Hoog Mog. van den 1 February laetstleden, waer in de Suppliant met zoo veel woorden zegt, dat hy vertrouwt had, dat het Hof van Vriesland behoorlyke reflexie zoude hebben genomen op hunner Hoog Mog. Resolutie en serieuse intentie; doch dat hy, tot zyn smertelyk leedwezen, had *ondervonden* dat gemelde Hof, *contrarie voorsz. hunne Hoog Mog. Resolutie*, den Suppliant *inhabil* heeft verklaert, enz. weshalven de Suppliant verzochte dat hunne Hoog Mog. de Staten van Vriesland geliefden aen te schryven, ten einde die Uw Ed. Mog. geliefden te recommanderen hunner Hoog Mog. Resolutie te *respecteren*, en zich, in het decideren van de zake *in revisione*, daer naer *stiptelyk* te reguleren enz. of eindelyk dat hunne Hoog Mog. zoodanige *prompte ordres* geliefden te stellen, als convenabelst zullen oordeelen, ten einde de meergemelde Reso-

LEEU-WAR-DEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Requeſt van Latant.

ſolutie van hunne Hoog Mog. gereſpecteerd worde.

IX. De Suppliant zegt voorts, dat het dagelyks gebeurt, dat men zich om Interpretatie van het Plakaet van den 7 May 1726 aen hunne Hoog Mog. adreſſeert; doch de Reſcribenten gelooven geenszins, dat zulks ooit is gepractiſeerd door iemand uit deze Provintie, en wegens een Erffeniſſe, in Vriesland vervallen; veel minder dat op zulk een Interpretatie, als de Suppliant in den jare 1750 van hunne Hoog Mog. heeft bekomen, ooit, hier te Lande, eenig Recht zoude zyn gedaen; het welk ook, om redenen, ten Proceſſe geallegeerd, volſtrekt onmogelyk is. En nog veel buitenſpooriger is het voor den Suppliant, dat hy onlangs, ten tweeden male, hunne Hoog Mog. om een nieuwe favorabele Interpretatie of Maintenue van de vorige heeft verzocht, daer in *Novella* CXIII. Cap. I. wel uitdrukkelyk alle Supplicatien, die, hangende de Proceduren, aen den Souverain, onder pretext van duiſterheid in de Wetten, worden gedaen, met de Reſolutien en Diſpoſitiven, daer op vallende, ſchoon van den Souverain zelf, (waer voor echter hunne Hoog Mog., behoudens allee erbied voor die illuſtre Vergaderinge, niet kunnen in dezen erkend worden) ten eenemael worden gecaſſeerd en geannulleerd, met verbod aen alle Rechteren om daer op, in het videren der Proceduren, eenig reguard te nemen; maer de zaek te examineren en te decideren, volgens het algemeen geſtatueerd Recht. *Add. Novell.* CXXV. Cap. I; welk Keizerlyk Recht buiten tegenſpraek in deze Provintie vigeert, vermits het zelve door geen ſtatutaire Wet is geaboleerd; in welken gevalle het *jus civile* volkomen ſtand grypt, naer het bevel der Heeren Staten. Zie de *Voorreden van 's Lands Ordonnantie.*

X. Wyders accepteren de Reſcribenten voor merkelyk profyt des Suppliants Confeſſie, dat het bewuſte Plakaet alhier is gepubliceerd; waer door het zelve dan buiten twyfel de kracht van een

Wet

Wet heeft bekomen; en van wien anders, als van den Souverain dezer Provintie, of den Represen- tant van dien, welke het zelve hebben doen pu- bliceren en daer door *re ipsâ* geapprobeert.

LEEU- WAR- DEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Latané.

XI. Geheel nietig in dat des Supplianrs reden, waerom hy vermeent, dan zoodanig een Appro- batie noopens Generaliteits Plakaten niet zoude worden gerequireerd; want, om niet te melden dat men daer over geenezins kan oordeelen uit de woor- den, waer van hunne Hoog Mog. zelf zich in het concipiëren van de Plakaten bedienen, zoo is ook daer uit, dat, tot de Publicatie en Affixie der Gene- raliteits Plakaten, de Staten der respective Provin- tien of derzelver Heeren Gedeputeerden altoos verzocht en ontboden worden, zonneklaer te zien dat hunne Hoog Mog. zelfs noopens de Generali- teits Plakaten en derzelver verbindende kracht in elke particuliere Provintie, de Heeren Staten van die Provintie voor de ware Wetgevers erkennen.

XII. En nog minder reflexie meriteert het, dat in het Plakaet van 1726, zonder meldinge van de Heeren Staten, alleen de Gecommitteerde Raden en Gedeputeerde Staten gezegd worden verzocht en ontboden te zyn; want vermits dezen niet zyn Gedeputeerde Staten en Gecommitteerde Raden van hunne Hoog Mog., maer Gedeputeerde Sta- ten en Gecommitteerde Raden van de particuliere Heeren Staten van elke Provinite, zoo word noo- pens dit Plakaet de Legislative Magt der byzonde- re Heeren Staten even zoo zeer door hunne Hoog Mog. erkend, als wanneer de Heeren Staten zel- ven genoemd waren; te meer, naerdien de Heeren Gedeputeerden en Gecommitteerde Raden, in ab- sentie van den Staet, den Souverain representeren. Dus het ten eenemael absurd is, dat de Suppliant uit de achtergelatene mentie van de Heeren Staten wil besluiten als of de Authoriteit van hunne Hoog Mog. noopens dit Plakaet in deze Provintie grooter zoude zyn, als noopens alle andere Generaliteits Plakaten.

XIII. De Rescribenten ontkennen ten eenemael, dat de Interpretive van dit Plakaet een zaek is, die de Generaliteit van den Verbonde zoude aengaen

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Requeſt van Latané.

en de Republiek in 't gemeen betreffen; want het Object van dit Plakaet zyn niet Vrede, Oorlog, Accoord of Beſtand, nog eenige andere zaek, die tot het *Jus publicum* behoort, van de hoedanigen alleen geſproken word in het IX Art. van het Verbond van Unie; maer het Object van dit Plakaet zyn de Erffeniſſen van Refugiés, en uit de zoodanigen geſproten, in deze Landen vervallende; en rouleert alleen over de Adminiſtratie der Juſtitie noopens zoodanige Succeſſien, 't welk, buiten tegenſpraek een *Pars Juris privati* is, en dus ter diſpoſitie van de particuliere Heeren Staten, die alleen bevoegd zyn, elk in den hunnen dien te neffens Wetten te maken en te interpreteren, uit krachte der Vryheid en Eminentien, die zy zich by het Verbond van Unie, Art. I, wel uitdrukkelyk hebben gereſerveert, en van de Souverainiteit, die na het afzweeren des Konings van Spanje op hun is overgegaen. *Conf. Grot. Apol. Cap.* I.

XIV. En wat bewys de Suppliant voor ſuſtenue wil trekken, uit het XVII als mede uit het XXI *Art.* van gemelde Verbond, verklaren de Reſcribenten niet te begrypen. Immers behelſt het XVII *Art.* niets anders, dan, dat den Uitheemſchen, zoo wel als den Ingezetenen, goed Recht en Juſtitie zal worden gedaen. Doch hier over heeft de Suppliant niet te klagen, want offchoon hy geſuccumbeert heeft, zoo is hem nogtans kort, expediet en onvertogen Recht gedaen, en de Reſcribenten zyn bereid hem den cours der Juſtitie ten einde toe te laten achtervolgen; maer hy zie zelf wel toe, dat hy aen de Juſtitie haer vryen loop late. En belangende het XXI *Art.* aldaer word de Interpretatie van het Verbond van Unie, in cas van Donkerheid en Dubbelzinnigheid, gelaten aen de Bondgenooten zelven. Maer wat gemeenſchap heeft nu hier mede het Plakaet van 1726? voorwaer niet het geringſte; overmits dit niet is een Verbond, maer een Wet; welkers Interpretatie, indien noodig ware, aen niemand, als aen den Souverain dezer Provintie, 't welk, gelyk gezegd is, de Heeren Staten dezer Provintie, kan competeren; maer geens-

zins

zins aen de andere Bondgenooten, noch in 't geheel, noch ten deele, en is veel minder aen hunHoog Mog., als dewelken maer alleen zyn Gecommitteerden uit de Bondgenooten tot de zaken, de Confœderatie en de Republiek in 't gemeen specterende.

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Requeft van Latané.

XV. Edoch daer is thans geen de minste Interpretatie noodig, want het Plakaet requireert zoo duidelyk de Inwoning van Jaer en Dag, om van een Gerefugieerden of gesprotenen uit denzelven, te kunnen erven, dat een iegelyk deszelfs zin en meeninge wel kan verstaen, behalven dat het ook niet aen Partyen, maer alleen aen den Rechter vrystaet te oordeelen of 'er in de Wetten eenige Donkerheid is, en in dien gevalle den Souverain te consuleren. *Per Nov. CXIII. C. 1. princ. & fin.*

XVI. Dat de Heeren, uit deze Provintie ter Generaliteit Gecommitteerd, den Suppliant om een favorabele Interpretatie, in den jare 1750 aen hunne Hoog Mog. gedaen, zouden hebben gefavoriseert, is den Rescribenten onbekend; doch zoo zulks al waer is, zoo is 't niet minder waer, dat zulks geschied is buiten order van de Heeren Staten dezer Provintie. Ter contrarie hebben de Heeren Staten dezer Provintie, by Resolutie van den 15 February 1754, wanneer zy gewaer wierden, dat deze zaek andermael by hunne Hoog Mog. op het tapyt was gebragt, hunne Heeren Gecommitteerden ter Generaliteit gelast in deze zaek, zoo wanneer weder in deliberatie mogte komen, niets te helpen concluderen, maer dezelve over te nemen, en ter hunner deliberatie te zenden, en zoo, des niettegenstaende, een Conclusie, by hunne Hoog Mog. genomen mogte worden, deze op het sterkste tegen te spreken, ten klaren geblyke, dat hunne Ed. Mog. in dezen niets, noch door hunne Hoog Mog., noch door hunne eigen Heeren Gecommitteerden ter Generaliteit, gedaen willen hebben, immers niet, dat zulks alhier iets zoude opereren, buiten hunne toestemming en speciale order.

XVII. Ten eenemael vervalt dan in dusgen des Suppliants gemaekte Sluitreden, dat het bewuste

LEEUWARDEN.

Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Lotané.

Plakaet alhier *of geen kracht van Wet zoude hebben* of *kracht van Wet hebben* als een Plakaet van hunne Hoog Mog., want het Plakaet heeft hier de kracht van een Wet, doch niet om dat het zelve van hunne Hoog Mog. is geconcipieerd, en naer deze Provintie verzonden; maer, om dat het zelve alhier is gerecipieerd en gepubliceerd door den Souverain van deze Provintie of derzelver Represantanten.

XVIII. Immers de Publicatie van het Plakaet word by den Suppliant zelf *in confesso* gesteld, en zoo hy die in twyffel had getrokken, zouden de Rescribenten wel in staet zyn geweest hem die te bewyzen. Even weinig kan hy tegenspreken, dat die Publicatie is geschied op ordre van de Heeren Staten dezer Provintie of derzelver Represantanten, want wie heeft ooit gehoort, dat hunne Hoog Mog. eenig Plakaet alhier aen de Gerechten hebben gezonden met ordre tot de Publicatie. Derhalven blyft het vast, dat de Publicatie van dit Plakaet op die zelfde ordre is geschied, als van alle andere Plakaten, en ook even daer door de kracht van een Wet bekomen heeft, gelyk het zelve ook nevens andere Provintiale Plakaten als een gerecipieerde Wet in den jare 1732, in het Recueil van 's Lands Plakaten is geïnsereerd.

XIX. Des Suppliants voorgeven, dat dit Plakaet, zoo tegen hem stand grypt, zich tegen de natuur van Represaille verder zoude extenderen, als de rigoreuse Fransche Wetten, waer tegen het zelve is geëmaneerd, is reeds overvloedig in de Proceduren wederlegd. De Rescribenten zeggen dan kortelyk dat zulks ten eenemael onwaer is, want, gelyk in Vrankryk *het afzweeren der Gereformeerde Religie* gesteld word tot een *requisitum* om *ab initio* te kunnen erven, zoo word hier te Lande tot een *requisitum* gesteld, de *Inwoning van Jaer en Dag*. Dienvolgens moet dit laetste zoo wel hier te Lande stand hebben, als het eerste, volgens des Suppliants eigen Documenten, ten Processe overgelegd, in Vrankryk word geobserveerd.

XX. En belangende de Resolutie van hunne Hoog

Hoog Mog. in dato 7 May 1733, uit het Groot Plakaetboek van Caeu geallegeerd, deze is wederom vlak tegen den Suppliant, want behalven dat die Resolutie geene de minste verandering maekt in het Request van Jaer en Dag, by het Plakaet van 1726 gestatueerd; dan maer alleen zegt, dat de Plakaten van 1709 en 1726 alleen zien op de Successien van Refugiés en Geborenen uit dezelven; doch niet op de Boedels van andere Franschen, die zich hier te Lande hebben nedergezet, zoo toont ook die zelfde Resolutie, dat men in Vrankryk aen een Ingezeten van de Republiek, schoon geen Refugié of Geborene uit dezelve, echter de Successie, aldaer vervallen, ontzegt heeft, en dus dat de Fransche rigoreuse Wetten nog verder geëxtendeerd worden, als tot Refugiés en Geborenen uit dezelve, daer, integendeel in 't Plakaet van 1726 maer alleen van de Boedels van Gerefugieerden en derzelver Descendenten spreekt.

LEEUWARDEN. *Aletta Schotanus c. s. antwoorden op het Request van Latané.*

XXI. Billyk is 't dan en noodig, dat men dit *Plakaet* zonder eenige conniventie tegen den Suppliant exercere.

XXII. Eindelyk dient dat de Suppliant zich tegen alle waerheid, onder het getal der Refugiés stelt, als hy zegt, dat de Wetten, tegen dezen in Vrankryk geëmaneerd, op hem applicabel zyn: want hy heeft in de Proceduren tegen Dr. Balk zelfs een Pas overgelegt, om te toonen zyn permissie om naer deze Landen te gaen; het welk immers een Refugié niet heeft, noch kan hebben.

Dus meenen dan de Rescribenten het Request voor zoo verre de omstandigheid van tyd en zaken toelaten, kort en bondig te hebben wederlegt; echter dewyl het zelve niet als præjudicie voor hunne zaek kan baren, zoo insisteren de Rescribenten nogmaels op het ernstigste en eerbiedigste 's Lands Ordonnantie Libr. III. Tit. XXXI. Art. XVI. zynde van onderdanig goedbedunken dat de Suppliant behoort te worden afgewezen met *Nihil*; kost-en schadeloos. *Q. F.* Enz.

LEEUWARDEN.

Hier op verleende het Hof den 14 der Lentemaend het volgende Apoſtil: „ Zy wederom „ geſteld in handen van den Suppliant, om „ hier op te zeggen zyn Tegenbericht, binnen „ twee dagen, na Inſinuatie dezes. om „ zulks gezien, voort gediſponeerd te worden „ naer behooren ”. Enz. Volgens dit Apoſtil werd, op den 25 der zelfde Lentemaend, wegens *P. Latané* een Weder-Antwoord, of Antwoord op deze Reſcriptie, aen den Hove overgeleverd, van den volgenden inhoud:

Aen den Hove van Vriesland

Contra-Reſcriptie van P. Latané.

Contra-reſcriberende op annexe Reſcriptie van *Aletta Schotanus cum ſociis*, zegt wederom, met vorige eerbiedigheid *Petrus Latané*, dat hy Suppliant zich, by de Lectuure van dien, ten uiterſten heeft moeten verwonderen over de Onnoozelheid der Raiſonnementen, welke zullen dienen tot een pretenſe Refutatie van des Suppliants Argumenten, ten Requeſte voorgeſteld; ja over de groote Onkunde in 't Publieke Recht van ons Vereenigd Nederland, die in hunne Reſcriptie aen alle kanten doorſtralen; in diervoegen zelfs, dat de Suppliant naeuwlyks weet, of 't wel der pyne waerd is, om het eene en 't andere te beantwoorden, wyl het meerendeel van zoodanigen alloi is, dat zulks ieder onpartydigen en die maer eenigzins de *Limina Juris publici patrii* heeft betreden, noodzakelyk alzoo moeten voorkomen en in 't oog lopen.

Edoch dewyl Uw Ed. Mog. des Suppliants Tegenbericht daerop hebben gerequireert, zoo zal hy het voren gezegde by deze in het heldere daglicht trachten te ſtellen, en diensvolgens, *eerſtelyk*, aentoonen dat des Suppliants Verzoek geenszins buitenſpoorig is, dewyl het gededuceerde ten Requeſte, in 't algemeen geconſidereerd, niet *Facti*, maer *Juris* is, zynde het elk en een iegelyk genoegzaem kenlyk, dat of ſchoon een Proces is

vol-

volschreven, echter voor de definitive Sententie het aen Partyen geoorloofd is, den Rechter nadere Motiven van Rechte onder het oog te brengen; gelyk daer van zeer fraei, en in 't breede handelt de Heer *Bouricius in eleganti Tractatu de Off. Advocati.* Cap. XXX. *Permissum itaque Curiæ Ordinatione*, *Anno* 1591. *publicata ac Enchiridio Statutorum inserta comprobamus*, *etiam post Conclusionem in causa*, *Juris informationem seu Consultationem judici tradere*, *parte tamen adversæ ejus inspiciendæ copiam ac facultatem Jure denegari posse*, zyn, onder anderen, aldaer de eigen woorden van dien vermaerden Vrieschen Rechtsgeleerden, besluitende dat Capittel met de volgende passage, *Atque bisce Juris informationibus seu Consiliis nos aliquoties in Causis arduis gravibusque*, *tum civilibus tum capitalibus sæpe oblatis usi sumus & quidem non sine fructu.* Deze Leere nu vermeent de Suppliant dat, in cas subject, te meer moet plaets hebben, om dat hy van het grootste gedeelte der Motiven van Rechte zich noch *in prima instantia*, noch by zyn Libel in cas van Revisie, heeft bedient, als hem des tyds zoo klaer duidelyk en convincant niet voorgekomen, of wel ten eenemael onbekend, zyn geweest.

LEEUWARDEN. *Contra-Rescriptie van P. Latané.*

Doch om ter zake te komen, de Rescribenten funderen zich voornamelyk daerop, dat de Suppliant allegeert *Faicten* en geen *Motiven van Rechte*, of zoo hy deze laetsten als bybrengt, dat het de zulken zyn, die hy reeds in voorgaende Schrifturen zoude hebben geallegueert.

Het is wel zoo, Ed. Mog. Heeren, dat omtrent het eerste poinct ten Rescriptie vermeld, *rakende de Admissie van den Suppliant*, *als Professie doende van de Gereformeerde Religie*, *in tegenstelling van de behandelinge in Vrankryk omtrent die*, *welken de Roomsche Religie ombelzen*, van te voren eenige mentie is gemaekt; edoch de Suppliant heeft geoordeelt dienstig te zyn, het zelve by dezen Requeste nader te adstrueren, gelyk hy dan ook de reden, daer toe geallegeerd, als nog nadrukkelyk inhereert.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lasané.

Maer dat het Requeſt van den Suppliant, andere, ja nieuwe, Motiven van Rechten behelſt, die te voren niet zyn bygebragt, geblykt ten allerduidelykſten uit der Reſcribenten Reſcriptie zelve; want, tog, wyl zy niets konden vinden, dat van eenigen klem was en tot ſtavinge van hunne ſuſtenue zoude kunnen opereren, en echter genegen waren om, was het mogelyk, (des geenszins) deze zaken voor Uw Ed. Mog. te verduiſteren en des Suppliants verzoek te doen afſlaen, *zoo paſſeren zy eerſt al wat, 'er ten Requeſte gemeld word*, en vallen direct aen op dat gene, dat *in fine* van het Requeſt geavanceerd is en ter nedergeſteld; Maer hier van genoeg.

De Suppliant gaet dan over om te onderzoeken, of het geen de Reſcribenten *Facta* noemen, en 't eenige plegtanker waerom des Suppliants verzoek niet zoude mogen worden geaccordeerd, waerlyk de zoodanigen zyn, dan of dezelven ten voornamen *Motiven van Rechte* behelzen.

Het is waer, Ed. Mog. Heeren, het drukken van het Proces is wel een *Factum*; maer ook een *Factum in his oris plane incognitum & famoſum*; ja 't welke ieder een ten uiterſten vreemd moet voorkomen, om dat het zelve Proces nog actueel voor Uw Ed. Mog , als den competenten Rechter, litispendent en nog niet uiterlyk getermineerd is; te meer als men den inhoud van deszelfs indecente Voorreden beſchouwt, nergens anders toe geſchikt, als om de Gemoederen *van hoog en laeg* tegens den Suppliant op te hitſen; en daer byvoegt de wyze, op welke Exemplaren zyn gedeſpargeerd en, als Provocatien *ad omnes populos*, aen een ieder, zoo Leden van den Staet, van Uw Ed. Mog. illuſtre Vergaderinge, en anderen, zyn preſent gedaen, en door een publiek perſoon omgebragt. Maer ook een *Factum*, dat, door de bovengemelde demarches, in een *Motief van Rechte* verandert, en waer van de Suppliant te rechte by zyn Requeſt mentie heeft gemaekt; want tog anderszins zoude het aen de eene Partye altoos vry ſtaen, om, na het fourne-

neren of evangeliseren van een Proces of Revisie, door schandaleuse en met onwaerheden, *tam Facti quam Juris*, opgevulde Geschriften, zoo by den Rechter als by het Gemeen, zyne wederpartye te denigreren, en daer door, was het mogelyk, de Gemoederen tegens dezelve te preoccuperen en met vooroordelen in te nemen. Eindelyk een *Factum*, Ed. Mog. Heeren, daer de Suppliant veel zoude hebben tegen in te brengen, en welkers kracht hem gemakkelyk zoude zyn te enerveren; maer 't welk hy oordeelt niet *hujus loci* te zyn, en liever by eene andere gelegenheid zal trachten werkstellig te maken.

LEEU-WAR-DEN. *Contra-Rescriptie van P. Latané.*

Weshalven hy daer van afscheidende, maer alleenlyk omtrent het tweede pretense *Factum*, ten Rescriptie geallegueerd, moet remarqueren dat hy voor merkelyk profyt accepteert, dat de Rescribenten, sprekende van hun fameuse, doch by de meesten, zelfs van die genen, die anders groote voorstanders van hunne sentimenten zyn, gewraekte Voorreden, onder het oog van Uw Ed. Mog. geduchte Vergaderinge, het *Crimen læsæ Majestatis*, waer mede zy den Suppliant betichten, (en waer aen zy door deze zoo veel geruchts makende Voorreden veel eer schuldig zouden mogen worden geoordeeld, als hy) niet hebben durven staende houden, maer zulks met stilzwygen gepasseert, niet tegenstaende, daer van ten Requeste meldinge was gemaekt, en zy zulks *magnis animis*, in een Request, aen de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie, den 14 February laetstleden, ingegeven, gesouteneert, en met op valsche fundamenten steunende allegaten geadstrueert hebben; edoch alleen gepractiseerd, om den Suppliant, *in terminis inculpatæ tutelæ* verserende, was het mogelyk, ten eenemael en voor altoos te bederven. Gevolgelyk dat dit is een *Factum* van natuur als het voorgaende en ten reguarde van den Suppliant, wel degelyk een *Motief van Rechte*.

Insgelyks is het gelegen met het *derde*, want, niet *Facti*, maer *Juris* is het, dat men aentoone wat het *Jus Publicum Belgicum* in deze Landen

LEEU-WARDEN. *Contra-Rescriptie van P. Latant.*

requireert (iets waer van de Rescribenten ten eenemael onkundig schynen te zyn) en 't welk voor de Suppliantên, in cas subject, van het uiterste gewigt is. Iets, daer te boven, dat Uw Ed. Mog. dagelyks onder het oog komt uit de Notulen van hunne Hoog Mog., gelyk reeds ten Requeste is geavanceerd en niet tegensproken kan worden.

Belangende de *Non-Deliberatie* over en *Non-Approbatie* van het questieuse Plakaet by de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie, of derzelver Heeren Gedeputeerden, in de vierde en vyfde pretense *Facta* vermeld; het is wel waer dat het *Facta* zyn, als men over een Plakaet delibereert of het zelve approbeert; maer het is te gelyk ook zeker, dat het voor den Suppliant een groot Motief van Rechte is, Uw Ed. Mog., die of de Registers en Resolutien der Ed. Mog. Heeren Staten in den hunnen hebben, of op requisitie, dagelyks van het Landschaps-Huis konnen laten ligten, onder het oog te brengen, dat het questieuse Plakaet, waerop zich de Rescribenten alleen funderen, (en welk vervallende door manquement van der Rescribenten eigen *Requisitie*, waer door het hier in deze Provintie kracht van Wet zoude moeten hebben, alles, ja de geheele Actie van de Rescribenten vervalt) nooit door dezelve Heeren Staten, of hunne Gedeputeerden is geapprobeert geworden; en zulks zoo veel te grooter Motief van Rechte voor den Suppliant, dewyl het reeds *Dupondiis* [dat is den Leerlingen] bekend is, *Quod quisque Juris in alterum statuat, ut ipse eodem jure utatur, toto tit. D. quod quisque Juris &c.* Willen nu de Rescribenten den Suppliant geoordeelt hebben, en meenen zy zulks redelyk te zyn naer het Plakaet, dat zy sustineren hier in deze Provintie geen kracht van Wet te hebben, als een Plakaet van hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Generael, maer als een Provintiael Plakaet, by de Heeren Staten van deze Provintie speciael moetende zyn in deliberatie geweest, geapprobeert en op deszelfs ordre gepubliceerd, en welke drie *Requisita* van hun nu ont-

ontdekt zynde alle te manqueren, zoo is het billyk, ja Rechtens, dat zy daer naer ook te rechte worden gesteld; *Quod enim quisque in alterius persona æquum esse credidit, id in ipsius quoque persona valere patiatur.* L. 1. § 1. *in fine* C. d. *Tit.* & *L.* 7. *D. de rejciend. vend.* Dus zoude dan het meergemelde Plakaet, door het ontbreken van de voorschreve *Requisita* naer der Rescribenten sustenue hier geen kracht van Wet in deze Provintie hebben, en alzoo tegens den Suppliant geheel niet konnen worden geappliceerd.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

Het is dan ook de buitenspoorigheid zelve, dat het zesde geallegueerde *Factum*, ten Rescriptie, als zoodanig kan worden geconsidereerd; ten ware men tot die bespottelyke gedachten kwam, dat een Wet, uit het *Corpus Juris* of statutair Recht geallegueerd, en de Lecture of examinatie van dien met het Renvoy daer toe, een *Factum* behelsde. Uw Ed. Mog. kunnen immers uit het Plakaet zelve zien, dat niet de Heeren Staten daer in van de Wetgevers ter Publicatie worden verzocht.

Niet beter is 't gelegen met het zevende pretense *Factum*; want, indien de Heeren, onzer Provintie Gecommitteerden, in het helpen concluderen der Resolutie van den 9 November 1750, niet hadden gecondescendeert en toegestemt, maer de Conclusie van dien tegensproken, zoo zoude, uit die eigen Resolutie in de Notulen meermalen gemeld, zulks moeten geblyken; men gezwyge dat die Heeren in de Tegensprake, naer des Suppliants oordeel, het Verbond en Unie van Utrecht niet zouden hebben geobserveert. Behalven dit alles, Ed. Mog. Heeren, is het niet een belachlyke zaek te sustineren dat het een *Factum* is, wanneer men Uw Ed. Mog. verzoekt om deze en gene Plakaten, Resolutien en Notulen van hunne Hoog Mog. en de Heeren Staten van deze Provintie te willen nazien; immers de Suppliant oordeelt het te kinderachtig om Uw Ed. Mog. daer mede langer op te houden.

Het achtste *Factum* dan kan ook hier in geen consideratie komen, vermits het nadere addres van den

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

den Suppliant aen hunne Hoog Mog. by partyen *in confesso* staet; en in alle gevallen door hem niet is bygebragt, om daer door het *ponatur in facco* te verkrygen, maer alleen om een eenvoudige *Narratio Facti* te geven, waer over de Rescribenten zoo onzinnig schreeuwen, en door het zelve als in 't voorbygaen te defenderen, teffens aentoonen, met wat eenvoudige intentie zulks door hem is ondernomen; want hy meent dat hy, ten Requeste reeds heeft aengetoont, en hier in 't vervolg nog nader zal aentoonen, dat een diergelyke pas hem geenszins nadelig kan zyn, ten eenemael innocent is, ja alles op de Grondwetten van de Republiek steunende.

Welk vaststaende, gelyk met geen schyn ter wereld, kan worden tegensproken, (immers de Suppliant wil gaerne aen Uw Ed. Mog. hoogwys oordeel overlaten, of er wel iets in de Rescriptie gevonden word, dat tot destructie van de Argumenten, ten dien fine bygebragt, eenige de minste consideratie meriteert) zoo geblykt dan dat het laetste en negende van die pretense *Facta* ten eenemael vervalt, behalven dat de Suppliant nogmaels wel uitdrukkelyk protesteert, dat hy nooit eenige Intentie ter wereld heeft gehad, om over Injustitie van Uw Ed. Mog. te klagen, of dezelve op eenigerlei wyze te lederen; neen maer alleen dat hy dat nader Addres aen hunne Hoog Mog. heeft gedaen. I. Om Uw Ed. Mog., was 't mogelyk, te overtuigen dat de Resolutie van den 9 November 1750, geenszins *sub-* en *obreptive* by hem van hunne Hoog Mog. was bekomen; en II om aen te toonen, dat waerlyk de juiste zin, intentie en meeninge van den Wetgever in het Plakaet van den 7 May 1726 zoodanig was, als de Suppliant sustineert, gelyk ook reeds ten Requeste is gezegd.

Uit al het welke ten allerklaersten geblykt, dat het geen Faicten maer Motiven van Rechten zyn, die de Suppliant heeft geallegueert; ja dat het bespottelyk is dezelven als Faicten af te schilderen, waerom dan het XVI. Articul van *'s Lands Ordon-*

donnantie Lib. III. *Tit.* XXXI. hier geen Applicatie vind, en tegens de Motiven van Rechte, by den Suppliant ten Requeste geallegeerd, niets kan opereren.

LEEUWARDEN.

Maer de Suppliant moet hier tusschen beide eens vragen, zyn het ook *Facta*, 't geen hy uit de Unie van Utrecht deduceert? Zyn het ook *Facta*, dat hy, daer op bouwende, vergeleken met der Rescribenten *Requisita* in het questieuse Plakaet, zoo het hier in de Provintie kracht van Wet zoude hebben, een onoplosselyke Sluitreden maekt? Is het ook een *Factum*, dat hy hunne Hoog Mog. Resolutie van den 7 May 1733 allegueert, en daer uit aentoont dat, reeds voor meer dan twintig jaren, het questieuse Plakaet al by den Wetgever zelve zoodanig is begrepen, als des Suppliants sustenue mede brengt?

Contra-Rescriptie van P. Latant.

Waerlyk deze Poincten zyn den Rescribenten zekerlyk zoo klaer voorgekomen, dat zy niet in staet zyn geweest dezelven behoorlyk op te lossen; ja die voor geen *Facta* hebben durven decriëren; waer uit dan ten allerduidelykste consteert, dat het geenszins redeneringen zyn, op zich zelven onaennemelyk, gelyk de Rescribenten willen, doch niet bewyzen.

En hier mede de drie eerste Afdeelingen van hunne Rescriptie voor gerefuteerd houdende, zegt de Suppliant op de vierde, dat hy zich geenszins over het niet antwoorden *in Revisione* zoude hebben beklaegt, als wetende zeer wel dat zulks dikwils gebeurt, was 't niet dat hem teffens kennelyk was, dat de Rescribenten zulks nu alleenlyk hebben gepractiseert, om den Suppliant, ware het mogelyk, alle gelegenheid af te snyden om zyne nadere adstructie der Motiven van Rechte, hem, *pendente termino respondendi in Revisione* voorgekomen, ontdekt, en waer van zy niet onkundig waren, onder het ooge van Uw Ed. Mog. te brengen, gelyk zulks, ten Requeste met zoo vele woorden gestelt, by de Rescribenten ter Rescriptie niet is gecontradiceerd, maer *tacite* geconfiteerd. En waerlyk hunne Advokaten zouden ook

te-

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

tegens beter weten hebben gehandelt, indien zy van die nieuwe Motiven van Rechte en der zelver ontdekkinge, onkunde pretenderen, wyl de ondergeschreven daer over by gelegenheid sederd wel met hen by monde heeft gedisputeert.

Dat nu de Rescribenten in *de vyfde* Afdeelinge zeggen, dat zulk een extraordinair Middel, als is het verzoek om *ponatur in sacco*, in cas van Revisie geheel niet te pas zoude komen, is iets dat zich van zelven tegenspreekt; want toch Motiven van Rechte, gelyk dezen zyn, mogen altyd, zelfs *post Conclusionem in Causa*, daer de Suppliant nog zelfs niet finael in Rechte heeft kunnen of mogen concluderen, als zulks volgens 's Lands Ordonnantie geboden wordende, by Triplyk en Quadruplyk, in Revisie derhalven by Replyk en Duplyk, te moeten geschieden, *vide* dezelve *Ordonnantie Lit.* III. *Tit.* XIX. *Art.* I. en *Tit.* XXXI. *Art.* XV. worden bygebragt, gelyk hier voren uit den Heer *Bouricius*, in *Advocato suo* is aengetoond, zonder dat ook de Suppliant in 's Lands Ordonnantie hier omtrent eenig verbod, vind in zaken, Revisie betreffende; ter contrarie, in *dicto Tit.* XXXI. *Art.* XVII. word met zoo vele woorden gestatueerd, *dat indien Partyen eenige Consultatien, Adviezen, of Motiven van Rechte ten Processe van Revisie willen voegen, zy het zelve zullen mogen doen,* zonder dat daer bepaeld word by wat wege, 't zy in ordinaire Schrifturen, of, daer van de gelegenheid benomen zynde, by Requeste, gelyk in deze: immers word het laetste aldaer niet uitgesloten of verboden. Is 't nu dat 'er op Requesten na Reen Contra-Rescriptie *ponatur in sacco* word geaccordeerd in Ordinaire Processen, zelfs *post Conclusionem in Causa*, en waer van de Suppliant geen Exempel weet, dat by Uw Ed. Mog. ooit geweigerd is, hoe veel te meer dan behoorde zulks te worden geaccordeerd in zaken, in Revisie hangende, die doorgaens van meer gewigte zyn, gelyk in cas subject, den Suppliant door het niet antwoorden thans ook verhindert zynde iets naders by ordinaire Schrifture by te brengen. Trouwens, waer

toe Uw Ed. Mog. hier mede langer opgehouden, Uw Ed. Mog. hebben zelfs aen dezen eigen Suppliant na Requeſt, Re- en Contra-Reſcriptie op den 1. December 1750, by finael dispoſitief *ponatur in ſacco* verleent op zyn Requeſt, waer by hy de Reſolutie of het Reſcript van hun Hoog Mog., in dato 9 November te voren, onder het oog van Uw Ed. Mog. bragt, met verzoek dat daer op *in judicando* mogt worden gereguardeerd, niet tegenſtaende *Dr. Joannes Balk*, met wien hy toen *in Lite* was, zulks *magnis animis* by die fameuſe Reſcriptie ook trachtede tegen te gaen, ja zelfs om den Suppliant daer toe de gelegenheid te benemen, gelyk de Reſcribenten in dezen, in plaets van te tripliceren *in Conventione* en te dupliceren *in Reconventione*, tegen alle gewoonte het Proces, zonder die Schrifturen ook aen Uw Ed. Mog. binnen te geven, gelyk zulks breeder kan worden gezien, in het gene daer over tuſſchen Partyen is voorgevallen, leggende in 't Proces van Dr. *Joannes Balk*, Impetrant *Conventionis*, en Gedaegde *Reconventionis contra* dezen Suppliant, Gedaegden en reſpective Impetranten by Uw Ed. Mog. in Reviſie ten voordeele van dezen Suppliant getermineerd den 27 October 1753. Ja nog onlangs is een diergelyk Verzoek, om *ponatur in ſacco* by Uw Ed. Mog. geaccordeerd op den Requeſte van den Magiſtraet der Stede Harlingen *cum ſociis*, Supplianten *contra* den Koopman *Sjoert Talma*, aldaer Reſcribent, by finael diſpoſitief van den 14 February 1754, niettegenſtaende in die zaek reeds by Uw Ed. Mog. moet geconcludeerd zyn geweeſt, wyl de Reſcribent al op den 27 October 1753, den Eed tot verſterkinge van zyn aengeven had gepreſteert.

LEEUWARDEN. *Contra-Reſcriptie van P. Latané.*

Dit dan genoeg zynde om de welgegrondheid van des Suppliants verzoek in dezen te legitimeren, zoo inſiſteert hy, ja verzoekt op het onderdanigſte, dat hem het verzochte *ponatur in ſacco* niet mag worden geweigerd. Immers dat daer door inbreuke in 's Lands Ordonnantie zoude geſchieden, gelyk de Reſcribenten in hun zesde Afdeelinge willen, is reets contrarie aengetoond, wyl het gededu-

LEEUWARDEN.

duceerde *geen Faicten*, maer Motiven van Rechte behelst, en welke zy aldaer erkennen voor hunne zaken ten uiterften prejudiciabel te zyn. Een evident teeken, dat zy vreezen, dat deze Motiven van Rechte wel eens Reformatie in Uw Ed. Mog. Sententie zouden kunnen veroorzaken.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

Het meriteert geen de minste reflexie, dat zy niet in staet zouden zyn hunne Weeren en Defensien daer tegen in te brengen, zonder nieuwe Faicten te allegeren, ja zelfs zonder Instrumenten over te leggen. Wat Instrumenten zouden hier tog wel te pas komen? Legt de Suppliant de zulken over? Beroept de Suppliant zich op andere Instrumenten, als die in handen van Uw Ed. Mog. zyn, en met een opslag kunnen nagezien worden? Deze sustenue is de buitenspoorigheid zelve, en een blyk van de uiterste verlegenheid, gelyk 'er wel meer zullen volgen. Op den verzochten Afslag van des Suppliants verzoek, in het begin van de zevende Afdeelinge vermeld, wil de Suppliant zich gaerne aen het oordeel van Uw Ed. Mog. onderwerpen of de redenen, daer toe by de Rescribenten geallegueerd, tegen die in de contrarie sustenue, hier voren bygebragt, kunnen opwegen, ja of de Rescribenten in het Vervolg van hunne Rescriptie ook aen hunne belofte behoorlyk voldoen, *in fine* van die periode gedaen. Wel is waer dat zy, in de prætense discussie van des Suppliants raisonnementen, zoo wat op een harde Schorsche trachten te knagen; doch zonder de Kern te raken.

De Suppliant dan overgaende tot het tweede Hoofddeel van der Partyen Rescriptie, vind hy zich genoodzaekt ook, ten tweeden, te onderzoeken, in hoe verre de Rescribenten zyne Motiven van Rechte in het gededuceerde ten Requeste hebben opgelost, en naer hunne gedachten bondig wederlegt; in welks doende de Suppliant tegen den inhoud van de achtste Afdeelinge, als nog zeer eerbiedig inhæreert zyne wettige Verontschuldiginge, zoo ten Requeste, als in deze Contra-Rescriptie, bygebragt, van nooit eenige Intentie te hebben gehad, of Uw Ed. Mog. te læderen of over Injustitie,

die

die hem van Uw Ed. Mog. zoude zyn aengedaen, aen hunne Hoog Mog. te klagen, gelyk zulks ook niet, dan ten eenemael getorqueerd en malitieuselyk uit zyn Conclusie, by dat Request genomen, te halen is; want om daer toe relatief te maken de passage, *dat hy vertrouwd bad, dat Uw Ed. Mog. behoorlyke reflexie zouden hebben genomen op de Resolutie van hunne Hoog Mog.*, gelyk de Rescribenten, door het woord VERTROUWT met groote Letters te schryven, willen aenduiden, zulks is ten eenemael absurd, want hy heeft daer mede anders niet willen te kennen geven, dan dat hy in de verwachtinge was geweest, dat Uw Ed. Mog. die Resolutie zouden hebben aengezien als een *Interpretatio authentica* van den Wetgever, welke geenszins sub- en obreptief was geimpetreerd, schoon de Rescribenten het tegendeel *in prima Instantia* gansch onbehoorlyk aen Uw Ed. Mog. hebben getracht te persuaderen.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lasant.

Ja dat dit Adres gefundeerd was, meent de Suppliant reeds klaer te hebben gedemonstreert, en zoo zulke Adressen *over zaken, de Generaliteit van den Verbonde en het beleid van de Confœderatie aengaende*, ongeoorlofd waren, zouden zekerlyk Uw Ed. Mog. hem in den jare 1750 daer over wel te recht gesteld hebben, wanneer hy de Resolutie van den 9 November *ejusdem anni*, den 21 dito, by Request aen Uw Ed. Mog. presenteerde en den 1. December daer aen volgenden by finael Dispositief tot een *pars Processus* verkreeg.

De Suppliant zoude hier nog meer kunnen byvoegen, maer wyl de gefundeertheid van zulke Adressen aen hunne Hoog Mog. als Wetgevers en *Interpretes authentici* van Plakaten, over diergelyke materien uit de Grondwet van de Republiek en door het daer uit gededuceerde ten allerduidelykften is aengetoond en nog staet betoogd te worden, zoodanig ook dat een ieder daer van overtuigd moet worden, zegt hy op de Negende Afdeelinge der Rescriptie, dat het geenszins ter zake doet, of iemand uit deze Provintie zich ooit om Interpretatie van het Plakaet van 't jaer 1726, aen

LEEU-WAR-DEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

hunne Hoog Mog. heeft geaddresseert, want daer toe mogelyk nooit occasie is geweest, en in allen gevalle, zulks te doen of laten, hangt af van een ieders goedvinden; immers men ziet dagelyks dat de Wetgevers, op de Propositie of Requeste van de eene of andere, Interpretatien maken van hunne te voren gestatueerde Wetten, al is 't schoon dat 'er in zulke Wetten volgens ingenomen Advisen geen duisterheid word gevonden, immers zoo niet of dat de Meeninge daer van wel te vatten is. Is nu het vragen van Interpretatie van 't Plakaet van 1726 by hunne Hoog Mog. nooit door iemand uit Vriesland geschied, dan heeft zekerlyk bevorens geene der Vriesche Rechteren ook occasie gehad om Recht te doen, of te oordeelen over en naer zoo een Interpretatie, als de Suppliant heeft verkregen.

De Rechts-passagien verders in de Negende Afdeelinge geallegeerd, *ex Novellis* CXIII. *Cap.* I. & CXXV. *Cap.* I; doch naer der Rescribenten ziggelykheid, ja ten eenemael naer hun goedvinden, en in hun faveur door hen zelven in 't Nederduitsch overgebragt, om daer uit te infereren dat de Suppliant *pendente lite* Requeft aen hunne Hoog Mog. presenterende, iets buitenspoorigs heeft ondernomen, als mede dat het Rescript van hunne Hoog Mog. van den 9 November 1750, in dat Rescript, 't welk de Suppliant thans verzoekt, door Uw Ed. Mog. niet zoude mogen worden gereguardeerd, meent de Suppliant dat in deze niet te pas komen, en dat dezelve illatien ten eenemael ongegrond zyn, om dat die beide *Novellen*, gelyk die geheele *Textus* klaer toont, alleenlyk verbieden dat de Rechters, om *de Noodzakelykheid van volgens de Generale Wetten te judiceren*, in hoc vel illo Casu *te ontgaen*, of ten eenemael, of ten minsten by provisie, niet zullen vermogen eenige *Rescripta* tegen die Wetten te verzoeken; en zelven, wanneer ze *pendente lite* verkregen worden, *in judicando* te volgen. Dit nu kan op het prætense Geval geen Applicatie vinden; want I de Rechters doen hier geen verzoek, veel min met voorschre-

ven

ven oogmerk; II hier word geen Rescript verzocht *contra Leges Generales*, maer alleen een Rescript, waer door de Rechter konde worden onderrecht, dat de Resolutie of het Rescript van den 19 November 1750, behoorlyk was gegeven; III het laetstgemelde Rescript van den 9 November 1750 is niet, *pendente hac lite* met de Rescribenten, gegeven, maer lange voor deszelfs aenvang, wyl deze Proceduren eerst in de Maend July 1752 door de Rescribenten zyn ondernomen; ja dat Rescript is gegeven van de Wetgevers zelf, op den zelfden grond, op welken, reeds in den jare 1733, aen den Ambassadeur van den Staet in Vrankryk was aengeschreven, dat de Plakaten van 1709 en 1726 in deze Republiek wierden geappliceerd; IV dat Rescript van den jare 1750 is verzocht, om dat de zin van 't Plakaet door de woorden *Jaer en Dag* in de questieuse periode, vergeleken met den overigen inhoud des Plakaets en met het Edict des Konings van Vrankryk, dubieus voorkomen; en daerom zoude den Rechter zelfs, volgens de *Novella* CXIII. *Cap.* I. *pr. in fine* wel bevoegd zyn geweest, om aen hunne Hoog Mog. als Wetgevers, een *scripta Declaratio aut Interpretatio authentica* te vragen. Immers dat het zelve Plakaet, op de eene plaets, maer alleen uitsluit *die genen, die onder het Gebied van den Koning van Vrankryk met 'er woon zyn gezeten*; ja nog eens, *die actuelyk met 'er woon in Vrankryk zullen zyn*, en op een andere plaets, *in Abstracto* genomen, schynt te requireren een Inwoninge van *Jaer en Dag*, zoo is 't buiten tegenspraek duister, en wel noodig, dat de Wetgever daer omtrent zyn waren Zin en Meeninge *per Rescriptum* komt te geven, om dat de eene Rechter *in judicando* dikwils op deze, een ander weder op gene passage mogt vallen, en dus na een en de zelfde Wet geoordeeld wordende, verschillende Decisien zouden kunnen ontstaen; zoodanig een Rescript dan, na by den Suppliant gevraegd en, lang voor den aenvang van dit Proces, bekomen zynde en het zelve zonder Reproche in de Proceduren onder het oog van Uw Ed. Mog.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lucant.

LEEU-WARDEN.

Contra Rescriptie van P. Lenard.

gebragt, en daer op aengedrongen hebbende dat hem naer dit Rescript Recht mogte worden gesproken, echter by Sententie ziende, dat Uw Ed. Mog. daer op niet hadden gereguardeert, zoo kon de Suppliant niet anders denken of Uw Ed. Mog. moesten dat Rescript hebben aengezien als sub- en obreptief bekomen; alwaerom hy Suppliant, om het contrarie, was het mogelyk, aen te toonen, en Uw Ed. Mog. te overtuigen, dat waerlyk zoo des Wetgevers Intentie was, zich by nader Request, den 1. February aen dezelven heeft geadresseerd, waer toe hy vermeende vryheid te hebben, wyl hem niet bekend is dat zulks eenige Wetten verbieden; de voorsch. geallegueerde *Novellen* hebben zekerlyk hun relatie tot de byzondere Constitutie van de *Judicia*, ten tyde van Keizer Justinianus, hoedanige Romeinsche Wetten, al zyn ze niet *nominatim* geabrogeerd, in deze Provintie, zoo weinig als in de andere Geunieerde Provintien, voor aengenomen kunnen worden gehouden; want zoo men zulks wilde doen, zouden 'er ontelbare absurditeiten uit emergeren, en wil men de Constitutien van het Romeinsche Recht *zoo indistincte* appliceren, als 'er van geen *Abrogatio* geblykt, dan moet men in dezen niet voorschreve *Novellen*, als tot andere omstandigheden relatief zynde, emploieren; maer de *L.* 2. *C. ut Lite pendente &c.*, in welkers tweede periode staet: *qui autem terminatam Rescripto vel Consultatione quæstionem exquisito suffragio, refricare conabitur &c.* Immers hier heeft men geen *Quæstio Rescripto terminata*, en wel *ante Litem pendentem imo incboatam terminata*, en zulks *exquisito suffragio*, want eer het Rescript van den 9 November 1750 wierd gegeven, is het *suffragium* van 's Lands Advokaten ingenomen, dewelke hun Hoog Mog. gewoon zyn te consuleren, en dus ingevolge het zelve gerescribeert; invoege dan, volgens de Dispositie van die Wet van Keizer Constantinus, de Rescribenten *in omnem litis æstimationem* ten behoeve van den Suppliant *protinus* hadden behooren te worden gecondemneert. En hier mede meent de Suppliant genoegzaem getoont

toond te hebben, dat de *Novellen*, by de Rescribenten geallegueerd, kwalyk worden geappliceert, en den Suppliant niet kunnen schaden; waer door dan ook vervalt het bygebragte uit de Voorreden van *'s Lands Ordonnantie*, zullende de Suppliant hier na aentoonen, dat waerlyk hun Hoog Mog. omtrent het questieuse Plakaet, als de Souveraine Wetgevers moeten en behooren te worden erkend en gehonoreerd, ja dat men niet, dan met Læsie van die illustre Vergaderinge, het Contrarie mag of kan sustineren, gelyk echter de Rescribenten in hunne *Parenthesis* in de afgehandelde Negende Afdeelinge zoo onbezonnen of onkundig komen ter neder te stellen.

LEEU-WARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lieuant.

Belachlyk is de Acceptatie voor Profyt, welke de Rescribenten in de Tiende Periode avanceren op des Suppliants Confessie van de Publicatie des Plakaets in deze Provintie, want die Publicatie heeft geenszins zulke Caracters en *Requisita*, welke zy in de *prima instantia Art.* 131-134. van hun Repliek, en in hun fraie Voorreden gezegt hebben daer te moeten zyn, zoo een Generaliteits Plakaet in Vriesland kracht van Wet zoude hebben; de Suppliant daerentegen accepteert voor merkelyk Profyt, dat de Rescribenten in die periode zelfs van hunne *Requisita* moeten afgaen; immers niet durven tegenspreken, dat die ontbreken; want om te zeggen dat de Publicatie zoude zyn geschied door den Represen̄tant van den Souverain en, daer, door het Placaet zyn geapprobeert, voldoet geenszins aen 't gene, 't welke zy te voren uit zoo een hoogen toon hebben gerequireert, thans de Suppliant wil gaerne aen 't hoogwys oordeel van Uw Ed. Mog. overlaten, of by de Heeren Gedeputeerde Staten van deze Provintie, zelfs in absentie van de Heeren Staten zoodanige legislative Magt in 't algemeen resideert, dat dezelve Wetten kunnen maken of approberen, met dien Effecte dat 'er, tot het stand grypen van zoodanige Wetten, geen nadere approbatie van de Heeren Staten zelven wierd vereischt; men gezwyge dat zoodanige Magt alleen zoude staen by een President van dat Collegie, immers

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

mers de Suppliant meent dat 'er, in de Resolutien en Registers van de Heeren Staten, zeer vele Resolutien approbatoir zullen worden gevonden, by de Heeren Gedeputeerden zelve gevraegd op 't gene zy, in absentie van de Heeren Staten, by provisie hadden gearresteert; waer van maer alleen tot een exempel kan dienen zekere Resolutie van den 31 December 1707, waer by geapprobeerd en geratificeerd word hun gegeven Consent by de Heeren Gedeputeerden aen de Gecommitteerden ter Generaliteit in 't publiceren van een Plakaet tegen het ruineren van 't Wier in de Zuider-Zee; in dier voegen als het zelve by de Provintie van Holland ter Generaliteit was ingebragt; *Conferantur & Resolutiones de diebus 25 February & 13 Maert ejusdem anni*, continerende mede Approbatien van Authorisatien der Heeren Gedeputeerden op de Gecommitteerden ter Generaliteit te voren geschied.

Ja nog belachlyker is het geen de Rescribenten in de Elfde en Twaelfde Afdeelingen of Perioden van hunne Rescriptie raisonneren, en 't welke ook daerom naeuwelyks Refutatie verdient; voornamelyk, als men overweegt, dat de Staten Generael niet alleen in 't questieuse Plakaet, de Gedeputeerde Staten ontbieden en verzoeken ter Publicatie (hoewel dit ook op zig zelven toont, dat hunne Hoog Mog. zich en niet de Heeren Staten van de particuliere Provintie, als Wetgevers aenzien van het Plakaet, waer in zich zoo uitdrukken) *maer ook allen Officieren en Justicieren der Vereenigde Nederlanden NB lasten en bevelen zich naer die hunne Hoog Mog. Verklaring te reguleren*, welk immers in geenen deele met der Rescribenten Redeneringen kan geconcludeerd worden. Het is 'er dan verre van daen, dat het zonneklaer te zien zoude zyn uit het Verzoek van de Publicatie in het verdere Slot van het questieuse Plakaet, dat hunne Hoog Mog. zelf, noopens dat Plakaet en deszelfs verbindende Kracht, in de respective Provintien de Heeren Staten van dien voor de ware Wetgevers zouden erkennen.

Te bespottelyk, voorwaer, om te refuteren, ja by-

na

na om aen te roeren, is de passage in de Twaelfde Afdeelinge vermeld, waer in de Rescribenten trachten te doceren, dat niet de Heeren Gedeputeerde Staten zyn Gedeputeerde Staten van hunne Hoog Mog.; maer van de particuliere Heeren Staten van ieder Provintie, immers de Suppliant gelooft niet dat zulk een sustenue ooit in de harssenen van een Nederlander zal zyn opgekomen; ten ware *ex crassa ignorantia in Jure Publico patria*, daer onze Landslieden in 't gemeen *prob dolor!* maer al te zeer aen laboreren, ja in hoe verre de Consequentie uit die fraeie passage getrokken, dat door het Verzoek en Ontbod der Heeren Gedeputeerde Staten, als repræsenterende den Souverain in absentie van den Staet, de legislative Magt der byzondere Heeren Staten door hunne Hoog Mog. word erkend, doorgaet en stand kan houden, is hier voren al overvloedig aengetoond, en zal nog nader consteren, als geadstrueerd word des Suppliants sentiment, gefundeerd op de Unie van Utrecht, dat in zulke zaken, alwaer van 't Plakaet van 1726 handelt, de respective Provintien by het IX Artikel van dat Verbond hunne Souverainiteit en de legislative Magt aen de anderen hebben gecommuniceert, zoodanig dat, zelfs met pluraliteit van Provintien, door de Heeren Staten Generael daer in kan worden geconcludeerd, wanneer de Suppliant gaerne aen een iegelyk overlaet te oordeelen of het absurd is, uit de achtergelatene mentie der Heeren Staten zelven te besluiten dat de Authoriteit van hunne Hoog Mog. noopens het questieusse Plakaet in deze Provintie grooter moet geconsidereerd worden, als noopens zoodanige Plakaten, sprekende van Vrede, Oorlog of Contributien, de Generaliteit van den Verbonde aengaende, en waeromtrent niets besloten mag worden dan met gemeen Consent van alle de Provintien.

Om het welk dan te betoogen, ter Refutatie van de stoute Ontkenninge in de Dertiende Afdeelinge der Rescriptie, dat het Plakaet van 1726 een zaek is, de Generaliteit van den Verbonde aengaende en de Republiek in het gemeen betreffende, vermeent

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latant.

meent de Suppliant dat zulks ten Requeste reeds zoo duidelyk uit het gemelde Artikel van de Unie van Utrecht heeft aengetoond, ja dat het tot die zaken is behoorende *het Beleid van de Confœderatie, en 't gene daer van dependeert, 'er uit volgen zal aengaende*, en *in welke men zich zal reguleren naer het gene geadviseerd en gesloten zal worden by meeste Stemmen van de Provintien, in 't Verbond begrepen*, (dit zyn de eigen woorden van dat IX Artikel) dat zulks door geen gezond Oordeel kan worden tegengesproken. Want toch contineert dat Plakaet niet enkel *Represailles tegen Wetten van een buitenlandsche Mogendheid, de Republiek in 't gemeen betreffende?* Is nu in 't geheele Verbond van Utrecht wel iets anders gereserveerd, dat met algemeen Consent en Advies van alle de Provintien moet besloten worden, als Vrede, Oorlog en Contributien, de Generaliteit van den Verbonde aengaende? Immers neen. Gevolglyk het exerceren en statueren van zoodanige Represailles is onder die zaken, welken het Beleid van de Confœderatie aengaen, en door Overgifte by de voorschreve Unie in den jare 1579, en daer na in de groote Vergaderinge van den jare 1651, zoo plegtig by alle de Bondgenooten geconfirmeerd, aen hunne Hoog Mog., als representerende de Geunieerde Provintien, specialyk zyn aenbevolen. Ja dat het Recht van Represailles te exerceren, in zaken de Republiek in 't gemeen betreffende, niet by de byzondere Provintien kan of mag worden geëxerceerd, leert de Heer *Bynkersboek, in Quæst. Juris Publ.* L. I. *Cap.* 24. *in vs. attamen sed si hæc ad Represalias* [*inquit*] *transferre non graveris, satis apparet, earum jus non esse pœnes singulas Provincias in causa communi fœderati Belgii*, nu is het zeker dat dit Plakaet van Represailles, gelyk met zoo vele woorden daer uit is na te gaen, tot gemeen nut en beste van de Republiek is gestatueerd, en die zelfde Heer Bynkershoek zegt in *Cap.* XXIII. *dict. Lib.* I. *Quæst. Jur. Publ. p.* 166 *Quod Ordines Generales curant commune bonum totius Reipublicæ, Ordines vero singularum Pro-*

vin-

vinciarum commune bonum sua cujuscunque Provinciæ. De Suppliant voegt hier nog by, 't gene *Grotius, in Apologia* Cap. I. zelfs moet erkennen. *Pag.* 2 zegt hy, *staende overzulks ter dispositie van de Staten Generael de zaken, die de gemeene bescherming raken of specialyk by de Unie, of particulier consent aen de Generaliteit zyn gedefereerd*, pag. 3 *de Vergaderinge van de Staten Generael, by dewelke verrigt worden de zaken, die volgens 't Verbond gemeen zyn, behoudens de Souverainiteit van elke Provintie, komt net over een met de Ampbictyonische Vergaderinge der Grieken.* Pag. 11. *De Gedeputeerden der Provintien ter Vergaderinge van de Generaliteit, representerende hare Committenten in die zaken, die by de Unie of by particulier Consent van de Provintien aen de Generaliteit zyn gedefereerd.* In hoedanige zaken dan, volgens de woorden van 't IX. Artikel van de Unie, hier voren aengehaeld, by pluraliteit kan worden geconcludeerd. Hier uit geblykt dan ten klaersten, dat het Recht van Represailles te statueren *in commune causa Reipublicæ* aen de Staten Generael competeert, en [dezen] dus de ware Wetgevers zyn van 't Plakaet in questie. En dat ook die zelfde Wetgever de Interpretatie en Verklaringe toekomt en moet geven, is niet alleen natuurlyk en met de Reden overeenkomende, maer het is zelfs rechtens, *quod soli Legislatori competat Legis Interpretatio juxta L.* 12. § 1. *Cod. de Legibus.* Het is dan de grootste onbezonnenheid of onkunde van de Rescribenten, te willen sustineren dat dit Plakaet geen zaken zoude behelzen, die tot het *Jus publicum* behoorden; waerlyk het schaemt zich zelf, want offchoon het Plakaet betreft de Nalatenschappen van Refugiées in deze Landen vervallende, zoo is echter het *finis* en oogmerk van het zelve Represailles, te statueren tegens Wetten van een Buitenlandsche Mogendheid, de Republiek in 't gemeen betreffende, gelyk de Rescribenten *in prima Instantia* Art. CLI. van hun Triplyk, met zoo veel woorden zelf stellen. Wie heeft nu ooit in twyfel getrokken, of Represail-

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

 les

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

les en het *Jus exercendi* van dien behoorden tot het *Jus publicum*. *Grotius de Jure Belli ac Pacis Lib.* III. *Cap.* 2. en *Bynkershoek in Quæst. Jur. supra allegatis*, zyn Getuigen, dat zulks daer van een gedeelte is, als zy, de *Jura Gentium & Publica*, *tam exterorum quam fœderati Belgii*, tracterende, daer onder van Represailles handelen. Immers de Suppliant gelooft naeuwlyks, dat iemand voor de Rescribenten gedroomt heeft dezelven tot het *Jus privatum* te redigeren of zoodanige sustenue te foveren. Het is waer, en de Suppliant is 't volkomen met de Rescribenten eens, dat de Heeren Staten van ieder Provintie, volgens de Unie van Utrecht voor zich hebben gereserveert de Souverainiteit in den hunnen, met dien verstande nogtans, dat zy omtrent eenige zaken hunne Souverainiteit hebben gecommuniceert en gemeen gemaekt met hunne Bondgenooten. Zaken het beleid van de Confœderatie, en 't gene daer van dependeert en uit volgen zal aengaende en over welke de souveraine Dispositie, door het Verbond van Unie en andere Verdragen aen 't Vereenigd Lichaem, gerepresenteerd wordende door de Staten Generael, is overgegeven, en uit dien hoofde niet meer aen de byzondere Staten van ieder Provintie competeert. Niemand, die maer eenige kennisse van zaken in de Constitutie van deze Republiek heeft, zal kunnen wraken, dat de Heeren Staten, uit hoofde van de voorschreve gereserveerde Souverainiteit bevoegd zyn, elks in den hunnen Wetten te maken en dezelven te interpreteren; het *commune bonum sua cujuscunque Provinciæ* specterende. Maer men zal ook moeten toestaen, dat aen de Heeren Staten Generael door die zelfde Heeren Staten is overgegeven de Magt om Wetten te maken en die te interpreteren het *commune Bonum Reipublicæ concernerende*, gelyk hier voren in 't breede is aengetoond en bewezen, zelfs met pluraliteit van Provintien te kunnen geschieden. Dus dan het eerste Artikel van de Unie by de Rescribenten zeer ten onrechte in cas subject

word

word geappliceerd, als wordende daer in geen reserve gevonden noopens de Souverainiteit in 't exerceren van Represailles. Indien de Rescribenten meenen dat de Souverainiteit van deze Landen, voor het afzweeren des Konings van Spanje by den zelven Koning zoude hebben geresideert, gelyk men uit de laetste woorden van hun Dertiende Afdeelinge moet besluiten, zoo geblykt daer uit wederom de groote onkunde van den publyken staet van hun Vaderland in die tyden. Wel is waer, dat die Koning en vorige Prinsen daer naer hebben gestaen, maer het is ook teffens waer, dat het willen introduceren, en usurperen van die absolute Magt, de Motiven en redenen zyn geweest van de gemelde Afzweeringe en van dien bloedigen tachtigjarigen Oorlog, om van dat geusurpeerde juk bevryd te worden. Om maer by 't eigen Capittel van Grotius uit zyn Apologie, by de Rescribenten geallegueerd, zonder van vele andere Schryveren over die materie gewag te maken, te blyven; de Rescribenten hadden daer uit met zoo veel woorden kunnen leeren; Pag. 1. *Dat de Spanjaerden en Spaensgezinden voor hebbende een vreemde Dominatie in de Nederlanden in te voeren, de luiden gezocht hebben te persuaderen, dat de oude Regeringe van de Nederlanden was geweest een absolute Magt van de Prinsen; daer ter contrarie der Princen Magt van alle oude tyden was bepaeld geweest, zoo met de Privilegien, als met de Magt der Staten.*

LEEU-WAR-DEN. *Contra-Rescriptie van P. Latané.*

Het is den Rescribenten dan onbekend, dat de vorige Prinsen altoos op Privilegien zyn gehuldigd. Hun is dan onbekend, om van ontallyke anderen geen gewag te maken, het Groot Privilegie van Vrouwe Maria van Bourgondien, den 14 Maert 1476 te Gent aengegaen met de Heeren Staten van Holland, Zeeland en Vriesland, zoo vermaerd, dat het zich schaemt daer van onkundig te zyn. Het is hun dan onbekend, dat *Grotius d. l.* p. 4. leert, *dat Vriesland en Stad en Lande van ouds lang zyn geweest onder een vrye Regeringe, zonder eigene Heeren*, besluitende die Perio-

LEEU-WARDEN. riode dat Keizer Karel en zyn Zoon Philips als Erf-Gouverneurs, hun Voorzaten daer voor by de Staten aengenomen zynde, in elke Provintie den Eed hebben gedaen van de Privilegien te onderhouden.

Contra-Refcriptie van P. Lesant. Overgaende tot de Veertiende Afdeelinge der Refcriptie, zegt de Suppliant dat hy gelooft dat de Refcribenten niet willen begrypen, wat hy Suppliant uit de XVII. en XXI. Art. van de Unie hun tracht te doceren, ten ware men dit wederom op de vorige Rekeninge wilde ftellen. Hoewel anders klaer en naekt ten Requefte is voorgefteld, wat eigentlyk de ware Zin en Meeninge is van die en andere Artikelen der Unie, zal de Suppliant het hier nog wel wat nader en omftandiger aentoonen. Het is hier voren dan genoegzaem gebleken, wat zaken volgens het IX. Artikel met gemeen Confent en Advys van de Bondgenooten, en welke by pluraliteit volgens overgifte, en dus ook 't exerceren van Reprefailles moeten en kunnen worden befloоten. Nu zegt het XVII. Artikel dat men den Uitheemfchen, zoo wel als de Ingezetenen, goed Recht en Juftitie zal adminiftreren, en dat de andere Bondgenooten *cafu quo* daer toe de hand zullen houden. Nu is het zeker, dat de Suppliant, voor zoo verre hy inhabil word geconfidereerd, tot de Erffeniffe en Legaten, hem by Teftamente toegemaekt, niet anders als voor een Uitheemfchen kan worden gehouden, gelyk uit het geheel Beloop van 't Plakaet te zien is, fchoon hy bykans acht maenden voor den dood van zyn Erflaterfche in deze Provintie, ja al meer dan zes maenden Lidmaet van de Walfche Gemeente en meer dan drie maenden Burger te Franeker was geweeft. Indien nu de overige Bondgenooten eens meenden, dat aen dien Suppliant *qua talis* geen Recht was gefproken, naer den waren Zin en Meeninge van een Wet van de gezamentlyke Bondgenooten, ('t welk de Suppliant gaerne aen het Onderzoek van dezelven overlaet) zoo vermeent de Suppliant ('t zy met eerbied en

tot

tot eenvoudige defensie van zyn zaek, en tessens zonder Læsie van iemand ter wereld, gezegd) dat volgens voorschreve XVII. Artikel dezelve Bondgenooten bevoegd waren, behoorlyke Wegen en Middelen te gebruiken, waer door de Suppliänten naer hunne gemaekte Wetten Recht gedaen wierde, en van welke Wetten hier voren al is getoond, dat hun ook, zelfs by pluraliteit, de Interpretatie zoude competeren, ja volgens het XXI. Artikel te decideren en interpreteren; welke zaken, indien men wilde twyffelen of Represailles daer toe behoorden, tot het beleid van een fœderatie specteerden, schoon hier voren *Luce meridiana clarius* is gedemonstreerd, dat Plakaten tegens Wetten van eene Buitenlandsche Mogendheid, die de Republiek in 't gemeen betreffen, zonder hesitatie daer toe relatief zyn. Waer uit dan ten duidelykste consteert, hoe jammerlyk de Rescribenten tegens de fundamentele Wetten van de Republiek over de voorschreve Artikelen in de laetstgedachte Periode of Afdeelinge raisonneren; zynde reets overvloedig bewezen, dat, niet aen de Heeren Staten van een particuliere Provintie, toekomt het *Jus Interpretandi Placita Ord. Generalium*, in zaken de Republiek in 't gemeen betreffende, men gezwyge dat de Rescribenten zulk een *Jus* willen staende houden voor de Heeren Staten van deze Provintie, die zy zelfs moeten erkennen nooit over dat Plakaet gedelibereert te hebben, 't zy tot Approbatie of Publicatie. Immers als der Rescribenten Stelling doorging, zouden de zaken van Confœderatie, en het Beleid van dien specterende, ligtelyk in die situatie kunnen geraken, dat de achtervolginge van het XVII. Art. des Verbonds van Unie niet meer practicabel wierd, en daer door te gelyk gekrenkt die geheiligde Verbindtenisse der Leden van het Vereenigd Lichaem, welke in de XXIII en XXIV. Art. van dat zelfde Verbond staen uitgedrukt. Ondertusschen schynt het een List te zyn, dat de Rescribenten *in fine* van de Veertiende Afdeelinge trachten te insinueren, dat hun-

LEEWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lateral.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescrip. van P. Latané.

hunne Hoog Mog. alleen zyn Gecommitteerden uit de Bondgenooten; echter moeten zy 'er onvoorzichtig in hunne sentimenten byvoegen, tot de zaken de Confœderatie en de Republiek in 't gemeen betreffende. Doch deze List zal hun niets kunnen opereren, om dat de Confirmatie van 't Verbond, in den jare 1651 geschied, aen de *ordinaris* Vergaderinge dier Gecommitteerden alles geeft, 't welk alle de Staten, te zamen vergaderd zynde, uit kracht des Verbonds zouden hebben; moetende de Gecommitteerden van ieder Provintie tot die Vergaderinge voor de Staten van ieder Provintie aengezien en hun Advis voor Advis der Staten gehouden worden, met dat Effect, dat hunne Committenten ook, naer des Supplïants oordeel, verpligt zouden zyn, zich daer aen te gedragen, en alleen maer bevoegd zouden kunnen worden geoordeeld om de Gecommitteerden, indien zy Committenten bevinden dat de last is overtreden, deswegens te recht en te reden te stellen, inzonderheid wanneer de Committenten het doen van hunne Gecommitteerden niet aenstonds, na bekomen kennisse, tegenspreken, het welke de Heeren Staten van deze Provintie zekerlyk niet hebben gedaen, na het nemen der Resolutie van den 9 November 1750, by Gecommitteerden van alle de Bondgenooten geschied. Men zegge niet dat de Heeren Staten van deze Provintie van die Resolutie geen kennis zouden hebben gehad, immers daer van Onkunde kunnen pretenderen. Het gerugt, dat des tyds onder hoog en laeg daer over is geweest, met de Sententie Condemnatoir tegen Dr. *Joannes Balk*, den 20 December *ejusdem anni*, met Relatie tot dezelve Resolutie zyn van 't contrarie overtuigende blyken. Behalven dat ook den Heeren Staten die Resolutie kennelyk is geworden, door de Notulen van hun Hoog Mog., die alle Postdagen worden overgezonden: zynde het niets Nieuws, dat hunne Ed. Mog. uit zulk eene kennisse, bevelen hebben gegeven aen hunne Gecommitteerden ter Generaliteit, gelyk zulks uit vele Resolutien en Missiven zal kunnen geblyken,

ten exempele maer alleen verstrekkende twee Missiven, in datis den 13 Augustus en 26 November 1707, te vinden in het Staets Resolutie-Boek van dat jaer. LEEUWARDEN.

Op de Vyftiende Afdeelinge zegt de Suppliant, dat het niet aen de Rescribenten zal staen te oordeelen, of de Wet duidelyk is of niet. Het is hier voren al gedemonstreerd welke Perioden het zyn van die Wet of dat Plakaet, waer in duisterheid of dubbelzinnigheid schynt te resideren, en, om welke dan weg te nemen, en ten einde 'er geen scrupule voor den Rechter mogte overig blyven, het noodig was dat de Wetgever zyne ware en originele meeninge *per Rescriptum* te kennen gaf, ten *fine* daer na in *judicando Litem* wierde getermineerd, zonder dat het ook noodig is naer des Suppliants gedagten, dat zulk een *Rescriptum* door den Rechter wierde gevraegd, zynde het genoeg dat de Wetgever het zelve heeft gegeven, en wel *Quod probe notandum*, lange voor dat de Rescribenten deze hunne Actie hebben geinstitueert of begonnen, ja mogelyk voor dat zy daer van hebben gedroomt. De stellinge derhalven, dat het alleen aen den Rechter zoude vrystaen, den Souverain over Duisterheid der Wetten te consuleren, vind ook geen steun in de geallegueerde *Novella*, gelyk boven al is aengetoond, ja zy is ten eenemael ridicul. Immers dagelyks verleenen de Wetgevers Interpretatien op Voorstellen van Particulieren; zaken die zoo bekend zyn, dat zy geen adstructie door Exempelen noodig hebben. Men zegge nu niet dat zoodanig een *Rescriptum* tegens Rechten zoude stryden, en aen de Rescribenten benemen hun reeds verkregen Recht; want om niet te melden dat, indien waerlyk de Zin en Meening van den Wetgever zoodanig niet is, dat een Inwoninge van Jaer en Dag absoluut werd gerequireerd, om hier te Lande van een Gerefugieerden te kunnen erven; maer dat daer toe genoeg is een baerblykelyk Etablissement in deze Landen en Intentie om als een Ingezeten van dien te willen zyn geconsidereerd, zy Rescribenten

Contra-Rescriptie van P. Lataut.

dan

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

dan immers volgens die eigen Wet geen *Jus Quaesitum* kunnen pretenderen, alzoo dan de Wet van aenbeginne zoo moet geconsidereerd en daer naer Recht gesproken worden, als de Wetgever verklaert altoos zyn Intentie en Meeninge te zyn geweest; zoo is zulk een sustenue ook zoo veel te ongefundeerder, om dat alle de Plakaten en Resolutien van hunne Hoog Mog., omtrent de Successie aen Fransche Gerefugieerden, en in 't byzonder de Plakaten van 1709 en 1726 zyn geëmaneerd, niet alleen voor het gene daer na of in 't toekomende voorvallen zoude; maer ook *explicite* en woordelyk met inclusie van de Gevallen, die wel reets exteerden en gebeurd, doch by den Rechter, nog niet uiterlyk zelfs, gedecideert waren; het gene van gelyke by Resolutie van hunne Hoog Mog. van den 22 February 1746, met betrekkinge tot de Ingezetenen van Lotharingen is gerepeteert. Heeft de Wetgever in die zyne Wetten, toen ter tyd zulke Dispositien en Verklaringen gemaekt, en daerdoor mogelyk ook een pretens *Jus Quaesitum* van den een of den anderen getoucheert? Wie zal hem beletten thans weder *Rescripta* te geven of Verklaringe te emaneren, zelfs met inclusie ook van zulke gevallen, die, gelyk als in vorige, nog niet uiterlyk by den Rechter gedecideerd zyn, en zulks zonder Læsie van iemand ter wereld; want daer door zoude hy alleen maer te kennen geven wat waerlyk de Intentie en Meeninge van zyn Wet was, en hoedanig die by de Rechters moeten worden begrepen. De Suppliant zoude hier nog meer kunnen byvoegen tot destructie van 't prætense *Jus quaesitum*, indien hy niet vreesde Uw Ed. Mog. al lange te hebben verveelt. Alleen moet de Suppliant nog aentoonen, dat ook de Stelling, als of na dat *Rescriptum* van den 9 November 1750 geen Recht zoude mogen of kunnen worden gedaen, om dat het zelve niet is gepubliceerd, ten eenemael ongegrond is, wyl het *ex Jure Civili Romano* en de dagelyksche experientie te over bekend is, dat na de *Rescripta Principum* (voor hoedanigen omtrent

trent het Cas subject hunne Hoog Mog. zekerlyk moeten worden geconsidereerd; volgens het gene hier voren is gedemonstreerd, zoo wel Recht word gesproken, als na gepubliceerde Wetten; immers de Suppliant weet niet dat het *Corpus Juris Civilis Romani* hier ooit in deze Provintie is gepubliceerd.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

Dat de Rescribenten in de Zestiende Afdeelinge van hunne Rescriptie zeggen, dat hun onbekend is, dat dezer Provintie Gecommitteerden ter Generaliteit des Suppliants Verzoek, in den jare 1750 gedaen, zouden hebben gefavoriseert, immers niet tegengesproken, is hier voren onder 't discutieren der prætense *Facta* al beantwoord. Maer zy voegen hier by, dat, zulks geschied zynde, is geweest zonder Order en Last van de Heeren Staten hunne Principalen. En daer uit te willen besluiten, dat zulks geenszins ten voordeele is van den Suppliant, is iets, Ed. Mog. Heeren, dat tegen de eigen sustenue van de Rescribenten, in hunne Rescriptie ter nedergesteld, ten allerkrachtigsten aenloopt. Want toch, in de Tiende Afdeelinge, en ook vervolgens in de Achttiende, sustineren zy *fort & ferme* dat het gene de President van een Collegie doet en niet word tegengesproken, voor een Statutaire ja Provintiale Wet moet worden gehouden, en hier sustineren zy recht het tegendeel, niettegenstaende en de President van het Collegie en de Gecommitteerden ter Generaliteit moeten worden geconsidereerd als Gedeputeerden uit de Staten. Willen zy nu het doen van den eersten, zonder ordre of daerop gevolgde approbatoire Resolutie van zyn principael, voor goedkeuren, hoe kunnen zy dan requireren dat, tot het doen der laetsten, ordre of approbatie noodig is? De Suppliant kan niet denken, dat zy zich omtrent die sustenue zouden willen funderen op de Resolutie van de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie van den 15 February 1754 en welkers voornaemste inhoud zy in de Zestiende Afdeelinge ter nederstellen. Immers in die geheele Resolutie word niets gevon-

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latant.

den dat na een tegenspraake gelykt, van 't geen in den jare 1750, by Resolutie van hunne Hoog Mog. den 9 November was gearresteerd, ja daer van word geen het minste gewag zelfs gemaekt; zullende de Suppliant zich thans niet verder over den inhoud van die Resolutie uit laten, of by dezen onderzoeken welke Motiven in 't gepresenteerde Request van de Rescribenten, waerop die Resolutie immediaet is gevolgd, daer toe occasie hebben gegeven, en wat omstandigheden daer mede verzeld zyn geweest, noch ook niet detailleren wat 'er verder over die materie op den zelfden Landsdag is voorgevallen, als niet *hujus loci* zynde; maer teffens ook tot voorkominge van hatelyke Consequentien, die men daer uit mogelyk ten laste van den Suppliant weder zouden trachten te eliciëren. Echter kan de Suppliant niet voorbygaen te melden, dat hem is voorgekomen, dat, wanneer diergelyke Interpretatien, by hunne Hoog Mog. ook over dit zelfde Plakaet, iteratívelyk zyn gegeven, het zelve nooit by de andere Provintien is overgenomen, maer als een zaek, het Beleid van de Confœderatie aengaende, geconsidereerd en by de Staten Generael, na ingenomen Advies van 's Lands Advokaten, daer in naer bevindinge van zaken geconcludeerd. En indien Uw Ed. Mog. hier aen mogten twyffelen, dezelven gelieven maer eens na te zien de Notulen van hunne Hoog Mog. van den 12 Augustus 1750, waer uit ten allerklaersten geblykt, dat de Gecommitteerden van hunne Ed. Groot Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, (zoo jalours op het poinct van hunne Souverainiteit en Jurisdictie) het Verzoek van *André Brun* in qualiteit, insgelyks tenderende tot Interpretatie van het zelfde Plakaet, in quæstie, niet hebben overgenomen, maer in de Interpretatie van hunne Hoog Mog. geacquiesceert, ja aenstonds zelfs mede daer in geconsenteert, schoon over die Erffenisse, die dezelve *Brun* sustineerde hem te competeren, reeds Proceduren voor 't Hof van Holland aenhankelyk waren.

En eilieve toch, zonde tot het interpreteren van een

een Wet of Plakaet meer ordre of last gerequireerd worden, dan tot het maken van dezelven? Immers, dat tot het laetste zelfs onzer Provincie Gecommitteerden omtrent het Plakaet in quæstie geen speciale last en ordre hebben gehad of gevraegt van de Heeren Staten, humne Principalen, kan klaer consteren uit de Resolutie van den jare 1726, wyl daer in niets van die natuur gevonden word. Met wat fundament nu de Rescribenten in de Zeventiende Afdeelinge kunnen zeggen, dat des Supppliants ten Requeste gemaekte sluitreden, ten eenemael in duigen zoude vallen, door het gene zy *in antecedentibus* hebben bygebragt, wil de Suppliant gaerne aen het Oordeel van Uw Ed. Mog. en ieder onpartydigen overlaten. Immers humne redenering daer over, in die Afdeelinge, om dat hun gezegde, waer 't mogelyk, te staven, komt geenszins over een met de Positiven en Requisita, zoo *in prima Instantia*, als in de gedrukte Voorreden, ter neder gesteld, en waer mede het publiceren van een Generaliteits Plakaet gepaert moeste gaen, zoo het zelve in deze Provintie kracht van een Wet zoude hebben; doch wyl hier voren die redenering al van alle fundament is beroofd, en aengetoond hoe verlegen zich de Rescribenten omtrent dit poinct bevinden, als ziende, dat men hun met hun eigen zwaerd kan ombrengen, zoo insisteert de Suppliant op het allersterkste die zyne aldaer vermelde Sluitreden, waer tegen de Rescribenten niets reëels hebben weten in te brengen; refererende zich verders zeer eerbiedig tot het gene hy hier bevorens in het breede tot stavinge van dien heeft bygebragt.

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Lamont.

Waerom dan de Publicatie van het questieuse Plakaet, in de Achttiende Afdeelinge vermeld, en welke by de Suppliant alleszins word geagnosceerd, als zynde den 8 Juny 1726 hier te Leeuwarden geschied, ter presentie van den Heer Sekretaris Wyckel, als President van deze Stad, hem ook geheel niet kan obsteren, wordende als nog op het nadrukkelykste tegengesproken, dat door de Publicatie van een Generaliteits Plakaet, op ordre van den

LEEU-WAR-DEN.

Contra-Rescriptie van P. Lamé.

President van het Collegie geschied, hoedanige Ordre nog maer door presumtie word toegegeven, wyl daer van niets geblykt, zulk een Plakaet voor een Provintiale Wet zoude moeten worden geconsidereerd, even of dezelve by de Heeren Staten als Wetgevers ware gemaekt. Neen de Heeren Staten Generael zyn daer van de Wetgevers, gelyk met zoo vele woorden uit het Hoofd en Slot van 't questieuse Plakaet te zien is, en dat zelfs de Heeren Gedeputeerde Staten zulks alzoo ook begrepen hebben, omtrent dat Plakaet, ja dagelyks begrypen omtrent anderen, consteert ten duidelykste, om dat zy nooit, zoo veel de Suppliant weet, approbatoire Resolutie verzoeken by de Heeren Staten op zulke Publicatien; immers op het quæstieuse Plakaet is *nec Vola nec Vestigium* van zulk een Approbatie te vinden, gelyk de Suppliant ten Requeste reeds heeft gezegt, en door de Rescribenten niet heeft kunnen worden tegengesproken. Niet beter is 't gelegen met het Argument, 't welk de Rescribenten trachten te deduceren uit het gedrukte Recueil van den jare 1733, want osschoon het questieuse Plakaet in dit Recueil gevonden word, zoo kan het daer door tot geen Provintiale Wet, *qua talis* worden gemaekt, wyl 't bespottelyk zoude zyn te sustineren, dat de Natuur van de Wet door zulk een *Factum* was veranderd; men gezwyge dat het zelve Recueil ook niet op order van de Staten is gedrukt, schoon al ware 't zoo, dat ook even weinig ter zake doet, tot de vereischte *Requisita* van de Rescribenten, meer gemeld, blyvende het altoos een Generaliteits Plakaet, gelyk de Suppliant sustineert of geen Wet in Vriesland, naer den Rescribenten sustenue, vermits hunne opgegevene *Requisita* ontbreken.

Noopens den Inhoud van de Negentiende Afdeelinge, refereert zich de Suppliant zeer eerbiedig tot het gene hy daer omtrent ten Requeste, en *in prima Instantia*, als mede in *Libello Revisionis* ter contrarie heeft bygebragt, met byvoeginge dat der Rescribenten sustenue, als of het Plakaet een Inwoninge van Jaer en Dag zoude vereischen, in te-

tegenstellinge van de Afzweeringe der Gereformeerde Religie in Vrankryk, ten eenemael van fundament is ontbloot, want in Vrankryk word toch geen andere Religie openlyk gedûlt, als de dominante, welke is de Roomsche Religie, daer integendeel in de Republiek allerlei Gezintheden worden getolereerd. Doch men stelle eens met de Rescribenten de voorschreve pretense oppositie waer te zyn (des geenszins); zoude daer uit noodzakelyk moeten voortvloeien, dat, gelyk de Gereformeerden alleen in Vrankryk Afzweeringe van hunne Religie moeten doen, alzoo ook de Paepsgezinde Franschen alleen in Nederland Jaer en Dag moeten gewoont hebben, om de Erffenissen, in Vrankryk of Nederland op hun vervallen, te mogen beuren, en dat, gelyk de Afzweeringe van Religie van de Paepsgezinden in Vrankryk niet word of kan worden afgeëischt; alzoo behoeven ook geen Gereformeerde Franschen Jaer en Dag hier te Lande gewoont te hebben. Deze Afzweering dan cesserende in Roomschgezinden, moet notoir ook cesseren de Inwoninge van Jaer en Dag, omtrent Gereformeerden hier te Lande, welke de Rescribenten tegen de Afzweeringe willen hebben geopponeert, immers de reden waerom cesserende, moet ook het effect daer van cesseren. Ja dat de voorschreve Inwoninge van Jaer en Dag hier te Lande, zelf niet ten opzigte van Paepsgezinden, absolutelyk noodig is, veel minder ten opzigte van Gereformeerden, geblykt ten duidelyksten uit de iterative Interpretatien van hunne Hoog Mog. van tyd tot tyd gegeven, over den waren Zin en Meeninge van 't meergemelde Plakaet, zelfs al in den jare 1733, zoo als ten Requeste uit de Resolutie van hunne Hoog Mog. is aengetoond.

LANGUWARDEN. *Contra-Rescriptie van P. Latané.*

Uit welke Resolutie de Rescribenten in hunne Twintigste Afdeelinge zeer jammerlyk argumenteren, dat dezelve vlak tegen den Suppliant zoude zyn. Want het gene zy daer uit die Resolutie deduceren en ter neder stellen, heeft in cas subject, geen applicatie; zy zouden beter gedaen hebben de woorden van die Resolutie, by den Suppliant ten Re-

LEEUWARDEN.

Contra-Rescriptie van P. Latané.

questie geallegueerd, en 't geene hy daer uit vervolgens dedaceert, te refuteren en aen te toonen, dat die hem geen voordeel kunnen doen; maer, zich daer toe niet in staet bevindende, wachten zy zorgvuldig een woord daer van te reppen. De Suppliant insisteert dan wel nadrukkelyk dat hunne Hoog Mog. toen reeds verklaert hebben, dat de Plakaten van den jare 1709 en 1726, *niet verders of anders worden geëxtendeerd in de Republiek, als alleen voor zoo verre, door de Wetten in Vrankryk tegen Gerefugieerden, dezelve Gerefugieerden of hunne Descendenten worden gepriveert, van in Vrankryk van derzelver Naestbestaenden te kunnen erven.*

Billyk dan tot straffinge van den inhoud der Eenentwintigste Periode der Rescriptie, dat naer de ware Zin en Meening des Wetgevers, en conform zyne gegevene Interpretatien en Declaratien, zonder eenige verzwaringe Recht word gesproken, gelyk de Suppliant verhoopt dat Uw Ed. Mog. by het revideren van de Proceduren met hem van zulke gedachten zullen worden.

Eindelyk willen de Rescribenten in de Tweeentwintigste of laetste Periode van hunne Rescriptie tegen de waerheid insinueren, als of de Suppliant thans niet voor een Refugié zoude moeten worden aengezien, daer het *ab omni parte* consteert, dat de Suppliant in de Gereformeerde Religie is geboren, opgevoed en daer van altoos Professie hebbe gedaen, zich hier te Lande heeft nedergezet, en door het verkrygen van het Burgerrecht reeds op den 17 January 1750, als een Ingezeten van deze Provintie heeft getoont geconsidereerd te willen zyn, hoedanig zelfs het Plakaet van 't jaer 1726 *in fine* voor Refugiés of Geretireerden erkent, zonder dat een Pas, waer van de Rescribenten spreken, daer in eenige veranderinge kan maken, alzoo dezelve al voor lange is geëxspireerd, en de Suppliant dus sedert in die Conditie is geweest, waer in hy zich bevonden zoude hebben, indien hy van aenbeginne zonder Pas was vertrokken.

Of nu de Rescribenten in 't begin van 't Slot van

van hunne Rescriptie noopens de bondige Wederlegginge van des Supplíants Requeſt waerheid ſpreken, wil de Suppliant gaerne aen 't hoogwys Oordeel van Uw Ed. Mog. overlaten. Immers hy meent het contrarie in deze Contra-Reſcriptie in 't heldere daglicht te hebben geſtelt, en inſteert over zulks zeer gedienſtig zyn Verzoek om *ponatur in facto* ten *fine* aldaer vermeld; zynde wel verzekerd, dat Uw Ed. Mog., by examinatie dezes, zullen bevinden, dat het Allegaet uit 's Lands Ordonnantie hem in geenen deele daer in obſteert, en perſiſteert hier mede voor onderdanig Tegenbericht. *Q. F.* enz. LEEUWARDEN. *Contra-Reſcriptie van P. Latané.*

Hier op verleende het Hof, den 30 der Lentemaend dezes jaers, het volgende finael Diſpoſityf tuſſchen Partyen:

HEt Hof alles gezien; *Nihil ut petitur*; onverkort den Suppliant de vryheid om een Advertiſſement van Rechte extrajudicieel te mogen overgeven aen die genen, welken dezelve zal meenen te behooren. Enz. *Diſpoſitief op het Requeſt van Latané.*

De Advokaten aen de zyde van Latané, by den Hove geen *Status* of Opſchorting van het Fourniſſement der Proceduren verworven hebbende, waren echter ongenegen om aen hunnen kant het Proces in ſtaet van wyzen te brengen; doch de Advokaten aen de zyde der andere Bloedverwanten van Anna Latané, drongen hier op aen, alzoo, hunnes bedunkens, de tyd, binnen welken dit behoorde te geſchieden, verloopen was; hierom lieten zy aen den Subſtituit-Griffier van den Hove, den 18 der Lentemaend, inſinueren, om het Proces, zoo als het lag, aen den Hove binnen te geven; doch deze had reeds eene contrarie Inſinuatie van de Advokaten aen de zyde van P. Latané; waerom hy zich met de Copyen dezer Inſinua-

LEEUWARDEN.

tien, mitsgaders het Proces, aen den Hove adresseerde, om order te vragen wat hem in dezen te doen stond; waer op het Hof, na dat de zaek in omvrage gebragt was, goed vond dat het Proces, zoo als het daer was, binnen zou blyven.

Ondertusschen antwoordde hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, den 23 der Lentemaend dezes jaers, op de Missive der Staten van deze Provintie, waer by de Decisie van hare Hoogheid, ontrent de discreperende Sentimenten der Kwartieren, was verzocht; by welke gelegenheid hare Hoogheid hare Decisie in de volgende woorden vervatte: „ Zouden wy, na alles rypelyk te hebben geëxamineert en overwogen, van gedachten „ zyn, dat Uw Ed. Mog. de Missive van hunne Hoog Mog. met de daer by gevoegde „ Stukken, zouden behooren te stellen in handen van den Hove, om Uw Ed. Mog. op „ den voorschreve Requeste van P. Latané te „ dienen van hun Bericht en Consideratien en „ Advies; en dat Uw Ed. Mog. teffens de „ voorziening zouden behooren te doen, dat, „ by provisie, de zaek, in cas van Revisie, „ niet verder worde voortgezet, om, het „ voorschreve Bericht, Consideratien en Advies gezien zynde, nader op de voorschreve „ hunne Hoog Mog. Missive by Uw Ed. Mog. „ mogte worden gedelibeerd en geresolveerd". Over deze Decisie van hare Hoogheid werd by de Staten gedelibereerd op een extraordinaris Landsdag, door de Gedeputeerde Staten uitgeschreven tegens den 16 der laetste Grasmaend, en op den 18 dier maend eene Resolutie genomen, in alles overeenkomstig met de

De-

Decisie van hare Hoogheid; uit hoofde van welke 's Lands Sekretaris vervolgens dan ook gelast werd om de voorgemelde Stukken, benevens Extract van deze hunner Ed. Mog. Resolutie, ten spoedigsten aen den Hove van Vriesland over te leveren; gelyk geschiedde. LEEUWARDEN.

Na 't ontfangen van deze Resolutie met de andere Stukken heeft het Hof ook de Definitie der Proceduren opgeschorst, waer van de Visitatie anders tegens den 8 der Bloeimaend vastgesteld, en, conform de Statuten van Vriesland, daer van reeds een maend te voren aen hare Koninklyke Hoogheid kennisse gegeven was. Maer in plaets nu van de Visitatie formeerde het Hof een Advies, het welk, den 21 der zelfde Bloeimaend, aen de Staten op een extraordinaris Landdag overgebragt werd, en van den volgenden inhoud was:

Edele Mog. Heeren!

BY Resolutie van den 18 April jongstleden door Uw Ed. Mog. gerequireerd zynde het Bericht, Consideratien en Advies van het Hof Provintiael, over den Requeste van *Pierre Latané*, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd, met de Stukken daer toe relatief, betuigt het Hof zich eerbiedig te moeten excuseren, hunne Deliberatien voor als nog te moeten laten gaen over alles, wat in de Proceduren van gemelden *P. Latané* ter eenre, en *Aletta Schotanus cum sociis* ter andere zyde, eenigermate ter decisie in consideratie kan komen. Waer door het Hof zich binnen enge palen geborneerd vind in 't uiten van deze hunne Consideratien, dewelken, in de eerste plaets, zullen gericht zyn, om aen Uw Ed. Mog. te vertoonen de redenen, waerom het Hof moet difficulteren, aen die requisitie meerder voldoening te geven. Het blykt uit het Request van *P. Latané*, *Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.*

LEEU-WAR-DEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd, zelve en 't geen daer op gevolgd is, gelyk het buiten dat een ieder bekend is, dat 'er voor het Hof ongedecideerd is hangende een Proces, in cas van Revisie, tusschen de voornoemde Partyen; en dat by gevolge het Hof Provintiael amptshalven eerlang geroepen staet te worden tot een Deliberatie en Rechtspleging, die volgens *'s Lands Ordonnantie* een geruimen tyd te voren bepaeld moet worden, en de Vrouwe Gouvernante, ten minsten een maend voor den vastgestelden tyd tot die besoignes, daer van verwittigd worden, op dat dezelve daer by zoude kunnen adsisteren; waerom het niet als zeer onheusch en inraisonnabel zoude kunnen geacht worden, dat het Hof zich over de zaek in quæstie direct kwame expliceren, voor en al eer de tyd van Revisie daer was, en aen de Vrouw Gouvernante gelegenheid had gegeven van hare hoogwyze Consideratien in te brengen by de Deliberatien in cas van Revisie, indien hare Koninkl. Hoogheid mögte goedvinden zich daer by te laten vinden. En behalven dit zoude het Hof door het ontydig geven van hunne Consideratien op het Request van *P. Latané*, te voren gemeld, niet kunnen nalaten præjudicie te geven aen Partyen, Litiganten, die recht hebben te vorderen, dat de Leden van het Hof, met aflegginge van alle vooroordelen, ook zelfs van hunne te voren gegeven' Advisen in de eerste instantie, de redenen, ten Processe *hinc inde* voortgebragt, naeuwkeurig andermael overwegen, en op den bepaelden tyd, tot het afdoen der Revisie geschikt, zich ernstig beraden, of in de vorige Sententie eenig erreur ontdekt kan worden; na Herlezinge der Proceduren en rype Deliberatie andermael adviseren, met voorbehoudinge van de vryheid, om het dan uitgebragte Advies te mogen veranderen, zoo lange de Sententie blyft *in ore Judicis*, en niet gepronuntieerd word.

Tot dit alles zoude immers het Hof zich buiten staet stellen, en geen onpartydig Rechter kunnen geacht worden, indien het zelve, hangende de-

deze Revisie, genoegzaem publicq zich expliceerde over de gewigtige ingredienten van het Proces. Word een Advokaet of Rechtsgeleerde, die in Revisie geroepen word als Adjunct-Reviseur, niet verkiesbaer geacht en, verkoren zynde, geëxcuseerd, indien dezelve door een van Partyen of harent wegen is geconsuleerd, zoo zoude 'er gewisselyk meer reden zyn van een geheel Hof te beschuldigen, indien het zelve zich tot het Revideren onmat en onbevoegd gemaekt hadde, door het geven van te primature Advisen. Aen de Leden van het Hof is uitdrukkelyk, by Instructie, verboden: *Geen Raed of Advies te geven, directelyk of indirectelyk, den Partyen, die voor den Hove zaken hangende hebben of krygen.*

LEEUWARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Latant, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

Het is waer, men kan daer omtrent wel remarqueren, dat het iets anders is aen de Staten van het Land zyne Consideratien te zeggen, of dat men aan bizondere personen over hunne zaken zoude adviseren; maer te gelyk is het waer, dat die distinctie niet wegneemt dat bizondere personen door dien weg hun oogmerk bereiken, en door omwegen zouden kunnen trachten alvorens van het Oordeel van 't Hof geinformeerd te zyn. En 't is daerom dat het geven van Advies in zulke zaken niet alleen direct, maer ook indirect, verboden is.

En 't is ook zoodanig in dit geval gelegen dat, niet Uw Ed. Mog., uit eigen beweginge en met oogmerk om ten nutte van het gemeen eenige nieuwe Dispositie te maken, Consideratien vragen van 't Hof Provintiael; maer dit geval bevind zich juist in die termen, waer in het Hof meent alleszins aen hun verboden te zyn te mogen adviseren, namentlyk, terwyl men hier vind dat het Advies gevraegd word op een Request van een der Litiganten, actueel Proces, ongedecideerd, voor den Hove hebbende, en dat wel over een zoodanig point, 't welk hy meent hem van een triumphante Sententie te kunnen secureren.

Doch al waren 'er deze redenen niet Ed. Mog. Heeren, dewelken het Hof onbevoegd maken over

LEEUWARDEN.

Adviés van 't Hof Provintiael over 't Request van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

ver deze zaek voor als nog te adviseren, zoo kan het zelve niet nalaten eene andere bedenkinge hier by te voegen, waerom het Hof zwarigheid maekt, in dit geval en in deze omstandigheden, hunne Consideratien op te geven over de zaek ten principale, en zoo als het zelve van hunne Hoog Mog. bedoeld is.

Het Hof erkent en eerbiedigt de betrekking, waer in het zelve staet omtrent den Souverain van dit Land en die denzelven representeren; de Raden van 't Hof erkennen, dat de post, die zy de eer hebben te bekleeden in 't administreren van de Justitie, hen teffens stelt tot Raden, die het zich tot eer achten, om in alle voorkomende gelegenheden, waer in hunne Raed en Advies aen de Staten van 't Land nut en voor 't Gemeenebest oorbaer kan bevonden worden, alle hunne vermogens en talenten, die God Almachtig, na zyne vrye bedeeling, mogt verleent hebben, volveerdig te besteden; doch het Hof gelooft teffens dat het niet zoude te compasseren zyn met het Caracter, 't welk de Raden Provintiael in deze Provintie behooren te bekleden, indien dezelven zich in zoo verre zouden kunnen negligeren van het Rechters-Amt vergetende, den persoon van Partye Litigant aen te nemen, en zich verplicht te achten, van Berichten te geven op de Supplicatie van een Particulier, en nog wel gericht aen een Vergadering buiten het Ressort van dezen Landschappe, en dat over de zaek zelve, waer over die Particulier actueel Proces sustineert voor de hooge Rechtbank van dit Land; en te gedogen dat dat Bericht, nevens het Request van dien Suppliant, zoude gesteld worden tot onderzoek wie gelyk of ongelyk heeft, aen een Vergadering, waer aen het Hof geen de minste subordinatie of gezag binnen deze Provintie kan erkennen, zonder te kort te doen aen de Onafhankelykheid van deze Heerlykheid, in wiens naem het Hof de eer heeft Recht te spreken.

Wy zullen ons dus opzettelyk onthouden, Ed. Mog. Heeren, om vorengemelde redenen, van al

het

het gene de zaek ten principale, voor ons litispendent, concerneert; en dus in 't bizonder, tot de besoignes in cas van Revies, ganschelyk onbepaelt laten, of en in hoe verre de Generaliteits Plakaten van den 31 October 1709 en 7 May 1726, en de explicatoire Resolutie van den 9 November 1750, door den Revident geobtineerd, op het geval in questie naer recht explicatie vinden, als zynde een zaek, die dan, en niet eer, kan onderzogt worden, volgens het te voren gededuceerde. Doch zonder daer aen præjuditie te geven, terwyl de zaken onderscheiden zyn, en het een omtrent het andere niets decideert, zal het Hof geene zwarigheid maken deszelfs gedachten te uiten over het geen ondernomen is, na het vellen van 's Hofs Sententie in de eerste instantie, om dezelve op een wederrechtelyke wyze gealtereert en verandert te krygen door een Advies aen de Vergadering van de ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteit.

LEEUWARDEN.

Advies van't Hof Provintiael over 't Request van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

Wy veronderstellen dan eens, in het onderzoek van dat stuk, dat 'er waerlyk Erreur in de Sententie van 't Hof gevonden worde, en dat, conform het gesustineerde van *Pierre Latané*, het zy uit hoofde van de explicatoire Resolutie van hunne Hoog Mog., of om andere peremtoire allegaten, had moeten gevonnisd worden; maer wy vertrouwen ook dat niemand, die eenig begrip van Rechtszaken heeft, eenige distinctie zal kunnen maken, of het Erreur begaen zy in de Sententie, door dat niet genoeg begrepen was de eigentlyke meening, en op het geval in quæstie dadelyk toegepast een Plakaet van hunne Hoog Mog. binnen deze Provintie gepubliceerd, en derzelver explicatie daer op gevolgd; dan of een diergelyk Erreur (want geen Rechter zal vermetel genoeg zyn daer aen zich niet onderworpen te achten) begaen zy omtrent een Wet van 't *Corpus Juris* of uit onze Statuten. De zaek zal op het zelfde uitkomen, en dan de remedien van Appellen, daer die te pas komen, of anders van Revisie, zyn bekend, en mogen naer 's Lands Wetten, zonder

kren-

LEEU-WARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Lastant, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

dat Gedeputeerden van de Bondgenooten durven vergen van Uw Ed. Mog., als of ze met hunn' gesubordineerden te doen hadden, *om in te nemen het Bericht en Consideratien van het Hof van Vriesland, en, die, ingekomen zynde, te communiceren aen hunne Hoog Mog.; de zaken daer henen ondertusschen dirigerende dat, hangende de Deliberatien van hunne Hoog Mog. op dit subject, de Proceduren, in cas van Revisie in deze zaek geëntameerd, mogen worden gehouden in Statu en Surcheance?* Wie is 't, die zich over deze zaek, in Vriesland hangende, reserveert de nadere Deliberatien? Word die verwacht van de Staten dezer Provintie? Niets minder als dat. Die zullen de eer hebben om hunne Hoog Mog. de Consideratien van het Hof te communiceren, en vervolgens de zaken dirigeren, dat alles gehouden worde in Statu en Surcheance, ter tyd en zoo lange zoo de Staten als het Hof zullen vernomen hebben, wat buiten 's Lands daer in gedisponeerd zal zyn. Dan, en zoo als men daer politiquelyk zal goedvinden, schynt het begrip te zyn, zal men hier den Ingezetenen aen Recht en expeditie van Justitie verhelpen, 't welk dus absolutelyk van het welbehagen van een derden buiten 's Lands zoude afhangen.

Wy zeggen nogmaels, Ed. Mog Heeren, niet te kunnen begrypen, dat deze dingen met de Onafhankelykheid van deze Provintie kunnen overeen gebragt worden.

Gaven wy eens over aen een Vergadering buiten onze Provintie, om te decideren en te bepalen naer wat Wetten men hier leven of vonnissen moet tusschen onze Ingezetenen, en lieten wy particuliere Advokaten buiten 's Lands toe zich aen te matigen Uitsprake te doen, gelyk in dit geval stout genoeg geschied is, wat Wetten van het *Corpus Juris* in dit Land gederogeerd zyn of opgevolgd moeten worden, wy zouden waerlyk zeer onverschillig moeten geworden zyn omtrent het onnut maken van de Privilegien van ons Land, en zeer ontaerden van onze edelmoedige Voorvaderen, die

niet

niet alleen op den 20 December 1524 van Keizer Karel uitdrukkelyk, onder andere Privilegien, bedongen hebben *dat de Keizerlyke Rechten* (dat is het *Jus Romanum*) *in deesen Lande van Frysland gebruikt sullen worden; maer ook, dat geen Appellatien in Civile Saken uit de voorsz. Landen geadmitteerdt sullen worden, dan dat men in plaatse van dien begeeren sal mogen Revisie op sulken Ordonnantie, als by Advise van den Stadhouder en Raden van Frysland na regt en reeden, Consideratie hebbende op de manieren en oude gewoonten van den Lande, behooren sal*.

LEEUWARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

Men zal ons mogelyk hier tegenwerpen, dat het 'er verre af is, dat men eenige Appellatie van Vonnissen, alhier gewezen, buiten 's Lands zoude willen introduceren; maer indien men zich wil onthouden van met woorden te spelen en zich op de zaek zelve wil bepalen, kan men in den grond der zake een anderen naem geven aen de Resolutie op het Request van *Pierre Latané*, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd, ten zy men het (dat nog erger is) voor een volkomen Evocatie tegen 's Lands Privilegien te houden hebbe? Kan men een andere intentie toeschryven aen de bewoordingen, *dat het Request gezonden word aen de Staten van Vriesland, met verzoek om daer op in te nemen het Bericht en Consideratien van den Hove van Vriesland; en wanneer dezelven ingekomen zullen zyn, die aen hunne Hoog Mog. te willen communiceren; dat voorts de zaek daer heen geliefven te dirigeren, dat, hangende hunner Hoog Mog. deliberatien op dit subject, de Proceduren, in cas van Revisie in deze zaek geëntameerd, mogen worden gehouden in Statu en Surcheance?*

Doch in plaetse van dit Stuk nader aen te dringen, wil het Hof liever aen Uw Ed. Mog. te binnen brengen met wat ernst men in vorigen tyd het alhier hebbe opgenomen, wanneer de Vergadering van hunne Hoog Mog. zich in het minste kwam aen te trekken de zaken van *Regeringe* of *Justitie* binnen deze Provintie, en tot derzelver deliberatie aennam Supplicatien, tot dat einde aen die Vergadering gericht.

LEEUWARDEN.

Adviesvan't Hof Provintiael over 't Requeft van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

Van het eerfte foort was het geval, wanneer hunne Hoog Mog., in den jare 1678 aengenomen hebbende de Klagten van eenige Ingezetenen van deze Provintie, aen hunner Hoog Mog. Vergadering geadresseerd, goedvonden de Staten van deze Provintie het onderhouden van het Reglement Reformatoir en het klaegloos ftellen van de Supplicanten aen te bevelen; en dat meer by wege van intercessie en recommandatie, als dispositie, en op fundament dat derzelver Gecommitteerden, onder andere aengenomene Arbiters, door een Reglement van Reformatie, de Oneenigheden in de Regering, alhier eenige jaren te voren ontftaen, hadden bygelegt. De Staten, niet te min, begrypende dat alle Klagte buiten hunne Provintie gevaerlyk en onbeftaenbaer was met de Onafhankelykheid van de Provintie, fchreven, op den 14 February van het reeds genoemde jaer, aen hunne Hoog Mog. onder anderen in dezer voegen: „ Zoo Uwe Hoog Mog. „ in zaken van zoodanige natuur en belang alle „ formaliteiten gelieven over te ftappen, en de „ Requeften en Remonftrantien van particuliere Ingezetenen *promiscue* aen te nemen, zonder op de „ conditie en gelegenheid van de Perfonen of za„ ken, daer by vermeld, te letten, zoo is'er niets „ zekers in de Regering meer overig, hoe vaft, „ vredig, wettelyk en wel gefundeerd dezelve Re„ gering in zich zelve ook zoude mogen zyn, aen„ gezien 'er geen Provintie en Lid van de Unie „ van zoo kleinen diftrict is, daer geen Dwarsdry„ vers, Malcontenten en Waeghalzen in te vin„ den zyn, en nademael het zeer fchrale herfenen „ moeten wezen, die niet een verfje over heb„ ben, om hunne particuliere belangen met een „ koleurtje van Reformatie aen te ftryken; zoo „ fchort 'er niet meer aen, als naer den Haeg te „ loopen, om een zwakke Cabale en een party „ Bagatelles in reputatie te brengen". En een weinig verder vervolgen de woorden van de Heeren Staten ter dier tyd: „ Waer uit zoo nood„ zakelyk refulteert, dat deze zaek puur domeftiek

„ is,

„ is, en dat de relatie, die 'er tusschen Souverain **LEEU-**
„ en Onderdaen intercedeert, alhier in alle manie- **WAR-**
„ ren behoort geconsidereerd en geobserveerd te **DEN.**
„ worden, indien men de fundamentele Wetten
„ des Lands en van ouds hergebragte goede Or- *Advies*
„ dres en Maximes van Regeringe wil opvolgen, *van 't Hof*
„ zoo moeten wy bekennen niet te kunnen be- *Provin-*
„ grypen op wat fundament en door wat schyn *tiael over*
„ van recht of reden Uw Hoog Mog. zich deze *'t Request*
„ zaek zouden aentrekken, ten zy dezelven enke- *van La-*
„ lyk geresolveerd mogten zyn, onze Provintie in *tané, aen*
„ 't bizonder te ontzetten van een Recht en Magt, *hunne*
„ die zy uit kracht van de voorsz. Unie tot nog *Hoog*
„ toe altoos onwedersprekelyk heeft gehad en ge- *Mog. ge-*
„ ëxerceert, en waer op de andere Bondgenooten *presen-*
„ in den haren absolutelyk en volkomen jouisseren". *teerd.*
Woorden en uitdrukkingen, Ed. Mog. Heeren, die wy te liever hebben overgenomen, om dat dezelven zich, met eenige weinige veranderinge, die het onderscheid der zaken noodzakelyk met zich brengt, van zelven en ongedrongen laten toepassen op het geval, dat wy verhandelen.

Maer niet min nadrukkelyk was het schryven van de Voorzaten van Uw Ed. Mog. aen de Heeren Staten Generael, direct over de Onafhankelyke Cours van Justitie in deze Provintie, wanneer de Bildmeiers zich aen laetstgemelde Vergadering geadresseert hadden, met een Beklag over een Gewysde van het Hof, gelyk in de Registers der Resolutien van Uw Ed. Mog. van de jaren 1628 en 1632 te vinden zal zyn, en omstandig verhaeld word by den Heere *Aitsma*, in zyn Werk *Zaken van Staet en Oorlog*, in het II en III Deel in 4to; waer toe kortheids halven gerefereerd word: alleen zullen wy deze weinige woorden uit het schryven van 's Lands Staten aen de Vergadering der Gedeputeerden ter Generaliteit uit de eerstaengehaelde plaetse van *Aitsma* extraheren: „ Nu laten wy [zeggen de Staten] Uw Hoog Mog. oordelen of het Hoog Mog. Collegie, 't welk bestaet alleen uit Gecommitteerden van VII Vrye

 „ Pro-

LEEU-WARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Latant, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

„ Provintien, die elk byzonder, in de Unie van „ den jare 1576, zich gereserveert hebben de Sou„ verainiteit, zich gequalificeerd heeft laten vin„ den, om tot hun dispositie aen te nemen de „ Supplicatie van alzulke personen tegen ons en „ den Heeren Raden van de hooge Justitie, niet „ anders of binnen onze Provintie en, in het by„ zonder, by het voorsz. Hof geen Recht of Ju„ stitie gepleegd word; en of niet een totale Con„ fusie in den Staet van de Nederlandsche Repu„ blique zoude ontstaen, zoo wanneer particulie„ re personen, die by Sententie van hunnen Com„ petenten Rechter binnen die Provintie in het een „ of in het ander gecondemneerd waren, tot Ge„ committeerden van andere Provintien, aen de„ welken geen Appel noch Revisie van Sententien „ gebragt worden, en dus men met Recht hadde „ te objicieren, *quod par inparem non habeat impe„ rium*, en dat hen niet toestonde *falcem suam alie„ nam messem immittere*, hun toevlugt zouden mo„ gen nemen om de Executie te eluderen ". Dus verre de woorden, by de Heeren Staten des tyds gebruikt, die wy gelooven in dit geval veilig de onzen te kunnen maken, en daer mede dit stuk van onze Consideratien te kunnen besluiten.

Maer, voor het overige, Ed. Mog. Heeren, zy het ons gepermitteerd aen Uw Ed. Mog. voor te stellen het Bezwaer van het Hof over de gerequireerde Surcheance van Procedures, in cas van Revisie hangende. Wy zullen tot dat einde alleen Uw Ed. Mog. verzoeken zich te binnen te brengen de nadeelige gevolgen, die zoodanige Surcheancen voor de geintresseerde Partyen zomtyds meer kunnen hebben, als een nadeelige Sententie, dewyl dezelve (als daer op toegelegd wierde) geëterniseerd kunnen worden, zonder dat daer tegen remedie van Rechte zoude te bekomen zyn, en de Ingezetenen daer door van het bevorderen van hun Recht voor altoos gepriveerd blyven; invoegen dat rechtmatige bekommering aen de goede Ingezetenen gegeven word, als hunne rechtzaken op een politique wy-

ze

ze opgehouden of de ordinaire Cours van Justitie onttrokken worden, gelyk ook het zelve met de fundamentele gronden van onze Provintie bezwaerlyk te compasseren is, noch overeen te brengen met de Civile en Crimineele Jurisdictie, die ter beveiliginge van Lyf en Leven, Eer en Goederen van 's Lands Ingezetenen, aen het Hof en de Nederrechters sederd de Saxise Regeringe is overgedragen. Deswegens betuigen 's Lands Staten, in de Voorreden van de Nieuwe Lands Ordonnantie, van hunne Prædecesseurs aenstonds na de Erectie van deze Republiek, dat dezelven „ ras begrepen dat „ de handhavinge van de Justitie, als de ziel zyn„ de van de Vryheid, het weinig zoude zyn ge„ weest het juk van de Spaensche Regeringe af te „ schudden, zoo niet aen de Justitie *haer vryen* „ *loop, naer een bepaelden regel, gegeven wierde*". Ook is dit by hunner Ed. Mog. successive Commissien en Instructien, en speciael de Resolutie van den jare 1663, bevestigd, en onder gestaefden Eede nadrukkelyk by het Reglement van wylen zyne Doorl. Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, geconfirmeerd, ten einde alzoo „ naer het onverdraeide richtsnoer „ van Keizerlyke en andere eigen Wetten of goe„ de Gewoonten, en niet naer de veranderlyke „ Genegenheid der Regenten, geoordeeld wierde", gelyk zich hier omtrent dus uitdrukken de Staten van deze Provintie, reeds by de Resolutie van den 4 November 1602, by gelegenheid van het uitgeven van de oude Lands Ordonnantie. En het is uit dien hoofde dat, als de Staten van het Land, in den jare 1662, door pregnante redenen bewogen wierden, met het geven van een Amnestie, Criminele Proceduren, voor den Hove geëntameerd, buiten verder vervolg te stellen, vooronderstelden dat de noodzakelykheid in dat particulier geval dezelven deed overgaen tot een pas, die, tot de gewoone ordre en het beleid van Regeringe niet gebragt konde worden, en daerom uitdrukkelyk geprecaveert hebben, in het einde van die Resolutie, „ dat deze„ ve hier na, in gelyke of andere zaken, in ee„ ni-

LEEUWARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Lastant, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

LEEUWARDEN.

„ nige Consequentie getrokken zal worden, tot „ verhindering van de hooge Civile en Criminele „ Justitie, onzen Hove Provintiael privativelyk „ aenbevolen"; welke Resolutie van den 16 Maert 1662 een fundamentele Wet geworden, en als zoodanig in de Procuratien der Volmagten jaerlyks geinsereerd is.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Request van Lavané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

En het is reeds aengemerkt, dat het te gevaerlyker is en met de Onafhankelykheid van deze Provintie absolutelyk onbestaenbaer, dat die Surcheance zoude bepaeld worden, zoo als het Verzoek ligt van hunne Hoog Mog., aen derzelver deliberatien, en dus zoude dependeren van een Buitenlandsche Vergadering.

Wy voegen hier nog by dat, door het Reglement van hooggedachte zyne Vorstelyke Doorluchtigheid, Art. XXXV. uitdrukkelyk gestatueerd word, „ dat „ de Procedures voor het Hof en de Nederrech„ ters, zoo spoedig eenigzins doenlyk, getermi„ neerd zullen worden, en wel ten langsten bin„ nen drie Maenden, na dat in staet van wyzen „ gebragt zyn, zullen moeten worden gepronun„ tieerd (*)". Partyen Litiganten hebben dus uit een fundamentele Wet het zelfde te vorderen, en het Hof zoude 'er absolutelyk aen gebonden zyn, en dus die Surcheance niet verder kunnen uitstrekken, ten zy het zelve uitdrukkelyk voor het doen van den Eed verklaert hadde dit Art. niet verder met Eede te kunnen bevestigen, als voor zoo verre het zelve gevoeglyk nagekomen konde worden; en daerom heeft het Hof den reeds te voren vast gestelden tyd tot het afdoen van de Revisie by provisie, om aen den last van Uw Ed. Mog. zoo veel mogelyk te voldoen, eenigen tyd verschoven, in vertrouwen dat het zelve in geen Consequentie getrokken zal worden.

Uit het voren gezegde vertrouwen wy, Ed. Mog. Heeren, genoegzaem betoogd te zullen zyn, dat het Hof, ten besluite, van Advise zoude moeten zyn, dat door Uw Ed. Mog., by Rescriptie, aen hunne Hoog Mog. diende te worden toegevoegd, dat

(*) Zie ons II. Deel [1748], bladz. 1292.

dat men in deze Provintie gewoon is de Justitie, die aen beëedigde Commissien en Instructien, en voorts aen 's Lands Wetten, gebonden is, haren loop te doen houden; en dat Uw Ed. Mog. geenszins zullen gedogen dat de andere Bondgenooten, of wel derzelver Gedeputeerden ter Generaliteit, tegen de Gronden van de Unie (waer by de Administratie der Justitie geenszins gemeen gemaekt is) zich dit stuk, onder wat voorwendzel het ook zy, zouden aenmatigen, en dat daerom Uw Ed. Mog. in die verwagting zyn, dat hunne Hoog Mog. deze zaek zullen houden buiten verdere deliberatie, als zynde de Wet van de gezamentlyke Bondgenooten op dit subject, en de Explicatie van hunne Hoog Mog., ten faveure van *P. Latané* gegeven, aen het Hof ten vollen bekend; en dat daerom Uw Ed. Mog. ten vollen kunnen vertrouwen, dat daer op by het zelve Hof zoo veel reflexie zal worden gemaekt by de Revisie, die reeds in Staet van Wyzen gebragt is en naer 's Lands Wetten *ex iisdem actis & probatis* moet worden afgedaen; als het zelve Hof in goede Justitie naer Rechte bevinden zal te behooren; en dat, naer de wyze van Rechtsplegingе hier te Lande, vervolgens nog open staet de weg om groot Revies te verzoeken aen die zich by 's Hofs Sententie, in cas van Revisie gewezen, bezwaerd zal vinden, dat als dan aen het Hof drie buitenlandsche en drie binnenlandsche Rechtsgeleerden worden toegevoegd, en dat Uw Ed. Mog. vertrouwen, dat, door deze wyze van Rechtsplegingе, zoo goede zorge voor de belangen der goede Ingezetenen is genomen in deze Provintie, als ergens in de geheele Republiek; en dat men daerom alhier niet noodig heeft eenigen anderen weg in te slaen, En dat wyders Uw Ed. Mog. derzelver Gedeputeerden ter Generaliteit gelasten deze gronden nadrukkelyk te appuieren; en op het kragtigste te protesteren tegen al 't gene dies contrarie mogte worden ondernomen.

LEEUWARDEN.

Advies van 't Hof Provintiael over 't Requeft van Latané, aen hunne Hoog Mog. gepresenteerd.

Waer mede enz.

LEEUWARDEN.

Door dit Advies kregen de Staten weder stoffe tot Deliberatien en oorzaek tot nieuwe Discrepantien, alzoo de Kwartieren weder rechtsdraeds tegen elkander strydende Sentimenten hadden; twee derzelven waren van Advies, dat, conform de Conclusie van des Hofs Advies aen hunne Hoog Mog. op derzelver Missive behoorde gerescribeerd te worden, terwyl de twee andere Kwartieren adviseerden, om het ingekomen Bericht van het Hof, by Missive, te communiceren aen de Staten Generael, met Verzoek van ten spoedigsten derzelver Considerаtien, zoo eenigen meenen te moeten suppediteren, aen de Staten dezer Provintie te laten toekomen; wordende de Surcheance gecontinueerd ter tyd en zoo lang de Staten van Vriesland deze zaek, die zy oordeelden dat uit de Gronden van het Bondgenootschap moet worden gedefinieerd, finael zullen hebben afgedaen; en dat hier van door 's Lands Sekretaris, op de ordinaire wyze, aen den Hove kennis zou worden gegeven. Het Slot dan der Resolutie, door de Staten van Vriesland, den 24 van Bloeimaend, in deze zake genomen, behelsde dat hier van aen hare Koninklyke Hoogheid communicatie zou worden gegeven, met Verzoek van hare Decisie in deze tegenstrydige Adviezen. Ondertusschen zyn 'er vele Bewegingen gemaekt om de Partyen, die met elkander in Proces zyn, onderling tot Accoord te brengen, ten einde deze netelige zaek geene meerdere Verwydering mogte maken tusschen de bizondere hooge Collegien.

VER-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

NYMEGEN. De Heer *Adriaen, Graef van Lynden*, President der Ridderschap des Kwartiers van Nymegen, Burggraef, Richter en Dykgraef des Ryks van Nymegen, Amtman der Stad Grave en Lande van Kuik, Curator der Provintiale Akademie te Harderwyk enz. enz. enz., overleed hier, den 3 dezer Oegstmaend, in den ouderdom van omtrent 80 jaren.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

Den 4 dezer gemelde maend is ook te Leiden overleden de Heer *Martinus Albertus Dutry van Haeften*, wiens Aenstelling tot Ontvanger-Generael wegens het Kwartier van Nymegen, voor het Distrikt van het Bommelsche Comptoir, wy te voren (*) hebben bericht.

Voorts zyn, in deze Oegstmaend, door hare Koninkl. Hoogheid aengesteld tot Raed-Sekretaris des Kwartiers van Nymegen, de Heer Mr. *Engelbart de Man*, Heer van Noordgouwe, Schepen en Raed dezer Stad, in de plaets van wylen den Heer Mr. Anthonis Vos, tot Raed-Sekretaris en Tolschryver dezer Stad, de Heer Mr. *Cornelis Weyer Vermehr*, Raed dezer Stad; tot Auditeur Militair de Heer Mr. *J. Vermehr*, in plaets van bovengemelden Heere E. de Man; en tot Richter dezer Stad de Heer Mr. *Cornelis Walraven Vonk*, Schepen en Raed, als mede Rentmeester dezes Kwartiers.

ZUTPHEN. Door hare Koninkl. Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, is de Heer *Wilbrennink* aengesteld tot Rentmeester van de Geestelyke Domeinen des Graefschaps Zutphen, in plaetse van wylen den Heere Mr. Abraham van Dillen.

's GRAVENHAGE. Hunne Hoog Mog. hebben tot derzelver Commissaris by de Regeringe te Dantzig

(*) Zie hier voren bladz. 537.

zig aengesteld den Heere *Henrik Zoermans*, in de plaetse van den overleden Heere Dirk van Bleiswyk.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Den 4 dezer Oegstmaend overleed hier, in den ouderdom van 70 jaren en 7 maenden, de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Henrik van Hees*, Heer van den Tempel, Berkel en Rodenrys, President van den Hoogen Rade in Holland, Hoofd-Ingeland van Delfland, weleer Commissaris Politiek op de Zuidhollandsche Synode enz. enz. enz. Het Lyk zyner Wel Ed. Gestr. werd, den 10 dezer zelfde maend, door een Lykstaetsie van verscheiden Koetsen, waer in, behalven zyn E. Bloedverwanten, alle de Leden van den Hoogen Rade gezeten waren, met derzelver Livery-Bedienden, naest de Koetsen gaende, en zyn E. Wapen voor af, begeleid naer een gereedliggend Jacht, om naer zyne Heerlykheid Berkel overgevoerd en aldaer bygezet te worden in de Begraefplaets, door wylen zynen Schoonvader, den Heere Mr. Johan van der Hoeven, Heere van den Tempel, Berkel en Rodenrys, Raed in de Vroedschap en Burgemeester der Stad Rotterdam, in de Kerk van Berkel met een fraeie Tombe voor zich en zyn Geslacht opgericht. 's Mans Deugd en loffelyke Hoedanigheden doen zynen Naem in de harten leven en zyn verlies door allen, die Recht en Rechtsgeleerdheid beminnen, met waren ernst betreuren.

ALKMAER. Den 27 dezer Oegstmaend is uit eene overgeleverde Nominatie aen hare Koninkl. Hoogheid, tot Raed in de Vroedschap dezer Stad gekoren, de Hoog Ed. Welgeb. Heer *Wigbold Adriaen van Nassau-Bergen*.

MIDDELBURG. Uit de overgeleverde Nominatie aen hare Koninklyke Hoogheid, zyn met den aenvang dezer Oegstmaend tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren, de Ed. Groot Achtb. Heeren Mr. JOHAN GUALTHERUS VAN DER POORT, Heer van Oostkapelle, en Mr. PIETER DUVELAER VAN KAMPEN; in de plaets van de Heeren *Samuel Rademacher* en Mr. *Jakob van Citters*, die tot Schepe-

nen

nen zyn aengesteld, benevens de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Gysbert Grave van Hoogendorp*, Mr. *Mei nard van Visvliet* M. D. en Professor, *Jakob Landsheer* en *Paul van Hurgronje*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZIERIKZEE. Den 9 der laetste Zomermaend heeft de Heer *Cornelis de Witte*, wegens deze Stad Rekenmeester in de Provintiale Rekenkamer, uit oorzake zyner zwakheid, by de Staten van Zeeland zyne demissie verzocht en bekomen; en werd op eene zeer honorabele en gedistingueerde wyze bedankt, voor zyne onvermoeide vlyt, den Lande, gedurende 26 jaren, in die hoedanigheid bewezen.

Den 24 der zelfde maend is tot Pensionaris honorair dezer Stad aengesteld de Wel Ed. Heer Mr. *Anthoni Iman Massis*.

GRONINGEN. De Heer *Jan Piccard van Slochteren*, ordinaris Gedeputeerden ter Admiraliteit, residerende te Harlingen, is alhier overleden.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

MEt aenhouding en vermeerdering word deze Landplaeg gevoelt in verscheiden onzer Gewesten. Want alhoewel zy, na in ZUIDHOLLAND omtrent de Stad *Briel* eenige Weiden ontstoken te hebben, daer geen grooten voortgang gemaekt heeft, woed zy echter hevig op het Eiland *Roozenburg* en in het *Land van Putten*, in en omtrent de Dorpen *Spykenesse* en *Simonshaven*. Ook begon zy in deze Oegstmaend sterk toe te nemen in *Rhynland*, byzonderlyk aen den Rhynkant omtrent *Alphen*, *Oudshoorn* en de aenliggende Ambagten. Ook heeft zy zich in *Amstelland*, naby *Amsteldam* aen den Hoogendyk geopenbaert. Dergelyke smartelyke Tydingen heeft men ook uit WESTVRIESLAND en het NOORDERKWARTIER. Hier heerscht de Ziekte geweldig in de *Beemster*, en algemeen tusschen de Steden *Hoorn* en *Enkhuizen*, in-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

inzonderheid op het Dorp *Schellinkhout.* Uit het Landschap DRENTHE worden de Berichten niet voordeeliger.

Als iets byzonders wegens het Weêr, voegen wy hier by 't gene ons uit de Beverwyk is medegedeeld, dat het daer omtrent, tusschen den 30 en 31 der vorige Hooimaend, zoo sterk had Gevroren, dat het Ys, wel een uur na den Opgang der Zonne, nog op het Gras zat.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 19 Augustus.

		by de Z. Zak.
TARW. Jarige Oude Z.	11$\frac{1}{2}$ a 15$\frac{1}{2}$	ß
—— Nieuwe Zeeu.	15 a 16$\frac{1}{2}$	ß
—— Blaeuwe dito	10 a 12	ß
—— Zomer dito.	10 a 11	ß
ROGGE Nieuw. Zeeuw.	6 a 8$\frac{1}{2}$	ß
		by 't Last.
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔	12$\frac{1}{2}$	ℒ
GARST Zeeuw. Wint.	12$\frac{3}{4}$ a 14$\frac{1}{2}$	ℒ
—— Zomer	12 a 13$\frac{1}{4}$	ℒ
HAVER Vriesf. Brouw.	11 a 12	ℒ
—— Voer	8 a 9$\frac{1}{2}$	ℒ
—— Zeeuwsche	8$\frac{3}{4}$ a 10$\frac{1}{2}$	ℒ
KOOLZAED Zeeu. enz.	33 a 37$\frac{1}{2}$	ℒ
PAERDEBOONEN.	12 a 13	ℒ

Rotterdam, den 19 Augustus.

		by de Steen.
VLAS. Allerbest.	34 a 33	st.
—— Best.	31 a 30	st.
—— Middelsoort	29 a 28	st.
—— Gemeen	27 a 26	st.
—— Slecht	25 a 24	st.

Leiden, den 20 Augustus.

	by 't Vierend.
BOTER.	f 23 a 24 :-

Hoorn, den Augustus.

	by de 100 ℔
KAES, Groote a 20 ℔	f 12$\frac{3}{4}$ a 12$\frac{1}{2}$:-
—— Mid. a 13 en 14 ℔	11$\frac{1}{2}$
—— —— 10 ℔	11 a 11$\frac{1}{4}$:-
—— Kleene	10$\frac{3}{4}$ a 11 :-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend JULY, 1754.

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen	uuren	en Plan.	uuren
	29. 9	57	WNW 3	Zeer bet. reg.	1 L.					
1	- 10½	62	NW 3	Betrokken		1 ♐			NP	
	30.	55	WNW 1	Helder						
	30.	58	ZW 1	Zeer betrok.						
2	- ¾	62	WNW 4	——		15				
	- 1½	55	NW 1	Omtr. helder.						
	- 1¼	60	ZtW 3	Zeer betrok.						
3	- 1	64	WZW 6	Betrokken		28				
	29. 6¼	59	ZW 6	Regen.						
	- 6	59	W 6	Geheel. betr.	1½ L.		☍ ☉	2		
4	- 6½	67	—— 5	Zeer betrok.		11 ♑	☌ ♄	6		
	30. ½	60	NW 1	Omtr. helder						
	- ½	62	ZW 4	Zeer betrok.						
5	- ½	66	—— 4	——		24	☍ ☿	15	☍ ☉ ♄	23
	29.11½	64	ZtW 5	——						
	- 10	60	W 6	Regen	1 L.		☍ ♀	6		
6	- 10½	61	—— 6	Zeer betrok.		7 ♒				
	- 10	58	—— 4	——						
	- 11	58	WtN 6	——			☍ ♃	0		
7	- 11	61	—— 6	Betrokken		19	☍ ♂	6		
	- 11	58	NW 5	Geheel betr.						
	- 10	59	WtN 3	——						
8	- 11	65	NW 3	Zeer betrok.		2 ♓				
	30.	58	—— 1	Geh. bet. reg.						
	29.11	61	ZW 2	——	2 L.					
9	- 10¾	65	W 4	Reg. donker		13				
	- 10	65	—— 2	Zeer betrok.						
	- 10	59	WtN 2	Geheel betr.						
10	- 10½	64	WNW 3	Zeer betrok.		25				
	- 11	58	W 1	Geheel betr.						
	30. ½	58	WNW 3	Zeer betrok.					☋	12
11	- ½	67	NW 2	Betrokken		7 ♈				
	30.	60	ZW 4	Zeer betrok.						
	29.10½	60	WZW 7	——			□	2		
12	- 10¼	62	ZW 8	Geheel betr.		19				
	- 10½	60	W 3	Betrokken						
	- 11½	59	—— 4	Helder						
13	- 11¼	66	ZW 2	Omtr. helder		1 ♉				
	- 9	63	—— 8	Geheel betr.						
	- 8½	62	W 4	——					VP	
14	- 9	65	—— 6	Zeer betrok.		13				
	- 9	61	—— 3	Geh. bet reg.						
	- 8½	61	NW 1	Zeer betrok.	2 L.					
15	- 8	66	WZW 2	——		25			☌ ♃ ♀	3
	- 8½	55	NW 2	Omtr. helder						
	- 9	58	W 3	Betrokken						
16	- 9¼	60½	—— 4	——		9 ♊				
	- 8	59	ZW 3	Geheel betr.						

Dag.	Barometer.	Thermom	Kr. en St. der Wind	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect gr.	van Maan uuren	en Plan. uuren
	29. 5½	56	O 4	Regen	1 L.			
17	- 4½	56	ZO 6	———		21		☌ ♃ ☿ 18
	- 4	56	ZtW 2	Betrok. regen				
	- 5¾	59	W 2	Zeer betrok.	7½ L.			
18	- 6½	62	NW 10	———		6 ♋	☍ ♄ 15	
	- 9½	55	——— 4	Omtr. helder				
	- 11	57	WtN 4	Zeer betrok.				
19	- 11¾	62	——— 5	Betrokken		19	☌ ☉ 16	VP 12
	30. ½	56	NW 1	Helder				
	- 2	58	NO 2	Zeer betrok.				
20	- 2½	65	N 2	Betrokken		4 ♌		
	- 3¼	58	O 1	Helder				
	- 2¾	58	ZtO 3	———			☌ ♃ 7	
21	- 2½	64	ZW 3	Omtr. helder		18	☌ ☿ 13	
	- 1	64	ZtW 2	Geheel betr.			☌ ♀ 18	
	- ¼	62	ZZO 4	———			☌ ♂ 22	
22	29. 11	68	ZO 3	Regen		3 ♍		
	- 9½	63	——— 3	Omtr. helder				
	- 9½	62	W 5	Geheel betr.				
23	- 10¼	63	——— 7	Zeer betrok.		18		
	- 10½	60	ZW 8	Helder				
	30. ½	60	ZZW 6	Zeer betrok.				
24	- ½	65	ZW 4	———		2 ♎		☊ 16
	29. 10½	60	ZO 6	Geh. bet. reg.				
	- 8½	57	Z 8	Zeer betrok.	4 L.			
25	- 8	64	WZW 7	Geheel betr.		16		
	- 11	61	W 4	Zeer betrok.				
	30. ½	61	ZW 4	———				
26	- 1	65	——— 4	———		1 ♏	□ 5	☌ ♂ ♀ 2
	- ¾	63	——— 3	Helder				
	29. 11½	64	Z 5	Zeer betrok.				
27	- 11½	66	WZW 6	— Donker		14		
	- 10¾	59	W 3	Regen	2 L.			
	- 11	60	WNW 3	Helder	2¼ L.			
28	30.	64	——— 4	Zeer betrok.		28		NP
	- ½	56	NW 2	———				
	- 1½	59	WNW 3	———				
29	- 2¼	62	NW 6	Omtr. helder		12 ♐		
	- 3	56	——— 2	Zeer betrok.				
	- 3	56	WZW 2	Regen	1 L.			
30	- 3¼	61	WNW 2	Betrokken		24		
	- 2½	57	N 3	———				
	- 1½	55	——— 1	———				
31	- 1	64	——— 1	———		8 ♑	☌ ♄ 10	
	30.	61	NW 4	Omtr. helder				

Gemiddelde { Barometer 29 D. 10⅝ Lyn.
Thermometer 60½ Gr.

't Gevallen Water 25¼ Lyn.
Uitgewaessemde 38½ Lyn.
Dagelyksche kracht der Wind omtr. 4

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

SEPTEMBER. MDCCLIV.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

TEr voorkoming van het verder Aenkoopen van Vaste Goederen, door Godshuizen en Godvruchtige Gestichten, hebben de Gedeputeerde Staten van dit Graefschap, op den 4 der jongste Hooimaend, de volgende Publicatie laten doen; volgens de Resolutien van de Heeren Staten des zelfden Graefschaps, genomen op de Kwartiers Vergaderingen, voorheen en laetst gehouden den 30 der Lentemaend dezes jaers. ZUTPHEN.

DE Heeren Gedeputeerde Staten des Graefschaps Zutphen maken hier mede aen allen en een ieder bekend, hoe dat Ridderschap en Steden, constitueerende de Heeren Staten dezes Graefschaps, uit de Rekeningen van den Ontvanger des Imposts van den 25., 50 en 100 Penning, ontwaer zyn geworden, hoe zeer tot nadeel en verminderinge van dat Middel is strekkende wanneer, aen de pieuse en andere Corpora, de Vryheid worde gelaten om Vaste en ongereede Goederen te mogen acquireren en aenkoopen, waer door dezelven komen te vervallen als in een doode hand en genoegzaem *extra commercium* (gemerkt het Verbod van Aliënatien voor dusdane Corpora) te geraken. *De Godshuizen enz. mogen geen Aenkoop doen van Vaste Goederen enz.*

En dienvolgens daer door worden geamputeerd

ZUTPHEN.

De Godshuizen enz mogen geen Aenkoop doen van Vaste Goederen.

en afgesneden alle occasien tot rouleringe van dien, als mede de Gevallen van Collaterale Successien, uit welke beide anderszins de voorsz. Impost komt te resulteren en te verschulden; hebben hun Ed. Mog., op een Kwartiers Vergaderinge binnen Zutphen, in datis den 1. Juny 1752 en 30 May 1754, gehouden, na deliberatie en in conformité van het Landrecht dezes Graefschaps Tit. XVIII. Art. I. en III. goedgevonden de Hoofd-Officieren, nevens de Magistraten der Stad Zutphen, voorts van de Steden Doesburg, Deutichem, Lochem en Groenlo, mits dezen te verzoeken en te recommanderen, en an andere Officieren en Gerichten dezes Graefschaps te gelasten van elk in den haren zoodane Voorzieninge te willen doen, dat aen de Provisoren en Opzienderen van hunne Godshuizen, Kerken, Weeshuizen, Diakonien, gelyk ook Administrateuren van Broederschappen, Gilden en andere diergelyke Corpora, geenszins en worde gepermitteerd eenige Aenkoop of andere vrywillige Acquisitie van ongereede of Vaste Goederen binnen deze Graefschap te mogen doen, en ten gevolge van dien ook over geene Transporten ten behoeve van alzulke Corpora te staen; En op dat niemand hier van eenige ignorantie moge voorwenden, zal deze alomme binnen dit Graefschap worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetsen daer zulks ordinaris geschied.

Burgemeesteren, Schepenen en Raed dezer Stad, geinformeerd zynde dat verscheide Herbergiers, Waerden en Kroeghouders, in weêrwil van voorgaende Waerschouwingen, zich niet ontzien, des Avonds na Negen Uuren en zelfs laet in den Nacht, gemeene Militairen in hunne Huizen en Kroegen op te houden, en voor dezelven Drinkgelagen te zetten, waer uit dikwerf Ongeregeldheden, hevige Twisten, ja zelfs Doodslagen ontstaen, hebben, den 31 der laetste Oegstmaend, goedgevonden de vorige

Re-

Resolutien hier ontrent te renoveren, en de Herbergiers, Waerden, Kroeghouders, en die zich met het Tappen van eenigen Drank generen, nogmaels op 't allerernstigst te waerschouwen en te ordonneren zich niet te verstouten om, des Avonds, na dat de Klok van Negen Uuren zal geslagen zyn en ruim straet geluid hebben, eenige gemeene Militairen, het zy Ruiters, Soldaten of Artilleristen, in hunne Huizen en Kroegen te houden, veel min na dien tyd voor dezelven Gelagen te zetten of hun eenigen Drank te schenken of te verkoopen, onder welk prætext zulks zoude mogen wezen; op de Boete van Tien Goudguldens voor ieder Contraventie, door den Pander, by parate Executie, op te halen; en word de Stads Nachtschout en zyne Assistenten op 't nadrukkelykste gelast hier op en op de præcise Achtervolging van de Publicatie des Magistraets, zonder eenige oogluikinge, te vigileren en de Breukhaftigen aen den Gerichte aen te brengen. ZUTPHEN.

HOLLAND.

HAERLEM.

WAren de Fabrieken van velerhande Manufacturen, in Zyde, Linnen, Katoen en Wolle, die met alle naerstigheid hier werden aengekweekt en gehandhaefd, wel eer, onder den Goddelyken zegen, de oorzaek van het Welvaren, de Opkomst en Uitlegginge dezer Stad; met smarte zag zy, zoo wel als andere voorname Steden in ons Vaderland, sederd eene reeks van jaren, de gedurige Vermindering in den Groei van dien voorheen zoo bloeiende Tak van den Hollandschen Koophan- HAERLEM.

HAERLEM. handel, die zoo vele monden spysde, terwyl de vlytige handen door aenhoudende werkzaemheid de gewenschte vruchten met blydschap mogten plukken; maer een Tak, die aen 't kwynen geraekte, zoo ras de buitenlandsche Vorsten, het zy de naiever hen wakker maekte, het zy een verstandig begrip hun leerde dat het heil des volks in gedurigen arbeid gelegen is, gretig toeleiden om dergelyke Fabrieken in hun Land te doen oprichten; waer in zy, tot schande van velen onder onzen Landaerd, dikwils geholpen werden door zulken, die, aengeprikkeld door eene verachtelyke baetzucht, of om eene geringe ja veelal gewaende belediging en hoon, hun Vaderland verlieten en onze Manufacturen elders overbragten; daer hunne Fabrieken ondersteund werden door de bevelen der Vorsten aen hunne Landzaten, om geene andere Stoffen, dan in hunne Landen gemaekt, te mogen dragen; dit moest noodwendig onze Handwerken doen afnemen; te meer daer de overvloed der Buitenlandsche Manufacturen, die in de Plaetsen, daer zy worden toebereid, meenigmael niet allen kunnen worden gesleten, aen de Hollanders worden toegevoerd, het welk of onze Werkluiden flaeuwlyk aen den gang hield, of den Fabrikeurs noodzaekte om 'er velen af te danken, en den Ambachtsman, zelfs tegen zynen wil, om buiten 's Lands werk en dus zyn brood te zoeken. Meermalen is een onderwerp van zoo groot gewigt, dat echter van velen maer al te weinig doorgrond word, aen de Regenten dezer Stad en 's Lands hooge Overheden en, al vroeg aen zyne Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, onder de oogen gebragt; met ernstig ver-

verzoek om, naer het voorbeeld van andere Mogendheden, alle onzer Stede en andere binnenlandsche Fabrieken te willen begunstigen; waer omtrent werd aengewezen hoe dit, zonder eenige belemmering van den Koophandel uit en naer andere Landen, konde geschieden, indien men het dragen der binnen 's Lands gefabriceerde Stoffen, by Voorkeur, tot een domestieke zaek maekte. Met dit oogmerk hebben ook de Heeren Staten dezer Provintie, op Voorstel van wylen zyne Hoogheid, den 26 der Hooimaend des jaers 1749, een Plakaet uitgegeven (*), waer by zy deze zaek hebben getracht te bevorderen; en nog een nadere Publicatie, op Voorstel van hare Koninklyke Hoogheid, de Prinsesse Gouvernante, den 16 der Oegstmaend des voorleden jaers (†) gedaen, waer in de hooge Overheden van zich zelven begonnen, de Regenten in het algemeen en de Officianten tot het dragen der Inlandsche Fabrieken verpligtten, en den overigen Ingezetenen recommandeerden dit voorbeeld te volgen, terwyl zy den Winkeliers bevel gaven om op hunne Rekeningen te stellen of de Goederen, die zy verkocht hadden, binnen of buiten 's Lands gefabriceerd waren. Hoe dit Plakaet werd opgenomen heeft de ondervinding geleert; terwyl velen, met den waen van besnoejinge der vryheid ingenomen, of denkende dat de spaerzaemheid hun gebood iets gerings uit te winnen met het koopen van vreemde Stoffen, of vervoerd door den lust naer alles wat uitheemsch is, opzettelyk aen buitenlandsche Stof-

HAERLEM.

(*) Zie ons III. Deel [1749], bladz. 706.
(†) Zie ons VII. Deel [1753], bladz. 791.

HAERLEM. Stoffen de voorkeur gaven. Zoo zeldzaem is het dat men in 't algemeen belang zyn eigen belang weet te doorgronden, of bedenkt dat het bevoordeelen der Medeburgeren en Ingezetenen ons eigen voordeel, hoewel onmiddelyk, uitwerkt, naerdien weinigen, indien eenigen, bloeien kunnen in een Gemeenebest daer geen bloei in 't geheel is; want de magt van Staten en Steden, bestaet geenszins in een merkelyk aental van gegoede Personen, die, schoon allen gereed om met liefde voor het Vaderland de Belastingen op te brengen, echter kleine Lasten dragen, en zelfs in evenredigheid minder dan de gemeene Man, die het meeste van zyn bestaen, ja genoegzaem alle de verdiensten van den Arbeid zyner handen, ten nutte van 't Gemeene Land en zynen Medeburger weder uitkeert; wanneer dan de Arbeidsman mag bloeien, word een keten gesmeed, waer aen het algemeene welvaren geschakeld is; een welvaren dat zelfs de Schatten der Ryken vermeerdert, de Konsten en Wetenschappen aenkweekt, den Landbouwer ondersteunt en alle zegeningen in den schoot des Vaderlands uitstort. De hoop dat aen dit oogmerk der hooge Overheid, met allen yver en genegenheid voor het Vaderland, zou voldaen worden, had eenige Fabrikeurs, zoo hier, als te Leiden, aengemoedigd, om tegen den tyd, op welken de bovengemelde Publicatie moest stand grypen, dat is tegen het begin der laetste Bloeimaend, eenige Stoffen in gereedheid te brengen, die, in plaets van andere vreemden, konden gedragen worden; maer de ervarenheid heeft aen de verwachting geenszins voldaen; gelyk, behalven 't gene velen door onder-

dervindinge weten, te zien is uit de onderstaende Resolutie van Burgemeesteren dezer Stad; van den 9 dezer Herfstmaend, op zeker Request van eenige Burgeren en Fabrikeuren alhier; strekkende, voor eerst, om, uit hoofde van hunne Fabriek, niet in het Smalwevers Gilde getrokken te worden; en, ten andederen, dat het hun Ed. Groot Achtb. mogte behagen de Regenten van alle Godshuizen binnen deze Stad te ordonneeren, tot Kleeding van derzelver Gealimenteerden, geene andere, dan Inlandsche, Goederen te gebruiken; 't welk beide gunstig is ingewilligd. Wenschelyk en lofselyk ware het inderdaed, dat ieder Ingezeten des Vaderlands, ieder voor zich zelven in 't byzonder, dit voorbeeld volgde, en door hen, die onder zyn bestier staen, deed volgen, wanneer blyken zoude hoe veel 'er aen dien Tak van Handel in de Nederlanden gelegen is, en hoe billyk men de Buitenlanders, de Engelschen inzonderheid, daer in behoorde na en voorby te streven. De gemelde Resolutie luid aldus: HAERLEM.

Extract uit de Memorie van de Ed. Groot Achtb: Burgemeesteren en Regeerders der Stad Haerlem.

IS gelezen het Request, aen hun Ed. Groot Achtb: gepresenteerd door *Jakobus Krabbenbos*, *Jakobus van der Vooren* en *Christiaen van Ee*, Burgers dezer Stad, te kennen gevende dat zy ondernomen hebben zich toe te leggen op het maken van diverse Inlandsche Goederen, als Spiegeldamasten, Sargies de Boois, Voering-Saei, Kalamanken, Engelsche Greinen, Everlasten en meer andere diergelyke soorten, waer van velen voor Buitenlandsche niet behoeven te wyken; dat zy hadden ondervon-

HAERLEM.

De Gealimenteerden in eenige Godshuizen moeten met Stoffen, in deze Stad gemaekt, gekleed worden.

den dat door hen een oude Werkluiden en Jongens, die tot het maken van zware Stoffen onbekwaem waren, werk heeft kunnen gegeven worden; doch dat zy te gelyk van tyd tot tyd hebben ondervonden, dat het Debiet van dezelve Goederen eer minder als meer word, om redenen by den Requeste ter neder gesteld: dat, wanneer zy in het maken van Inlandsche Goederen zullen blyven continueren, het van de uiterste noodzakelykheid is; dat zy, benevens hunne Werklieden, zoo min als de Floers-, Fransch Linnen- en Kant-Reeders en Wevers, niet in 't Smalwevers Gilde worden betrokken, om redenen by hen in 't voorschreven Request opgegeven, verhopende dus buiten het voorschreve Gild te zullen blyven; en dat, tot Animeringe van hen en tot het debiteren van hunne Fabrieken, hun Ed. Gr. Achtb. mogte behagen de Regenten van alle Godshuizen binnen deze Stad te ordonneren tot Kleeding van die genen, die zy alimenteren, Inlandsche Goederen te gebruiken; en vervolgens verzoekende dat op hun te kennen geven favorabele Resolutien mogen worden genomen. Waerop, gedelibeerd zynde, is goedgevonden en verstaen de Suppliauten, by provisie en tot hun Ed. Gr. Achtb. nader goedvinden, te accorderen, zoo als hun Ed. Gr. Achtb. accorderen by dezen, om de gemelde Inlandsche Fabricerenden buiten het Smalwevers Gilde te mogen blyven; wordende wyders aen de Regenten van het Weeshuis, 't Kinderhuis, 't Aelmoeseniers- en Werkhuis, als mede van 't Roomsche Armenhuis, binnen deze Stad, geordonneerd om, tot Kleeding van die genen, die zy alimenteren, tot een proeve te gebruiken zoodanige Stoffen, als binnen deze Stad gefabriceerd worden; en om van hunne bevinding omtrent de qualiteit der zelve Goederen, die zy in 't gebruiken en dragen van dien zullen bekomen, aen hun Ed. Gr. Achtb. raport te doen, om als dan verder gedisponeerd te worden, als bevonden zal worden te behooren. Enz.

's GRAVENHAGE.

DE zaken, betreffende de Domeinen, in deze Provintie, door zyne Majesteit den Koning van Pruissen aen hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, afgestaen, waeromtrent nog eenige schikkingen waren overgebleven, thans tot volkomen wederzydsch genoegen afgedaen zynde, heeft het den hoogen Contractanten behaegt andermael (*) blyken te geven van hun genoegen over de handelingen noopens deze Overeenkomst gehouden, en uit dezen hoofde zyne Majesteit, de Koning van Pruissen, de gewezen Commissarissen van hare Koninklyke Hoogheid, de Heeren *de Beaufort* en *Böhmer*, ieder, doen vereeren een Geschenk van een zeer fraeie gouden Snuiftabaks-Doos, met het Afbeeldsel van zyne Majesteit en Diamanten omzet; welke in de laetste Oegstmaend aen deze Heeren is ter hand gesteld, door de Heeren van Hagen en van Hellen, die deze Negotiatien wegens het Pruissische Hof hebben helpen bevorderen. Waerop, in deze Herfstmaend, gevolgd is dat hare Koninklyke Hoogheid, de Prinses Gouvernante, aen de welgemelde Heeren *van Hagen* en *van Hellen*, in eene particuliere Audientie, ieder, met een dergelyk Geschenk van een zeer fraeie Snuiftabaks Doos, met Brillianten omzet, beschonken heeft. 's GRAVENHAGE.

De Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden hebben, op den 30 der gemelde Oegstmaend, een Plakaet gearresteert tegen de Brui-

(*) Zie hier voren bladz. 310.

's GRAVENHAGE.

Bruikers van Hoeven en Landeryen, die frauduleus en malitieuslyk gemelde hunne Hoeven en Landeryen verlaten en derzelver Granen en Veldvruchten transporteren. In dit Plakaet spreken hunne Hoog Mog. aldus:

Publicatie tegen het frauduleus verlaten der Landhoeven.

DAt Wy in ervaringe gekomen zyn, dat mits de laetstvoorgaende Oorlogs troublen (waer door de Landen, ressorterende onder dezen Staet, veelzins geleden hebben) verscheide welgestelde Bruikers door het inunderen der Landen, als anderssins, genoodzaekt zyn geweest hunne Hoeven te verlaten, en zich elders neder te zetten, of in dien tusschentyd overleden zyn, waer door de Eigenaers, na het sluiten van den Vrede hunne Landeryen weder willende doen bebouwen, genoodzaekt geweest zyn om hunne Hoeven en Landen aen onvermogende Landluiden te verhuren, en dezelven door het inkoopen en byzetten van Vee, Zaeivruchten en andere Bouwgereedschappen, en het gene verder tot de culture vereischt word, te adsisteren, om hunne Landen weder in behoorlyken staet en tot Vrugtbaerheid te brengen; dan dat de ongelukkige ondervinding geleert heeft, dat verscheide van de laetstgemelde Bruikeren op eene gansch ondankbare en malitieuse wyze hebben onderstaen, na het inzamelen en te Gelde maken der Granen en Veldvruchten, by nacht in stilte, en geadsisteerd door eenigen van hunne Consorten, met al hun Vee, Bouwgereedschappen, ingezamelde Granen of den Verkoopprys derzelven, en al het gunt verder eenigzins transportabel was, zich naer een vreemd Territoir buiten Ons Gebied te begeven en te aufugieren, zonder voldoeninge niet alleen van de verschuldigde Huurpenningen, en veelzins daer onder begrepene Lasten der Landen, maer ook van Paerden, Vee, Bouwgereedschappen, gepachte Tienden, en wat dies meer is, welke de Eigenaers voor hunne Bruikers uitgeschoten, betaeld of daer voor Borggesproken hadden; dat, door de-

ze voornoemde frauduleuse en kwaedaerdige ondernemingen, de Eigenaers der Landeryen van het hunne geprïveerd en zoodanig beschadigd wierden, dat te duchten stond dat door verscheide Eigenaers zouden worden geruïneerd en derzelver Landeryen buiten culture zouden blyven leggen.

'S GRAVENHAGE.

Publicatie tegen het frauduleus verlaten der Landbouwen.

ZOO IS 'T, dat Wy, om zodanige gepræmediteerde, frauduleuse en boosaerdige Dieveryen en Beroovingen tegen te gaen, goedgevonden hebben te ordonneren en statueren, gelyk Wy ordonneren en statuëren by deze, dat alle Huurders en Bruikers der Landeryen in de Generaliteit, die zullen komen te onderstaen op een clandestine en malitieuse wyze met hun Vee, Bouwgereedschappen en Granen of den Kooppry der gemelde Granen, zich naer een vreemd Territoir te begeven, en zich aldus fugitief te maken, latende niet alleen onvoldaen hunne verschuldigde Huurpenningen en veelzins daer onder begrepen Lasten der Landen, maer ook de Paerden, Vee, Bouwgereedschappen, gepachte Tienden en wat dies meer is, of eenige van dien, welke de Eigenaers voor dezelve Huurders en Bruikers uitgeschoten, betaeld of daer voor Borg gesproken hebben; indien dezelve Huurders en Bruikers in handen van de Justitie komen te geraken, zonder conniventie gegeesseld en gebrandmerkt zullen worden, met den strop om den hals, en daerenboven tien jaren achter een geconfineerd in een Tuchthuis.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie kome te pretenderen, lasten en bevelen Wy, dat dit Ons Plakaet alomme in het District van de Generaliteit zal worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetse daer men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen. Aldus gedaen en gearresteert, enz.

Op den 6 dezer Herfstmaend arresteerden hunne Hoog Mog. ook eene Prolongatie van het Verbod tegen den Uitvoer van Lompen enz. voor

'S GRAVENHAGE. voor de Papiermakeryen, waer omtrent zy, in derzelver Plakaet, onder anderen zeggen:

Verbod tegen den Uitvoer van Lompen enz.

ALzoo Wy, om goede redenen, en tot voordeel van de Papiermakeryen hier te Lande, in de jaren 1719, 1720, 1724, 1730 en 1739 verboden hebben den Uitvoer van Lompen, Vischwant, oud en afgesleten Touwwerk, en zulks laetst voor den tyd van vyftien jaren, dewelke met den 13 January van het aenstaende jaer staen te exspireren; en Wy noodig gevonden hebben het voorsz. Verbod voor nog eenigen tyd te continueren; ZOO IS 'T, dat Wy goedgevonden hebben aen alle en een iegelyk, wie het zoude mogen wezen, op nieuws te interdiceren en te verbieden, zoo als Wy interdiceren en verbieden mits dezen, den Uitvoer uit deze Landen van Lompen, mitsgaders van allerhande Vischwant, zoo oud als nieuw, en van oud en afgesleten Touw-werk, tot de Scheepvaert onbruikbaer zynde; als mede van alle gebroken en aen stukken gekapt Touw-werk, dat direct tot Scheeps-gebruik onbekwaem is; en zulks by provisie voor den tyd van nog vyftien jaren, op poene dat die genen, welken daer aen zullen contraveniëren, zullen verbeuren niet alleen de Lompen, het Vischwant, het oud en afgesleten, mitsgaders het gebroken en aen stukken gekapte Touw-werk, het welk uitgevoerd en agterhaeld zal worden; maer ook de driedubbele waerde van dien, en daerenboven de Wagens, Karren, Paerden, Schuiten, waer mede de Uitvoer tegen dit Ons Verbod zal komen te geschieden. Enz.

De Ed. Mog. Heeren Raden van State der Vereenigde Nederlanden, hebben, den 2 dezer Herfstmaend, gearresteert een Vierendertigste GENERALITEITS - LOTERY *van twee Millioenen, en driemael honderd en vyf en negentig Duizend Guldens*, bestaende in 40000 Loten,

19000

10000 winnende Pryzen en 512 Premien, 's GRAVENHAGE.
in zes Classen verdeeld. De Inleg in de Eerste, Tweede, Derde en Vierde Classe is telkens 10, in de Vyfde 15, en in de Zesde 20 Guldens; en de Collecte zal, als voorheen, geschieden by den Directeur *Copius*, en beginnen op den 14 der Wynmaend dezes jaers. Omtrent deze Lotery is als iets nieuws gearresteerd, dat de genen, die genegen mogten wezen zich voor den 14 October van Loten te verzekeren, zich drie Weken te voren, namelyk op den 23 September, voor den middag zullen konnen vervoegen aen den Raed van State, daer zy, ten overstaen van Heeren Commissarissen uit welgem. Raden, zullen kunnen inschryven voor zoo vele Loten, en op zoodanige Namen, Letters en Deviezen, als zy zullen begeeren. Doch zal van ieder ingeschreven Lot, by Ontvang van het zelve, boven den Inleg, betaeld worden 2 Guldens 10 Stuivers, tot een Premie ten behoeve van 't Gemeene Land. Het getal der ingeschreven Loten zal niet mogen wezen boven de 20000, en indien 't meerder mogt bevonden worden, zal het zelve door Heeren Commissarissen tot zoo verre verminderd, en in redelykheid geschikt worden met hoe veel Loten ieder Inschryver zal worden geriefd; en ten einde zy in tyds daer van onderrecht zouden kunnen wezen, zal, op den 30 September en volgende dagen, ten huize van ieder gequalificeerd Collecteur, een Lyst gevonden worden, onderteekend door den Heer Sekretaris van den Raed van State, waer uit zal blyken, hoe veel een ieder van de door hem ingeschreven Loten zal kunnen bekomen. De ingeschreven Loten zullen niet voor den 14 Oc-

's GRAVENHAGE. October kunnen worden afgehaeld, en moeten uiterlyk voor den 21 der zelfde maend afgehaeld zyn; aen niemand der gequalificeerde Collecteuren zal geadmitteerd wezen om, voor zich zelf of voor anderen, in te schryven; en niemand van de genen, die ingeschreven hebben, zal eenige Loten boven dien, 't zy met of zonder Premie of Opgeld, by eenig gequalificeerd Collecteur kunnen vorderen, en zulks geschiedende, zal het door de Collecteurs mogen worden geweigerd. Aen den *Directeur* Copius en Zoon, en aen de verdere gequalificeerde Collecteurs, word wel uitdrukkelyk verboden eenige Premie, of Opgeld te nemen van de Loten, waer van de Collecte (boven die van de invoegen als voren ingeschrevenen) aen hen zal toevertrouwd wezen; zynde hen alleenlyk vrygelaten van de Loten, die zy uit deze niet ingeschrevene massa by gedeelten zullen uitgeven, Opgeld te nemen, naer advenant van twee Guldens voor een geheel Lot, zonder meer; gelyk mede een redelyken Winst te nemen op zulke Loten, dewelken zy, na dat die reëelyk en met der daed reeds gecollecteerd en aen de Inleggers in vollen eigendom overgegaen waren, ter goeder trouwe zullen hebben ingekocht, en weder by Geheelen of Gedeelten verkoopen zullen. Voor het overige zyn de Conditien als by vorige Loteryen; zoo wegens de Termynen van het trekken der Classen, als de Kortinge voor de Pryzen, enz.

De Staten van Holland en Westvriesland, te weten gekomen zynde, dat door de Koekbakkers ten platten Lande, die op de Grenzen dezer Provintie wonen, fraudes worden gepleegd tegens de Ordonnantie van het Gemael; dat mede

mede de Hollandsche Koekbakkers en Koek- kramers, die met Hollandsche Koek buiten deze Provintie reizen, by derzelver terugkomst, vreemde Koek, zonder betaling van den gestelden Impost, in de Provintie word gebragt, onder voorwendsel dat het Hollandsche Koek is, met welken zy uit Holland waren vertrokken en die onverkocht was gebleven; hebben tot voorzieninge hier in, op den 27 der laetste Oegstmaend, het volgende gestatueert: 'sGRAVENHAGE.

Ordonnantie tegen de Fraudes der Koekbakkeren.

I. DAt de Koekebakkers van het platte Land dezer Provintie, welke op de Confinien wonen, geen meerder Koek of diergelyk Gebak zullen mogen verzenden, dan naer het getal der Zakken Graen, welke zy in qualiteit als Koekebakkers by de Gaerders dezer Provintie hebben verimpost, gerekend ieder Haegsche Zak Graen, Tarw en Rogge, door malkanderen geslagen, op twee honderd en veertig ponden Koek, grooter of kleiner Zakken naer proportie; en dat door hun van de meerdere quantiteit Koek of diergelyke Gebak, die zy boven de quantiteit Graen, die zy aengegeven hebben, ieder Haegsche Zak op twee honderd en veertig ponden Koek gerekend, en boven de Koek, die zy met behoorlyk Billiet kunnen toonen van andere ingeslagen te hebben, na het einde van het jaer, uitwyzens de Uitslag Billietten, bevonden zullen worden verzonden te hebben, aen den Gaerder hunner Woonplaets zal moeten worden betaeld, even als van de vreemde Koek zes Guldens van de honderd ponden, en de Tiende Verhooging daerenboven, offschoon zy wilden voorgeven dat zy dezelve Koek na hun terugkomst weder voor de tweedemael verzonden hadden; blyvende niettemin de Boete en Pœne tegen de Fraudateurs gestatueerd in zyn geheel.

II. Dat de Koek of diergelyk Gebak, welke eenmael uit de Steden of Dorpen dezer Provintie naer buiten deze Provintie zal zyn verzonden geweest,

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie tegen de fraudes der Koekbakkeren.

niet wederom, het zy geheel of ten deele in deze Provintie zal mogen worden ingebragt, dan met betaling, op de eerste Plaets van deszelfs aenkomst binnen deze Provintie, van een Gulden en vyftien Stuivers, en de Tiende Verhooging daerenboven voor ieder honderd ponden, even en op de zelfd Boete en verbeurte, als by het derde en zevende Artikel van de Ordonnantie op het Gemael, en de Publicatie van den 2 November 1753 omtrent de van buiten inkomende Koek is gestatueerd.

En dat, om alle gelegenheden af te snyden, dat onder den naem van Hollandsche Koek geen vreemde Koek worde ingebragt, voortaen alle die genen, welke Hollandsche Koek of diergelyk Gebak, het zy binnen, het zy naer buiten deze Provintie (werwaerds het ook wezen mag) willen verzenden, gehouden zullen zyn, wanneer de quantiteit meer bedraegt dan vier Ponden, om by den Gaerder van de Plaets der Verzending te halen een Billiet van Twaelf Penningen, onder anderen inhoudende het Getal Ponden, op een boete van drie honderd Guldens en verbeurte van den Koek en diergelyk Gebak, welke zonder zoodanig een Uitslag Billiet, naer elders binnen of naer buiten deze Provintie verzonden zal worden.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, lasten en bevelen Wy, dat deze zal worden gepubliceerd en geaffigeerd, alwaer het zelve te geschieden gebruikelyk is.

De Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvriesland hebben, ingevolge het Octrooi hunner Ed. Gr. Mog. van den 3 der Wintermaend des jaers 1749, op den 29 der laetste Oegstmaend, gearresteert eene Ordonnantie, volgens welke het Recht van het *Klein Zegel* in de Steden en Landen van Vianen en Ameide, met de onderhoorige Dorpen, zal betaeld worden.

Art. I.

Art. I. Eerstelyk zal van nu voortaen in de Steden en Landen van Vianen en Ameide, met de onderhoorige Dorpen, betaeld worden het Recht van het Klein Zegel, van alle Acten, Requesten, Schrifturen, Instrumenten, Bewysstukken en Munimenten, hoedanig, by wie, op welk een wyze, mitsgaders aen en voor hoedanige Vergaderingen, Collegien, Rechtbanken, Weeskamers en andere, zoo publique als private Personen, dezelve zullen worden gepresenteerd, ingediend of verleden, zonder dat dezelve anders geschreven zullen mogen worden als op gezegeld Papier of Francyn, geparaphreert door den Sekretaris dezer Stede Vianen, als Parapheur van het Zegel, en dat ten pryze hier na gespecificeerd, op pœne van vyftig Guldens voor ieder Acte of Instrument, het welke ongezegeld of niet naer behooren gezegeld en geparaphreerd zal zyn, te betalen, zoo by den Griffier, Sekretaris, Advokaet, Procureur, Deurwaerder, Gerechtsbode, Notaris en voorts by alle de genen, die zulke ongezegelde of defectueuse Acten of Instrumenten ingesteld, verleden, gebruikt of geproduceerd zullen hebben, als by de genen, die zoodanige ongezegelde of defectueuse Acten of Instrumenten zullen hebben aengenomen en geacquiesceert, en dat boven de pœnen en straffen, die hier na particulierlyk onder ieder Artikel worden uitgedrukt, te appliceren de voorschreve Boete, als ook alle de anderen, in deze Ordonnantie begrepen, een derdepart ten behoeve van den Aenbrenger, een derde ten behoeve van den Officier, en het resterende derdepart ten behoeve van den Armen.

's Graevenhage. Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

II. Ten welken einde geen Griffiers, Sekretarissen, Adjuncten of eenige andere Personen, eenige Acten, Schrifturen, Rechten, Instrumenten, Bewysstukken of Munimenten, het zy dezelve in Zakken of Bondels byeen gedaen, of wel ongebonden, en afzonderlyk overgegeven, gefurneerd of gepresenteerd zullen worden, zullen mogen aennemen, zonder dezelve alvorens nagezien en van

's GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

de opgedrukte Zegels kennisse genomen te hebben, en indien bevonden mogte worden de voorschreve Stukken of eenige van dien ten respecte van het voorsz. Zegel niet naer behooren te zyn gequalificeerd, dat alsdan daer van aen den Drossaerd aenstonds kennisse zal worden gegeven, en by den Contraventeur de voorschreve Boeten *ilico*, en zonder eenig dilay te moeten voldoen, daerenboven zal by geene Rechters of Arbiters op alzulke ongezegelde of defectueuse Acten of Instrumenten eenig reguard genomen of recht gedaen mogen worden, ten zy alvorens de gestatueerde Boeten effectivelyk worden betaeld en zoodanige niet gezegeld of onbehoorlyk gezegelde Acten of Instrumenten, tot redemtie, op een Zegel van dubbeld het beloop van den geordonneerden prys geschreven zyn.

III. Niemand zal vermogen een afgescheurd Zegel te plakken op eenige Blanco's of ander beschreven Papier, op pœne van honderd Guldens, en boven dien als een Falsaris arbitrairlyk gecorrigeerd te worden.

IV. En zullen op een Zegel van drie Stuivers geschreven worden alle Requesten, Supplicatien, Memorien of Remonstrantien, en alle andere schriftelyke Adressen, het zy dezelve aen ons, aen de Heeren Gecommitteerde Raden, aen de Kamer van Justitie te Vianen, of respective Gerechten of de Leenhoven van de Huizen van Vianen en Ameide worden gepresenteerd, mitsgaders aen Dykgraven en Hooge Heemraden of Schouten en lage Heemraden van eenige Waterschappen, Collegien of andere Societeiten, zoo in de Stad en Landen van Vianen en Ameide, die eenig gezag of authoriteit hebben, en waer aen iemand eenig schriftelyk Verzoek of Supplicatie doet, uitgenomen die Requesten, die om hun importantie hier na tot hooger prys zullen worden uitgetrokken, en zullen op een gezegeld Papier of Francyn van drie Stuivers geschreven worden, zonder dat men zal mogen volstaen, ten reguarde van dit Zegel en andere Zegels

gels van hooger prys, met een Omslag van gezegeld Papier te gebruiken, alle Procuratien, Attestatien, Certificatien, Protesten, Recepissen van geconsigneerde Penningen, Acten van Cautie, Garand en Indemnité, indien de somme komt te bedragen honderd Guldens en daer boven, op een Zegel van zes Stuivers; item alle Acten uit de Rolle, Insinuatien en Arresten, Relatien van Citatien, van Sommatien, van Renovatien en van Gyzelingen, en generalyk alle Acten, gebruikt wordende tot de executie van een Sententie, Vonnisse of Decreet; en zal mede van alle Aflezingen, Proclamatien en Kerkgeboden t'elkens, en ieder Publicatie, de Billietten of ten minsten een van dien behoorlyk gezegeld en by den Bode geteekend, en in cas van combinatien van eenige Partye op een Billiet, als dan daer toe te nemen een Zegel van de veelheid der Partye, en welk gezegeld Billiet ter Secretarye zal gebragt, om aldaer geliasseerd en bewaerd te worden, moeten geschreven zyn op een Zegel van drie Stuivers; en zullen geene Relatien van Sommatie, Renovatie, noch eenige andere Acten van Executie, op een Zegel achter den anderen gesteld, maer ieder van dien separatelyk op een Zegel geschreven moeten worden; gelyk het ook niet geoorloofd zal zyn in eenige Proclamatie, Kerkgebod of Aflezinge, het zelve Zegel te combineren; alle Grossen van Procuratien, mede op een Zegel van drie Stuivers; en zullen de Minuten der zelve voortaen worden gepasseerd op een Zegel van zes Stuivers, en zal van nu voortaen geen Procureur voor eenige Rechtbank of Collegie, zoo voor den Eisscher als Verweerder mogen furneren, ten zy hy kwam te exhiberen het Gros van een Procureur by een Sekretaris, Notaris of ander publiek Persoon gepasseerd, met aenteekening op dezelve, dat de Minute daer van is geschreven op een Zegel van zes Stuivers; alles op p œnevan vyfentwintig Guldens.

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

V. Alle Tol- en Poortersbrieven, item alle authentique Copyen, Extracten uit Boeken of Regis-

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vlanen en Ameide.

ters, (daer onder mede begrepen Extracten uit Doopboeken) mitsgaders alle Attestatien wegens Huwelykſche Proclamatien, en wettige Solemnisatie van Huwelyken; zullen moeten geschreven worden op een Zegel van drie Stuivers, op pœne van vyfentwintig Guldens als voren; en zullen alle Personen, zich in den Echten Staet begevende, gehouden wezen, binnen veertien Dagen na het voltrekken des Huwelyks, de voorgemelde gezegelde Attestatien te ligten, of by faute van dien gelyke pœne incurreren.

VI. De Copyen, dienende tot Communicatie aen Partyen van alle Schrifturen en Bewysstukken, voor eenige Rechters of Arbiters ingediend, zullen ieder moeten geschreven worden op een Zegel van drie Stuivers, op pœne als voren.

VII. Alle Schrifturen van Eisch, Antwoorde, Rescriptie, Exceptie, Repliek, Memorien, Additien, Debat, Contradebat, Solutien, Supersolutien, Reprochen, Salvatien, Declaratien, Diminutien, Contradiminutien, Demonstratien, Nieuwe Feiten, Feiten Possessoir, Destructif, Interrogatorien, Contra-Interrogatorien, Intendith, Inventarissen van Stukken en Munimenten, Ampliatien van dien, Recueilen, Deductien, Advertissementen van Rechten, en generalyk alle Schrifturen, van wat benaminge of nature die zouden mogen wezen, dewelke voor Rechters of Arbiters worden overgelegd; wel verstaende dat van alle de voorschreve Schrifturen van vyftig Artikelen tot honderd Artikelen groot zynde, zal moeten gebruikt worden een Zegel van zes Stuivers, boven honderd tot twee honderd Artikelen, een Zegel van twaelf Stuivers, en boven twee honderd Artikelen tot vier honderd Artikelen, een Zegel van vierentwintig Stuivers, en boven de vierhonderd Artikelen een Zegel van vyftig Stuivers; en ingevalle eenige Schrifturen mogten zyn gesteld, dat niet bekwamelyk die ordre zoude gevolgd kunnen worden of geëmploieerd kwam te worden in zaken, daer de somme, zoo in Conventie als Reconventie geëischt, te samen kwam te excederen

de

de somme van duizend Guldens, of dat de voorschreve Schrifturen in een possessoire materie wierden geëmploieerd, als wanneer dezelve geschreven zullen worden op een Zegel van twaelf Stuivers, gelyk mede alle schriftelyke Consultatien en Advisen van Rechtsgeleerden, zullen moeten gesteld worden op een Zegel van twaelf Stuivers; en zullen die, welken genomen worden by Rechtsgeleerden buiten Vianen, moeten worden gemunieerd op een gelyk Zegel van twaelf Stuivers; en zal van nu voortaen geen zake op eenige Rollen mogen worden gepresenteerd, tot wat termyn het zelve zoude mogen wezen, of zal daer van alvorens aen den Griffier, Sekretaris of andere Personen, tot het houden van de Rollen gequalificeerd, moeten worden overgeleverd een schriftelyke Presentarie, gesteld op een Zegel van drie Stuivers, zonder dat dezelve anders zullen mogen opgelezen worden, *exempt zaken niet bedragende boven de honderd Guldens*, behalven die op de Rolle voor Commissarissen van onder de vyfentwintig Guldens gehouden wordende; item alle Verbalen, gehouden voor Commissarissen, en Judiciële Acten, vervattende de Dingtalen van Partyen Contendenten, mitsgaders Sententien, niet excederende de somme van vyfentwintig Guldens, zullen moeten gesteld worden op een Zegel van drie Stuivers, op poene van dertig Guldens.

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

VIII. En zullen op een Zegel van zes Stuivers geschreven worden alle Sententien, Definitif of Interlocutoir, Decreten of andere Decisien van eenige Rechters of Arbiters, in zaken daer, zoo in Conventie als Reconventie, geëischt is de somme van twee honderd Guldens en daer beneden; maer in zaken, excederende de voorsz somme tot zes honderd Guldens inclus, op een Zegel van twaelf Stuivers; en in zaken boven de zes honderd Guldens tot duizend Guldens incluis, als mede in materie Matrimonieel, Possessoir en van Injurien, zullen de Sententien en Decisien moeten worden gesteld op een Zegel van vierentwintig Stuivers, en in zaken boven de duizend Guldens monterende,

's GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

mitsgaders in cas van Revisie, op een Zegel van twee Guldens tien Stuivers, en alle Brieven van Decreet op een Zegel van gelyke somme, alles op pœne van dertig Guldens; alle willige Condemnatien te decerneren op Obligatien, Contracten, Huurcedullen, Compromissen, Uitspraken, Verbalen, Accoorden en generalyk alle Acten, geene uitgezonderd, daer op dezelve Condemnatien verzocht en gedecerneerd zullen worden, zonder onderscheid of het zelve by de Edele Kamere van Justitie of andere Rechtbanken word verzocht, zullen moeten worden gesteld op een Zegel van vierentwintig Stuivers, zonder daer onder te begrypen de Condemnatien by de voorschreve Kamere of Rechters te decerneren, op eenige Jurisdictie Termynen, en Acceptatien en Verdragen, by de respective Procureurs dienaengaende te maken.

IX. Alle Executorialen, op de voorschreve Sententien en Decreten te depecheren, zullen moeten worden geschreven van half zoo veel Geld als ten reguarde van de Zegels der Sententien is gestatueerd, op pœne als voren.

X. Alle Inventarissen van Goederen, Maekgescheiden, Lootcedullen en Uitkoopen, mitsgaders Rekeningen van Voogden over Weezen, van Curateuren van desolate Boedels, en van Penningmeesters of Gadermeesters van gemeene Landen, of van eenige Collegien, zoo in de Steden, als ten platten Lande, als ook eenige Duplicaten derzelver Rekeningen, zullen moeten geschreven worden op een Zegel van zes Stuivers, indien dezelve in ontvang bedragen vyfhonderd Guldens en daer beneden, doch boven vyfhonderd Guldens tot duizend Guldens incluis, op een Zegel van twaelf Stuivers, boven duizend tot drieduizend Guldens, op een Zegel van vierentwintig Stuivers, boven drieduizend tot zesduizend Guldens, op een Zegel van vyftig Stuivers, boven zesduizend tot tienduizend Guldens, op een Zegel van vyf Guldens, en boven de tienduizend Guldens, op een Zegel van tien Guldens; en zullen de Duplicaten mogen vol-

staen

ftaen met een Zegel van zes Stuivers; doch ten re- 's GRA-
guarde van de Gemeene Lands Rekeningen zullen VENHA-
dezelve zonder onderscheid op een Zegel van twaelf GE.
Stuivers, en de Duplicaten op een Zegel van zes
Stuivers geschreven moeten worden. Dat alle Re- *Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.*
keningen en Declaratien van eenige Verdiensten en
Leverantien aen de Stad, Ambachten en Gemeene Landen zullen moeten geschreven worden op een Zegel van drie Stuivers, indien de somme, daer in bevat, niet exedeert vyftig Guldens, en daer boven tot honderd Guldens, op een Zegel van zes Stuivers, en boven de honderd tot vyfhonderd Guldens, op een Zegel van twaelf Stuivers, en daer boven, op een Zegel van vierentwintig Stuivers, op pœne als voren.

XI. Alle Obligatien onder de hand, en de Minuten voor Notaris of anderszins verleden, inhoudende honderd Guldens en daer beneden, zullen geschreven worden op een Zegel van drie Stuivers, en dezelve somme excederende tot vierhonderd Guldens toe, op een Zegel van zes Stuivers; daer boven monterende tot duizend Guldens toe, op een Zegel van twaelf Stuivers, en boven duizend Guldens tot twee duizend Guldens toe, op een Zegel van een Gulden vier Stuivers, en meerder dan twee duizend Guldens bedragende, op een Zegel van vyftig Stuivers, en zullen de Grossen van dien op een Zegel van gelyke calibre geschreven en uitgeleverd worden.

XII. Alle Huurcedullen van Huizen, Landen, en andere vaste Goederen, onder de hand, en de Minuten voor Notaris of anderzins gepasseerd, zullen geschreven worden op een Zegel van drie Stuivers, indien alle de Jaren huur, daer in vervat, te zamen tachtig Guldens en daer beneden importeren, indien daer boven tot tweehonderd Guldens toe, op een Zegel van zes Stuivers, boven de tweehonderd tot zeshonderd Guldens incluis beloopende, op een Zegel van twaelf Stuivers, boven zeshonderd tot duizend Guldens op een Zegel van een Gulden vier Stuivers, en Sho-

's GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Huuren en Ambiele.

ven duizend tot drieduizend Guldens, op een Zegel van vyftig Stuivers, en drieduizend Guldens excederende, op een Zegel van vyf Guldens; de Grossen of Kopyen op een Zegel van zes Stuivers; ten zy de Minute geschreven is op een Zegel van drie of zes Stuivers, dan op een Zegel van drie Stuivers; en zullen geene Continuatien en Prorogatien van Huure mogen worden gesteld op de oude Huurcedullen, maer op nieuws geschreven worden op een gelyk Zegel, naer advenant de somme, als ten aenzien der eerste Huure is geordonneerd, alles op de paene van dertig Guldens te verbeuren, zoo wel by den Huurder en Verhuurder, als by den Notaris, of ander publiek Persoon, hier tegens peccerende.

XIII. Ook zullen geene Verhuuringen van onroerende Goederen, of Continuatien van dien, eenige Verbindtenis, Recht of Actie geven, tot prestatie der Huure, voldoeninge der Huurpenningen, of eenig legael Hypotheecq, ten zy daer van Huurcedullen gemaekt en op de geordonneerde Zegels gesteld zyn, en zullen daerenboven de Verhuurders en Huurders, nagelaten hebbende zoodanige Huurcedullen te doen maken, vervallen zyn in de voorschreven Boete van dertig Guldens.

XIV. Alle Minuten van Koopcedullen, het zy van vaste of roerende Goederen, Donatien, en Transporten van Meubilen, Goederen, Actien en Crediten, item alle Contracten, Transactien, Compromissen, Acten van Additie en Repudiatie van Erffenisse, Authorisatie op eenige Voogden of Curateurs, en generalyk alle Acten in deze Ordonnantie op geen minder of meerder Zegel getaxeerd, zullen moeten geschreven worden op een Zegel van zes Stuivers, welverstaende, dat tot ieder Perceel van vaste Goederen een Zegel van die Calibre zal genomen moeten worden, op paene van dertig Guldens als voren, zonder onderscheid, of dezelve Acten voor een publiek Persoon of onder de hand worden gepasseerd.

XV. En ordonneren Wy, dat van alle Contracten en Inſtrumenten, daer by de Contrahenten wederzyds tot het een of het ander te doen, te preſteren of te betalen, worden geobligeerd, zullen worden geſchreven twee aleens luidende Inſtrumenten, en ieder van dien geſteld op een behoorlyk Zegel, op de pœne van vyfentwintig Guldens.

's GRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.

XVI. Alle Minuten van Rentebrieven en Hypothecatien, midsgaders Tranſporten van dien, en alle Opdragten, zoo wel van roerende als onroerende Goederen, als mede alle Verlelbrieven, Plegten, en ſimpele Octroyen van Leenen, zullen geſchreven worden op een Zegel van twaelf Stuivers; doch indien dezelven Acten boven de duizend Guldens continueren tot tweeduizend Guldens toe, op een Zegel van vierentwintig Stuivers, boven tweeduizend tot vyfduizend Guldens, op een Zegel van vyftig Stuivers, en boven de vyfduizend Guldens, op een Zegel van vyf Guldens, op pœne van veertig Guldens.

XVII. Alle Huwelykſche Voorwaerden onder de hand, en de Minuten voor Notariſſen of andere publieke Perſonen gepaſſeert, de Memorien en Specificatien daer toe ſpecterende, zullen geſchreven worden op een Zegel van twaelf Stuivers; en indien een van beide de Contrahenten of de Contrahenten reciproce daer by in eigendom of vruchtgebruik, of op eenige andere manieren geavantageerd komt of komen te worden, met het beloop te zamen van duizend Guldens en daer boven, op een Zegel van vierentwintig Stuivers, en drieduizend Guldens en daer boven beloopende, op een Zegel van twee Guldens tien Stuivers, en zesduizend Guldens en daer boven beloopende, op een Zegel van vyf Guldens, en duizend Guldens en daer boven beloopende, op een Zegel van tien Guldens, op pœne voorſchreven.

XVIII. Alle Minuten van Teſtamenten, Codicillen, en andere uiterſte Diſpoſitien voor Sekreta-

'sGRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en 'Ameide.

tariffen, Notariffen, of andere publieke Perfonen gepaffeerd, zullen gefchreven worden op een Zegel van twaelf Stuivers, desgelyks alle befloten Teftamenten en Acten van indorfatie op dezelve, doch indien de Teftateuren gegoed zyn tot tweeduizend Guldens en daer boven, op een Zegel van vierentwintig Stuivers, en drieduizend Guldens en daer boven, op een Zegel van twee Guldens tien Stuivers, en zesduizend Guldens en daer boven, op een Zegel van vyf Guldens, en tienduizend Guldens en daer boven gegoed zynde, op een Zegel van tien Guldens, alles op pœne als voren.

XIX. De Groffen of Principalen van alle Acten en Inftrumenten, die voor Griffiers, Sekretariffen of Notariffen worden gepaffeerd, zullen by dezelve moeten worden afgefchreven binnen veertien dagen na dat dezelve gepaffeerd zyn, op een behoorlyk bezegeld Papier, bedragende de vierde van de waerde van het Zegel waerop de Minut gefchreven is, behalven die, welken op Zegels onder de twaelf Stuivers gefchreven zyn, zullen op een Zegel van gelyke Calibre gefchreven moeten worden, op pœne van vyftig Guldens t'elkens by den nalatingen te verbeuren.

XX. Alle Requeften, om te hebben Mandament van Revifie, Purge, Debitis, Complainte, Brieven van Beneficie van Inventaris, van Ceffie, Inductie en Atterminatie, zullen gefchreven worden op een Zegel van twaelf Stuivers, op pœne van dertig Guldens.

XXI. Alle Requeften om te hebben Remiffie, Gratie of Pardon, Impuniteit, Sauvegarde, Landwinninge, Seureté de Corps, of continuatie van dien, Brieven van Legitimatie en van *Venia Ætatis*, zullen moeten worden gefchreven op een Zegel van vyftig Stuivers; Item om in eenige Submiffie te worden ontfangen, of om een zaek te mogen hebben verklaerd civiel of compofibel, of van Leengoederen by Subftitutie te mogen difponeren, of om dezelve allodiael, of van beter conditie ge-

gemaekt te hebben, of om te hebben Adjuncten in cas van Revisie, zullen worden geschreven op een Zegel van eene Gulden vier Stuivers, op pœne van veertig Guldens. 's GRAVENHAGE.

XXII. Alle Mandamenten, Brieven en Gratien, waer van de Requesten hier voor zyn gementioneerd, zullen geschreven worden op een Zegel van dubbeld het beloop der waerde van het Zegel van de voorschreve respective Requesten daerom gepresenteerd, zonder dat van eenige Gratien of Voordeelen de Resolutien in margine der Requesten zullen worden geschreven, maer een separate Acte op een behoorlyk Zegel daer van gemaekt; alles op de respective pœnen ten reguarde van de Requesten hier van gestatueerd. *Ordonnantie op het Klein Zegel over Vianen en Ameide.*

XXIII. De Commissien, dewelke wy ten behoeve van eenige Officianten zullen doen depecheren, zullen moeten geschreven worden op een Zegel van twee Guldens tien Stuivers, in cas het Revenue of Inkomen van het Officie (de Emolumenten daer onder gerekend) niet meerder komt te bedragen als honderd vyftig Guldens jaerlyksch, en boven de honderd vyftig Guldens, bedragende driehonderd Guldens jaerlyksch, op een Zegel van vyf Guldens, en boven de driehonderd tot vyfhonderd Guldens jaerlyks tot duizend Guldens, op een Zegel van tien Guldens, en boven de duizend Guldens, op een Zegel van twintig Guldens.

XXIV. Niemand zal van het Recht van dit Klein Zegel exempt wezen, dan alleen Armhuizen en Godshuizen, mitsgaders arme en miserabele Personen, dewelke in Rechten *pro Deo* gediend worden, en zal in hun reguard op alle Judiciele Geschriften in plaetse van het Zegel gesteld worden *pro Deo*.

XXV. Item zullen geen Klein Zegel subject wezen alle Ordonnantien en Resolutien, mitsgaders Billietten van Publicatien, de Policie of Regeringe concernerende.

XXVI. Geene Acten of Instrumenten, buiten onse vrye Heerlykheden van Vianen en Ameide ge-

'sGRAVENHAGE.

Ordonnantie op het Klein Zegel over Vlaenen en Amsteldam.

gepasseerd, en zullen geëxploicteerd, noch in Rechten geproduceerd mogen worden, ten zy daer nevens gevoegd worde Copie authenticq van dien, geschreven op zoodanigen Klein Zegel, als de qualiteit der Acten of Instrumenten volgens deze onze Ordonnantie requireert, of zullen dezelve met een Omslag op een behoorlyk Zegel door den Griffier of Sekretaris geëndorseerd moeten zyn gemunieerd, op pœne als voren.

XXVII. De Parapheur van het Zegel zal altyd van gezegelde Papieren en Francynen voorzien zyn, en van ieder Zegel voor het Papier ontfangen acht Penningen, en voor het Francyn de waerde van dien, naer advenant van de grootte; als mede voor het Parapheren vier Penningen, en van de Collecte van het Zegel genieten den twintigsten Penning, zullende dezelve Parapheur geen Zegels mogen slaen dan ten overstaen van twee Commissarissen uit den Magistraet of Gerechte.

XXVIII. De onderhouding dezer onzer Ordonnantie zal aenvang nemen met de Publicatie.

XXIX. En op dat niemand van het gene voorschreven is eenige ignorantie pretendere, begeeren wy, dat dezelve tydelyk zal worden afgekondigd en geaffigeerd, ter plaetse daer men gewoon is zulks te doen. Enz.

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

BUrgemeesters en Regeerders dezer Stad, ondervonden hebbende, dat, in de Instructie der Stads Doctoren, Stads Chirurgyns, Stads Breukmeesters, Stads Apothekers en Stads Vroetmeesters, eenige Artikelen waren, die Redres en Veranderinge nodig hadden, hebben goedgevonden, zoo voor de nuttigheid van 't Gemeen als ter onderrichtinge van de gemelde Amtenaren, eenige nieuwe Instructien op te stellen, ten einde een ieder, in het zyne, zich

zich hier naer, ten zy by eene volgende Ampliatie of Alteratie hunner Ed. Groot Achtb., voortaen regulere. Deze Instructien, gelyk hunne Ed. Groot Achtb. zeggen, hebben hare aenleidinge mede door het verplaetsen der Stads Apotheek, die wel eer stond aen de Stads Paerdenstal, achter het Stadhuis, welke Gebouwen tegenwoordig vertimmerd en tot een algemeen Posthuis gereed gemaekt worden, naer het Sint Pieters Gasthuis op de Oudezyds Achterburgwal. Zy zyn reeds, den 2 der Louwmaend dezes jaers, gearresteerd; doch, den byzonderen pligt der bovengenoemde Amtenaren betreffende, niet zoo terstond ter kennisse van het Gemeen gekomen, als anderen, die gepubliceerd en alomme geaffigeerd worden. Ons stonden zy, onzes oordeels, echter niet te vergeten, als te loffelyk aentoonende de zorge der Overheden voor de behoeftige Ingezetenen, en de menage en het goed bestier, dat hunne Ed. Groot Achtb. hier in trachten te handhaven. Wy zullen derhalven het hoofdzakelyke van deze Instructien mededeelen.

AMSTELDAM,

IN de *Instructie voor de Stads Doctoren* word dezen aenbevolen alle de genen naeuwkeurig te examineren, die voor anderen Medicamenten halen, ook te vernemen of de Patienten waerlyk onbekwaem zyn zelf te komen, en als dan of de Doctoren zullen gehouden zyn de Visite te geven; onderzoekende tevens of de Patienten waerlyk zoo nooddruftig zyn, dat zy Medicamenten voor niet moeten hebben. Van deze gevisiteerden zullen de Doctoren aenteekening houden van den Naem, Woonplaets, Ouderdom en Beschryving van de Ziekte. Alle Patienten, die tot eenige Gemeente behooren, moeten worden afgewezen; als mede Passanten, Landloopers, Bedelaers, Schurfde en Pok-

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroetmeesters.

AMSTELDAM.

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroetmeesters.

Pokkige Menschen, Varensgasten in dienst van de Admiraliteit, Compagnie of particuliere Reederyen. De Stads Doctoren zullen, met voorkennisse van Regenten van St. Pieters Gasthuis, eenige reizen in 't jaer inspectie moeten nemen van de Medicamenten in de Apotheek. Hun word gelast, ten minsten alle maenden eens, de Rekening van den Apotheker na te zien, voor zoo verre de Armen der Stad aengaet, en volgens hunne Boeken de Recepten te collationeren. Ten minsten twee Stads Doctoren moeten van elf tot een uuren daeglyks aen de Stads Apotheek present zyn, om de Patienten, die gaen en staen kunnen, te visiteren, en tevens de bewyzen onderzoeken of dezen tot de Stads Apotheek behooren. De Stads Doctoren zullen, met het einde van het jaer, de Rekening van den Stads Apotheker behoorlyk sluiten en met de Consumtie collationeren. Zy zullen ook met den Apotheker en de Chirurgyns, den eersten Vrydag in de maend, te zamen komen, om over 't voorgevallene raed te plegen en te onderzoeken of by een van allen iets ten gemeenen nutte is aengemerkt. Behalven de maendelyke Byeenkomst, zullen twee Stads Doctoren en een Chirurgyn, op den derden Vrydag in de maend, vergaderen, om met den Stads Instrumentmaker de gebrekkelyken en verminkten te examineren, en die genen, welken Instrumenten nodig hebben, aen hunne Ed. Groot Achtb. recommanderen. Tweemael in ieder maend zullen twee Stads Doctoren en een Chirurgyn te zamen komen, om met de Stads Breukmeesters over de voorgevallen Breuken te handelen, behoudens de vryheid om ondertusschen het nodige in 't werk te stellen, mits hier van kennis gevende op den eersten Zitdag; ook moeten de Namen en Woonplaetsen der Patienten naeuwkeurig aengeteekend worden, en mogen geene Breukbanden, dan op expresse order van voorn. Doctoren, in Rekening valideren. De Rekeningen van de Breukmeesteren en Instrumentmakeren zullen by de Stads

Doc-

Doctoren worden nagezien, met het Boek in den Apotheek gecollationeerd en onderteekend. Alle fyne Simplicia, zoo van Drogues als Kruideniers Waren, en verders alles, wat in den Apotheek vereischt word, zal door de Regenten van het St. Pieters Gasthuis worden verzorgd en ingekocht, doch van consideratie synde zal het door Stads Doctoren, zoo omtrent de qualiteit als prys, worden geëxamineerd. De bewaring en toezigt zal blyven aen den Stads Apotheker, onder verantwoording aen de Regenten en het Examen der Stads Doctoren ten opzigte der conservatie. Tot voorkominge van wanorders zullen, door de Stads Doctoren en Chirurgyns, geen andere Patienten worden bediend dan alleen van de Stad en van geene andere Gemeenschappen. Het Inspectors Amt van den Stads Apotheek, zal voortaen door de Stads Doctoren, ieder op zyn beurt worden waergenomen, kunnende volstaen met tweemael ter week by de uitreikinge der Medicynen present te zyn, waer voor hun, boven 't gewoon Salaris, gezamentlyk jaerlyks 150 Guldens worden toegelegd.

AMSTELDAM.

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroetmeesters.

Hier op volgt de *Instructie voor de Stads Chirurgyns*. Dezen mogen geen Patienten van Stads wegen helpen zonder Briefje van de Wykmeesteren, met uitsluitinge van allen, die tot den Stads Apotheek niet behooren, boven breeder gemeld; doch in geval van doodelyke en zeer gevaerlyke Wonden, het Biljet van de Wykmeesteren niet voor handen was, zal het eerste Verband by den Chirurgyn mogen geschieden. Alle Medicynen uit den Stads Apotheek zullen by de Chirurgyns, gelyk by de Stads Doctoren, moeten worden gespecificeerd, ten wiens behoeve, op wat tyd, en hoe lang (is 't mogelyk) zyn geappliceerd. De Chirurgyns moeten de Patienten, die gaen kunnen, eerst adresseren aen de Stads Doctoren, op dat dezelven, na het aenteekenen van hun Kwael en Woonplaets, met een Renvers den Chirurgyn mogen worden aenbevolen. De Patienten niet gaen

AMSTELDAM.

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apotbekers en Vroetmeesters.

kunnende, zyn de Chirurgyns gehouden die te visiteren en te onderzoeken of wel Stads Patienten zyn, en als dan by de eerste gelegenheid aen de Stads Doctoren het Biljet der Wykmeesteren toe te zenden met bekendmaking der Kwael. De Stads Doctoren vermogen zich by het Verband te laten vinden en de Patienten van de Chirurgyns te visiteren, zoo dikwyls als zy zullen goed oordeelen, ten deele om Observantie en goede Ondervinding te maken, als mede om de innerlyke Medicynen en Stads voordeel te helpen bezorgen. Alle maenden zullen de Chirurgyns Rekening doen aen de vier Stads Doctoren, om dezen de grootte der Consumtie te doen zien en het getal hunner continuerende Patienten. De Chirurgyns zullen alle disorders en ongeregeltheden trachten te stuiten, die, in het appliceren der Medicynen en bezorgen der Patienten, door hunne Knechts worden begaen; ten welken einde by den Stads Apotheek een bekwaem Verbandhuis vervaerdigd is, daer een ieder Chirurgyn of twee van hun te gelyk op een vasten tyd, wanneer de Doctor van ieder Chirurgyn aldaer present is, zich zullen moeten laten vinden, en alwaer ook voor ieder een Kasje gereed gemaekt is, om de noodige Pleisters, Zalven, enz. in te bewaren. De Chirurgyns moeten hunne maendelyksche Defecten, daegs voor de Vergadering, aen Stads Doctoren overleveren, op dat de Medicamenten tegens den tyd der Vergadering mogen gereed gemaekt zyn, en hun in tegenwoordigheid van het gansche Collegie overgeleverd worden. Een Chirurgyn in zware gevallen, in zyn Wyk, raed en hulp van noden hebbende, moet daer toe vragen den Chirurgyn van de volgende Wyk. By voorbeeld; de Chirurgyn van de Wyk No. 1 zal tot zyn assistentie hebben dien van No. 2, die van No. 2 dien van No. 3, en zoo vervolgens. Geen Stads Chirurgyn, uit de Wyk van een ander, zal een Patient mogen verbinden, ten zy in gevaerlyke toevallen, die geen uitstel lyden; wanneer hy niet alleen 't

Ver-

Verband zal mogen, maer ook moeten doen, doch tot het tweede den Patient renvoieren naer den Chirurgyn van deszelfs Wyk; op de Boete van 25 Guldens voor de Diaconie, t'elken reize. De Stads Chirurgyns zullen zich in de Vergadering en in den Stads Apotheek gedragen naer 't gene in de *Instructien* der Stads Doctoren is gereguleerd. De Chirurgyn van de Fransche Refugiés zal gehouden zyn zich, ten opzigte van zyne Patienten, in alles, zoo veel mogelyk is, te gedragen volgens 't gene omtrent de andere Chirurgyns is gelast, en geen Patienten aennemen, dan met Verklaringen van den Diacon of Diaconen der Refugiés, daer toe gesteld.

AMSTELDAM.

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroedmeesters.

Volgens de *Instructie der Stads Breukmeesteren*, moeten zy 's morgens van 9 tot 10 uuren komen in het Stads Verbandhuis, om aldaer de Patienten, die Breukbanden van Stads wegen ontvangen hebben, te visiteren. Het Loon voor de Breukbanden blyft, volgens Resolutie van hunne Ed. Groot Achtb. van den 3 December 1670, vastgesteld, voor een Kind onder de acht jaren, 2 Guldens en 10 Stuivers; boven de acht tot twintig jaren, 3 Guldens en 6 Stuivers; boven de twintig jaren, 5 Guldens en 12 Stuivers. De Stads Breukmeesters moeten de generale Vergaderingen in den Stads Apotheek bywoonen en daer toe de Patienten van Consideratie renvoiëren, en zulken, die nieuwe Breukbanden verzoeken, die niet zullen worden geaccordeerd, ten zy de ouden weder terug gegeven worden. Door de Stads Breukmeesters mogen geen Banden geleverd worden, ten zy na 't examineren der Patienten, door twee Doctoren en een Chirurgyn der Stad, en aen geen anderen dan aen Stads Patienten. Als de Breuken door geen Band kunnen genezen of ingehouden worden, zullen de Patienten gerenvoieerd worden aen de ordinaris Chirurgyns van hunne Wyk, om in den Stads Apotheek met Chirurgicale Middelen onderhouden te worden. Aen de Stads Breukmeesters word gelast, naeuwkeurig Boek te houden van al-

AM-STEL-DAM.

alle de Patienten, die, ten kosten der Stad, Banden genomen hebben; om uit een bygevoegd Register te kunnen nagaen of deze Banden kunnen zyn verwaerloost, verkocht of ontydig verworpen. De Yzers en Compressen van de groote Banden, die weêr terug gegeven worden, zullen door de Doctoren en Chirurgyns der Stad worden onderzocht, of met eenige voorziening weder tot gebruik kunnen dienen, waer voor aen Stads Breukmeesters twee derde der waerde van een nieuwen Band word toegelegd. Zy, die door lichamelyke Ongestalte of Verminktheid Instrumenten noodig hebben, zullen hier van niet voorzien worden, ten zy onderzocht door Stads Doctoren en Chirurgyns en aen hunne Ed. Gr Achtb. gerecommandeerd te zyn, wier Toestemminge vereischt word. De Verschillen over de Breukbanden, Instrumenten enz. zullen in de generale Vergadering, by meerderheid van Stemmen, worden beslist; doch niemand zal in zyn eigen zaek mogen stemmen, en, by egaliteit der Stemmen, zal volgens de Stem van den President worden geconcludeerd.

Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroedmeesters.

De Instructie voor den Stads Apotheker, behelst den tyd, wanneer hy zich in zyn Winkel moet bevinden, namelyk, wanneer Doctoren en Chirurgyns komen visiteren; om van hem de Boeken hunner Ordonnantien te ontvangen. Hy moet zorge dragen van de Medicamenten behoorlyk en tydig te prepareren, en ze door zyn Knechts aen de Patienten over te leveren. Hy moet in de preparatien naeukeurig het voorschrift der Doctoren volgen of in zyn presentie doen volgen. Wegens den Inkoop moet hy zich gedragen aen 't gene hier boven den Stads Doctoren is voorgeschreven. Het gebruiken, hoe veel en tot wat einde, moet hy t'elkens afschryven; om verantwoording te kunnen doen aen de Regenten van St. Pieters Gasthuis. Dit moet ook waergenomen worden omtrent Pleisters, Venetiaensche Theriakel en andere Medicamenten, die in groote quantiteit gemaekt worden. Hem staet niet vry aen eenige Stads Chirurgyns Pleisters,

fiers, Zalven of Linnen te leveren, dan op ordre van Stads Doctoren. In 't maken van Compositien, zal hy vierentwintig uuren te voren de Stads Doctoren waerschouwen, en de Dispensatien gemaekt zynde, zal hy niet vermogen, daer van iets te vermengen, ten zy na de Revisie en in presentie van dezelve, die ook de gemaekte Compositien met de quantiteit der Simplica zullen moeten collationeren. Hy is ook gehouden tot het bywonen der generale Vergaderingen op de eerste Vrydagen in de Maend. Insgelyks is hy verpligt tot het maendelyks collationeren van zyn Rekening tegen de Boeken der Stads Doctoren. Hy moet op Nieuwe Jaer eene Rekening formeren van alle Recepten en afgeleverde Pleisters enz., voor zoo verre de Consumtie aen Stads Armen betreft, om na het examineren door de Inspectores van het Collegium Medicum, en gevolgde Approbatie van de Regenten van het St. Pieters Gasthuis, benevens derzelver jaerlyksche Rekening, aen hunne Ed. Gr. Achtb. te kunnen overgeleverd worden.

AMSTELDAM. *Korte Inhoud der Instructien voor de Stads Doctoren, Chirurgyns, Breukmeesters, Apothekers en Vroetmeesters.*

Na deze vier gemelde Instructien volgt eene breede Commissie van hun Ed. Gr. Achtb. aen de Inspectores van het Collegium Medicum, tot generale Opzigt over de Bedieninge van den Stads Apotheek; zonder echter de Regenten van het St. Pieters Gasthuis in hunne Directie eenigszins te verkorten of te benadeelen.

Eindelyk is hier ook achtergevoegd *de Instructie voor de Stads Vroetmeesters*, vervattende hunnen pligt omtrent het waernemen van hunne Functie, zoo met opzigt tot vorige Willekeuren als tot deze, den spoed in hunne Bedieninge, de schikkinge zoo veel mogelyk van hunne Woonplaetsen, het houden van behoorlyke Lysten hunner Verrigtingen, de Gevallen, in welken zy Leerlingen met de vereischte qualiteiten mogen zenden, de Assistentie die zy malkander moeten bewyzen, en wyders wat hun omtrent de genen, die zy bedienen, te doen staet; gelyk ook wat betrekking zy hebben tot den Stads Apotheek.

AM-STEL-DAM.

Hoewel de Fransche Tooneelspelers in de laetste Oegstmaend, gelyk wy gezien hebben (*), hun vry prachtig Gebouw aen den Overtoomschen Weg door den Brand verloren, ontzakte hun echter hier door zoo verre de moed niet, dat zy alle hope varen lieten, om den Ingezetenen dezer Stad, die hunne bekwaemheden met genoegen beschouwt hadden, weder met het vertoonen hunner Fransche Tooneelstukken te zullen kunnen vermaken. Zy kozen ten dien einde eene plaets buiten de Utrechtsche Poort aen de Rivier den Amstel, in een Tent, achter de Herberg de *Bergervaerders Kamer*, even buiten het Rechtsgebied dezer Stad, en kondigden openlyk hun voornemen aen; om, op den 11 dezer maend, hier mede een aenvang te maken. Maer de Eigenaer dier Herberge, buiten wiens kennisse, door den Huurder van zyn Eigendom, deze vergunning geschied was, stremde dit oogmerk, onder anderen ook uit vreeze dat een diergelyk ongeluk, als aen het vorige Tooneel bejegend is, insgelyks het nieuwe overkomen, en zyne Herberg dus in gevaer gebragt worden om ook af te branden. De Tooneelspelers, vol van yver, wendden toen het oog weder naer den Overtoomschen Weg, op het Erf *de Rob* geheeten, en sloegen hier een Loots of Tent op, allernaest de Puinhoopen van hun afgebrand Tooneel. Hier slaegde het hun, den 18 dezer maend, hun nieuw Tooneel te openen, met de Vertooning van het Blyspel *l'Embaras des Richesses, ou Arlequin Jardinier;* by ons bekend onder de benaming van *de Lastigheid der Rykdommen;*

(*) Zie hier voren bladz. 626.

men; gevolgd van *l'Impromptu de Campagne*, of *het Tooneelstuk voor de vuist gespeelt op een Hofstede.* Terstond na het opschuiven der Gordynen, begroette een der Tooneelspeleren het Gezelschap der Aenschouweren met een bevallige Aenspraek in het Fransch, die in ons Nederduitsch op den volgenden zin uitkomt: AMSTELDAM.

„ *Myne Heeren!* Gy zaegt ons Schouwtooneel, dat
„ u geluste meer dan ooit met uwe gunst te ver-
„ eeren, in een oogenblik door de Vlammen ver-
„ slonden. Een ongeval, geheel en al onvoorzien
„ en onverwagt, beroofde u zeer schielyk van het
„ genoegen om ons de bewyzen van uwe gunst
„ verder te toonen, en ontrukte ons de glorie
„ van ze te kunnen genieten. Wy zullen, door
„ een beweeglyke schildery dezer smartelyke
„ ramp, waer over gy u zoo gevoelig, als wy
„ ons zelven, getoont hebt, niet weêr trach-
„ ten kleinhartig te maken. Onze ondergang
„ scheen onherstelbaer, en het ongeluk heeft, om
„ zoo te spreken, zyne krachten zamengespan-
„ nen, om de hinderpalen te vermeenigvuldi-
„ gen, die ons beletten konden ons weder op te
„ beuren. Wy hebben 'er eindelyk ge-
„ lukkig over getriomfeert; en gy kunt uit
„ onze blakende drift om ze te boven te ko-
„ men oordeelen, met welk een zucht wy
„ bezield zyn, om de eere te hebben van
„ u ten dienst te staen. Onze yver heeft
„ ons hulpmiddelen aen de hand gegeven, die
„ onze krachten, ja onze hope zelfs, te boven
„ gingen; en 't is ons enkel door onze pogin-
„ gen gelukt, u deze Vertooningen, waer in
„ gy smaek vind, te doen behouden. Getrof-
„ fen door een verlies van het uiterste ge-
„ wigt, zyn wy nog al verder voortgevaren met

AM-STEL-DAM.

„ ons uit te putten om weder een Tooneel op te „ richten. Het ſtaet aen U, *Myne Heeren*, om „ het voortaen ſtaende te houden. Dit, on„ getwyffelt, hebt gy reeds u zelven gezegt, „ en wy hebben het ons van uwe edelmoedig„ heid en rechtmatigheid durven belooven. „ Zoud gy door eene onverſchilligheid, voor „ ons wreeder dan de woede van het noodlot, „ ons onder uwe oogen het overſchot kunnen „ laten verteeren, dat de vlammen nog ge„ ſpaert hebben, en wy aen uw vermaek toe„ wyden? Neen, dit zal uwe billykheid niet „ toelaten. Vooral die grootmoedigheid „ van ziel, die het voornaemſte onafſcheide„ lyk gevolg is van Vryheid, en waerin gy „ eene byzondere glorie ſtelt, zal vol van nayver „ zyn, om, in ons voorbeeld, aen alle Vreemde„ lingen een bewys te geven, dat men onder u „ niet ongelukkig kan leven, en dat gy het nood„ lot de magt weet te benemen om, in uwe „ gelukkige Provintien, ongelukkigen te ma„ ken Gewaerdigt u dan, gedurende den „ korten tyd, die ons vergund is hier te „ blyven, ons Schouwtooneel met uwe tegen„ woordigheid te vereeren. Dit is het eenige „ middel om ons de ſchade te vergoeden van „ het gene ons deszelfs verderf en wederop„ richting koſten. Wy zullen noch zorge „ noch moeite ſparen, om het hoe langs hoe „ waerdiger voor u te maken. Dat echter „ deze hoop het voornaemſte beweegmiddel „ niet zy, 't welk u herwaert lokt; denkt voort„ aen dat het niet de zwakke ſtem onzer be„ kwaemheden is, die u roept, maer de ziel„ roerende kreet van ons ongeluk ".

OUDEWATER.

BAilliuw, Burgemeesteren en Regeerders dezer Stad hebben, den 25 der jongste Hooimaend, wederom, gelyk meermalen geschied is, hunne Publicatie vernieuwt tegen de ongeregeltheden, die kunnen voorvallen op den Zondag, hier jaerlyks geschikt om de Gemeente de rampen en jammeren voor te stellen, die de Inwoners dezer Stad, toen zy, in den jare 1575, door de Spanjaerds belegerd en op den 7 der Oegstmaend van het zelfde jaer stormender hand ingenomen werd, geleden hebben. Rampen en onheilen, waerlyk! die niet dan met de grootste deernis en tevens met uitbundigen lof over den kloekmoedigen tegenstand der Belegerden, in 's Lands Historien, kunnen gelezen worden. In deze Publicatie word geboden, dat niemand der Burgeren of Inwoneren dezer Stad, op den gemelden dag, onder de Predikatie, op de Markt, noch op eenige Straten, met eenige Waren, bedekt of onbedekt, zal mogen voorstaen of zyn Winkel open of ongesloten houden; als mede dat niemand in eenige Herbergen, Tapperyen, Tavernen of op de Werven derzelven zich zal mogen laten vinden, om aldaer te drinken, spelen of andere Exercitien te doen; op pœne van by elken Persoon te verbeuren drie Ponden; gelyk ook de Herbergiers, Waerden, Tappers of anderen, by welken iemand, als voren, zal bevonden of bewezen worden geweest te zyn, drie Ponden voor ieder Persoon zullen verbeuren; en word de Dienaer van de

OUDEWATER.

Oude-water. Justitie gelast zich naer den inhoud dezer Publicatie te gedragen.

Hier werd, den 2 dezer Herfstmaend, door de Bedienden van den Collecteur, een Sluiker aengehaeld en in Gyzeling gebragt. Hy had, dien dag, uit de Brouwery het Haerlemsche Wapen, zonder assistentie of bywezen van een gezworen Bierwerker, een half Vat Bier verwerkt; ook had hy, den 30 der Oegstmaend, op gelyke wyze, twee half Vaten en twee Vierendeelen helpen uitslaen en verwerken: over welke Sluikeryen de Bailliuw voor Schepenen Eisch tegen hem formeerde van, volgens het VII. Artikel van de particuliere Ordonnantie op de Bieren, te worden gecondemneerd in een Boete van duizend Guldens, en, volgens het IV. Artikel van de Generale Ordonnantie, nog in een Boete van vyfhonderd Guldens; en, ingevalle tot het betalen dezer Boeten niet in staet zoude zyn, openbaer te worden Gegeesseld, met betalinge van de kosten en misen van Justitie. Schepenen, gehoort hebbende de Confessie van den Gegyzelden, en zyn Verklaringe van niet in staet te zyn eenige Boeten te kunnen betalen, condemneerden hem voor den tyd van vier weken te Water en te Brood te moeten zitten, met voldoeninge van de Kosten.

HOORN.

Hoorn. MEermalen heeft het Schietgeweer, zonder oogmerk om doel te treffen, in plaetse van vermaek, smarte gebaerd en ongelukkigen het leven gekost. Wy zullen 'er weder een voorbeeld van bybrengen. Zeker Koopman de-

dezer Stad ging, den 9 dezer Herfstmaend, 's morgens vroeg naer zyne Landeryen en Huismans Woninge, gelegen aen de Goorn, wel eer een Dorp, nu een Buurt Huizen, tusschen Avenhorn en Berkhout, omtrent twee duizend Roeden bewesten deze Stad. Zyn voornemen was om zich met het schieten naer Watergevogelte te verlustigen. Tot zyn behulp om door de Wateren te roeien, was hy gewoon een of twee jonge Knapen van den Gebruiker zyner Landeryen, den een van dertien en den ander van veertien jaren, aen 't werk te stellen, die gaerne, om 't gul onthael van Spys en Drank of een Steekpenning, hun Heerschap verzelden; en nu beide van de Moeder, terwyl de Vader in het Veld was, verlof verwierven tot het uitvoeren van dezen gewilligen arbeid. Na korten tyd, zag de Landheer een Watervogel onder 't bereik van zyn Snaphaen, maer terwyl hy wilde aenleggen, begon zyn Hond eenig gerucht te maken, 't welk hy, door het Dier zachtelyk met de Kolf van dit Schietgeweer aen te raken, poogde te weeren. Onder deze beweging springt de Haen over, en het Schot, daer Hagel op was, los, trof het jongste Knaepje in de Zyde tot door het Ingewand, aen welke Kwetsure dees ongelukkige, weinige uuren daer na, overleed. HOORN.

SCHERMERHORN.

DE Schout dezer Plaetse die, gelyk wy in onze verhalen voor de laetste Oegstmaend vermeld hebben (*), door de Gevangenen over SCHERMERHORN.

(*) Zie hier voren bladz. 635.

SCHERMERHORN. over het schenden van den Eereboog in de Beemster, beschuldigd werd dat zy door hem tot dit stuk waren aengeraden, en, gelyk wy toen twyfelachtig meldden, hier over Requeft zou gepresenteert hebben aen Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, heeft dit laetste laten doen ter gelegenheid dat hare Koninklyke Hoogheid zich in de voorleden Hooimaend te Hoorn bevond, om aldaer Sessie te nemen in de hooge Collegien. Zyn oogmerk was aen die Vorstinne te verzoeken Abolitie van zyn voornoemde bedryf, als zynde dit niet voortgesproten om hare Koninklyke Hoogheid of het Vorstelyk Huis eenige læsie of kleinachting te betoonen; maer enkel uit jalouzy dat de Eereboog in de Beemster den zynen scheen te overtreffen. Hare Hoogheid stelde dit Requeft in handen van den Bailliuw van de Nieuwburgen, en heeft, na ingekomen bericht, de Abolitie toegestaen. Echter heeft de voornoemde Schout, op speciale ordre van Mevrouwe de Gouvernante, den 2 dezer Herfstmaend, moeten compareren voor den Hove van Holland, alwaer hy over dit zyn wanbedryf is gereprimendeerd; daer na is hy te Schermerhorn, van waer hy zich eenigen tyd geretireert had, weder te huis gekomen; en sederd heeft hy zich by Requeste gekeert aen Burgemeesteren der Stad Alkmaer, als Ambachtsheeren van Noord Schermer, waer van Schermerhorn een aenzienlyk gedeelte uitmaekt, met verzoek om zyne posten van Schout en Sekretaris dezer Ambachtsheerlykheid te mogen behouden, en men twyfelt niet of hier op zal een gunstige Dispositie vallen.

ZEE-

ZEELAND.

MIDDELBURG.

DEn 16 dezer Herfstmaend is hier een Jongman Onthoofd, die, den 15 der vorige Maend, in deze Stad een Neêrlaeg gedaen had. Men zegt dat hy een ordentelyk Burger-Kind van Rotterdam was. Het geval had zich aldus toegedragen: Den 15 der laetste Oegstmaend, met nog eenige anderen, 's avonds wat laet en beschonken t'huis komende, maekte de Waerd, by wien zy t'huis lagen, daer over harde woorden tegen hen. Het ongeluk wilde, dat deze ongelukkige Misdadiger toen juist een Mes by zich had, 't welk hy anders niet gewoon was te dragen, waer mede hy den Waerd onder den voet stak. Men heeft naderhand ontdekt, dat die Waerd een slegt brutael mensch was, die in vorige tyden zelfs onder Beuls handen geweest is, terwyl in tegendeel deze Dader altyd van vry geschikt gedrag was. Hy is ook met vele blyken van waer berouw en leedwezen gestorven. Het was een harde post voor den Scherprechter, die, als een kind, in de buurt, waer in de Dader is opgevoed, met hem was opgebragt en zeer gemeenzaem in die kindsche jaren met hem verkeert had. Echter is de Executie zeer gelukkig geschied. Onmiddelyk na dezelve zag men ook hier een dergelyk geval, als waer van wy te voren (*) gewaegt hebben, gebeuren, dat, namelyk, een mensch, die de Vallen-

MIDDELBURG.

(*) Zie hier voren, bladz. 604.

lende Ziekte had, een Teug van het warme Bloed des Onthoofden deed.

VLISSINGEN.

VLISSINGEN. Wegens de gevolgen van den Opstand onder het Scheepsvolk van 't Schip de Jonge Henrik, waer van wy in ons Stukje voor de laetste Oegstmaend gesproken hebben (*), kan men thans berichten, dat dit Schip den 20 dier maend gezeild is: maer de Gevangenen zitten te Middelburg nog in hegtenis, wordende hunne teregtstelling vertraegd door een Conflict van Jurisdictie, of het geval tot den Water-Bailliuw, dan tot de Stad Middelburg, behoort.

VERE.

VERE. Tot het arresteren der Ordonnantie op de Vischvangst en den Afflag van den Visch, die wy in de vorige Oegstmaend medegedeelt hebben (†), heeft aenleiding gegeven het ondankbaer en onordentelyk gedrag der Visscheren hier ter Stede, die op Stroom hunnen Visch aen Ventjagers verkochten, waer door de Rechten van den Marquis verkort wierden; of, t'huis komende, den zelven aenstonds met Wagens naer Middelburg verzonden, zonder voor hunne eigen Medeburgers iets ten Afflage te brengen. Hierop heeft de Magistraet, met kennis van hare Koninklyke Hoogheid, door het gemelde Reglement voorzien. Het zelve word

(*) Zie hier voren bladz. 637.
(†) Zie hier voren bladz. 639.

word ook uitgevoerd, hoe zeer die Visschers morren; welker misnoegen zoo verre ging; dat zy dreigden, groot en kleen, wel honderd sterk, Vere te willen verlaten. Maer waer heen? de Havens van Middelburg en Arnemuiden schenen voor hun volstrekt onbekwaem. Niets was 'er derhalven overig, dan het naer Vlissingen te wenden, daer zy ook pogingen gedaen hebben om het Burger-Recht te verkrygen; maer de loffelyke Magistraet dier Stad gaf hun te kennen, dat zy als Burgers zouden ontvangen worden, mits, in de eerste plaets, een Getuigenis van den Magistraet dezer Stede, van hun goed gedrag, medebrengende; en, ten anderen, zich onderwerpende aen de zelfde Wetten, als by de bovengemelde Ordonnantie vastgesteld zyn en aldaer op het stuk der Vischvangst ook liggen; welk cordaet Antwoord van den Magistraet van Vlissingen de drift der Visscheren, om daer te komen wonen, vry wat verkoelt heeft; zoo dat men tot hier toe daer niets van verneemt. VERE.

G O E S.

ONgaerne hooren de Zeeuwen het Verwyt van de Ongezondheid der Luchtstreek in hunne Provintie, en het volgende word tot een Proeve gegeven of de ondervinding met zulk een blaem bestaen kan; 't welk wy te meer vermelden om de zeldzame veelheid der Afstammelingen van eenen der afgestorvenen. Hier hebben, namelyk, in het laetst der jongste Hooi- en Oegstmaenden, twee oude Grysaerts het tydelyke voor het eeuwige in een hoogen Ouderdom verwisselt. De een, genaemd *Kornelis van Kogelenberg*, is 85 Jaren, 8 Maenden en 3 Dagen oud geworden. De ander, een Zoutketenaer, GOES.

even

GOES. even buiten de Stad, *Job van der Maes* geheeten, stierf omtrent in gelyken Ouderdom. Hy had in zyn Leven 25 Kinderen geteelt, waer van hy 'er, op zyn Overlyden, 13 naliet. Hy was reeds Grootvader van Veertig, Overgrootvader van Tien, en dus in 't geheel met Drieentzestig Afstammelingen verrykt.

Den 2 der laetste Oegstmaend, heeft men in dit Eiland, onder het Rechtsgebied van den Graeflyken Bailliuw bewester Schelde, gevangen genomen en naer Middelburg gebragt een Persoon, die, op drie verscheide Plaetsen, bedreiging van Brandstichtinge gedaen heeft, onder het eisschen van zekere somme Gelds, die men hem ter bestemder plaetse moest brengen. Hy werd te Middelburg te recht gesteld, en ontving aldaer, den 9 dezer, zyn Vonnis. Men gaf hem eerst ruim honderd Geesselslagen en toen een Brandmerk; daerop kreeg hy nogmaels ruim honderd Slagen en toen weder een Brandmerk, waer na hy in het Rasphuis gezet is.

VRIESLAND.

WEIDUM (*).

WEIDUM. DEn 21 der jongste Hooimaend, een Zondag, ontstond op een *Boerenplaets* van den

(*) Dit Dorp, elders *Weduum* genaemd, ligt in de Grieteny van Baerderadeel, die de vierde in rang is van Vrieslands tweede Kwartier Westergoo. Het is vermakelyk, lustig en boomryk, en ligt aen den Slachtendyk en het Nieuwland. Men kan 'er bekwaemlyk, zoo te Scheep als met den Wagen, af en aenkomen. Onder dit Dorp heeft men vier Staten of Adelyke Landhuizen en twee Boerenplaetsen, die eertyds Staten geweest

den Oud-Grietman Unia en den Luitenant Col- WEIDUM.
lonel Burmania, onder dit Dorp gelegen, een zware Brand, gedurende de Predikatie; het welk den Predikanten, zoo van dit Dorp, als van het naburig Beers, verpligtte den Dienst af te breken, om den Huisluiden gelegenheid te geven van hunnen noodlydenden Buurman by te staen. De Brand, zegt men, was ontstaen door een Kanonnetje, door een Jongen in het drooge Dak afgeschoten, terwyl de Huisman niet te huis was. In weerwil der wakkere en gereede hulpe der omstreeks woonende Opgezetenen, welke zommigen, zelfs met gevaer van hun leven, toebragten, nam de Vlam zoo krachtig toe, dat de Schuur, waerin de Wagens en Boerengereedschappen stonden, in het kort instortte, zoo dat alles, benevens een meenigte Hooi verteerde. Van dit laetste werd echter door het inwerpen van Water een goed gedeelte behouden. Het Binnenhuis en de Melkkamer zyn mede vry wat beschadigd. De Landman, een Man met zes Kinderen, die reeds twee Vrouwen verloren heeft, is door dezen Brand geheel en al ongelukkig, ten zy het medelyden des Eigenaers hem ondersteune. Den zelfden Avond hoorde men wederom de Klok

weest zyn. De Grondwerken van de eerste Kerk te Weidum zyn, in den jare 1204, reeds gelegd door Vliglius Hanyama of Hania, een zeer geleerd en vreedzaem Man, die zich met geene wereldsche zaken bemoeide, noch deel nam in de Partyschappen der Edelen, by den Naem van Schieringers en Vetkoopers bekend, die toen al begonnen in zwang te gaen. De Kerk word tegenwoordig door een eigenen Predikant bediend, die onder de Classis van Leeuwarden behoort.

WEIDUM. Klok kleppen, om nogmaels het smeulende Hooi uit te bluſſchen en van het goede Hooi eene Rook op te richten, dat met alle volvaerdigheid door de Buuren geſchiedde.

D O K K U M.

DOKKUM. TEr gelegenheid dat in een Claſſicale Vergadering, alhier gehouden den 23 der Grasmaend dezes jaers, eenig verſchil was over de Approbatie der Beroepinge van een Predikant in de Gecombineerde Gereformeerde Gemeente der Dorpen Rinsmageeſt en Sibrandahuis, in welker eerſte de ſtemmende Leden met eenparigheid verkoren hadden Dnus *Joannes Philippus de Schiffart*, Predikant te Wanswert en Jeslum, terwyl die van *Sibrandahuis* met meerderheid van Stemmen hadden beroepen Dnus *Wilhelmus Columba*, Predikant te Morrha en Ljoeſſens; werd de finale Deciſie der Claſſis uitgeſteld, tot dat de Interpretatie van hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinſeſſe Gouvernante, over het VII. Artikel van het Reglement Reformatoir van wylen zyne Doorluchtige Hoogheid van den 21 der Wintermaend des jaers 1748 (*) zou zyn ingekomen; volgens welk Artikel, by eene der Partyen, geſuſtineerd werd dat

(*) Het boveugemelde VII. Artikel van het Reglement reformatoir luid aldus: „ Nademael het somtyds komt te gebeuren, dat de Stemmen in een „ Dorp, en die der Dorpen in een Grietenye, komen te ſteken, en dus de Concluſie, vermits de „ egaliteit van Stemmen, niet kan worden opgemaekt, zoo word by dezen geſtatueerd, dat, in „ zoodanige gevallen, de Deciſie daer van zal geſchieden door het Lot.

dat de Decisie tusschen de twee Dorpen by Lotinge moest geschieden. Om hier omtrent het sentiment van hare Koninklyke Hoogheid te weten, werden drie Predikanten gecommitteerd, die aen de Prinses hunne meeninge in den volgenden Brief te kennen gaven. DOKKUM.

Doorluchtigste Koninklyke Prinses, Mevrouwe Gouvernante!

WY ondergeschreven Predikanten van de Eerw. Classis van Dokkum, daer toe gecommitteerd, geven, met reverentie, aen Uwe Kon. Hoogheid te kennen, dat de Kerken van Vriesland, sedert den jare 1582, en dus meer dan anderhalve Eeuw, volgens een Reglement van de Heeren Gedeputeerde Staten dier Provintie, in het Beroepen van Predikanten en approberen van Beroepen, de constante en loffelyke praktyk hebben gehad, om in de plaetsen, daer twee Dorpen gecombineerd waren, de Stemmen te cumuleren, en de Collatie toe te wyzen aen dien genen, welken, in beide Dorpen te zamen genomen, bevonden werd de Pluraliteit van Stemmen te hebben; 't welk elk zien kan, dat op de Natuur van de zaek en de Æquiteit zelve, gegrond is. Dit Reglement luid aldus: *Doordien de Stemmen in de Beroeping der gecombineerde Plaetsen worden gaer gemeeten, zullen dezelven ook conjunctim moeten worden gesteld in de Approbatie derzelven.*

Brief van de Gecommitteerden uit de Classis van Dokkum aen hare Kon. Hoogh. over 't Beroep van Rinsmageest en Sibrandahuis.

Maer hier in is, in den gepasseerden jare, een Alteratie gekomen, by occasie dat Waexens en Brantgum, een gecombineerde Plaets in Westdongerdeel, vaceerde; daer de Heer Grietman Aylva, van zyn' kant, een Beroep deed; en de Heer Collonel Haringsma ook een van zyn kant. En daer de Eerw. Classis de Collatie notoir hadde moeten toewyzen aen den eerstgenoemden, als prævalerende met twaelf Stemmen boven drie, zyn dezel-

 ve

DOKKUM.

Brief van de Gecommitteerden uit de Classis van Dokkum aen hare Kon. Hoogh. over 't Beroep van Rinsmageest en Sibrandahuis.

ve de handen gebonden, door het vertoonen van een Request, met een nevensgaende Appointement van Uwe Koninklyke Hoogheid, waer in hoogstdezelve te kennen gaf, dat het VII. Artikel Reformatoir ook verstaen moest worden tot Kerkelyke Zaken te behooren, dat, wanneer als twee Dorpen staken, het Beroep door Lotinge moest worden gedecideerd.

Wy moeten bekennen, Doorluchtige Koninklyke Prinses, dat zulks onze Vergadering ganschelyk onverwacht voorkwam; hebben echter niet gemanqueert het Beroep, volgens Uwe Koninklyke Hoogheids Interpretatie, te approberen, alschoon wy wel gewenscht hadden, dat de zaek niet in dezen staet gebragt was, vermits verscheiden Inconvenientien, die niet verre te zoeken zyn.

1. Om dat de Inegaliteit tusschen Dorp en Dorp in grootte, in getal van Ledematen, in aenzienlyke en vermogende Inwoneren, in het contribueren der Pastorye-Woning *cum annexis*, van den Dienst natuurlyker wyze eenige preferentie behoorde te geven, van het eene Dorp boven het andere.

2. Op alle welke gemelde Dingen geen Reflexie genomen word, zoo door Lotinge het Verschil tusschen de Dorpen word getermineerd.

3. Dus zoude het kunnen gebeuren, dat Leeraren tegen zin en genoegen van verre de meeste Ledematen ingedrongen wierden, en arbeiden zouden zonder veel vrucht.

4. En hierom ontmoet men, in het oude Reglement, minder Verdeeldheid en meerder Rust

En wat betreft de Inegaliteit der Dorpen, die is in onze Provintie zeer eclatant. Te *Oostrum* zyn ten minsten veertien valide Stemmen; te *Jouwswier* maer twee; te *Blya* tweeëndertig en te *Hoogebeintum* maer tien à elf; *Buitenpost* is een groot en volkryk Dorp, doch gecombineerd met *Lutkepost*, daer maer één Stem is en zelfs geen Kerk; en diergelyke Exempelen zou men in meenigte kunnen bybrengen; gelyk men ook kan zien in het

va-

vacante Dorp *Rinsmageest* en *Sibrandabuis*, 't welk de bewegende oorzaek is, dat we ons tot Uwe Koninklyke Hoogheid wenden.

Dokkum.

Brief van de Gecommitteerden uit de Classis van Dokkum aen hare Kon. Hoogh. over 't Beroep van Rinsmageest en Sibrandabuis.

Op Maendag, den 22 April, heeft de Heer Schwartzenberg een Beroep, gevallen op Dnus *Schiffart*, Predikant te Wanswert en Jeslum, aen de Eerw. Classis van Dokkum ter Approbatie gepresenteert; aen den anderen kant heeft de Sekretaris Bergsma verzocht, dat Dnus *Columba*, Predikant te Morrha en Ljoessens, als verkoren door de Meerderheid van Stemmen, te Sybrandahuis mogt toegelaten worden tot het Lot, volgens Uwe Koninklyke Hoogheids Interpretatie.

De Eerw. Classis, zich in dezen bezwaerd vindende en niets tegen de meening en wille van Uwe Kon. Hoogheid willende doen, heeft de zaek in quæstie ongedecideerd gelaten, en besloten zich aen Uwe Koninklyke Hoogheid te adresseren en ootmoedig te verzoeken, dat de Kerken van Vriesland mogen blyven by het oude en altoos gebruikelyke Reglement, en in het approberen van Predikanten mogen bevryd blyven van het Lot, het welk in serieuse zaken niet diende gepractiseerd te worden, dan in cas van noodzakelykheid, inzonderheid omtrent het gewigtig Predikampt.

Wy leven in verwachtinge, dat Uwe Koninklyke Hoogheid op dit ons Voorstel met een gunstig oog zal neder zien, daer wy te meer grond toe hebben, als wy aenmerken Uwe Koninklyke Hoogheids aengeboren Edelmoedigheid, zoo eigen aen Uwe Koninklyke Hoogheids Familie, welke om geen andere reden de Scheidsman van Europa is, als om dat dezelve over een magtig en vry Volk naer de Wet regeert.

Wy wenschen daerenboven van harten, dat God U een bestendig Huis make, en het zelve vervulle met Heil en Zegen, in de tyd en eeuwigheid; en dat dit en de volgende Geslachten mogen zeggen, dat, onder Uw Koninklyke Hoogheids Gouvernement, de Kerke Gods ook de ver-

DOKKUM. vulling heeft van de prophetie: *Vorstinnen zullen hare Zoogvrouwen zyn.*

Uwe Kon. Hoogheids ootmoedigste Dienaren,

Dokkum den 30 April 1754. (*Geteekend*)

D. H. ANDREÆ, *Predikant te Blya.*

F. BRANDSMA, *Predikant te Oostrum.*

M. REMKES, *Predikant te Ternaard.*

Hare Koninkl. Hoogheid, die, gelyk eenigszins uit den bovengemelden Brief te zien is, reeds in den voorleden jare 1753 ter gelegenheid van een dergelyk Beroep en Quæstie in de Gecombineerde Gemeente van Waexens en Brantgum, behoorende mede onder deze zelfde Classis, hare Interpretatie gegeven had, confirmeerde nu dat dit Artikel te verstaen was niet alleen betrekkelyk tot het Politieke, maer ook tot het Kerkelyke. Hierop is de Lotinge geschied en het Lot gevallen op bovengemelden Dnus *Joannes Philippus de Schiffart*, die als beroepen verklaerd en ook geapprobeerd is.

O V E R Y S S E L.

D E V E N T E R.

DEVENTER. DE Magistraet heeft hier, den 8 der laetste Hooimaend, ordre gestelt tot het herstellen der doorgebroken Gaten in den Snippelink-Dyk, voor deze Stad, waarin, door de Overstrooming van den 28 der Wintermaend des voorgaenden jaers (*), twee groote Kolken ge-

(*) Zie hier voren bladz. 38.

gespoeld waren; om welke te vullen aenstonds omtrent honderd Man zyn aen het werk gegaen, ten einde dezelve weder met Wagen en Paerden te kunnen beryden. DEVENTER.

Ook is, den 3 dezer Herfstmaend, door ordre van den Raed van State, voor drieëndertighonderd Guldens aenbesteed het herstellen en weder in order brengen van het vervallene of weggespoelde aen de Contrescharpe voor de Bergpoort, mede door het doorbreken van den Snippelink-Dyk veroorzaekt.

Z W O L.

HEt laetste gewag dat wy wegens het Geschil tusschen het Meerder- en Mindergedeelte des Kerkeraeds, over de jongste Verkiezinge van Ouderlingen en Diakenen alhier, gemaekt hebben, kan men zich erinneren uit onze Berichten, die wy voor de laetste Bloeimaend (*) uitgegeven hebben; waerin wy eene Doleantie van het Mindergedeelte des Kerkeraeds dezer Stad over de Resolutie, door het Meerdergedeelte, den 24 van Louwmaend dezes jaers, genomen, mededeelden. Deze Doleantie, zeiden wy, werd door de Classis in handen der Beklaegden gesteld, om daerop te berichten tegens den 28 der gemelde Bloeimaend; het welk de Beklaegden ook gedaen hebben; en de Classis revisoir heeft daer omtrent, den 12 der volgende Zomermaend, een Resolutie genomen, welke daegs daer aen, den 13, aen den Præses des Kerkeraeds gezonden werd. In de- ZWOL.

(*) Zie hier voren bladz. 379.

Zwoll. deze Resolutie zeggen die van de Classis, na de doorgaens gewoone præmissen wegens het inleveren en lezen van het stuk van Deliberatie, „ wel gewenscht te hebben, dat de Le„ den des Kerkeraeds elkanderen, met goede „ redenen hadden gezocht te overtuigen, wat „ hun onderlinge pligt ware in dezen te doen, „ of niet, als best wetende hoe verre zy aen hun „ byzonder Convenant verbonden waren; of wel „ de Mediatie van anderen gezocht, om die „ zaek af te doen; gelyk zich de Classis, in„ dien hier toe was aengezocht, niet zou „ hebben ontrokken; in plaets van die dissen„ tie te maken en eerroovende Geschriften te„ gens elkanderen in de wereld te strooien, „ en alomme gelegenheid tot disputeren te „ geven, zonder dat de menschen recht we„ ten konden wat waerheid of leugen was; „ en, na dat alles gedaen te hebben, de zake „ in Geschil eerst aen de Classis te brengen ". De Classis zegt „ zich ook kwalyk te kunnen „ inlaten om te bepalen of dat bewuste Con„ venant eerstmael wettig ingevoerd, daer na „ deugdelyk onderhouden, en eindelyk wel„ voeglyk ter neêrgelegd zy; veel weiniger, „ om omtrent het zelve in 't vervolg iets te sta„ tueren; gelyk de Magistraet zelfs in 't Poli„ tieke, zoo verre aen de Classis kennelyk is, „ daer omtrent niets bepaelt heeft; en 'er uit „ de publieke Acten niets te voorschyn ge„ bragt word, waerop de Classis zoude kun„ nen ageren. Daer by geven de Partyen „ verschillend Bericht op van het obligatoire „ van hun Convenant, en avanceren ook in „ de overgeleverde Schriften, ten deele din-

„ gen

„ gen ten hunnen voordeele, die in 't onzeker Zweven
„ staen, ten deele verschillen zy ganschelyk
„ met malkander in de *Historia Facti*, zonder
„ dat 'er andere Getuigenissen by gevonden
„ worden, die tusschen het Ja en Neen beslis-
„ schinge kunnen maken, ja zelfs, by dat alles,
„ vreemde Schriften ingemengd worden, die
„ aen den eenen of den anderen kant repro-
„ chabel worden gesteld ". De Classis ver-
klaert dan „ zich niet in staet te vinden om in
„ dit Verschil te kunnen Wyzen, voor dat die
„ dingen in een beter form worden ingele-
„ verd; zoo wel in de zaken, als in de om-
„ standigheden; vooral met goed onderscheid
„ tusschen *Appel* en *Protest*, 't gene in dezen
„ niet geobserveerd is ". Alzoo nu deze Re-
solutie van de Classis niet decisief was, en noch
het Meerder- noch het Mindergedeelte des
Kerkeraeds condemneerde, kon 'er geen Ap-
pel van vallen aen het Synode; te meer om dat
de tyd te kort was; want zy werd niet eer,
dan den 15 der Zomermaend, des Saturdags,
aen den Kerkeraed gecommuniceerd, en deze
was zeer schoorvoetende om 'er Copy van te
geven aen de Protesterende Leden, terwyl het
Synode ondertusschen Dingsdag daer aen vol-
genden, den 18 der zelfde maend, te Kampen
vergaderen moest. Hierom is wegens deze
zaek by die hooge Kerkvergadering niet gehan-
deld. Of nu de protesterende Leden zullen kun-
nen besluiten wegens dezelve verder stil te zit-
ten, moet de tyd leeren.

Nu staet ons nog iets te melden wegens de Classicale Uitspraek, waer van Dnus van der

Zwol. Os aen het Synode geappelleert heeft (*). Wy hebben uit de gedrukte Schriften van den Hooggeleerden Heere Joan van den Honert T. H. Z. verhaelt (†), dat Dnus *Putman*, Predikant te Staphorst, den 8 van Bloeimaend, aen Dnus van der Os een Brief geschreven heeft, waer in hy denzelven niet alleen beklaegt over het ongelukkig lot, dat hem getroffen heeft, maer ook bekent uit inadvertentie gezondigt en niet gedaen te hebben het geen hy van achteren ziet dat hy had behooren te doen. Over dezen Brief van Dnus *Putman* en dit zeggen van den Hoogleeraer, word, in zeker Geschrift van de Gecommitteerden der Zwolsche Classis, waer in zy zich tegen den Heere van den Honert trachten te zuiveren (§), niet al te getrouw geredeneerd; waerom deze Leeraer geraden gevon-

(*) Zie hier voren bladz. 387—406.

(†) Zie hier voren bladz. 512.

(§) Om niet mis te tasten en tevens een denkbeeld te geven van 't gene, waer tegen Dnus Putman zich in dezen Brief verdedigt, zullen wy hier de eigen woorden van de Gecommitteerden der Zwolsche Classis, in hun Antwoord op het voorheen gemelde Byvoegsel van den Professor van den Honert, ter neder stellen.

Op bladz. 51 zeggen zy: „ Dat de Sententie by „ de E. Classis — is opgemaakt ——— en geap„ probeert, zonder dat iemand der E. E. Broederen, „ het zy *mondelyk*, of *Schriftelyk geprotesteert heeft*". En een weinig verder op de zelfde bladz. „ In „ een volgende Vergadering is Vader *Putman* pleg„ tig afgevraagd, den 28 May 1754, of zyn E. door „ ons *misleid*, verschalkt, verrast, verstrikt of hem „ iets verborgen gehouden is, of hy door eenige „ persuasien, listen, streken enz. geinduceert is om „ de Sententie toe te stemmen? 't Gunt zyn E. niet „ al-

vonden heeft, aen een zyner Vrienden, een Zwol-
Brief te schryven, met oogmerk om dien ge-
meen te maken, en aen te toonen dat die Ge-
committeerden in vele opzichten van de waer-
heid

„ alleen telkens met *Neen* beantwoord heeft, maar
„ erkende zelfs, alles by de voorlezing van 't *Præ-*
„ *advis*, en van het *Oordeel*, of de *Sententie* zoo wel
„ verstaan te hebben, en zoo attent geweest te zyn
„ als iemand. Zyn E. heeft ons ook een *eigenhan-*
„ *dig Geschrift* overgeleverd, waar in hy
„ 1. Toont hoe hy tot het schryven van *dien be-*
„ *ruchten Brief* gekomen is, namelyk, *dat zyn E. na*
„ *'t scheiden der Vergadering van der Os op straat ont-*
„ *moet was, en die hem verweet, dat hy zyne Vrienden*
„ *dede denken, dat zyn E., die altyd voor de zachte*
„ *Party was geweest, van gedachten veranderd was.*
„ 2. Verklaart zyn E. *niet geprotesteert te hebben*,
„ doende *'t hem leet*, dat uit *zyn E. Brief* met zo
„ *veel geruchtmaking zulke* of *diergelyke onwaarheden*
„ *verteld wierden*, even of *hy van de Classis* MISLEID
„ WAS, DAER 'T TOCH EEN GROTEN LEUGEN IS. Dit
„ zyn 's Mans eigene woorden.
„ 3. Betuigt zyn E. *verre van die gedachten geweest*
„ *te zyn*, dat *zoo een Brief*, in *Confidentie geschreven*,
„ *door den Druk zoude gemeen gemaakt worden*, *heb-*
„ *bende Do. van der Os ook verzogt van dien Brief geen*
„ *ander gebruik te maken, dan om zyne Vrinden te*
„ *doen* zien, of denken, *dat hy niet van gedachten om*
„ *voor de zagte Party te zyn, veranderd was, wyl hy*
„ *nog by dezelve zagte gevoelens persisteerde.*
„ 4. Gaf zyn E. ons te kennen, *andermaal per*
„ *Missive verzogt te hebben, 't daar by met zyn Brief te*
„ laten blyven, en *zoo deze Brief evenwel onverhoopt*,
„ *tegen zynen zin, meeninge, en wensch, immer het*
„ *ligt mogt zien*, PROTESTEERT zyn E. daer tegen,
„ zullende *hem zulks ten uiterste onaangenaam zyn*".
Op bladz. 55. „ Eer wy hier egter van afschei-
„ den, moeten wy nog een ding aanmerken, dat de
„ Professor zyne Lezers poogt te inbueren, pag. 238
„ dat 'er enige *strydigheid* zou te vinden zyn tusschen
de

Zwol. heid afwyken, en, de zaek verdraeiende, de omstandigheden in een verkeerd licht voorstellen. Zie hier den Brief:

Myn

„ de *Sententie* en *Resolutie*, waar toe hy met het „ Lettertje *d* by die woorden, *met eenparigheid van* „ *Stemmen* in de Noten onder aen, stelt, *doch in de* „ *Resolutie pag.* 106 ('t moest zyn pag 107) staat het „ wat bekrompener GENOEGSAEM MET EENPARIGHEID „ VAN STEMMEN. Maer elk dit naslaande, zal zelfs „ zien dat *pag.* 107. daar die woorden te lezen zyn, „ dezelve Reflexief zyn op het *Præadvis*, waar om- „ trent een of ander Lid zyne Considerati en gemaakt „ heeft, en daarom hebben wy daar, ten blyke van „ onze getrouwigheid, ten opzigte van de sentimen- „ ten over het *Praadvis* gezegt, *genoegzaam met een-* „ *parigheid van Stemmen:* maar ten aanzien van het „ *Oordeel* staat op die zelve *pag.* 107 *onder aan*, dat „ het *Oordeel*, of de *Sententie*, zynde dat *het navol-* „ *gende Geschrift*, *na ernstige Deliberatie ontworpen*, „ *gearresteert*, *en* NB. EENPARIG *begoedkeurt* is. En „ dus is en blyft het een volle waarheid, dat het „ *Oordeel des E. Classis* alzoo uitgebragt is, als wy het „ opgegeven hebben, *Unanimi Suffragio*, en wy ge- „ ven elk vryheid, zoo hy 'er wat anders van weet, „ om het regt uit te zeggen ".

Op bladz. 56: „ Deze drie [Dnus *Putman*, *Stolte* „ en *ter Poorten*] vallen niet op de *gronden van Veroor-* „ *deeling*, die zy zoo min als iemand anders afgekeurd „ hebben ".

En bladz. 57. „ Rakende het *Oordeel*, of de *Sen-* „ *tentie*: Daar is in de volle Vergadering, van stuk „ tot stuk op geadviseert, en is na de verscheidene „ goedagtens merkelyk verminderd, vermeerderd en „ veranderd, en daar hebben D. D. *Putman*, *Stolte*, „ en *ter Poorten*, zoo wel als alle de andere E. E. „ Leden telkens 't hunne op ingebragt, en de ver- „ andering is zoo *Eendragtig*, *Vrindbroederlyk*, en „ tot aller genoegen toegegaan, dat 't te wenschen „ ware, dat 't in alle Kerkelyke Vergaderingen zoo „ stil, eendragtig, en broederlyk toeging, als 't te „ dier tyd onder ons was, zoo dat dat wy 't geëin- „ digt hebbende, met volle ruimte zeggen konden: „ Een hart, en een ziel geweest te zyn ".

ZWOL.

Myn Heer en waerde Neef.

DEwyl ik uit zeker Geschrift van de Gecommitteerden van onze Classis gezien hebbe, dat daer in niet volkomen is opgegeven het geen ik, in opzigt van zekeren Brief, door my aen Dnus *van der Os* geschreven, relateerde, toen men my in de Classis over dien Brief onderhield; en nademael ook die Heeren hebben kunnen goedvinden hun Relaes van het vellen der Sententie tegen Dnus *van der Os* zoo te dresséren, en daer van zoo te spreken, dat het niet in alles met de Waerheid van 't gepasseerde kan overeengebragt worden, en het bekwaem zoude kunnen zyn, om de weereld een slecht denkbeeld van my te geven; hebbe ik my niet kunnen dispenseren van (ter bewaringe myner Eere en om aen de Waerheid der zake te voldoen) het gemeen van het een en 't ander nader te informeren; waer toe dit Geschrift zal kunnen dienen; dat ik de vryheid neme UE toe te zenden, met verzoek van te willen bezorgen, dat het door den Druk worde gemeen gemaekt. Ik denke, dat UE daer toe wel eenen weg zal weten, om het op de bekwaemste wyze publiek te doen worden. Zie hier het geen ik tot conservatie van myne Achtinge te zeggen had.

Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.

Ziende uit zeker Antwoord van de Heeren Gecommitteerden van onze Classis, op een Geschrift van den Heer Professor van den Honert, dat daer in veel gesproken word van zekeren Brief, door my aen Dnus *van der Os* geschreven, hebbe ik niet wel kunnen afzyn het gemeen te communiceren het geen de Heeren van de Commissie daer in vergeten hebben, of ten minsten niet hebben kunnen goedvinden gemeen te maken. De gelegenheid tot myn schryven aen Dnus *van der Os*, word by hen getrouwelyk opgegeven, behalven dat Dnus *van der Os* my niet *verweet*, zoo als men

ZWOL. men zich uitdrukt, maer *klaegde, dat ik*, door niet tegen de Sententie te protesteren, *zyne Vrienden deed denken, dat ik, die altyd voor de zachte partye was geweest, van gedachten veranderd was*; dat dan de bewuste *Brief ook geschreven is, om zyne Vrienden te doen zien of denken, dat ik niet van gedachten was veranderd, maer nog by de zelfde zachte gevoelens persisteerde; doch niet geprotesteert had*; dat *ik Dnus van der Os verzocht hebbe, geen ander gebruik van dien Brief te maken, en vooral dien niet door den Druk gemeen te maken*; dat *zulks my zeer onaengenaem zoude zyn en ik daer tegen protesteren, zoo die Brief, onverhoopt, tegen mynen zin en meeninge te eeniger tyd het licht zoude zien*; en dat *tot myn leedwezen uit dien Brief zekere Onwaerheden verteld wierden.* In zoo verre is het stuk door onze Gecommitteerden getrouwelyk opgegeven, zoo als ik my verklaerde, toen men my over het schryven van die Missive onderhield, en ik uit toegevenheid en om vrede te houden, in dezen wel doen wilde, waer toe ik anders niet gehouden was. 't Was uit dat zelfde beginzel, dat ik, by dat ongehouden Declaratoir, den Broederen ten gevalle, iets dede, dat ik ook, hen ten gevalle, thans nog wel zwygen wil.

Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.

Inmiddels had ik wel gewenscht, dat men deze myne volgende Declaratie niet had achter gehouden, dat *ik persisteerde by myn vorig Sentiment, dat de zaek op een zachter wyze had behooren getermineerd te worden*; en dat ik by het geven van myn Advies *het te harde in de Sententie had wedersproken, en wel wilde dat ik geprotesteert had*. De reden van dit te rug houden zal gemakkelyk te raden zyn, als men de volgende dingen zal gelezen hebben.

Dewyl ik het te harde in de Sententie wedersproken hebbe, en daer over myn Ongenoegen toonde, wete ik niet, hoe de Heeren van de Commissie hunne woorden *genoegzaem met eenpa-*

rig-

righeid van stemmen alleen reflexief hebben konnen maken op het *Praedvis*; maer niet op het *Oordeel* of de *Sententie*, die men zegt dat *eenparig is begoedkeurd*; ik wete niet, dat 'er eenige wezendlyke consideratie op het *Praadvys* gemaekt is, hoewel 'er al zoo wat op te zeggen zoude zyn, indien men zich de moeite wilde geven, om het zelve te critiseren en 'er censuren op te maken; maer van de *Sententie* wete ik, dat de Sentimenten daer omtrent niet *eenparig* waren. Is het den Gecommitteerden zoo gantschelyk vergeten, dat ik het een en 't ander in de *Sententie* te hard vond, wedersprak en afkeurde? Daer zyn 'er in de Classis, die 't nog zeer wel weten.

Zwol. Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.

Men zegt, dat de *Sententie naer de verscheiden goedachten merkelyk verminderd, vermeerderd en veranderd is; en daer hebben D. D. Putman, Stolte en ter Poorten, zoo wel als alle de andere Leden, telkens het hunne op ingebragt, en de verandering is zoo eendrachtig, vriendbroederlyk en tot aller genoegen toegegaen, dat het te wenschen ware, dat het in alle Kerkelyke Vergaderingen zoo stil, eendrachtig en broederlyk toeging, als het te dier tyd onder ons was, zoo dat wy, 't geëindigt hebbende, met alle ruimte zeggen konden, een hart en eene ziele geweest te zyn, enz.* Dus heeft men 't gemeen een indruk willen geven en doen gelooven, dat de Sententie met de grootste Eendrachtigheid en Eenparigheid van Sentimenten en Adviesen geaggreëerd en goedgekeurd is. Wel is waer, dat 'er geene Combustien geweest, of groote Animositeiten bespeurd of hevige Debatten gevoerd zyn; maer 't is ook waer, dat de Adviesen verschillende waren, en dat ik de te harde dingen in de Sententie wedersprak en afkeurde; terwyl de Pluraliteit, die voor het strenge was, prevaleerde. Maer (wil men zeggen) zoo iemand al eenige zwarigheid had, en iets in de Concept-Sententie afkeurde, is het tot genoegen *veranderd* geworden, zoo dat elk zyn contentement kreeg. Doch het zal uit het

Zwol. het Vervolg blyken, dat 'er geene de minste *veranderin*g wierd gemaekt in 't geen ik te hard en onbillyk vond.

Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het verdeelen van Dnus v. d. Os, enz.

Men fundeert zich ook daer op, dat 'er by de Conclusie niet *geprotesteerd* is. 't Is zoo; en daer over hebbe ik my daer na zeer beschuldigt, en beschuldige my nog, zynde op my zelven te onvrede, dat ik in dezen niet gedaen hebbe het geen ik had behooren te doen. Dit nalaten van *Protest* wil evenwel niet zeggen, dat ik ben overgehaeld geworden om de Sententie te approberen; maer dat ik, overstemd zynde, het daer by hebbe laten blyven, zonder my verder tegen de Meerderheid te verzetten. In Vergaderingen, daer de Pluraliteit van Stemmen geld, moeten zy, die overstemd worden, of schoon zy niet plechtiglyk protesteren, daerom niet geacht worden de Conclusie te approberen en van sentiment te veranderen. Zy laten geschieden het geen ze niet weeren konden, maer veranderen daerom niet van gevoelen, noch kunnen daerom geacht worden het Besluit goed te keuren, dat hen even zeer kan blyven mishagen. Zoo is hier 't geval.

Ik verbeelde my te hooren zeggen, dat ik vooral het *Unanimi Suffragio* had moeten wederspreken. Inderdaed, hier had ik my beter kunnen en moeten kwyten. Maer men heeft veel meer misdaen door te zeggen dat de Sententie *Unanimi Suffragio* is uitgebragt, daer men zeer wel wist, dat 'er geen *Unanime Suffragium* geweest is, maer de *Suffragia* of Adviesen *verschilden*; in welk geval men wel zegt *met Meerderheid van Stemmen*, maer niet *Unanimi Suffragio*. Ik hebbe 't ook niet hooren noemen, voor dat de Sententie des anderen daegs den Gevonnisden wierd voorgelezen; en daerom kan ik het ook kwalyk aenmerken als tot de Classicale Conclusie behoorende, dewyl het 'er daer na is bygekomen, en wel tegen de waerheid, om dat 'er geen *Unanime Suffragium* of *Eenparigheid*

van

van Adviesen geweest is. Zoo lang het niet gehoord was konde men 'er niet tegen opkomen. Ik had, toen de Sententie aen Dnus *van der Os* was voorgelezen, moeten vragen hoe 'er dat bykwam; maer dit is verzuimd, en ik schryve het gedeeltelyk toe aen de Zachtheid van Aert, die my natuurlyk is. En wie weet of de Voorzienigheid het zoo niet geschikt heeft, op dat ik gelegenheid mogte krygen, ja noodzake, om myne gedachten aen het Gemeen te openbaren, waer toe anders, indien ik een Protest had doen aenteekenen, weinige apparentie was; om dat het zoo zeer tegen mynen aert is Geschillen te behandelen, vooral in den gryzen Ouderdom.

ZWOL. *Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.*

Wy hebben de Gecommitteerden hooren zeggen, dat de *Sententie, naer de verscheiden goedachtens, merkelyk verminderd, vermeerderd en veranderd is.* Ik kan my niet herinneren, dat 'er iets wezendlyks in *veranderd* is; immers niet in het geen ik in de Sententie te hard vond en daer in afkeurde. Ik wete, dat, toen ik tegen het woord *deportabel* was, en niet van my verkrygen konde om Dnus van der Os *deportabel* te verklaren, welgesproken wierd van eenig ander woord te gebruiken; maer het *deportabel* is evenwel tegen mynen zin in de Sententie gebleven. Dit was het eerste, daer ik tegen was, en vervolgens tegen het in 't gemeen *berroepen van Dwalingen.* Nu zyn onder de Dwalingen, die men ten laste van Dnus *van der Os* heeft, en waer op het Deportement gefundeerd is, ook zulke dingen, die by my geene *Dwalingen* zyn, maer van welken ik, zelfs by herhalinge, zeide dat ik die *voor myne rekening nam.*

Ik hebbe my niet wel kunnen dispenseren van deze myne Consideratien op het Geschrift van onze E. Gecommitteerden, zoo verre het mynen persoon betreft, aen het Gemeen mede te deelen; om dat men daer in aen de weereld een slecht denkbeeld van my heeft willen geven, als of ik, alles

ZWOL. *Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het ver bordeelen van Dnus v. d. O., enz.*

in de Sententie toegestemt hebbende en die goedkeurende, (immers na dat de geopperde zwarigheden, door zommige dingen te veranderen, waren weggenomen, zoo als men voorgeeft) daer na uit genegenheid voor Dnus *van der Os veranderd* was, en de weereld nu het tegendeel wilde doen geloo-ven. Myn fatsoen liet niet toe hier in 't geheel te zwygen; hoewel ik tot dit schryven niet dan schoorvoetende gekomen ben, als die een Vyand van Verschillen ben, en het geheel tegen mynen aert is daer in te leven; te meer in myne hoogklimmende jaren, waerin ik de rust beminne en alle moeilykheden zoeke te ontgaen. Dit konde ik evenwel kwalyk passeren, en ik hebbe het te vrymoediger gedaen, om dat de Heeren van de Commissie edelmoedig genoeg geweest zyn, om te zeggen: *Wy geven elk vryheid, zoo hy 'er wat anders van weet, om het recht uit te zeggen.*

Waer in ben ik *veranderd?* gelyk men ook spreekt van *drie veranderde Broederen in de Classis;* daer het genoeg bekend is, dat ik in deze zaek altyd geweest ben, die ik nog ben. Getuige is myn Advies, toen men over de Sententie voteerde; Getuige, toen ik op een voorige Classis de verscheidene Grieven tegen Dnus *van der Os* bragt onder drie Classen, welker eene ik deed bestaen uit zulke Bezwaren, welken ik meende dat niet tot Bezwaer wezen konden. Hoe kan men dan ook met waerheid zeggen, dat ik *niet gevallen ben op de Gronden van Veroordeeling, welken ik zo min, als iemand anders, zoude afgekeurt hebben?* daer ik onder de Dwalingen, op welken men Dnus *van der Os* veroordeelde, verklaerde zulke dingen te zyn, welken ik voor geene *Dwalingen* hield, en dat ik die zelfs *voor myne rekening nam.*

Deze dingen schynen my nogtans toe van de voornaemste ingredienten te zyn in de Procedure tegen Dnus *van der Os* ter zyner veroordeeling, en waer op men zich meest schynt te gronden, om dat zyn

E.

E. daer by persisteert, en die niet ontkent. Ik vind die wel strydig met zeker Systema, dat zekere lieden by deze gelegenheid (die men daer toe nooit gunstiger konde aentreffen) zoeken in te voeren, en waer in die Gezegden van Dnus *van der Os* als de afgryselykste Ketteryen worden veroordeeld; maer niet strydig met de Samenstelsels van myne groote Meesteren en de andere vermaerdste Godgeleerden onzer Kerke, zoo veel ik die bezitte of gelezen hebbe. 't Zy verre van my, dat ik als onrechtzinnig en ketterſch zoude veroordeelen, en Dnus *van der Os* als Ketterye doen herroepen, het geen ik van die beroemde Mannen, wier gedachtenis by ons in zegening is, conform den Woorde Gods geleert hebbe. Hier heeft my de schoe wel meest gewrongen; om dat, zoo dra zekere lieden, die, hunnen naem verbergende, zich onder eenen verdichten naem vermommen, zich in deze Geschillen mengden, en men Dnus *van der Os* van dien kant bestreed, ik wel haest zag wat 'er gaende is, en het hier wel konde worden: *Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.* Ik vreeze hier uit, dat het kwaedste nog wel achter konde zyn en op die wyze een vuur ontstoken worden, dat misschien zoo gemaklyk niet zal te bluſſchen zyn: want ik kan kwalyk gelooven, dat alle de Leeraers onzer Kerke, om Dnus *van der Os* met voordeel te bevechten, zoo eensklaps hun Systema zullen verlaten en een ander omhelzen. Ik vertrouwe dat de namen van *Hoornbeek*, *Witsius*, *Turretin*, *Pictet*, *Mark*, *van Til*, *Leidekker*, *Lampe*, *Brakel* en vele anderen, by velen nog in achtinge zyn.

ZWOL. *Dnus Putman beklaegt zich over de handelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.*

Voor het overige moet ik zeggen, dat ik niet kan besluiten iemand als een Ketterſchen Mensche uit te werpen, die de Dwalingen, strydig met de erkende Waerheid, detesteert en verwerpt, en gereed is om de *Theses* en *Antitheses*, hem voorgelegd, (waer in aen de eene zyde de Waerheid beleden, en aen de andere de tegengestelde Dwa-

ZWOL. ling verworpen word) te onderschryven; en verklaert de Leere der Dordsche Vaderen voor Schriftmatig en voor de zynen te houden, gereed om zich op nieuw aen derzelver Besluiten en de Formulieren van Eenigheid te verbinden.

Dnus Putman beklaegt zich over de bandelwyze van de Classis in het veroordeelen van Dnus v. d. Os, enz.

Ik wil niet ontveinzen, dat Dnus *van der Os* wel dingen gezegt heeft, die beter gezwegen waren en my gestooten hebben, waer in ik zyn E. ook niet gespaert of verschoont hebbe; maer ik kan niet van my verkrygen denzelven op zyne Antwoorden, Verklaringen en Aenbiedingen te verketteren en uit te werpen, of ik zoude myn Gewisse moeten geweld doen.

Ik hebbe van eersten af in deze geheele zaek een blank Geweten zoeken te behouden, dat my een Paradys en als eene geduurige Maeltyd is; offchoon men my heeft willen verdenken, dat ik dien weg hield uit zekere inzichten; en men heeft 'er wel zoo van gesproken, dat ik twyffelde of ik meer reden had om 'er mede te spotten, dan om my over de Kwaedaerdigheid der Menschen te bedroeven. Men kan verzekerd zyn, dat ik niet bekwaem zoude wezen om my, in eene zaek van die natuur, door wereldsche inzichten te laten bestieren, als die heiliglyk voor God en de geheele weereld kan betuigen, dat ik in alles myn Geweten gevolgt hebbe, en gerust op my kan toepassen: *Conscia mens recti famæ mendacia ridet* (*).

God doe deze verdrietige zaek zoo termineren, als het met zyne meeste Eere, het belang der Waerheid, en het welzyn der Kerke, zal overeenkomen! Dit is 't, daer ik God steeds om gebeden hebbe en nog om bidde. Ik ben enz.

Staphorst den ABR. PUTMAN.
17 *Sept.* 1754.

(*) ['t Gemoed niets kwaeds bewust lacht om 't Gerucht van Logen.]

STEENWYK.

THans zullen wy het verlangen onzer Lezeren om het gevolg der beruchte gebeurtenissen, die in deze Stad voorgevallen zyn, te zien, dat wy reeds veel te lang gerekt hebben (hoewel buiten onze schuld, want nu heeft Gebrek aen de noodige Stukken, en dan weder Veelheid van Stoffe ons belet) trachten te voldoen, en ten dien einde den draed van ons verhael, dien wy een en andermael afgebroken hebben (*), niet alleen weder in de hand nemen, maer ook zoo lang trachten vast te houden tot wy in een aeneengeschakelde order aen deszelfs einde gekomen zyn. Wy beginnen met het gevolg der Gevankenisse van *Fledderus*, waer van wy het verhael laetst moesten ophouden, op de volgende wyze: STEENWYK.

De zaek van *Fledderus* ondertusschen liep van slimmer tot erger. Want het Appoinctement zyner Hoogheit, gelyk wy reeds meldden, ingekomen, en, volgens het zelve, de zaek aen de gewone Justitie overgelaten zynde, werd de Gevangen een en andermael verhoord; waer by de Advokaet Kuper of iemand anders, uit name van den Landdrost, geschikt om met den Ma-

(*) Als men naleest het geen wy te boek gestelt hebben in ons
IV. DEEL [1750], *bl.* 1014—1041, 1100—1234, 1420—1445,
V. DEEL [1751], *bl.* 126—144, 272—297, 521—537, 727—753, 1220—1246, en
VI. DEEL [1752], *bl.* 38—57, 151—165, 529—542,
met het geen wy thans onzen Lezer mededeelen, zal men een zeer nauwkeurig aeneengeschakeld Verhael vinden van de Onlusten en Bewegingen, die aenleiding gegeven hebben tot de buitengewoone Verandering der Regeringe van deze Stad, welke door zyne Doorl. Hoogheid in den jare 1750 gedaen is.

STEEN-WYK.

Magistraet van Steenwyk de Criminele Jurisdictie te handhavenen, tegenwoordig was. De Vrouw van *Fledderus* en hare Vrienden spanden alle vermogens in om te bewerken dat hy ter verdediginge zyner zake mogt toegelaten worden; en leverden ten dien einde verscheide Smeekschriften, zoo aen den Drost van Vollenhove, als aen den Magistraet van Steenwyk, ieder afzonderlyk, en in het geheele Criminele Gerichte, wanneer het zelve hier vergaderd was, over. Zy grondden hun verzoek niet slechts op het algemeene recht, gesteund door het gezag van een reeks der voornaemste Schryveren; maer vestigden het ook op den duidelyken Tekst des Landrechts (*); doch alles was vruchteloos, want de Magistraet van Steenwyk verklaerde voor zich, *dat daer in zonder den Drost van Vollenhove niet konde worden getreden;* en de Drost antwoordde, *dat daer in by hem zonder den Magistraet van Steenwyk niet konde worden gedisponeerd;* terwyl de Requesten, aen het Criminele Gericht overgeleverd, zonder Appointement, werden te rug gegeven; hoedanige Requesten men naderhand, tot tien of elf in getale, aen zyne Hoogheid heeft vertoont. *Fledderus* zelf bad het Gerichte, by eene verhooringe, met gevouwen handen en om de barmhertigheid van den ontfermenden God, dat men hem toch ter verdediginge wilde toedat

(*) Zie het *Landrecht van Overyssel*, II. Deel, 19 *Tit.* 6 *Art.*, waer men deze woorden vind: *Ten einde nogthans de Gevangen, zonder wettelyke defensie, door onnoozelheid, of anders, buiten schuld en genoegsame indicien, niet ter pyne of ter executie moge gesteld worden, zullen de Drosten den Gevangen, op zyn verzoek en Kosten, indien hy die kan betalen, of anders tot des Lands Kosten, een' Advokaet of Procureur gunnen, om zyn woord en verwering te doen.*

laten; maer het eene hielp niet meer dan het andere. Ook heeft men van achteren bemerkt, dat deszelfs Proces middelerwyl reeds was opgemaekt, en aen een' Advokaet verzonden, om daerop deszelfs Advies, ten einde van Vonnisvellinge, uit te brengen. Men hoopte wel door middel van een Smeekschrift, den Heeren Staten op den Landdag overgegeven, een gunstiger bestel van zaken te erlangen; doch vruchteloos, want men vernam wel haest, dat men te laet kwam, dat het voorsz. Advys reeds ingekomen en goedgekeurd was, en dat *Fledderus* het met den dood moest bekoopen. STEENWYK.

Doch eer wy de gordynen van dit Treurtooneel openschuiven, moeten wy onzen Lezeren, by voorafspraek, een schets geven van de droevige gesteldtenisse, waerin ondertusschen deze Stad zich bevond. Wy hebben boven verhaelt (*) hoe Dnus Metelerkamp, Dr. Tuttel en Andries van Lubek, op den 13 van Grasmaend des jaers 1749, naer Zwol vertrokken, en daer op den Landdag gehoord waren tegen Gecommitteerden uit den Magistraet en de verkiezende Leden van den Kerkeraed, waer door het verschil over 't gedane Beroep van Dnus de Blanche, volgens aenbeveling der Heeren Gedeputeerden, niet had kunnen geeffend worden. Van daer, op den 17 der gemelde Grasmaend, te Steenwyk te rug gekomen, ging Dr. *Tuttel*, Diaken zynde, des Zondaegs morgens den 20, gelyk ook de Gecommitteerde *G. Vogelzang*, naer gewoonte te Kerke, beiden onkundig van den rampspoed, die hen daer stond te treffen. Bespied zynde dat beide deze Personen in de Kerke waren, be-

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 1242.

STEEN-WYK. bespeurde men, gedurende den Godsdienst, reeds eene ongewone beweging door de Stad, waer van het gevolg was dat een gedeelte van de Stads Suppoosten, en de Militie, op de been gebragt werden, ten einde, by 't uitgaen der Kerke, de deuren te bezetten; gelyk geschiedde. De Gemeente buiten komende en dezen ernstigen toestel ziende, was ieder welmeenende in vrees en verlangen om te weten wat hier van worden zoude. *Dr. Tuttel*, met zyne Medediakenen, de verzamelde Penningen in de Kerkeraeds Kamer tellende en dus wat langer vertoevende, werd hem de gemaekte toestel reeds aengekondigd. Hy, vermits al het Volk reeds uit de Kerke was, aen de eene zyde waerschynlyk oordeelende dat men het op hem gemunt hadde; doch tessens, aen de andere, zich onbewust vindende iets bedreven te hebben, waer mede de Politieke Overheit beledigd was, stapte met de uiterste bezadigdheid zynen Vangeren te gemoet. De Stads Dienaer, wien men de gevangenneming had toevertrouwt, zich aen de binnendeure der Kerke geplaetst hebbende en vast reikhalzende om zynen last te volvoeren, kreeg naeuwlyks den Doctor [elders zegt men Advokaet] in 't oog, of trad toe, en sprak hem dus aen: *Myn Heer, gy moet eens met my naer 't Stadhuis gaen;* vattende hem te gelyk by een slip van deszelfs rok. De Advokaet, even bezadigd, vroeg al voortgaende, *op wiens last dit geschiedde* Het antwoord was, *op last van den Drost.* Waerop *Tuttel* zeide: *Laet my los, ik wil van u niet geleid wezen.* Buiten de Kerk komende, sprongen vier Soldaten, met hun ont-

ontbloot Zydgeweer toe, en omcingelden hem. STEENWYK.
Waerop *Dr. Tuttel*, als wel wetende dat de Droſt van Vollenhove geen recht van gevangenneminge binnen de Stad Steenwyk heeft, den Stads Dienaer andermael vroeg op wiens laſt dit geſchiedde. Het antwoord was als voren, *op laſt van den Droſt*. Waerop *Tuttel* voegde: *ik heb u aenſtonds gezegd, zoo als ik nog doe, laet my los*. Hierop zeiden de Soldaten: *laet maer los, wy zien wel dat myn Heer ons niet ontgaen zal*. De Suppooſt of Dienaer echter wilde daer toe niet beſluiten. Dus werd de Advokaet uit de Kerke geleid naer het Gevangenhuis of de Militaire Wacht, op het Raedhuis, en van een meenigte Burgeren met tranen in de oogen naer gezien; weinig toen denkende, dat 'er ſlechts een jaer had te verſtryken om zich, met alle eereteekenen, van zyne Kerkelyke Bedieninge ontſlagen en op het Raedhuis, dat hem nu ten Gevangenhuize ſtrekte, door zyne Hoogheid te zien verplaetſen. Op de Militaire Wacht gekomen, vond hy daer reeds zynen Medegecommitteerden *Gerbrand Vogelzang*. Dees was, met het overige Volk, uit de Kerke gegaen, en vermits de Predikaetſie niet lang geduurd had, en daer door de Suppooſten eenigzins vergaeuwd waren, reeds aen de Markt gekomen; waer hy door iemand aengeroepen en gewaerſchuwd werd dat men hem zocht op te ligten, en des geraden van, door zyn Huis, in eene andere Straet en voorts ter Stad uit te gaen. Doch *Vogelzang* antwoordde: ik heb niets gedaen waerom men my mag gevangen nemen, en 't gene ik gedaen heb is ten beſte van 't algemeen geſchied; vervolgende daer op zynen weg tot

STEEN-WYK. aen het derde Huis van het zyne, waer een der Stads Suppooſten of Dienaren hem kwam naloopen en op het lyf ſprong, vattende hem om den hals, met oogmerk om hem achter over tegen den grond te rukken, in dier voegen dat Hoed en Paruik langs de ſtraet ſtoven. *Vogelzang* voorover bukkende, met voornemen om den Dienaer over 't hoofd te werpen, ſchoten drie of vier Soldaten van het Regiment des Generaels van Aylva toe, en zetteden hem hunne ontblootе Sabels in de zyde. Waerop *Vogelzang*, uit vreeze van doorſtooken te zullen worden (*), afliet, en vroeg wat zy hebben wilde? 't Antwoord was, hy moeſt met hun naer 't Stadhuis gaen. Wel waerom, zei hy, my zulks niet terſtond in het ordentlyke gezegd, ik zoude u niet wederſtreeſt hebben. Voorts zyn Hoed en Paruik oprapende, ging hy met hun. De Lezer kan ligtelyk opmaken wat verbyſtering en ontſteldtenis dit geval in de Stad verwekte onder het gedeelte der Burgerye, dat in deze twee Gecommitteerden een groot vertrouwen ſtelde. Hier by kwam dat men nog op dien zelfden dag bericht kreeg dat de Gecommitteerde *Jan Thomaſz.*, zoo veel men naer kan gaen, op het zelfde oogenblik, wanneer dit te Steenwyk gebeurde, by het aenkomen van zyn Schip te Blokzyl, aldaer geligt en gekluiſterd naer Vollenhove in de Gevangeniſſe gebragt was. De Moeder van Dr. Tuttel, eene Vrouw van

(*) Dat dit geen ydele vrees was, kan men hier uit afnemen, dat een der Soldaten, die deze verrichting hielpen uitvoeren, des namiddaegs verhaelde, dat hun belaſt was de Gevangenen, in geval van wederſtand of pogingе om het te ontvluchten, levend of dood op te brengen.

van zesenzeftig jaren, en de Vrouw van Vogelzang, anderszins twee zwakke Menfchen, grepen thans echter een' mannenmoed, en befloten om te gaen vernemen welke de redenen mogten zyn van de behandelinge, haren Zone en Manne aengedaen. Ten dezen einde vervoegden zy zich allereerft by den Burgemeefter Vedder, als den genen, van wien zy den meeften trooft verwachtten; doch vernamen van hem, tot hare fmert, dat hy onmagtig was haer te helpen, vermits hy, des daegs te voren, zyn Burgemeefterfchap reeds had nedergelegt, als niet goed vindende toe te ftemmen in de maetregelen, die 'er ftonden genomen te worden. Hierop tot de andere Burgemeefters zich begevende, konden zy met dezelven niet eens te woorde, veel min tot behoorlyk bericht der zake, komen. Dit deed haer befluiten om den Droft van Vollenhove te gaen fpreken. Weshalven zy zich nog dien zelfden namiddag derwaert begaven, met zich nemende den Gecommitteerden *Pieter van der Licht*. Dees had, op het hooren der Gevangenneminge van Tuttel en Vogelzang, met eene Oranjecocarde op zyn' Hoed, zoo als die van de Oranjepartye toen allen droegen, zich naer de Markt begeven, en vertoonde daer den Omftanderen, met kracht van redenen, dat de twee gevangen Gecommitteerden niet anders gedaen hadden dan het gene ook door hem verricht was, en dat men derhalven hem ook behoorde gevangen te nemen. Hoewel nu een ieder dit zoo wel begreep als hy zelf, en dus deze zaek geen verder betoog noodig hadde, konde men hem echter naeuwlyks bewegen, om zich buiten den rook des gevaers te begeven.

STEENWYK.

STEEN-WYK. Doch eindelyk mede op reis gerakende, had hy, nog dien zelfden dag, het genoegen van te vernemen, dat de Magistraet met hem van één en het zelfde gevoelen was, namelyk dat hy ook behoorde in verzekering genomen te worden. By het Klooster St. Jans Kerk gekomen, noodzaekten de Juffrouwen hem van den Wagen af te gaen, en daer te blyven, uit vreeze dat hy te Vollenhove zoude gevangen genomen worden. En inderdaed, kwamen, een weinig daer na, twee Persônen van Steenwyk, met een Chaise naer Vollenhove daer voorby ryden, met voornemen en last, zoo men meent, om, *van der Licht* daer vindende, hem op te lichten. Te Vollenhove verstaende dat de Drost naer Zwol was, besloten zy terstond derwaert te reizen. Hier vernamen zy dat de Staten nog op den Landdag vergaderd waren, en lieten derhalven drie byzondere Requesten, doch van een' en den zelfden inhoud, opstellen, om te verzoeken dat de Gevangenen ter verdediginge mogten worden toegelaten, volgens het Overysselsche Landrecht, hier voren reeds vermeld. Een van deze Requesten hield aen Ridderschap en Steden, een ander aen den Drost van Vollenhoven, en het derde aen den Magistraet van Steenwyk. Allen werden ze overgeleverd; en het tweede zonder appointement; doch het eerste en laetste in 't geheel niet te rug gegeven. Hier wederom gewaerschouwd wordende, dat door zeker Advokaet en Procureur (zoo men voorgaf uit name van een' Koopman, die iets ten laste van *van der Licht* had, en hem daer voor wilde laten arresteren) jagt op *van der Licht* gemaekt werd, deed men hem voor uit

gaen,

gaen, en nam hem onder weg weder op den Steen-Wagen. Te Hasselt, een weinig moetende wyk. wachten naer de Schouw, passeerde haer reeds daer de Persoon, die afgezonden was om den Scherprechter van Kampen te bestellen, ten einde het Vonnis aen Fledderus te komen uitvoeren. By het Veer aldaer staet een kleen Steenen Huisken, waer in *van der Licht* zich verborg, terwyl de voorn. Persoon passeerde, gaende de Juffrouwen zoo lang in de deur staen, op dat hy niet gezien zoude worden. Te Hasselt hoorden zy dat Fledderus van de Kamer, in welke hy nu sederd den 2 van Wintermaend des jaers 1748, gevangen gezeten had, afgehaeld, en gebragt was in eenen naren Kerker, waer hy den dag van den nacht niet kon onderscheiden. Dit alles deed *van der Licht* het ergste vreezen, en des besluiten, terwyl de Juffrouwen weder naer Steenwyk keerden, de reis te nemen over Kolderveen, Nyeveen, Havelt, Wapsterveen, Vledder en Doldersum, naer Olde Berkoop, van waer hy, met de andere Gevluchten, over de Lemmer, naer Holland vertrok. Hen de reis latende vervolgen, zullen wy middelerwyl eens zien, hoe het *Dr. Tuttel* en *Vogelzang* verging. Dien dag op de Militaire Wacht gebleven zynde, kregen zy des avonds, op 't verzoek hunner Vrienden, eenig Beddegoed, waerop zy, een gedeelte van den volgenden nacht, op de Soldaten Britse doorbragten. Want des morgens, om vier uren, kwam de Suppoost, die *Vogelzang* gevangen genomen had, hun den morgengroet doen, met te zeggen: *Myne Heeren, gy moet opstaen.* Gevraegd waerom? was het antwoord: *Gy moet weg; want de Wagens*

STEEN-WYK.

gens ſtaen klaer, en gy moet u wat reppen, zoo gy u wilt aenkleeden. Wyders gevraegd zynde waer naer toe? was het beſcheid: *dat weten wy niet; maer gy moet weg. Koomt, rept u wat, want de Wagens ſtaen te wachten.* Zy verzochten ter ontnuchteringe eerſt een kop koffy te mogen drinken; dan zulks werd geweigerd, en zy moeſten terſtond op den Wagen, zelfs met dien ſpoed, dat *Dr. Tuttel* zyne Beenen ſlechts ten halven konde ſchoeien. Ook verzochten zy, vermits de Wagens onoverdekt waren, en het weder zeer koud en regenachtig, hunne Overrokken te mogen hebben; maer dit werd ook afgeſlagen, met byvoeginge van *pakt u voort op den Wagen, maekt dat je weg koomt.* Ieder der Gevangenen had een byzonder Rytuig, en gelei van vier Soldaten met een' Korporael, wel voorzien van Geweer, met Scharp geladen; waer door een der Suppooſten byna het leven zoude verloren hebben, dewyl, op de terugreis, een der Snaphanen losgaende, de Kogel, daer uit gevlogen, hem vry dicht langs het hoofd ſnorde. *Vogelzang* werd een Touw om den Arm gebonden, en hy daer by vaſtgehouden; doch *Tuttel* ganſch ongeboeid gelaten. Te Vollenhove gekomen, werd hun ter naeuwer nood vergund zich in de Kamer van des Droſten Hovenier, te gelyk Cipier, te warmen; en daer mede moeſt ieder naer de verblyfplaets, ter betrekkinge hem aengewezen. *Dr. Tuttel* kreeg tot zyn verblyf de gewone Gyzelkamer, een ruim Vertrek in het Kaſteel te Vollenhove, ten weſten der Plaetſe, waer op het zyn uitzicht heeft door een Kruiskozyn, voorzien van yzeren Tralien, om 't uitbreken voor te komen, als me-

mede van een' Schoorsteen en Haertstede, met een Zydvertrekaken, waerin een heimelyk gemak; en dus uit zich zelven bekwaem en luchtig genoeg om een' Gevangen te plaetsen. Dan de Hovenier dit Vertrek toen bezigende om 'er zyne Tuinzaden in te hangen, en daerenboven een deel oud en muffend Stroo daer in liggende, veroorzaekte zulks een benaeuwde lucht, die zonderling vermeerderde door dien de Wagenknecht van den Drost een Ton met Teer of Wagensmeersel daerin had staen, welk een en ander, te zamengevoegd, in den beginne den Advokaet eene onverdraegbare Hoofdpyn veroorzaekte. *Vogelzang* werd geplaetst op den Toren van 't zelfde Kasteel; de Gevangenplaets aldaer is omtrent honderd voeten hoog in den Toren, en een ruim vierkant Vertrek, breed tusschen de vyf en zes en twintig, lang omtrent vyf en dertig voeten; van onder met een Leemen Deele of Vloer, en van boven met een Gewelf voorzien. Dit Vertrek heeft vier Luchtgaten, omtrent veertien voeten boven den grond. Men gaet 'er in door een yzeren Deur, waer voor nog eene andere, die gesloten word met eenen houten Boom en eenige yzeren Kettingen met zware Sloten; wordende dit Vertrek, om de nabyheid der Zee, en de daer uit gestaeg ryzende dampen en koude, zeer ongezond geoordeeld. *Jan Thomasz.*, die, gelyk we reeds gehoort hebben, daegs te voren, te weten op den 20 der Grasmaend, hier gebragt was, werd opgesloten in een Kelder, aen den Oostkant van 't Kasteel, hebbende, door een Gat in den Muur, zyn uitzigt op de Gracht; zynde eene kleene Gevangenplaets, de Pype of

STEENWYK.

STEEN-WYK. of Pipe genoemd. Tot meerdere verzekering der Gevangenen, had men een Wacht, uit de Militie, in Vollenhove liggende, en uit een gedetacheerd of afgezonderd Corps des Garnizoens van Zwol bestaende, getrokken, op 't Kasteel gesteld. Den volgenden avond ontvingen de Gevangenen eenig Beddegoed van huis, als mede hunne Nachtgewaden en eenige Kleeders ter verwarminge, vermits het gebruik van Vuur hun hier ontzegd was. Voor 't overige werden zy, wier ongeluk de harten van 's Drosten Dienaren met mededoogenheid vulde, gedurende hun verblyf alhier, wel behandeld. *Vogelzang* inzonderheid, sederd zyne Hoogheid de Procedures had doen opschorten, door dien hem geene verkwikkingen, op deszelfs bestellinge nu en dan gekocht, onthouden werden, en de Bedienden hem zomwylen, met een Gesprek of goed Boek, ter lezinge bygezet, verlustigden.

Ondertusschen begon men te Steenwyk, ter uitvoeringe van het Doodvonnis, over *Fledderus* besloten, toebereidsels te maken. Hy was, langen tyd, op eene Kamer, de gewone Gyzelkamer, opgesloten geweest, en daer steeds, met yzeren Boeien aen de Beenen gekluisterd, door een of twee Suppoosten bewaekt geworden. Van deze Kamer werd hy, op Maendagavond, den 21 van Grasmaend des jaers 1749, afgehaeld en in de Kelder, in een der Kerkeren of Dievegaten aldaer (waer van wy straks nader spreken zullen), geplaetst; ten einde, zoo men zegt, de voorsz. Kamer, waer in de Predikanten het bezoek ter doodbereidinge hem stonden te geven, ondertusschen gereinigd mogte worden. In dit akelige Gat, twee

twee nachten en een' dag dan doorgebragt hebbende, zonder behulp van eenig Beddegoed of genot van eenige verkwikkinge, ter verlichtinge der benaeuwdheid in de Borst, door de dampigheid der verblyfplaetse veroorzaekt, van hem wel verzocht, doch steeds geweigerd; werd hy, op Woensdag morgen tusschen acht en negen uren, wederom naer de voorn. Kamer gevoerd, en hem, nog op dien zelfden ochtend van den 23, den Dood aengezegd met de volgende omstandigheden. De Magistraet vergaderd zynde, had den Gerechtsbode Jan Santink doen binnen komen; hem de Memorie, welke de aenkondiging van het Doodvonnis behelsde, ter hand gesteld, en belast dezelve aen *Fledderus* te gaen voorlezen. Santink, hier mede ter Raedkamer uitgegaen zynde, en den anderen Gerechtsbode D. Busink aentreffende, zeide tot hem min noch meer, dan, *Confrater, gy moet eens met my naer boven gaen by Fledderus.* Busink hem hem gevolgd, en zy beiden dus op de Gyzelkamer gekomen zynde, las Santink de voorsz. Memorie aen *Fledderus* zeer koelmoedig en gerustelyk voor. *Fledderus* het Vonnis aengehoort hebbende, zeide, *dat koomt my als een donderslag te voren, en ik kan my daer toe nog niet bereiden, om dat ik het zelve niet goed keur.* Wyders zyne reden tot den anderen Gerechtsbode wendende, vroeg hy: *Busing, had gy dit wel verwacht?* Waerop dees *neen* antwoordde, met byvoeginge van 'er zeer over ontzet te zyn, vermits hy 'er niets ter wereld van geweten had. Nu ontbood men den Predikant *Metelerkamp* ook op het Raedhuis. Zyn Eerw., wel wetende dat hy, benevens Dr. Tut-

STEENWYK.

STEENWYK. Tuttel, die reeds gevangen was genomen, de Kerkelyke zaken, die den Magiſtraet een doorn in 't vleeſch waren, voornamelyk behandelt had, en teffens onderricht zynde, dat men onder de Artikels, waer over *Fledderus* verhoord was, verſcheide punten geſtelt had, die ingericht waren om zyn Eerw. mede van het zoeken van nieuwigheden in de Burgerlyke zaken te beſchuldigen, had geen andere gegedachten, dan dat men voor had zyn Eerw. mede in verzekering te ſtellen; en kleedde zich des in zyn Predikants gewaed, zeggende, dat, zoo men hem gevangen wilde nemen, hy gevangen wilde worden als een Predikant, en niet als een Burger. Doch, op 't Stadhuis, hoorde hy dat het alleenlyk om *Fledderus* te doen was, wiens beſloten Vonnis men zyn Eerw. aenkondigde, met bevel om den Gevangenen, in deszelfs korte levensuren, godsdienſtiglyk by te ſtaen, en hem tot berouw en bekeering van zyn verfoeilyk gedrag aen te manen. Om den Leeraer hier van te beter indruk te geven, las men zyn Eerw. eenige ſterke bewoordingen voor uit het Advies over de Informatien tegen Fledderus ingenomen, en voornamelyk gericht om de afſchuwlykheid der misdaed van Oproer ten ſterkſten af te malen, met aenduidinge, hoe onder de Gods Regering van het Oude Iſraël, Korah, Dathan en Abiram, die tegen Mozes gerebelleert hadden, levend door de aerde opgeſlokt en ter helle gedaeld waren enz. Echter, vermits de eene Predikantsplaets thans open was, werd Dnus *Kamerling*, Leeraer te Steenwykerwold, Dnus Metelerkamp, ten behulpe in het bezoeken van den Gevan-

gen,

gen, toegevoegd. Deze Predikanten, beurtelings by den ter dood verwezen *Fledderus* komende, om hem tot een' overgang naer de eeuwigheid te bereiden, vroeg dezelve aen Dnus Metelerkamp, of zyn Eerw wel zoodanig een Vonnis over hem verwacht hadde. De Leeraer dit met neen beantwoordende, doch, vermits de zaken echter nu dus waren en des Gevangen tyd kort was, hem vermanende zich van al het aerdsche toch los te maken, zyne Zonden voor God te belyden, daer van vergiffenis in het bloed van den Middelaer Jezus Christus af te smeeken; en, tot krachtiger aendrang in dezen, de grootheid van deszelfs misdaed, waer over hy veroordeeld was, hem zoekende onder het oog te brengen, antwoordde *Fledderus*, dat, belangende de zaken, die hier voorgevallen en Dnus Metelerkamp wel bewust waren, niet van dat gewigt geweest of daer in iets, den dood waerdig, gedaen te zyn, hy daerenboven niets voor zich zelven in 't byzonder, maer alles, als Gecommitteerden uit de Burgerye, verricht had, en des verzocht dat de Predikant, in het doen zyner Vermaningen, zich daer over niet verder wilde uitlaten, alzoo hy het Vonnis, tegen hem geveld, geenszins konde goedkeuren. Doch, betreffende zyne Zonden en Ongerechtigheden, wilde hy gaerne belyden, door de meenigte der zelven zich, ten opzichte van God, maer niet van den wereldlyken Rechter, deze straf waerdig gemaekt te hebben; klagende dikwyls over de *meenigte zyner bloedroode zonden*, welken hy voor God beleed, met een oprecht berouw en leedwezen, in een volzeker vertrouwen echter

STRAET-WYK.

STEEN-WYK. dat hem alle dezelven door de volmaekte Zoen-offerhande van den Heere Jezus Christus vergeven waren; waer mede hy zich vertrooste, als verwachtende eene zalige verwisseling van deze smert- en smaedlyke wereld met eene vreugd- en glorieryke eeuwigheid. Gedurende zyne Gevangkenis van vyfentwintig weken had hy zich veel geoeffent, door het lezen der H Schrifture, en dus den Dienaren, die hem bewaekten, veeltyds tot stichting gestrekt. Thans, op het laetste zyns levens, deed hy niet anders, dan zich zelven Gode opdragen, en den korten tyd, die hem nog overig was, aenleggen tot Gebeden en heilige Overdenkingen; in zoo verre dat hy naeuwlyks de Predikanten wilde van hem laten gaen, immers niet dan met beding van ten spoedigsten weder te komen, verzoekende hen dikwyls voor hem gebeden te doen. Voorts betuigde hy dat alle vrees voor den dood, dien koning der verschrikkinge, van hem geweken was, en hy wel gemoedigd ten dood ging, uit overdenkinge eener zalige verryzenisse; hoewel hy niet konde ontveinzen, dat hem het hart huiverig werd wanneer hy dacht aen het oogenblik, waerop de Scherprechter hem van 't leven ten dood zoude brengen. *Fledderus* had wel, op 't aenzeggen van het Doodvonnis, betuigt het zelve niet goed te keuren, en liet niet na alle zyne zwakke pogingen aen te spannen, om tegen het zelve te appelleren aen de Staten, of aen zyne Hoogheid, ten welken einde hy zyn Dochtertje en zynen Schoonvader, die hem thans in de Gevangkenisse bezochten, onderrechtte op wat wyze men dit stuk moest aenleggen; dan de vrees benam

hier

hier den Voorspraken den moed, om tot redSMEN-dinge van hem de pen te voeren. Eindelyk echter kreeg men eene Acte van Appél ter hand; maer geen Gerechtsbode wilde of dorst die ter uitvoer brengen. Weshalven een der Vrienden van *Fledderus* zich daer mede begaf by eenige Burgemeesters; doch men beval hem ten huize uit te gaen. Ondertusschen werd alles, wat ter uitvoeringe van het bestemde Vonnis vereischt werd, in gereedheid gebragt. Om alle verwarringen voor te komen, en zich van den Lyder, zoo veel mooglyk, te verzekeren, had men verzocht een Detachement Ruitery des Regiments van Schultz van Hagen, in Zwol Guarnizoen houdende. Het zelve kwam, op den 24, des voormiddaegs, hier aen, en werd by de Burgery geïnkwartierd; gelyk ook het Commando Voetvolk, dat te Vollenhove gelegd was. De Drost van Vollenhove was nu mede hier gekomen, en dus werd, ten dien zelfden dage, namelyk den 24 van Grasmaend, het Criminele Gericht toen vergaderd zynde, het Doodvonnis van *Fledderus*, des daegs te voren hem reeds aengezegd, besloten en geteekend, ter uitvoeringe van het welke de volgende dag, de 25, bestemd werd.

SMENWYK.

Met het aenbreken van den morgen, raekte hier alles op de been; en een groot gedeelte des Drostamts van Vollenhove in beweging om zich naer deze Stad te begeven; gelyk ook verscheide Scoutamten, die bevel hadden om de uitvoering van dit Vonnis by te wonen; 't zy met oogmerk om van dezelven, in geval van onvermoedelyken opstand, hulp te erlangen; of om, 't gene ons waerschynlyker voor-

STEEN-WYK. koomt, hen, door een affchrikkend voorbeeld, te leeren wat het in heeft zich tegen het bestier zyner Overheden aen te kanten. De Scherprechter, bekommerd of alles wel met de juiste orde zoude afloopen, gebruikte alle mooglyke voorzorg, en ging, onder anderen, des morgens, de Gerechtsplaets bezichtigen, en vreezende dat de Galg, gebouwd in den jare 1719, (wanneer een befaemde Gaeuwdief, *Wycher Jans Hogeveen*, of Wycher Dik, alias het Mofjen, hier werd opgehangen) door den tyd een weinig vergaen of ingerot, somtyds bezwyken mogte, wilde de uitvoering van het Vonnis niet op zich nemen, voor dezelve met Schoren was ondersteund. Hier raekte de Timmerman des terstond aen 't werk; terwyl de Smit, die den Keten voor den ter dood verwezen *Fledderus* gesmeed had, reeds bezig was met zyn zweet af te vagen. Ondertusschen kwam het Krygsvolk op de been, de Compagnie van den Burgemeester Ram onder de Wapens, en de Stads Suppoosten in het Geweer, posterende zich allen op de Markt, naby of voor het Raedhuis, wordende ook de Wagen, waer mede *Fledderus* naer de Galg stond gevoerd te worden, aldaer gebragt. In de Westwyk, by Steenwyk, ligt eene Landhoeve, en op deze, als eertyds hofhoorig goed geweest zynde, een Servituit of Dienstbaerheid, te weten, om een' Persoon, die gevonnisd is om met de Koorde gestraft te worden, met Wagen en Paerden naer de Galg te moeten voeren. Deze Landhoeve, onlangs verkocht, doch van die Dienstbaerheid, in de Voorwaerde des Verkoops, geen melding gedaen zynde, oordeelde de Eigenaer daer toe niet

niet gehouden te wezen. Doch men haelde zyn eene Paerd van Stal, en daerby een ander, nevens een' Wagen, door den Zwager van eenen der Verkooperen gevoegd zynde, raekte men echter dus klaer. Voorts vergaderde het Criminele Gericht, en men begon de Vonnis-Klok te luiden, 't geen byna een vierendeel uurs duurde. Middelerwyl werd *Fledderus*, ſtrengelyk gebonden door den Scherprechter en deszelfs Knecht of Neef, ter Gyzelkamer af, voor het Raedhuis geleid, terwyl aldaer, door de Stads Suppooſten, de Kring geſloten was; voorts, van de Puie, door den Stads Sekretaris het Vonnis gelezen, dat wy, by wyze van Uittrekſel uit het Boek van Criminele Zaken der Stad Steenwyk, zoo als het aen de Weduwe van Fledderus, ten tyde van het aenwezen der Gecommitteerden zyner Hoogheid, naderhand is afgegeven, hier laten volgen: STEENWYK.

Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.

DE Hoogwelgeborene Geſtrenge Heer Hendrik Baron van Yſſelmuiden, Heer tot Zwollinger-Kamp en het Hooge Huis, Land-Commandeur der Balie des Ridderlyken Duitſchen Ordens binnen Utrecht, Landdroſt van Vollenhove en der Heerlykheid Kuinre enz. enz. enz.; De Edele Achtbare Heeren Burgemeeſteren, Schepenen en Raden der Stad Steenwyk gezien, gelezen en geëxamineert hebbende de Examens en Confeſſien van den Gevangen *Harmen Coops Fledderus*, mitsgaders de Stukken, Bewyzen en Informatien ter nakominge van de Reſolutie van Ridderſchap en Steden, de Staten van Overyſſel: *Doodvonnis over Harmen Coops Fledderus.*

Waer uit gebleken is dat *Harmen Coops Fledderus*

STEEN-WYK.

Doodvonnis over Harmen Coops Fleddérus.

rus, Gevangen, oud vier en dertig jaren, geboortig van Fleddèrden, bereeds voor eenige jaren by decreet van het Hof van Vriesland, na examinatie der genomene informatien gelast om wegens betigte ondernomene Vrouwenkragt op het gedemolieerde Blokhuis geinhasteerd en gezet te worden, en daer op uit die Provintie gevlucht, in het voorleden jaer 1748 de oproerige Vergaderingen binnen Steenwyk ten zynen Huize gehouden heeft, en de Opstoker en Aucteur van dezelven en een van de voornaemste aenvoerders en oproerigen aldaer geweest is.

Dat de Gedetineerde in 't byzonder des nachts tusschen den 9 en 10 Juny laetstleden, het Volk zoo in als buiten zyn Huis op de Wal heeft beschonken, en het zelve in zyne presentie door zyn Vrouw aengezet is om ten zynen huize het eerst de Glazen in te slaen enz., en dat dezelve aen het hoofd van dit t'zamengebragte Complot geweest is, en andere Ingezetenen met dreigementen aengezet heeft om mede te gaen (*).

Dat de Gedetineerde, een der voornaemste der Aucteuren en Teekenaer geweest zy van een oproerig Request, regtdraets aenloopende tegen een uitdrukkelyk Vonnis, door Ridderschap en Steden, de Staten dezer Provintie en wettige Souvereinen van dit Landschap, omtrent het Recht van Beroep en Approbatie der Magistraet van Steenwyk, over het beroepen van Predikanten uitgesproken, mitsgaders strekkende tot veranderinge van de geheele wyze van Regeringe, Bestuur en Politie binnen Steenwyk (†).

Dat dezelve tot het teekenen van dien, eerst ten zynen Huize en naderhand by Peter Wyben, Vergaderingen belegt, het Volk ontboden, en tot het teekenen aengeraden en aengezet heeft, daer toe doende voorgeven als of dat zoude wezen te toonen

(*) Zie wegens dit geval ons IV. Deel [1750], bladz. 1433.

(†) Zie het zelfde Deel, bladz. 1439—1444.

nen goed Prins te zyn, en dat hy bestierder van dit alles geweest zy, niettegenstaende het Verbod door de Heeren Gedeputeerden uitdrukkelyk gedaen (*) STEENWYK.

Dat de Gedetineerde zich aen het hoofd gestelt heeft van eene zoogenaemde Compagnie binnen Steenwyk, eigener auctoriteit, buiten kennis van de Staten van Overyssel, van zyne Doorluchtigste Hoogheid, den Heere Erfstadhouder, en buiten weten en tegen dank der Magistraet van Steenwyk opgericht en daer toe een Piek ontboden heeft (†). *Doodvonnis over Harmen Coops Fledderus.*

Dat hy opentlyk, op den 12 November 1748, door de Stad Steenwyk tot de Werving de Trom heeft laten roeren en het Volk heeft doen verzoeken en, deze Trom op het Stadhuis gehaeld zynde, in persoon dezelve van de Magistraet heeft komen wederom eischen; ja by verweigeringe en verbod aldaer in de Vergaderinge gedreigt een tweede Trom aenstonds by de Straten langs te zullen laten slaen, het welke op de uitdrukkelyke verweigeringe van den Magistraet ook in het werk heeft doen stellen, in zoo verre dat hy met zyne zoo gedoopte Mede-Officieren daer by met een' Piek gewapend, geadsisteert heeft, en, zulks uit ordre van de Magistraet door een Stads Bode wederom verboden zynde, echter daer mede heeft doen voortvaren (‡).

Dat de Gedetineerde op den zelfden 12 November, 's avonds omtrent negen uren, by den President Burgemeester Kroeven met eenigen zyner Mede-Complicen gegaen is en van den zelven met Dreigementen en groote Onbescheidenheid de Trom, door de Magistraet opgehaeld, wederom, of acht Guldens in de plaets, geëischt heeft (§).

Dat dezelve, na dat hy zich met zyne verbodene Compagnie tot het houden van de Wacht (**) al-

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1444.
(†) Zie ons V. Deel [1751], badz. 532.
(‡) Zie het zelfde Deel, bladz. 733.
(§) Zie het zelfde Deel, bladz. 735.
(**) Zie het zelfde Deel, bladz. 740.

STEEN-WYK.

Doodvonnis over Harmen Coops Fledderus.

alternativelyk hadde willen indringen, en door de Magistraet een behoorlyke (*) Burgerwacht was aengesteld en gepubliceerd, dat een ieder dezelve zoude hebben te respecteren en ongemoeid te laten, op pœne van als Verstoorders der gemeene ruste gestraft te worden, op den 16 November 1748 's avonds laet en in de nacht zich aen het hoofd van een meenigte t'zamengeraept Volk gestelt en dezelve geleid heeft, zingende: *Gecommitteerden boven, de Burgemeesters onder, die het anders meent die slaet de Donder.* Dat hy vervolgens de Schildwacht geattaqueert heeft, roepende: *Ik schyt wat in u, en in uw Kaptein, en in alle Burgemeesters;* en daer na de Burgerwacht geinjurieert en aengetast, zelfs de Sabel tegen den Hopman getrokken, heeft (†).

En dat de Gedetineerde op den 11 November 1748 geweld tegen de Justitie gepleegt, Jan Stevens van Doldersum, door het Verwalter Scholten Gerechte van Steenwyk gearresteerd, uit het Arrest geholpen en de Dienaers van de Justitie daer by gewelddadig aengegrepen en mishandelt heeft.

Alle het welke zyn groote en verregaende Misdaden, strekkende tot verderf van den Lande, en van de grootste en verderfelykste gevolgen zynde, in een Land van Justitie niet te dulden, maer anderen ten afschrik, voornamelyk in de Aucteuren en Voorgangeren, te straffen.

Welgemelde Heeren Richteren, God en de Justitie voor oogen nemende, doende Recht met ingenomen Advys van een zeer voornaem Rechtgeleerden dezer Provintie, condemneren den Gedetineerden *Harmen Coops Fledderus* om, ter gewoone plaetse van Criminele Justitie gebragt zynde, aldaer met de Koorde gestraft te worden, dat 'er de Dood na volge, en dat zyn dood Lichaem met een Ketting om den hals geklonken, tot een afschrik.

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 738.

(†) Zie het zelfde Deel bladz. 743 enz.

schrikkelyk exempel van anderen aldaer zal blyven hangen. In Steenwyk den 24 April 1749. STEENWYK.

(*Is geteekend*)

H. van Isselmuden.

J. Bernara. Albertus Teltink.
H. Kroeven. H. ten Broeke.

(Onder staet) *pro Extractu.*

Borch. ten Broeke.

Fledderus hoorde dit Vonnis met stilzwygen aen, en deed niet anders dan dat hy, uit verachtinge van het zelve, eenige reizen tegen de aerde spuwde. Men verhaelt, dat hy voornemens geweest was eene Aenspraek, ter zyner verdediginge, aen het Volk te doen; doch dat hem zulks afgeraden was door eenen der Predikanten, die hoop had de zaken zoo ver te zullen brengen, dat deszelfs Lyk ter begravinge aen deszelfs Familie zoude worden overgelaten; doch waer toe zyn Eerw. meende geen kans altoos te zien, ingeval de gemoederen door een Aenspraek tot het Volk nog meer verbitterd wierden. Hoe 't ook zy, *Fledderus* heeft zich noch hier, noch op de Plaets des Gerechts, in eenige rede uitgelaten. Voorts werd hy op den Wagen gezet en ter Strafplaetse gevoerd. Deze is aen de Oostzyde der Stad, byna een vierendeel uurs gaens van dezelve gelegen, op het Heideveld. De gewone weg, dien men de Misdadigers derwaert doet nemen, is langs de Oosterstraet; doch vermits het Huis van *Fledderus* in deze Straet stond, zegt men dat hy verzocht had dien niet te mogen doorgevoerd worden. Immers men leidde hem langs een' ongewonen weg, door de Scholestraet, en wel in dezer voegen. Vooraf reed

STEEN-WYK. een stoet Ruiteren van Schultz van Hagen, onder 't steken der Trompet. Toen volgde de Wagen, waer op *Fledderus* gezeten was, met de Stads Suppoosten. En daer na het afgezonden Voetvolk van Zwol en Vollenhove, met slaende Trommelen. Blyvende de Compagnie van Burgemeester Ram in de Stad en onder de Wapens; kruisende de Straten op en neder, en om de Wallen, gedurende de uitvoering van het Vonnis. Al de Burgerhuizen waren gesloten. De Predikanten waren reeds vooruit gereden en by de Gerechtsplaets, wanneer *Fledderus* daer kwam. Voorts begaf zich het geheele Criminele Gericht ook derwaert. Op 't Galgeveld gekomen, werd den Predikant *Meteler kamp* belast zich toch wel te wachten van een Gebed te doen, dat een half uur lang was. Zyn Eerw. dan kortelyk Gods ontfermende genade, om Jezus wil, voor den ten dood verwezen aengeroepen hebbende, werd met de uitvoeringe van 't Vonnis voortgevaren. *Fledderus* klom, al biddende, de Ladder op, en volhardde in den Gebede tot op het laetste oogenblik zyns levens. Het Vonnis uitgevoerd zynde, keerde het Krygsvolk, als mede het Gerecht, weder naer de Stad. En hierop vervoegde zich de Predikanten by het Gerecht, verzoekende dat het Lichaem mogte worden afgenomen en begraven. De Drost van Vollenhove antwoordde, dat de grootheid der misdaed en de meenigte der genen, die 'er ingewikkeld waren, eischten dat het zelve ten afschrikkenden voorbeelde bleve hangen; zeggende tot den eenen Predikant, dat 'er in deszelfs Parochie wel honderd waren, die zich daer aen spiegelen mogten; doch dat men echter consideratie zou-

de

de gebruiken, en de Familie vergunnen om het Lyk, op hare kosten, te laten afnemen en by de Galg begraven. Dus bleef het zelve, dien dag door, aen de Galge hangen. Onder-tusschen lieten de Vrienden van *Fledderus* een Kist vervaerdigen. En des nachts, om drie of vier uren, werd het Lyk, door den Scherp-rechter, met behulp van eenige Stads Suppoo-sten, afgelaten, gekist en by de Galg begra-ven; waer voor aen den Beul, door of we-gens de Weduw van Fledderus, vyftig Guldens vooraf moesten betaeld worden. By deze afla-ting des Lyks gebeurde iets te zonderling, om, met stilzwygen, geheel voorby te gaen. Te weten, onder de Stads Suppoosten was zeker Persoon, genaemd *Joost Harms Duppe*, afkom-stig, zoo hy voorgaf, van Hameln, in 't Ha-noversche, en, om begane euveldaden, van daer herwaert geweken, en zich eenige jaren hier opgehouden hebbende, was hy aengesteld tot Roode Roede of Biezejager, dat is, zoo als men in Holland spreekt, Dienaer der Justitie, eerst van 't Scholtamt, en vervolgens ook van de Stad. In de eerstgemelde Bedieninge had hy, op den 11 van Slagtmaend des jaers 1748, tegenwoordig geweest, wanneer de Zoon des Panders, eenen Jan Stevens van Doldersum gearresteert hebbende, vervolgens met zynen Gearresteerden aen 't schermutselen raekte, waer van wy mooglyk, by gelegenheid, in 't vervolg nog iet naders zullen berichten. Ook had hy, op den 12 der laetstgemelde Slagt-maend, eene Attestatie gegeven dat *Fledde-rus* hem toen had aengegrepen, van den Stoel geschopt en, op den grond liggenden, deer-lyk gestooten en geslagen, in dier voegen, STEEN-WYK.

had-

STEEN-WYK. *dat hy zynen eenen arm thans niet tot zyn gebruik hadde*. Maer wat gebeurde nu hier? By het nederlaten van *Fledderus* raekte deszelfs eene Arm dezen *Duppe* aen, waer door hy, als voelde hy zyn wroegend geweten, en dus meer dan duizend getuigen, tegen hem ontwaken, van zoodanigen schrik en angst getroffen werd, dat hy nog dien zelfden morgen zyne Vrouw, Kind, Kostwinning en al verliet, en zich met de uiterste verbaestheid, in der yl, van hier wegpakte; zonder dat men tot nog toe heeft kunnen ontdekken waer hy verstoven of gebleven is.

De Lezer zal zich niet verwonderen, wanneer wy zeggen, dat, zoo door het doen van dit Halsrecht, als door het gevangen nemen van Dr. Tuttel, Vogelzang en Jan Thomasz, allen, die der Oranjepartye te Steenwyk waren toegedaen, een algemeene schrik beving, waer van het gevolg was, dat een groot gedeelte dier Luiden zich van hier, met de vlucht, naer elders begaf; sommigen naer hunne Vrienden in het Landschap Drenthe, Vriesland en elders; anderen naer Holland, om zich te vervoegen tot zyne Doorl. Hoogheit, als hun eenigste toevlucht op aerde in die benaeuwde gesteldtenisse van zaken. Hunne eerste Vergaderplaets was te Doldersum, waer Fledderus een Buitengoed had. Van hier reisde een gansche Troep op Olde Berkoop, en van daer, des Donderdaegs, naer het Heerenveen. Omtrent een half uur buiten Berkoop werd hun een Bode nagezonden, met tydinge dat Fledderus den dood was aengezegd. Dit deed in hun den moed zoodanig zinken, dat zy de Oranje-cocarden van de Hoeden in den Zak staken, om daer door niet ontdekt te worden. Van 't Heeren-

veen

ween reisden ze naer de Lemmer, en van daer met den Veerman naer Amfteldam. Hier ook aengekomen zynde de Moeder van Dr. Tuttel en de Vrouw van Vogelzang, begaven zy zich naer den Haeg. Die in den Hage kwamen, waren de Juffrouwen Tuttel en Vogelzang, met de Vrouw van Jan Thomafz, Dr. de Bock, de Gecommitteerden van der Licht en Hendrik de Boer; voorts Meinert en Arent Tuttel, Andries van Lubeek, Alexander Pieterfon, mitsgaders Katharina Otterbos en Bertina de Boer. Hier verwierven zy, door zekeren voorfpraek, vryheit tot het overleveren van een Requeft om recht en onderzoek in de zaek te erlangen, zeggende de Requeftanten openlyk dat zy geen genade, maer recht, verzochten. Ten dien einde dan werden 'er, door zekeren Procureur vervaerdigd, en aen zyne Hoogheit overgeleverd twee Requeften, een voor de Gevangene, en een voor de gevluchte Perfonen. Het eerfte was dus luidende:

Aen zyne Doorl. Hoogheit, den Heere Prinfe van Oranje en Naffau, enz. enz. enz. Erfftadhouder der Vereenigde Nederlanden

GEven met de uiterfte droefheid en verfchuldigde eerbied te kennen *Elifabeth Evenhuis*, Weduw Tuttel, *Lucretia Otterbos*, Huisvrouw van Gerbrand Vogelzang en de Huisvrouw van *Jan Thomafz*, allen wonende te Steenwyk, gelegen in de Provintie Overyffel, dat de Supplianten zich fucceffivelyk by drie diftincte, doch eensluidende, Requeften, hebben geaddreffeert aen den Magiftraet van Steenwyk, aen den Landdroft van Vollenhove, en aen Ridderfchap en Steden van Overyffel, in handen van den Heer Landdroft

STEEN-WYK.

Request ten verzoeke dat Dr. Tuttel, G. Vogelzang en J. Thomasz onder Handtasting ontslagen mogen worden.

drost van Zalland, en zich genoodzaekt gevonden daer by onderdanigst voor te dragen, hoe dat, tot haer Supplianten uiterste zielensmart, op den 20 dezer maend April, des morgens, met het uitgaen der Kerke, de Zoon van de eerste Suppliante *Dr. H. Tuttel*, voor de Kerke; de Man der tweede Suppliante wat verder op de Straet, op eene zeer harde wyze, als Criminele Delinquanten zyn aengegrepen en op het Stadhuis te Steenwyk in de Gevangenis gezet; en de Man der derde Suppliante, op gelyke wyze, te Blokzyl, by zyn retour met het Schip van Amsteldam, is geapprehendeerd geworden, naer Vollenhove geboeid in hechtenis gebragt, en gezet in eene diepe Kelder, zonder dat een van allen weet om wat redenen. En alzoo zy Supplianten by zich zelven wel verzekerd waren van de onschuld en het goed geweten van alle deze drie, doch voorziende, dat, als zy zoo zonder acces gehouden wierden, hun de occasie benomen was om hunne defensien in behoorlyke ordre te vervaerdigen; zoo hadden zy Supplianten, ten einde dezelven in hare weren en defensien, tegen expressen wil van hun Landrecht niet verkort mogten worden, by dezelve Requesten gemeent te moeten verzoeken, dat haer Supplianten voor haer' Zoon en Mannen, in gevolge het 6. *Art. des* 19. *Tit. van het tweede Deel des Landrechts*, een Advokaet of Procureur op haer eigen kosten mogte worden verleend. Edoch op welke Requesten, voornamelyk op het laetste, geene dispositie, veel min het verzochte voor als nog gevolgd is, zynde het eene gebleven onder den gemelden Magistraet, het tweede, ten dezen annex, uitgegeven zonder dispositie, en het derde, als gezegd, nog zonder gevolg; zoo zyn de Supplianten in de grootste bekommering, niet kunnende voorzien van wat gevolg zulks zyn zal, of schoon de Supplianten in hun gemoed gerust en gepersuadeerd zyn, dat de voorsz. Gedetineerden niets kwaeds hebben geperpetreert; waer by nog in aenmerking koomt, dat de

de Zoon en Man van de twee eerste Supplianten, des daegs na hunne adprehensie van 't gem. Stadhuis gevangen zyn overgebragt naer Vollenhove.

STEENWYK.

Request ten verzoeke dat Dr. Tuttel, G. Vogelzang en J. Thomasz onder Handtasting ontslagen mogen worden.

En geconsidereerd dat het aen uwe Doorl. Hoogheid ten vollen bekend is, wat klagten en verzoeken de Burgers en Ingezetenen van Steenwyk voorn. tegen hunne Stads Regering hebben ingebragt, en dat daer mede de gemelde Gedetineerden, liber zynde, zich hebben bemoeit, het, onder reverentie, eene ongehoorde en harde zaek zoude wezen, zoo lang de gemelde Klagers en Verzoekers door uwe Doorl. Hoogheid of op uwe Doorl. Hoogheids Commissie, niet zouden zyn gehoord en in het ongelyk gesteld, dat ondertusschen sommigen van dezelven, met detentien en verdere gevolgen zouden kunnen en mogen worden geïncommodeerd, en dat wel door den Magistraet van de zelfde Plaetse, tegen welken de klagten en verzoeken zyn geschied; zynde het ook aen uwe Doorl. Hoogheid kenlyk, in wat toestand althans omtrent het vluchten en retireren van de Burgeren en Ingezetenen aldaer gesteld is.

En nadien de gemelde Gedetineerden zich nooit zullen onttrekken, op last en bevel van uwe Doorl. Hoogheid, op eene wettige wyze met der daed te recht te staen, nemen de Supplianten, in die gesteldtenisse van omstandigheden geene andere uitkomst wetende, hare toevlucht tot uw Doorl. Hoogheid, ootmoedigst biddende en smeekende, dat het uwe Doorl. Hoogheids goede geliefte zyn moge, zoodanig te disponeren dat de Proceduren tegen de voorsz. Gedetineerden niet vervolgd worden, en zy lieden uit hunne detensie gerelaxeerd onder handtasting en al zulke cautie of andere verzekerdheid, als uwe Doorl. Hoogheid zal goedvinden en gelieven te ordonneren; ten einde dezelven voor onpartydige Rechteren (eenig Crimen. des nogthans geenszins, begaen hebbende) te recht gesteld mogen worden; of zoodanig anders te disponeren, als uwe Doorl. Hoogheid,

naer

STEEN-WYK. naer deszelfs hooge wysheid, zal oordeelen en goedvinden te behooren. 't Welk doende enz.

(*Is geteekend*)

Elisabeth Evenhuis, Wed. Tuttel.
Lucretia Otterbos, Huisvrouw van G. Vogelzang.
Voor ons en in name van de derde Suppliante.

Hierop verwierven zy reeds, op den 30 der bovengemelde Grasmaend, het volgende Appointement:

Appointement op 't voorsz. Request. ZYne Hoogheid: Zy deze gesteld in handen van den Drossaerd van Vollenhove en den Magistraet van Steenwyk, om zyne Hoogheid daerop te dienen van Bericht, houdende middelerwyl alles *in statu*. Gegeven in 's Gravenhage den 30 April 1749.

(*Is geteekend*)

PRINCE D'ORANGE EN NASSAU.

(*Onder staet*)

Ter Ordonnantie van zyn Hoogheid.

(*Geteekend*)

J. DE BACK.

Met dit Request en Appointement begaven zich de voorn. Juffrouwen, zoo haest doenlyk, naer de Provintie Overyssel, ten einde zy, door de uitvoeringe der reeds beslotene Vonnissen, niet mogten voorgekomen worden, doende het zelve insinueren aen den Landdrost van Vollenhove op den 4. May, en aen den Magistraet van Steenwyk op den 5. der zelfde Maend.

Ondertusschen bleven de Gevluchte Luiden

zich

zich nog in den Hage ophouden, en leverden het volgende Requeſt aen zyne Hoogheit over: STEENWYK.

Aen zyne Doorluchtigſte Hoogheit, den Heere Prinſe van Oranje en Naſſau enz. enz. enz. Erfſtadhouder der Vereenigde Nederlanden.

De gevluchte Burgers verzoeken zyne Hoogheid Commisſariſſen te willen zenden deszelfs Protectie enz.

GEven met den hoogſten en verſchuldigden eerbied te kennen, de ondergeteekende Burgers en Ingezetenen van de Stad Steenwyk, gelegen in de Provintie Overyſſel, die, zonder met hun weten iets kwaeds te hebben begaen, zich met vele anderen verplicht hebben gevonden uit gemelde Stad te retireren, uit rechtmatige bekommeringe, van daer blyvende te zullen worden geapprehendeerd.

Dat het aen Uwe Doorl. Hoogheid is bekend, uit reeds overgegevene beſcheiden, hoe de Burgers en Ingezetenen der gemelde Stad Steenwyk, by Acte van den 28 van Juny 1748 hebben gecommitteert acht Medeburgers en Ingezetenen, ten einde zeker Requeſt te preſenteren aen hun Ed. Achtb., den Heeren Burgemeeſteren, Schepenen en Raden, mitsgaders de Gemeensluiden van Steenwyk voorn., met geen ander oogmerk dan met het heilzaem inzicht tot verkryging van al zulk redres, als zy zich hebben verbeelt ten nutte van de Kerk en Stad, mitsgaders de Ingezetenen, te kunnen dienen, zoo als by dat Requeſt is vermeld. Dat die Acte ook is ingericht, om, in gevalle onverhoopt de Verzoeken, in dat Requeſt vervat, niet mogten volgen, by Uwe Doorl. Hoogheid, als Erfſtadhouder der gemelde Provintie, te ſolliciteren gemelden Burgeren en Ingezetenen de behulpzame hand te bieden.

Dat het gemelde Requeſt in de maend July 1748 gepreſenteerd zynde, het verhoopte ſucces niet is gevolgd, en mitsdien hun verzoek eerbiedig is gebragt ter kenniſſe en deliberatie van Uwe Doorl. Hoogheid, alwaer het zelve nog beruſt.

Dat ondertuſſchen, in de voorſz. Stad, van tyd

STEEN-WYK.

De gevluchte Burgers verzoeken zyne Hoogheid Commissarissen te willen zenden deszelfs Protectie enz.

tot tyd zyn voorgekomen en voorgevallen, zaken die de Supplianten niet durven bestaen te poseren, om zich niet te exponeren aen bewyzen, die zeer moeilyk zouden vallen machtig te worden, ter oorzake van de verscheidenheid der inclinatien, hartstochten en genegenheden, voor het personele welwezen van Uwe Doorl. Hoogheid en hoogst deszelfs Huis, en van die van het tegendeel professie maken.

Dat onder anderen, in de maend February dezes jaers, is voorgevallen, dat een van de acht Gecommitteerden, met name *Jan Meesters*, door meer dan een geattaqueerd zynde, op 's Heeren Straet, moorddadig is gewond, zoodanig dat hy niet lang daer na aen de wonde is gestorven, en, offschoon de Dader wereldkundig was, dezelve niet is gevat, maer, na het afsterven, geaufugeerd.

Dat nu onlangs, en wel op den 20 van deze maend April, is gebeurd dat drie van de voorsz. Gecommitteerden, met name *Dr. H. Tuttel*, *G. Vogelzang* en *Jan Thomas*, de twee eersten by den dag, met het uitgaen der Voormiddag-Kerke, publiek zyn geapprehendeerd en op het Stadhuis te Steenwyk in de Gevangenis gezet, en de derde, op gelyke wyze te Blokzyl by zyn retour met het Schip van Amsteldam ook is geapprehendeerd geworden, en naer Vollenhove geboeid en in hechtenis gebragt, en gezet in een diepe Kelder, zonder dat iemand van hun allen weet om wat redenen, en wat dezelven zouden mogen hebben gedelinqueerd, kunnende de Supplianten niet anders bevroeden, gemerkt de drie Personen Luiden zyn, staende ter goeder naem en faem, die, by der Supplianten weten, niets hebben misdaen, en hun zulks ontmoet om geene andere redenen, dan dat zy, als Medegecommitteerden, en opgemelde Acte of Qualificatie op zich hebben genomen, en uit hoofde van die zich bemoeid met het presenteren van het gemelde Request, en het doen van klagten of verzoek aen Uwe Doorl. Hoogheid, of wel dat dezelven zich bemoeid mog-

ten

ten hebben met de oprechtinge van eene zoo genaemde Vrye Compagnie Burgeren, ter eere en uit liefde en hoogachtinge van en voor Uwe Doorl. Hoogheid.

STEENWYK.

De gevluchte Burgers verzoeken zyne Hoogheid Commissarissen te willen zenden deszelfs Protectie enz.

Dat het voorsz. geval van adprehensie, hechtenisse en 't gene verder te voren is gekomen, aen velen van de Ondertekenaren, zoo der gemelde Acte als Request, niet zonder redenen rechtmatige bekommering veroorzaekt, dat aen hun diergelyk zoude kunnen wedervaren.

Dat ook de voorn. twee eerstgemelde Geapprehendeerde Personen, daegs daer na van het gemelde Stadhuis zyn gevangen overgebragt naer Vollenhove.

En gemerkt dat al de Burgers en Ingezetenen, welken invoegen en ten fine voorsz. geteekend hebben, altoos gereed zyn geweest en nog zyn, om alle lasten, schot en lot, ten nutte van Land en Stad te dragen en te betalen, en ten dien opzigte niet anders hebben gebuteert, behalven eenige andere redressen, dan menagie en goede bestieringen der Penningen, het, met eerbiede gesproken, hard zoude wezen voor goede en wel geintentioneerde Ingezetenen van den Staet, deswegen door derzelver Magistraet begrepen of verstaen te kunnen worden, te hebben misdaen en vervolgens ook strafbaer te wezen: En in gevalle daerin, door de magt en autoriteit van Uwe Doorl. Hoogheid niet wierde voorzien op eene extraordinaire en prompte wyze, alle Ingezetenen, die geteekend of zich met die affaire bemoeid hebben gehad, deswegen niet onpartydig gehoord wordende, wel verpligt zouden wezen de Stad te ruimen.

Dat de Supplianten en verdere goede Geintentioneerde Ingezetenen, geene de minste bekommering hebben, of in gevalle het Uwer Doorl. Hoogheid behagen mogte, door onpartydige Commissarissen hunne Verzoeken aen den Magistraet gedaen, en derzelver klagten, ter kennisse van Uwe Doorl. Hoogheid gebragt, en verder te brengen,

STEEN-WYK.

De gevluchte Burgers verzoeken zyne Hoogheid Commissarissen te willen bezenden deszelfs Protectie enz.

te doen examineren, of dezelven zouden, zoo niet allen, immers in 't meerderdeel van dien, bevonden worden gegrond en met de uiterste reden en fondament gedaen te zyn.

Om welke en meer andere redenen, de Suppli-anten voor zich zelven, en in name van de verdere zich absenterende Burgeren en Ingezetenen, waer onder eenigen, welker Vrouwen te Steenwyk op het uiterste van te verlossen zyn, eerbiedigst hunne toevlucht nemen tot Uwe Doorl. Hoogheid, ootmoedigst in hunnen angst en benaeuwdheid verzoekende, dat het Uwe Doorl. Hoogheids goede geliefte zyn moge, ten spoedigsten mooglyk onpartydige en ongeinteresseerde Commissarissen te committeren, tot het hooren van gemelde Burgeren en Ingezetenen, en tot het onderzoek van derzelver overgegevene klagten tegen de Stads Regeringe, en *interim* de gemelde Burgers en Ingezetenen te nemen in Uwe Hoogheids protectie; voorts te gelasten dat alle de genen die van dezelven suspect mogten zyn van wanbedryf, verpligt zullen wezen te recht te staen voor gem. onpartydige Commissarissen, als gedelegeerde Rechteren, en dat ook die zich mogten hebben geabsenteerd, gepermitteerd zal wezen, zonder eenige scrupule of molestie de gemelde Stad als voren te frequenteren. 't Welk doende.

(*Was geteekend*)

Pieter van der Licht, Apotheker en als Gecommitteerden.
Hendrik de Boer, Gecommitteerden.
Steph. de Bock, Med. Doct. als Burger.
Andries van Lubeek.
Alexander Pieterson.
Meinert Tuttel.
Arent Tuttel.
Elizab. Evenhuis, *Wed. Tuttel.*
Lucretia Otterbos, *Huisvrouw van G. Vogelzang.*
Katrina Otterbos.
Bertina de Boer.

Op dit Request behaegde het zyne Doorl. Hoog-

Hoogheid het volgende Appointement te geven: STEENWYK.

Appointement op het voorsz. Request.

ZYne Hoogheid: Zy deze gesteld in handen van den Drost van Vollenhove en van den Magistraet van Steenwyk, om zyne Hoogheid daerop te dienen van bericht, houdende middelerwyl en tot zyne Hoogheids nadere dispositie alles in staet en in surcheance, met verderen last om middelerwyl de Supplianten vry en onverhinderd zich in de Stad te laten onthouden. Actum in 's Gravenhage den 5 May 1749.

(*Was geteekend*)

PRINCE D'ORANGE EN NASSAU.

(*Onder stond*)

Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid

(*Geteekend*)

J. DE BACK.

De Supplianten deden dit Request en Appointement insinueren, en dubbelden daer van overhandigen aen den Drost van Vollenhove en den Magistraet van Steenwyk, op den 10. der voorn. Maend May.

Het bleek by de uitkomst, dat het hoog tyd was dat zyne Hoogheit de handen in deze zaek stak. Want op Dingsdag, den 29 der Grasmaend 1749 werden *Dr. Tuttel* en *Jan Thomasz* reeds wederom van Vollenhove naer Steenwyk te rug gevoerd, waerschynlyk om de tegen hen besloten Vonnissen ter uitvoer te brengen. Ten dien einde dan werd 'er, ten voorsz. dage, een Wagen gezonden om dezelven af te halen, die omtrent ten negen uren, op de plaets van 't Kasteel, of het Oude Huis, kwam. *Dr. Tuttel*, na dat hem des morgens, tusschen zes en zeven uuren, was aengezegd dat hy wederom

 naer

STEEN-WYK.

naer Steenwyk zoude vervoerd worden, had reeds een en andermael, doch te vergeefs, verzocht den Droſt te mogen ſpreken, en tegen den Sekretaris, die by hem kwam, gezegt dat hy tegen deze handelwys proteſteerde, vermits hy, een Burger en Inwoner der Stad Steenwyk, tegen zyne Burgervoorrechten uit zyne Stad en Schependom, zoo verre door de Provintie, als ten ſchouwſpele, verzonden was, en gehoort had dat hy nu wederom zoude worden terug gevoerd; waer tegen hy proteſteerde, verklarende te Vollenhove te willen blyven. En wanneer vervolgens de Suppooſten van Steenwyk, met eenige Bedienden van den Droſt, kwamen om hem af te halen, wilde hy nogmaels den Droſt ſpreken. Doch dees van huis gegaen, en hem dus de onmooglykheid om daer toe te geraken te kennen gegeven zynde, herhaelde hy zyne proteſtatien, verklarende volſtrektelyk dat hy niet wederom vervoerd wilde zyn. Deze betuigingen waren vry ernſthaftelyk en haelden een ganſch hoogen toon, wanneer de Suppooſten met yzeren boeien voor den dag kwamen, en wilden dat de Doctor zich daerin zoude laten ſluiten; invoegen zy reeds een en andermael uit de Gevangen-kamer gingen, om te vernemen hoe zy zich in dezen te gedragen hadden. Onder dit alles ſtond *Jan Thomaſz*, dien men, naer 't zeggen is, voornemens was met Tuttel aen eén te kluiſteren, met de boeien om de handen voor de deure. Doch door alle deze bewegingen, en het toevloeien van verſcheide Menſchen op de Plaets, zoo dat 'er luttel aen haperde of de Gevangenen waren in vryheid geſteld, bleef dit achter, en de Suppooſten grepen *Tuttel* met geweld

aen,

aen, bonden hem de armen en leidden hem dus op den Wagen. In 't henen gaen ſprak hy den Omſtanderen aen, en hield hun voor hoe droeviglyk het met der Burgeren Vryheid geſteld was, daer een, die niets anders gedaen had, dan te ſpreken voor het welzyn van zyne Stad en Burgerye om derzelver ondergang voor te komen, als een Misdadiger gebonden werd henen geleid; 't geen zommigen, en zelfs van de Bedienden des Gerechts, de tranen uit de oogen perſte, en eenigen der laetſtgenoemden deed verzoeken dat zulks, als hun poſt zynde, hun niet ten kwade mogte geduid worden. De Wagen werd geleid door een Commando des Garnizoens van Vollenhove, en dat aen de Blaeuwe Hand vervangen door het Commando des Garnizoens van Steenwyk. Te Steenwyk gekomen, werd *Dr. Tuttel* op de Gyzelkamer en *Jan Thomaſz* in de Kelder, in eene der Gaten opgeſloten. Eer wy verder gaen, zullen wy den Lezer de gelegenheid dezer Gevangenplaetſen een weinig nader onder het oog brengen. De Gyzelkamer is een ruim en luchtig Vertrek, in zyn geheel omtrent zevenentwintig of achtentwintig voeten in 't vierkant beſlaende, en boven de oude Raedkamer, aen de Zuidzyde van het Stadhuis, op de eerſte Verdieping uitziende, naer het Zuiden, in de Koningsſtraet. Men gaet 'er op over de Militaire Wacht, waer van dezelve, door een' Muur en daer in zynde Deur, zoo als wy boven reeds gezegt hebben, was afgeſcheiden. Dit was het zelfde Vertrek, waerop *Fledderus* zoo lang gevangen had geweeſt, en 't was nog op de zelfde wyze, als wy boven zagen, toegeſpykerd. Erger, ja zeer veel erger was de Ker- STEENWYK.

STEEN-WYK. ker, waer in Jan Thomasz werd opgesloten. Dees was, gelyk wy zeiden, in de Kelder onder het Raedhuis. De Kelder is diep omtrent negen voeten onder den grond en van boven met een Gewelf. In deze Kelder zyn twee gemetselde vierkante Hokken of, plat uitgezegd, Dievengaten. Het eene werd geheeten Wycher Diks Gat, naer den befaemden Gaeuwdief, van wien wy te voren gesproken hebben. Men vind in dit Gat nog de Palen, waer aen Wycher Dik, ter eene zyde met de voeten, en ter andere zyde met eenen yzeren Krage om den hals, aen een Keten geboeid lag. Dit is het grootste, als zynde bykans dertien voeten in 't vierkant, en het naeste by een der Luchtgaten van de Kelder, hoewel 't zelve, door het sluiten van het gat in de deure, ook pikdonker gemaekt kan worden. Het andere, waerin *Jan Thomasz* zich bevond, is kleener, slechts tusschen de zeven en acht voeten lang en omtrent elf voeten breed. De Deur, de eenigste opening die in beiden is, werd van buiten met grendelsloten en yzeren boomen verzekerd. Midden in de deure is een Gat, daer in een yzeren rooster, en daer over weder een houten grendel met een' yzeren Beugel, in een Kram sluitende, welke met een pen of slot word toegestoken, vastgemaekt; zoo dat de Gevangen hier nooit den dag van de schemeringe, noch de schemering van den nacht kan onderscheiden. In deze spelonke van wanhope zat *Jan Thomasz* omtrent acht weken. Wonder is 't dat hy, in dezen Kerker, die door frissche lucht nooit konde ververscht worden, van damp en stank niet gestikt is. Trouwens, schoon hy van eene buitengewone sterke lichaems-

chaemsgesteldtenisse ware, in het laetste werd Steenwyk.
hy zwak en zieklyk. Om deze reden, en, zoo men zegt, ook op bevel zyner Hoogheit, die verligting van deszelfs gevangenisse geboden had, werd hy uit het Gat gelaten, en hem vergund in de Kelder zyn verblyf te houden, tot zyne volkomene slaking; na welke hy al wondere dingen verhaelde, die, naer zyn zeggen, hem in dit Gat geopenbaerd waren.

Toen *Dr. Tuttel* en *Jan Thomasz* te Steenwyk kwamen, was het ongeval van Fledderus hun beiden nog onbekend. Naer hem vragende, zeide men hun dat hy *weggebragt was.* Des verbeeldden zy zich, dat men hem naer het Tuchthuis vervoert had; doch teffens bekommerd of men 't eene of andere voor hun niet verzweeg, herhaelden zy hunne vragen, tot zy, na eenige dagen, van deszelfs jammerlyk uiteinde verwittigd werden. Betreffende de manier van behandelinge, omtrent de Gevangenen gehouden, zy waren, gedurenden den tyd van zeventien weken, buiten toegang; mogende niemand by hen komen, dan de Gerechtsdienaer, de Barbier, en by geval de een of ander Suppoost, die dit of dat te verrichten had. Omtrent dit stuk werd zoo stipt en streng eene orde gehouden, dat Tuttel, op zekeren tyd, eenigzins onpaslyk en des verzoekende met den Geneesheer de Bock over zynen toestand te mogen raedplegen, met byvoeginge dat de Gerichtsbode daer by konde blyven, de Magistraet antwoordde, dat zulks in deze tydsomstandigheden niet geschieden konde. Hy verzocht dan dat de Chirurgyn Kok, die hem wekelyksch kwam schieren, eens by hem mogte komen. Dit toegestaen zynde, en dees, naer de gedachten

STEEN-WYK. des Advokaets, een goed denkbeeld van des zelfs kwale hebbende, als oordeelende die veroorzaekt te zyn ten deele door de groote warmte des vertreks, ten deele door te ſterke inſpanning van gedachten, te veel lezens en ontſteldteniſſe der harſſenen, door gedurige gemoedsdriften verwekt, waer tegen verkoelende middelen zouden moeten in 't werk geſteld worden, verzogt de Advokaet hem hier over met den Arts de Bock eens te willen ſpreken en de noodige middelen ter herſtellinge te beramen, met byvoeginge, van deze, nevens een bericht van de wyze des gebruiks, in een verzegeld briefken van den Geneesheer zelven te mogen ontvangen. De Chirurgyn antwoordde, dat, ſchoon hy geen Vriend van de Bock ware, hy echter zulks, ten gevalle van hem Advokaet, wel doen wilde; doch dat dezelve ligtelyk begrypen konde, dat hy, als in Stads dienſt zynde, buiten kennis en verlof van Burgemeeſteren in den tyd niets doen konde; dat dat hy het verzoek des Advokaets hun Ed. Achtb wel wilde voordragen, en vervolgens beſcheid laten weten. Dit niet komende, vroeg *Tuttel* den Gerechts-Bode, hoedanig het antwoord van Burgemeeſteren geweeſt ware. De Bode zeide, dat Dr. de Bock niet mogt gebruikt worden; doch wilde de Advokaet den anderen Dokter, of den Chirurgyn Kok by zich hebben, al ware het driemael des daegs, zulks zoude hem toegeſtaen worden. Waerop *Tuttel* voegde, dat hy zich aen dien niet wilde overgeven, en dan liever in Gods genade zoude beruſten.

Schoon niemant toegang tot Tuttel vergund ware, hadden de Vrienden echter middel gevon-

vonden om Briefwisseling met hem te houden; van alles wat 'er omging bericht te geven en daerop weder antwoord te ontvangen. Hoe, zal men vragen, ging dit in zyn werk? Dus. De Advokaet had, ten tyde zyner gevangenneminge, een Potloodje, als ook een Werktuig, uit vier anderen te samen gesteld, namelyk een Mes, Pennemes, Zaeg, en Haek of Kurkentrekker by zich, zonder dat het eene of andere, door de Suppoosten, die hem betastten en deszelfs Kleeders onderzochten, gevonden werd. Dit Potloodje dan verstrekte den Advokaet tot een Pen. Maer van waer het Papier? Armoede, zegt ons spreekwoord, zoekt list; en een gevangen Man laet niet na alle hoeken zyns Kerkers of Kamers te doorsnuffelen. Op de Kamer, waer zich *Tuttel* bevond, stond een oude Koffer, waer in verscheide Papieren uit een' verlaten Boedel, en daer onder eenige Schryfboekjes, waer van het schoon bevonden Papier, door den Advokaet, zuiniglyk werd gebezigd, tot dat zyne Vrienden eindelyk gelegenheid vonden om hem de ruimte daer van te bezorgen. Ook voorzagen zy hem, gelyk ook *Jan Thomasz.*, van Beddegoed en teffens dagelyksch van Spys en Drank, die hun viermael des daegs, door den Gerechtsbode, werd toegebragt, namelyk des morgens koffy, des middaegs en 's avonds eten, en des namiddaegs thee, uitgenomen dat *Jan Thomasz.* dit zoo stiptelyk niet eischte, en ook eenigen tyd de kost van den Gerechtsbode ontvangen heeft. Voorts werden hun ook geene Verkwikkingen, zoo van Wyn als anders, op hun verzoek, onthouden. De Advokaet had verzocht eenige Boeken by zich te mogen hebben, ten einde

STEENWYK.

STEEN-WYK. den tyd niet nutteloos door te brengen; dat men hem toestond. Vuur of licht echter werd den Gevangenen niet vergund. Dan hier aen was luttel mangel, om dat het zomer, vry warm en lang dag was.

Zyne Hoogheit onthield zich, dezen zomer, eenigen tyd op het Koninglyke Loo. En vermits de Gevangenen nog geen blyk van ontslag zagen, namen de Moeder van *Dr. Tuttel* en de Vrouwen der andere in hechtenis zynde de vryheit, om den Prinse aldaer andermael een Verzoekschrift aen te bieden, ten einde dezelven onder borgtogt mogten ontslagen worden; welk Verzoekschrift zy, den 23 der Bloeimaend, zyne Hoogheit zelve overhandigden. De Prins kort daer op wederom naer den Haeg vertrekkende, begaven de voorn. Personen zich nevens den Gecommitteerden *van der Licht*, in Zomermaend, mede derwaert, ten einde de Klagten te herhalen en de ontslaging van de haren af te smeeken, vertoevende daer omtrent elf weken, en zelfs zoo lang, tot de Gecommitteerden zyner Hoogheit reeds op reis waren en zy verlof hadden verkregen om weder naer huis te keeren, met toezegginge van de haren reeds in vryheid te zullen vinden. Terwyl de Juffrouwen met van der Licht in den Hage waren, werd daer, tegen over haer Logement, een Steenhouwers Knecht gevangen genomen. Dit zag de Vrouw van Vogelzang, welke, zwanger zynde, daer van dermaten verschrikte, dat zy in eene hevige Ziekte viel, die de Dokter zeer gevaerlyk en zelfs doodelyk moet geoordeelt hebben, vermits hy, komende om haer te bezoeken, telkens vroeg of zy nog leefde. Dan de Kwael werd

nog

nog gelukkiglyk aen 't wyken gebragt, hoewel met trage schreden; want by haer vertrek naer Steenwyk was zy slechts zoo verre hersteld, dat zy de reis even konde goed maken. Dit baerde by het Hof te meer medodoogenheid, en de Moeder van Tuttel met van der Licht lieten niet na dit geval tot voordeel en aendrang der gedane verzoeken om ontslag by te brengen. De Magistraet gaf berichten van de redenen hunner gedane gevangennemingen. De Klagten over deszelfs bestier, zoo in het stuk van Politie als Justitie, vermeerderden ondertusschen dagelyksch. Het mistrouwen omtrent den zelven was zoo groot, dat, de opschorting van den rechtshandel door Zyne Hoogheit weder ingetrokken en de Gevangenen ten onderzoeke gesteld zynde, zy zich tot geen antwoord wilden inlaten. Nieuwe gevallen kwamen hier by. Dit alles deed zyne Hoogheit besluiten omtrent het eene en andere naeuwkeurig onderzoek te doen, en ten dien einde af te zenden twee voorname Heeren uit de Provintie Gelderland, namelyk den Hoogwelgeboren Gestrengen Heer *Willem Baron van Haersolte*, *Heer van Yrst*, Lid der Ridderschap en Edelen der Provintie Gelderland, regerend Burgemeester der Stad Hattem, Rechter van Oldebroek enz. enz.; en den Wel Edelen Gestrengen Heer *Mr. Fredrik Robbert van Lathum*, regerenden Burgemeester der Stad en Raed Sekretaris des Graefschaps Zutphen enz. enz.; twee Heeren, wier grondige Kennis in Staets- en Regeringszaken; beproefde Kundigheid van Rechtsplegingen, zoo in het Burgerlyke als Lyfzakige; schrander Doorzigt omtrent het Belang en Bestuur van Staets en Stads

STEENWYK.

Fi-

STEENWYK. Finantien, gepaerd met eene onvermoeide Arbeidzaemheit, geslepen Oordeel, taei Geduld in ieders Klagten en Verantwoordingen te hooren, en wat verder een' Rechter zoo bemind, als gevreesd, maekt, eene gelukkige uitkomst voorspelden. De Sekretarissen, dezen twee Heeren toegevoegd, waren de Wel Ed. Gestr. Heeren *Mr. Herman Albert Toewater*, Sekretaris der Stad Zutphen, en Mr. *Burchard Johan Daendels*, Sekretaris der Stad Hattem, twee brave Luiden, wier bekwaemheit verdiende ter ondersteuninge eener zoo gewigtige Commissie uitgekozen te worden.

Zyne Hoogheit had van de komste dezer Commissie, by Missive, den Magistraet kennis gegeven. En in gevolge den zelven kwamen hunne Ed. Mog., nevens derzelver Sekretarissen, op den 16 der Oegstmaend des zelfden jaers 1749, tegens den middag binnen deze Stad, by zich hebbende eenen Statenbode en verder gevolg, nemende hunnen intrek ten huize van den Heer *Arnold Vedder*, Oud-Burgemeester dezer Stad. Kort na derzelver aenkomst werden de pligtplegingen van verwelkominge aen hun Ed. Mog. successivelyk afgelegd, door den Welgeboren Gestr. Heer Baron Gansneb, genaemd Tengnagel, Heer van Bonkenhave, als Verwalter Drossaerd des Lands van Vollenhove en der Heerlykheid Kuinre; voorts door den Wel Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad, den Heer Kolonel van Alten-Bokum, nevens de aenwezende Officieren van 't Guarnizoen, bestaende uit drie Compagnien Dragonders des Regiments van den Lieut. Generael Graef van Slippenbach; wyders door eenige voorname Burgers van de

Par-

Partye der Gecommitteerden; gelyk ook, naderhand, door de Predikanten dezer Stad, en door de Officiers der Compagnie van den Hopman Ram, in hunne Paradekleederen. Hunne Ed. Mog., zich een weinig verkwikt hebbende, verzogten den Verwalter Landdroſt en den Magiſtraet des namiddaegs te vergaderen, zoo als geſchiedde; waerop hunne Ed. Mog, ten vier uuren, van hun Hotel afgehaeld en onder een' grooten toevloed van aenſchouweren naer het Stadhuis geleid werden, door de Burgemeesters *Mr. Herman Ten Broecke* en *Fredrik Ram*, benevens den Sekretaris *Mr. Borchard Ten Broecke*; terwyl de Militaire Wacht, zich voor het Stadhuis geſchaerd hebbende, 't Geweer vertoonde, den Trom roerde, en de Officier met zyn Zydgeweer de gewone groet deed. Aen den ingang van het Raedhuis werden hun Ed. Mog. ontvangen door den voorn. Heer Landdroſt en de overige Heeren van den Magiſtraet, en vervolgens in de gewone Raed- of Vergaderkamer geleid. Hun Ed. Mog. hier in de Voorzitſtoelen zitting genomen hebbende, deden opening van hunnen laſt. Voorts werden de twee bovengemelde Gevangenen, *Mr. Hilbrand Tuttel* en *Jan Thomaſz*, uit hunne Gevangenplaetſen voor de Vergaderinge geroepen, en, na dat dezelven, onder eeden, borg van zich, op vordering hunner Ed. Mog., daer weder te zullen laten vinden, geſtelt hadden, onder emplooi van dezelven, by voorraed, uit hunne Gevangkeniſſe ontſlagen. Dit geſchiedde omtrent ten half vyf uuren, en gelyk de Lezer wel denken kan, tot ongemeene blydſchap van al die met hun eene lyn trokken. Na dat de Vergadering op 't Raedhuis geſcheiden was, wer-

STEENWYK.

STEEN-WYK.

werden hun Ed. Mog., met gelyke eerbewyzingen, onder een groot gejuich, naer hun Logement, door den Magistraet te rug geleid.

Op Zondag, den 17 der zelfde Oegstmaend, des Voormiddaegs, kwamen de Juffrouwen Tuttel en Vogelzang, nevens den Gecommitteerden Pieter van der Licht, met het Schip van Jan Thomasz, uit Holland, te Steenwyk aen. De Vaert was, op dien tyd, zeer droog, zoo dat men geen' kans zag om het Schip aen de Poort te brengen. Doch de meenigte van Burgeren, die ter verwelkominge, haer te gemoet gingen, eischten touwen, en trokken het voort tot in de Haven, met zoo veel ievers en kracht, dat, al ware 'er geen water geweest, zy het door het slyk heen gehaelt zouden hebben. 't Is aenmerkelyk dat *Dr. Tuttel*, die op Zondag den 20 der Grasmaend, des morgens te Kerk gaende en van zyne Moeder gescheiden zynde, in plaetse van des middaegs by haer t'huis te komen, uit de Kerk naer het Gevangenhuis gebragt was, nu op Zondag, den 17 der Oegstmaend, en dus zeventien weken daer na, des voormiddaegs, te Kerke gegaen zynde, dezelve juist voor de eerste mael wederom zag wanneer hy uit de Kerke kwam.

Vogelzang, die, gelyk we verhaelt hebben, te Vollenhove gebleven was, werd mede op dezen zelfden Zondag, en op het zelfde uur, waerop hy, zeventien weken te voren, te Steenwyk uit de Kerke komende, in hechtenis genomen was, door den Verwalter Landdrost te Vollenhove, onder gelyke Cautie of Borgtogt, en op gelyke wyze als de anderen, ontslagen, en kwam nog dien zelfden avond met eene Chaise te Steenwyk, onder een groot ge-

gejuich, en met een gansch gevolg van Rytuigen, met welke vele Burgers naer Vollenhove gereden waren, om hem af te halen. STEENWYK.

Dus waren de Gevangenen op vrye voeten gesteld, en teffens in staet om zich en de grieven der Burgerye, vervat in het Burger-Request, hier voren (*) te vinden, volgens den last, hun opgedragen, te kunnen verdedigen en verantwoorden. En de Heeren van de Commissie vonden zich in staet om hand aen 't werk te slaen, tot onderzoek van den waren staet der Geschillen, de bron der Onlusten en Oneenigheden, die hier sederd lange jaren geheerscht hadden, de Criminele Procedures hier gehouden, en den toestand van eens ieders gedrag; waer mede ook terstond begonnen werd.

Hier hadden wy een zeer ruim veld om onze pen wyd en zyd te laten weiden, indien wy den Lezer zouden mededeelen al wat by deze aenzienlyke Commissie is voorgevallen. Dan de meenigte der zaken gebied ons de kortheid te betrachten. Om echter den weetlust onzer Lezeren zoo veel mooglyk is te voldoen, en van deze zoo merkwaerdige Gebeurtenisse der Nakomelingschappe een gezigt te geven, zullen wy de voornaemste zaken, met de maniere, op welke zy behandeld zyn, hier neder stellen. Doch ten einde ons zelf in zoo groot eene ruimte van stoffen niet te verwarren, zullen wy in ons Verhael eenige Afdeelingen maken, en *Eerst* hande-

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1439.

STEEN-WYK. delen van de Politieke Zaken, hare betrekking hebbende tot het Burger-Requeſt en daer op geſtatueerde Reglement zyner Doorl. Hoogheit, met het gene verder daer aen verknocht is; ten *Tweeden* van de Criminele Zaken; ten *Derden* van de Burger-Compagnien; ten *Vierden*, by wyze van nadere optellinge, van de Requeſten en Klagten, van elders en buiten de Stad Steenwyk aen hun Ed. Mog. overgegeven, nevens den uitſlag en beſliſſing der zelven. En ten *Vyfden* of laetſtelyk van eenige omſtandigheden, voorgevallen ſedert het eerſte vertrek der Heeren Gecommitteerden, met de uitvoeringe der bevelen zyner Hoogheit en Veranderinge der Regeringe.

Wy beginnen, in de eerſte plaetſe, met een Verhael van het ONDERZOEK DER POLITIEKE ZAKEN, DIE HARE BETREKKING HEBBEN TOT HET BURGER-REQUEST EN DAER OP GESTATUEERDE REGLEMENT ZYNER DOORL. HOOGHEIT. Wy hebben dit Requeſt, dat ſtrekte ter verbeteringe van verſcheide zaken van Politie, Oeconomie en Finantie, in de Regeringe dezer Stad en deszelfs Corporatien ingeſlopen, onzen Lezer reeds onder het oog gebragt, en voorts verhaelt dat de uitvoering van het zelve vertrouwd werd aen acht Gecommitteerden, die, toen de Magiſtraet op dit Requeſt niet alleen geen voldoende beſluit of herſtel verleende, maer zelfs weigerde daer over Vergadering van den Raed en de Gemeente of Vroedſchap dezer Stad te beleggen, wederom uit zich volmagtig maekten *Dr. H. Tuttel* en *Herman Coops Fledderus*, om deze zaek te brengen onder het oog zyner Hoogheit, en daerop de beſlechting van dien Vorſt af te ſmeeken. Vervolgens hebben wy verhaelt hoe dit Re-

queſt,

quest, met deszelfs Justificatie, welke wy onzen Lezeren ook onder het oog bragten, door de gemelde twee Gevolmachtigden, in Hooimaend des jaers 1748, aen zyne Hoogheit werd overgegeven. Hier van werd, door den Prins, by Missive van den 29 der Hooimaend des jaers 1749, Kopy aen den Magistraet dezer Stad gezonden, en daer op gevorderd hoe eer zoo beter deszelfs schriftelyk Bericht en Consideratien; waer aen door den Magistraet voldaen werd by deszelfs Bericht of Missive van den 19 der Oegstmaend des zelfden jaers 1749, 't welke dus luidde: STEENWYK.

Aen den Doorluchtigsten Vorst en Heere, den Heere Prinse van Orange en Nassau, Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael der Vereenigde Nederlanden, enz. enz. enz.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

DE Magistraet van Steenwyk met een zeer profund respect ontvangen hebbende de Missive van Uwe Doorluchtigste Hoogheid van den 29 July 1749 verzoekt eerbiedigst verlof aen Uwe Doorl. Hoogh. te mogen voordragen, dat de nadere en van tyd tot tyd gedane instantien, in hooggemelde Uwe Doorl. Hoogheids Missive gementioneerd, om een dispositie te erlangen, niet zoo zeer voortkomen uit het Corps der Burgeren, als wel alleen van eenigen uit de weinigen, dewelken zich zelven hebben verklaert als Hoofden van de jongstgerezene schadelyke Oproeren, en die, derzelver Aenvoerders geweest zynde, by continuatie, om hunnen handel te dekken, al nog daer toe de namen der Burgeren en Ingezetenen by Uwe Doorl. Hoogheid gebruiken en pretexeren.

Echter wy, aen onzen kante met de schuldigste gehoorzaemheid obedierende aen de ordres van Uwe Doorluchtigste Hoogheid, by hoogstgemelde

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

Missive vervat, zullen de eere hebben daer aen te voldoen en alzoo te dienen van schriftelyke Consideratien en Bericht, met relatie tot de Remonstrantie, aen Uwe Doorl. Hoogheid by *Hilbrand Tuttel* en *Harmen Coops Fledderus*, voor ongeveer een jaer geleden, gedaen, tot een zoogenaemde Justificatie van een Request, op den naem der Burgeren en Inwoneren van Steenwyk gaende (*).

Ten welken einde wy onderdanigst vryheid verzoeken van stuk tot stuk de voornoemde Remonstrantie, met het daerbygevoegde Request op de namen der Burgeren te volgen: alwaer in het hoofd gezegd wordende dat de Burgers en Ingezetenen van Steenwyk al sedert lange met ongenoegen zagen, dat de Stads-, Capittel- en andere publieke Gebouwen kwalyk onderhouden wierden en merkelyk begonnen te vervallen: zal daer op dienen, dat ingevalle het geposeerde waer was, zeer gemakkelyk hadde kunnen en ook hadde moeten aengewezen geworden zyn welke Gebouwen en Werken zoo kwalyk onderhouden wierden, en welke de Leveranciers waren, die om betalinge moesten naloopen.

In het wydere gezegd wordende dat 'er geen middel van redres was, *om dat niemand in de Regering toegelaten wierde, dan die de belangen van den fungerenden Magistraet aenkleefde*, dient hier op, dat, op aggreatie van Uwe Doorluchtigste Hoogheid de Burgemeesteren jaerlyksch door Keurmeesteren, gedeeltelyk uit de Gezworen Gemeente, gedeeltelyk uit de Burgerye, geëligeerd wordende, de Opstellers van het Request in vroegere tyden, niet uitgesloten zyn geweest, indien zy tot het bekleeden van die functie behoorlyk gequalificeerd of in goede estime by hunne Mede-burgeren, de Keurmeesteren, waren.

Hierop laten de Remonstranten volgen, *dat het dangereus was voor hen de toevlugt te nemen tot Rid-*

(*) Zie het *Request* in ons VI. Deel [1750], bladz. 1439. en de *Justificatie* in ons V. Deel [1751], bladz. 273.

Ridderschap en Steden, dewyle zulks geschieden zoude moeten by een ordinaris proces en het zelve jaren lang de Landsdagen konde passeren: dient hier op dat, Ridderschap en Steden, de Staten dezer Provintie, gewoon zynde goede ordres omtrent de bestieringe van Politie als Justitie te houden; remarqueren Wy ondertusschen, dat Remonstranten met zeer weinig eerbied van Ridderschap en Steden, de Staten dezer Provintie, sprekende en geheel onbetamelyk hun Edele Mogende denigrerende, zulks ten prætext nemen, om zich te addresseren aen Uwe Doorluchtigste Hoogheid, onder wiens directie de zaken ten meesten nutte der Burgeren nu wederom bestierd zouden worden. Wy erkennen, Doorluchtigste Vorst, met een ware dankzegginge aen de Goddelyke Voorzienigheid, het gelukkig evenement van Uwe Doorl. Hoogheids aenstellinge tot Erfstadhouder van de Unie, en dat Uwe Doorluchtigste Hoogheid geweest is als een middel in Gods hand, waer door de Republiek behouden en gered is geworden van den oever van haren Ondergang; echter durven Wy niet denken, dat de Edele Mogende Heeren Staten dezer Provintie ook uit het oog hebben laten gaen het nutte der Ingezetenen dezer Provintie, waer van de Remonstranten onbedagtzaem genoeg zyn hun Edele Mogende in verdenken te brengen.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Requeft en deszelfs Justificatie.

De Remonstranten, op zulk een voet voortgaende, zeggen: *By occasie van het voorgevallene in Vriesland zoude, wegens de meenigvuldige bezwaernissen, ook de Vlam tot ons overgeslagen zyn, en zekerlyk in dadelykheden hebben uitgeborsten, hadden niet van de voornaemste Burgers zich tydelyk geinformeert op die zaken, die wel redres van nooden hadden en dezelven ordentlyk in een Requeft vervat.* Wy remarqueren hier op, dat de twee Remonstranten *Hilbrand Tuttel* en *Harmen Coops Fledderus*, op een gansch subtile wyze en by avance, zich tragten te dekken voor de gevolgen, dewelken zy reeds voorzagen, dat hunne genomen maetregelen om een Oproer te verwekken, moesten naer

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

zich slepen; ter Contemplatie van den grooten afkeer, welken de Heeren Ordinaris Gedeputeerde Staten, representerende Ridderschap en Steden, by derzelver absentie, door Resolutien van den 27 Juny en 1. July 1748 (*), te kennen gaven omtrent den inhoude van het Request, op de namen der Burgeren gaende en de manier en conduite, die gehouden was om den gemeenen Man tot het teekenen over te halen en seduceren; en de violente middelen beraemt, om hunne desseinen ter uitvoer te brengen, tot subversie van Stad, Land en alle derzelver brave en eerlyke Inwoneren, en teffens om te vernietigen alle ordre op de Regeringe, by het jongstgeëmaneerde Reglement in deze Provintie vastgesteld. Alle deze dingen en stukken zyn zoo klaer en ontegenzeggelyk, met irreprochable verificatien, ieder reeds op zyn tyd daer gedaen, aengetoond en bevestigd, dat de Edel Mogende Heeren Ridderschap en Steden, de Staten dezer Provintie, by Resolutie van den 19 November en 2 December 1748, ordonneerden de Auċteuren der gemaekte Tumulten in apprehensie te nemen, tot opmaking van noodzakelyk Proces, gelyk wy de eere gehad hebben zulks in het breede, met applicatie der bewyzen, aen Uwe Doorl. Hoogheid uitvoerig te mogen demonstreren by onze schriftelyk Vertoog aen Uwe Doorl. Hoogheid, op den 25 December 1748 (†), in conformité van Uwe Doorl. Hoogheids Appoinċtement op een Request, door deze zelfde beide Remonstranten overgegeven (‡), houdende verzoek om Uwe Doorl. Hoogheids dispositie te erlangen, op een Request van den 17 July 1748 (§), het welk naer onze gedagten het zelfde is, door Uwe Doorl. Hoogheid aen ons nu ter handen

(*) Zie dezelven in ons V. Deel [1751], bladz. 129 en 140.
(†) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 46.
(‡) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 750.
(§) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1439.

den gesteld, in zoo verre dat Uwe Doorl. Hoogheid by Missive van den 1. February 1749 aen de Heeren Ordinaris Gedeputeerde Staten dezer Provintie geschreven en verklaert hebbe, Uwe Doorl. Hoogheids welbehagen te zyn *de behandelinge der zake van den geapprebendeerden Harmen Coops Fledderus te laten aen de ordinaris Justitie, en wel zoodanig dat dezelve zoude hebben haer voortgang* Gelyk dan ook dezelve tot stuur van de Justitie, in conformité van het Delict, aen dezen Delinquant is uitgevoerd door den Heer Landdrost van Vollenhove, nevens ons de Criminele Jurisdictie *conjunctim* exercerende; daer te boven geliefden de Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provintie, op requisitie van den Heer Landdrost, tot afwering van allen Oploop, een Detachement Cavallerie naer herwaert te schikken, ten dage der Executie.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

En met relatie tot den tweeden onderteekenaer van deze Remonstrantie *Hilbrand Tuttel*, en de verdere Hoofden en Autheuren van het Request, op naem der Burgeren en Inwoneren gaende, hebben de Heer Landdrost van Vollenhove en Wy, de eere gehad Uwe Doorluchtigste Hoogheid op den 16 May 1749 (*) een volledig Bericht te mogen doen, waerop het Uwe Doorl. Hoogheid behaegt heeft, by Missive van den 17 Juny 1749, aen den Heer Landdrost van Vollenhove en ons afgevaerdigd, te ordonneren met de Procedures tegen dezen *Hilbrand Tuttel* en anderen, in hooggemelde Missive vervat, voort te varen; gelyk dan ter nakominge van meer hoogstgemelde Uwe Doorl. Hoogheids Missive, dezelve Heer Drost van Vollenhove en Wy, aen Uwe Doorl. Hoogheid van het vervorderen der Procedures, de schuldige berichten gegeven hebben, by ons gezamentlyk onderdanigst Bericht van den 30 July 1749.

Aller welkers inhouden Wy alhier niet repeterende,

(*) Zie hier na.

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Requeſt en deszelfs Juſtificatie.

de, noch wederom overleggende die aldaer reeds ieder op zyn plaets geappliceerde verificatien om in geen al te grooten longeur te vervallen, derhalven eerbiedigſt verlof verzoeken ons daer toe te mogen gedragen, in gehoorzaemſte verwagtinge Uwe Doorl. Hoogheid daer uit zal gelieven mogen te bevinden, dat het een geheel abuſief pretext is, waer mede deze beide Remonſtranten *Hilbrand Tuttel* en *Harmen Coops Fledderus*, benevens de andere perſonen, die zich Gecommitteerden uit de Burgerye verklaerden, tragten te dekken met betrekking tot de eerſte oorzaek van het opſtellen van het Requeſt, in name der Burgeren: geregardeert, dat, dit voornoemde Requeſt alleenlyk ontworpen en opgemaekt zynde door overleg tuſſchen *Harmen Coops Fledderus* en *Hilbrand Tuttel*, mitsgaders de andere Perſonen, welken aenſtonds zich als Gecommitteerden uit de Burgers verklaerden, deze perſonen om de onderteekening te bevorderen, zich zetteden in een Herberg, en by de Huizen in de Stad aen alle Inwoneren lieten aenzeggen, dat, indien zy goed Prins waren, moeſten komen teekenen, met bedreiging dat anders toezien mogten wat hun overkwam, gevende aldaer rykelyk drank ten beſten, en alzoo de Gemeente ſeducerende, en door debauches het Volk tot de teekening verleidende, het welke doch meeſt uit het ſlechtſte en gemeenſte ſoort beſtond, blykelyk genoegzaem hier uit, dat het meerder gedeelte niet in ſtaet geweeſt is hun eigen namen te ſchryven; dus is het wel verre van daer, dat de voornaemſte Burgers tot het ontwerp van dit Requeſt de hand geleent hebben; immers de vrywillige declaratie onzer meeſt gegoede en gequalificeerde Burgeren en Ingezetenen, benevens een groot aental van de Geſeduceerde tot de teekeninge, ſtrekt van het tegendeel ten overtuigenden blyke, overgelegd by Bericht van den 25 December 1748. *ſub* No. 4 en 8 (*) *quorſum ſubmiſſa relatio.*

En

(*) Deze Stukken kan de Lezer vinden in ons V. Deel [1751], bladz. 727 en 738.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

En de pretense betuiging, welke deze Remonstranten doen, om de Regering *van alle Overlast en Foules* te dekken, komt niet voort uit een principe van deugd, maer in deze euveldaden zyn zy verhindert door de getrouwe voorzorg der Heeren Staten dezer Provintie, dewelken by tyds, op den 10 Juny 1748, een goed aental Militie naer herwaerds detacheerden; edoch, zoo ras het zelve vertrokken was, en zy hun kans daer toe schoon ziende, onderstonden doch daer na de Burgerwacht af te maken, om, zoo doende, de geheele Stad ten proie van hunne plunderzugt en in een bloedbad te zetten, *submissa relatio* tot onze gehoorzaemst Bericht van den 25 December 1748 (*).

Uit zoodane verdorven bronwel, het Request, op den naem der Burgeren gaende, ontstaen, en de onderteekening, onder een nog schadelyker misbruik van Uwe Doorluchtigste Hoogheids Naem, bevorderd zynde in een Herberg, door het debaucheren en bedreigen van een aental van gemeen Volk, door den drank verhit en gaende gemaekt, om van imaginaire ingeslopen abuisen redres te hebben, komt het eerste point van hun eisch en deliberatie te vallen *op de Weringe der Ontheiliginge van des Heeren Naem en Dag*, *Art. I.* Wy, hier op antwoordende, zeggen, ten uitersten gesurpreneerd te wezen, dat Roomschgezinden, ja zelfs Joden en een hoop t'zaemgeraept Volk, allen in de Herberg gelokt en rykelyk met drank beschonken, zullen in staet zyn met ernst dit point in betragting te nemen, ja wy denken dat by die gelegenheid des Heeren allerheiligste Naem op een hooggaende wyze ontheiligd moet zyn geworden, en het gene de Remonstranten tot justificatie uit 's Lands Plakaten bybrengen, is algemeen, maer betreft onze Stad niet in het byzonder.

Wy moeten tot ons leetwezen als met goede oogen aenzien, dat, sedert het ontstaen van Beroerten,

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 46.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Requeft en deszelfs Justificatie.

ten, een der Gecommitteerden zelven, met name *Jan Thomasz*, onophoudelyk des Zondaegs, door het flepen en opbrengen van Goederen, uit zyn Schip, van Amfteldam komende, de ruft van alle werk op dien Dag verbreekt, zulks krachtdadig te inhiberen Wy niet durven ondernemen, om niet gedurig bloot gefteld te worden in het moeten beantwoorden van Klagten, die opgeraept zouden worden tegen ons.

De tweede, derde en vierde Artikelen zyn, by twee fucceffive Sententien, in dato den 21 April 1746 en 12 Maert 1748 (*), by Ridderfchap en Steden afgedaen, en alle gemaekte eiffchen. in deze Artikelen vervat, volkomen daer by afgeflagen, als ongegrond en wederregtelyk by ons Bericht van den 25 Dec. 1748. *fub* C en D. geappliceerd, *quorfum fubmiffa relatio.* Het is mitsdien ganfch onbillyk, dat de Remonftranten, met zoo weinig betamenden eerbied in de remarque *ad Art.* 2. van de Staten dezer Provintie fpreken, en zich hunner Decifien tragten te onttrekken, met behulp van Roomfchgezinden en Joden. en vele anderen, die geen openbare Confeffie van den Chriftelyken Godsdienft ooit gedaen hebben; als onder anderen de Mede onderteekenaer en Gecommitteerden *Harmen Coops Fledderus.*

De 5. Art. is insgelyks by Ridderfchap en Steden, door voornoemde Sententie van Maert 1748 afgedaen, *quorfum fubmiffa relatio*; en hadden de beroepen Predikant *le Blanche* de vacature te vervullen aengenomen; doch namaels tot een andere Standplaetfe geroepen en overgegaen zynde. is de Predikant *Roldanus* tot Leeraer van deze Gemeente beroepen en alreeds hier in functie getreden, zynde beiden met het Tractement van 550 Guldens, na tyds omftandigheden geregu-leerd,

(*) Zie wegens deze Sententien ons IV. Deel [1750], bladz. 1035—1041 en 1204—1234.

leerd, zeer wel vergenoegd, ter oorzake twee Weduwen van de laetst alhier overleden Predikanten, jaerlyks, gedurende haer leven lang ieder honderd Guldens trekken, en daer te boven onderhouden moeten worden twee capitale Kerken en Torens, en dat de Hure der Landeryen door het afsterven van het Rundvee zoo merkelyk gedeclineerd zyn, dat daer uit de jaerlyksche Verpondingen aen den Lande, bedragende ongevaer vyf honderd Guldens, maer even kunnen betaeld worden, doende de tydelyke Rentmeester van alle de Posten, jaerlyks aen ons een behoorlyke en specifique Rekening, in dier voegen als zulks *a tempore immemoriali* gebruikelyk geweest is, zonder ooit by slot van Rekeninge verschuldigd gebleven te zyn; dus wy van deze Remonstranten in de Remarque *ad Art.* 5. zeer te onregt doorgehaeld worden.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

Den 6 Art. ingezien wordende, strekt tot subversie van het gezag en de authoriteit aen ons respectivelyk competerende, ter oorzake by het Reglement, waer naer de Regeringe van Overyssel zal worden beleid, en in den jare 1748 herdrukt, uitdrukkelyk gedecideerd is *dat de verdere subalterne Bedieningen, van voorsz Stad* [Steenwyk] *dependerende, zullen worden begeven by den genen, die daer toe van ouds bevoegd en gequalificeerd zyn geweest*; en onder de zoodane Bedieningen is het Rentamt van 't Capittel, van de Memorie en van het Proveniershuis aengemerkt geweest, en daer over by ons gedisponeerd

En Uwe Doorluchtigste Hoogheid gunstelyk behaegt hebbende onze electie tot Burgemeesteren met zyn Consent te bekrachtigen, daer voor wy alsnog met een diepe veneratie onze dankzegging betuigen, zyn wy in die persuasie, dat wy schuldig zyn te moeten maintineren zoodane authoriteit, door Uwe Doorluchtigste Hoogheid aen onze Bedieninge gehegt en competerende, en waer van wy niet mogen relacheren, zynde alle die raisonnementen, dewelken de Remonstranten hier toe gebruiken, buiten applicatie, engericht om onze con-

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Burger-Requeſt en deszelfs Juſtificatie.

conduite te bezwalken, en teffens ons in de functien, die wy door de aggreatie van Uwe Doorluchtigſte Hoogheid bekleeden, in de uiterſte verachtinge te brengen.

Den 7 en 8. Art., tenderende tot het zelfde einde als de laetſtvoorgaende, paſſeren wy met applicatien van het gene aldaer gezegd hebben.

Den 9. Art., insgelyks ingericht tot verkleininge van onze functien, die wy de eere hebben te bekleeden, zal genoeg zyn ter wederlegging van dien te avanceren het gene gezegd is *ad Art.* 6. hier voren.

Op den 10 Art. dient, dat wy gewoon zyn de Bouwlanden der Collegien voor zes jaren en derzelver Weidelanden voor den tyd van twee jaren, na voorgaende Publicatie, in het openbaer te verpachten aen den meeſt daer voor biedenden.

De Producten van een Oortjen op ieder Goudgulden der Kooppenningen van verkochte Vaſte Goederen word tot Behoef der Armen, daer toe het ook geſchikt is, inderdaed geconverteerd, en dus hier mede opgeloſt den 11 Art.

De 12, 13, 14, 15 en 16 Artikelen, dezelfde petitien vervattende, als in den 6 Art. hier voren gevorderd zyn, refereren wy ons eerbiedig tot het gene aldaer tot oploſſe gezegd is.

Wat den 17 Art. betreft, dient hier omtrent dat het Proveniershuis de Koebeeſten tot benodigdheden van Melk en Boter, en tot Slachtbeeſten op eigen Land geweidet, en tot deze laetſte het eigen aengekochte Rundvee emploieert, en de Varkens, die tot de Conſumtie geſlacht worden, op de Markten levendig koopt; dat binnens Huis het noodige Brood gebakken en Bier gebrouwen word; dat de leverantie van het Schapenvleeſch aen den minſtaennemenden word beſteed; dat de verdere Eetwaren en Benoodigdheden tot dagelykſch Voedzel uit de Winkels der Burgeren gehaeld worden, waer van alle Maenden de Rekeningen overgegeven en nagezien worden, om dezelve door den Rentmeeſter des Huizes, volgens een daer op geſlagen Ordonnan-

nantie te doen betalen; de noodige Zee- als Rivier-visch word, ter gelegener tyd, aen de Markt gekocht.

STEENWYK.

Omtrent den 18 en 19. Art. remarqueren wy, dat de Thesaurie, rteffens by de jaerlyksche Magistraets-verkiezinge genomineerd wordende, by Uwe Doorluchtigste Hoogheid is geaggreëerd, en dus zyne Rekening volgens de gerecipieerde ordre, afleggende wy alzoo daer omtrent niets durven ondernemen te veranderen.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en desselfs Justificatie.

Op den 20, 21 en 22 Art. dient, dat voor meer dan een halve Eeuwe by de fungerende Burgemeesteren, conform de Resolutien van de Edele Mogende, de Heeren Staten dezer Provintie, gemaend en ingevorderd zyn geworden het Vuurstedegeld, volgens het Quohier 1682 daer van opgericht; het Dienstbodengeld, Verpondingen, Paerden en Reliqua, volgens een aenslag daer op by hun Edele Mogende getaxeerd, dewelke jaerlyks ten Comptoire van den Ontvanger van Vollenhove betaeld is. Dat deze Collecten aldus Burgemeesteren privativelyk concernerende, zoo en op die wyze als van ouds gebruikelyk geweest by alle Predecesseuren, Wy, onder reverentie niet meinen deswegens aen Remonstranten responsabel te zyn, gelyk deze pointen in het jaer 1703 by de Staten dezer Provintie ook zoodanig zyn gelaten, hebbende wy daer uit geen voordeel getrokken; ter Contemplatie, den aenslag van Dienstbodengeld, Verpondingen, Paerden en Reliqua veel hooger ten Comptoire gefixeerd is, als uit de Collecte vloeien kan, en dus moet gesuppleerd worden. Ten overtuigenden blyke strekt hier van dat het Dienstbodengeld, Paerden en Reliqua, op May 1748 in Verpachting gebragt, op verre na niet hebben kunnen opbrengen die somma, welke Wy volgens den Aenslag daer voor betaeld hebben, waerom hun Edele Mogende nu wederom dezelve Collecte aen ons gedemandeert hebben, zynde het een loutere Calumnie, die Remonstranten zich niet ontzien te poseren, even of wy iets omtrent het Schoorsteengeld zouden

STEENWYK. den vorderen, het welk by hun Ed. Mogende afgeschreven of geremitteerd zoude zyn geweest; want dit waer wezende, zoude geheel ligt uit de Registers van hun Edele Mogende te proberen geweest zyn.

Bericht des Magistraets op het Burger-Request en deszelfs Justificatie.

Ad Art. 23, 24 en 25 zal dienen, dat van het Vee, op de Stads Meenthen weidende, het Opslaggeld betaeld en aen den Thesaurier altoos aengeteld, en jaerlyks in Rekeninge voor Ontvangst, ten behoeve van de Stad, verantwoord word.

Ad Art. 26. dient, dat, wanneer eenige publique Werken gemaekt worden, waer van men in staet is een vast bestek te concipieren, zulks dan ook geschied.

Ad Art. 27 en 28 dient, dat de Rekeningen van alle des Stads Collegien, volgens de gerecipieerde ordre geschiedende, wy daer in geene verandering mogen maken, om redenen, ad Art. 6. voorgedragen.

Ad Art. 29. dient, dat het Product voor het houden van deBank van Leeninge binnen deze Stad, ten profyte van het Rentamt van de Memorie in Ontvangst gebragt en aldaer verantwoord word.

Ad Art. 30. refereren Wy ons eerbiediglyk wat de Dieptol aengaet, tot ons Bericht van den 25 December 1748 (*).

En wat de Stads Accysen aengaet, dat de Provintie de Middelen op de Consumptie discontinuerende, alzoo de Stads Accysen gediscontinueerd wierden, tot zoo lange de Provintiale geintroduceerd zyn.

Dat, en de Dieptol, en de Stads Accysen ten behoeve van de Stad geheven en jaerlyks de Rekening by den Thesaurier verantwoord worden.

Wy wenschen aldus aen de bevelen van Uwe Doorluchtigste Hoogheid met de schuldigste gehoorzaemheid in alle mogelyke kortheid voldaen te mogen hebben, en smeken zeer eerbiedig verlof te betuigen, dat Wy niet onderlaten den Grooten God

te

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 46.

te bidden, om Uwe Doorluchtigste Hoogheid, en deszelfs geheel Hoog-Vorstelyk Huis, met de dierbaerste Zegeningen te overstorten tot in de laetste dagen, ter behoudenis van het dierbare Vaderland. Terwyl wy, met een waer gevoelen van een allerdiepst respect, verdere vryheid verzoeken ons te mogen noemen, STEENWYK.

Doorluchtigste Vorst en Heere,

Uwe Doorluchtigste Hoogheids zeer gehoorzame en onderdanige Dienaren,

Steenwyk den 19 August. 1749.

Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Steenwyk.

Ter Ord.

(*Was geteekend*)

BORCH. TEN BROEKE.

Dit Bericht by de Commissarissen zyner Hoogheid gekomen, en den Burger-Gecommitteerden voorgehouden zynde, merkten de laetsten daer op aen, dat, wat hun gedrag aenging, uit de behandelinge der Criminele Zaken zoude moeten blyken, dat in dezen geene Buitensporigheden, Oproer of Tumult was aengevangen; en, belangende het Bericht, dat de meeste stellingen, daer in gemaekt, voor zoo veel het wezen der zaken betrof, abusief en kwalyk toegepast waren; doch voegden daer by dat de waerheid van hun zaek en zeggen moest blyken uit de Stads Archiven, als de Rekeningen, Quitansien, Ordonnantien en Resolutieboeken, welken in de magt des Magistraets waren, en dat die eens opgeëischt en onderzocht zynde, alles zich zelf zoude moeten ontwinden. Waerom tot een preparatoir punt in 't Burger-Request verzocht was, dat aen Gecommitteerden, door de respective Rentmeesters, in handen mogten gesteld worden de

Re-

STEEN-WYK. Rekeningen van hunne Adminiſtratie, Ontvang en Uitgave. Dit verzoek hun toegeſtaen wordende, zouden 'er fouten genoeg ontdekt worden. Dus werden de Rekeningen, Quitanſien, Reſolutieboeken enz. dan opgeëiſcht, en, ſchoon juiſt niet in handen der Burger-Gecommitteerden geſteld, echter aen eenigen van hun toegang tot dezelven gegund, aen het Hotel der Heeren Commiſſariſſen zyner Hoogheid, die zelf alles met onvermoeiden yver onderzochten en het eene met het andere vergeleken. Dus ontdekte men vele zwarigheden; maekte daer van naeuwkeurige aenteekeningen, en hield daer over Conferentien met den Magiſtraet, die daer op gehoord werd, om redenen en weder bericht te geven. Alles opgemerkt zynde, bevond men dat de Burgery, in het doen harer Klagten over het ſlecht beſtuur van de Stad en verdere Corporatien den ſpyker op het hoofd had geſlagen; immers dat de meeſte Rentamten onder de Leden van den Magiſtraet reſideerden, en de Rekeningen van dezelven, die der Theſaurie alleenlyk uitgezonderd, voor den Magiſtraet alleen afgehoord werden. Dat de Adminiſtratie van de Theſaurie of het Rentamt der Stad altyd een jaer na verloop van de Adminiſtratie werd verrekend; die van 't Kapittel, Memorie en Gaſthuis ſomtyds drie, vier en meer jaren daer na, en dan nog ſomwylen twee jaren te gelyk, zelfs vier, zes en acht jaren te ſamen in eene rekeninge. Dat 'er vele reſtanten in de Rekeningen overbleven; ook poſten voor betaeld jaerlykſch ingebragt waren, en dan naderhand dezelven in de Uitgave wederom afgeſchreven of gevalideerd. Dat de Bouwmeeſter en zelfs ieder Lid van den Magiſtraet alleen Or-

Ordonnantien van betalingen floeg op den Thesaurier of andere Rentmeesters, niet alleenlyk op het Raedhuis, maer ook in het particulier; waer onder verscheiden bevonden werden *in vago* geslagen, zonder benoeminge van de *causa debiti*, waer toe of aen wien het geordonneerde betaeld zoude worden, en zonder geacquiteerd te zyn, verrekend. Dat de Landeryen dikwyls en goed koop uit de hand, zonder in openbare Verpachtinge gebragt te zyn, werden verhuurd. Dat 'er kostbare Maeltyden, Drinkgelagen en Verteringen ten koste van de Stad gehouden waren, en buitenspoorige Rekeningen van Wyn en andere Dranken op Stads Rekening gebragt. Dat het Surplus van 't Schoorsteengeld, de Verpondinge en andere Middelen, door de Heeren Staten aen de Stad in redemtie gegeven, door de Leden van den Magistraet tot een particulier inkomen gediverteerd werd, daer het *suâ naturâ* aen de Stad of den Burgeren, dien het in redemtie gegeven was, behoorde. Dat de Ontvanger van zekere jaerlyksche uitzettinge over de vaste Stoelen en Banken in de Groote Kerk zyn Ontvang, waer op wel Ordonnantien geslagen werden, niet verrekende voor den Magistraet, maer met den Rentmeester van 't Kapittel alleen, aen wien hy zyne betaelde Ordonnantien overgaf, en dat dus de Magistraet van die betalingen geen volkomen blyk had, en die Ontvangst ook niet aen de Kerk kwam; in welke verrekeningen met die van 't Kapittel, behalven dat, merkwaerdige abuisen ontdekt werden. Dat in de administratie van 't Proveniershuis mede vele abuisen waren ingeslopen. Dat verscheide vaste Goederen van de Collegien of

STEENWYK.

STEEN-WYK.

Corporatien onder de hand verkocht waren; de Stads Werken en Gebouwen in groot verval, en inzonderheid het Stads Diep, dat voorname Middel voor den bloei des Koophandels dezer Stad; en meer andere zaken. Om welke te verbeteren, en, in het toekomende, eene betere huishouding aen te leggen, het zyne Hoogheid, na ontvangen Bericht van de Heeren Commissarissen, goedvond een Reglement of Politieke Ordonnantie, om als eene altoosdurende Wet binnen deze Stad opgevolgd te worden, op den 12 der Slagtmaend des jaers 1749, vast te stellen. Dit Reglement luid dus:

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

WY WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, by der Gratie Gods *Prinse van Oranje en Nassau*, enz. enz. enz., *Grave van Catzenellenbogen*, *Vianden*, *Dietz*, *Spiegelberg*, *Buuren*, *Leerdam* en *Kuilenburg*, Marquis van *Vere en Vlissingen*; Heer en Baron van *Breda*, *Bielstein*, *der Stad Grave en Lande van Kuik*, *Liesveld*, *Diest*, *Grimbergen*, *Herstal*, *Kranendonk* en *Eindhoven*, *Warneton*, *Arlay*, *Noseroy*, *St. Vith*, *Daesburg*, *Polanen*, *Willemstad*, *Niervaert*, *Ysselstein*, *Bredevoort*, *Steenbergen*, *St. Maertensdyk*, *Geertruidenberg*, *Turnhout*, *Zevenbergen*, de *Hooge en Lage Zwaluwe*, *Naeldwyk*, Vry en Erf-Heer van het Eiland *Ameland*, Erf-Burggraef van *Antwerpen en Besançon*, Erf-Maerschalk van *Holland*, Erf-Stadhouder, Kapitein Generael en Admirael *der Vereenigde Nederlanden*, als mede Erf-Kapitein Generael en Admirael van de *Unie*, mitsgaders *Ridder van de Kousseband*, enz. enz. enz. Allen den genen, die dezen zullen zien of hooren lezen, salut; Doen te weten: Nademael ons, sederd eenigen tyd, van wegens een groot gedeelte der Burgeren en Ingezetenen van de Stad Steenwyk, zyn te kennen gegeven diverse redenen van ongenoegen en doleantie tegens den Magistraet dier zelfde Stad, onder anderen en in het

by-

byzonder mede reflecterende op het stuk van Politie, Oeconomie en Finantie of Administratie der Penningen en Inkomsten, zoo van de Stad, als van de Geestelyke Corporatien en derzelve Rent-Amten.

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

Dat daer over, en om te erlangen het nodige redres der ingeslopene abuisen, zich eerstelyk aen den Magistraet en Gemeensluiden by Requeste hebben geaddresseert en, op geen verhoor aldaer, recours tot Ons genomen.

Edoch dat, inmiddels en voor dat Wy in staet gesteld waren daer inne naer behooren te kunnen voorzien, by verder vertrek en nalatigheid des Magistraets van op die klagten behoorlyke reflectie te slaen, en tot remediering der aengevoerde beswaernissen aen hunne Burgery een redelyk genoegen te geven, vele Onlusten zyn ontstaen en Commotien errezen.

En dat Wy, zoo tot stuitinge van den voortgang van dien, als herstellinge der nodige ruste en tranquiliteit binnen voorschreve Stad, Ons zeer instantelyk geimploreerd, dienvolgens ten hoogsten gepermoveerd gevonden hebben, om tot nodig onderzoek van zaken eene Commissie derwaerds te decerneren.

Gelyk Wy dan daer toe hebben verzogt en gecommitteert *Willem Baron van Haersolte tot Yrst*, Lid der Edelen en Ridderschap in de Provintie Gelderland, en Mr. *Frederik Robbert van Lathum*, Burgemeester der Stad Zutphen, om zich Onzentwegen te informeren op de menigvuldige zaken en pointen, in de successive Requesten der Burgeren en de daer op van tyd tot tyd ingekomene respective Berichten vervat, als wyders in het generael omtrent zoodane verdere zaken of verzoeken, welken, dezen aengaende, hun *in loco* nader zouden mogen voorkomen en gedaen worden:

ZOO IS 'T, dat Wy, op het gehoorde Rapport, voorts ingenomene Consideratien en Advis van voornoemde Onze Gecommitteerden, hebbende alles uitvoerig onderzogt, goedgevonden

Steenwyk. *Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.*

hebben, met relatie tot de voornaemste pointen van Doleantie en aengewezene Abuisen, als anderen, welken Onze voorzieninge en redres vooreerst en meest nodig hebben, tot welwezen der gemelde Stad Steenwyk, te statueren de navolgende Artikelen, gelyk Wy die zelven statueren by dezen, omme voortaen als een vaste politicque Ordonnantie en Reglement binnen die Stad te worden geobserveerd en nageleefd.

Art. I. Dat de Plakaten en Ordonnantien op het behoorlyk vieren en waernemen van den Zondag en andere, zoo algemeene als byzondere Verbods-, Feest- en Bededagen, gelyk niet min tegens het ligtveerdig Vloeken, Zweeren en daer door Ontheiligen van den hoogstgeduchten en ontzaggelyken Naem Gods geëmaneerd, stiptelyk zullen worden agtervolgd en nageleefd. Ten dien einde, behalven het voorsz. strafbare misbruik van 's Heeren Allerheiligsten Naam, als nog op het strikste zal zyn en blyven verboden, op Zon- en Feestdagen, het frequenteren van Herbergen, het plegen van allen opentlyken Arbeid, Handteringe, Veilinge en Koopmanschap, op de boete daer tegens gestatueerd, welke de Magistraat van de Contraventeurs van dien, wie dezelven ook mogen wezen, zonder conniventie zal hebben te doen vorderen en executeren, ook tegens die zelven, tot observantie dier Plakaten, des noods, wyders procederen zoo en als naer omstandigheid van zaken zal worden bevonden te behooren; blyvende niet te min stand houden de modificatie by 's Magistraets Resolutie en Publicatie van den 14 Maert 1746, omtrent het bestellen op Zondagen 's morgens voor zeven uuren, van verderfelyke Goederen, welken met Veerschepen 's avonds of 's nagts te voren zyn aengebragt; en zulks dan nog niet anders, dan ter erkentenisse van Burgemeesteren in der tyd.

II. Dat omtrent Beroepingen van Predikanten zal worden geobserveerd en nageleefd de Conventie tusschen den Magistraet en Kerkraed op den

31 May 1650 ingegaan, met de confirmatoire Resolutie van dien, by Ridderschap en Steden den 10 April 1704 genomen (*), benevens de opgevolgde Decisien *sub datis* 21 April 1746, 12 Maert 1748, en laetstelyk 19 April 1749, deels by Ridderschap en Steden, deels in hun Edele Mog. name by de Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provintie afgegeven (†); wordende nogtans aen den Magistraet serieuselyk gerecommandeerd en aenbevolen, om, ten aenzien van de Improbatie eenes Beroeps, by den tydelyken en ouden of afgeganen Kerkeraed gedaen, niet anders dan met alle Prudentie, Moderatie en Onzydigheid te procederen, daer omtrent in allen opzichten dusdanig handelende, als in goeden Gemoede, tot welwezen v.. de Kerk in het Generael, en van hunne Gemeente in het byzonder, zullen bevinden meest ooirbaer te zyn.

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

III. Dat het Tractement der twee Predikanten, sederd eenige jaren van *f* 837-16-0 wezende gereduceerd tot op 700 Guldens, ook deze laetstgemelde somme als nog by tegenswoordigen oudsten Predikant wordende genoten, en de jongste nu onlangs op een minder tantum beroepen, daer mede nevens het nader toegelegde Supplement voor Huishuur te vrede zynde, het voor het tegenswoordige wel daer by kan worden gelaten: Edoch, dat by een komstige Vacature en Beroep het Tractement voor een ieder van beide Predikanten zal zyn en blyven gefixeerd op 700 Guldens, zonder meer; gelyk dan ook de tegenswoordige jongste of tweede Predikant, wanneer de oudste mogt komen te worden, als dan terstond het voorsz. volle Tractement van 700 Guldens, in voegen als boven, zal genieten. En op dat zulks te beter moge geschieden, en de Trac-

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1016—1018 *Aent.*

(†) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1041, 1234, en V. Deel [1751], bladz. 1242.

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

Tractementen precis alle jaren kunnen worden betaeld, zoo word den Magistraet hier mede aenbevolen, om zorg te dragen dat het Rentamt van het Kapittel, waer uit onder anderen der Predikanten Gages vallen, met meerder menage en ordre, dan tot dus verre is geschied, worde geadministreerd, op dat deszelfs staet van tyd tot tyd moge verbeteren, het inkomen accresceeren en aenwinnen. Als wanneer ook aen den Magistraet word gerecommandeerd wederom een Rector, wiens plaets thans is vacerende, te beroepen.

IV. Dat het recht van begevinge van gezegde Rent Amt van het Kapittel, als mede dat van de Memorie, wel zal blyven als van ouds aen die van den Magistraet.

Edoch, dat in het toekomende die zelfde beide Rent-Amten niet zullen mogen confereren op Leden van den Magistraet of op den Sekretaris, maer op andere ordentelyke en welbemiddelde bekwame Personen, wezende Groot-Burgers en van de ware Gereformeerde Religie: Even gelyk tot Rentmeester in het Gast- of Proveniershuis ook geen ander dan zulk een gequalificeerd Persoon zullen aenstellen, zonder daer toe te mogen nemen een Suppoost van de Stad; zelfs zoodanig dat, wanneer iemand, een der voorschreve Rent-Amten bekleedende, tot de Magistrature of het Secretariaet gepromoveerd, tot Bode of diergelyken Suppoost van de Stad respectivelyk als boven aengesteld wierde, dezelve als dan *ipso facto* van des Rent Amts bedieninge zal wezen ontzet en het zelve moeten quiteren, om terstond by den Magistraet aen een ander bekwaem Persoon, gequalificeerd als boven, te worden begeven.

En word ter dezer occasie in het generael vastgesteld, dat geene Stads Amten of Bedieningen zullen mogen worden geconfereerd, dan op gequalificeerde Burgeren, professie doende van de ware Gereformeerde Christelyke Religie.

V.

V. Dat voornoemde Rentmeesters, zoo wel de tegenwoordige, als komstig aan te stellen, gelyk niet min de Stads Thesaurier, tot securiteit hunner administratie zullen moeten stellen suffisante Cautie, namelyk de Thesaurier ter

somme van	f 3000	0	0
Rentmeester van het Kapittel	2500	0	0
Die van de Memorie	1500	0	0
En van het Gast- of Proveniershuis	3000	0	0

welken daer tegens konnen en moeten zorg dragen dat by alle Verpagtingen en Verhuringen of diergelyks t'hunner securiteit wederom genoegzame Borgen worden gesteld; of zal, by faute van dien, ten hunnen laste staen het geen men by die zelve Pagters mogte te kort komen.

STEENWYK. *Reglement zyner Hoogheid wegens de Bestiering der Stad.*

VI. Dat de Thesaurier en voorschreve Rentmeesters precise jaerlyks, zonder een jaer over te slaen of het eene in het andere te laten loopen, wegens hunne administratie en bewind zullen moeten doen behoorlyke verantwoording, bewys en reliqua; ten dien einde telkens binnen twee maenden na exspiratie van hun administratie jaer, aen den Magistraet *in duplo* overgevende hunne Rekeningen, om als dan ten spoedigsten te worden afgehoord.

Dat die Rekeningen zullen moeten wezen behoorlyk in het net geschreven, hebbende in het hoofd een Inscriptie, continerende de benoeming van het Corpus, waer van gerekend word, en aen wie dezelve word gepresenteerd, den naem des Rendants, en het jaer over welk die Rekeninge is loopende; zynde daer benevens gefolieerd; over alles geschikt in een goede forme, en gezuiverd van alle confusien; duidelyk volgens een daer van geformeerde of nog te formerene Ligger en Lyste, benoemende de Gronden, Landen, Huizen en andere Percelen, waer uit de jaerlyksche Pachten, Koorn-Geld-Renten en diergelyke worden genoten; distinguerende boven dien dezelve Landeryen en Percelen met nommers, ten einde die na een vaste ordre op elkander

STEEN-WYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

der te laten volgen; daer benevens, by verandering van Eigenaer, des voorgaenden naem te laten blyven, en met additie van het woordje *modo*, of diergelyks, den naem van den tydelyken Possesseur of Proprietaris te zetten, zoo en als een en ander voor dezen altoos gebruikelyk is geweest, doch sederd eenigen tyd veelmalen niet zonder aenleidinge tot confusie geommitteerd geworden; doende wyders de folia, waer op de vaste Percelen en de ordinaire posten van ontfang staen, ten aenzien zoo van het getal dier Posten en Percelen als anders, t'elken jare accorderen, op dat de successive Rekeningen, ten minsten in dat stuk mogen convenieren, en ten reguarde dier Landeryen enz. beter kunnen worden nagegaen.

Dat, omtrent de Uitgave, al mede zoo veel doenlyk, een en de zelfde ordre by alle Rekeningen zal worden gehouden; stellende voor aen de ordinaire of vaste posten, als van Verpondingen, Grondpachten of Uitgangen, Renten, Tractementen en diergelyke, latende daer op volgen de extraordinaire Uitgaven, en laetstelyk het geen de Rendant komt te genieten; alles behoorlyk bekleedende met Quitantien, ook daer zulks nodig met 's Magistraets Ordonnantien, die mede niet anders zullen mogen passeren als gequiteert.

VII. Zynde wyders, op het stuk van de Ordonnantien, onze ernstige wille dat dezelve (tot welk Rent-amt, administratie of soort van uitgave ook mogen specteren) niet zullen mogen worden geslagen by een Magistraets Persoon, noch buiten den Raed, maer *in senatu*, ten minsten drie of vier van de Leden daer present wezende, door welken ook de Ordonnantien zullen moeten wezen onderteekend en door den Sekretaris gecontrasigneerd; uitgezonderd alleenlyk in geringe en ordinaire zaken, tot het departement des Bouwmeesters gehoorende, waer van het tantum of beloop niet excedeert de somme van tien Guldens, als wanneer door den Bouwmeester de Ordonnantie

daer

daer op wel provisioneel zal mogen worden gesteld; edoch zal dezelve ter eerstvolgende Vergaderinge zulks rapporteren, om daer van de noodige aenteekeninge of registrature te worden gemaekt.

STEENWYK. *Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.*

Dat ten dien einde een speciael Ordonnantie-Boek zal worden vervaerdigd en op het Stadhuis gehouden, wezende gedivideerd in vier respecten, na de vier byzondere corpora, waer in door den Sekretaris zullen moeten worden op haer tyd en plaets geregistreerd alle de geslagene Ordonnantien, van welke nature dezelven ook mogen zyn, zonder onderscheid klein of groot, met expresse intentie door en aen wien, uit wat hoofde en tot wat somme die zyn geslagen; welk Boek by het afhooren der Rekeningen zal moeten by der hand en voor elk open liggen, om te kunnen worden nagezien en tegen de Ordonnantien is het noodig geconfronteerd, zulks dat te gelyk hier mede word verboden het afgeven of slaen van Ordonnantien *in vago* (*), zonder uitdrukkinge van den Persoon ten wiens behoeve, de oorzaek waer uit, enz.

Dat eindelyk geene Rekeningen van Stads Bazen, Werklieden, Arbeiders, Leveranciers en diergelyke, (welke buiten dat specifiek, met uitdrukking van dag en tyd, doch niet in het gros moeten ingesteld zyn) zullen mogen worden geordon-

(*) Om dit te beter te verstaen moet men weten, dat, by de Examinatie der Kwitantien, verscheide Ordonnantien geslagen gevonden wierden zonder benoeminge van de oorzaek der betalinge; als by voorbeeld: *De Heer Thesaurier gelieve te betalen aen N. N. de summa van* . Ook Rekeningen en daerop geslagen Ordonnantien, alleen op de volgende wyze:

Uitgegeven voor dit en dat - - - - - *f*
Nog voor 't een en ander - - - - - - *f*
Nog voor eenige kleinigheden - - - - - *f*

STEENWYK. Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

donneerd, zelfs niet *in senatu*, veel min betaeld, dan na dat te voren zullen zyn geëxamineerd, en na goed bevind, eigenhandig geattesteerd by den Rentmeester, onder wiens bewind zyn gehoorende, ook mede *conjunctim* by den Bouwmeester, indien de zaek in deszelfs departement is loopende: zullende by manquement van een als ander, waer omtrent merkelyke defecten zyn bevonden, die posten niet mogen in uitgave geleden worden.

VIII. De respective Rendanten zullen daerenboven by de inbrenging der gedane betalinge van jaerlyksche Renten en Tractementen uit hunne Rent-Amten verschuldet (welke niet zullen mogen laten verloopen) gelyk ook by andere posten, daer zulks applicatie vind, moeten exprimeren den precisen met de Quitantien accorderenden Verschyndag, op dat gezien kan worden tot hoe verre zyn aenbetaeld.

Eindelyk de restanten met alle naerstigheid invorderen, en by geen inkomen, des noods, daer van by elke Rekeninge een aparten Staet overgeven, voorts doen blyken van behoorlyke en regtelyke devoiren by hen tot inninge derzelven aengewend, op pœne, dat dezelven, by gebreke van dien, ten hunnen laste zullen worden uitgetrokken.

IX. Dat de afhooring en sluiting van alle de voorschreve Rekeningen zal moeten geschieden in goede ordre, en zoo distinctelyk dat de Ordonnantien en Quitantien naer behooren kunnen worden geëxamineerd en gecancelleerd, generaellyk in allen opzichte met alzulken accuratesse als daer toe word vereischt.

Dat gelyk by die van den Thesaurier gebruikelyk, alzoo ook by het afhooren van alle de overige Rekeningen, behalven den Magistraet, zullen present wezen de Gemeensluiden, ten minsten vier Gecommitteerden van die zelve, uit hunlieder midden jaerlyks daer toe te nomineren, aen welke, des requirerende, zoo door den Magistraet

straet als door den Rendant, alle gedesidereerde elucidatie en opening op voorkomende posten of gemaekte bedenkinge zal worden gegeven; dewelke voorts de sloten dier Rekeningen mede zullen onderteekenen, en van derzelver staet en bevind in den hunnen rapporteren.

X. En op dat het belang der samentlyke corpora of derzelver administratien, mede in aenzien der Verpachtingen te beter moge behertigd, ook alle ongeoorloofde praktyken en collusien afgesneden worden, zullen de Bouw en Weide- of Groenlanden, na voorgaende Publicatien, niet anders dan in het openbaer, ten overstaen van Magistraet en Gemeensluiden, voor den tyd van zes of drie jaren, na dat men, volgens gelegenheid des tyds, omtrent een of ander respectivelyk meest oirbaer zal bevinden, mogen worden verpacht of in hure uitgedaen.

Ten ware na gedane publieke ophanginge, of ook (goede en erheffelyke redenen zich daer toe voordoende) zonder die zelve, eene onderhandsche Verpagtinge van een of ander Perceel nuttiger mogte worden bevonden, als wanneer in zulken singulieren cas, en voor dat mael van het voren gestatueerde zal mogen worden gerecedeerd.

XI. Dat om de Inkomsten der Stad en Corpora, (welken sedert eenigen tyd veel zyn verminderd, ook dagelyks meer en meer komen te declineren) zoo veel mogelyk te verbeteren en op den ouden voet te herstellen, by den Magistraet daer op zal worden toegelegd, dat in het generael de menage in alles worde betragt, en wel in het byzonder alle onbehoorlyke en onnodige Consumptien of Verteringen, ten laste van het Gemeen, het zy binnen, het zy buiten het Stadhuis worden nagelaten.

Dat ten reguarde der publieke Gebouwen, alle notabl Reeparatien, veel meer nieuwe Timmeringen, niet anders zullen worden gedaen, dan na voorgaende Resolutie van den Magistraet, by publieke aenbestedinge, op goede daer van gemaekte

STEENWYK.

Reglements zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

Be-

STEEN-WYK.

Regle-ment zyner Hoogheid benopens de Bestie-ring der Stad.

Bestekken, zonder daer omtrent eenige præferentie tot illusie van dit præscript, aen de ordinaire Bazen of Werkluiden der Stad, te mogen geven.

Dat geringere Reparatien en Timmeringen, gelyk ook zoodanige anderen, schoon van eenige importantie, van welken met voegen geen regt Bestek kan worden geformeerd, dan evenwel nog niet als onder behertiginge van de meeste menage, met affnydinge van allen onnoodigen arbeid en kosten, onder het gestadig opzicht van den Bouwmeester, zoo als ook in gevallen, alwaer dit plaets grypt, mede van den Rent- of Kerkmeester respective, waer onder het werk behoort, zullen geschieden.

Dat, om te prævenieren alle misbruiken van Drank op rekening van de Stad te halen of te consumeren, voortaen geen Bier of andere Drank aen de Arbeiders, zoo weinig als aen des Stads Dienaren, zal mogen worden gegeven, veel min die zelve in Herbergen of andere Plaetsen, om zulks te halen, gewezen.

Maer zal men alle de gene, welke in Stads dienst geëmploieerd worden, betalen in gelde naer mate de Daghuren, in onderscheidinge van Zomer en Winterloonen, zyn vastgesteld.

XII. Dat om specialyk de revenues van de Thesaurie, zoo veel doenlyk, te beneficeren, voortaen aen die zelve, ten behoeve van de Stad, zal worden bekeerd en ingebragt, al het geen wegens Hoorngeld en Bezaeide Landen, het Schoorsteen of Vuursteden geld, voorts Dienstboden-, Paerden-geld en reliqua voor een zekere somma in Redemptie zynde, na betaling dier Redemptiepenningen; item het gene van de Verpondinge, na voldoening aen het Provintiale Comptoir van het aengeslagene tantum van dien komt over te schieten, zonder het zelve surplus van een of ander ten particulieren nutte te diverteren: wordende niettemin aen den Magistraet gelaten, en zelfs gerecommandeerd om uit al zulken surplus of resi-

duum,

duum, wanneer het zelve van confideratie word bevonden en des Stads Finantien zulks permitteren, eene generale geproportioneerde verligtinge, zoo in het Schoorfteengeld als Verpondinge, in fpecie by den opflag ter meenthe en ook naer bevind of gefchapenheid van zaken in andere middelen, aen hunne Burgeren en Ingezetenen te laten jouifferen.

STEENWYK. *Reglement zyner Hoogheid nopens de Beftiering der Stad.*

XIII. Dat om voor te komen alle confufien, welke uit de verfcheidene Collecten en Collecteurs kunnen ontftaen, tot den Ontvang van voorfz. Middelen, zoo lang de Redemtie zal duren, en mede van de Verpondinge over de Stad, deszelfs Bouwkampen, item Groen- of Weide-Landen, Meenthe en overige Domeinen, gelyk ook van de Landeryen van Particulieren in de vryheid leggende, een fpeciale Ontvanger of Beurder tegen genot van vier per cent van het beloop zynes ontvangs op aenftaende *Petri ad cathedram* 1750, by den Magiftraet zal worden geauthorifeerd en aengefteld; verkiezende daer toe een bekwaem Perfoon uit de Burgerye, Gereformeerd, Gegoedet en Gequalificeerd als voren, mits dezelve doende ftellen fufficiente cautie ter fomme van ƒ3000.

XIV. Dat dezelve de voorfz. Middelen, en in het byzonder de Verponding over alle de Landeryen, welke daer aen fubject zyn, volgens een pertinente opneming, en daer van te formeren Ligger, fpecialyk omtrent de Bouwkampen zal ontvangen: zonder uit gunft of by oogluikinge iemand daer van te eximeren of vry te laten.

Vervolgens jaerlyks in maniere, als hier voren vaftgefteld, overgeven en doen behoorlyke rekening, welke gedaen en gefloten zynde, alsdan het Slot zal worden overgebragt in de Thefaurie, om verder by den Thefaurier, ten behoeve van de Stad te worden verantwoord.

Als zynde omtrent deze en vorensgemelde middelen niets billyker dan dat het gene uit Belastingen, by het Gemeen gedragen wordende, komt

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid wegens de Bestiering der Stad.

over te schieten, ook wederom ten voordeele van de gemeene zaek worden aengewend.

XV. Om evenwel den Magistraet, welke voorgeven tot het profyt van de voorschreve residua beregtigd, immers sedert lange jaren daer van in possessie *vel quasi* te wezen, hier omtrent te gemoet te komen, vinden Wy goed, aen de eene zyde, dat van dezelve wegens de voorleden jaren en tyden geen verreekening, noch verantwoording dezen aengaende zal worden afgevorderd; en teffens aen de andere zyde dat hunlieder Gagie of Tractement, als Schepenen, zoo tot dus verre uit de Thesaurie is geweest zeltien Goudguldens in het toekomende jaerlyks, met en na den Keurdag, in 1750 aenvang nemende, zal worden verhoogd tot veertig Goudguldens, uit de Thesaurie by continuatie te betalen.

XVI. Dat om van 's gelyken het Rent-Amt van het Kapittel, het geen byzonder in merkelyk verval is geraekt, na mogelykheid in een' beteren staet te brengen, het gene Wy verhoopen dat in het vervolg by den Magistraet met de vereischte attentie in allen opzichte en gelegenheden wyders zal worden behertigd, en dus Onze goede attentie in dezen gesecondeerd, hebben Wy dienstig gevonden:

Dat, by provisie en tot nadere dispositie, wanneer dat Rent-Amt eenigzins zal zyn hersteld, het jaerlyksche vaste Stoel- en Bankgeld in de groote of St. Clemens Kerk, by Resolutie van Raed en Meenthe, op den 19 July 1711 beraemt en nader in diverse respecten, na de differentie der Zitplaetsen, gedefinieerd, edoch federd eenige jaren oningemaend gelaten, in train zal blyven, alle jaren exact en zonder conniventie moeten ingemaend en voortaen by den tydelyken Kerkmeester ontvangen worden, om te samen met het overige Stoel en Bankgeld, het gene by verkoop of verval door versterf van alzulke Stoelen en Banken, in gezeide Kerk provenieert, ook benevens zynen vorderen gewoonlyken ontfang, te weten van

Ver-

Verkoopingen der Groeven, openen derzelver, Luiden der Klokken, en wat dies meer jaerlyks voor den Magiſtraet en Leden uit de Meenthe verantwoord, en het ſlot richtig in het Rent-Amt van het Kapittel tot deszelfs ſubſidie ter verdere verrekeninge, en het doen der noodige uitgaven tot reparatie der Kerken, als anders overgebragt te worden.

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Beſtiering der Stad.

Zullende by den Kerkmeeſter voor ontvang en adminiſtratie van een en ander een jaerlyks Tractement van twintig Goudguldens worden genoten; des zal hy van het openvallen der Stoelen t'elkens den Magiſtraet moeten adverteren, op dat dezelve alsdan mogen worden begeven of verkogt, in conformité der Reſolutien dien aengaende in vorige tyden genomen, met voorbehoud van het regt der Kerke; van welke begevinge dan de Magiſtraet wederom aen hem Kerkmeeſter zal doen kenniſſe hebben, ten einde hy de namen der nieuwe Bezitteren op zyn Regiſter kan zetten, en die zelve aenſpreken.

XVII. In reguarde van de Bank van Leeninge binnen deze Stad, alzoo geoordeeld word dat dezelve vry meerder zal renderen, wanneer neffens het Huis, waer in het zelve word geëxerceerd, publiek aen den meeſtbiedenden voor zekere jaren worde verpagt en verhuurd, waer door dan ook de revenuen van het Rent-Amt van de Memorie (ten behoeve van welke een en ander is komende en verrekend word) merkelyk zal komen te accreſſeren; zoo is Ons goedvinden, dat, na exſpiratie van de loopende jaren van het Octrooi, de Verpagtinge van het houden der Bank, te gelyk met de Verhuringe van het Huis, na voorgaende tempeſſive Publicatien, by Couranten als anders te doen, in het openbaer aen den meeſtbiedenden kome te geſchieden; edoch zonder eenig beding *pro introitu* of van voormede (*), immers

(*) De Gecommitteerden ontdekten aen de Heeren Commiſſariſſen dat het Octrooi van de Bank van Leenin-

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

mers niet anders dan ten voordeele alleen van het voornoemde Rent-Amt: en zulks op de conditien van het Octrooi, deswegens op den 1 January 1703 gearresteerd, voorbehoudens nochtans alle noodige ampliatien tot verbeteringe van dien, *casu quo*, en naer bevind van zaken, by den Magistraet te maken; zullende te gelyk, om den Bankhouder alleszins by het Octrooi te maintineren, door nadrukkelyke Resolutien, Publicatien, in het byzonder door een stricte Executie van dien, alle Bylombaerden, of het stil beleenen van Panden, op alle wyzen hebben te weren en tegen te gaen.

XVIII. Dat, aenbelangende den Opslag ter Meenthe, om op te passen dat vreemde en onberegtigde Paerden en Runderbeesten van dezelve geweerd worden, de Gezwoorens in hun regt om dezelve te mogen schutten, en tot alle verdere opzicht over de Meenthe zullen worden gemaintineerd.

Dat ten dage van den voorschreven Opslag, waer by de Gemeensluiden, ten minsten twee à drie zullen present zyn, de namen der genen, dewelke uit hoofde van hunne beregtigtheid, hun Vee willen doen opdryven, in een speciael Boek, daer toe te houden, zullen worden aengeteekend, met uittrekkinge van het tantum, by een ieder voor Opslaggeld wordende betaeld, om in overeenkomst van dien, deszelfs montant by den Thesaurier naer ouder gewoonte te worden ontfangen en verrekend, te weten separaet en afzonderlyk van de Verpondinge en andere Middelen, welke ieder by zyn respect zullen verblyven, voorts gebeurd en verantwoord worden.

ninge alle zes jaren vernieuwd en dan aen den Magistraet betaeld wierd de summa van *f* 350: :-, welken tot een particulier douceur voor de Leden van den Magistraet en den Stads Sekretaris strekte.

XIX. Concernerende het St. Catharinen Gast- of Proveniers-Huis, alzo deszelfs staet, ongeagtet van tyd tot tyd vele en merkelyke sommen van Kost- of Inkoopspenningen zyn ingekomen, echter meer en meer is verachterd, zoodanig dat voor en na van deszelfs vaste Goederen zyn verkogt, Penningen genegotieerd, en diergelyke decrescementen veroorzaekt, waer uit eindelyk des geheelen Huizes ruïne onvermydelyk schynt, en daerom Onze voorzieninge in het byzonder mede komt te vereischen, te meer, alzoo 'er geen generael Reglement op het Gasthuis word gevonden, en dat het geen by de Stads Keuren, in aenzien van het zelve Huis staet gedisponeerd, niet naer behooren word agtervolgd.

STEENWYK. Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

ZOO IS 'T, dat Wy, tot alle mogelyke ordre en redres van zaken, by provisie, en tot dat op vereisch dien aengaende nader zullen komen te disponeren, hebben goedgevonden en geordonneert, gelyk wy doen by deze:

Dat ter betere en getrouwere behertiginge van 's voornoemden Huizes welzyn, edoch buiten deszelfs last of kosten, de twee jongste Leden van den Magistraet zullen wezen Opperprovisoren, en daer benevens de twee oudsten uit de Gemeensluiden dagelyksche of toeziende Provisoren.

Dat die zelfde vier Provisoren ten minsten alle Maend (zonder evenwel andere tyden, wanneer zulks mogte noodig zyn, hier mede uit te sluiten) op een' zekeren vast te bestellen dag, nevens den Rentmeester, in het Huis zullen vergaderen; alsdan alles onderzoeken en nazien, zich zoo door den Rentmeester als Binnenvader en Binnenmoeder van alles doen geven de noodige openinge, inzonderheid mede van de gevoerde menage, vereischte noodwendigheden, ingekomene Rekeningen, die zelve examineren en naer bevind ter voldoeninge ordonneren, op en over alles de noodige voorzieninge doen, en in het generael de zaken zoodanig bestieren, als tot beste van het

STEEN-WYK. Huis en deszelfs wederopkomst zullen vinden te behooren.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

Dat de Rentmeester neerstig en getrouwelyk zal administreren alle Goederen, Huizen, Landeryen en andere ongereede als gereede Effecten, volgens een vasten Ligger daer van ten eersten formeren; de Pagten, Huren, Renten en andere inkomsten vlytig inmanen, pertinent aenteekenen, en zoo van ontvang als uitgave accuraet boekhouden; zonder eenige van die revenues by nalatigheid of anders te mogen laten verloopen; by pœne, dat wanneer niet zal kunnen aentonen, tot invorderinge van dien, prompte middelen en devoiren te hebben aengewend, de schade, daer by geleden, ten zynen laste zal worden gebragt.

Dat van zyn eigen Goed, Geld, Koorn en diergelyks niet zal mogen vermengen onder 's Huizes Goederen, enz. ook aen het Huis geenerhande leverantie hebben, van wat naem of aert die moge zyn, maer allen noodigen voorraed, waer van het Huis niet mogte zyn of met meerder voordeel anders zoude kunnen worden voorzien, ten meeste menage en minsten pryze, mits goede waer zynde, ter bekwamer tyd opdoen: edoch merkelyke behoeften, als van Slagtbeesten, Verkens, item zoodanige Provisien, welke by de partye of in quantiteit kunnen en behooren te worden opgedaen, niet als met voorkennis van samentlyke Provisoren inkoopen, en die alsdan op derzelver Ordonnantie betalen.

Dat by ontvang van Kost- of Inkooppenningen, afgeloste Kapitalen of andere summen van consideratie, na voorgaende immediate kennisgevinge zal vragen en afwagten het goedvinden der Provisoren of des noods van den Magistraet, omtrent het emplooi dier Penningen, ten einde die zelven niet onder hem te behouden, noch vrugteloos leggen te laten.

Dat van de exspiratie der Pagtjaren van 's Huizes Erven, Landeryen, enz. de Provisoren tydig vooraf zal adverteren, ten einde die bezorgen dat daer van nieuwe Verpagtinge worde gedaen,

zon-

zonder dat eenige Verpagtingen van Landeryen uit der hand zullen mogen doen, ten ware (gelyk boven Art. X.) om zonderlinge redenen, en dan nog niet anders dan met voorkennis en consent van Raed en Meenthe.

STEEN-WYK. *Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.*

Dat jaerlyks, zonder meer jaren in een te trekken, van zyn bewind zal moeten doen pertinente verantwoording, rekening, bewys en reliqua, regulerende zich daer omtrent naer het prescript van het zesde Artikel, zoo verre op des Gasthuizes Rekeninge applicatie vind.

Ordonnerende Wy voorts dat, tot meerder dagelyks opzicht, ook volgens het geen voor dezen gebruikelyk geweest, in het Huis hun vaste woning en verblyf zullen hebben en houden een' Binnevader en Binnemoeder; waer toe op Petri eerstkomenden door den Magistraet by Advies der opper- en toeziende Provisoren zullen worden aengesteld twee ordentelyke en daer toe bekwame Personen uit de Burgerye, welke de menage zullen voeren en de dagelyksche directie van het Huis hebben; mits van alle aen hun voorkomende zaken, van eenig belang zynde, aen den Rentmeester (die ook t'elkens, buiten de gezette Vergaderings-dagen, zoo dikwils het hem noodig of goeddunkt, in het Huis zal komen) kennis gevende, en met den zelven goede correspondentie houdende.

Dat daer benevens met den Kostkooperen aen eene Tafel zullen eeten, die zelven het versprokene by de Inkoops-contracten doen hebben en erlangen, voorts alleszins tragten dien conform genoegen te geven, op dat door zulken goed bestier en tractement meerdere Menschen van elders mogen worden aengemoedigd en herwaerds genoodigd.

Diezelven niet te min houdende in goede ordre, achtervolgens de Poincten daer toe op den 1 December 1733 beraemd. Eindelyk en in het generael in en over alles, ten voordeele van het Huis te doen en zich te gedragen, gelyk een goede getrouwe Binnenvader en Binnenmoeder betaemt.

STEEN-WYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

XX. Dat om de Domeinen en andere ongerеede Goederen, tot de Stad, de twee Geestelyke Corpora en het Gasthuis gehoorende, zoo verre nog in wezen zyn, ten behoeve derzelver te conserveren, voortaen daer van geene verdere Verkoopingen noch andere alienatien zullen mogen geschieden; immers niet, als om zeer pregnante redenen van absolute noodzakelykheid of merkelyk nut, by Raed, meerdere en mindere Meenthe, gezamentlyk en eenparig goedgekeurd, en dan nog niet uit der hand, (gelyk nogtans bevonden word nu en dan gedaen te zyn) maer alleen in het openbaer, na voorgaende tydige en behoorlyke Publicatien; en mits ook de daer van provenierende Penningen wederom ten voordeele van het Corpus, waer uit de alienatie geschied, worden belegd, of doch anders utiliter geëmploieerd.

XXI. De Magistraet by hunne Resolutie van den 1 Maert 1727 hebbende goedgevonden en vastgestelt, dat de Beurs van de Aelmoesenieren der Stads Armen zoude worden geconsolideerd met de Beurs van de Diakonie-Armen dezer Gemeente, onder bygevoegde toezage, dat alsdan by de Diakonie-Armen zullen worden genoten de Penningen van de gewoonlyke Omgang en Collecten, by den Aelmoesenіers Bursarius te doen, en van al het gene voormaels ten profyte der Stads Armen pleeg te komen, als van Verpagtingen der Land- en Stads Middelen, Armen-oortjes van Verkoopingen van Vaste Goederen, en het geen verder in de Armebussen op den Raedhuize of van elders, by voorbeeld van Legaten, of van andere Giften word ingezameld.

Dat die combinatie daer op is geschied en alsnog subsisteert, maer de aenbevoolde contributie dier Armen-oortjes en andere profyten niet altoos nog behoorlyk gevolgd.

Zoo ordonneren Wy, dat wel de voorschreve vereeniginge dier Armebeurzen verder zal stand houden; edoch dat ook teffens tot die geconsolideerde Beurzen mede zullen moeten gebragt

wor-

worden alle vorens geallegeerde en andere, zoo ordinaire als extraordinaire voordeelen, welke voor dezen alleen ten behoeve van de Aelmoeseniersbeurs der Stads-Armen plagten gegeven of verzameld te worden.

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

En wel inzonderheid de opgemelde Armen-oortjes, welke volgens Resolutie van Raed, Meenthe en mindere Meenthe, van den laetsten Maert 1654 ten behoeve en tot voorstand van den Armen, is gezet geworden op ieder Goudgulden van alle Verkoopingen en Verbuitingen van onroerende Goederen, voorts van alle Collaterale Successien, gelyk mede den duit per Goudgulden van alle Verkoopingen by Executie; zoo als eindelyk het aendeel in de Breuken, zoo verre het zelve by Statuit of Sententien, ten behoeve van den Armen word toegelegd en bepaeld; generalyk alles wat voor dezen aen de Aelmoeseniersbeurs of Armen pleeg te komen en gegeven te worden, buiten eenige reserve; en zonder dat ook die Breukportien, Armen-oortjes en verdere hier bovengenoemde of ongenoemde provenues zullen mogen worden achtergehouden, of tot andere einden gediverteerd, veel min dat de distributie van dien door iemand anders, dan door den Bursarius van de Diakonie-Armen zal mogen geschieden: wordende ter dezer occasie den Magistraet gerecommandeerd, om tot ontlastinge van den Diakoniestaet daer op acht te geven, dat vreemde Personen van gering vermogen, zich met 'er woon binnen deze Stad niet komen neder te zetten, ten zy, tot redelyk genoegen van Raed en Meenthe, Borge stellen, dat noch zy, noch hunne Kinderen tot laste der Diakonie of Armenbeurze zullen vervallen; doende overzulks hunne Publicatie van den 15 April 1738, zoo ten reguarde van het voorschreve inkomen van Vreemdelingen, als van het agterblyven of agterhalen van Soldaten-Vrouwen en Kinderen gearresteerd, stiptelyk na derzelver inhoude executeren.

XXII. En alzoo Wy, tot Ons misnoegen worden geinformeerd, dat niettegenstaende by des

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid wegens de Bestiering der Stad.

Stads Plebisciten goede ordre beraemd en voorzieninge gedaen word omtrent verstorvene onmondige Kinderen, in aenzien zoo van het bewys, als goede administratie van derzelver Goederen, evenwel dien aengaende grovelyk word genegligeerd, door het veeltyds nalaten van den hertrouwenden Vader of Moeder en Momboiren te constringeren tot overgifte van een' goeden en pertinenten Inventaris; door der minderjarigen Kinderen ongereede Goederen buiten regtelyke authorisatie en decreet te laten verkoopen, de Kooppenningen van dien niet behoorlyk te doen inmanen, in der overledene Momboiren plaets geen anderen te stellen, de Momboiren niet te houden tot jaerlyksche Rekening of verantwoording, en wat zulke misbruiken en overtredingen van Stads Keuren en andere Rechten, ten behoeve van Pupillen en Minderjarigen geintroduceerd, meer gevonden worden.

Zoo ordonneren en bevelen Wy mits dezen, dat die van den Magistraet, als Over-Momboiren, daer op exact zullen hebben te letten; dat der verstorvene Onmondigen Zaken en Goederen naer behooren worden behertigd, geadministreerd en geconserveerd; verordenende ten dien einde getrouwe en welbemiddelde Momboiren; doende die zelve voor hunne administratie genoegzame Borge stellen, ook jaerlyks rekenen en verantwoorden; boven al niet toelatende het Verkoopen van vaste en ongereede Goederen, anders dan om genoegzame redenen, by speciale authorisatie en Decreet, na voorgaende cognitie van zaken, en na alvorens de consideratien van der Pupillen naeste Verwanten van de Verstorvene zyde te hebben gehoord, behoorlyk te verleenen en af te geven, en wat dies meer; zullende de Magistraet, in het een of ander nalatig bevonden wordende, zoo wel als de Momboiren, daer voor in hunne Personen en Goederen, als particulieren, wezen convenibel en aenspreekelyk.

Gelyk dan al wyders den Magistraet word gelast,

last, omtrent desolate Boedels, gelyk ook vervallene Erffenissen van de zulken, welke geene bekende Erfgenamen hebben nagelaten, te handelen, zoo en als tot behoorlyke bekendmakingen by Publicatien in Couranten, enz. wegens al zulke jacerende herediteiten, voorts reddinge of vereffeninge dier Boedels, en voldoeninge der Crediteuren, als anders, naer rechte te doen, verpligt zyn (*).

STEENWYK. *Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.*

XXIII. Concernerende laetstelyk het zoogenaemde Diep of de Grift, omtrent het jaer 1627 en zoo vervolgens, gegraven, aengezien niet alleen by den aenleg is geoordeeld, maer ook in het vervolg met 'er daed bevonden, tot merkelyken dienst der Stad, geryf van Burgeren, Kooplieden en Schippers te verstrekken; komende boven dien den Tol by Verpagtingen jaerlyks een merkelyke somma te renderen, het welke by goede directie en onderhoud dier Vaert apparent is, dat van tyd tot tyd zal monteren, zelfs schoon al, naer de gedachten van zich des verstaende, de Tollyste in eenigen opzigte wierde gemodereerd.

Dewyl daer omtrent mede gefundeerde klagten (†) aen Ons zyn voortgebragt, dat namelyk die

(*) Tot het statueren van dit Artikel, gaf in 't byzonder aenleiding een Request, gepresenteerd door zekere *Jantje Veneman*, toen in Holland wonende, maer hier geboren, welke, na dat hare Ouders verstorven waren, gedurende hare minderjarigheid gesteld was onder de bezorging van Momberen of Voogden. Zy was eigenaresse van een portie in een erve Lands, dat, in publieke Veilinge gebragt zynde, door een van hare Momberen gekogt, doch niet betaeld of verrekend werd. Deze Momber verarmde met 'er tyd zoodanig, dat deze Landery voor 's Lands lasten aengeslagen en by executie verkocht wierd, tot groote schade van de voornoemde eigenaresse, terwyl zy, den Momber vervolgens aen de Diakonie gekomen en geen cautie van hem geëischt of gesteld zynde, op den zelven geen verhael konde krygen.

(†) Te weten door eenige Schippers en Kooplieden

STEENWYK.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

die Grift sederd eenige jaren herwaerds, en al nog by continuatie zeer wierde genegligeerd, en daer door op vele plaetsen geheel ondiep is geworden, tot groote ondienst en schade van die gene, welke dezelve moetende gebruiken, doch met hun geladene Schepen niet konnende tot aen de Stad komen, genoodzaekt zyn, tot zware kosten van Dagloonen als anders, vele van hunne Goederen te moeten ontschepen om met Pramen achter na te voeren, en evenwel verpligt den Tol te betalen.

Niet tegenstaende door aenwending van een gering gedeeltelyk der Tolpagt, wanneer slechts jaerlyksch de hand daer aen word geslagen, gemakkelyk in goeden vaerbaren staet zou kunnen worden onderhouden.

Zoo verstaen Wy, dat de Regenten der Stad Steenwyk, niet alleen by de eerste bekwame tyd de voornaemste ondiepten, en daer het verder meest vereischt word, zullen laten uitgraven of uitbaggeren, ook by de afgetredene Walien en andere noodige plaetsen, behoorlyk verbreeden, ten einde de Schepen elkanderen kunnen wyken; doende zulks in het geheel of by vakken, tot een zekere bepaelde diepte en breedte publiek aenbesteden, op conditien, dat de Aennemers daer aen niet voldoende, het werk ten hunnen laste op den weêrpenning, met kortinge aen hun bedongen Loon, zal worden verbeterd.

Maer ook, dat daer inne jaerlyks met den zelfden iever worde voortgevaren, tot dat in goeden staet zy gebragt, zoo als het voor de Schepen, thans daer op varende, behoort, en daer in dan vorders altoos geconserveerd.

En op dat het gunt voorschreve te rechte worde agtervolgd, zullen twee Leden uit den Magistraet en twee uit de Gemeensluiden, specialyk en

den dezer Stad, die een nader Requeft hier over aen de Heeren Commissarissen zyner Hoogheid hadden overgelevert.

en nominatim worden aengesteld en gecommitteerd, ook by versterf of ander defect, t'elkens een ander in des overledenen of deficierenden plaets gesurrogeerd, ten einde om te hebben het departement van het generale opzigt en directie over deze Vaert, en daer by specialyk te letten en toe te zien, dat de voorschreve uitgraving of uitbaggering behoorlyk, en zoo dikwyls nodig, kome te geschieden; voorts dezen aengaende alles te bezorgen, het geen tot standhoudinge dezer Grift in een goeden, ordentelyken en navigablen staet, ten meesten dienste voor het Gemeen zullen bevinden te behooren.

Steenwyk. Reglement zyner Hoogheid wegens de Bestiering der Stad.

En dewyl ter goedmakinge der voorschreve kosten, zoo als niet min tot alle mogelyke herstel der vervallene Stads Finantien, met het heffen van dien Tol voor als nog niet mag worden gediscontinueerd, zoo zal dezelve na espiratie van de loopende Pagttyd, al wyders naer gewoonte in het openbaer aen de meestbiedende voor twee à drie jaren, of zoo veel korter of langer als zal worden geoordeeld meest voordeelig te zyn, tegens prestatie van genoegzame cautie, worden verpagt.

En aengezien het daer voor word gehouden, dat, ongeagttet eenige verminderinge van den Tol, de Tolpagt evenwel door apparente meerdere frequentie van Vaert, na gedane melioratie door verdiepinge en verbreedinge der Grift, met 'er tyd meer toe dan afnemen zal, zoo word mits dezen aen den Magistraet gerecommandeerd, en aen derzelver prudentie overgelaten, om met advis en concurrentie der Gemeensluiden, ook na verhoor van Schippers en Kooplieden, tydig voor de eerstkomende Verpagtinge, de Tollyst hier en daer, zoo veel mogelyk en dienstig geoordeeld word, te modereren.

Eindelyk reserveren Wy aen Ons de ampliatie en interpretatie dezer Politique Ordonnantie en Reglement, zoo en als Wy zulks naer gelegenheid van tyd en zaken zullen vermeenen te behooren: Lastende elk en een' ieder, dien zulks

aen-

STEENWYK. aengaet, om zich naer den inhoude van dien te reguleren.

Reglement zyner Hoogheid nopens de Bestiering der Stad.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude pretenderen, zal deze worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetzen waer men gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen.

Aldus gearresteerd in 's Gravenhage den 12 November 1749.

(*Was geteekend*)

PRINCE D'ORANGE EN NASSAU.

(*Onder stond*)

(L. S.) Ter Ordonnantie van zyn Hoogheid.

En gecontrasigneerd.

J. DE BACK.

Dit Reglement werd, tot vreugde van vele Burgeren en Ingezetenen, en inzonderheid, gelyk wel te denken is, van de Burger-Gecommitteerden, onder een groot gejuich van *Vivat Oranje*! op den 25 der Slagtmaend, door den Heer Sekretaris Daendels, ten overstaen hunner Ed. Mog., en in 't byzyn van den Magistraet, van de Puie des Raedhuizes, afgekondigd.

Behalven het Burger-Requeſt, den Prinse aengeboden, werden nog verscheide Requesten, door byzondere Personen, den Heeren Commissarissen overgegeven. Doch dewyl op deze Verzoekschriften geene eindelyke beslechting gevallen is, hoewel de Verzoekers echter den Magistraet aenbevolen werden, zullen wy ons met dezelven niet ophouden; maer, onze eerste Afdeeling thans afgehandelt hebbende, voortgaen tot de beschouwing der twede, de BEHANDELINGE DER CRIMINEELE ZAKEN; welken waren de zaken, betrekkelyk tot de GEVONNISDEN,

DEN, als *Herman Coops Fledderus*, *Cornelis Groen*, STEEN-
Criſtiaen Rolfs en *Arent Jans*; en de BESCHUL- WYK.
DIGDEN, die, of gevangen genomen waren, als *Dr. H. Tuttel*, *G. Vogelzang* en *Jan Thomaſz*, of de Gevangenneming ontgaen waren, als *Hendrik de Boer*, *Pieter van der Licht*, *Alexander Pieterſon*, *Andries* en *Arent van Lubek*, en andere Gevluchten; waer by dan ook te paſſe zal komen de Hiſtorie van den Glazen Handgranadier *Berent Velthuis*. Belangende de zaek van *Cornelis Groen*, deze zullen wy achter aen voegen met die van *Arent Jans*, om dat die eenigzins van de anderen afgezonderd zyn, hoewel daertoe mede betreklyk.

Wat den Gevonnisden en reeds Geëxecuteerden *Fledderus* betreft; wy hebben onzen Lezeren de Sententie, waer in de punten van beſchuldiginge ten zynen laſte begrepen zyn, boven (*) onder het oog gebragt. Doch vermits alle die punten, het eerſte alleenlyk uitgenomen, ook gebragt zyn ten laſte van den een of anderen der andere Beſchuldigden, die zich voor de Heeren Commiſſariſſen moeſten verantwoorden, en zulks in een zeer breedvoerig Verdedigſchrift ook gedaen hebben, zullen wy van meeſt alle dezelven met betrekking tot Fledderus, die zich niet meer verantwoorden kon, niet ſpreken; zullende het genoeg zyn dat wy aentoonen, dat, als 'er geene redenen waren om de andere Beſchuldigden daer over te ſtraffen, Fledderus ook van de ſtraffe, die hy geleden had, zoo verre het mogelyk was, ontheft kon worden. Alleenlyk zeggen wy hier, dat, wat de eerſte beſchulding in de Sententen-

(*) Zie hier voren bladz. 877—881.

STEEN-WYK.

tentie van Fledderus aengaet, ten opzigte eener Vrouwverkrachtinge, die door hem zoude ondernomen zyn, aengetoond werd dat deze beschuldiging, in een der examens van Fledderus krachtig genoeg beantwoord was geworden, met te zeggen, dat, indien die zaek was, gelyk ze voorgegeven wierd, de Heeren van den Magistraet hem dan geen bescherming hadden behooren te verleenen, noch hem tot hunnen Burger aennemen, gelyk reeds in den jare 1733 geschied was; en dat hy daer en boven ook de Provintie Vriesland steeds vry en vrank gebruikt en bereist had, 't welk niet geduld zoude zyn geworden in een Provintie, waer de Justitie zoo zeer vigileert, indien de zaek, waer mede hy in de Sententie beschuldigd word, van die aengelegenheid geweest was, als in dezelve voorgegeven word.

Belangende den verderen Beschuldigden en gevangen genomen Personen, wy hebben onzen Lezer reeds verhaelt, op wat wyze Dr. Tuttel, G. Vogelzang en Jan Thomasz behandeld werden. Wy hebben ook vermeld het addres van derzelver Vrienden aen zyne Hoogheid, en hoe het Request, by appointement van den 30 der Grasmaend was gesteld in handen van den Landdrost van Vollenhove, en den Magistraet dezer Stad, om daerop zyne Hoogheid te dienen van hun Bericht, en den zelven bevolen alles middelerwyl *in statu quo* te houden. Aen dit Appointement voldeed de Landdrost en de Magistraet, by een Bericht of Missive van den 16 der Bloeimaend des jaers 1749, dus luidende:

Aen

Aen den Doorluchtigsten Vorst en Heere, den Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael der Vereenigde Nederlanden, enz. enz. enz. STEENWYK.

OM met de schuldigste gehoorzaemheid eerbiedigst te voldoen aen de ordres van Uwe Doorluchtigste Hoogheid, vervat by Appointement van den 30 April 1749, op de Requeste van de *Wed. Tuttel*, *Lucretia Otterbos* Huisvrouw van Gerbrand Vogelzang, en *Janna Nering*, Huisvrouw van Jan Thomasz; zullen de Drossaert van Vollenhove en de Magistraet der Stad Steenwyk, *conjunctim* de Criminele Judicature oeffenende in gemelde Stad, de eere hebben met diep respect aen Uwe Doorl. Hoogheid wederom te moeten dienen van Bericht, en permissie verzoeken tot dat einde aen Uwe Doorl. Hoogheid te mogen voordragen: *Bericht des Magistraets op het Request der Vrienden van Tuttel, Vogelzang en J. Thomasz.*

Dat, federd een jaer geleden, eenige Onrustige Gemoederen, byna alle ingekomene Vreemdelingen, onderstaen hebben het gemeene Volk gaende te maken, waer in zy, door bedrieglyke redenkavelingen, en voornamelyk door dreigementen, in zoo verre aldaer invloed gevonden hebben, dat de publieke ruste in Steenwyk gestoord, muiterye en openbaer geweld gepleegd, en tot in het geheele Drost-Amt van Vollenhove doorgedrongen zyn; dus het geschapen stond, dat de geheele Provintie daer door zoude worden besmet en geruineerd geweest zyn.

Want of wel het Collegie van de Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten, representerende Ridderschap en Steden, by derzelver absentie, by twee successive Resolutien van den 27 Juny en 1 July 1748 (*), daer tegens heeft trachten te voorzien, wierden met groote hardnekkigheid

(*) Zie deswegens ons V. Deel [1751], bladz. 129 en 141.

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Request der Vrienden van Tuttel, Vogelzang en J. Thomasz.

heid en tomelooze woede voortgevaren, waerom Ridderschap en Steden, de Staten van deze Provintie, om den voortgang van dit kwaed te stuiten, was het mogelyk, en te prevenieren dat de goede Ingezetenen hunne Woningen niet zouden moeten ruimen, by Resolutien van den 19 November en 2 December 1748 geordonneert hebben, dat de Hoofden en Autheuren van alle deze Oproeren zouden geapprehendeerd en tegens dezelve geprocedeerd worden, in conformité van de order op de exercitie van de Criminele Judicature gerecipieerd.

Wien ten gevolge dan ook Harmen Coops Fledderus, als een voornaem hoofd en oorzaek van de tumultueuse Beroerten, in hegtenis genomen en tegens dezen geprocedeerd is, volgens den ordinairen weg van Justitie, de welke het Uwe Doorluchtigste Hoogheid by Missive van den 1 February 1749, aen de Heeren Gedeputeerde Staten dezer Landschappe, behaegt heeft te kennen te geven, dat gevolgd worden en voortgang hebben zoude. Deze Justitie dan alleen ons incumberende, volgens Eed en pligt te betrachten, hebben wy tot onze meerdere gerustheid en te betere verantwoordinge daer te boven voor af raed gepleegt, met den Rechtsgeleerden *Silvester Æmilius ten Brink*, in deze Provintie gereputeerd zoo van Probiteit, Candeur, als groote Ervarenheid in de Rechtkunde, en in conformité van deszelfs Advis, tot handhavinge van noodzakelyke en evenredige Justitie, deze Harmen Coops Fledderus gecondemneert om met de Koorde ter Dood gestraft te worden; gelyk zulks den 25 April 1749 dan ook geëxecuteerd is.

Ter occasie van deze gehoudene Procedures en daer over genomene Informatien, als gedane inquisitien, is aen ons verder gebleken, dat *Hilbrand Tuttel*, *Gerbrand Vogelzang* en *Jan Thomasz* zich ook in deze Oproeren en openbaer Geweld, als voorname Hoofden, geimmisceert en als zoodanigen daer in de handen gehad hebben, waer van wy de facta, om alzoo aen Uwe Doorluchtig-

tig-

tigste Hoogheid te dienen van onze schuldigste Bericht, met permissie verzoeken te mogen recenseren, zoo als dezelven in der daed liggen, zonder iets te aggraveren. Gelyk dan

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Request der Vrienden van Tuttel, Vosgelaang en J. Thomassen.

Hilbrand Tuttel tusschen den 9 en 10 Juny 1748 tegenwoordig geweest is, toen Harm Coops Fledderus in het midden des nagts veel Volks heeft doen opkloppen en ten zynen Huize verzamelen, daer aen Drank geschonken, en het zelve zoeken over te halen en aen te moedigen om eerst aen zyn Huis, en dan aen andere Huizen in de Stad geweld te doen.

Dat dezelve de qualiteit aengenomen heeft van Gecommitteerden uit de Burgerye, de oproerige Vergaderingen mede ten Huize van Peter Wyben heeft doen beleggen, de hand heeft gehad in een oproerig Request, en het Slot daer van eigenhandig geschreven en ook beteekend, en hy wyders nagelaten heeft aen de Resolutie van hun Ed. Mog., de Heeren Gedeputeerde Staten, op den 1. July te Kampen te verschynen.

Dat dezelve mede als Kapitein onder de Oprichters van een Kompagnie uit de Burgers geweest is, zonder daer toe Consent te hebben van Uwe Doorluchtigste Hoogheid, en mede zonder Consent van de Edele Mog. Heeren Staten van Overyssel.

Dat dezelve mede Ordre gegeven heeft tot het roeren van den Trom en omroepen van een Billiet, om Volk te verzamelen, tot oprichting van deze gevaerlyke Kompagnie, en dat hy zich tegen de reeds by de Overigheid geauthoriseerde Burgerwagten heeft zoeken in te dringen, en op het Raedhuis met zyn Kompagnie de Wagt alternative willen houden.

En dat hy eindelyk op een laten avond ten Huize van den President Burgemeester mede geweest is, en van denzelven, onder bedreiging, Geld afgeperst heeft, indien niet aenstonds de Trom, by den Magistraet van Gerichtswegen aengehaeld, gerestitueerd wierde.

Hier van daen overgaende tot de zaek van *Gerbrand*

STEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Requeft der Vrienden van Tuttel, Vogelsang en J. Thomasz.

brand Vogelenzang, zoo liggen ten zynen lafte, onder anderen, dat hy mede heeft aengenomen de qualiteit van Gecommitteerden uit de Burgerye, de Oproerige Vergaderingen mede ten Huize van Peter Wyben heeft doen beleggen, het oproerige Requeft heeft beteekend, en vele malen als Getuigen de Handmerken van andere geattefteerd, en dat hy insgelyks niet gehoorzaemd heeft aen de Refolutien en bevelen van hun Ed. Mog. de Gedeputeerde Staten.

Dat dezelve mede als Vendrig onder de Oprichters van een Kompagnie uit de Burgers geweeft is, zonder daer toe Confent te hebben van Uwe Doorl. Hoogheid of van de Ed. Mog. Heeren Staten van Overyffel.

Dat hy mede ordre gegeven heeft tot het roeren van den Trom en omroepen van een Billiet om Volk te verzamelen, en, met een Piek gewapend, voortgevaren heeft den Trom tot Werving te roeren, tegen het Verbod van de Overigheid; en verders zich heeft zoeken in te dringen, om met zyne zoogenaemde Kompagnie alternative de Wacht te houden op het Raedhuis, tegen de geauthorifeerde Burgerwachten.

Dat hy mede ter Vergaderinge van den Magiftraet is ingedrongen, aldaer op een hooggaende wyze reftitutie gevraegd van den Trom (die, om verdere Onluften voor te komen, was aengehouden) onder bedreiging van aenftonds een tweeden Trom te roeren, gelyk gefchied is, en daer by hy, met een Piek gewapend, geaffifteerd heeft.

Dat hy mede op een' laten avond geweeft is ten Huize van den Prefident Burgemeefter, en aen denzelven, onder bedreiging, Geld afgeperft heeft.

Dat hy, op den 12 July 1748, zich geweldig geoppofeerd heeft de Billietten ter Inkwartiering van de Zwitzerfche Trouppes te refpecteren, op de Straten het Volk te hope en allarm geroepen heeft, en dat men de Klokke trekken zoude.

Dat hy eindelyk zyn boos en deteftabel voorne-

nemen om alles in een Bloedbad te zetten; gedeclareerd heeft, wanneer hy, van de Vriesche Amnestie sprekende, gezegd hadde, dat in deze Provintie zekerlyk zoodane Amnestie ook zoude afgekondigd worden, en dat, dit zoo zynde, zyluiden dan eerst hun plaisier daer van wilden nemen, en nog eens al doen wat zy konden, gelyk hy dan nog daer te boven tegen verscheide particuliere Menschen hooggaende dreigementen gedaen heeft.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Requeest der Vrienden van Tuttel, Vogelzang en J. Thomasz.

Na dezen volgt *Jan Thomasz*. Heeft deze tot zyn laste dat hy de qualiteit van Gecommitteerden uit de Burgerye aengenomen, de oproerige Vergaderingen, ten Huize van Peter Wyben mede heeft doen beleggen, de eerste in het teekenen van het oproerig Request geweest is, en mede niet gepareerd heeft aen de Resolutien en bevelen van hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten, om op den 1. July 1748 te Kampen te komen.

Dat hy mede in de Vergadering van den Magistraet, op den 12 November 1748, is ingedrongen om den Trom terug te vorderen, en zulks by den Magistraet, om verderen Oploop te præcaveren, geweigerd zynde, hy met een Stok gewapend by het andermael roeren van den Trom geassisteerd heeft, en wel niettegenstaende het door den Magistraet gedane Verbod om zich stille te houden.

Dat hy mede op den laten avond geweest is ten Huize van den President Burgemeester en van denzelven onder bedreiging, Geld afgeperst heeft, en naderhand, indien het Geld niet gegeven ware geweest, opentlyk gedeclareerd heeft het kwade voornemen om dien zelfden nacht de Stad in in de uiterste verwarring en in een bloedbad te stellen, gelyk hy by continuatie vele oproerige Gesprekken openlyk gevoert heeft.

Dit zyn, Doorluchtigste Vorst, by provisie de bezwaernissen, die tot laste van deze drie personen liggen, en die ook zoodanig uit precedente informatien en beëedigde kondschappen, in zoo

SCHEEN-WYK.

Bericht des Magistraets op het Request der Vrienden van Tuttel, Vogelzang en J. Thomasz.

verre gestaeft bevonden zyn, dat wy deze zelfde personen in apprehensie hebben moeten nemen.

In deze omstandigheid, considereren Wy, als goede Justiciers, alle deze feitelykheden, en stellen ons voor den Pligt, dewelke als onpartydige Richters te betragten hebben, om, naer het Voorschrift der Wetten, de ongekreukte Justitie te moeten bedienen, en alzoo langs dien weg het Kwaed tegen te gaen, en de Overtreders op een regtmatige, billyke, evenredige, voldoenende en noodige wyze te corrigeren.

Waeromtrent Wy onder reverentie meinen te zullen kunnen voldoen, dat, de grootste Aenvoerder en voornaemste Autheur met den Dood gestraft en alzoo een Exempel gesteld zynde, het Burgerbloed omtrent deze drie Gedetineerden in zoo verre konde gespaerd worden, om na het gevoelen van voorname Regtsgeleerden hen niet met den Dood te straffen; edoch hen echter zoodanig voor het tegenwoordige aen te merken, dat zy konden vry gekend worden van alle Straffe, die in Rechten onder benaming van een *Pœna Corporis Afflictiva* voorkomt, meinen wy, onder reverentie, niet te durven of mogen vaststellen.

Waerom wy, ter nakominge van Ons Landrecht, P. 2. Tit. 19, dan ingenomen hebbende goede præcedente Informatien, en dezelven met de uiterste omzigtigheid gewikt en gewogen, na inhoude derzelven niet anders in deze omstandigheden hebben kunnen te werke gaen, dan deze drie meergenoemde Personen in hechtenis te nemen, op dat de Justitie niet illusoir gemaekt worden zoude, waerom wy in het vordere, volgens de aengehaelde Landswet Art. 5, deze Gevangenen neerstiglyk zullen examineren, tot de misdaed te bekennen neerstelyk vermanen, en alle informatien, daer over belegt, voorhouden, en met de uiterste omzigtigheid de order van Procederen, in gevallen van deze natuur gerecipieerd, betragten; gelyk voorname Rechtsgeleerden ons zulks aen de hand geven, en bepaeldelyk *Simon van Leeuwen in Censf. For. p. 2. Lib. 2. Cap.*

Cap. 11. *No*. 2: het *Processus extraordinarius* beschryft, *qui de plano absque ulla processus figura instruitur ex praescripto L.* 3 *ff. de Accus. & inscript. nullo dato aut concesso dilationis termino*, waer van de bizondere wyze nader omschreven word by den zelfden *Sim. van Leeuwen all. p.* 2. *Lib.* 2. *Cap.* 8. *N.* 1, 2 & 3, dewelke na zyn voorschrift geschied, *rejecta omni procedendi figura ex propria scilicet delinquentis confessione, quae pro judicato habetur*, wanneer *per solennem facti interrogationem, qua reus secundum facti informationem, & indicia, de facti contingentia, cum omnibus Circumstanciis, solus ac nemine interim accedente, coram Judice articulatim interrogatur, vulgo*, horen op Artikelen; de reden van deze man er van handelen is, *quia favor publicae disciplinae suadet, ut maleficia puniantur. Carpsov. Crim. p.* 3. *Quaest.* 103. *N.* 18 & 19.

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Request der Vrienden van Tuttel, Vogelsang en J. Thomasz.

Waerom ook hun Ed. Mog., Ridderschap en Steden, de Staten dezer Provintie, by Resolutie van den 26 April 1749, op de Remonstrantie, namens deze Gedetineerden gedaen, deze daet in genoemde Remonstranten hebben gerenvoieerd aen de Ordinaris Justitie, hoewel zy ter kwader trouwe in het Request aen Uwe Doorl. Hoogheid, de gevallene dispositie der Heeren Staten durven verbergen en ignoreren.

Ondertusschen ter gehoorzame paritie van Uwe Hoogheids Appointement van den 30 April, moetende dienen van Bericht en middelerwyle alles houden *in statu*, hebben wy het Examen of hooren op Artikelen niet kunnen volbrengen, en mitsdien tot den Gedetineerden geen acces verleenen, gelyk de Raedsheer *van der Meulen* ons mede zulks aen de hand geeft *ad Cons. Ultraj. Rub.* 34. *ad Art.* 6, 7 & 8. *in notis N.* 5. in deze applicative termen, *antequam examen peractum nemini ad reum aditus patet neque Amicis, neque Cognatis, neque cuiquam alio.*

Het zal dan vorders uit een naeuwkeurige overweging van de hier voren gerecenseerde facta, die op geloofwaerdige bewyzen gegrond zyn, profiueren, dat, deze drie personen hebbende moe-

STEENWYK.

Bericht des Magistraets op het Requeſt der Vrienden van Tuttel, Vogelzang en J. Thomaſz.

ten geapprehendeerd worden om de Juſtitie niet illuſoir te maken, onder geenigerhande Cautie of Borgſtellinge behooren gerelaxeerd te worden, gelyk wy raedplegende met voorname Rechtsgeleerden, hier in beveſtigd worden door *Sim. van Leeuwen Cenſ. For. p.* 1. *L.* 4. *Cap.* 17. *N.* 11. *p* 2. *Lib.* 2. *Cap.* 10. *N.* 6. *Van der Meulen ad Conſ. Ultraj. Rub.* 36. *Art.* 1.

En veel minder zoude eenige relaxatie onder Borgtogte mogen volgen om te rechte geſteld te worden, voor onpartydige Richters, waer voor, indien Wy te wraken waren, voldoenende redenen hadden moeten bygebragt en geverificeerd zyn geworden, die alhier geene aengewezen zynde, zoodane verzoek aldus ten eenemael ongegrond en wederrechtelyk is; behalven dat de *recuſatio Judicis ſuſpecti* in het Criminele by de Romeinen is afgeſchaft, *teſte Anth. Math. de Crimin. ad Lib.* 48. *dig. Tit.* 13. *Cap* 7. *N.* 1. en onder de latere Schryvers de Profeſſor *Schulting de Recuſ. Jud. Cap.* 7. *N.* 4. *in fine, vacat itaque non quidem ob naturam rei, verum ob qualitatem Judicis, in Criminalibus recuſatio.*

Echter op dat wy van alle verdenken ons zullen kunnen bevryen en zuiveren, dat in dezen al wederom niet onbedachtzaem of met eenige onbetamelyke drift te werke gegaen zyn, hebben Wy vooraf raedgepleegd met den voornoemden Advokaet *Silveſter Æmilius Ten Brink*, wiens Advies Wy in dit geval volgende, alzoo deze drie Perſonen *Hilbrand Tuttel*, *Gerbrand Vogelzang* en *Jan Thomaſz* in detentie genomen hebben.

Om niet opereus te zyn, hebben wy geen applicatie van documenten alhier gebruikt, ter oorzake alle dezelven, dewelken alhier wederom zouden behooren te dienen, aen Uwe Doorl. Hoogheid zyn voorgedragen, by een Bericht, door den Magiſtraet van Steenwyk in de Maend December 1748 (*), aen Uwe Doorl. Hoogheid gepreſenteerd,

(*) Zie het zelve in ons VI. Deel [1752], bladz. 46.

teerd, waer toe wy dan nu de vryheid nemen ons eerbiedigst te gedragen. STEEN-WYK.

Waer mede Wy, aldus hopende aen den Appointemente van Uwe Doorl. Hoogheid gehoorzaemst voldaen te mogen hebben, ondertusschen den Grooten God oprechtelyk smeeken, dat het hem behage Uwe Doorl. Hoogheid met de dierbaerste Zegeningen te begunstigen en in zyne heilige hoede te bewaren, ter bescherminge van ons dierbaer Vaderland, en alle deszelfs Inwoneren. Terwyl wy met een waer en oprecht gevoelen van een allerdiepst respect permissie verzoeken ons te mogen noemen, enz.

Steenwyk den 16 *May* 1749.

Door dit Bericht verachterden, in weerwil der dagelyksche Sollicitatien, de zaken der Gevangenen dermaten, dat zyne Hoogheid, by Missive van den 17 Juny 1749 aen den Landdrost van Vollenhove geliefde te schryven, dat zyne Hoogheid, onderzocht hebbende de bovengemelde Missive, continerende ter voldoeninge van zyne Hoogheids dispositie van den 30 April daer te voren, derzelver Bericht op het Requeft van de Weduwe Tuttel, Lucretia Otterbos Huisvrouw van Gerbrand Vogelsang, en Johanna Nering Huisvrouw van Jan Thomasz, had goedgevonden op te heffen de Surcheance, by de voorsz. Dispositie verleend, en vervolgens aen hun over te laten, om met de Procedures tegen de Personen, in het voorsz Requeft vermeld, voort te gaen: Vorderende zyne Hoogheid niet te min, om, wanneer een uiterlyk Gewysde tegen de Gedetineerden zoude zyn gevallen, het zelve niet te pronuntieren of ter executie te leggen, voor en aleer het zelve aen zyne Hoogheid zoude zyn gecommuniceerd, en de Vorst daerop aen

STEEN-WYK.

hun zyn goedvinden zoude hebben laten toekomen. De zaek dus wederom in handen van den Landdrost en Magistraet, als te samen het Criminele Gericht hier oeffenende, gesteld zynde, wierden 'er straks toebereidsels gemaekt om de Gevangenen ten onderzoek te stellen, gelyk op den 25 van Juny des jaers 1749 ook geschiedde.

Eer wy onzen Lezer den uitslag hier van verhalen, moeten wy vooraf laten gaen het geval van den Glazen Handgranadier, *Berent Velthuis*, welke fabel tot een nieuw bezwaer der Burgergecommitteerden strekte, en als het gruwlykste verraed werd uitgekreten en afgeschilderd. Te weten, zekere *Berent Velthuis*, een Deugniet (*), eenigen tyd Oppasser geweest zynde op de Sluikeryen of Geauthoriseerden des Pachters van de Monopolie, Peter Wyben,

(*) Dees Knaep was, zoo hy zeide, geboortig van Olst, in deze Provintie; eenigen tyd Soldaet geweest; voorts uit den dienst geraekt; toen weder te Olst woonachtig, en van daer, om Kruimeldieverye, zich weggepakt hebbende, weder in deze Landstreke gekomen, wanneer hy door den Pachter der Monopolie en den Tabak, op Wanneperveen, tot Oppasser aengesteld werd; gelyk ook vervolgens, hier te Steenwyk, door den Schoonvader van Fledderus. Hier door gebeurde het dat hy, ten tyde, wanneer Fledderus ten dood werd gebragt, zich in deszelfs Huis bevond, waer hy met verscheide Goederen kennis maekte en die in zyne protectie nam. Hier om, door Peter Wyben, weggejaegd, heeft hy zich hier opgehouden tot in den Voortyd des jaers 1750, wanneer hy zich naer Blankenham, of by de Kuinre, begaf. Hier, onder de Ketelemmeren der Boeren een eklips ontstaende, en vreezende dat de Kerfstok op het yzer zoude slaen, trok hy, eenigen tyd daer na, op eenen vroegen morgen, met pak en zak, Wyf en Kinderen, door deze Stad, en heeft zich eenigen tyd niet ver van Zwol onthouden.

ben, den Schoonvader van Fledderus, kwam op Maendag, den 2. Juny 1749, beschonken zynde of zich zoo veinzende, voorby de Hoofdwacht, waer hy, met een Stok en Hartvanger eenige figuren tegen den Schildwacht maekte; waerop hy in de Wacht getrokken en voorts, na dat de Magistraet kennis daer van gekregen had, in het eene Gat der Kelder, in welker ander Jan Thomasz zich bevond, gezet werd. Vervolgens ten onderzoek gebragt, ondervroeg men hem over zyn gepleegd wanbedryf, namelyk het insulteren der Militaire Hoofdwacht, met een uitgetogen geweer. By deze ondervraging werd 'er eene gansch andere zaek ook op het Chapiter gebragt, namelyk om aen den Magistraet ontdekkingen te doen van Geweer en Glazen Handgranaten, die de Burgergecommitteerden zouden hebben bereid, en ten hunnen huize bewaren. Hier van eenige staeltjes verhaelt hebbende, werd hy uit het voorn. Gat gelaten, en hem vryheit gegund om los in de Kelder om te wandelen, ten einde met Jan Thomasz daer over verder te spreken en hem uit te hooren, en dan, by nader onderzoek, het zelve den Magistraet bekend te maken. Wy kunnen den Lezer dit niet beter onder het oog brengen, dan door den zelven de successive Examens mede te deelen, die wy hier laten volgen. Hy wierd den 9 der Zomermaend des jaers 1749 voor den Verwalter Scholtus, als Geauthoriseerden wegens den Landdrost en de Burgemeesters Ten Broeke en Ram op de volgende wyze ondervraegd (*). STEENWYK.

I. *Hoe*

(*) Om, wegens dit Examen, den draed der Historie in 't vervolg niet wederom genootzaekt te zyn

 af

STEENWYK.

Eerste Examen van Berent Velthuis.

I. *HOe genaemt en ouderdom?* Genaemd *Berent Velthuis*, oud ongeveer 42 a 43 jaren.

II. *Waer geboren en wat zyn Handtering of Kostwinning geweest?* Te Olst geboren en zich geneerd en Kost gewonnen met Boerenwerk.

III. *Hoe lange hier ter Stede gewoont heeft en waer mede de Kost gewonnen?* Dat ongeveer zes jaren alhier gewoont, en als Oppaffer van de Pachters van de Brandewynen heeft gedient.

IV.

af te breken, zullen wy, by wyze van Aentekeninge, hier by voegen, het geen in opzigte van deze zake by de Commissie gepasseert is. Ten einde den Lezer dan kortelyk een denkbeeld te geven van het geheele geval, waer uit de Fabel van de Glazen Handgranaten zyn oorsprong nam, dient dat deze *Berent Velthuis*, ten tyde der Executie van Fledderus, terwyl al het Huisgezin naer Vriesland gegaen was by de Familie van Fledderus, met zyn maet *Jan Kuper* aldaer ten huize had opgepast, by welke gelegenheid hy, alles doorsnuffelende, eenige Moortslagen vond, welken Fledderus, ten getale van twaelf, door Verschuil hadde laten medebrengen. Deze vertoonde hy aen zyn' Maet Jan Kuper, zeggende dat die Handgranaten waren, welke tot hem zeide, hy zonde ze laten leggen, als daer mede niet te doen hebbende. Kort daer aen door Peter Wyben gecasseerd zynde en dus geen kostwinning hebbende, schynt hy zich op deze wyze daer van te hebben willen wreken. Den Beschuldigden dan deze Confessien van Velthuis voorgehouden zynde, zeiden ze nooit van zulke zaken gehoort te hebben of te weten, en gaven over de Attestatien van *Jacobus Verschuil*, *Lucas Otterbos* en *Gerrit van Oort*, die voor Commissarissen beëedigd werden, waer uit alles, wat 'er van Geweer en Handgranaten konde gezegd worden, werd wederlegd. De Attestatie van *Jacobus Verschuil* luidde dus: „ Attestere en verklare, ik ondergeschreven *Jacobus* „ *Verschuil*, Burger en Inwoner alhier te Steen„ wyk, dat ik, om myn Koopmanschap te doen en „ myn Winkel van Waren tegens den Winter te voor„ zien, op den 6 November des afgewekenen jaers „ 1748,

IV. *Of op Maendag laetstleden, des voormiddags omtrent elf uuren, is geweest ten huize van* Arent Okkers, *wonende naest het Stadhuis en de Hoofdwacht?* Dat Maendag, den 2 Juny 1749, des voormiddags omtrent elf uuren, is geweest ten huize van *Arent Okkers*, wonende in de Stads Herberge, naest het Raedhuis en de Hoofdwacht. STEENWYK. *Eerste Examen van Berent Veltbuis.*

V. *Of hy ten dien tyde en uure met de bloote Harts-*

„ 1748, van hier vertrokken ben met het Schip van „ Jan Thomasz naer Amsteldam; dat ik daegs te voren verzocht ben door *H. C. Fledderus*, *Dr. H. Tuttel*, *Pieter van der Licht* en *Dr. Stephanus de Bok*, „ om by die occasie voor hun met Jan Thomasz te „ koopen ieder een Sponton, zoo als onder de Amsteldamsche Burgerye in gebruik was; gelyk mede „ vier Sergeants Hellebaerden voor de respective Sergeants, welken, door my en Jan Thomasz gekocht, „ die zelfde weke, op Saturdag avond, den 9 November, van Amsteldam naer Steenwyk door Jan „ Thomasz zyn medegevoerd.

„ Dat ik mede gekocht hebbe vier Sjarpen, hebbende betaeld voor ieder zes Schellingen, welken my „ zyn gerestitueerd, zynde dezelven verzonden naer „ Steenwyk, op gelyken tyd en met de Spontons.

„ Dat ik mede door *H. C. Fledderus* verzocht ben, „ voor hem te koopen een Vaetje Kruid, om tegens „ de aenstaende Victorie daer van te laten maken „ Zwervers, zynde het zelve zeer fyn en onbekwaem „ om daer mede te schieten; gelyk dan ook het zelve gekocht hebbe van een Koopman te Amsteldam, „ op het Water in de Witte Zwaen, zynde, zoo my „ voorstaet, mede Zwaen genaemd, ter quantiteit van „ 50 Pond, waer voor betaeld hebbe, alzoo het „ Kruid des tydes zeer duur was, 21 Guldens; doch „ welk Kruid naderhand door Alexander Pieterson, „ die de Zwervers prepareerde, aen my Attestant is „ te rug gegeven, ter quantiteit van 41 Ponden, om „ wederom te rug te zenden, waer voor ontvangen „ hebbe, alzoo het Kruid zeer in afslag was, 8 Guldens en 4 Stuivers.

„ Dat ik, mede ten verzoeke van *H. C. Fledderus*, „ gekocht hebbe van van der Velden, wonende des „ ty-

STEEN-WYK.

Eerste Examen van Bernt Velthuis.

Hartsvanger in de hand is gekomen uit het huis van Arent Okkers, *tot voor de Deure op de Strate omtrent de Wacht?* Dat hy ten dien tyde, uit het Huis van *Jacob Grevelink* komende, door *Arent Okkers* is ingeroepen en, aldaer ingetreden zynde, dezelve tegen hem gezegt heeft, *ziet ik hebbe geen Volk en hoe zoude ik de tapt betalen*, en *Arent Okkers* daer op naer agter geloopen was, en een Degen gehaelt had-

„ tydes op het einde van het Franse Pad by de Baen-
„ gragt. zynde de Vuurwerker van den Schouwburg
„ te Amsteldam, zes Moorislagen en daer voor be-
„ taeld 3 Guldens 10 Stuivers; en dan nog achtien klei-
„ nen, het stuk van vier Stuivers, ingevolge nevens-
„ gaende Memorie, aen my door den voorsz van
„ der Velden daer van gegeven, en aen deze gean-
„ necteerd en met myn Signet bezegeld; presenteren-
„ de met Eede te verklaren, deze geannecteerde Me-
„ morie het originele te zyn, my door voorsz van
„ der Velden daer van des tydes ter handen gesteld:
„ dat, ik dezelven koopende, voorsz. van der Vel-
„ den my verhaeld heeft, dat zulken op den Schouw-
„ burg te Amsteldam wel wierden afgestoken, als
„ zynde zonder eenig gevaer, respective niet grooter
„ dan de onderstaende Figuren, [welken waren Af-
„ beeldingen van stukken in 't vierkant, het eene
„ hoog $3\frac{1}{8}$ Duimen en breed $2\frac{1}{4}$ Duimen, het andere
„ hoog $1\frac{1}{4}$ Duimen en breed $1\frac{1}{8}$ Duimen; beide met
„ een Staert of Handvatzel 'er aen, die lang was aen
„ ieder omtrent $1\frac{1}{8}$ Duim; alles Amsteldamsche Maet].
„ Hebbende van de kleenen, voor myn eigen lief-
„ hebbery, twaelf voor my behouden, en de twaelf
„ overigen aen Fledderus overgehandigd.
„ Dat ik drie van de voorsz. Moorslagen hebbe
„ afgestoken, daer onder een in presentie van Alex-
„ ander Pieterson, en de negen overigen in het Se-
„ kreet van myn Schoonmoeder geworpen, om rede-
„ nen dat by de visitatie aen de Huizen van de We-
„ duwe Fledderus, Vogelzang, Pieter van der Licht
„ en Jan Thomasz, mitsgaders deszelfs Schip en het
„ goed, Kisten en Kasten van Hendrik de Boer, in
„ de Branderye van de Weduwe Fledderus, en den
„ ernstigen toestel die daer by gemaekt wierde, zoo
„ da

hadde, dat 'er misschien woorden zullen gevallen wezen; doch die hy niet weet, alzoo over zyn Drank zoude geweest zyn. STEENWYK.

VI. *Waerom hy met den blooten Hartsvanger is uitgekomen op de Straet voor de Deure?* Zegt niet te weten, dat hy met de Hartsvanger uitgetogen, voor de Deure op de Straet gekomen is, vermits over zyn Drank zoude geweest zyn. *Eerste Examen van Berent Koltbuis.*

VII.

„ danig geïntimideerd wierde, dat vreesde om diergelyke onnoozele dingen in ongemak te zullen komen.

„ Dat ik op den 16 November 1748, zynde Saturdag avond, met het Schip van Jan Thomasz met Boomsluiten van Amsteldam ben afgevaren, en als toen dezelve Moortslagen hebbe mede gebragt: verklarende dat my heel wel bewust is, dat des tydes Jan Thomasz zelve is Scheep geweest en met ons van Amsteldam afgevaren, en mede Lucas Dennekamp, de Baes uit de Nieuwe Wevery, agter de Kerk, Hendrik Lodewyks, Soldaet onder het Regiment Oranje-Drenthe, mitsgaders de Smeden en Geweerkoopers te Steenwyk, Lucas Otterbos en Gerrit van Oort, welke te Scheep hadden eenige oude Snaphanen of Loopen van Snaphanen, ten getale, zoo Attestant vermeent, 16 à 17, waer onder eenige weinige waren die gebruikt konden worden.

„ Dat ik, op Zondag den 17 November 1748, ongeveer den middag alhier te Steenwyk aenkomende, buiten de Poort gevonden hebbe een Commando Burgers, van de Wachte van Burgemeester Ram, met Snaphanen met Bajonetten van het Regiment van den Prinse van Holstein-Gottorf, wachtende naer het Schip van Jan Thomasz, om het zelve te visiteren en de voorsz. Snaphanen in verzekeringe te nemen; doch het welke aen voorsz. Smids Bazen geboodschapt zynde, hadden dezelve hunne Snaphanen, als voorsz. aen het Verlaet uit het Schip geladen.

„ Al het welke de oprechte en volkomen waerheid zynde, hebbe dezen, des verzocht, niet kunnen of mogen verweigeren, onder presentatie dezelve ten allen tyde met Eede te willen sterken, en hebbe

„ de-

STEEN-WYK.

Eerste Examen van Berent Veltkuis.

VII. *Of de Schildwacht tegen hem gezegt heeft, dat by de Hartsvanger zoude opsteken?* Zegt niet te weten, dat de Schildwacht tegen hem zoude gezegt hebben, dat de Hartsvanger zoude opsteken.

VIII. *Of hy geantwoort heeft het niet tegen de Schildwacht te hebben en daerop achterwaerds tot aen de Goot geweken is?* Zegt al mede hier van niet te weten.

IX.

„ dezen eigenhandig onderteekend binnen Steenwyk
„ den 30 September 1749.

„ (*Geteekend*)

„ JACOBUS VERSCHUIL ".

De Attestatie van *van Oort* en *Otterbos* luidde dus.
„ Attesteren en verklaren wy ondergeschreven *Gerrit* „ *van Oort* en *Lucas Otterbos*, Smits Bazen en Burgers „ allhier te Steenwyk, dat wy op Saturdag avond „ den 16 November 1748, met het Schip van Jan „ Thomasz van Amsteldam zyn afgevaren, en hebbende „ nevens onze andere Koopmanschappen van „ Yzer, Spykers, enz. voor Rekeninge van *Lucas* „ *Otterbos* elf stuks Geweer of Loopen, waer onder „ waren twee nieuwe Snaphanen, zes oude onbruikbaer „ en drie losse Loopen; en *Gerrit van Oort* zes „ Snaphanen, allen onbruikbaer, makende dus in het „ geheel een getal van zeventien stuks, dat ons voorts, „ 's anderen daegs voor den middag in het nieuwe „ Diep komende, een stuk weegs agter het Verlaet, „ door den Bouwknecht van Jan Thomasz en Jan „ Meesters wierden gewaerschouwd, en aengezegd dat „ de Magistraet van Steenwyk, wanneer wy met het „ Schip aen de Stad kwamen, al het Geweer, dat „ in het Schip was, 'er uit zoude laten halen; waer „ op wy goedvonden om het zelve alvorens 'er uit „ te brengen, en zoo lang in het Schout-Amt van „ Steenwyk te laten blyven tot nadere gelegenheid; „ gelyk wy dan ook dat zelfde aen het Verlaet, „ aen het Huis van den Bouwman Jan Smit hebben „ afgegeven, en na dies van daer weer gehaeld tot „ onze vertieringe, zynde het onze affaires om 's „ jaers van Amsteldam zoodanig Geweer te halen, het „ zelve op te maken en te verkoopen.

„ Ver-

STEENWYK.

Eerste Examen van Berent Veldhuis.

IX. *Of hy Gedetineerde toen niet tegen de Wacht gezegt heeft, dat het Volk van de Wacht alle Schelmen of Schobbejakken waren, hebbende ondertusschen de Hartsvanger weder uitgetogen, en die weder opgestoken?* Zegt al mede dit niet te weten.

X. *Of hy, met den Stok na den Schildwacht willende slaen, deze zyn Geweer gevelt heeft, en hy toen andermael naer den Schildwacht met den Stok geslagen en*

„ Verklaren wyders dat, wanneer wy, op den 16
„ November 1748, met Boomsluiten van Amsteldam
„ voeren, by en met ons in het Schip is geweest de
„ Schipper Jan Thomasz, welke nevens Lucas Den-
„ nekamp, den Baes in de nieuwe Wevery agter de
„ Kerk, Hendrik Lodewyks, Soldaet in het Regiment
„ Oranje-Drenthe, en Jacobus Verschuil, op den 17
„ dito, zynde 's Zondags morgens, ongeveer den mid-
„ dag, tot Steenwyk met het Schip van Jan Thomasz
„ zyn aengekomen; alwaer wy vonden staen buiten de
„ Poort een Commando Burgers, van de Wachte van
„ Burgemeester Ram, met Snaphanen met Bajonetten
„ van het achtergelaten Geweer van het Regiment van
„ Holstein-Gottorf, wachtende naer het Schip van Jan
„ Thomasz, om het zelve te visiteren, en de voorsz.
„ Snaphanen in verzekeringe te nemen; gelyk wy dan
„ ook, aenkomende, gehoort hebben dat eene der
„ Gerechtsdienaren, die 'er beide waren, tegens den
„ Schipper Jan Thomasz zeide, dat hy uit order van
„ den Magistraet kwam om al het Geweer dat in het
„ Schip was, op het Stadhuis te halen.

„ Betuigen dit in gemoede alzoo te zyn gepasseerd,
„ en verzogt zynde om Attestatie, hebben dit niet kun-
„ nen of mogen verweigeren, met presentatie om, des
„ verzocht, dit met solemnelen Eede ten allen tyden te
„ willen sterken.

„ Afgegeven in Steenwyk den 17 November 1749.

„ (*Geteekend*)

„ GERRIT VAN OORT.
„ LUCAS OTTERBOS ".

De Beschuldigden verzogten, toen de Commissarissen te Steenwyk waren, dat Veldhuis andermael mogte gehoord en hem zyne vorige Confessien voorgehouden wor-

STEEN-WYK.

Eerste Examen van Berent Kaltbuis.

en zulks tot driemalen herhaelt heeft, en daer te boven tegen den Schildwacht gezegt: „Koomt hier gy „oude Hoer"? Dat hy met den Stok gedreigt heeft te slaen; doch dat hy niet weet of zulks op den Schildwacht, dan op een Soldaet geweest is; verders van 't gevraegde niet wetende.

XI. *Of hy door Peter Wyben is aengenomen om als Oppasser en geauthoriseerden van den Pagter van de*

worden, stellende zich tegen hem verantwoordelyk, en niet twyfelende of de falsiteit zoude uit zyn' eigen mond blyken. Hier op werd een Confrontatie van hem met de by zyne Confessien geaccuseerden aengelegd. Vooraf werd hem door Commissarissen gevraegd, of hy zulke Handgranaten in de gemelde Huizen gezien hadde, zynde van Glas gemaekt, met Kruid gevuld enz.; waerop hy zeide dat hy zulke dingen gezien hadde aen het Huis van Fledderus; doch nergens anders; welken hy geloofde dat van Glas waren, en met Kruid gevuld. Op 't welke aen hem gezegd wierd, dat dit geen zaken waren, waer omtrent geloof plaets hadde, dat hy zulks door zyn uiterlyke zinnen van gezigt en gevoel hadde konnen ontwaer worden, of ze van Glas, Papier, Doek, Yzer, of andere stoffe waren; waerop hy zeide dat hy het met waerheid niet konde zeggen van wat stoffe ze geweest waren, als dat ze van buiten met Papier waren, en dat hy ze niet hadde los gedaen: Hier op werd hem dan gevraegd, hoe hy dan wiste dat ze met Kruid gevuld waren? Hun Ed. Mog. hadden een Papieren Handgranaet of Moortslag laten prepareren, welke, onder Papieren bedekt zynde, ontbloot en hem voorgehouden werd, welke hy ziende, aenstonds zeide dat het zulke dingen geweest waren, die hy aen het Huis van Fledderus gezien hadde: Voorts werd hem gevraegd, hoe hy wiste of die met Kruid gevuld waren zoo hy ze niet geopent hadde, dat hy deze ziende mogelyk denken zoude dat die ook met Kruid gevuld was; doch dat Hun Ed. Mog., om 'er geen ongeluk mede te hebben, ze met Zand hadden laten vullen: hier op was het antwoord, dat hy ze niet hadde geopent, en ook niet zeggen kon, of ze met Kruid gevuld waren. Omtrent de andere zaken mede gevraegd zynde, kwam alles verkeerd uit. Des Hun Ed. Mog. be-

de Brandewynen, Tabak en Wynen te dienen? Zegt Ja.

STEENWYK.

XII. *Of de Gevangen in en omtrent dien tyd, toen H. C. Fledderus alhier geregt is, niet vele malen en zeer dikwils verkeert heeft ten huize van Peter Wyben en Harmen Coops Fladderus?* Zegt dat hy door Peter Wyben, Jant Wyben, en Jan Wyben is gedwongen, om zoo wel voor als na de executie

Eerste Examen van Berent Veldhuis.

besloten, hem zyne Confessien van stuk tot stuk weder voor te houden; dus ondervraegd, zeide hy: Ad Art. XIII. Dat hy eenmael van zyn leven in het Huis van Vogelenzang geweest hadde, in het Voorhuis, by gelegenheid dat de Vrouw Fledderus hem daer gezonden hadde om een Ducaet te laten wegen, die zy ontvangen zoude; en van zyn leven anders by zyn weten daer niet geweest te zyn. Ad Art. XIV. Dat hy nooit was geweest in het Vertrek aen het Huis van Vogelenzang, alwaer hy deze Snaphanen zoude gezien hebben, en dat hy ook nooit aen zyn Huis een Piek gezien hadde. En geen wonder, want Vogelenzang verklaerde dat hy nog nooit een Snaphaen ryk geweest, en ook geen Piek gehad hadde, om dat hy, Vendrig zynde, niet anders hadde dan het Vaendel. Veldhuis ontkende mede dat hy deze dingen aen den Magistraet gezegd hadde, zeggende: *Myn Heeren, hoe zoude ik deze dingen konnen zeggen daer ik 'er nooit geweest hebbe.* By deze gelegenheid werd hem voorgehouden, hoe ongelukkig een subject hy was, dat hy te voren zulke zaken aen den Magistraet verhaeld hadde, om de Gevangenen te bezwaren, en dat hy denken moest dat hy deze dingen met Eede zoude moeten bevestigen, wordende hem de straffe des Meineeds op 't schrikkelykste voorgehouden; waer op hy zeide, dat hy met duizend Eeden wilde verklaren, dat hy de meeste dingen nooit gezegd hadde. Doch Hun Ed. Mog. namen hem geen Eed af, om dat zy oordeelden dat hy een subject was die tot geen Eed admissibel was. Op Art. XV. zeide hy het zelfde, dat wy boven gezien hebben. Op Art. XVI. zeide hy daer van niet te weten. Art. XIV. wierd in 't geheel by hem ontkent waer of gezegd te zyn. By het wedervragen van Art. XVIII. ontkende hy, dat hy ze geopend hadde, en zeide niet te weten

STEERNWYK.

tie van Harmen Coops Fledderus, eenige nagten, ten minsten drie nagten, te hebben moeten wezen ten voorsz. huize, om op 't huis te passen, nevens Jan Kuper.

Eerste Examen van Berent Veldhuis.

XIII. *Of hy ten Huize van Gerbrand Vogelenzang ook verkeerd heeft?* Dat wel ten Huize van Gerbrand Vogelenzang verkeerd heeft.

XIV. *Of hy ten Huize van Harmen Coops Fledderus of Gerbrand Vogelenzang ook eenig Geweer, het zy Snaphaen, Degens of Pieken gezien heeft?* Dat aen het Huis van Vogelenzang wel een stuk zes a zeven Snaphanen gezien heeft, agter in het Kamertje in een Bedstede, agter een Gordyn; dat ook aldaer een Piek gezien heeft, en ook een Piek aen het Huis van Hendrik de Boer.

XIV. *Of hy in beide die Huizen of in een van beiden Handgranaten, gevuld met Kruid en Glas, gezien heeft en ook Kogels?* Dat hy 't goed van Hendrik de Boer heeft helpen verdragen, alstoen gezien heeft dat in een Mande overgebragt zyn Handgranaten van Glas, gevuld met Kruid en van buiten met Papier beplakt, naer gissing een tamelyk getal.

XV. *Wie de Handgranaten gemaekt en gevult heeft?* Dat ook diergelyke Handgranaten gezien heeft in het Huis van Harmen Coops Fledderus, leggende in een Kasje, in het Binnenvertrek, naer gissing wel dertig of meer.

XVI. *Of tegenwoordig dezelve nog aldaer zyn, en op wat plaetse in het Huis dezelve leggen?* Dat 'er gezegd wierde dat ook dergelyke zouden wezen aen het Huis van Vogelenzang en Jan Thomasz; dat dezelven uit Holland door Jan Thomasz zouden medegebragt en het Geld daer voor uitgeschoten zyn, als mede voor het andere Geweer.

XVII.

ten van wat stoffe ze waren; dat hy ze ook nergens anders gezien hadde als by Fledderus, en ontkende al wederom deze dingen gezegd te hebben. Als mede dat van *Nyken Lubbert*, welke ook hier over ook bereids geciteerd was om getuigenisse te geven, doch zeide van deze dingen niets te weten.

STEEN-WYK.

XVII. *Tot wat einde deze Handgranaten dienen en wanneer opgestoken zouden worden?* Dat niet weet tot wat einde deze Handgranaten dienen zouden.

Eerste Examen van Berent Veldhuis.

XVIII. *Van wat specie deze Handgranaten zyn?* Dat dezelve van Glas waren, met Papier omwonden, zommigen van twee vuisten en anderen van eenen vuist; dat hy zelf eene daer van heeft losgetrokken, de Buis 'er uitgeligt, en gezien heeft dat dezelven van binnen met Kruid of Pulver gevuld, en dat de Buizen 'er ingelakt waren, ook met Papier omwonden, gedekt met Wasch. Dat zyn Confrater Jan Kuper, de Handgranaten ten huize van Harmen Coops Fledderus nevens hem gezien heeft. Dat Wycher Jans het goed van Hendrik de Boer mede heeft helpen overdragen, en deze Mande, waerin de Handgranaten waren, gebragt zyn in het Huis van Harmen Coops Fledderus, een weinig tyds na May. Dat hy ten Huize van Harmen Coops Fledderus, des daegs na de executie, de Handgranaten aldaer gezien heeft in een Kasje, aen het einde van een Bedstede, het welke als toen open stond, leggende onder op den grond. Dat hy van Nyken Lubbert op het Tuk heeft gehoord, dat toen in de Winter de Snaphanen met het Schip van Jan Spelt zyn gekomen, alstoen ook deze Handgranaten te gelyk zouden medegebragt zyn.

Op den 24 der zelfde Zomermaend werd Veldhuis andermael ondervraegd in de tegenwoordigheid der zelfde Heeren; en toen deed hy de volgende Confessie:

Tweede Examen van Berent Veldhuis.

DE Gedetineerde, ter Examen gesteld zynde, heeft geconfesseert:

Dat hy, gedurende zyn detentie, alhier op den algemeenen Vreugdedag, den 13 dezer, eenige Knappers op de Markt hoorende afgaen, tegen Jan Thomasz, mede Gedetineerden en naest hem zittenden, gezegd heeft, dat gelyken wel Handgranaten te zyn.

STEEN-WYK.

Tweede Examen van Berent Veldhuis.

Dat Jan Thomasz antwoordde: waer zouden die van daen komen, die zyn immers altyd van yser en de zoodane zyn hier niet.

Dat hy Gedetineerde geantwoord heeft, daer zyn 'er ook wel van Glas.

Dat Jan Thomasz antwoordde, hoe weet gy dat? en hy daerop wederom voegde: dezelven alhier wel gezien te hebben.

Dat Jan Thomasz alstoen aen hem gezegd hadde, dat 'er honderd en vyftig zulke Handgranaten van Glas gemaekt waren, ten Huize van Vogelenzang.

Dat een Soldaet, uit het detachement van den Generael Aylva, hier laetst in Guarnisoen geweest en in Kwartier gelegen hebbende, by Jacob Grevelink dezelven hadde helpen maken, en haer geleerd had hoe dezelven te vervaerdigen.

Dat het Glas daer toe medegebragt was toen Harmen Coops Fledderus en Dr. Tuttel de laetste reize uit Holland en uit den Haeg gekomen waren (*).

Dat ook door Vogelenzang gegoten waren tinne Kogels en dezelven gezet waren op twee honderd Patronen, om dezelven uit te deelen onder hunne Compagnie.

Dat deze Patronen ten huize van Vogelenzang boven op de Zolder gemaekt waren.

Dat hier aen gewerkt hadden Hendrik de Vries en de voornoemde Soldaet.

Dat tot het een en ander als toen mede gebragt was twee honderd pond Bospolver, toen Fledderus en Tuttel met Jan Thomasz Schip uit *Holland* de laetstemael terug keerden (†).

Dat ook op een' anderen tyd vier Hellebaerden zyn

(*) Dit was geweest den 29 November 1748, wanneer Fledderus den 2 December geapprehendeerd werd.

(†) Wanneer dezelve de laetstemael op voorsz. tyd uit den Haeg kwamen, kwamen ze met een' Hasselaer Beurtman, om dat 's Donderdags avonds geen Schip op Steenwyk vaert.

zyn mede gekomen, het ſtuk van zes Guldens, waer voor Jan Thomaſz het verſchot gedaen heeft. **STEENWYK.**

Dat ook een Vaendel gekomen was van twintig Guldens, het welk ten Huize van Vogelenzang zoude zyn, en dat Jan Thomaſz wegens verſchot nog agttien Guldens weer moeſt hebben (*).

Op den zelfden dag werd Veldhuis door de zelfde Heeren nog eens geëxamineerd; en toen confeſſeerde hy het volgende:

Derde Examen an Berent Veldhuis.

DAt *Berend Veldhuis* kort na de executie van Fledderus, te Dolderſum, ten Huize van de Vrouw van Fledderus, des nagts, liggende op het Bedde, in het zelfde Vertrek, alwaer de Vrouw van Fledderus en haer Dogter Hendrina, met nog twee Vrieſche Sluikers, en Heldert Geugſes tegenwoordig waren, gehoord heeft,

Dat de Vrouw van Fledderus en Hendrina aen voorn. Sluikers aenboden honderd vyftig Guldens, als zy de Boomen, ſtaende op 't Erve van den Sekretaris Ten Broeke, op Steenwykerwold, kwamen omver te hakken, om redenen, zoo zy voorgaven, dat welgemelde Sekretaris oorzaek zoude zyn dat Fledderus was opgehangen.

Doch dat zy zich daer op nader bedenkende, zeiden: de Boomen kunnen dat niet helpen; dus zy aen voornoemde Sluikers aenboden, het zelfde Geld tot 150 Guldens, ingevalle zy kans zagen, om den Se-

(*) Veldhuis zeide voor de Heeren Commiſſariſſen wegens dit geheele Examen, dat door hem met Jan Thomaſz alzoo niet geſproken, noch ook, door hem, aen den Magiſtraet ook zoo niet gezegd was; doch hy zeide dat, na het eerſte Examen, de Magiſtraet hem uit het Gat hadde los gelaten, en in de Kelder laten ommegaen, en belaſt, hy zoude met Jan Thomaſz over die dingen wat praten en hem uithooren, en het dan den Magiſtraet by een nader Examen te kennen geven wat Jan Thomaſz hem gezegd hadde.

STEEN-WYK. * Sekretaris voornoemd, wanneer den eenen of anderen tyd eens op zyn Erve op Steenwykerwold alleen wandelde, van kant te helpen.

Derde Examen van Berent Veldhuis. Dat deze Sluikers zulks ook aengenomen hadden.

Dat dezelven nu en dan eens zouden oppassen of de Sekretaris, voornoemd, aldaer ook was, en hem niet vindende, daer voor een behoorlyke Daghure van de Vrouw van Fledderus zouden trekken.

Dat Berent Veldhuis deze beide Personen van name niet kent, maer anders van aenzien heel wel kent.

Voorts dat hy te Steenwyk door de Vrouw van Fledderus, ter presentie van meer anderen, heeft hooren zeggen en dreigen, om de Boomen, staende in den nieuw aengelegden Hof van Burgemeester Ram, ook te willen ruineren en om hakken.

Dat zy daer toe wel eenige Menschen heeft zoeken om te koopen; doch dat des tyds 'er geene daer toe by de hand waren (*).

Den 3. der Hooimaend, daer aen volgenden, werd Veldhuis weder geëxamineerd en confesseerde hy toen het geen hier volgt:

Vierde Examen van Berent Veldhuis. BErent *Veldhuis* heeft verklaerd dat Jan Ragius op voorleden Vrydag, 's morgens om drie uuren, voor het Stadhuis, by 't Gat van Jan Thomasz, denzelven hadde aengeroepen en gevraegd, hoe hy al voer; Jan Thomasz geantwoord hadde, wel, en verzogt dat Jan Ragius eens aen zyne Vrouw moest zeggen, dat zy die dingen vooral moest bergen, dat hy daer over verhoord was; dat Jan Ragius vroeg wat voor dingen dat waren, Jan Tho-

(*) Op dit Examen zeide hy Veldhuis tegen de Heeren Commissarissen, *Myne Heeren hoe zoude ik dit kunnen zeggen; ik hebbe na den dood van Fledderus nooit te Doldersum geweest*, (zoo als ook de waerheid was) *want ik ben voort daer na weggejaegd, en hebbe de Vrouw van Fledderus na dien tyd nooit gesproken*: en hielt zich dus by de ontkenning.

Thomasz zeide, als gy het aen myne Vrouw maer zegt, dan weet zy het wel.

STEEN-WYK.

Dat, den volgenden avond, des Saturdags om elf uuren, de Meid van Jan Thomasz mede voor het Gat komende, aen Jan Thomasz gezegt heeft, dat zyn Vrouw die dingen al bereids geborgen hadde.

Vierde Examen van Berent Veldhuis.

Dat Jan Thomasz verder aen zyn Meid belastede, om aen zyne Vrouw te zeggen, dat zy de Papieren, die zy in de Kast hadde, vooral ook moest bergen en zulks ook waerschouwen aen Jan Nessink en aen het Huis van Tuttel.

Dat Jan Thomasz voorts tegen hem Berent Veldhuis gezegd heeft, dat 'er voor haer Compagnie twee en dertig Snaphanen, ontboden door Gerrit van Oort, te Amsteldam gekogt en door Jan Thomas betaeld waren.

Dat dezelve voor de halfscheid by de Wed. Otterbos, en de andere halfscheid by Gerrit van Oort bewaerd wierden, om dezelven, als het tyd was, te kunnen gebruiken (*).

De voorsz. Examens van Veldhuis dus geschied zynde, vond de Magistraet goed, ten hui-

(*) Dit Examen ontkende Veldhuis al wederom. Hem werd mede voorgelegd, en door zyn' Maet *Jan Kuiper* ook staende gehouden, dat hy eerst lekkertjes getracteerd was eer hy was los gelaten, en toen hy t'huis gekomen was een geheele hand vol geld gehad hadde, en gezegd hadde dat hy 'er niet voor niet met al gezeten hadde: Op 't welke hy antwoordde, dat het op den middag geweest ware toen hy los gelaten was, dat de Dienaer als doen het eten voor hem medegebragt hadde, en gezegd, hy zoude het maer opeten, dat hy t'huis by zyn Vrouw en Kinders niet veel vinden zoude: En dat de Sekretaris Ten Broeke hem gegeven hadde twee en veertig Stuivers aen geld. En dat hy alzoo was losgelaten. Zoo als wy gezegd hebben, hy echappeerde wanneer de Commissie hier weder kwam.

STEENWYK. huize van eenigen der Burgercommitteerden, een naeuwkeurig onderzoek te laten doen, en te beproeven of men de gemelde Handgranaten en 't verdere Geweer, dat men voorgaf verborgen te zyn, konde ontdekken; doch van 't eene werd zoo min als van 't andere iets gevonden, niet tegenstaende Kisten en Kassen open geslagen en alles zeer naeuwkeurig doorsnuffeld werd.

Schoon nu, by dit onderzoek, niets van het voorgegevene ontdekt was, werd aen 't zeggen van Velthuis nog zoo veel geloofs geslagen, dat men noodig oordeelde Jan Thomasz en Dr. Tuttel daer over te ondervragen. Deze twee dan werden, gelyk we boven zeiden, op den 25 van Juny, voor het Criminele Gerecht, ten onderzoeke gesteld. *Jan Thomasz* werd des voormiddaegs, ondervraegd over het Burgerrequest, de Oprechting van de Burgercompagnie, het ommegaen met den Trommel, en het geval ten huize van den Burgemeester Kroeven; voorts over het medebrengen der Snaphanen, door de Smids Basen Lucas Otterbos en Gerrit van Oort, waer van wy boven spraken, als mede over de voorn. Handgranaten. Op alles werd door hem rondborstelyk, zoo ver het hem bekend was, en zeer gepast geantwoord. Onder allen werd hem gevraegd, of hy niet ten tyde, wanneer hy in zyn Schip de voorn. Snaphanen gehad had, een Degen met een zilveren Gevest voor zich zelven medegebragt had? Waerop hy ja antwoordde, met byvoeginge dat de Heeren hem zulks niet behoefden te vragen, vermits de Suppoost, die nu hier tegenwoordig, en

ten voorn. tyde in 't Schip geweest was, ja zelfs dien Degen voor hem naer huis had gedragen, zulks wel getuigen konde; wyzende teffens op den Stads Roeper, die, door ons op de aengehaelde plaetse, boven vermeld, als Suppoost thans in de Raedkamer was, om hem op te wachten. Dees dit hoorende, ontsprong hem ten zelfden stonde, de neus, en viel hy in zwym op den vloer, zoo dat men genoodzaekt was hem uit het Vertrek weg te dragen; eene omstandigheid, waer uit zommigen iet wonderdadigs lezen, doch anderen luttel meer dan iet gevalligs spellen kunnen. STEENWYK.

Dr. Tuttel, des namiddaegs, voor het Gerecht geroepen, werd aengekondigd, dat hy op Artikels zoude gehoord worden; en voorts door den Sekretaris gevraegd naer deszelfs naem en ouderdom. Waerop hy tot de Heeren zeide, dat hy, aen al den omslag zyner lange gevangenisse, en het wederkeeren der gevlugten, die hy op straet gezien had, wel konde merken, en ook eenigzins geinformeerd was, dat men over hunne zaken een Request aen zyne Hoogheid overhandigd, en die eene Surcheance of Opschorting van Rechtshandel geordonneerd had, tot zyne nadere dispositie; vragende of de Heeren die nadere dispositie ontvangen hadden; en zoo ja, dat hy dan verzogt die te mogen zien, om dus met gerustheit tot een examen te mogen overgaen. Dit, door den Sekretaris aengeteekend, werd vervolgens opgelezen en bevonden dus te luiden: *dat Dr. Tuttel gevraegd zynde naer zynen naem en ouderdom, geantwoord had, dat hy verwittigd ware dat over zyne zaek Request aen zyne Hoogheid gepre-*

STEEN-WYK. *senteerd ware, en door zyne Hoogheit daer in eene Surcheance verleend tot nadere dispositie; vragende of de Heeren die nadere dispositie ontvangen hadden: en zoo ja, dat hy die wilde zien.* Men vroeg hem, of het zoo niet gezegd ware? Waerop Tuttel antwoordde, voor zoo ver het wezen der zake betrof, ja; doch wat de termen, daer in gebruikt, belangde, neen; vermits 'er geschreven was, dat hy *verwittigd* was, het gene hy niet gezegd had; dat de Heeren zelfs ook wel anders konden weten, om dat hy buiten acces of toegang gehouden werd; doch dat men dit aen den styl des Schryvers konde toeschryven; maer dat 'er ook geschreven stond, dat hy gezegd had, dat hy de nadere Dispositie *wilde* zien; dat hy die term niet gebruikt had, maer gezegd, dat hy die *verzocht* te zien. Waerop hem gezegd werd, dat het gene hy veranderd wilde hebben, veranderd zoude worden. De Sekretaris voorts hem andermael naer deszelfs naem en ouderdom vragende, antwoordde hy, dat hy het zyne reeds gezegd had; en daer by persisteerde, zonder zich tot een examen in te laten. Waerop de Sekretaris zeide, dat hy dan schryven zoude dat hy halstarrig was, en dat men dan middelen zoude moeten gebruiken om hem te doen antwoorden. De Gevangene zeide, dat hy in de magt van het Gerecht was; doch in kennis lei, of het halstarrigheid ware, dat hy in eene zaek van die aengelegenheid de Dispositie zyner Hoogheid verzogt te zien, buiten welke het Gerecht niet gequalificeerd was om als Rechter over zyne zaek te zitten, dewyl zyne Hoogheid, op het Request van des Gevangenen Familie, het Bericht van den Landdrost

en

en Magistraet eischende, hen daer door als litigerende of twistende Partyen voor zyne Hoogheid had aengemerkt, en hen dus met hem gelyk gesteld; welke gelykheid ook niet ophield, voor dat de Dispositie zyner Hoogheid tot Relevatie der Surcheance of Ophef der Opschortinge, weder was ingekomen. Hier van nu moest hy verzekerd zyn, vermits hy niet gaerne zich zoude inlaten in iets, 't gene tegen de ordres zyner Hoogheid zoude aenloopen, 't welk hem echter, dus doende, konde afgevergd worden. Begreep de Brief zyner Hoogheid tessens andere zaken, hy begeerde die geenszins te zien; maer alleenlyk 't gene de Opschorting van den Rechtshandel betrof, met de teekening zyner Hoogheid daer onder, welke hy, ziende, meende te zullen kennen. Doch een der Burgemeesteren zeide, men speelde zoo niet met de bevelen van den Stadhouder. De Sekretaris hierop, met vragen, willende voortgaen, werd daer in verhinderd door den Advokaet Kuper, die, de plaets van den Landdrost hier bekleedende, tot hem zeide, dat zulks niet helpen konde, om dat de Gevangene op al de Artikels toch het zelfde zoude antwoorden. Des de Sekretaris hem vroeg, of hy dan konde goedvinden den Gevangenen de bevelen van den Stadhouder te laten zien? 't Antwoord was dat hy, hier toe van den Landdrost geen' last hebbende, zyn Hoogwelgebor. dan eerst moest spreken, en dat de Gevangen dan Saturdag konde verhoord worden. Doch dees Saturdag bleef achter, tot den 16 der Oegstmaend, wanneer de Gevangen ontslagen werd, zonder eenig verhoor. Dus liep dit Examen of Onderzoek vruchteloos af,

STEENWYK.

STEEN-WYK.

af, en men gaf bevel om Dr. Tuttel wederom naer zyn Kamer te brengen. Hy was voor het Gerecht te vrymoediger geweest, om dat hy meende dat deze gansche Verhooring niet anders was dan een Coup of onderneming, die men doen wilde, eer hy in vryheit werd gesteld. Dit verbeeldde hy zich te meer, dewyl hy voor eenigen tyd, een briefken had ontvangen, meldende dat hy, na verloop van zeker getal dagen, zoude ontslagen worden, waer van het einde juist uitviel op dezen dag. Dus meende hy dat de bevelen zyner Hoogheid strekten om hem op dezen dag in vryheid te stellen. Doch hem geboden wordende weder naer zyne Kamer te gaen, begon hy gansch andere gedachten te krygen, en te gelooven dat het zeggen der Heeren nopens het Opheffen der Surcheance waer was. Weshalven hy, de Militaire Wacht overgaende, eenen Corporael der Dragonderen, die aen deszelfs Huis in Kwartier lag, (want de meeste Burgers, die goede Stalling voor Paerden hadden, waren met inkwartieringe belast) en welken hy kende, dewyl dezelve, op de Wacht zynde, gewoon was op de Fluit te spelen, verzocht eens aen zyn huis te willen zeggen, dat het nu met hun Gevangenen gedaen was. Op de Kamer komende, schreef hy alles op, en vond ook gelegenheid om, den volgenden morgen, zynen Broederen van het voorgevallene bericht te geven; waer mede de Burgergecommitteerde H. de Boer, des Donderdaegs voormiddag, naer den Haeg reisde. Dees nu, gelyk nog eens te voren, de reis, binnen driemael vierentwintig uren, afgelegt hebbende, kwam des Zondaegs morgens wederom, met

ty-

tydinge dat 'er geen gevaer was. De Magistraet had ook voorgenomen *Vogelenzang* ter verhooringe te stellen, en ten dien einde reisden Burgemeesters met den Sekretaris naer Vollenhove; doch de Landdrost wilde hier toe niet besluiten; zoo dat dit achter bleef. STEENWYK.

Eer wy verder gaen, zullen wy, om dat het met de tydorde dus best uitkoomt, en ten einde de Lezer zien konne hoedanig een gebruik van de Bekendtenissen van *Berent Veldhuis* gemaekt is, met betrekkinge tot de zaek der Burgergecommitteerden, hier laten volgen het Bericht des Landdrosts van Vollenhove en des Magistraets van Steenwyk op het Request der gevluchte Personen (welk stuk wy in 't vervolg ook zullen moeten aenhalen) hier voren door ons reeds gesteld (*), ingevolge het Appointement zyner Hoogheit, van den 5. der Bloeimaend des jaers 1749, zynde dus luidende:

Aen den Doorluchtigsten Vorst en Heere, den Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael der Vereenigde Nederlanden, enz. enz. enz.

Bericht van den Magistraet op het Request der Gevluchte Personen.

DE Drossaert van Vollenhove en de Magistraet van Steenwyk, de eere hebbende met een waer gevoelen van het diepste respect tot Uwe Doorluchtigste Hoogheid te mogen naderen, en ter gehoorzaemste voldoeninge van Uwe Doorluchtigste Hoogheids Appoinctement van den 5 May op een Requist, van eenige Ingezetenen uit Steenwyk afgegeven, eerbiedigst te dienen van Bericht, verzoeken permissie aen Uwe Doorluchtige Hoogheid wederom te mogen voordragen.

Dat

(*) Zie hier voren bladz. 889 enz.

STEEN-WYK.

Bericht van den Magistraet op het Requeft der Gevluchte Persoonen.

Dat, de Drossaerd, voornoemd, omtrent de Politie en Regering der Stad Steenwyk nooit gewoon zynde zich te moeijen, als van zyn Amt en Functie gesepareerd wezende, en daer over zich alhier niet elargerende, behalven zoo verre betrekkelyk tot de exercitie van de conjuncte Criminele Judicature, dus de Magistraet de eere heeft te avanceren.

Dat deze Remonstranten, op nieuws wederom een narrative repetitie doende om hunne gehoude Conduite, in den voorleden jare by des Lands Staten afgekeurd, te coloreren en te bedekken.

De Magistraet, onder reverentie, meint die zaken te mogen passeren, ter contemplatie by voorgaende ampele Berichten, met de daer toe specterende verificatien, zulks alles heeft opgeloft, om aen Uwe Doorl. Hoogheid alzoo niet lastig te zyn, door de zelfde zaken nu wederom te repeteren en deduceren, dewelken reeds onder het oog van Uwe Doorl. Hoogheid gebragt geweest zyn; derhalven met eerbiedige permissie verzoekt vryheid te mogen hebben, op de verdere ingredienten te remarqueren, hoedanig, als ten uittersten geaffligeerd worden, door de onbetamelyke uitdrukkingen en onware reproches, of alhier zodane inclinatien zouden resideren, gelyk deze Remonstranten durven poseren, hoedane de Magistraet zich niet kan of mag dispenseren te verklaren voor een zeer malitieuse lastertale, dewelke deze Remonstranten nooit met eenig geval zullen in staet zyn te verifieren; ten tegendeel betuigt de Magistraet op het solemneelste, waerlyk te hebben een profund respect en zeer diepe veneratie voor het langdurig welzyn van den hoogen Persoon van Uwe Doorl. Hoogheid en deszelfs Huis; erkennende het tegenswoordige bestaen van het dierbare Vaderland, ten eenemael aen de hooge wysheid van Uwe Doorluchtigste Hoogheid te danken te hebben, en met de zuiverste genegenheid oprechtelyk te wenschen, dat Uwe Hoogheids Huis tot de laetste dagen bloeye,

op

op dat het behoud van het Vaderland bestendig aen Uwe Doorl. Hoogheids Huis kan verschuldigd blyven.

STEENWYK.

Bericht van den Magistraet op het Request der Gevluchte Persoonen.

Dat ondertusschen door eenige ongebondene en toomelooze menschen zaken worden aengerecht en vechteryen ontstaen kunnen, welkers gevolgen funest zyn, leert de ondervindinge van alle tyden, zoodanig dat de naeuwkeurigste menschelyke voorzorge nimmer ten eenemael heeft kunnen precaveren. Van zoodanen aert is ook het ten Requeste (*) bygebragte geval, omtrent den persoon van *Jan Meisters*; Want dees, in den nagt van den 18 February by de straet zwervende, schynt in rusie en handgemeen met een ander persoon geraekt, en daer van gekwetst geworden te zyn; dit geval des morgens ruchtbaer wordende, is geen tyd laten voorby gaen daer op onderzoek te doen, en den presumtiven Dader aenstonds opgezocht, om door de Dienaren der Justitie, daer toe uitgezonden, in hechtenis te brengen.

Doch hy reeds geaffugeerd zynde, heeft de dadelyke apprehensie geen plaets kunnen hebben; niet te min berusten de Drossaerd en Magistraet niet, om dit geval ongemerkt en als buiten vervolg te laten passeren; maer hebben den presumtiven Dader *per edicta ad valvas* doen indagen, om volgende ordinaire cours van Justitie onzen gezamentlyken pligt te kunnen en mogen betragten. Het treft niet te min aen den Magistraet zeer gevoelig, op zulk een ergerlyke wyze by Uwe Doorl. Hoogheid in verdenken, was het mogelyk, gebragt te kunnen worden, als of omtrent dit subject in gebreken gebleven waren hun te acquiteren van eenen pligt, dewelke de Justitie vordert.

Maer wanneer de verdere contenue van het Request nagegaen word, zal wel aenstonds consteren, dat de Remonstranten door deze en dergelyke valsche raporten Uwe Doorl. Hoogheid hebben trach-

(*) Zie het Request waer op dit Bericht ziet, hier voren bladz. 890.

STEEN-WYK.

Bericht van den Magistraet op het Requeſt der Gevluchte Perſonen.

trachten te præoccuperen, met relatie tot de drie Gevangenen *Hillebrand Tuttel*, *Gerbrand Vogelenzang* en *Jan Thomaſz*, welkers omſtandigheden, wy als nu mogen paſſeren, om dat wy, met dankzegging, tot onze Juſtificatie ondervinden, door de Diſpoſitie van Uwe Doorl. Hoogheid van den 17 Juny, dat de groote attentie, de welke Uwe Doorl. Hoogheid op de Juſtitie geveſtigd houd, zich nooit laet obfusqueren door zoodane abuſive ſuggeſtien, de welken by continuatie al wederom geëmploieerd worden, om te kennen te geven hare bekommering van geapprehendeerd te worden. Edoch de grond van deze hare bekommering, ſpruit niet voort uit de Ondertekening van het zoo dikmaels genoemde Requeſt, op de namen der Burgeren en Ingezetenen gaende, want was de zaek daer by gelaten, zouden deze Remonſtranten alhier even zoo weinig, als alle de andere Mede-Ondertekenaers voor apprehenſie behoeven beducht geweeſt te zyn; maer een wroegend gewiſſe, zich zelve niet alleen aen geëxcogiteerden onwaren laſter, maer aen hooggaende euveldaden, tot ſubverſie van de Stad en Inwoonderen ſchuldig wetende en de rechtvaerdige ſtraf vreezende, veroorzaekt in eenigen van hun deze bekommernis.

Want wat *Pieter van der Licht* en *Hendrik de Boer* aengaet, bevinden de Droſſaerd van Vollenhove en de Magiſtraet van Steenwyk, dezelve beide perſonen effectivelyk zyn overtuigd, dat zy de qualiteit aengenomen hebben van Gecommitteerden uit de Burgery, de oproerige Vergaderingen ten huize van Pieter Wyben mede doen beleggen, het oproerig Requeſt mede beteekend, en vele malen als Getuigen de Handmerken van anderen geatteſteerd, en niet gepareerd hebben aen de Reſolutie van Hun Ed Mog. van den 1 July 1748. Dat de eerſte als Kapitein Lieutenant, en de andere als Lieutenant geweeſt zyn, onder de Oprichters van een zeer gevaerlyke Burger-Compagnie, zonder conſent daer toe bekomen te hebben

ben van Uwe Doorl. Hoogheid, of van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie. Dat zy mede ordre gegeven hebben tot het roeren van een' Trom, en, niet tegenstaende het Verbod, beide geadsisteert hebben, met Pieken gewapend, langs de Straten by het andermael roeren van den Trom verschynende, om aenhang te maken en volk te werven. Dat zy ook mede een Memorie beteekend hebben, waer by zy vorderden met hunne verbodene Compagnie alternative te willen waken, tegens die by de Regeringe geauthoriseerde Burgerwachte. Dat zy mede op den laten avond gegaen zyn ten huize van den President Burgemeester, om van den zelven geld af te perssen.

STEENWYK.

Bericht van den Magistraet op het Request der Gevluchte Personen.

Op dezen volgt *Alexander Pieterson*, dewelke overtuigd is de geauthoriseerde Burgerwachte mede geattaqueert, en den commanderenden Hopman aengetast en met een scherp Instrument aen vier Vingeren van zyn Rechterhand gewond te hebben.

De bewyzen over alle deze feitelykheden, zoo die lagen, hebben wy overgezonden aen den Advokaet *Silvester Æmilius ten Brink*, in onze Provintie gereputeerd van candeur, probiteit en ervarenheid in de Rechtskunde, ten einde ons te willen dienen van deszelfs advys; het welk, indien wy zouden hebben moeten volgen, medebragt een apprehensie van deze drie personen, doch het welk geen plaets heeft gehad, door die by Uwe Doorl. Hoogheid verleende status en surcheance, by ons heiliglyk gerespecteerd en gehoorzaemd, zonder de allerminste infractie daer aen te ondernemen.

Wat *Stephanus de Bock* en *Andries van Lubeck* aengaet, van denzelven hebben wy niets remarquabels te melden, aen ons gebleken te wezen, dat aen een Prise de Corps onderworpen zyn, en kunnen mitsdien niet penetreren wat bekommering henlieden ontrust, behalven een wroegend geweten.

De verdere Onderteekenaers zynde *Meindert Tuttel*, *Arent Tuttel* en *Elizabeth Evenhuis*, de twee

STEEN-WYK.

Bericht van den Magistraet op het Request der Gevluchte Personen.

eersten Broeders, en de andere Moeder van den Gedetineerden Hillebrand Tuttel, voorts *Lucretia Otterbos*, Huisvrouw van Gerbrand Vogelzang, en *Catharina Otterbos*, deszelfs Nichte, *Bartina de Boer*, de Zuster van Hendrik de Boer, hier voren genoemd, is het niet difficiel te denken dat dezen gepermoveerd zyn, om ook het Request, hoewel de Ingredienten van de waerheid devieren, mede te beteekenen, hopende een iegelyk zyne avantage voor deszelfs nabestaenden te bevorderen.

Wy kunnen verders niet preterieren met stilzwygen, dat wy, ter occasie een persoon, *Berent Veldhuis*, onvoorzigtig zynde om aen den Schildwagt van de Militaire Hoofdwacht binnen deze Stad, kwaed bescheid te geven en zich daer tegen op te stellen, en alzoo in de Corps de Guarde gebragt, en dien na in detentie geraekt zynde, geconfesseert heeft, dat de hier voren genoemde *Hendrik de Boer*, ten zynen huize, verborgen gehad heeft een groot aental van Glazen Flessen en Glazen Bollen, ter groote van een en twee Vuisten, gevuld met Bospolver, omwonden met Papier, en toegericht met Buizen, om te dienen als Handgranaten; hoedane by de andere Mede-Oprichters van deze Compagnie in een tamelyke quantiteit zouden berustende geweest zyn, en het gene hooger loopt, worden zulke violente raedslagen onder deze menschen genomen, dat wy niet kunnen denken, dan met horreur, aen de allerdroevigste gevolgen, indien de gelegenheid daer was geweest, om een generalen Opstand te hebben mogen verwekken, en als dan gebruik te maken van zulke ongehoorde Vuurwerken, en wat aental van menschen daer door al zouden om het leven gekomen, of jammerlyk gekwetst of in hunne bezittingen verwoest geworden zyn.

Wy hopen eerbiedigst hier mede aen den Appoinctemente van Uwe Doorl. Hoogheid gehoorzaemst voldaen te hebben, en wenschen dat Uwe Doorl. Hoogheid mag bevinden, dat de gronden,

op

op welken deze Remonstranten Uwe Doorl. Hoogheids protectie afgesmeekt hebben, met de waerheid niet overeenkomende zyn, en bidden den grooten God, dat het hem behage, Uwe Doorl. Hoogheid en deszelfs Huis met de dierbaerste zegeningen te overstorten, tot een duurzaem behoud van het Vaderland, en de ruste van dien. Terwyle wy met een waer gevoelen van een alderdiepst respect de vryheid verzoeken om ons te mogen noemen. Enz. STEENWYK.

Steenwyk den 8 *July* 1749.

Welke verantwoording deze Beschuldigden gedaen, en hoe dezelven by Plakaet zyner Hoogheid zyn vrygesproken, zullen wy onzen Lezer in 't vervolg moeten voordragen; gaende wy nu wederom over tot de Gevangenen, wier zaken by zyne Doorl. Hoogheid hoe langer hoe gunstiger werden. Want de Prins werd van de zaken alhier meer en meer onderrecht, en de fabelachtige Historie der glazen Handgranaten had eene gansch andere uitwerking, dan zommigen zich verbeeld hadden. Wy zeiden dat Dr. Tuttel aenstonds, te weten op den 26 der Zomermaend, van het voorgevallene by de Verhooring, zynen Broederen kennis had gegeven. Op den 27, had 'er de Prins ook reeds bericht van ontvangen. Doch de Magistraet sammelde hier mede tot den 30 van Hooimaend, wanneer dezelve, gezamentlyk met den Drost van Vollenhove, kennis gaf van den uitslag dezer Verhooringen, met eene justificatie hunner gehoudene Procedures, daer henen gedirigeerd, om van zyne Hoogheid bevel of vryheit te erlangen om met de Condemnatien voort te varen. Deze Missive was van den volgenden inhoud:

STEENWYK.

Aen den Doorluchtigsten Vorst en Heere, de Heere Prinse van Oranje en Nassau, Erf-stadhouder, Kapitein en Admirael Generael der Vereenigde Nederlanden, enz. enz. enz.

Bericht van den Magistraet noopens het verhooren der Gevangenen.

DE Drossaerd van Vollenhove en de Magistraet van Steenwyk, de Eere hebbende gehad te mogen ontvangen Uwe Doorluchtigste Hoogheids Dispositie, vervattet by Missive van den 17 Juny 1749 (*), en aen deszelfs teneur, mits dezen, met de alderschuldigste onderdanigheid, eerbiedigst gehoorzamende, verzoeken permissie, met een profund respect, aen Uwe Doorluchtigste Hoogheid te mogen voordragen.

Hoe dat eenige Ingezetenen in Steenwyk, doch meerendeel van buiten ingekomen, in den voorleden jare ondernomen hebben een groot gedeelte van het slechte Volk aldaer, door het beschenken en ten besten geven van drank, promesses en diergelyke ongeoorloofde inductien en persuasien te verleiden, en hun zelven daer van als Hoofden op te werpen, om de goede en gegoedigste Ingezetenen te inquieteren, zich zelven een naem te maken, en alle goede Politie en Justitie 't onderste boven te keeren en geheel te verbannen.

Waer tegen, of wel de Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provintie, by Resolutie van den 1. July 1748, hadden trachten te voorzien, wierde echter daer aen niet gerespecteerd, maer daer tegen dermaten aengegaen, dat openbare Geweldenaryen ondernomen en gepleegd zyn, zulks de Heeren Staten dezer Provintie, om den verderen voortgang van deze pernicieuse en verre uitziende desseinen en ondernemingen, als in hare Geboorte-stad, was het mogelyk te stuiten, goedgevonden hebben te ordonneren om de Hoofden en Aenvoerders daer van te doen apprehenderen, op dat tegen dezelven geprocedeerd zoude worden

(*) Zie hier voren bladz. 957.

den, volgens de rigtsnoer van de heilige Justitie.

Dewelke dan ook aen een voornaem Aenvoerder op een evenredige wyze, overeenkomende met de qualiteit van het delict, uitgevoerd zynde, men alzoo onder het behandelen der zake van dien geëxecuteerden Delinquant, met genoegzame zekerheid, gedecouvreert heeft gehad, dat onder de voornaemste Aenvoerders mede geweest, en mede schuldig waren *Hillebrand Tuttel*, *Gerbrand Vogelenzang* en *Jan Thomasz*, en wel in zoodane graden, dat men dezelven, tot handhavinge van de gevioleerde Justitie, ook heeft moeten in apprehensie nemen.

STEENWYK.

Bericht van den Magistraet noopens het verhooren der Gevangenen.

Waer toe wy al wederom niet anders noch eerder gekomen zyn, dan op, en na vooraf ingenomen Advies van een voornaem en gerenomeerd Regtsgeleerden van dezen Lande, gelyk Wy de eere gehad hebben, aen Uwe Doorl. Hoogheid te berichten by ons onderdanigste Schryven van den 16 May 1749, tot welkers Contenue Wy ons als nog op het eerbiedigste by dezen gedragen, als vermeinende, onder reverentie en correctie, de voorzigtige behandelinge en goede administratie van een onpartydige Justitie daer uit zoo klaer gebleken te zyn, dat het Uwe Doorl. Hoogheid behaegt heeft by hooggem. Dispositie van den 17 Juny, *de Surcheance, by een dispositie van den 30 April daer te voren verleend, op te heffen, en vervolgens aen ons over te laten, om met de Procedures tegen de voorn. drie Personen voort te gaen.*

Wien ten gevolge Wy dan gehoorzamelyk na het Voorschrift van 's Lands Wetten, overeenkomende met de Resolutie van de Ed. Mogende Heeren Staten van deze Provintie, de dato den 26 April 1749, wel een aenvang door het verhooren op Artikelen gemaekt, maer tegen verwachtinge bevonden hebben, dat *Hilbrand Tuttel*, schoon hem een en andermael van't Gerichte wierde aengezegd dat de verleende Surcheance van den 30 April, waerop hy zich beriep, door een nadere Dispositie van Uwe Doorluchtigste Hoogheid bereids opgeheven

 ven

STEEN-WYK.

Bericht van den Magistraet noopens het verhooren der Gevangenen.

ven en aen ons overgelaten was, om met de Procedures mede tegen hem voort te gaen, echter, des ongeagtet, opiniater en weigerachtig is gebleven, om op de Artikelen te willen antwoorden.

Voorts overgaende tot het verhooren van *Jan Thomasz*, heeft deze zich gehouden by de Negative en alleszins een Onkunde gepretexteert van alle gebeurde zaken, zelfs van zyne eigene daden en verrigtingen.

Dus de tyd verloopende en niet anders kunnende te gemoete zien van den derden Gedetineerden *Gerbrand Vogelenzang*, als dat dezelve zich al mede zoude houden, of by een styfhoofdige Verweigeringe van in 't geheel niet te willen antwoorden; gelyk Hillebrand Tuttel; of verblyven by de Negative en een gepretexeerde Onkunde van alles, gelyk Jan Thomasz, zoo hebben Wy het verhooren van dezelven vrugteloos geoordeelt.

En of wy wel zouden mogen sustineren volgens onze 's Lands Wetten bevoegd te zyn, om zoodane Criminele Gedetineerden door nadrukkelyker middelen tot het antwoorden op Artikelen te kunnen constringeren, en ook door andere of meerdere bewysdommen te convinceren, gelyk daer toe ons aenleiding gegeven is by het Advies van den Advokaet *Silvester Æmilius Ten Brink*; doch waer toe over te gaen, Wy te groote bedenkingen hadden, ter Contemplatie zulks wederom aenleiding zoude kunnen geven tot Klagten, als of Wy van onzen kante, hier door iets nieuws attenteerden.

Echter met de eerbiedigste gehoorzaemheid in achtinge genomen dat Uwe Doorluchtigste Hoogheid, by hooggem. Nadere Dispositie van den 17 Juny teffens van ons hebbe gelieve *te requireren, niettemin om wanneer een uiterlyk Gewysde tegen de Gedetineerden zal zyn gevallen, het zelve niet te pronuntieren of ter Executie te leggen, voor en al eer het zelve aen Uwe Doorluchtigste Hoogheid zullen hebben gecommuniceert, en Uwe Doorl. Hoogheid deszelfs goedvinden daer op aen ons hebben laten toekomen.* Zoo zyn wy, tot volschuldige paritie van

dien,

dien, zoo verre in ons vermogen is, te rade geworden, om niet alleen met alle verdere onderzoek te superſederen, om voornoemde redenen en vervolgens te kunnen amplecteren als een uiterlyk Gewysde tegen de Gedetineerden het Advies van den Advokaet *ten Brink*, op de vorige reeds ingenomene Stukken en Bewyzen, het zelve Advies *quo ad facta verbotenus* volgende en *quo ad Jus* ons daer toe op het eerbiedigſt refererende; maer ook om het een en het andere aen Uwe Doorluchtigſte Hoogheid te communiceren, met gehoorzaemſt verzoek, dat Uwe Doorluchtige Hoogheid deszelfs goedvinden daer op aen ons moge gelieven te laten toekomen, inzonderheid mede ten aenzien van de Koſten en Miſen van de Juſtitie, waer in, volgens conſtante practyke van deze Provintie, alle ſchuldig geoordeeld wordende Delinquanten mede worden gecondemneerd.

STEENWYK.

Bericht van den Magiſtraet noopens het verhooren der Gevangenen.

Zonder dat wy met permiſſie van Uwe Doorluchtige Hoogheid, in eenige conſideratie genomen hebben, de poſterieure ontdekkingen van 't vervaerdigen van de ongehoorde Handgranaten, uit Glas beſtaende, met Bospolver gevuld, en het toeſtellen van zulk een vervaerlyk aental van Patroonen, met Kogels voorzien, dewelken deze Gedetineerden en hunne Medeſtanders voornemens geweeſt waren te gebruiken tegens hunne Medeburgers.

Gelyk wy de eere hebben gehad dit verfoeielyk ſtuk in het breede, op den 8 Juny 1749, voor Uwe Doorluchtige Hoogheid open te leggen, daer toe ons eerbiedigſt gedragende. En wy worden daer te boven nog verwittigd, dat deze pernitieuſe Vuurwerken zeer naeuwkeurig bewaerd zyn geworden onder den hunnen, om daer van ter bekwamer gelegenheid gebruik te maken, het welke, indien hun gelukken mogte, een aental van rampen zal moeten occaſioneren, die onherſtelbaer zyn zullen.

Wy hopen mits dezen aen de Diſpoſitie van Uwe Doorluchtige Hoogheid gehoorzaemſt vol-

STEEN-WYK.

daen te mogen hebben, smekende den grooten God, dat het hem behage Uwe Doorl. Hoogheid en deszelfs Huis met de dierbaerste Zegeningen te overstorten, en in zyne heilige hoede te bewaren, tot welzyn van het dierbare Vaderland en deszelfs Inwoonderen. Terwyl wy met een zuiver gevoelen van een zeer profund respect, vryheid verzoeken, ons te mogen noemen.

Steenwyk den 30 *July* 1749.

Het verzoek, in dit Bericht gedaen, was geheel vruchteloos. Want eesndeels had zyne Hoogheid zich reeds bevorens bepaelt, en gaf den Landdrost en Magistraet dezer Stad, by Missive van den 28 der Hooimaend. 1749, kennis, dat zyne Hoogheid, van dien tyd af, dat aen zyne Hoogheid geremonstreerd waren de onlusten en bewegingen, alhier ontstaen, ernstelyk was bedacht geweest om de rust binnen deze Stad, op de bekwaemste wyze, te herstellen, en derhalven op iterative imploratien, geresolveert had herwaert te zenden de speciale Commissie, van welke wy te voren spraken (*). en dat, aengezien dezelve, tot het bekomen der vereischte illucidatie op de Bezwaernissen van wegen de Burgeren ingebragt, voornamelyk zoude noodig hebben de Persoonen, te Vollenhove en binnen Steenwyk in detentie zittende, om dat dezelven namens de Burgerye en als deszelfs Gecommitteerden die Gravamina hadden voorgedragen, het niet meer dan billyk zoude zyn, dat die daer toe de vereischte vryheit kwamen te genieten, zyne Hoogheit derhalven hadde goedgevonden daer mede te requireren, om dezelve Luiden provisio-

(*) Zie hier voren bladz. 901.

sioneellyk, uit hunne byzondere detentien te relaxeren, onder zoodanige Cautie *de se sistendo*, als redelyker wys (des noods ter arbitrage van voorsz. Heeren Gecommitteerden) van hun zoude worden gevorderd. 't Is ligtelyk te begrypen, dat deze onverwachte maetregels zyner Hoogheid groote verbystering maekten in die van den Magistraet, welke niet weinig vermeerderde, wanneer de Prins, by Missive van den 6. der Oegstmaend diens zelfden jaers, den Landdrost en Magistraet, op derzelver hier voren ingevoegd Bericht of Brief van den 30. der Hooimaend antwoordende, in ernstige uitdrukkingen te kennen gaf, dat de Procedures, die men daer by zocht te justificeren, by zyne Hoogheid ganschlyk werden gedisavoueerd; schryvende de hoogstgemelde Vorst, dat, na 't afzenden van de hier vorengemelde Missive van den 28 der Hooimaend, hy ontvangen had die des Landdrosts en Magistraets van den 30 der zelfde Maend, hier voren reeds ingevoegd, met het daer by ingesloten Advies, tenderende tot condemnatie niet alleenlyk van de drie Gedetineerden; maer ook van anderen, die, zich geabsenteert hadden. Dat zyne Hoogheid, zich het eene en andere behoorlyk hebbende doen voordragen, bekende zich geene idées te kunnen formeren, hoe dezelven (te weten de Landdrost en Magistraet) van zich hadden kunnen verkrygen, om, gelyk zy zich nogthans in die termen kwamen te uiten, 't gezegde Advies te amplecteren als een definitief Vonnis, even als of naer ordre van rechten, *in criminalibus* plaets grypende, ware ergaen. Dat niet alleenlyk 't zelve anterieur en ouder was dan de apprehensie, zynde namelyk twaelf dagen te voren afge-

STEENWYK.

STEEN-WYK. geven, eer dat die luiden in hechtenis waren getrokken; maer dat zy, by hunne Missive van den 30 July, zelfs in uitgedrukte woorden kwamen te poseren en te belyden, dat zy tegen twee van die Gevangenen geen behoorlyk Examen of Verhoor hadden kunnen instituëren, en tegen den derden, om dat zy te gemoete zagen dat hy zich of op eene styfhoofdige verweigeringe of op de negative zoude houden, in 't geheel niets geinstitueert hadden, en dus, zoo als zy zelf kwamen te zeggen, met allen verderen onderzoeke tegen den eenen en anderen hadden gesuperfedeert. Zulks dat in geenen deele konde worden geoordeeld deze criminele zaek en procedure naer vereisch van rechten tegen de Geincarcereerden te wezen geinstitueerd. Waer by accedeerde, dat de Moeder en Vrouwen respective dier Gevangenen, aen zyne Hoogheid, klaeglyk hadden geremonstreert, dat een der Hoofdpointen van derzelver beschuldiginge daer in bestond, dat zylieden zich hadden laten gebruiken in eene Commissie van wegen de Burgerye van Steenwyk, om by Request aen den Magistraet eenige vertogen en verzoeken te doen tot verlanging van redres over pointen, welken zy vermeinden tot welzyn van de Stad en de daerin subsisterende Geestelyke Corporatien te strekken; het welke *in facto* werd ondersteund niet alleenlyk by Requesten door andere Burgers en Ingezetenen dezer Stad, zyne Hoogheid aengeboden; maer ook zelfs bleek uit hunne eigen Berichten, aen zyne Hoogheid gedaen. Waer uit dan, aen de zyde der Remonstranten, werd geëlicieerd en gepretendeerd, als of de Magistraet in dezen zoude willen wezen Rechter in eene zaek of verschil tusschen

hen

hen en de Burgery verserende, dienvolgens hun zelven concernerende, niet tegen een singulier of particulier Persoon, maer tegen eene gansche meenigte. Dat zyne Hoogheid, door dit alles, gepermoveerd zynde, schoon by mangel van genoegzame informatie nog niet konde oordeelen of die gesustineerde partialiteit gefundeerd ware of niet, zich, om voorsz. en andere pregnante redenen, indispensabel hadde verpligt gevonden, den Heeren Gecommitteerden mede wel specialyk *in mandatis* te geven, om al de Stukken en Munimenten dier Criminele Procedures, met den aenkleve van dien, van hun te eischen en over te nemen, ten einde die te examineren, de noodige verdere informatien te nemen, en zyne Hoogheit dienaengaende te dienen van hunne Consideratien en Advies; requirerende derhalven van den Landdrost en Magistraet alle die Procesacten en Stukken, met het gene daer toe behoort, zonder eenige uitzonderinge, te stellen in handen van welgemelde Heeren Gecommitteerden, ten fine voorsz. STEENWYK.

In dezen toestand bevonden zich de Criminele zaken, by de komst der voorn. Heeren Commissarissen binnen deze Stad, op den 16 der Oegstmaend des jaers 1749; wanneer, gelyk wy hier voren zagen, de Gevangenen, onder emplooi van de juratoire Cautie of den Eedelyken Borgtogt *de se sistendo* ten allen tyde ter requisitie der Heeren Commissarissen, uit hunne Gevangkenisse provisioneellyk ontslagen werden. In 't eerst, gelyk wy zeiden, werden de Politieke Zaken verhandeld; en dezen eenigzins verantwoord zynde, tot de Criminele overgegaen, en, ter behandelinge van dezel-

STEENWYK. zelven, den Beschuldigden ter hand gesteld de Memorie van Beschuldiginge, en visie gegeven van de Informatien daer toe betreklyk. De Memorie der Beschuldiginge was van dezen inhoud:

Memorie der Accusatien tegens

Dr. H. TUTTEL.

Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.

I. DAt *Dr. Tuttel* tusschen den 9 en 10 Juny 1748, benevens zyn twee Broeders, is tegenwoordig geweest, toen Harmen Coops Fledderus in het midden der nacht veel volk heeft doen opkloppen en ten zynen huize verzamelen, aen dezelven Drank heeft geschonken, en alzoo zoeken over te halen en aen te moedigen, om eerst aen zyn huis, en dan aen andere huizen geweld te doen.

A *Vide de Verklaringe van Jacob Greve*, en
B *de Verklaring van Rutte Quint*, in verbis: *de Kerkeraed is ten huize van Fledderus vergaderd, daer zal van de nacht wat wonders geschieden*; zynde Dr. Tuttel fungerende Diaken (*).

C *Verklaring van Roelof van Gunst*, in verbis: *en te gaen aen het huis van Tuttel, dan enz.*

D *Verklaring van Dirk Spanjert*, in verbis en dat gezegd is: *Wy willen een Domine of Leeraer hebben.*

E *Verklaring van Elizabeth Greve*, in verbis: *het is of het zal wezen om een' Leeraer.*

F *Verklaring van Thomas Michiels*, in verbis: *dat onder het volk gezegd wierde, dat men maer eerst zoude gaen aen het Huis van Fledderus, daer*

(*) Wy zullen de Stukken, die tot deze Memorie behooren, om dat zy als Aenteekeningen op dezelve te uitgebreid zyn, elk met een byzondere Letter geteekend, achter de Memorie laten volgen, onder den Titel van *Stukken, behoorende tot de Memorie der Beschuldigingen.*

daer na van Tuttel, van daer naer Jan van Lubek en zoo voorts; en verders, *dat op den boek by het Huis van Hendrik Stevens, onder den hoop gezegd wierde, dat de Zoons van Tuttel* ('t welk alhier zyn de twee Broeders en Dr. Tuttel) *'er ook waren.*

G *Verklaring van Christiaen Machiels*, in verbis: *dat gezegd wierde dat de Zoons van Tuttel* ('t welk Dr. Tuttel en zyne Broeders zyn) *'er ook by waren.*

Examen van H. C. Fledderus, ad Art. 8 en 9.

Hier by lag nog, hoewel niet geallegeerd, H *de Verklaring van Jacob Bastiaensz.*

STEENWYK. *Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.*

II. Dat *Dr. Tuttel* de qualiteit aengenomen heeft van Gecommitteerden uit de Burgerye, de Vergaderingen mede ten huize van Pieter Wyben heeft doen beleggen, de hand heeft gehad in 't oproerig Request, en 't slot daer van eigenhandig geschreven en wyders beteekend heeft; dat hy mede op de Resolutie van Hun Ed. Mog., om op den 1 July te Kampen te komen, heeft genegligeert.

I *Vide de Verklaringe van Klaes Osse, dat Deposant daer op ten huize van Dyksboorn —— Dr. Tuttel.*

Request en Memorie, [zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1439. en V. Deel [1751], bladz. 137].

Examen van Fledderus, Art. 26, 28, 41—48.

Resolutie van Hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerden, [zie ons V. Deel [1751], bladz. 140].

K *Depositie van Wopke Jacobs*, in verbis: *dat hy door de Gecommitteerden H. C. Fledderus, Dr. Tuttel enz.*

By deze Accusatie lagen nog eenige Informatien, die niet speciael geallegeerd worden; als L. *de Depositie van Gerrit Martens* of *Gerrit Westendorp.* M *Depositie van Lammigje Smit.* N en O *Depositien van Jan Gerrits.*

III. Dat *Dr. Tuttel* mede als Kapitein onder de Oprichters van een Compagnie van de Burgers is ge-

STEEN-WYK.

Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.

geweest, zonder daer toe consent te hebben van zyn Hoogheid, en mede zonder consent van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie; en dat hy mede ordre heeft gegeven tot het roeren van den Trom, en 't omroepen van 't Billet en alternative Wacht te houden, gevorderd heeft.

Memorie over 't presenteren om alternative Wacht te houden, [zie ons V. Deel [1751], bladz. 741].

Examen van H. C. Fledderus, ad Art. 71. en 83—88.

P *Depositie van Jacob Bruinenburg*, in verbis, *dat Dr. de Bock hem verhaelt hadde*, *dat Dr. Tuttel Kapitein was.*

Q *Depositie van Dr. S. de Bock.*

R *Verbael wegens het roeren van den Trom*, en gezegde van Berent Vierhoven, *dat het deden op ordre van hunne Officieren, H. C. Fledderus Major, Dr. Tuttel Kapitein, enz.*

IV. Dat *Dr. Tuttel* op een laten avond mede geweest is ten huize van den Burgemeester Kroeven, toenmaels President, en van den zelven met bedreiginge Geld afgeperst heeft.

S *Raport van den President Burgemeester Kroeven.*

Examen van H. C. Fledderus, Art. 85.

V. Dat *Dr. Tuttel*, mede tegens die reeds by den Magistraet van Steenwyk geauthoriseerde Burgerwachte zich heeft zoeken in te dringen, en op het Raedhuis met zyn zoogenaemde Compagnie de Wachte alternative heeft willen houden.

Memorie over 't alternative Wacht houden, onder Art. III. aengehaeld.

Extract uit het Memoriael der Stad Steenwyk van den 15 November 1748, [Zie ons V. Deel [1751], bladz. 738].

G. VOGELZANG.

VI. Dat *Gerbrand Vogelzang* mede de qualiteit heeft aengenomen van Gecommitteerden uit de Burgery, en de Vergaderingen mede heeft doen be-

beleggen ten huize van Peter Wyben, het oproerig Requeſt heeft beteekend, en veele malen als Getuigen de Handmerken van andere heeft geatteſteert, en mede niet heeft geobedieert aen de Reſolutie van hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten.

STEENWYK.

Memorie der Beſchuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.

Stukken ſub N. II. aengehaeld.

Depoſitie van Wopke Jacobs, onder N. II. aengehaeld.

VII. Dat *Gerbrand Vogelzang*, mede als Vaendrig onder de Oprichters van een Compagnie uit de Burgers is geweeſt, zonder daer toe Conſent te hebben, of van zyn Doorl. Hoogheid, of van hun Ed. Mog. de Heeren Staten dezer Provintie, dat hy mede ordre heeft gegeven tot het roeren van een' Trom, en het omroepen van een Billiet, dat hy met een Piek gewapend, den Trom tot wervinge heeft laten roeren, tegens het verbod van den Magiſtraet, dat in zyn' naem mede beteekend is de Memorie, waer by de alternative Wacht gepretendeerd wierde.

Stukken ſub N. III. geallegeerd.

En byzonder de Verklaring *van den Gerechtsdienaer, te vinden achter het Document* R, *over 't roeren van den Trom.*

VIII. Dat *Gerbrand Vogelzang* op een laten avond, mede geweeſt is ten huize van Burgemeeſter Kroeven, toenmaels Preſident, en aen den zelven onder bedreiginge Geld afgeperſt heeft.

Stukken ſub N. IV. geallegeerd.

IX. Dat *Gerbrand Vogelzang* mede onder die gene zoude kunnen gerekend worden, dewelken hebben willen indringen, om tegens de geauthoriſeerde Burgerwachte te willen waken, alternative, met zyn Compagnie.

Stukken ſub N. V. geappliceerd.

X. Dat *Gerbrand Vogelzang*, op den 12 July 1748, zich geoppoſeert heeft de Billietten ter Inkwartieringe te reſpecteren, en voor de deure komende het volk te hoope en allarm geroepen heeft, en dat men de Klokke zoude trekken.

T *Raport van den Hopman Berghe.*

V De-

STEENWYK.

Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.

V *Depositie van Wopke Jacobs.*
X *Depositie van Tryntje Druivelmans.*
Y *Depositie van Josina Rhoda.*
Z *Depositie van Lysbeth Jans.*

XI. Het verdere malitieuse voornemen van *Gerbrand Vogelzang.*

AA *Attestatie van Albert Scheer.*

ALEXANDER PIETERSON.

XII. Dat *Alexander Pieterson*, mede Teekenaer van het tumultueuse Requeſt, ook de Burgerwachte in Steenwyk, door den Magiſtraet na voorgaende Publicatie ingeſteld, heeft geforceert, den Hopman aengetaſt, en met een ſcherp Inſtrument over de hand gekweſt.

BB *Rapport der Burger-Officieren.*

JAN THOMASZ.

XIII. Dat *Jan Thomasz* de qualiteit aengenomen heeft van Gecommitteerden uit de Burgerye, de Vergaderingen mede heeft doen beleggen ten huize van Peter Wyben, de eerſte geweeſt is in de tekeninge van het oproerige Requeſt, dat hy mede niet gepareerd heeft aen de Reſolutie van hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten, om op den 1 July te Kampen te komen.

Stukken ſub N. II. geallegueerd.

XIV. Dat *Jan Thomasz* mede in de Vergaderingen van den Magiſtraet, op den 12 November 1748, gekomen is om den Trom te rug te vorderen, en, zulks by den Magiſtraet geweigerd zynde, hy met een Stok gewapend by het roeren van den Trom geadſiſteert heeft, niet tegenſtaende het gedane verbod, dat hy mede geweeſt is op een laten avond ten huize van den Preſident Burgemeeſter Kroeven, om het Geld te vorderen, deszelfs kwaed voornemen indien 't Geld niet gezonden was.

Verbael wegens het roeren van den Trom, ſub N. III. aengehaeld.

Raport van den Preſident Burgemeeſter Kroeven, ſub N. IV. aengehaeld.

CC *Depoſitie van Philippus Smals.*
DD *Depoſitie van Hilligje Hendriks.*

HENDRIK DE BOER. STEENWYK.

XV. Dat *Hendrik de Boer* mede de qualiteit heeft aengenomen van Gecommitteerden uit de Burgerye, het oproerig Requeft heeft beteekent, en mede de Vergaderingen doen beleggen ten huize van Peter Wyben, en overzulks mede niet heeft gehoorzaemt, om op den 1 July te Kampen te komen. *Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.*

Stukken fub N. II. geappliceerd.

XVI. Dat *Hendrik de Boer*, onder de oprechters van een Compagnie uit de Burgers, is geweeft zonder Confent van de Ed. Mog. Heeren Staten of zyne Doorl. Hoogheid, dat hy mede ordre heeft gegeven tot het roeren van de Trom, en tegen het verbod van den Magiftraet de Trom heeft laten roeren tot wervinge, daer by affifterende met een Piek gewapend, dat hy mede de Memorie heeft beteekent, om met zyn Compagnie alternative, tegens die by den Magiftraet geprivilegeerde Wacht te willen waken, dat hy mede in den laten avond by den Prefident Burgemeefter Kroeven geweeft is, om onder bedreiging Geld af te perffen.

Dubbeld van de *Memorie* onder Art. II. aengehaeld.

Depofitie van Jacob Bruinenburg, onder Art. III. aengehaeld.

EE *Depofitie van Bartina van Hamingen.*

FF *Depofitie van Willem Byleveld.*

Depofitie van Dr. de Bock en Verbael wegens het roeren van de Trom, beide fub N. III. gealleguecrd.

Raport van den Prefident Burgemeefter Kroeven, onder Art. IV. gemeld.

Extract uit het Memoriael, onder Art. V. aengehaeld.

Examen van H. C. Fledderus, Art. 71.

PIETER VAN DER LICHT.

XVII. Dat *Pieter van der Licht* mede de qualiteit heeft aengenomen van Gecommitteerden uit de Burgery, de Vergaderingen ten huize van Peter Wyben mede heeft doen beleggen, het oproeri-

STEENWYK.

Memorie der Beschuldigingen tegen de Burger-Gecommitteerden enz.

ge Requeſt heeft beteekent, en vele malen de Handmerken van anderen heeft geatteſteert, en niet gepareert heeft om op de Reſolutie van hun Ed. Mog. te Kampen te komen.

Stukken ſub N. II. geallegueerd.

XVIII. Dat hy mede is geweeſt onder de Oprichters van een Compagnie uit de Burgers, zonder daer toe Conſent te hebben van zyn Hooghoid, of van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie, dat hy mede ordre heeft gegeven tot het roeren van de Trom, en tegen het verbod van den Magiſtraet de Trom heeft laten roeren ter wervinge, en daer by geaſſiſteert heeft gewapend met een Pick, dat hy mede de Memorie heeft beteekent, om met zyn Compagnie tegens de geauthoriſeerde Wacht, door den Magiſtraet der Stad Steenwyk, alternative Wacht te houden, en dat hy mede in den laten avond by den Burgemeeſter Kroeven, toenmaels Preſident, gekomen is, om onder bedreiging Geld af te perſſen.

Stukken ſub N. III, IV en V. aengehaeld.

ARENT VAN LUBEEK.

XIX. Dat *Arent van Lubeek* zich niet ontzien heeft, den Pander Gerrit Floris Poorte, (in functie wezende om den gearreſteerden Jan Stevens van Dolderſum in den arreſte te bewaren) ten huize van Peter Wyben te attaqueren, met den Stoel, daer hy op zat, om verre te loopen, en om te ſmyten; dien na den Pander te ſlaen, en met het hoofd tegens den grond te ſtooten.

GG *Relaes van den Pander.*
HH *Relaes van den Roode Roede.*
I I *Relaes van den Geauthoriſeerden Pander.*

ANDRIES VAN LUBEEK.

XX. Dat *Andries van Lubeek*, (fungerende Diacon, zynde Broeder van voorn. Arent van Lubeek) tuſſchen den 9 en 10 Juny mede preſent geweeſt is, toen H. C. Fledderus, in het midden van den nacht, veel volk heeft doen opkloppen

pen en verzamelen, alwaer toen geprojecteerd wierde, om ook ten huize van Jan van Lubeek, deszelfs Vader, de Glazen in te slaen, hem dan mede te nemen en tot andere huizen over te gaen. STEENWYK.

A *Depositien van Jacob Greve en Rutie Quint*, beide sub N. I. geallegueerd.

Examen van H. C. Fledderus, Art. 8.

De Stukken, tot deze Memorie van Beschuldiginge behoorende, luiden, zoo verre wy dezelven nog niet geboekt hebben, (het welk onder ieder Art. aengewezen is) dus:

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldiginge.

A *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 13 Juny 1748.

In pleno senatu.

A Verklaring van Jacob Greve.

Jacob Greve geciteerd zynde, heeft gedeponeerd, dat hy tusschen Zondag en Maendag nacht laetstleden, door Aeldert Veneman, anders Cleegien, den Knegt van H. C. Fledderus, is uit het Bedde geklopt, en aen hem gezegd, dat hy by Fledderus moest komen, om een Broek te maken.

Dat hy daerop naer het huis van Fledderus gegaen zynde en binnen komende, vond aldaer zitten te drinken Dr. Hilbrand Tuttel, en zyn beide Broeders, en den Diaken Andries van Lubek.

Dat hy vragende, wat 'er van zyn dienst was, Fledderus antwoordde, ik zal u straks helpen, en ondertusschen hem braef Drank, zoo Brandewyn als Wyn, toebragt, en in het gezelschap rond gedronken wierde.

Dat hy Deposant willende weg gaen, Fledderus eenig Porcelein en Glazen aenbragt, in de binnen Vensterbank neerzette, en tegen hem zeide, dat zy by hem de Glazen en dat Porcelein zouden in stukken slaen, daer toe grotelyks zelf aenzoek doende, of hem willende opmaken.

Dat hy weggegaen zynde, door denzelfden Knecht

STEEN-WYK.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

A *Verklaring van Jacob Greve.*

van Fledderus is weder te rugge gehaeld, en met een geheele koppel Volks derwaert gegaen, en weder te zamen in het huis van Fledderus gekomen zyn, alwaer aen alle, die met hem kwamen, wederom lustig en overvloedig drank, zoo Brandewyn, als Wyn, geschonken wierde.

Dat Fledderus alstoen wederom sterk verzocht dat men hem maer de Glazen zoude inslaen.

Dat hy en de anderen, die met hem gekomen waren, weg gegaen zyn en geraekt op de Wal, Fledderus en zyn Vrouw aldaer by hen gekomen waren, zeggende, waerom dat zy doch niet kwamen. En dat zy maer komen zouden, om hem de Glazen in te slaen, zeggende, gy Duivels durft doch niet.

Dat Fledderus vorders het Volk gedurig tergde en sarde, dat hem maer zouden aendoen.

Dat voorts aen hun te samen aldaer op den Wal door Fledderus en zyne Vrouw Drank toegebragt is geworden, gelyk aen hun op de Straten ook Drank door het Volk van Fledderus is omgedeeld.

Dat voorts dien nagt aen verscheiden Huizen geklopt is.

Dat hy ook met het Volk geweest is op den hoek van de Straet, by het huis van Hendrik Stevens, alwaer mede Drank geschonken is, zynde Fledderus aldaer ook tegenwoordig.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.* }

Jacob Greve, oud 36 jaer, geciteerd zynde, heeft, na dat hem vorenstaende informatien wederom waren voorgehouden, daer by gepersisteert, en dezelven, na voorgaende erinneringen van den Eed en straffe des Meineeds, in forma met Eede bevestigt. Steenwyk den 22 November 1748.

B *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

RUtte *Quint*, oud 33 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat hy in dezen Zomer, tusschen Zondag en Maen-

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. STEENWYK. B *Verklaring van Rutte Quint.*

Maendag, als wanneer de Switsers den zelfden Maendag hier binnen gekomen zyn, op de Straet staende met Roelof van Gunst, Albert Mandemaker of Douvelaer, Gerrit van Gunst, en Jacob Greve en Jacob Bastiaens.

Dat de Knegt van Fledderus, Aeldert Veneman genaemd, aldaer by hem gekomen is, zeggende dat Jacob Greve by zyn Heer komen moeste.

Dat Jacob niet anders wist, als dat hy de maet zoude nemen, daerop met den Knecht voornoemt is afgegaen, blyvende zy by den ander staen.

Dat Jacob Greve naderhand wederom by henlieden gekomen is, zeggende, de Kerkeraed is ten huize van Fledderus vergaderd, daer zal van de nacht wat wonders geschieden.

Zy gezamenlyk gegaen zyn op den Wal, achter het Huis en Hof van Fledderus.

Dat aldaer staende, uit het huis van Fledderus hun toegebragt is, eerst een Vles met Wyn, en naderhand een Vles met Brandewyn, dat zy t'zamen het een en andere opgedronken hebbende, daer door beschonken geworden zyn.

Dat de Huisvrouw van Fledderus eerst by henlieden op de Wal gekomen is, en daer na ook Fledderus zelve, dat de voorn. Vrouw alstoen henlieden aengemaend en verzocht heeft aen haer huis te gaen, om aldaer de Glazen in stukken te slaen en in het rumoer te smyten en het goed in stukken te slaen.

Dat hy niet zeker weet of Fledderus dit ook gezegt heeft.

Dat hy met Jacob Greve zulks geweigert hebbende, van den Wal zyn afgegaen, te gelyk met Fledderus, nemende den weg by het huis van Burgemeester Teltink, door een gedeelte van de Oosterstraet, omslaende by het huis van Jan van Lubek, langs de Markt, voorby het Raedhuis, tot aen het huis van Hendrik Stevens.

Dat aldaer stonden Jan Lubek en Tomas Machiels.

Dat zy toen nog een Vles met Brandewyn by

 zich

STEEN-WYK.

zich hadden, hen lieden uit het huis van Fledderus toegebragt.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

B *Verklaring van Rutte Quints*

Dat hy Getuige by het huis van Hendrik Stevens van dit Volk is afgeraekt, zonder daer weder by te komen.

Dat, terwyle op den Wal was, vernomen heeft dat de Knegts van Fledderus by de Straten liepen om menschen op te kloppen.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Bovenstaende depositie heeft de Deposant in forma met Eede bevestigt. *Steenwyk den 23 November* 1748.

C *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 23 November 1748.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

C *Verklaring van Roelof van Gunst.*

ROelof van Gunst, oud 26 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat hy op zekeren nacht met meer andere personen, als Jacob Greve, Jacob Bastiaens, Rutte Quint, Albert Douvelaer, Lucas Temps, op de Strate staende, aldaer kwam Aeldert Veneman, de Knecht van Fledderus, en zoo hy meinde ook de Zoon van Fledderus, eischende dat Jacob Greve met hem mogt gaen.

Dat Jacob Greve zulks gedaen hebbende, na verloop van eenigen tyd, terug keerende, aen hem gezegt hadde, dat hy schoone gelegenheid wist, om zoo veel te drinken als hun lustte, en overzulks hem zouden volgen, zonder te willen zeggen waer naer toe.

Dat de een dit aen den ander voortgezegt hebbende, zy daer op Jacob Greve zyn gevolgd, en gegaen op den Wal achter den Hof van Fledderus.

Dat zy met den anderen aldaer zyn blyven staen, doch Jacob Greve ingegaen was ten huize van Fledderus, en uitkomende, mede gebragt hadde een Flesse Wyn.

Dat

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Dat de Vrouw van Fledderus daer op ook buiten op den Wal by hen gekomen was met een Vles Brandewyn, dat zy gezamentlyk van dezen Drank hadden gedronken. STEENWYK.

C *Verklaring van Roelof van Gunst.*

Dat de Vrouw van Fledderus aen hunlieden aldaer op den Wal staende, had voorgestelt om eerst aen hun eigen huis de Glazen in te slaen, zulks gedaen zynde, dan haren Man mede te nemen, en te gaen aen het huis van Tuttel, daer ook de Glazen in te slaen en Tuttel mede te nemen; van daer over te gaen naer Jan van Lubek, aldaer het zelfde te doen; voorts naer Dnus Metelerkamp, om hem mede te nemen, dat Fledderus en de zynen het woord zouden doen, en dan eindelyk de huizen van de Heeren van den Magistraet aen te tasten, om hen te dwingen, dat den volgenden dag aen hunlieden een' Domine zouden geven.

Dat dit geschied is op dien nacht, toen den volgenden dag de Switsers hier binnen gekomen waren.

Dat Deposant en anderen zulks hebben verweigert.

Dat de Vrouw van Fledderus aen hem Deposant onder andere verzocht heeft om Douwe Gestema op te kloppen.

Dat de Vrouw van Fledderus onder anderen gezegt heeft, als het van dezen nacht niet geschied, dan is het gedaen, want morgen komen de Soldaten.

Dat Getuige en meer anderen gezegt hadden waer Fledderus was, en die zelve niet kwam, door haer geantwoord was, dat haer Man dan wel mede zoude komen.

Dat Getuige en anderen geantwoort hadden, dat men dan henlieden aerdig voor Rebellen zoude houden, indien zy zulks aenvingen.

Dat de Vrouw van Fledderus daer op niet geantwoort hadde.

Roelof van Gunst heeft zyn afgegeven Verklaring met Eede in forma bevestigd.

STEEN-WYK.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

D *Extract uit het Boek van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

D *Verklaring van Dirk Spanjert.*

Den 15 Juny 1748.

DIrk *Spanjert* geciteerd zynde, heeft verklaert: Dat hy met zyne Vrouw tusschen Zondag en Maendag nacht, als te bedde waren, aen Huis geklopt is.

Dat hy wakker wordende, een en andermael het kloppen onbeantwoord liet.

Dat het kloppen aenhoudende, hy riep wie 'er voor waren, en hem geantwoord is, dat moeste opstaen, en daer op vragende wat hy doen moest, gezegd wierd, dat moest opstaen om Wyn te drinken, en zoo hy meint, daer nevens verstaen te hebben by Fledderus, en dat gezegd is, wy willen een Dominé of Leeraer hebben.

Dat hy terug en in huis blyvende, andermael na verloop van een weinig tyds aengeklopt is, om op te staen, met bedreiging, zoo hy niet kwam, dat hem de donder zou halen.

Dat hy aen de sprake de Menschen, die hem klopten, niet kende.

Dat hy van zyn Vrouw uit 't Bed is opgestaen en de deure openende, gezien heeft dat binnen kwam Gerrit Leertouwer of Gerrit van Gunst, sprekende tegen hem als hier voren verhaeld.

Coss. { *Kroeven.* / *Teltink.* }

Dirk Spanjert, oud 56 jaren, geciteerd en aen hem bovenstaende informatien voorgelezen zynde, heeft daer by gepersisteert, en den Eed, ter bevestiginge van dien, in forma gepresteert. *Steenwyk den* 22 *November* 1748.

E *Verklaring van Elisabeth Greve.*

E ELisabeth *Greve*, de Vrouw van Dirk Spanjert, geciteerd, heeft verklaert in conformité als haer Man, en dat by de tweede kloppinge gehoort heeft dat 'er gezegd wierd, het zal wezen of het is om den Leeraer.

Dat

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. STEENWYK.

Dat echter niet verstaen is dat Fledderus genoemd is.

Elisabeth Greve, oud 57 jaren, geciteerd en aen haer het vorenstaende voorgelezen wezende, heeft daer by gepersisteert.

E *Verklaring van Elisabeth Greve.*

F *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 11 Juny 1748.

In pleno Senatu.

F *Verklaring van Thomas Machielsz.*

THomas Machiels van Gerichtswegen geciteerd en gecompareerd zynde, heeft verklaert:

Dat hy tusschen gepasseerden Zondag en Maendag, in de Molenstraet, des nachts omtrent een uur, eenig rumoer en samenrottingen van Menschen hoorende, uit den Bedde was opgestaen en voor zyn deur komende, daer omtrent hadde gevonden aen het hoofd Harmen Coops Fledderus en zyn Zoon Allardus, Hendrik de Vries, nevens Hendrik Kuper, den Knecht van Fledderus en Rutte, den Zoon van Klaesjen Reuvers.

Dat deze Knecht Hendrik vroeg aen den Deposant, of hy met hun wilde gaen, dat zy een geheel Complot hadden op den Wal by het Spinhokke.

Dat hy Deposant antwoordde, daer mede niet te doen te willen hebben.

Dat Fledderus hem Deposant ook hadde toegeroepen, dat hy by hem zoude komen, en hy zulks weigerende, Fledderus geantwoort hadde, als hy niet mede wilde gaen, dat hem dan de Duivel zoude halen.

Dat verders onder den hoop gezegd is, dat zy by de deuren zouden omkloppen, alle die dan niet mede wilden, dat zy die by de hairen zouden uittrekken.

Dat aen het huis van Jan Tabak, aen het Venster door Hendrik Kuper geklopt is.

Dat Jan Tabak daerop ten Venster uitziende,

Hen-

STEENWYK.

F *Verklaring van Thomas Machielsz.*

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Hendrik Kuper zeide, dat hy by Fledderus moest komen.

Dat Jan Tabak daer op vroeg, wat zal ik doen? en Hendrik antwoordde, dat weet ik niet.

Dat Jan Tabak toen voor de deure komende, gegaen is tot voor de deure van Hendrik Stevens, alwaer verscheiden Volk by den anderen stond, waer onder Fledderus, Jacob Snyder en anderen, makende die beiden eenige gasconnades, als of zy vechten wilden.

Dat onder dat Volk gezegd wierde, dat men maer eerst zoude gaen aen het huis van Fledderus, daer na van Tuttel en van daer na Jan Lubek, en zoo voort.

Dat deze hoop Drank by zich hadde, en gezegd wierde, die Drank hebben wilde, konde komen op de hoek van de Oosterstraet, by het huis van Elias Krop, dat daer Drank genoeg zoude wezen.

Dat deze hoop eindelyk scheidende, gaende gints en herwaerts, hy Getuige van verre volgde tot na de Woldpoort, tot aen de Bank van Leeninge.

Dat gehoort heeft dat aldaer op de deure van Femme Vrerie, en op andere deuren geklopt en met Steenen gesmeten is.

Dat hy met Jan Tabak te rugge keerende uit de Woldstraet gezien heeft, dat Allardus Fledderus wakker gescheld heeft aen de deure van Gillis van Randen.

Dat mede gehoort heeft dat Snyder Jacob of Jacob Greve gezegt heeft, dat hy ook Dnus Metelerkamp geklopt hadde, met byvoeging, dat hy goeden grond hadde.

Dat gezien heeft dat Dnus Metelerkamp en zyn Vrouw des tyds extraordinair vroeg op waren.

Dat hy naderhand nog wel eenig tumult hier en daer met kloppen en smyten gehoort heeft, doch niemand gezien.

Dat op den hoek, by het huis van Hendrik Stevens

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. | STEENWYK.

vens onder den hoop gezegd wierde, dat de Zoons van Tuttel 'er ook waren.

Coss. { *Teltink.* / *Bernards.*

F Verklaring van Thomas Machielsz.

Thomas Machielsz, oud 50 jaren, geciteerd zynde, doch wegens indispositie het Bedde houdende en mitsdien niet kunnende compareren, heeft het Gericht zich derwaerts vervoegt, en aen den Deposant de hier vorenstaende informatien voorgehouden, en dezelve na erinneringe van den Eed en straffe des Meineeds, met solemnelen Eede in forma bevestigt. *Steenwyk den* 22 *November* 1748.

G *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 11 Juny 1748.

In pleno Senatu.

G Verklaring van Christiaen Machielsz.

CHristiaen Machielsz geciteerd zynde, verklaert: Dat hy, als Ratelwacht, tusschen Zondag en Maendag nacht de ronde doende in de Gasthuisstraet, en komende omtrent de deure van Jan Vos, eenige Menschen by den anderen heeft vernomen.

Dat onder anderen kende daer by te wezen Jacob Greve of Snyder Jacob, Hendrik Kuper, de Zoon van Basten Ale, met een Stok en Rutte, de Zoon van Klaesjen Reuvers en meerder Volk.

Dat deze hem vernemende, zeiden daer is Christ, en onder den anderen zeiden, hy heeft maer een Ooge, hy kan doch niet zien, en door anderen weder gezegd wierd, hy ziet met het ander Ooge scherper.

Dat gezegd wierde dat de Zoons van Tuttel 'er ook by waren.

Dat deze hoop vooruit loopende naer de Poort, geklopt hebben aen het huis van Albert Pelwerker.

Dat hy gezien heeft dat deze zelfde hoop aen de Poort terug komende, naer de Markt liepen.

Dat

STEENWYK.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Dat hy verder gezien heeft, dat ook door eenig Volk op de deure van Jan Dirks of Jan Mettres geklopt heeft.

G *Verklaring van Christiaen Machielsz.*

Dat hy des morgens naer huis van de Wacht keerende, in de Woldstraet aentrof Jacob Snyder met Rutte, beide beschonken, zeggende, dat zy by Fledderus Brandewyn, Genever en Wyn gedronken hadden, dat 'er braef vol-op was.

Dat Hendrik Kuper 'er ook bykomende, zeide tegen Jacob Snyder, dat hy eens by myn' Heer Fledderus komen moest, maer het zal doch nu niet lukken.

Dat hy Fledderus en de Vrouw 's morgens omtrent twee uren op de Stoep heeft zien zitten.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Christiaen Machielsz, oud 49 jaren, geciteerd en hem vorenstaende afgegeven informatien voorgelezen, heeft daer by gepersisteert, en dezelve na voorgaende errinneringe van den Eed en straffe des Meineeds, in forma met Eede bevestigt. *Steenwyk den* 22 *November* 1748.

H *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 25 Juny 1748.

H *Verklaring van Jacob Bastiaensz.*

Jacob Bastiaensz, oud 18 jaren, zich generende met Baerdscheren, geciteerd zynde, heeft gedeponeert:

Dat hy, nevens Ruth, Snyder Jacob, Roelof Leertouwer, Albert de Mandemaker, Gerrit Leertouwer, den Zoon van Louis Jante, Lucas genaemd, tusschen gepasseerden Zondag en Maendag nacht, veertien dagen geleden, voor de deure zynde van Peter Run, van daer zyn gegaen naer den Wal en gekomen zynde achter, by of omtrent den Hof van Fledderus, aen hun door Aeldert, den Knegt van Fledderus gevraegt is, of eens te drinken wilden hebben, en toen aen hun gegeven is, eerst een Vlesse Wyn, en toen een

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. een Vlesse Brandewyn, die zy op den Wal dronken. STEENWYK.

Dat de Vrouw van Fledderus aldaer ook by hen gekomen is.

H Verklaring van Jacob Bastiaensz.

Dat Fledderus daer ook by komende aen zyne Vrouw vroeg, wat zy by deze Manlieden deden, zy antwoordde, mag ik ook niet eens by de Manlieden wezen? Fledderus antwoordde, wat zult gy by dat Volk doen?

Dat Fledderus met de Vrouw daer na van hun zyn afgegaen.

En zylieden de Straten deurgaende, Fledderus in de Woldstraet hun ontmoet was, verzeld met Arent ten Veen, en aen hen gegeven hadde een Sesthalf met een Dubbeltjen, om te verdrinken.

Eindelyk weder op den Wal kwamen en geraekten voor den Hof van Fledderus, dezelve in zyn Hofdeure stond, vroeg waer zy heen zouden?

Dat toen deszelfs Zoon Allardus verzocht, dat in huis wilden komen, waerin ook door den Hof ingegaen zyn, Fledderus vroeg wat zy hebben wilden? zy antwoorden, wy meenden dat wy nog eens drinken zouden, en Fledderus daer op voegde, neen; waerop zy weg gaende, dezelve Allardus verzocht, dat niet mogten weggaen, maer blyven zouden.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Jacob Bastiaensz, oud 18 jaren, geciteerd en aen hem bovenstaende verklaringe voorgehouden wezende, heeft daer by gepersisteert, en dezelve in forma met Eede bevestigt. *Steenwyk den* 22 *November* 1748.

I *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

I Verklaring van Klaes Osse.

K*Laes Osse*, oud 57 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat op den 26 Juny 1748, de Knecht van Fledderus, met name Klaes Veneman, aen zyn huis gekomen was, des avonds, ongeveer tien uren, ten zynen huize komende, gezegt heeft, of hy

en

STEEN-WYK.

I *Verklaring van Klaes Offe.*

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

eens aen hun huis by zyn Heer geliefde te komen.

Dat hy vragende wat daer doen zoude? ten antwoord bekwam, dat aldaer een Brief was te teekenen.

Dat hy daerop antwoordde dat naer Bed gingen, en van avond niet konde komen, de Knecht weggegaen is.

Dat een weinig daer na, de Dochter van Fledderus was gekomen en gezegd, of hy Deposant eens aen haer huis wilde komen, om dat ik een goed Vriend van haer Vader was, en hy my dit nog eens liet zeggen, de Dochter antwoordde, dat hy Deposant al te Bed was.

Dat Donderdag den 27, de Dienstmaegd van Jacobus Dyxhoorn tweemalen aen zyn huis geweest was, om hem Deposant te verzoeken, ten huize van Dyxhoorn te komen.

Dat Deposant in den Hof wezende, van daer door zyne Huisvrouwe is te huis ontboden.

Dat Deposant daer op ten huize van Dyxhoorn gegaen zynde, daer present waren Fledderus en Dr. Tuttel, en Dyxhoorn voornoemd.

Dat Fledderus aen hem overreikte een Request om te teekenen.

Dat Fledderus hem de Copie te voren lezende, terwyl Deposant het Origineel las.

Dat hy Deposant te verstaen gaf, dit Request niet te teekenen, ter oorzake Roomsch of Paepsch was, en daer in geen recht of stem had, volgens de Wetten van den Lande.

Dat ter dezer zake over en weer, nadere redenen gewisseld zynde, om den Deposant tot de teekeninge over te halen, hy eindelyk zeide, zich daer op eerst nader bedenken moest, en zoo weg gegaen is.

Dat hy Deposant uit den huize tredende, de Vrouw van Dyxhoorn zeide, dat hy Deposant zich beter vry praten konde, dan haer Man, voegende Dyxhoorn daer by, dat hy ook wel wenschte om 20 Guldens niet geteekent te hebben.

Dat tegen den avond de Knecht van Fledderus we-

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

STEENWYK.

weder aen zyn huis is gekomen en gezegt heeft, als hy Deposant goed Prins was, dan moest komen aen het huis van Peter Wyben en teekenen het Request.

I. *Verklaring van Klaes Osse.*

Dat Deposant daer op geantwoord heeft, dat hy goed Prins was, maer met hun Request niet te doen hadde en hem dat niet raekte.

Dat voor weinige dagen, ten huize van hem Deposant gekomen is Roelof Nessink.

Dat onder henlieden discours gevallen wezende, over de hier in zwang gaende oproeren, byzonder betreffende de zaken, welke tegen de Burgerwacht ondernomen was, Roelof Nessink zeide, dat 'er nog Doodslagen van zouden komen.

Dat als Gillis van Randen de jonge, met twee gebroken Beenen 'er afkwam, dan wel te vreden zyn mogte, en dat ook in de Lakenwinkel van van Randen een bezoek of storm zoude gedaen worden, om die te plunderen, of dat daer op aen wilden om te plunderen. *Den* 23 *November* 1748.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Klaes Osse, geciteerd en bovenstaende verklaringe aen hem zynde voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en dezelve met Eede, volgens het Formulier der Roomschgezinden van de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie voorgeschreven als Roomschgezinde, in forma gepresteert.

K *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 12 July 1748.

K *Depositie van Wopke Jacobs.*

W*Opke Jacobs*, geciteerd zynde, heeft bericht dat hy door den Koster Dentelius gebruikt word om de Klokken te luiden, dagelyks op de gewoone uren.

Dat hy dezen voormiddag ten huize van Gerbrandus Vogelzang, zyn gewone werk verrigtende en op eenig gedruis voor de deure komende, gehoort heeft, dat 'er geroepen wierde, dat de

STEENWYK.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

K *Depositie van Wopke Jacobs.*

Klok zoude worden getrokken, hy aenstonds de Sleutels gebragt heeft aen het huis van den Koster.

Dat hy door Gerbrandus Vogelzang, Dyxhoorn, Hendrik de Boer, Jan Meisters, Jan Thomasz, Dr. Tuttel, Fledderus en Pieter van der Licht aengesteld is, en ook zich heeft laten gebruiken, om uit haren naem de Burgers en Inwoners by de Huizen rond te gaen en aen te zeggen, dat zy by deze Gecommitteerden moesten komen, om te teekenen een Request aen den Magistraet.

Dat hy ook deze aenzage gedaen heeft diverse reizen.

Dat Klaes Veneman zulks insgelyks en dezelve aenzeggingen gedaen heeft.

Dat als op de aenzage deze of gene niet verscheen, en de Gecommitteerden dan op een' anderen dag weder vergaderd zynde, hem ook wel geordonneerd is, die zelfde personen nader aen te zeggen, dat komen moesten om te teekenen.

Dat by het doen van de aenzage, hem belast was te melden, dat alle die goed Prins gezind waren, moesten komen om het Request te teekenen ten huize van Peter Wyben.

Dat hy ook de verbodinge gedaen heeft als de Gecommitteerden stonden of zouden vergaderen.

Dat Fledderus en ook wel iemand van de andere Gecommitteerden, deze verbodinge te doen, hem belast hebben, en hy dit dan ook verrigt heeft.

Dat hy het Request mede heeft beteekent, doch den inhoud daer van niet verstond, alzoo het zelve aen hem niet was voorgelezen, zynde zulks toen hy teekende, aen anderen voorgelezen geweest en dat Fledderus het zelve in handen hadde.

Dat hy, na dat reeds geteekent hadde, wel op andere tyden present is geweest ten huize van Peter Wyben.

Dat Fledderus en Dr. Tuttel het Request aen

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

vele Menschen, aen wien hy de aenzage gedaen hadde, voorlazen.

STEENWYK.

Het vorenstaende aen *Wopke Jacobs* voorgelezen, heeft daer by gepersisteert.

K *Depositie van Wopke Jacobs.*

L. *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 8 October 1748.

L *Depositie van Gerrit Martens.*

GErrit Martens, wonende in de Oosterstraet, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat hy in de Maend van July 1748, wetende zich tegenwoordig den precisen dag niet te binnen te brengen, uit den name van H. C. Fledderus, door eenen van zyn Knechten is ontboden, om te moeten komen ten huize van H. C. Fledderus.

Dat hy, daer te gaen, niet hebbende durven ontzeggen, wegens de dreigementen die rondsom verspreid wierden, zich derwaert begaf, en achter tot den Hof in 't huis van Fledderus gegaen is.

Dat hy binnen gekomen zynde, aldaer nevens Fledderus vond Jan van Lubek en Hendrik Meisters.

Dat Fledderus zeker Geschrift, bevattende het Verkiezen van een' Predikant en doen van Rekeningen, en andere zaken meer bevattende, heeft voorgelezen en verzocht het zelve mede door hem mogte beteekend worden.

Dat Fledderus ondertusschen zeggende, zoo 'er eenigen waren, die niet mogten willen teekenen, dezelve mogten zien wat hun overkwam, en dat zy dezulke daer toe wel zouden noodzaken of doen doen.

Dat hy ondertusschen tot de teekeninge niet genegen, en voor kwade gevolgen beducht, ter oorzake reeds in voorgaenden tyd hem molest gedaen was, dit Geschrift beteekent hadde.

Dat Fledderus dien na opstaende, zeide, dat hy naer Dominé Metelerkamp gaen zoude, om zyn Eerw. daer over te spreken.

STEENWYK.

L Depositie van Gerrit Martens.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Dat Fledderus na verloop van eenigen tyd uitwezens te rug kwam, en opentlyk zeide, dat Dom. Meteler-kamp het opstel goed vond, en mede zoude hebben beteekent, indien niet van huis moeste den volgende morgen.

Dat ondertusschen ten huize van Fledderus zyn ingekomen Gerrit van Oort, Bartelt Mulder en Jannes Broese.

Dat aen hem een Pyp Tabak en een Glas Bier is gepresenteerd.

Dit aen Deposant voorgelezen heeft, daer by gepersisteert.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Gerrit Martens, ongeveer 64 jaren oud, geciteerd en vorenstaende verklaringe voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en dezelve in forma met Eede, volgens het Formulier aen de Roomschgezinden voorgeschreven, geconfirmeert en bekragtigt. *Den* 22 *November* 1748.

M *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Den 27 November 1748.

Coss. { *Teltink.* *Bernards.*

M Depositie van Lammigje Smit.

LAmmigje Smit, Dochter van Harm Smit, oud 22 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert, dat in dezen Zomer, ten haren huize was gekomen de Knecht van H. C. Fledderus, met name Klaes Veneman.

Dat zy Deposant naer voren gaende en in 't Voorhuis komende, hy Klaes Veneman tegen haer zeide, te komen uit ordre van gemelden Fledderus, om aen haer Vader Harm Smit aen te zeggen, dat hy voort komen moest ten huize van Peter Wyben, om zeker Request te teekenen.

Dat zy Deposant daerop aen Klaes Veneman antwoordde, dat haer Vader niet in huis, maer in

den

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. STEENWYK. M *Depositie van Lammigje Smit.*

den Hof was, en dat dezelve als een oud en zwaklyk Man zynde, zich met zulk slag van zaken ook doch niet wilde moeien of dagt op te houden.

Dat Klaes Veneman daer op zeide, als uw Vader dat niet wil doen, dan mag hy zien wat hem dan overkomt.

Dat zy Deposante daer op aen Klaes Veneman ten antwoord gaf, dat moet dan gaen, zoo als het best kan.

Dat alstoen Klaes Veneman weggegaen zynde, op een anderen volgenden dag wederom aen haer huis gekomen was, met dezelve boodschap en uit dien zelfden naem en ordre als hier boven gemeld, doch dat zy wederom daer op geantwoord hadde, dat haer Vader zulks echter niet wilde of gedagt te doen.

Dat daerop Klaes Veneman is weg gegaen en geen vervolg op gekomen was.

Dat zy voorts, voor eenige dagen geleden, geweest zynde ten huize van Jan Nyenhuis, deze aen haer verhaelde, dat een stuk of zes personen, onder de zoogenaemde Kompagnie van H. C. Fledderus, op haer Broer Roelof Smit des avonds pasten om hem te willen betrekken.

Dat hy Jan Nyenhuis haer daer voor waerschouwde, om wat voorzichtig en op zyn hoede te zyn.

Dat deze dreigementen naer zyn zeggen voortkwamen, ter oorzake hy Roelof Smit, zich begeven hebbende onder de Burger-Kompagnie van den Burgemeester Ram, daer voor alles zocht te beschikken, voegende hy Jan Nyenhuis daer by, wat heeft uw Broer Roelof daer voor zoo uit te komen.

Bovenstaende Verklaringe aan *Lammigje Smit* zynde voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en dezelve met Eede in forma bekragtigt, datum als boven.

STEEN-WYK. N *Extract uit het Protocol van Criminele zaken der Stad Steenwyk.*

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Den 5 November 1748.

N *Eerste Depositie van Jan Gerrits.*

JAn Gerrits, Burger dezer Stad, van competenten ouderdom, ten dienste van de Justitie geciteerd zynde, heeft verklaert.

Dat hy gepasseerden Saturdag, acht dagen geleden, was geweest by Alexander Pieterson, om zich aldaer te laten raseren.

Dat 'er tegenswoordig waren Geugjen Glastra en Geugjen Andries.

Dat Alexander Pieterson hem en de beide anderen hadde voorgestelt, en verzocht dat dienst mogten nemen onder den Kolonel of Oversten Fledderus.

Dat Geugjen Glastra geantwoord hadde mede te zullen dienen, en Geugjen Andries zulks over te laten aen de jonge Maets.

Dat hy geantwoord hadde geen dienst te willen nemen.

Dat Alexander Pieterson onder anderen tegens Geugjen Andries, als hy den dienst te nemen afsloeg, te gemoet voerde, dat hy hem zulks gedachtig zoude wezen.

Coss. { *Kroeven. Teltink.*

Jan Gerrits, oud ongeveer 30 jaren, geciteerd en aen hem bovenstaende verklaringe zynde voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en als van de Roomschgezinde Confessie zynde, dezelve met Eede in forma, naer het formulier van Eede, den Roomschgezinden voorgeschreven, bekragtigt en geconfirmeert den 22 Nov. 1748.

O *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 22 November 1748.

JAn Gerrits, geciteerd zynde, heeft by wyze van Informatien verklaert, dat hy ongeveer een week of drie geleden, in den avond geweest

is

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. is ten huize van de Weduwe Hendrik Dieſt, met voornemen om aldaer een Kopjen Koffy te drinken. STEENWYK.

Dat aldaer mede preſent was Lucas Arensbergen, dewelke insgelyks aldaer mede Koffy dronk.

O. *Tweede Depoſitie van Jan Gerrits.*

Dat tuſſchen hem Depoſant en Lucas Arensbergen diſcours vallende, over het gene door de Gecommitteerden tegens den Magiſtraet wierde aengevangen, hy Depoſant te kennen gaf, in zulke zaken zwarigheid te maken, en dat zulks ook naer zyn gedachten te verre ging.

Dat Lucas Arensbergen daer op hem te gemoet voerde, dat de Gecommitteerden zich zoo vaſt aen malkanderen verbonden hadden, om dat geen zy onder handen hadden uit te voeren, dat zy goed en bloed voor malkander zouden opzetten.

Coll. { *Kroeven.* / *Teltink.*

Bovenſtaende verklaringe aen *Jan Gerrits* voorgehouden zynde, heeft daer by geperſiſteert en het zelve met Eede in forma bekragtigt, datum als boven.

P *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 5 November 1748.

In pleno Senatu.

JAcob Brunenberg, Burger in Steenwyk, van competenten ouderdom, ten dienſte van de Juſtitie geciteerd zynde, heeft verklaert.

P *Depoſitie van Jacob Brunenberg.*

Dat hy voor eenige weinige dagen geleden, ontboden was om te komen ten huize van Dr. de Bock, door Chriſtiaen zyn Knecht of Oppaſſer.

Dat hy zich derwaerts vervoegt hebbende, dezelve Dr. de Bock hem voorgelezen hadde een Geſchrift, waer by hy Dr. de Bock was aengeſteld tot Onder-Lieutenant van de Compagnie uit de Burgerye.

Dat dit Geſchrift beteekend was door Alexander Pieterſon, als Onder-Officier, Salomon Arens-

STEEN-WYK. P Depositie van Jacob Brunenberg.

rensbergen, als Corporael, en Lucas Arensbergen en nog een andere.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Dat Dr. de Bock hem verder gezegt heeft, dat Fledderus Overste of Kolonel, Dr. Tuttel Kapitein, Hendrik de Boer Lieutenant, en van der Licht of Vogelenzang Vendrig, en Jannis Cristoffels Wachtmeester wezen zoude.

Dat Dr. de Bock hem hadde voorgestelt, en trachten te bewegen, om ook onder deze Compagnie dienst te nemen, doch dat hy zulks afgeslagen hadde.

Coll. { *Kroeven.* *Teltink.*

Jacob Brunenberg, oud in 't 28 jaer zyns ouderdoms, geciteerd, en aen hem vorenstaende verklaringe zynde voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en dezelve met Eede in forma bevestigt, den 22 November 1748.

Q *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

[Eerst stond de Acte van Aenstellinge van Dr. de Bock als Sous-Lieutenant, zie ons V. Deel [1751], bladz. 533].

Q Depositie van Dr. S. de Bock.

DEn 8 November 1748, Dr. *Stephanus de Bock* ten dienste van de Justitie geciteerd zynde, heeft verklaert, dat hy ontboden was geweest ten huize van Peter Wyben, alwaer tegenswoordig waren Harmen Coops Fledderus, Dr. Tuttel, Hendrik de Boer en meer anderen, zich gequalificeert hebbende gecommitteerd uit de Burgery.

Dat Harmen Coops Fledderus hem hadde aengezocht om Sous-Lieutenant te willen wezen van de Burgery.

Dat hy zulks aengenomen hebbende, door Fledderus aen hem was overhandigd, dit alhier vertoonde originele geteekende Geschrift. Hier van Copy genomen zynde, is het orginele aen den Deposant te rug gegeven.

R Den

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Den 12 November 1748.

STEENWYK.

In pleno Senatu.

R *Verbael wegens het roeren van den Trom.*

AEn den Magistraet bericht wordende dat by der Straten een Tamboer met slaende Trom omging, en door een' tweeden zeker Billiet afgeroepen wierde, is de Gerechtsdienaer Jan Santink gezonden, om deze personen aen te kondigen, dat aenstonds zich op den Raedhuize moesten vervoegen, dewelke verschenen en ondervraegd zynde, is daer van het volgende Verbael gezonden.

Hermannus Peters, de Zoon van Peter Herms, en Berent Vierhoven, de Zoon van Jannes Vierhoven, zich dezen voormiddag met slaende Trom op de straten bevindende, heeft Berent Vierhoven dit Billiet omgeroepen, en hebben beide gezegt, dat zy zulks deden op ordre van hunne Officieren, H. C. Fledderus a's Major, Dr. Tuttel als Kapitein, Pieter van der Licht Kapitein-Lieutenant, Hendrik de Boer Lieutenant, Dr. de Bock Sous-Lieutenant, en Gerb. Vogelenzang Vendrig. Deze voornoemde Hermannus Peters en Berent Vierhoven gedimitteerd, doch de Trom en het Billiet by den Magistraet aengehouden wezende, zyn aenstonds in de Vergaderinge by ons ingetreden Harmen Coops Fledderus, Jan Thomasz, Dr. de Bock en Gerbrandus Vogelzang, voerende H. C. Fledderus het woord, en gaven te kennen, dat zy een Compagnie uit de Burgers hadden opgericht, en ten dien einde door hunne zoogenaemde Tamboers hadden laten omtrommen, dat zoo iemand dienst wilde nemen onder de Compagnie, ter eere van zyne Hoogheid opgericht, zich dezen namiddag konden vervoegen ten huize van Peter Wyben op een half vat Bier, om aldaer hunnen naem op te geven; dat ter oorzake de Trom by de Magistraet was aengehaeld, eischte dat aen hun dezelve zoude worden overgegeven en uitgereikt, en zoo de Magistraet zulks weigerde aen-

STEEN-WYK.

R *Verbael wegens het roeren van de Trom.*

Stukken behorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

ftonds te doen, dat zy dan, dien ongeachtet, aenftonds wederom een weede Trom zouden doen by der ftraten flaen tot dat zelve einde; waerop door den Magiftraet geantwoord is, dat het flaen van een Trom en het werven buiten kennis van den Magiftraet ongepermitteerd zynde, hun Ed. Achtb. daerom de Trom hadden weggenomen, en niet zouden befluiten kunnen de Trom te reftitueren, om alzoo onordentelykheden te weeren.

„ *Billiet.*

„ Al de genen die luft heeft om te dienen, „ ter eere van Zyn Doorl. Hoogheid, onder „ de Compagnie van Oranje, word vriendelyk „ verzocht t'avond op een half vat Bier, ten hui„ ze van Peter Wyben, 12 November 1748 ".

(Het Relaes der Gerechtsboden was.)

Relatere ik ondergefchreven dat op den 12 November 1748, des voormiddags ongeveer elf uuren, uit ordre van den Magiftraet van Steenwyk, aen Mannus Peters en Berent Vierhoven, die door de ftraten gingen Trom flaende, en dan een Gefchrift aflezende, hebbe aengekondigt, dat zy beide met de Trom en dat Gefchrifte, zich moeten vervoegen aen het Raedhuis, waer op zy beide mede gingen; Dat komende voor het Raedhuis, my daer te gemoet zyn gekomen Harmen Coops Fledderus, Gerbrand Vogelenzang, Dr. Stephanus de Bock, Hendrik de Boer en andere, zeggende Harmen Coops Fledderus tegens gemelden Mannus Peters en Berent Vierhoven, dat zy eerft de Trom zouden wegbrengen; waerop ik gemelde Fledderus antwoordde, dat ik hun uit ordre van den Magiftraet aengekondigt hadde, dat zy met de Trom en dat Gefchrift beide op het Raedhuis moeften komen, waer op Fledderus een en andermael, met herhalinge en onder meer andere woorden zeide, dat zy eerft de Trom zouden weg brengen, waer op ik wederom

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. om tegens meergemelden Fledderus zeide, gelyk ik reeds gezegd hadde, dat ik hun uit ordre van den Magistraet aengekondigt hadde, dat zy met de Trom en dat Geschrifte beide op het Raedhuis moesten komen; Doch indien hy zulks met geweld wilde keeren, ik daer tegens niet doen konde, zeggende eindelyk Fledderus, dat hy daer tegens protesteerde, gaende ik vervolgens met hun beide op het Raedhuis.

STEENWYK.

R *Verbael wegens het roeren van den Trom.*

(*Geteekend*)

JAN SANTINK.

Den 12 November 1748, ongeveer des middags om twaelf uuren, zyn wy ondergeschreve op ordre en uit name van de Heeren van den Magistraet, gegaen ter zyden of omtrent achter het huis van Meine Jans, en aldaer aengetroffen H. C. Fledderus, Hendrik de Boer, Gerbrand Vogelenzang en van der Licht, ieder voerende of dragende een Piek, en Dr. de Bock en Jan Thomasz elk met een Rotting, by zich hebbende twee Jongens, waer van de een Uitroeper en de ander de Tromroerder was, en als doen uit ordre en name als voorsz. de aenspraek aen voornoemde zes personen gericht, met te zeggen, dat nogmalig het roeren van de Trom by de straet kwame te interdiceren, daer op door H. C. Fledderus is geantwoord, het is goed, of het is wel, wy nemen het Exploict aen, en dien na hun mars vervolgende met slaende Trom.

(*Geteekend*)

JAN SANTINK.

S *Den* 13 *November* 1748.

BUrgemeester Kroeven heeft aen den Magistraet dit volgende raport gedaen, en schriftelyk overgegeven.

S *Raport van den President Burg. Kroeven.*

Op den 12 November 1748, des avonds kwartier voor negen uuren, zyn ten mynen huize gekomen H. C. Fledderus, Pieter van der Licht, Gerbrand Vo-

STEEN-WYK.

S Raport van den President Burg. Kroeven.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Vogelenzang, Jan Thomasz, Dr. Hillebrand Tuttel en Hendrik de Boer, waer von zommige omhangen waren met een Oranje Charpe, zeggende dat zy uit den naem van verscheide menschen, ten huize van Peter Wyben vergaderd en by een zynde, van my als Burgemeester in der tyd eischten, dat de Magistraet aen hun zoodanigen Tromme, als hunlieden dezen morgen van Gerechts wegen was ontnomen, zoo aenstonds zoude moeten restitueren of geld, ter somme van acht Caroli Guldens, door henlieden daer voor betaeld, met bedreiginge, dat in gevalle de Magistraet daer in difficulteerde, zy voor de gevolgen niet wilden instaen, en de onheilen daer uit kunnende en notoir zullende voortkomen, te keeren.

Dat zy daerop ook aenstonds antwoord verwachteden, en zulks binnen den tyd van een half uur, met byvoeging, dat zy zich omtrent het roeren van de Trom responsabel stelden. Waerop ik antwoordende, dat dit voorstel aen my te later en ongewoner tyd geschiede, daer van op morgen zoude kennis geven aen den Magistraet.

Dat Fledderus en andere voornoemde personen, hunnen eisch andermael met grootere drift en onbescheidenheid tegens my herhalende, en op myn gegeven antwoord niet willende berusten, ik als toen hun heb geantwoord, over een half uur, volgens hun voorstel en eisch, myn antwoord aen hun zoude laten toekomen.

Dat Fledderus en de andere personen, daer op van my afgegaen zynde, ik in alles overwogen hebbende, de animositeit welke zy in hunne gehoudene Conduite betoonden, derhalven ter oorzake van den aenstaenden nacht, en om de menigte, waer mede voornoemde personen myn huis kwamen in te dringen, en om de gedreigde insultes voor te komen, welke geweldadig te resisteren myn hoge jaren, niet toelieten en andere Burgeren daer toe te hulpe roepen, niet alleen een groote confusie in de Stad, maer daer uit een bloed-

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. STEENWYK.

bloedbad zoude hebben ontstaen; zoo is het dat ik aenstonds besloten, en om die redenen myn Dienstmaegd gezonden hebbe met acht Caroli Guldens, dewelke die somme ten huize van Peter Wyben gebragt, en dezelve aen Harmen Coops Fledderus en zyne Compagnons overgelevert heeft, die zulks aengenomen hebben; waerop gedelibereerd zynde, is goedgevonden, met verzendinge van het geteekende Raport, daer van by Missive aen hun Ed. Mog. de Heeren Gedeputeerde Staten kennis te geven.

S *Raport van den President Burg. Kroeven.*

T *Den* 12 *July* 1748.

T *Raport van den Hopman Bergbe.*

DE Heer Hopman *Bergbe*, commanderende Officier van het Guarnisoen dezer Stad, heeft gerapporteert en kennis gegeven.

Dat *Gerbrandus Vogelenzang* by zyn Wel Ed. was gekomen, zeggende op een impertinente wyze, dat hy het Billiet, om twee man uit het ingekomen Detachement in te nemen, niet gedachte of wilde respecteren.

Dat hy de manschap hadde afgewezen, met byvoeginge, dat hy geen andere inkwartieringe zoude lyden, ten zy direct de ordres van den Heere Prins van Oranje daer toe kwamen.

Dat de Burgerye de Logementen zouden bezorgen, en dat zy geen' Magistraet kenden.

V *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 13 July 1748.

V *Tweede Depositie van Wopke Jacobs.*

WOpke *Jacobs*, geciteert zynde, heeft verklaert, dat Hendrik de Boer, Vogelenzang, Dykshoorn, Pieter van der Licht en Jan Meisters, hem een Brief, by hen lieden beteekent, hadden gegeven, en daer by gelast, met dezelve by de Burgerhuizen rond te gaen, om een iegelyk die Billietten hadden ontvangen, om de op gister ingekomen Switsers te logeren; en dezelve te nemen geweigert hadden, aen te zeggen

STEEN-WYK. gen en te verzoeken, dat zy deze manschap voor dien nacht zouden innemen. *Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.*

V *Tweede Depositie van Wopke Jacobs.* Dat hy ook deze aenzage gedaen, en dien na die beteekende Brief aen Gecommitteerde voornoemt hadde overgegeven, met raport aen dezelve, dat hy de aenzage gedaen hadde.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.*

Wopke Jacobs, van competenten ouderdom, geciteert, en aen hem zyne afgegeven Verklaringe voorgehouden zynde, heeft daer by gepersisteert, en den Eed ter bevestiginge in forma gepresteert. *Steenwyk den* 22 *November* 1748.

X *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 12 July 1748.

In pleno Senatu.

X *Depositie van Tryntje Druivelmans.* TRyntje *Druivelmans*, Huisvrouw van Elias Krop, geciteert zynde, heeft verklaert gezien te hebben.

Dat Vogelenzang, terwyl heden morgen om elf uuren het Detachement Switsers alhier was aengekomen, en daer van twee by hem Vogelenzang voor de deur stonden, om aldaer kwartier te houden, uit zyn huis kwam en gehoort heeft, dat hy met een groot geschreeuw op de straet loopende, tot voor de deure van Deposante riep volk te hoope, allarm en wy willen de Klokke trekken, daer by voegende, ik zal die Donders wel weg krygen.

Dat daerop wel eenige menschen, doch meest kinders komende toeschieten, onder anderen zich ook bevond de Schoenmaker, Arentbaes door de wandeling genaemt.

Dat Hendrik de Vries zich ook daer by bevond, en zeide, kom volk laten wy maer aenstonds heen gaen om de Klokke te trekken.

Dat Deposante, ten tyde als dit voorviel, stond

voor

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. voor haer deur, zynde een huis of twee van 't huis van Vogelenzang. STEENWYK.

Coll. { *Kroeven.* *Teltink.*

X *Depositie van Tryntje Druivelmans.*

Tryntje Druivelmans, Huisvrouw van Elias Krop, oud 45 jaren, geciteert, en aen haer vorenstaende Verklaring wederom voorgehouden zynde, heeft daer by gepersisteert, en na voorgaende erinneringe van den Eed en straffe des meineeds, dezelve met Eede in forma bekragtigt. *Den* 22 *November* 1748.

Y *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 12 July 1748.

In pleno Senatu.

Y. *Depositie van Josina Rhoda.*

JOsina Rhoda, Huisvrouw van Willem Hoogeland, geciteerd zynde, heeft verklaert, dat zy in haer Voorhuis zittende gezien heeft, dat Gerbrand Vogelenzang van den kant van het huis van Peter Wyben komende, voorby haer deure gegaen is, en als doen riep, alarm, alarm, help, help, volk!

Dat daer by zich bevonden Jan Tabak, Arentbaes en meer andere, die zy Deposante alle niet kende.

Dat dit voorgevallen is heden morgen ongeveer elf uuren, wanneer het Detachement Switsers hier was aengekomen.

Dat zy Deposante woont, op een huis of twee na, by dat van Peter Wyben.

Coll. { *Kroeven.* *Teltink.*

Josina Rhoda, Huisvrouw van Willem Hoogeland, oud 56 jaren, geciteerd, en aen haer bovenstaende Verklaring zynde voorgehouden, heeft daer by gepersisteert, en dezelve na voorgaende erinneringe van den Eed, en straffe des Meineeds, in forma met Eede bekragtigt. *Den* 22 *November* 1748.

Z Ex-

STEENWYK. Z *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.* *Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.*

Den 12 July 1748.

In pleno Senatu.

Z Depositie van Lysabeth Jans. LYsabeth Jans, geciteerd zynde, heeft verklaert, dat zy dezen morgen ongeveer 11 uuren, staende voor de deure van Elias Krop, in de Oosterstraet, gezien heeft, dat Gerbrand Vogelenzang uit zyn huis kwam, terwyl 'er eenige Soldaten voor zyn deur, en voor die van zyn Buurman H. C. Fledderus stonden, om aldaer kwartier te houden.

Dat gemelde Vogelenzang deze Soldaten, zoo die voor zyn deure, als die voor de deure van voorsz. Fledderus stonden, aengrypende te rug stiet.

Dat gehoort heeft, dat hy Vogelenzang daer by onder anderen voegde, Blixems gy zult 'er doch niet in.

Dat daerop de deuren van Vogelenzang en van Fledderus toegesloten wierden.

Dat ook gehoort heeft, dat Vogelenzang des tyds met een groote drift, riep alarm, alarm, volk te hoope!

Dat daer mede tegenswoordig waren Jan Tabak, Arentbaes, Hendrik de Vries en verscheiden andere.

Dat laetstgemelde personen riepen wy willen de Klokke trekken.

Dat Hendrik de Vries verder zeide, ik hebbe Muilen aen, ik zal gaeuw myn Schoenen aentrekken.

Coss. { *Kroeven.* *Teltink.* }

Lysabeth Jans, oud 44 jaren, heeft na voorgaende Citatie, hare afgegeven Verklaringe, na dat haer den Eed en straffe des Meineeds waren voorgehouden, met Eede in forma bevestigt. *Den 24 November 1748.*

AA At-

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

STEENWYK.

AA Attestatie van Albert Scheer.

AA ATtestere en verklare ik ondergeschreve *Albert Scheer*, wonende te Vollenhove, dat ik op laetstgepasseerden Maendag, zynde geweest den 30 December 1748, gegaen ben ten huize van Gerbrand Vogelenzang, wonende alhier te Steenwyk, om aldaer een boodschap te doen.

Dat gemelde Vogelenzang aen my vragende, hoe het te Vollenhove al was, ik aen hem antwoordde, dat aldaer alles nog wel was, met byvoeginge dat ik hem Vogelenzang ook welkoom t'huis heette, van zyn reize naer Leeuwarden, hem vragende, wat nieuws of tyding hy mede gebragt hadde?

Dat hy Vogelenzang antwoordde goede tyding medegebragt te hebben, en onder anderen verhaelde, dat in de Provintie Vriesland een generale Amnestie en Vergiffenis was afgekondigt, omtrent alles wat in dezen Zomer wegens de bekende Oproeren aldaer bedreven was, en zich zelfs zoo verre uitstrekte, dat, schoon iemand Huizen geplundert of omver getrokken hadde, zulks in dat Plakaet van Amnestie begrepen en niet strafbaer zoude zyn; edoch dat, na het afkondigen dezes eenige Oproer van nieuws wederom aengevangen wordende, de Daders daer van aenstonds aen den lyve zouden gestraft worden; voegende hy Vogelenzang daer verders by, dat in deze Provintie zekerlyk zoodane Vergiffenisse ook zoude afgekondigd worden, ten aanzien van de Oproeren alhier, en dat zoo zynde, zy lieden dan eerst nog hun pleisier daer van eens wilden nemen, en nog eens al doen wat zy konden.

Ten teiken van waerheid heb ik deze met myn Handmerk beteikent, met presentatie om, zulks vereischt wordende, met Eede te bevestigen. Binnen *Steenwyk den 6 January* 1749.

Beëedigt voor 't Stads Gerechte van Vollenhove op den 25 January 1749.

STEENWYK.

BB *Raport der Burger-Officieren.*

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

BB WY ondergeschreven Burger-Officieren op den 16 November 1748 ten huize van Roelof Kiers by een gekomen, om gezamentlyk een ordre te beramen op de tegenswoordige in train zynde Burgerwacht, wierd ons, aldaer zynde, door twee Burgers, met namen Berent van Sleen en Willem Hemels, aengedient, dat Fledderus zoude gezegt hebben, dat indien de Magistraet aen hem niet wilde accorderen, dat zyn Compagnie de helft van de Wacht hadde, hy dezen nacht de Stad in een bloedbad zoude zetten, en dat 'er van de wakende Burgers geen levendige ziel zoude afkomen.

Zynde aen ons, ongeveer een uur daer na, door den Heer Burgemeester Kroeven laten zeggen, dat een Geschrift van gemelden Fledderus en de zyne hadden ontvangen, inhoudende een Verzoek, om alternative de Wacht door zyn volk te mogen houden, het welk aen ons des te meer het bovengemelde aengediende kwam te bevestigen; waerop eenpariglyk door alle Burger-Officieren, tot conservatie van de rust in deze Stad, geresolveert wierd, om van dezen nacht alle op de Wacht present te zyn, gelyk wy dan alle ook, in conformité van het geresolveerde, vooit na het Luiden van de Klok van negen uuren, ons op het Stadhuis hebben laten vinden, alwaer wy, na een kort verblyf, een groot rasot op straet bespeurden, hebbende tot haer leider Fledderus, voor zoo verre men door de donkerheid uit de stem konde ontdekken, en zoo als ons door de uitgezette Schildwachten gerapporteerd wierde; zingende Fledderus met zyn aenhang geduriglyk, de Gecommitteerden boven, de Burgemeesters onder, die het anders meent die slaet de Donder; smytende telkens daer onder een menigte Swervers als andere Vuurwerken, op en tusschen de huizen, zoo dat het niet anders scheen of de Stad gedurig in vuur en vlam stond; zynde verders geaccompagneerd door een menigte van Vrouwspersonen. Doch wy ons hier niet

Boekken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

STEENWYK.

BB Raport der Burger-Officieren.

niet aen kreunende, liet de Schildwacht ons raport brengen, dat Fledderus, Arent Tuttel, Alexander Pieterson, Vogelenzang, Hendrik de Boer, Pieter van der Licht en meer andere hem Schildwacht een en andermael op het lyf geloopen waren, en telkens met vuile en lasterlyke scheltwoorden hem hadden bejegent, op welkers raport wy na beneden zyn gegaen, en hebben aen de twee uitstaende Schildwachten gerecommandeert, om wel op hun hoede te zyn, en zich voorzichtiglyk te gedragen, en inval hun het eene of andere mogte ontmoeten, ons terstond daer van kennisse te laten toekomen, alzoo het ons waerschynlyk toescheen uit alle omstandigheden, dat Fledderus zyn uitgestrooide dreigementen zocht ter uitvoer te brengen.

Dat, omtrent twaelf uuren, Fledderus met zyn aenhang, ongeveer dertig sterk, gekomen is uit de Woltstrate op den hoek van de Markt, alwaer zich een groote troep Vrouwspersonen mede bevonden, welke zich als doen in twee hoopen verdeelt hebben, passerende de meeste Manspersonen langs de Markt naer de Oosterstraet, en van daer tot achter om het Stadhuis, terwyl de Vrouwspersonen, waer onder eenige Manspersonen, de andere zyde van de Markt omgingen, en hebben zich als toen wederom voornoemde beide hoopen aen de zyde van de Wacht by het Schilderhuis vereenigt, waerop Fledderus, Alexander Pieterson, Meinart Tuttel, en meer andere, den Schildwacht, Jurrien Ariens de Vos genaemd, op het lyf geloopen zyn, en wanneer gemelde Schildwacht tot hen zeide, dat niet verder moesten komen, na alvorens hun aengeroepen te hebben en gewaerschouwt van niet verder te naderen: des niet tegenstaende gemelde Fledderus naer hem toetredende gezegt heeft, ik wil hier passeren, voegende daer by een menigte van vloek en scheld-woorden, onder anderen zeggende, ik schyt wat in u en in uw Kapitein, en in alle Burgemeesters van Steenwyk, waerop

STEEN-WYK.

BB. Raport der Burger-Officieren.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

de Schildwacht antwoordde, gy zult ſtaen, ik hebbe ordre om niemand zoo dicht by de Wacht te laten komen, ſtaende ondertuſſchen Hendrik Greve aen de zyde van hem Fledderus, en tegen hem in ſtilte zeggende, treed maer toe, treed maer toe; dat daerop Fledderus een pas of twee genaderd zynde, tegens hem Schildwacht gezegt heeft, wacht een beetjen ik zal u zoo bykomen, zynde daerop de Wacht uitgeroepen, en wanneer de Burgers onder voor de Wacht kwamen, ſtond Fledderus, Alexander Pieterſon, Meindert Tuttel en zyn verdere aenhangeren, by den hoek van het Schilderhuis, vloekende op een verſchrikkelyke wyze, onder anderen zeggende, voor den Blixem en Donder, wie deelt hier zulke Blixemſe ordres uit? Den Hopman hier op naer hem toetredende, gezegt heeft, de ordres deel ik hier uit, en hoe maekt gy hier zoo een ravagie, en ſtelt de Stad alle nachten zoo in rep en roer, dat de Burgers alle nachten om uwent wille moeten waken, en zoo gy niet van hier vertrekt zoo zal ik u in de Wacht laten brengen, dat Fledderus daerop antwoordde, ik ſchyt wat in uw ordres en ik heb den Blixem van uw ordres, en ik lach wat om u, en om alle Burgemeeſters van Steenwyk, doende daer by een meenigte ſchrikkelyke en afgryzelyke Vloeken, zynde inmiddels Arent Tuttel wederom gekomen uit het kleine Kerkſtraetje, by zich hebbende een Vrouwsperſoon, en wanneer de voornoemde Schildwacht hem Arent Tuttel aenriep, trad dezelve te rug, tot ongeveer voor het huis van Harm Wachter, roepende ik ſchyt wat in de beſte van de Wacht, laet de beſte maer uitkomen.

Waerop de Hopman ordre gaf Fledderus in de Wacht te brengen, hy Fledderus daerop den Hopman aengrypende, en den Hopman wederom na hem Fledderus toetaſtende, gemelde Fledderus den Zabel of Hartsvanger uitgetrokken heeft, zynde daerop Alexander Pieterſon mede toegeſcho-

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen. STEENWYK. BB *Raport der Burger-Officieren.*

schoten en den Hopman aengegrepen, en na eenige omworstelinge, is de Hopman en gemelde Alexander Pieterson op de Markt voor de Wacht nedergevallen, wanneer aldaer liggende, Alexander Pieterson een Mes of iets anders scherps getrokken heeft, en daer mede den Hopman een sneede over de Vingers heeft toegebracht, den Hopman daerop Alexander Pieterson loslatende, wierden de Burgers ontwaer dat de Hopman gekwetst was, hebben zy Burgers daerop, wyl nog met Fledderus en zyn bystanders handgemeen waren, op den zelven gevuurd, waerop Fledderus en de zyne middel vonden door de donkerheid te eschapperen.

Dat ongeveer een half uur na dit gepasseerde, de Patrouille uitgezonden zynde, en komende by het huis van Peter Wyben, alwaer Fledderus en zyn aenhang dien nacht hunne byeenkomste hadden, dezelve zagen dat de deur op een glop of bykans aen stond, en telkens verder open ging, en wanneer naeuwlyks een huis drie à vier gepasseert waren, uit voorgemelde huis op de Patrouille geschoten wierde.

Zynde dit 't wezentlyke van het gepasseerde des nachts tusschen den 16 en 17 November 1748, voor zoo verre ons ieder daer van in het byzonder bewust is. Tot vestenis van waerheid hebben wy dezen eigenhandig onderteekent, binnen *Steenwyk den* 1 *December* 1748.

(*Geteekent*)

Fredrik Ram. Jan Poorte. H. Krop.
G. Barthold van Randen. O. Spanjaerd.
Petrus Christianus Grasso. Willem Lampe.
F. A. Kock. Jan Veldkamp.
A. S. Vernhage. Ev. Joh. Deutelius.
Peter Mensen.

STEEN-WYK.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

CC *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 2 December 1748.

Coff. { *Ten Broeke.* *Ram.*

CC *Depositie van Philippus Smals.*

Philippus Smals, oud 34 jaren, geciteert zynde, heeft gedeponeert:

Dat Jan Thomasz van Tienhoven, voor eenige dagen, doch den precisen tyd niet konnende noemen, by hem ten zynen huize wezende, en sprekende over het voorgevallen ten huize van Burgemeester Kroeven over de Trom.

Dat Jan Thomasz aen hem Getuigen gezegt en verhaelt hadde, dat zoo wanneer Burgemeester Kroeven op dien zelven avond het geld voor den Trom niet had terug gezonden, het zekerlyk in dien nacht van groot gevaer zoude geweest hebben, of 'er meer van zoude gekomen zyn.

Dat hem nog schynbaerlyk voorstaet, dat Jan Thomasz 'er by voegde, dat die gene, welke des avonds op den stoel gezeten hadde, des morgens wel gene konde hebben, of dergelyke woorden.

Philippus Smals heeft deze Informatien met Eede in forma bevestigt.

DD *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 24 November 1748.

Coff. { *Kroeven.* *Bernards.*

DD *Depositie van Hilligje Hendriks.*

Hilligje Hendriks, oud 55 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat zy gister acht dagen geleden, was geweest ten huize van Jan Thomasz, in het Voorhuis, om eenige Waren te halen.

Dat zy naer het Binnenvertrek ziende, aldaer heeft zien zitten de Weduwe Brugmans en de Huisvrouw van Jan Thomasz, hoorende Jan Thomasz praten met beide Vrouwen over het roeren

van

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

van de Trom, des Dingsdags te voren, door hem Jan Thomasz en andere gedaen. STEENWYK.

Dat de Weduwe Brugmans zeide, dat de Proveniers 'er om gelachchen hadden.

DD Depositie van Hilligje Hendriks.

En Jan Thomasz 'er op voegde, dat wil ik wel gelooven, en dat de Vrouw van Jan Thomasz, schynende deswegens bekommert, hadde gezegt, als dit maer wel afloopt of opgenomen word.

Dat Jan Thomasz daer over opstuivende, zeide wat wel afloopen, anders zullen wy 'er de lap wel eens op leggen.

Bovenstaende Verklaringe aen *Hilligje Hendriks* zynde voorgelezen, heeft daer by gepersisteert, en dezelve na voorgaende erinneringe van den Eed en straffe des Meineeds, met Eede in forma bekragtigt. Datum als boven.

EE *Extract uit het Protocol van Crimineele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 24 November 1748.

Coss. { *Kroevien.* *Bernards.*

EE Depositie van Bartina van Haningen.

BArtina van Hamingen, Huisvrouw van Willem Bylevelt, oud 47 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaerd:

Dat als aen haer Man aengezegd was geworden om ter Burgerwacht te komen, uit den naem van Harmen Coops Fledderus en Hendrik de Boer, door des laetstgenoemden Knegt aen haer huis was aengezegt en verboden, om niet ter Burgerwacht te zullen gaen.

Dat zy deze boodschap aengenomen en ontvangen hebbende, aen die Knegt gezegt hadde, dat zy hun Burgerplicht, met ter Wacht te gaen, zouden waernemen.

Dat gepasseerden Donderdag agt dagen geleden, mede ten haren huize zyn gekomen Alexander Pieterson, en Jannes Christoffels, verzoekende dat haer Man onder hun Compagnie op den Victoriedag mede mogt optrekken.

STEEN-WYK,

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

EE Depositie van Bartina van Hamingen.

Dat zy zulks afgeslagen hebbende, beide de voorn. personen verder gezegt hebben, indien haer Man geen Geweer hadde, zy 'er hem dan wel van voorzien zouden.

Dat Hendrik de Boer onlangs ook by haer Man op den Wal geweest was.

Deposant heeft dezen, na erinnering des Meineeds, in forma met Eede bevestigt.

FF *Extract uit het Protocol van Criminele Zaken der Stad Steenwyk.*

Den 24 November 1748.

Coss. { *Kroeven.* *Bernards.*

FF Depositie van Willem Byleveld.

Willem Byleveld, oud 51 jaren, geciteerd zynde, heeft verklaert:

Dat Hendrik de Boer by hem gekomen was op den Wal, terwyl hy Deposant in het werk was.

Dat Hendrik de Boer met hem sprekende over de Compagnie, door Fledderus en andere, nevens door hem Hendrik de Boer opgericht, hy Deposant gezegt hadde, dat moogje immers niet doen.

Hendrik de Boer daer op antwoordde, dat weten wy wel; maer daer geschied wel zoo veel, nu de Prins Stadhouder is, dat anders niet zoude mogen geschieden.

Dat dit voorgevallen is laetst gepasseerden Saturdag agt dagen.

Deposant heeft na erinneringe des Meineeds, deze naer Rechten in forma gestendigt en bevestigt.

GG Relaes van den Pander.

GG Attestere en verklare ik ondergeschreven Pander van Steenwyk, dat op gister avond geroepen ben, door myn Zoon Jan Poorte, ten huize van Peter Wyben, zeggende, by absentie van my, gearresteert te hebben eenen Jan Stevens van Doldersum, die aldaer was, en hy niet in staet was om die langer te kunnen in bewaer houden, dat, nevens den Roden Roede, Joost Duppe

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Duppe, daer na toe ben gegaen, namelyk ten huize van Peter Wyben, daer de gearresteerde was, en na een weinig verblyfs aldaer ben aengevallen door eenen Arent van Lubek, my met den Stoel omstootende, met het Hoofd op de Vloer op en neer stootende, door mede-toedoen van H. C. Fledderus, den gearresteerden en meer andere.

STEENWYK.

GG *Relaes van den Pander.*

Steenwyk den 12 *November* 1748.

(*Get.*)

G. F. POORTE.

HH *Relaes van den Roeden Roede.*

HH VErklare ik ondergeschreven Joost Duppen, dat ik als Roode Roede, op Maendag avond, zoo geweest is den 11 November 1748, door Jan Poorte ben geroepen tot adsistentie, om mede te gaen om een gearresteerden te bewaren.

Dat ik met hem, nevens deszelfs Vader de Pander van Steenwyk, gegaen ben ten huize van Peter Wyben, in de Binnenkamer, zynde aldaer ten huize Jan Stevens Clasen van Doldersum, dewelke gearresteerd was.

Dat, wy aldaer zynde, de Pander gegaen is in de Voorkamer, alwaer de gearresteerde was, dat als aldaer waren, ingekomen zyn, onder anderen, H. C. Fledderus, Arent van Lubek, Arent Tuttel, Hendrik, de Neef van den gearresteerden en anderen.

Dat daerop in de Binnenkamer gekomen is Fledderus, gevolgd van den gearresteerden en andere.

Dat Fledderus voort aenstonds eerst Jan Poorte is aengevallen en dezelve geslagen heeft, en dat daer op de gearresteerde Jan Stevens Clasen Jan Poorte aengreep en denzelven met den Stoel omloopende geslagen heeft.

Dat Jan Poorte door het voorsz. slaen sterk gebloed heeft, en bont en blaeuw om het Hoofd geworden is.

Dat Fledderus te gelyk my aengegrepen en van den Stoel afgeschopt heeft, en ik tegen den grond leggende, gemelde Fledderus my deerlyk met

STEEN-WYK. HH *Relaes van den Roo-den Roode.*

voeten geschopt, geslagen en gestoten heeft, zoodanig ik myn eenen arm thans niet tot myn gebruik hebbe.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

Dat ik eindelyk aldaer door Fledderus en andere, die ik wegens de donkerheid in de Gang en confusie niet kan melden, met voeten uit het huis geschopt ben en genoodzaekt geworden uit het huis te retireren.

Dat dit de waerheid is, betuige mits dezen.
Steenwyk den 12 *November* 1748.

(*Get.*)

JOOST HERMEN DUPPEN.

II *Relaes van den Geautoriseerden Pander.*

II CErtificere ik ondergeschreven Jan Poorte, dat ik, ingevolge authorisatie van den Verwalter Scholtus J. Kuper, by absentie van myn Vader Gerrit Florus Poorte, Pander van Steenwyk, op Maendag avond, zoo geweest is den 11 November 1748, 's avonds tussen vier en vyf uren, ter instantie van Jan Otten Sparo, alhier binnen Steenwyk, ten huize van Jan van Lubek, corporeel hebbe gearresteert den Persoon van Jan Stevens Clasen, wonende te Doldersum, om binnen vierentwintig uren Justificatie van Arrest aen te hooren.

Dat ik des tyds aldaer ten huize aen den gearresteerden gezegt en verzocht hebbe om met my te gaen, doch dat zulks door den gearresteerden geweigerd is.

Dat daerop aen Jan van Lubek hebbe verzocht of dan de Meid van hem of iemand anders, die zy maer geliefden in te roepen (alzoo van den gearresteerden niet konde afgaen) voor my eens wilden gaen na myn Vaders huis, alwaer de Verwalter Scholtus was, om bekent te maken, dat ik het Arrest gedaen hadde en de gearresteerde wilde verblyven.

Dat Jan van Lubek, of deszelfs Zoon Andries van Lubek, daerop tegen my gezegt hebben, dat ik het daer wat kort moeste maken en my daer

niet

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

niet lang wilden hebben, en dat zy noch haer Meid, noch iemand anders daer toe wilden inroepen en dat ik konde vertrekken.

STEENWYK.

II Relaas van den Geauthoriseerden Pander.

Dat daerop is gekomen ten huize van Jan van Lubek, eerst een persoon, genaemt Wobke, wordende inmiddels gevolgd door H. C. Fledderus, vragende en zeggende Fledderus aen Jan Stevens voorn. of hy gearresteerd was, en zulks gezegt hebbende, hy Fledderus daerop verder gezegt heeft, dat hy wel wiste dat myn Vader Pander was en dat zoo een luisebos of diergelyks hem niet konde arresteren, eischende hy Fledderus, als ook de gearresteerde, daerop van my qualificatie; waerop geantwoort hebbe, dat ik, by absentie van myn' Vader, om dat die zoo schielyk niet by handen was, hier toe door den Verwalter Scholtus was geauthoriseerd, dat de gearresteerde met my moeste gaen, hem het zelve wel zoude geblyken.

Dat hy gearresteerde daer op willende weg gaen, hy gearresteerde my telkens, wanneer hem wilde volgen, in de Gang omkeerde, staende achter hem Jan van Lubek en een of meer van zyn Zoons.

Dat hy gearresteerde echter ten huize is uitgeloopen, Fledderus en Wobke binnen in huis blyvende, ik hem gearresteerden ben gevolgd en komende voor het huis van Peter Wyben, hy gearresteerde daer in willende, ik zulks niet wilde doen, dat dezelve my daer toe met geweld wilde forceren, doch weigeragtig bleef, maer eiste dat met my zoude gaen, dat de gearresteerde my daerop met een dikke Stok, die in de hand hadde, heeft geslagen, op den hoek van het huis van Dr. Grasso.

Dat ik alzoo genoodzaekt wierde te retireren en daer van aen den Arrestant Jan Otten Sparo hebbe kennisse gegeven, die my zeide dat hem zoude in Arrest houden en bewaren.

Dat ik daerop myn Vader, den Pander, die weder te huis gekomen was, en den Rooden Roe-

de

STEENWYK.

de Joost Duppen tot assistentie hebbe geroepen, die met my gegaen zyn en den gearresteerden gevonden ten huize van Peter Wyben.

Stukken behoorende tot de Memorie van Beschuldigingen.

II *Relaes van den Geauthoriseerden Pander.*

Dat aldaer gekomen zyn en waren onder anderen Fledderus, Arent van Lubek, Arent Tuttel, Hendrik, de Neef van den gearresteerden, die met den gearresteerden in de Voorkamer geweest zyn, alwaer myn Vader ging.

Dat ik met den Rooden Roede binnen gebleven ben, voort daerop ingekomen is Fledderus, gevolgt van den gearresteerden en andere.

Dat Fledderus voorts aenstonds my aengevallen en voort geslagen heeft, en dat de gearresteerde daerop my aengegrepen, van den Stoel tegen den grond geslagen heeft, en dat daerop de Roode Roede van Fledderus is geattaqueerd en geslagen geworden.

Dat ik meermalen alzoo van den gearresteerden ben geattaqueerd, voor het hoofd en in het aengezicht geslagen.

Dat ik door het slaen van Fledderus en van den gearresteerde zoodanig ben getroffen, dat ik sterk gebloed, en bont en blaeuw om het hoofd geworden ben, en dat ik eindelyk door de overmagt van den gearresteerden, Fledderus en hun aenhang, die door de confusie allen niet kan melden, genoodzaekt ben geworden van daer te vertrekken, na dat alvorens de Roode Roede geretireerd was, latende aldaer den gearresteerden met myn' Vader den Pander voornoemt.

Actum Steenwyk (*was geteekend*)
den 12 *November* 1748. J. POORTE.

De Beschuldigden, deze Stukken ziende, verwonderden zich in het minste niet meer, dat de Gevangenen nooit ter verdedeginge waren toegelaten, dewyl dezelven zoo veel van de waerheid verschilden. Om zich dan behoorlyk te verdedigen, formeerden zy Notulen en gaven de Personen op, die over ieder geval, ter hunner verdedIginge, konden gehoord worden;

den; waer uit voortvloeiden eene groote meenigte van bewyzen, welken als byzonderlyk tot de Commissie behoorende, wy hier niet ter neder stellen. De Beschuldigden hadden, van tyd tot tyd, vele Attestatien ingenomen, die nu uit alle hoeken wederom voor den dag gebragt werden, en formeerden eene zeer breedvoerige Justificatie of Schrifture ter hunner rechtvaerdiginge, welke, gesterkt door eene meenigte van bewysstukken, den Heeren Gecommitteerden zyner Hoogheid werd overgeleverd. Deze Justificatie, hoe dubbelwaerdig anders gelezen te worden, als beschreven door een vrye Pen, zoo zeer in de Redeneerkunde, als Rechtgeleerdheid ervaren, verbied echter door hare wydvoerige uitgestrektheid, als meer dan veertig vellen papiers beslaende, ons in dit eng bestek, dezelve woordelyk te plaetsen. Doch om den weetlust onzer Lezeren nogthans niet geheel onvoldaen te laten, zullen wy ons best doen, om hem uit den Klaeuw den Leeuw te doen kennen, en des van het hoofdzakelyke hem eenige staeltjes mede deelen.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

NA dat de Beschuldigden dan, als by wyze van Voorrede en tot een grondlegging hunner Verdediginge aengemerkt hebben, hoe zeer de beste zaken en de oprechtste oogmerken, voornamelyk waer het aenkomt op het herstellen van misbruiken, door aenhoudendheid, als tot gewone grondregels van Politie ingehuldigd, somtyds ten kwade kunnen geduid worden; gelyk door een reeks van Voorbeelden te bevestigen zoude zyn, als door die van Themistocles, Aristides, Epaminondas, Lucius Junius Brutus, Valerius, Poplicola, Cicero, Severinus, Boëthius en oneindige anderen, die daer door in het grootste gevaer, ja dat nog te verwonderenswaerdiger is, in den haet

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

haet hunner eige Medeburgeren, wier welvaert zy bevorderden, gebragt zyn: na dat de Beschuldigden, zeggen wy, by wyze van Voorrede, deze aenmerking hebben nedergesteld, gaen zy over ter onderzoekinge van de hoedanigheid en het gewigt der zaken, hun te laste gelegd. De bron dan, uit welke al de bittere waters der Beschuldigingen zyn voortgevloeid, merken zy aen het Burger Requeft te zyn, door den Magistraet bestempeld met den naem van een *Oproerig Geschrift*, 't welk rechtdraeds zoude aenloopen tegen een uitdrukkelyk Vonnis der Staten van Overyssel, en strekken tot verandering der geheele wyze van Regeringe, Bestuur en Politie binnen Steenwyk. Hier op zeggen de Beschuldigden, dat, schoon zy zoo zeer niet noodig hadden hun gedrag noopens het Burger-Requeft te rechtvaerdigen, vermits zy het eene schennis van Hoogheid zouden achten, te durven voorgeven dat het zyne Hoogheid gelieven zoude, op zulk een Oproerig Requeft eene Commissie te verleenen, zy echter, om den hoon, waer mede het besluit zyner Hoogheid, door hunne Partyen, by avance bezwalkt is, af te wisschen, dien aengaende kortelyk iets zullen aenmerken.

„ Wat dan aenbelangt [zeggen zy] de zoo „ zeer gedeclameerde *Oproerigheid van dat Requeft*, dezelve resideert *niet in de Materie* en „ Artikelen, waer in het zelve begrepen is, als „ continerende verzoeken tot redresseringe van „ het bestuur in Kerk en Politie.

„ Wy vertrouwen dat Uw Ed. Mogende [te „ weten de Heeren Gecommitteerden zyner Hoog„ heid] by gedaen onderzoek, ten aenzien van „ het Politique, reeds ten overvloede zal gebleken zyn, hoe hoognoodig 'er redres vereischt „ wierde; hoe alle Corporatien, in vollen ren, „ tot haren ondergang snelden; hoe de residua „ van 's Lands Lasten, by de Stad in redemtie „ zynde, door de Burgemeesters privativelyk ge„ noten worden en de Burgers gehouden tot den

„ vol-

,, vollen aenslag; hoe de Voorrechten der Bur-
,, gerye verkort, derzelver Intrest, als mede van
,, de Stad genegligeerd werd; hoe de Schipvaert
,, met eenen zwaren Tol bezwaerd zynde, on-
,, vaerbaer, en als *pro derelicto* lag, enz.; waer
,, toe wy ons op het eerbiedigste gedragen; zon-
,, der omtrent het eene of andere hier eenige ver-
,, dere remarques te maken.

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

Betreffende nu dat het Burger-Request rechtstreeds zoude *aenloopen tegen een uitdruklyk Vonnis der Staten dezer Provintie*, *omtrent het* RECHT VAN BEROEP *en* APPROBATIE *des Magistraets van Steenwyk*, *voor het Beroepen van Predikanten* uitgesproken; de Beschuldigden oordeelen zulks 'er wel verre af te zyn. ,, Want, (zeggen zy), de Ker-
,, kelyke Zaken stonden ten dien tyde, in deze
,, termen: De Kerkeraed had, uit een geappro-
,, beerd Viertal, een Tweetal geformeert, en
,, het zelve ter approbatie gepresenteert. De
,, Magistraet, op het zelve niet vindende den
,, Persoon, welken zy tot Predikant alhier ge-
,, projecteert hadden, lieten het zelve Tweetal
,, ongeapprobeert, en verklaerden Dnus *de Blan-*
,, *che*, Predikant te Scherpenzeel, die niet op de
,, Nominatie stond, *eligibel*, met ordre aen den
,, Predikant Metelerkamp, om dien zelfden dag,
,, convocatie van Kerkeraed te doen, mitsgaders
,, eene Verkiezing; exercerende dus, *in pleno ef-*
,, *fectu*, het *Jus Patronatus*, direct strydende met
,, het oude gebruik, en de Resolutien van Rid-
,, derschap en Steden. En hier tegen is ingericht
,, het Tweede en Vierde Artikel van het Burger-
,, Request. Deze zaek vervolgens door den Ma-
,, gistraet, met behulp van acht Leden des Ker-
,, keraeds, waer onder vier van de zes Burge-
,, meesteren waren, doorgezet, en tot een Be-
,, roep gebragt zynde, tegen de oude manier en
,, de uitdruklyke protestatien van vyf andere Le-
,, den des Kerkeraeds, werd, om dat men daerop
,, de Approbatie van de Deputaten Classis niet
,, konde bekomen, door de acht eligerende Le-
,, den des Kerkeraeds, by welken zich ook de

,, Ma-

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ Magistraet voegde, gebragt ter Tafel van hun „ Ed. Mog., de Heeren Ordinaris Gedeputeer- „ den, en aldaer bepleit zynde, door hun Ed. „ Mog. gerenvoieerd, ter Vergaderinge van Rid- „ derschap en Steden, op den ordinaris Landdag. „ Waer het zelve onwettige Beroep, door hun „ Ed. Mog., by Resolutie van den 19 April 1749 „ is vernietigd, en *den Kerkeraed in functie zynde* „ *gelast ten allerspoedigsten eene nieuwe Nominatie* „ *van twee Predikanten te formeren, en daer uit, na* „ *bekomene Approbatie, een Beroep te doen; en dat in* „ *vervolg de Beroepingen zullen moeten worden ge-* „ *daen naer en in conformité van de Conventie van* „ *den* 31 *May* 1650, *door Ridderschap en Steden* „ *geconfirmeerd, by hunner Ed. Mog. Resolutie van* „ *den* 10 *April* 1704, *en de Sententie van den* 21 „ *April* 1746, *en den* 12 *Maert* 1748 *door de Hee-* „ *ren Gedeputeerden, in name van Ridderschap en* „ *Steden, gepronuntieerd* (*). Welk maken van ee- „ ne nieuwe Nominatie volstrekt tot conservatie „ van het Recht des Kerkeraeds vereischt werd, „ ter oorzake dat de eene Predikant Dnus Peri- „ zonius, die te voren op het Tweetal gebragt „ was, *pendente lite*, te Amsteldam beroepen en „ reeds gekomen was. Dus die twee Artikelen „ volkomen by de Resolutie van Ridderschap en „ Steden van den 19 April 1749 gejustificeerd „ zynde, en het gedrag des Magistraets afge- „ keurd, het een staeltje van de uiterste onbe- „ schaemtheid is, iemand nog te willen beschul- „ digen, de Resolutien van Ridderschap en Ste- „ den te hebben tegen gegaen, *omtrent het recht* „ *van Beroep* van Predikanten des Magistraets van „ Steenwyk. Enz."

Wyders merken de Beschuldigden aen, „ dat „ het even abusief is, dat in het zelve Request „ Artikelen zouden zyn, welken strekken zouden „ tot verandering van de geheele wyze van Re- „ geringe, Bestuur en Politie binnen Steenwyk, „ Immers [zeggen zy] wat aenbelangt de *Rege-*

„ *rin-*

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 1243.

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ *ringe en Politie* alhier, zoo als dezelve is vastgesteld, by het Reglement zyner Koninklyke Majesteit in den jare 1675. Daer is geen een Artikel in het Request te vinden, dat daer mede strydig is. Het eenigste dat 'er naer zwemen zoude, is het nemen van Inspectie der Rekeningen van de Collegien alhier door *Burger-Gecommitteerden*. Maer ieder, de Artikelen, daer toe betreklyk, met een onpartydig oog beschouwende, ziet ligtelyk dat voor dezelven geen bestuur van Regeringe word gevraegd, maer alleenlyk om Inspectie van de Rekeningen te hebben. Enz. Of dit, op eene ordentlyke wyze verzocht zynde, voor Rebellie en Oproer te achten zy, hangt, zoo het den Beschuldigden voorkoomt, af van de Decisie der volgende Politique Questie: namelyk of, wanneer men ziet dat een Burgerstaet, uit eene gemengelde Democratie [of Volksheersching] en Aristocratie [of Adelregering] bestaende, te veel begint te hellen naer eene Oligarchie [of Regering uit weinige Bestierderen bestaende], en dat, uit hoofde dezer foute in de wyze van Regeringe, de Fondsen verachteren, het Volk een middel vermag voor te stellen, om het verder verval te stuiten, door toezigt van Gedeputeerden des Volks op de Administratie der Fondsen; blyvende de geëtableerde Staet van Regeringe onveranderd en in zyn geheel"?

De beslissing dezer Questie, die de Beschuldigden zeer toepaslyk op den staet der Regeringe alhier, in dien tyd oordeelden, vermits het gezag der Meenthe zeer verkleende, of op eene andere wyze gediverteerd werd, aen den Heeren Gecommitteerden overgegeven hebbende, gaen zy dus voort: „ En wanneer men de oude Registers en „ Memorialen naerziet, zal men bevinden, dat het „ stellen van *Burger-Gecommitteerden* niet alleen „ is van de Regeringe alhier. Immers vind men „ op den 1 May 1580 aengesteld en gekooren „ te zyn zestien *Gedeputeerden des Volks*, om in

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ alle gewigtige zaken, by deze tyden van Oorloge, met raed en daed, den Magistraet by te staen, en *thoe dem* [of by dezen] *nog in tyde van Oorloge verordend acht andere Gedeputeerden.* Op den 24 February 1606 werden 'er, ten zelfden einde, twaelf Gedeputeerden uit de Burgeren benoemd, welken in alle handelingen van aengelegenheid werden verbodet [of gelast] om, beneffens Raed, Meenthe en minder Meenthe, daer over te delibereren en te resolveren, niet alleenlyk in zaken van Oorloge, maer ook van Politie en Finantie; gelyk uit een meenigte van Handelingen kan worden aengetoond". Enz.

„ Zoo word ook, onder de Pointen, door de Burgery, op den 17 April 1703 den Magistraet voorgehouden, in het elfde Art. verzocht, *dat ook nu de Twaelf Gecommitteerden zullen de Stads Rekeningen, nevens de Gemeensluiden bywonen, als zes uit de Oosterkluft, en zes uit de Westerkluft; en dat als dan drie uit de Oosterkluft, en drie uit de Westerkluft zullen afgaen; en dan weder zes in de plaetse kiezen, drie uit de Oosterkluft en drie uit de Westerkluft, en dat deze Verkiezing zal geschieden door de zes afgaende.*

„ Wy laten ons niet in een onderzoek van het voorgevallene of verzochte in die tyden; maer allegeren dit alleenlyk om te toonen, dat al in die tyden dit stellen van Burger-Gecommitteerden, by het opnemen en afhooren der Rekeningen, als eene bekwame Remedie geoordeeld is, om alles tot beter voordeel der Collegien en Burgerye te doen bestieren".

Dus verre ten opzichte van het *Materiele*, of den zakelyken inhoud, het Request onderzocht hebbende, gaen de Beschuldigden over ter beproevinge van het *Formele*, of de manier waerop de Requestanten in dezen gehandelt hebben: Daerin kunnen zy ook *geene* de minste *Oproerigheid* ontdekken of iets ontwaer worden, dat tegen de vastgestelde orde van Regeringe, of bestuur van Politie strydig is.

„ Immers [dus ſpreken zy] om zich by Re- „ queſt, in geſchikte en eerbiedige termen, aen „ de Regeringe te adreſſeren, zoo men eenige „ wettige redenen van bezwaer heeft, is de weg „ en wyze, welke, als betamelyk om redres te „ kunnen bekomen, aen den Ingezetenen dezer „ Provintie, door zyne Hoogheit, in het Point „ der Middelen op den Brandewyn en Tabak, by „ hoogſt deszelfs Publicatie van den 8 Juny 1748 „ in deze Provintie geëmaneerd (*), hooggunſtig- „ lyk is aen de hand gegeven.

STAATS-WYK. *Korte Inhoud van de Juſtificatie der Beſchuldigden.*

„ Een meenigte diergelyke Requeſten (te we- „ ten tot redres van zaken, de Regering en Po- „ litie betreffende, in de voornaemſte Steden van „ ons Land bereids met eene Deciſie zyner Hoog- „ heid begunſtigd) toonen allen genoegzaem aen, „ dat de Forme van Klachte gewettigd is".

Na verſcheide voorbeelden van merkwaerdige Gevallen, zoo in deze als in andere Landen ontſtaen, ter wettiginge hunner handelwyze, verder bygebragt te hebben, beſluiten de Beſchuldigden dat 'er geene de minſte *Oproerigheid* in het Requeſt kan reſideren, ten ware in de *uiterlyke omſtandigheden van de Teekeninge.* Doch dien aengaende remarqueren de Beſchuldigden, „dat nie- „ mand tot de Teekening gedwongen is. Dat het „ Requeſt den Teekenaren ordentlyk is voorge- „ lezen, en aen hunne keuze gegeven om te tee- „ kenen of niet. Dat het door de Teekenaers ei- „ genhandig geteekend is, en door die hunne na- „ men niet konden ſchryven, met handmerken, „ die behoorlyk geatteſteerd zyn. Dat, vermits „ het door eene groote meenigte niet konde ge- „ preſenteerd worden, door de Burgerye Gecom- „ mitteerden genomineerd en geſteld zyn, wel- „ ken van een Procuratie of Volmacht, onder hand- „ teekening van de Requeſtanten, voorzien zyn ge- „ worden. Dat de Regering gevraegd is om ee- „ ne Reſolutie daer op te geven; maer nimmer „ ge-

(*) Zie ons II. Deel [1748], bladz. 558.

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ geforceerd of daer toe gedwongen, of overlast
„ gedaen, 't zy en corps, of een eenigen in persoon. Dat de Burgemeesters, hunne Burgery
„ zoo waerdig niet achtende om derzelver Gecommitteerden te hooren, dezelven den Magistraet, na dat het Request gepresenteerd was,
„ en alle onderhandelingen waren afgesneden,
„ door eene verachtelyke boodschap, door den
„ Sekretaris Ten Broeke afgegeven, en behelzende, *dat de Heeren van den Magistraet het zouden behouden, zoo lang tot dat zy het geëxamineerd hadden, en dan weder te zullen uitgeven*, niet
„ verder om eene Resolutie zyn lastig gevallen.
„ En dit was ook geenszins de intentie der Requestanten, die by de onderteekening, als ten
„ slotte van het Request, beloofden, *indien iemand mogte ondernemen de Regenten, ter zake van deze Pointen, eenigen overlast te doen, als dan hun devoir te zullen aenwenden, en, zoo noodig, de sterke hand te verleenen, om opgemelde Regenten voor overlast en foules te bevryden*; defererende verder gerustelyk de decisie van de gansche zaek
„ aen zyne Doorl. Hoogheid. Niemand heeft ook
„ getenteert den Magistraet hier over te mogen
„ molesteren of lastig vallen, gelyk daer uit blyken kan, dat 'er deswegens geene Klachten zyn
„ ingekomen".

Wat aengaet dat *het Request in een Herberg geteekend is*, waer van men zoo hoog opgeeft; zulks
„ word [zeggen de Beschuldigden] door Partyen
„ zelf Fledderus niet duurder aengerekend, dan
„ dat het in zyn Huis geteekend is. Beide is geschied, om dat de Burgery geen publieke
„ plaets had, waer het geschieden konde. Want
„ om daer toe de Kerk te nemen, zouden wy
„ oordeelen al zoo wel eene Profanatie [of Ontheiliging] te zyn, als dat dezelve naderhand,
„ door Burgemeester Ram, tot eene Exercitieplaets voor zyne Compagnie geëmploieerd is.

„ Dat de Luiden *door Drank geseduceerd* [of
„ verleid] zouden zyn, is een opgeraepte Laster.
„ Heeft iemand iets gedronken, hy heeft het zelf

„ geor-

,, geordineerd. Door de Gecommitteerden is niets ,, geschonken om de Menschen daer door te ver- ,, leiden. De Attestatien, waer uit dit stuk zou- ,, de blyken, komen ook zoo gepynigd voor den ,, dag, dat het schande is, om ze te berde te bren- ,, gen".

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

Na dit Artikel verder betoogt en aengetoont te hebben, voor hoedanig een' Persoon men Gerrit Martens Westendorp te houden hebbe, en hoe hy de eenigste is, die noopens deze zaek Attestatie (*) geeft, en verklaert dat hem aen 't huis van Fledderus, *een Glas Biers en een Pyp Tabak gepresenteerd is*, waerin de Beschuldigden meenen geen Crimen te steken, gaen zy al weder voort met te overwegen wat men verder ten hunnen last heeft, zeggende: ,, Maer wy hebben het verkorven, met ,, *Joden en Papisten te laten teekenen een Request*, dat ,, grooten deels behelst Conditien en Manience ,, van Kerkbestuur. Hier omtrent zouden wy maer ,, kortelyk kunnen zeggen, dat het geopperde ,, tot groote desavantage van den Magistraet moet ,, strekken, en daer uit infereren, dat de handel- ,, wyze van den Magistraet omtrent de verkiezing ,, van een' Predikant, die naderhand by Resolu- ,, tie van Ridderschap en Steden van den 19 ,, April 1749 afgekeurd is, zoo verre buiten de ,, schreef ging, en zoo criant was, dat ze zelfs ,, den genen, die buiten zyn, in 't oog liep.

,, Maer wy willen liever voet by 't stuk zetten ,, en zeggen, dat de Teekening van deze Men- ,, schen, en van alle die Teekenaren moet opge- ,, nomen worden geschied te zyn respective op ,, de Artikelen, waer in ieder belang had. Dus ,, in het Request begrepen zynde, behalven het ,, Kerkelyke, ook redres in het Politique, en om- ,, trent het bestuur der maninge van 's Lands ,, Schattinge en van het Opslaggeld ter Meen- ,, the, den Dieptol enz., hebben deze Men- ,, schen, als Burgers en Ingezetenen, daer by ,, geintereſſeerd zynde, het Request, met relatie tot

(*) Zie hier voren bladz. 1016.

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ tot de Artikelen, die Pointen betreffende, ge„ teekent, en zulks vrywillig.

„ Maer genomen, men hadde iemand aenge„ raden, aengezet, ja civiliter genoodzaekt (ech„ ter des neen) om een Request, den publieken „ welstand betreffende, zoo als dit (onder wel„ nemen van Uw Ed. Mog.) moet worden gere„ puteerd, te teekenen, waer in dezelve zich „ verbond de publique rust te zullen handhaven; „ was dat eene zaek, die aen den teneur van het „ Requeft iets het minste kan derogeren, of te „ weeg brengen dat het Request voor een op„ roerig Geschrift moet worden gereputeerd? „ Men hadde dan in allen gevalle iemant aenge„ raden en aengezet om goed te doen, en den pu„ blieken welstand te bevorderen, en daer op „ geld het zeggen der Rechtgeleerden: *Utile per* „ *inutile vitiari non debet.* Die het aengeraden „ hadden waren in *bona fide*, want zy bevorder„ den den publiquen welstand en de rust, en dat „ volgens het voorschrift van de Wet. Wat re„ den dan hun het Crimen van Oproer aen te „ wryven; *cum nullum Crimen per notoria sine dolo* „ *committatur?* Of men moest dryven willen, dat „ het absoluit en in allen gevalle ongeoorloofd „ was in een' Burgerstaet, door teekening van een „ Request der Burgerye, redres te verzoeken".

Wyders toonen de Beschuldigden aen, in wat tydsomstandigheden het Request geteekend is; hoe de naburige Provintie Vriesland in rep en roer stond; wat ombrage het een en andermael arresteren van den Koopman Rouke Wybes en de verdere Procedures tegen hem gehouden, aldaer verwekten; hoe men des met een' Inval der Vriezen hier gedreigd werd; hoe, op een gerucht van derzelver aenkomst, tusschen den 19 en 20 van Juny 1748, door de Switsersche Tamboers, in het holle van den nacht, door al de straten alarm geslagen, de Switzers op de been gebragt, en op de Markt geposteerd werden; waer zy den geheelen nacht kampeerden Alle deze zaken waren naer de gedachten der Beschuldigden in staet,

„ om

„ om de gemoederen op hol te brengen, welke „ door de meenigvuldige Mesuses in de Regeringe van Kerk en Burgerstaet alhier meer en meer „ ontstoken werden. en, in navolginge van andere Provintien, op middelen van redres ernstig „ begonden bedagt te zyn. Welke ernstige drift „ der Burgeren [dus varen de Beschuldigden voort], „ op dat niet, gelyk wel op andere plaetsen, en „ zelfs in onze Nabuurschap, tot Excessen mogte uitbersten, wat was 'er noodiger, wat dienstiger voor de gemeene ruste, dan in tyds de „ pointen, welken noodig hadden geredresseerd te „ worden, voor zoo veel men konde nagaen, in „ Requeste te vervatten, en dat zelve ter teekeninge den Volke voor te houden, om niet in't „ wild te schermen, onder belofte van zich stil en „ gerust te zullen houden; ja zelfs de Regering te „ patrocineren, in cas van ongeval". Enz.

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

Laet ons nu ook zien op wat wyze de Beschuldigden zich verdedigen wegens het niet verschynen voor de Gedeputeerde Staten te Kampen.

„ Het word ons [zeggen zy] mede als een Capitael Delict te laste gelegd, dat wy, op de Boodschap van den Stads Gerichtsdienaer Saatink, uit „ name van den Magistraet gezonden, om aen Gecommitteerden uit de Burgerye te laten weten, „ dat zy twee uit den hunnen moesten zenden te „ Kampen, op morgen, om op expresse order van „ de Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van „ Overyssel voor hun Ed. Mog. te verschynen, niet „ gecompareerd zyn.

„ Wy hebben alle middelen, welke de Rechten „ ons supporteren, voor zoo ver de tyd toeliet, „ aengewend, om die *expresse ordre* te mogen zien; „ maer dezelve niet kunnen magtig worden. En „ wie zoude op het bloote zeggen van zyne Partyen aengaen? De zaek lag ook zoo klaer niet; „ de Magistraet had, vier dagen te voren, een verkeerd Raport gedaen aen hun Ed. Mog., en daer „ op eene scherpe Resolutie tegen den Kerkeraed „ uitgehaelt, en dat was ieder bekend, welke, na

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ dat hun Ed. Mog. van de vexatoire handelwyze „ des Magistraets, door eenige Leden van den Ker- „ keraed, onderricht waren, veel is gemitigeerd „ [of verzocht] geworden, en, door hun Ed. Mog. „ genoegen genomen in de Conduite van den Ker- „ keraed. Dorst de Magistraet dit doen aen hun „ Ed. Mog.; wat zouden ze niet doen aen Gecom- „ mitteerden?

„ Wie, die slechts eenmael in een Gerichte ge- „ weest is, weet niet dat het doen van Citatien „ en Exploicten tusschen Partyen niet geaccredi- „ teerd word aen en op het bloote zeggen van ee- „ nen der Partyen, en dat hedendaegsch al lang „ vergeten is de *privata in jus vocatio veterum Ro-* „ *manorum?* Wie de eerste titel van het Landr. „ leest, zal bevinden Art. 9, dat 'er geen Bood- „ schappen of Dagleggingen, door Gerichtdienaers „ of Panders, mogen gedaen worden, dan met Con- „ sent van den Richter. En waer bleek dat? In- „ dien de Magistraet zoo eene *expresse ordre* had- „ de, waerom geene Contumacie [of straf van ach- „ terblyvinge] tegen ons bedongen, en die ver- „ volgd, als naer Landrecht, gelyk naderhand te- „ gen het schriftelyk Bericht van den Kerkeraed? „ Dat was de pœnaliteit des uitblyvens; Landr. „ Part. I. Tit. 12. Maer waer is een Exempel in „ ons geheel Nederland, of voor eenig Hof van „ Justitie, dat iemand daerom Crimineel word be- „ schuldigd?

„ Wanneer men ook die Boodschap van den Ge- „ richtsdienaer uit name van den Magistraet inziet, „ vind men daer in wel de reden van de Citatie, „ die in alle Citatien vereischt word? Landr. Part. „ I. Tit. 4. Art. 4. *nam requiritur ut exprimatur* „ *causa ob quam quis citatur ad hoc, ut instruatur* „ *super quo convenitur*, GAIL, *Lib.* 1. *Obs.* 51. „ *N.* 1.

„ Van dit alles gaven wy kennis, in den Be- „ richte; en hun Ed. Mog. hebben in de Reso- „ lutie daer over geen ongenoegen te kennen ge- „ geven".

En

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

En wat verder. „ Wy zullen van dit alles afstappen met te zeggen dat het volkomen onwaer „ is, als uit Collatie van de Resolutie kan bly- „ ken, dat de Heeren Gedeputeerden de Teeke- „ ning van het Request zouden *verboden hebben*, „ en dat de Magistraet nooit in staet is een' eeni- „ gen Getuigen te produceren, welken, na het in- „ sinueren der Resolutie van de Heeren Gedepu- „ teerden, het Request of de nadere verteekening „ geteekent hebben ". Enz.

Na dat de Beschuldigden in dezer voegen hunne handelwyze, zoo noopens het Burger-Request, als omtrent het niet verschynen voor de Heeren Gedeputeerde Staten op aenzegging van den Magistraet, verdedigt hebben, gaen zy over ter wederlegginge van het gene boven de voorn. zaken hun verder te laste gelegd word, en in de Memorie der Beschuldigingen te vinden is, waer van wy ook eenige staeltjes zullen te berde brengen. Het eerste Punt, voorwaer geen der geringsten, in dezen, is: *Dat Dr. Tuttel en zyne twee Broêrs, tusschen den* 9 *en* 10 *Juny* 1748 *tegenwoordig is geweest, toen H. C. Fledderus in het midden des nachts veel Volks heeft doen opkloppen en ten zynen huize verzamelen; aen dezelven Drank heeft geschonken, en alzoo zoeken over te halen en aen te moedigen, om eerst ten zynen huize en dan aen andere huizen geweld te doen.* Wordende, ten opzigte van Andries van Lubek, het oogmerk dier Vergaderinge, wederom anders voorgegeven, te weten dus: *alwaer doe geprojecteerd is om ook ten huize van Jan van Lubek, deszelfs Vader, de Glazen in te slaen, hem dan mede te nemen en tot andere huizen over te gaen.*

Na hier op aengemerkt te hebben dat dit punt der Beschuldigingen eigenlyk bedoelt Dr. Tuttel, deszelfs twee Broederen en Andries van Lubek, zynde de eerste en laetste fungerende Diakenen van den Kerkeraed alhier, die in het Beroep van een' Predikant, zoo als het zelve, door den Magistraet, geprojecteerd was, niet hebben gelieven te stemmen; en dat de Politieke reden dezer Be-

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

schuldiginge ligtelyk was op te maken, namelyk om de handelwyze des Magistraets, omtrent den Kerkeraed gehouden, te billyken, door de noodzakelykheid van de openbare rust te behartigen, dewyl men, op deze wyze, getracht had een Predikant in te dringen. Na dit, en wat verder hier toe betreklyk is, aengemerkt, en teffens, voor zoo ver nodig, wederlegt te hebben, laten de Beschuldigden zich dus hooren: „ Wy zouden, indien wy ons bezwaerd vonden, in het „ geheel kunnen ontkennen, dat wy aen het Huis „ van Fledderus, des tyds, geweest waren. Enz. „ Immers dat geheele voorgeven rust alleen op „ het getuigenis van éénen Getuigen Jacob Greve (*), „ die smoor Dronken geweest is, en deze dingen „ getuigt *timore carceris*, *ad propriam exonerationem*, [of uit vreeze des Kerkers, tot zyne eige „ ontlasting]; daer het in rechten resoluit is, *quod* „ *unus testis, cum fama in causa criminali nihil probet, contrarium, nec faciat indicium ad torturam,* „ *etiamsi sit illustris & praeclaro honore curiae praefulgeat.* FABER *in Cod. Sabaud. ad tit. de testib. definit* 20 Collata *L.* 9. § 1. *C. eod.* Zelfs „ niet in *Crimine Majestatis*, volgens de Leere „ van ANTH. MATTHÆUS, *de probat. Cap.* 6. „ *N.* 12. *per rationem L.* 5. *ff. de poen. & L. Ult.* „ *C. de probat.*

„ En genomen dat daer in een Crimen begaen „ ware, zoo was de voornoemde Jacob Greve in „ 't geheel niet admissibel om ons te beschuldigen, *nam in criminalibus causis regulare est, ut* „ *socius criminis contra socium interrogari non possit, nec, si fuerit, interrogatur, ullum faciat indicium aut ad condemnationem, aut ad questionem.* „ FABER *Loc. alleg.* (†).

„ Maer

(*) Zie hier voren bladz. 1001.

(†) Deze en de twee voorgaende aengehaelde Rechtsgeleerde plaetsen, behelzen hoofdzakelyk, dat de Getuigenis van één enkel Persoon, al ware het een voornaem Man of aenzienlyk Raedsheer, van geen waerde is, om, in eene lyfstraffelyke zake, iets tegen

„ Maer om dat 'er geen kwaed ter wereld uit-
„ gevoerd is, willen wy liever de zaek, zoo als
„ die in ons bywezen gepasseerd is, gelyk reeds
„ gedeeltelyk in het Examen is geschied, opha-
„ len ".

S[illegible]-wyk. Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

Hierop verhalen de Beschuldigden, hoe Dr. Tuttel, op den 9 van Juny 1748, eenigzins onpasselyk, en des reeds voor tien uuren te Bed gegaen zynde, een en andermael was verzocht om by Fledderus te komen, die, van huis geweest zynde, hem eenig nieuws had mede te deelen. Hoe Tuttel, op het herhaeld verzoek opgestaen en ten huize van Fledderus gekomen zynde, daer gevonden had Andries van Lubek, die, een Tabaksverkooper zynde, met Fledderus sprak over een Proces tusschen Fledderus en de Pachters van den Tabak-Accys, en om deze reden hier was. Hoe Tuttel hier een weinig gezeten en met Fledderus over die zaek gesproken hebbende, Jakob Greve, een Snyder van handwerk, daer in was gekomen, zeer beschonken zynde, invoegen hy niet recht gaen of stil staen konde. „ Vraegt
„ men, hoe koomt hy daer zoo laet? Jakob Gre-
„ ve zal het oplossen, met te zeggen in zyne
„ Getuigenis van den 13 Juny 1748, welke eerst,
„ op den 22 van November des zelfden jaers,
„ beëedigd is, dat hy door Aeldert Veneman,
„ den Knecht van Fledderus uit het Bedde ge-
„ klopt is om by Fledderus te komen ". Hier op merken de Beschuldigden aen, dat de Snyder op zyn Zondaegs gekleed was, en den Hoed op 't hoofd had, dat van een Snyder hier niet te verwachten zoude zyn, indien die, op den laten avond,

gen een' Beschuldigden te bewyzen; zelfs niet in het stuk van gekwetste Majesteit. En dat, in lyfstraffelyke zaken, een Medepligtige aen een Misdaed tegen den Medepligtigen niet mag ondervraegd worden; en, schoon hy al ondervraegd ware, zulks geen bewys kan uitleveren, om daerop eene veroordeeling of onderzoek te grondvesten.

STEEN-WYK. avond, *uit zyn Bed geklopt wierde.* Naeuwlyks was Jakob op den stoel gezeten, of hy begon, op zyn dronkemans, met herhalinge van woorden, een Historie te vertellen, die hy nevens eenigen, van welken hy zich zoo even afgezonderd had; met een dronk Vrouwmensch en haer' Man, Peter Run, gehad had. Dus kwam hy geenszins van het Bed, maer van elders. Zyne overige Medebroeders Jakob Bastiaens, Rutte, Quint en Roelof van Gunst, zeggen allen *dat zy met malkander op straet gestaen hebben.* Waer uit blykt dat de Getuigenis van dezen Jakob Greve, in dit punt, met zyne eige Verhael zoo zeer, als met de Getuigenissen zyner Kameraden, strydig, en dus valsch is. Zal men stellen dat hy, door dronkenschap niet geweten heeft, of hy op Straet, of op het Bedde was? „ Wat geloof [vragen de „ Beschuldigden] kan zoo een Man dan verdie„ nen in het andere gedeposeerde, indien hy eene „ zaek, die zoo veel verschilt als op Bed, of op „ Straet te zyn, eene zaek die enkel memorie„ werk, en waer toe geen oordeel of schrander„ heid nodig is, en die, zoo iets, onder het be„ reik van zyn begrip moest staen, niet weet te „ onderscheiden? Hoe kan hy dingen weten van „ meerder naeuwkeurigheid, en waer omtrent zyn „ verstand werkzaem moest zyn? Hoe weet hy „ te onthouden, *dat Fledderus Porcelein aenbragt* „ *in de Vensterbank, en verzocht dat zy het hen* „ *stukken zouden slaen? Hoe weet hy te verhalen dat* „ FLEDDERUS *en zyn* VROUW *hy hem op de* „ *Wal gekomen zyn, en gezegd hebben, waerom zy* „ *niet kwamen; dat zy maer komen zouden, en gy* „ *Duivels durft niet, en hen tergde om hem maer* „ *aen te doen?*

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ Zeggen wy dat hy het doet uit verlegen„ heid en tot zyne eigen ontlasting een' ander „ beschuldigt; dan is de zaek nog duizendmael „ erger, en hy verdient noch in dit geval, noch „ in het vervolg het minste geloof niet ".

Maer wat verhaelt Jakob Greve al verder? Hy

ver-

verklaert met een Koppel Volks in het Huis van Fledderus gegaen te zyn; dat aen allen lustig Drank geschonken is, Brandewyn en Wyn; en dat Fledderus wederom verzocht hem de Glazen in te slaen. STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ Zyne Confraters [merken de Beschuldigden „ hier op aen] verhalen in tegendeel al te mael „ dat zy op den Wal zyn blyven staen, en dat „ hun daer Drank gebragt is. Dat Snyder Jakob „ alleen in huis gegaen is en Drank mede gebragt „ heeft, een Fles met Wyn en een Fles met „ Brandewyn, anderen zeggen dat het hun gebragt „ is, door Aeldert Veneman, en dat zy daer „ door beschonken zyn geworden. Dus wederom „ eene notoire tegenstrydigheid van allen met „ Snyder Jakob, en de anderen wederom onder „ zich. En dus worden deze Getuigenissen van „ alle rechtelyk valeur ten eenenmale ontbloot ". Na dit, met verscheide plaetsen uit Rechtsgeleerde Schryveren breedvoeriglyk bevestigd, en wyders verhaelt te hebben, wat Jakob Greve al verder had zitten keuvelen, tot dat Dr. Tuttel en van Lubek, eindelyk opstaende, en tegen Fledderus gezegd hebbende, maek dat gy hem [namelyk Jakob den Snyder] kwyt word, naer hunne huizen gegaen waren, zonder een eenig mensch te ontmoeten, of op den Wal geweest, of, voor des anderen daegs wederom uit hunne huizen gegaen te zyn; verklaren de voorsz. Luiden, dat het verdere geposeerde in de Attestatie van Jakob Greve hun ten eenen male onbekend is, als zynde in hunne tegenwoordigheid niet anders dan het door hen verhaelde geschied.

„ En zelfs [zeggen de Beschuldigden] deposeert hy [te weten Jakob Greve] nog niet eens, „ dat door ons Beschuldigden iets tot hem gesproken is, of dat wy hem hebben zoeken op „ te hitsen; maer hy getuigt het alleenlyk van „ Fledderus: gevolglyk onze gansche misdaed zou- „ de bestaen in onze wetenschap, volgens de „ Wet van niet ontdekkinge. En wanneer wy „ dan nagaen, dat wy van oordeel zouden zyn,

„ dat

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ dat al het gene tegen Fledderus getuigd word
„ in deze Attestatien, indien het zoo ware als
„ gezegd word, met eene geldboete zoude kun-
„ nen worden gezoend, zien Uw Ed. Mog. lig-
„ telyk, hoe wederrechtelyk wy, door zoo eene
„ schandelyke behandeling van het Gerichte, in
„ onze eer en goeden naem geledeerd zyn ".

Wyders toonen de Beschuldigden aen, dat de tyd en stond, waerin men hun te laste legt, het aenvangen van een ravot op 't oog gehad te hebben, daer toe gansch ongevoeglyk is geweest.
„ De omstandigheid van tyd [zeggen zy] was
„ ook geheel *mal à propos*. Immers, volgens de
„ voor handen zynde Attestatien, was het *in het*
„ *midden van de nacht*, waerin geen gunst ter
„ wereld tot de expeditie gelegen was. Want,
„ behalven Jakob Greve en zyne Makkers, was
„ het Volk te Bed, en daerom zeggen zy dat
„ het Volk moest *opgeklopt worden*. Hier toe
„ was een uur of twee noodig, en dan was het
„ dag, als zynde in het langste der dagen; en
„ daer op kwamen de Soldaten. Het zoude der-
„ halven eene pure dolligheid zyn, in zoo eenen
„ tyd, diergelyke expeditie aen te vangen, daer
„ de Roede reeds op den Schoorsteen stond. Had
„ men een oproerig voornemen gehad, de zaek
„ moest anders zyn aengelegd geweest. Want
„ om daer te loopen, kloppen op Deur of Ven-
„ sters, dat was veel te flaeuw aengezet. Daer
„ was veel souverainer remedie voor handen. In-
„ dien men zoo iets wilde doorzetten of aen-
„ vangen, de Kerkdeur was, met weinig moeite,
„ te openen, en indien dan alle de Klokken ge-
„ lyk getrokken wierden, was alles, in een oo-
„ genblik, op de been, zoo binnen als buiten;
„ en die zich dan aen het hoofd wilde stellen,
„ kon doen wat hy begeerde.

„ Wat aenbelangt den *Toeleg* [vervolgen de Be-
„ schuldigden] die word tweezins opgegeven. Voor
„ eerst om aen het huis van Fledderus de Glazen
„ in te slaen; dan by Tuttel, dan by Jan van Lu-

bek,

„ bek en zoo vervolgens by Dnus Mètelerkamp „ enz., en dit is eeniglyk gegrond op het zeggen „ van Jacob Greve.

STEENWYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ Het is waerlyk niet te begrypen, hoe Luiden, „ die het Karakter der Persoonen kennen, tot zoo „ eene buitensporigheit vervallen van ons zoodanig eene overgegevene en vilaine boosheit te „ willen aenwryven, dat wy daer in vermaek zouden scheppen en ons uiterste best doen om een' „ ander te doen plonderen; en, om dat aen den „ gang te helpen, zouden wy ons zelven eerst ten „ prooie geven. Wy hebben altemael nog al wat „ om te verliezen, en wy zouden het onze door „ het gemeen, het welke het om plunderen te „ doen is, niet gaerne zoodanig zien aentasten, „ wy zwygen van hen daer toe te noodigen, de „ Exempelen, waer die geëxsteert hebben, zyn 'er „ veel te trist toe, om naer zulks te haken". Enz.

Is de Lezer begerig om ook eens te zien, op wat wyze de Beschuldigden zich verdedigen wegens het *Oprichten der Oranje-Compagnie?* Men geeft hun, zeggen ze, den naem van Oprichters dier Compagnie gansch te onrecht. „ Zy is'er geweest van af het Stadhouderschap zyner Hoogheit over deze Provintie. Zy is nooit geinterrumpeerd geweest. Zy is, door den Magistraet „ niet alleen getolereerd; maer met vereeringen, „ ja, dat meer is, met een Compagnies Ornament, „ met een' Trommel, beschonken. Zy heeft publiek, by alle festiviteiten, als een Burger-Compagnie, opgetrokken; geëxerceerd; Trommel en „ Wapenen gebruikt, met aggreatie en zonder tegenspraek van den Magistraet; van wien zy ook „ niet gedemitteerd zyn, wanneer Burgemeester „ Ram eene Compagnie naderhand oprichtede. En „ is dit niet genoeg geconsenteerd, immers geratihabeerd". Dat dit niet anders, en zelfs drieerlei soort van ratihabitie of goedkeuring hierin te vinden is, word, uit zoo veelerlei Rechtsgeleerde plaetsen aengetoond.

Doch het lust ons [en daer mede stappen wy van

STEEN-WYK.

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

van deze Justificatie af] ook eens te hooren was de Beschuldigden ter hunner onschuld hebben in te brengen, tegen het gene hun door den Burgemeester Kroeven te laste gelegd is wegens het hem komen afvorderen van den Trom of anders acht Guldens daer voor in de plaetse enz. „ Wy hebben „ [zeggen zy] ordentelyk verzocht restitutie van „ den Trom. Dreigementen zyn 'er niet gebruikt. „ En het was expres geconditioneerd, om in alle „ civiliteit met den Burgemeester te spreken. Wanneer nu de Burgemeester ons een onvoldoenend „ antwoord gaf en de zaek maer op de lange baen „ schoof, gaven wy te kennen, *dat die Menschen* „ *zoo capricieus niet waren, dat zy absoluit en in* „ *specie den Trom wilden wederom hebben; maer dat* „ *zy content waren, indien zy schadeloos gesteld* „ *wierden, en dan wel mogten lyden datde Trom aen de* „ *Stad verbleef.* „ Als men dit Voorstel inziet, is'er „ wel de minste presumtie in van gedane dreigementen? Is hier presumtie van een tumultueus of violent „ voornemen? Geheel niet. Want, *zoo dat de zaek geweest hadde, moest 'er absoluit de Trom geweest hebben*, en men had zich met geen acht Guldens laten „ afzetten". Wat verder laten zy zich dus hooren: „ Dit rapport van den President Burgemeester zocht „ men van achteren te seconderen, met het zeggen van „ een slecht Vrouwmensch, eene Hilligjen Hendriks, het Wyf van den Varkenschouwer (*). „ Deze verklaert, op Zondag, den 24 November „ (zynde de zelfde dag, op welken Willem Bileveld mede gedeponeert heeft) *dat zy op gisteren* „ *acht dagen geleden, in het huis van Jan Thomasz* „ *was geweest, om waer te halen, en dat zy, naer* „ *het Binnenvertrek ziende, aldaer heeft zien zitten de Vrouw van Jan Thomasz, hem zelven* „ *en de Weduwe Brugmans uit het Proveniers Huis;* „ *en dat dezelve, over den Trom pratende, gezegt* „ *hadde, dat de Proveniers 'er om gelachchen hadden, en dat de Vrouw van Jan Thomasz 'er over*

„ be-

(*) Zie hier voren, bladz. 1034.

„ *bekommerd schrynende, gezegd had: als het maer wel* STEEN-
„ *afliep, en dat Jan Thomasz daerop zoude gevoegd* WYK.
„ *hebben: wat wel afloopen, anders zullen wy'er de*
„ *lap wel eens opleggen.*

Korte Inhoud van de Justificatie der Beschuldigden.

„ Nu consteert [zeggen de Beschuldigden, zon-
„ der zich met eenige remarques op dit Vrouw-
„ mensch op te houden] uit de beëedigde Attesta-
„ tie van Jacobus Verschuil, van den 30 Septem-
„ ber 1749, en die van Lucas Otterbos en Ger-
„ rit van Oort, van den 17 November 1749, o-
„ ver het gepretendeerde Geweer en de Handgra-
„ naten, afgegeven en onder Uw Ed Mog. berus-
„ tende, welke wy anderszins deze zouden annec-
„ teren *sub* Q (*), dat Jan Thomasz, dien zelfden Sa-
„ turdag avond, wanneer het gedeposeerde achter
„ in zyn huis te Steenwyk zoude voorgevallen zyn,
„ in eigener persoon, met zyn Schip van Amstel-
„ dam, met het Boomsluiten, is afgevaren en hier
„ aengekomen des Zondaegs middaegs, den 17 di-
„ to November 1748, wanneer een Commando
„ der Compagnie van den Burgemeester Ram bui-
„ ten de Poort stond, met Bajonetten op de Snap-
„ hanen, om zyn Schip te visiteren. Dus de Ne-
„ gative van dat geval, *loco ac tempore circum-*
„ *scripta*, bewezen zynde, vervalt dat Attest als
„ valsch zynde, van zelf; een schelmstuk, te snoo-
„ der, om dat het beëedigd is".

Zie daer, Lezer, eenige staeltjes der maniere, op welke de Beschuldigden zich wegens de zaken, hun te laste gelegd, verdedigen. Het overige van geen minder allooi, dan het bygebragte, zynde, oordeelen wy het laetste genoeg, om u te doen zien met hoedanige Wapenen het Magazyn dezer Justificatie gestoffeerd is.

Nu zullen wy de Historie weder vervolgen. Vermits de voornoemde Justificatie een stuk van zoo veel uitgebreidheid was, en des al vry wat moeite vereischte om toegesteld te worden; waer-

(*) Zie hier voren bladz. 960—965 in de *Aant.*

STEEN-WYK.

waerby kwam dat de Burger-Gecommitteerden, gedurende het aenwezen der Commissie, dagelykſch beſoignes hadden met de Commissarissen zyner Hoogheid; op de voorkomende zwarigheden moeſten antwoorden, en werks genoeg hadden met de Artikelen te notuleren, waerop de Getuigen, ter inſtructie hunner verdediginge, moeſten gehoord worden, werd dit ſtuk eerſt, na het vertrek der Commissie, 't welk op den 28 der Slagtmaend 1749 voorviel, den Heeren Commissarissen overgegeven, namelyk in het laetſte der Wintermaend des zoo even genoemden jaers.

Hun Ed. Mog deze Stukken met die der Beſchuldiginge en de door hun Ed. Mog. zelf ingenomene Informatien geëxamineert en rypelyk overwogen hebbende, maekten daer uit op hun raport van den toeſtand dezer Criminalia, het welke aen zyne Hoogheid, in 't bywezen van eenige Overysſelſche Heeren, in Lentemaend des jaers 1750, werd gedaen.

Dit raport ging niet alleen over deze Beſchuldigden en den Gevonnisden H. C. Fledderus; maer ook over de zaek van *Cornelis Groen*. Wy hebben boven (*) onzen Lezeren verhaelt het geval van deszelfs Gevangenneminge; vervolgens (†) den inhoud van het Requeſt, daer over, door de Burger-Gecommitteerden, aen zyne Hoogheid overgeleverd; voorts het Appointement (§) daer op, ten einde van Bericht; wyders hoe de Landdroſt, of deszelfs Gemagtigde, Dr. Kuper, en de Magiſtraet, met de Sententie tegen hem waren voortgevaren, zonder

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 152.
(†) Zie het zelfde Deel bladz. 159.
(§) Zie het zelfde Deel bladz. 163.

der eene Dispositie van zyne Hoogheid daer op in te wachten (*). Thans moeten wy nog kortelyk melden, wat daer omtrent by de Commissie verhandeld is. Hier vervoegde zich dan de Vader van *Cornelis Groen*, met verzoek dat zyn Zoon ontslagen, of immers deszelfs zaek op nieuws behandeld, en hy ter zyner verdedig inge toegelaten mogte worden. Het laetste vergund, en den Magistraet hier van kennis gegeven zynde, was de eerste vraeg, op wat grond de Magistraet, zonder aen zyne Hoogheid bericht te doen, met de Sententie hadde kunnen voortvaren. De Magistraet hield hier styf en sterk staende, dat 'er Bericht was. Den Gecommitteerden dit voorgesteld zynde, zeiden zy, dat het onmooglyk zyn konde, vermits ten zelfden tyde, wanneer *Cornelis Groen* gevonnisd was, de Gecommitteerde van der Licht in den Hage was geweest, het aengeboden Request andermael had overgegeven, en, zoo dra hy tyding van hier had gekregen dat Groen gevonnisd was, onderzocht had of het Bericht ingekomen, en daer op door zyne Hoogheid gedisponeert was; doch bevonden dat men ter Sekretarye zyner Hoogheid van geen Bericht, veel min dispositie, kennis had. Ook werd 'er nu, nog een en andermael, op de Sekretarye naer het zelve gezocht; maer niets gevonden. Weshalven de Commissarissen zyner Hoogheid de Minute van het Bericht, of bewys van deszelfs verzendinge, eischten. Dan hier op was het zeggen, dat men niet wist, of 'er een Minute van gehouden ware, en geen bewys konde leveren. Den Advokaet Kuper en

STREEKWYK.

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 537—540.

STEEN-WYK. en den Landdroſt van Vollenhove werd 'er ook naer gevraegd; doch dezen wiſten 'er nog minder van; zeggende niet eens recht te weten, of wel dat Requeſt door den Magiſtraet aen hun vertoond was. Hierom werd 'er een nieuw Bericht geëiſcht. En daerop kwamen 'er twee afzonderlyke Berichten in, namelyk een van den Landdroſt en een van den Magiſtraet. Dit laetſte hield dat het op den 8 van February afgezonden was; doch uit den inhoud, als behelzende zaken die naderhand eerſt gebeurd waren, bleek dat het nieuwlings was opgeſteld. Betreffende de zaek zelve, hield de Magiſtraet ſtaende, dat *Cornelis Groen* en die by hem geweeſt waren de Wacht, op zyn Poſt, hadden willen forceren; dat de Soldaten, die voor de Gecommitteerden Atteſtatie hadden afgegeven, naderhand in 't byzyn van den Kapitein, die, als in deze zaken ten voordeele der Gecommitteerden te voorbarig geweeſt te zyn werd afgemaeld, anders verklaert hadden, en derzelver Atteſtatien dus geen geloof verdienden. Waerop de Gecommitteerden, overgevende de originele Atteſtatien, tot deze zaek behoorende, wederom voegden, dat zulks zeer wel konde zyn; doch te gelyk toonden eene Atteſtatie, behelzende dat één dier Soldaten, kort na zyne Getuigenis naer 't Regiment gaende, tegen zyne Slaepvrouw, in 't byzyn van anderen, gezegt had, dat hy een Dukaet gehad had voor die Getuigeniſſe, welke hy voor den Magiſtraet gegeven had, zeggende daer by, *wat kan 't my ſchelen, ik veeg myn ..... aen de poort.* Eindelyk op de vraeg aen den Magiſtraet, waerom zy zonder eenige diſpoſitie zyner Hoogheid af te wachten, *ad difinitivum*

of

of tot bepaling gekomen waren, en waerom de Sententie boven 't Advys van den Advokaet van der Poel verzwaerd was, werd geantwoord, dat men meende omtrent het eerſte genoegzaem gedekt te zyn, door de Reſolutie van de Heeren Gedeputeerden; en op het tweede dat zulks zoo, naer tyds gelegenheid, had behooren te geſchieden. STEENWYK.

De Lezer, dit ganſche Verhael, met de daerby behoorende Stukken dezer Criminele Procedures en Condemnatien gelezen hebbende, zal niet ontkennen, dat dit zaken waren van het alleruiterſte gewigt, en die derhalven wel verdienden wel en rypelyk overwogen te worden, en waer omtrent, aen de eene of andere zyde, naer mate der bevondene onſchuld, geene geringe voldoening moeſt gegeven worden. Dit, meent men, is ook de reden geweeſt, dat de Deciſie zyner Hoogheid over die Procedures, eenigen tyd in overweging gelegd is; zoo dat velen aen eene Deciſie begonnen te twyffelen, meenende dat, de gemoederen eenigzins aen 't bedaren rakende, deze zaek wel zoo zoude kunnen blyven ſteken. Doch de tyd des verbeidens werd den Burger-Gecommitteerden dubbel vergolden door de volkomen zegeprael, die zy behaelden; een triomf zoo groot dat dezelve niet alleen hunnen Medeburgeren openlyk bekend gemaekt is; maer, gepaerd met de luiſterryke en zoo zeldzame Begraveniſſe van den Geëxecuteerden H. C. Fledderus, ganſch Europa van zich heeft doen ſpreken, en de volgende eeuwen zal doen verbaesd ſtaen. Zie hier de zegeteekenen:

STEENWYK.

De Gevonnisde en Beschuldigde Luiden worden door zyne Hoogheid vry gesproken, en in eere herstéld.

WY WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, by der gratie Gods, Prins van Oranje en Nassau enz. enz. enz. Allen den genen die dezen zullen zien of hooren lezen, Salut: Doen te weten: Dat, Wy in ervaringe gekomen zynde, dat binnen de Stad Steenwyk tegen vele Luiden Criminele Procedures waren geëntameerd, en daer over binnen die Stad groote commotien ontstaen, Wy daerom genoodzaekt zyn geworden, in het gepasseerde jaer 1749, Heeren Commissarissen derwaert te zenden, omme alles naeuwkeurig te examineren, en daer van aen Ons het vereischte raport te doen.

Dat ons uit het gedane raport ten klaersten is gebleken, dat, door de voorschreve Luiden bevorens geklaegt zynde over vele Misbruiken en Abuizen, welke van tyd tot tyd, zoo in het Politique als Finantiele Huishouden, waren ingeslopen, de Magistraet der voornoemde Stad door die klachten zoo gevoelig is geraekt geweest, dat de voorschreve Luiden op een verregaende wyze, door allerlei accusatien en imputatien zyn geperfecuteerd, zommigen van hun in Gevangenissen geworpen, en tot zware straffen gecondemneerd, waer van 'er ook eenige zyn geëxecuteerd geworden; niettegenstaende de voorschreve Klachten naderhand by onderzoek van zaken, zoo rechtmatig zyn bevonden, dat Wy ook die Abuizen, by Ons Reglement van den 12 November 1749 hebben geredresseert, en zonder dat aen Ons in het allerminste is voorgekomen, dat door de voorschreve Luiden by het doen van hunne klachten eenige excessien zyn begaen, waer door zy de voorschreve Persecutien, Gevangenissen en Straffen zouden hebben gemeriteert.

Dat onder de vorens gementioneerde Personen zich bevinden *Harmen Coops Fledderus*, dewelke by Vonnisse van den 24 April 1749 is gecondemneerd, om, ter gewoner plaetse van Criminele Justitie gebragt zynde, aldaer met de Koorde gestraft te worden dat 'er de Dood na volgt, en dat zyn doode

Lich-

Lichaem met een Ketting om den Hals geklonken, tot een afschrikkelyk exempel van anderen aldaer zou blyven hangen; en welk vonnis tot zoo verre aen den voornoemden *Harmen Coops Fledderus* is geëxecuteerd, dat dezelve is opgehangen; edoch dat by wyze van gratie deszelfs doode Lichaem by de Galg is begraven geworden.

STEENWYK.

De Gevonnisde en Beschuldigde Luiden worden door 2 Hoogbyno vrygesid sprek-enthen, berstelt.

Cornelis Groen, die, by Vonnisse van den 17 February des zelfden jaers, voor den tyd van drie jaren is geconfineerd in het Provintiale Tugthuis; welke zaek met die præcipitantie is behandeld, dat, niet tegenstaende vele Burgeren zich aen Ons, by Requeste, onder anderen mede voor den zelfden *Cornelis Groen*, hadden geaddresseert, en dat Request, ingevolge Ons Appointement van den 28 January daer bevorens, reeds op den eersten February was gekomen in handen van den Magistraet, om Ons daer op te dienen van Bericht, echter buiten Onze kennis met de voornoemde condemnatie en executie van dien is voortgevaren.

Mr. Hillebrand Tuttel, *Gerbrand Vogelezang* en *Jan Thomasz*, die gedurende den tyd van zeventien weken in een stricte en harde Gevangenisse binnen Steenwyk en te Vollenhove zyn opgesloten geweest, doch dewelken door de voorschreve Heeren Commissarissen *sub Cautione de sistendo* zyn gegerelaxeerd en ontslagen geworden.

En eindelyk, *Alexander Pieterson*, *Hendrik de Boer*, *Pieter van der Licht*, *Arent* en *Andries van Lubek*, welken zich uit de voorschreve Stad Steenwyk hebben moeten absenteren, en daer door voorkomen de gevreesde incarceratie, die dezelven, zoo niet allen, immers de meesten van hun, ongetwyffeld zouden hebben moeten ondergaen.

En dewyl de Justitie en billykheid vereischt, dat alle de voornoemde Luiden worden gesubleveerd van de voorschreve Condemnatien, Cautien *de sistendo*, en van alle het gene daer toe eenige relatie heeft, en vervolgens derzelver Memorie en Personen in hunnen goeden naem en faem hersteld.

STEEN-WYK.

De Gevonnisde en Beschuldigde Luiden worden door zyne Hoogheid vry gesproken, en in eere herfteld.

ZOO IS 'T, dat Wy, uit kragte van de authorisatie, door Ridderschap en Steden, de Heeren Staten van Overyssel, by humme Edele Mogende Resolutie en Missive van den 10 Juny dezes jaers aen Ons verleend, hebben goedgevonden te annulleren en te niet te doen alle de voorschreve Criminele Procedures, met de daer op gevolgde Decreten en Vonnissen, welken tegen de voornoemde Luiden in de jaren 1748 en 1749 op eenige wyzen zyn gehouden, genomen, gewezen of geëxecuteerd; als mede op te heffen de voorschreve gepresteerde Cautien *de sistendo*, met alle de gevolgen en aenkleven van dien; zoo als Wy al het zelve annulleren, te niet doen en opheffen by dezen; houdende mitsdien de Memorie van den voornoemden *Harmen Coops Fledderus* ongekwetst en in haer geheel, even als of hy uit kragte van het voorschreve Vonnis, tegen hem gewezen, niet ter Dood was gebragt: gelyk Wy mede alle de verdere Personen, hier bevorens gemeld, en dewelken, of met 'er daed onder eenig Crimineel Vervolg of Condemnatie hebben gelegen, of uit vreze voor dezelve zich buiten de Stad Steenwyk hebben moeten absenteren, volkomen herstellen in hunne eer en goeden naem; zonder dat uit de voorschreve Proceduren by iemand ooit of ooit eenige kwade illatien of verwyt, zoo ten nadeele van hunne Memorie en Personen, als van hunne Vrouwen, Kinderen en Familien zal mogen worden getrokken of gedaen, directelyk of indirectelyk.

Gelastende en ordonnerende niet te min, om redenen, wel expresselyk, dat niemand van de voorsz. Personen of derzelver Erfgenamen eenige Actie van Injurie, of tot Vergoedinge van Kosten, Schaden en Interessen, ter zake voorschreven, tegen de gene, die in de vorensgemelde jaren als Rechters hebben gefungeert of tegen eenig Lid van die, noch derzelver Erfgenamen, zal mogen instituëren; dat ook niemand, wie hy zy, de voorschreve Leden of derzelver Vrouwen, Kinderen en Familie daer over met woorden of daden zal vermogen te injurie-

rie.

rieren, molesteren of op eenige wyze incommoderen; als zynde Onze uitdrukkelyke wille en begeerte, dat al het gene met betrekkinge tot het gunt voorschreve is voorgevallen en gepasseerd, zal zyn en blyven gemortificeerd, vergeten en vergeven, en dat alle Burgers en Ingezetenen in eenigheid zullen leven, en voorts betragten al het geen aen gehoorzame Burgers en Ingezetenen, tot welzyn van de gemeene rust betaemt; op pœne dat die gene, welken ter contrarie zullen doen, anderen ten exempel op het rigoureuste zullen worden gestraft.

STEENWYK.

De Gevonnisde en Beschuldigde Luiden worden door zyne Hoogheid vry gesproken, en in eere herstELD.

En op dat niemand hier van ignorantie hebbe te pretenderen, zal deze ter gewoner plaetse binnen Steenwyk worden gepubliceerd en geaffigeerd, zoo als zulks behoort.

Gegeven onder Onze Handteekening en Vorstelyk Zegel, in 's Gravenhage den 24 July 1753.

(*Was geteekend*)

PRINCE D'ORANGE & NASSAU.

(*Onder stond*)

Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid

(*En gecontrasigneerd*)

J. DE BACK.

Dus eindigden de Criminele Proceduren, alhier gevoerd tegen de Personen, in de bovenstaende Publicatie zyner Hoogheid vermeld. Nu zullen wy verhalen hoe de voorn. Publicatie en bevelen zyner Hoogheid werden uitgevoerd.

Onder de Gevangengenomen Personen was nog *Christiaen Rolfs*, de Stiefzoon van Jan Thomasz, die, gelyk wy boven (*) verhaelden, te

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 152.

STEENWYK.

te gelyk met Cornelis Groen in hechtenis werd genomen, welken eenigen tyd gevangen geweest, en naderhand weder losgelaten is, zonder eenig gevolg. Dees had Request gepresenteert, behelzende verzoek om eene eerbare en voordeelige schadeloosstelling, voor zyne gevangenhoudinge buiten schuld: Doch, vermits hy vry en losgelaten was, zonder eenige nadeelige Dispositie tegen hem, is hier op niets gevallen.

Verders verzogt ook de Smits-Knecht *Arent Jans*, die, gelyk wy te voren (*) zeiden, in Gevangenis gezet, en na een wyl tyds daer gezeten te hebben, by wyze van Civile Correctie, uit de Stad en Provintie gebannen was, na dat hy eenige Attestatien overgegeven had, Herhooring of nieuw Onderzoek zyner zake, als mede behoorlyke schadeloosstelling voor zyne uitgestane ongemakken en krenkinge van zynen goeden naem, gelyk ook vernietiging van het Vonnis; doch vermits dit niet verknocht was aen de Burgerzaken, is hierop geene verdere Decisie gevallen, dan alleenlyk eene aenbeveling aen den nieuwen Magistraet om hem de Stad vry en vrank te laten gebruiken, en alzoo dit bannissement buiten effect te stellen; van welke dispositie hy vervolgens ook het voordeel gehad heeft. Waer mede wy de Criminele Proceduren hebben afgehandelt.

Nu gaen wy over tot onze derde Afdeeling, de Beschouwing der ONTBINDINGE VAN DE BURGER-COMPAGNIEN. Wy hebben te vo-

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 39.

voren verhaelt, dat hier opgerecht waren twee Burger-Compagnien. De eene was genaemd de *Oranje-Vry Compagnie* of die van de Burger-Gecommitteerden; de lotgevallen van deze Compagnie, schoon in hare geboorte gesmoord en nooit op de been geweest, zyn in ons Werk, hier en daer te vinden; als het roeren van den Trom ter Wervinge; het wegnemen van den zelven, door den Magistraet, en het wederom verzoeken van dien, ten huize van den Voorzittenden Burgemeester; het aenbod om beurtelings Wacht te houden, enz. (*) Al het welke de Burger-Gecommitteerden, voor zoo veel hun aenging, voor de Heeren Commissarissen zyner Hoogheid, met de door hen getrokkene Attestatien zochten te rechtvaerdigen; aentoonende, dat hier in het minste oogmerk niet geweest was om eenige wanorde te plegen; maer alleen de blyken eener blakende yver tot eerbewyzingen voor het Huis van Oranje. De andere *Compagnie* was die *van den Burgemeester en Hopman Ram*, welker oprichting wy mede verhaelt hebben; gelyk ook het invoeren van een Burgerwacht, door dezelve; voorts den aenval dier Wachte op Fledderus en eenige anderen; het uittrekken van een sterk Commando der zelve voor de Poort, ter onderzoekinge van het Schip van Jan Thomasz, om 't Geweer van Lukas Otterbos en Gerrit van Oort; het onthalen der zelven door de Officieren; het Optrekken en Paraderen der zelve, ten dage der

STEEN-
WYK.

(*) Zie ons VI. Deel [1751], bladz. 532, 730—734 en 741.

STERN-WYK. der Publicatie van de goedkeuringe der Magistraets-Verkiezinge, als mede by de Executie van Fledderus (*); dus was dezelve ook zeer luisterryk geweest op den dag der algemeene Vreugde over het sluiten van den Vrede te Aken, en andere gevallen meer, die wy daervan hebben aengeteekent. Schoon alle deze zaken van weerzyde, op zich zelven genomen niet anders konden aengemerkt worden, dan eene uitvinding om zoo wat aenhang onder de Burgery te maken, stelde echter de Magistraet eene voorname bewysreden van hun goed gedrag in Politie en Justitie in het Instrument van de Oprichtinge der Compagnie van den Hopman Ram (†), dragende het zelve, by elke gelegenheid, den Stadhouder voor als een openbaer Certificaet van het vertrouwen, dat genoegzaem de geheele Burgery, uitgenomen eenige weinigen, die den Burger-Gecommitteerden aenkleefden, in hunne Regering stelde, zoo als te zien is uit hunne Berichten (§). In 't byzonder merkte men aen, *eensdeels*, dat deze teekening van de Oprichtinge der Compagnie van den Burgemeester Ram, of het bewuste Request, door deszelfs Onderteekenaers vrywillig, en, uit eigen beweginge, was aengegaen, om den Magistraet hun genoegen in deszelfs Regeeringe te betuigen, niet alleen door zulke Burgers,

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 727, 738, 744—746, 748; VI. Deel [1752], bladz. 39, 530, en hier voren bladz. 876.

(†) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 727.

(§) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 49, en hier voren bladz. 912.

gers, die het Requeſt der Burger-Gecommitteerden niet geteekent hadden; maer ook zelfs, door de zulken, die, tot de teekening van het Burger-Requeſt verleid zynde, nu de vrees van het hart was, uit betere oogen zagen, en, daerom wederkeerende, zich met de anderen gevoegt hadden; en dat, in tegendeel, de genen, die het Burger-Requeſt geteekent hadden, door Fledderus en de andere Gecommitteerden, met Bedreigingen, Drank of Beloften, daer toe gebragt of verleid waren. En *andersdeels*, dat deze Onderteekenaers, zoo als zy zich zelf ook noemden, de aenzienlykſten en vermogendſten waren, zoo in fatſoen, als ſtand, en genoegzaem het grootſte gedeelte des geheelen lichaems van de Burgerye dezer Stad uitmakende; doch de Teekenaers van het Burger-Requeſt, een deel opgeraept Volk, van de ſlechtſte en geringſte ſoorte, Roomſchgezinden, Joden enz., als hier uit blykende, dat velen van hun niet eens hunne namen hadden kunnen ſchryven. De Gecommitteerden hadden dit Inſtrument of Geſchrift der Oprichtinge van Burgemeeſter Rams Compagnie nooit gezien; en vermits dit zoo veel malen tegen hen gebruikt werd als een voornaem Inſtrument, en zy eenigzins onderricht waren van de wyze der gehoudene teekeninge enz., oordeelden zy, tot hunne verdediginge, noodig te zyn daer van gezigt te hebben, om te weten wie die voorname Luiden waren, die zoo heerlyk een getuigenis van den Magiſtraet gegeven, en door hunne onderteekening bekrachtigt hadden. Dit Inſtrument, *in originali* of zoo echt als het was, door Burgemeeſter Ram overgegeven, en daer door den Burger-Gecommitteerden, als al-

STEENWYK.

Smeen-wyk. alle Menschen in de Stad kennende, gelegenheid besteld zynde, om het zelve te onderzoeken, maekten zy daerop zoodanige Aenmerkingen als zy, ter ontdekkinge van den waren toestand der zake en hunne rechtvaerdiginge, noodig oordeelden. Op deze Aenmerkingen werd een groot gedeelte der Teekenaren gehoord, en derzelver Getuigenissen, gelyk ook de Informatien door hun Ed. Mog. over andere zaken, als het roeren van den Trom, de Actie voor de Wacht enz. ingenomen, bevonden met de woorden der Gecommitteerden overeen te stemmen, 't geen derzelver zaek zoo zeer bevorderde, als het die hunner Partyen terug zettede. Doch hun Ed. Mog. van deze dingen den Prinse raport doende, en zyne Hoogheid oordeelende dat hier zoo zeer geene Schuttery noodig was, mitsgaders dat deze Compagnien, in wezen blyvende, altyd broeinesten van oneenigheden en partyschappen zouden zyn, en de eene zonder de andere niet wel geduld konde worden, gaf de Vorst den Heeren Commissarissen last om ze beiden te ontbinden. Zoo als vervolgens ook geschiedde by Publicatie hunner Ed. Mog., van den 25 der Slagtmaend 1749, welke, ten zelfden dage der afkondiginge van het Reglement, van de Puie des Raedhuizes afgelezen, en voorts ter gewone plaetse aengeslagen werd; zynde van dezen inhoud:

DE Gecommitteerden van zyne Doorluchtigste Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassau enz. enz. enz. Erfstadhouder, Kapitein Generael en Admirael der Vereenigde Nederlanden. Doen te weten: Nademael de salutaire intentie van zyne Hoogheid in het zenden der Commissie herwaert

waert heeft getendeert, niet alleen tot onderzoek van de Source of Oorzaek der errezene Commotien; maer ook om alle Aenleidinge tot verdere Diffidentien en Oneenigheden ten eenemael weg te nemen. En dat bevonden is tot het verwekken en aenkweken van meerdere Onlusten, onder anderen mede hebben gestrekt, het Oprichten van Burger-Compagnien, zoo als vervolgens ook het houden van Wacht, door die van den Burgemeester en Hopman Ram, waer uit ook kwade effecten zyn geresulteerd: ZOO IS 'T, dat opgemelde Gecommitteerden, als hier toe door hoogstgedagte zyne Hoogheid specialyk wezende gelast, by dezen declareren, en zoo veel noodig, in hooggemelden Name ordonneren, dat, aenvankelyk, de laetstgenoemde Compagnie zal worden gedissolveerd ende opgeheven, gelyk dezelve van nu af aen word opgeheven en gedissolveerd mits dezen, zulks dat het Waken of Wachthouden van dezelven hier mede komt te cesseren en een einde te nemen. Gelyk dan verders op de zelfde wyze word gedissolveerd zodane andere Burger-Compagnie, als van te voren alhier mogte zyn opgericht, voor zoo veel dezelve kan worden gezegd nog eeniger mate te subsisteren. En zulks alles, ter tyd hooggemelde zyne Hoogheid mogte komen goed te vinden omtrent de Erectie van Burger-Compagnien en het houden van Wacht door die zelven nader te disponeren. Wordende een' ieder, dien zulks aengaet, in name als boven, gelast zich hier naer te reguleren. En op dat niemand hier van eenige ignorantie hebbe te pretenderen, zal deze worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetse, alwaer men gewoon is publicatie en affixie te doen.

STEENWYK.

Publicatie ter Ontbindinge van de Burger-Compagnien.

Actum Steenwyk den 25 *November* 1749. Enz.

Dit was de uitkomst en het einde der twee Burger-Compagnien.

Thans eischt onze ordre, dat wy, in de vierde

STEEN-WYK.

de plaetse, by wyze van nadere Optellinge, spreken van DE REQUESTEN EN KLAGTEN VAN ELDERS BUITEN DEZE STAD AEN HUNNE ED. MOG. OVERGEGEVEN, EN VAN DEN UITSLAG DERZELVEN.

Wy zeiden hier voren, dat 'er in de Kuinre, mede al eenige Opschuddingen geweest waren aen de Kelder van Fledderus. Ook was 'er al eenig gemor ontstaen in 't Scholtamt van Wanneperveen, onder de Turftrekkers, meest Munstersche Arbeiders; invoegen men te Vollenhove twee stukjes Kanon had geplant, om, zoo zy een' aenval mogten wagen, hen daer mede te begroeten. Doch dit bleef achter.

Op Wanneperveen waren eenige Bewegingen geweest; zoo ook in het Scholtamt van Giethoorn, op Steenwykerwold en in het Karspel van Muggenbeet. Op eene en andere plaets de gemoederen, door den Drank verhit zynde, waren 'er ook eenige baldadigheden gepleegd, inzonderheid door die van Giethoorn. Schoon mooglyk, hier of daer, in der Karspelen Administratien en Huishoudingen wezenlyke gebreken scholen, konden echter deze Luiden niet vorderen, by mangel van genoegzame kennisse van zaken, en om dat 'er onder hen geenen waren, die den oorsprong dier gebreken recht konden naspeuren, of middelen en verzoeken ter verbeteringe aen de hand geven, ten einde eene ordentelyke Remonstrantie in te richten. Dus schermde men hier slechts in het wilde. Immers al wat men, om verbetering te erlangen, ooit beproeft heeft, bestond hier in, dat verscheide Scholtamten een of twee personen magtigden, om deswegen vertogen by zyne Hoogheid te doen; die daerop dan gezamentlyk naer den Haeg vertrokken.

Doch, gelyk die Luiden geene genoegzame bekwaemheden hadden om zulke zaken naer behooren te verrichten, was hunne Remonstrantie ook te uitgestrekt om daer op eenige dispositie te erlangen, als komende voornamelyk, immers van eenigen, hier op uit, dat alle Pachten, Schattingen en Lasten, zoo reëele als personele, mogten worden afgeschaft, en de Penningen, die 't Land, tot stuur der gemeene zake noodig hadde, gevorderd by eene Personele Quotisatie of Uitzetting over de Huisgezinnen. En wanneer, daer na, volgde de Afschaffing der Middelen van Consumtie, door de Heeren Staten, by Plakaet van den 18 July 1748, vergat men allengs naer verdere verbeteringen te staen. Dan de zaek was hier mede niet ten einde geloopen. Want de Landdrost liet, van tyd tot tyd, informatien van het voorgevallene innemen. Syger Jakobs, de voornaemste der genen uit Giethoorn, die in deze zake gewikkeld waren, had, eenige dagen, zich in 't Landschap Drenthe onthouden, wanneer hy, in het laetste der Louw-, of begin der Sprokkelmaend des jaers 1749, wederom te Steenwyk aenkwam. Hier zich vervoegende by den Kapitein, die over het Commando, dat hier in Guarnizoen lag, 't gebied voerde, verzocht hy dienst onder deszelfs Compagnie, als meenende hier door voor alle civile vervolgingen gedekt te zyn. Men paeide hem met den dienst; doch te gelyk werd hem Arrest aengezegd, invoegen hy nooit over Straet ging dan onder 't geleide van twee of drie Soldaten, die, met uitgetogen Zydgeweer, hem bewaerden. Na eenigen tyd dus hier geweest te zyn, werd hy den Landdrost

STEENWYK.

STEEN-WYK. van Vollenhove overgeleverd, en, geboeid, van hier, naer Vollenhove op 't Kasteel gebragt; waer deszelfs Proces gemaekt, en hy, in Bloeimaend des voorn. jaers 1749, door het Landdrostelyk Gericht verwezen werd, om, in 't openbaer, met den Strop om den Hals, strengelyk gegeesseld, en voorts naer het Provintiale Tuchthuis overgebragt te worden; ten einde aldaer, tien jaren lang, in hechtenisse te blyven, en, met zyner handen werk, de kost te winnen; wyders voor altoos gebannen uit het Drostamt van Vollenhove en de geheele Provintie Overyssel, zonder ooit weder daer in te komen, op schuldigmaking aen zwaerer straffe. Dit Vonnis terstond werkstellig gemaekt zynde, werd Syger Jakobs voorts naer 't Provintiale Tuchthuis te Zwol overgebragt, en bleef aldaer gevangen. Doch het bleef hier niet by; want des Drossaerds Fiskael liet, voor zyn Hoogwelgeboren Gestrengen, verscheide Ingezetenen van dit Drostamt crimineellyk dagvaerden, en besloot tegen dezelven dat zy, wegens de gepleegde misdaden van Openbaer Geweld, Oproer en Wederspannigheid, aen den lyve, of arbitraellyk, anderen ten voorbeelde, behoorden gestraft, en naer eisch van rechten daer toe veroordeeld te worden; dat men hun moest aenzeggen om, by provisie, in beslotene hechtenis te gaen; daer te verblyven, en hunne zaken, *ex carcere* of *vinculis*, te verdedigen en te verantwoorden; alles naer gelegenheid van zaken; met verderen eisch van kosten en misen van Justitie. Op zoodanige wyze waren 'er acht uit Giethoorn gedagvaerd, vyf van Wanneperveen, drie uit Muggenbeet; zynde in de conclu-

STEEN-WYK.

chusie van 't criminele libel tegen hen overgegeven, nog dezelve Actie gereserveerd, om nader te institueren tegen negen anderen van het zelfde Karspel. Ook was 'er een dagvaerdiging afgegaen tegen vyf Ingezetenen van Steenwykerwold; dus het 'er zeer benaeuwd uitzag. Behalven dit, was 'er nog als eene generale Actie van boete tegen een groot deel Turfmakers van dit Drostamt. Te weten in het Drostamt van Vollenhove word eene groote menigte Bagger- of Sponturf gemaekt, en deze word getrokken uit de Weilanden aldaer, welke in de Lysten der Verpondinge staen opgeschreven. De Heeren Staten, bevindende dat deze Landen, van tyd tot tyd, ontgrond en tot Water gemaekt werden, en dus de Verponding voor de Provintie verloren ging, als wordende als dan, door de Eigenaers verlaten, hadden, in plaetse der Cautie voor de Ontgrondinge, een' halven stuiver gesteld op ieder vierkante Roede Turf, die in het Drostamt van Vollenhove zoude gegraven worden, en zulks tot goedmaking en als een æquivalent voor de Verpondinge; welke Penningen zouden worden betaeld ten Comptoire van den Ontvanger des Kwartiers van Vollenhove, en daer van aen de Ingezetenen, wanneer dezelven, met die halve Stuiveren, een Kapitael van *f* 25:-:- belegd hadden, één Gulden betaeld worden, of naderhand, by de reductie der Provintiale Interessen tot 3 per Cent, 15 Stuivers gekort op de betaling der Verpondinge, zoo lang tot dat van hunne Landen, waer uit de Turf gegraven werd, de dubbele Verponding en Leening, uit de Intressen van die belegde halve Stuiveren, zouden kunnen ge-

STEENWYK.

vonden worden. En op dat dit Middel met orde mogte geheven worden, was, by Ordonnantie van den 3 April 1732, daerop beraemd, dat ieder Betaler een Boekjen zoude aenleggen, waer in, door den Ontvanger van de Verpondinge, die te gelyk Collecteur was, van deze halve Stuiveren telkens de betaling, of het beleg zoude worden aengeteekend. En moest jaerlykfch voor St. Jakob, een ieder aen den Schout van zyn Distrikt, oprechtelyk aengeven en doen registreren, hoe veel Roeden Turf hy dat jaer aldus had gemaekt of laten maken, en voor deze aenteekening aen den Scholtus twee Stuivers, zonder meer, betalen; ter nakominge van al het welke eene boete gesteld was van dertig Goudguldens, een derde ten voordeele van den Landdrost, een derde voor den Scholtus, en een derde voor den Aenbrenger, te verbeuren door de genen, die bevonden zullen worden, op St. Jakob, hunnen Turf geheel niet, of niet oprechtelyk, aengegeven te hebben. Wanneer nu het Plakaet van de Afschaffinge der Pachten was uitgekomen, en daer in niet gezegd werd of dit Middel blyven zoude of niet; en velen ook geen recht besef hadden van de Afschaffinge der Pachten, als meenende dat alles afgesteld was; terwyl anderen weder andere inzigten hadden, zoo werd 'er in den jare 1748, in het algemeen, weinig aengave van de Turfroeden gedaen; hierom deed de Drost eene groote menigte Turfmakers sommeren, en vervolgens actioneren tot betaling der voorn. boete van dertig Goudguldens; 't welk van dien gevolge was, dat velen met den Fiskael van den Drost, om de Procedures van Pandinge te fi-

ſteren, accoord maekten, kunnende men van Steenwyk de zoodanigen, in dien tyd, meer dan honderd optellen. Doch velen waren niet haeſtig genoeg met de betalinge, der dezelven andermael in rechten betrokken werden; waer over zommigen by Requeſt zich tot zyne Hoogheid vervoegden, die daerop in den aenvang van Lentemaend, Apoſtil verleende, waer by het Requeſt geſteld werd in handen des Landdroſts van Vollenhove, om zyne Hoogheid daer op te dienen van Bericht, met bevel van alles *in ſtatu quo* te laten. Van de genen, die Crimineel geactioneerd waren, hadden zommigen met des Droſſaerds Fiskael mede accoord gemaekt, doch niet betalende, ook eenigen van hun zich zoo aen den Prinſe, als zyne Hoogheids Commiſſariſſen, gedurende derzelver verblyf te Steenwyk in den jare 1749, geadreſſeert, en daer door waren al die zaken als in ſuspenſie of opgeſchort, gebleven. Wanneer nu de Heeren Commiſſariſſen zyner Hoogheid, in Hooimaend des jaers 1750, wederom te Steenwyk waren gekomen en de zaken aldaer, ten grooten deele, geregelt hadden, werden al de gemelde Procedures, zoo de Criminele, als die betrekking hadden tot de Invordering der Boete, met den voorn. Fiskael vereffend, en op eene geringe boete van eenige Guldens geſteld, en dus dit alles uit de wereld geholpen, tot groote blydſchap der Ingezetenen.

Vele andere byzondere Requeſten waren 'er nog aen de Commiſſariſſen overgeleverd, waer van ook zommigen door tuſſchenſpraek werden afgedaen, als onder anderen een van zekeren *Arent Jakobs* van Wanneperveen, wel-

 ken

STEEN-WYK.

ken mede eene Criminele Actie was gemaekt, uit hoofde van 't verhandelen of verdryven van verdacht Rundvee; en anderen wederom van de hand gewezen. Doch ons daer over byzonderlyk uit te laten, verbied ons bestek, als voornamelyk ingericht tot het gene betrekking heeft op de voorgevallen bewegingen binnen deze Stad.

Wy gaen dan liever over tot onze vyfde en laetste Afdeeling, de BESCHOUWING VAN EENIGE OMSTANDIGHEDEN, VOORGEVALLEN SEDERT HET EERSTE VERTREK DER HEEREN COMMISSARISSEN EN DE UITVOERINGE DER BEVELEN ZYNER HOOGHEID, MITSGADERS DE VERANDERINGE DER REGERINGE. Na dat dan, op den 25 der Slagtmaend des jaers 1749, het Reglement Reformatoir, zyner Hoogheid, nevens de Ontbinding der Burger-Compagnien, hier voren door ons opgegeven, afgekondigd was, bragt de Magistraet klagten in, dat, door eenigen van de Partye der Burger-Gecommitteerden, als na, moedig op den behaelden triomf, schampere redenen gevoerd werden, met betrekkinge tot eenigen van hun Ed. Achtb., of tot die hun toegedaen waren. Van een anderen kant klaegde men mede, dat, door eenigen der ontbondene Compagnie van den Hopman Ram, als over die ontbinding gansch misnoegd, eenigen hunner tegenpartye kwalyk bejegend waren. Weshalven hun Ed. Mog., voorziende dat, zonder nadere Waerschouwing deswegen te doen, niet veel goeds hier uit broeien zoude, goed vonden, in den name zyner Hoogheid, op den 27 der zelfde Maend, de volgende Bekendmakinge te laten doen:

Zyne

STEENWYK.

De Gecommitteerden zyner Hoogheid gebieden een' ieder zich stil en gerust te houden enz.

ZYne Doorluchtigste Hoogheids Gecommitteerden, met het uiterste misnoegen in ervaringe komende, dat uit de op Dingsdag, den 25 dezer, alhier gedane Publicatie en vervolgens Affixie van hooggemelden zyne Hoogheids Dispositie, zoo omtrent het gestatueerde Reglement als de gedissolveerde Burger Compagnien, onrustige gemoederen of baldadige Menschen, zoo oud als jong, aenleidinge hebben genomen om dezen en genen, wezende quasi van een ingebeelde tegenpartye, te ontmoeten met kwade bejegeningen, tot dus verre wel in Scheld- en Laster-woorden bestaende; doch welken, by geene tydige stuitinge, tot dadelykheden zouden kunnen uitbarsten: Doen, tot voorkominge van zulke en van alle kwade gevolgen, ook tot herstel van ruste en eendragt onder de Burgers en Ingezetenen, hier mede, in hoogstgedachten Name, een ieder op het allerernstigste waerschuwen, voorts op het sterkste interdiceeren en verbieden, dat niemand, wie of van welke zoogenaemde Partyen hy ook mogte zyn, zich zal laten gelusten om, ter zake voorsz. en van 't gene sederd eenigen tyd herwaert alhier mogte zyn gepasseerd, eenige de minste kwade Bejegeningen, met injurieuse of andere Smaedwoorden, veel min de allergeringste dadelykheid, aen iemand, welke omtrent vorige gebeurtenissen van een ander gevoelen of partye mogte zyn geweest, of doch sunsten van wat conditie, staet of qualiteit die ook mogte wezen, in het publiek of privaet te doen, noch te laten doen, op eenigerhande wyze: Gelastende, ter contrarie, elk en een ieder om zich gerust, stil en vredig te houden en alle Factien en Partyschappen ter zyde te stellen, als welken ten gevolge van de salutaire intentie van zyne Hoogheid voortaen, in alle opzichten, moeten ophouden, en daerentegen de Liefde en Eendragt onder de famentlyke Burgers en Inwoners, als Leden van één en de zelfde Societeit, herleven en stand grypen: By poene van de rechtmatige indignatie van hoogstgedagte zyne Hoogheid tegen

 alle

STEEN-WYK. alle de Contraventeurs: en dat tegen dezelven met alle rigeur van rechten zal worden geprocedeert. Waer naer zich een ieder kan reguleren en alle ongelegenheid voorkomen. Ten welken einde deze zal worden geaffigeerd ter plaetse, daer men gewoon is Affigatie te doen. *Actum Steenwyk den 27 November* 1749.

(*Geteekend*)

W. v. HAERSOLTE tot Yrst.
F. R. VAN LATHUM.

Doch naeuwlyks konde men het van zich verkrygen de zaek koelmoediglyk aen te zien. Want nog dien zelfden avond liet de Knecht van zeker Gemeensman zich in Scheldwoorden tegen zyne verbeelde Partyen uit; welke, daer over by hun Ed. Mog. klagtig gevallen zynde, werden eerst de Klagers gehoord; vervolgens de Belediger ontboden, de zaek hem voorgehouden, hy voorts, op de Gyzelkamer, in hechtenis gesteld en den Magistraet aenbevolen; die hem, eenige dagen na het vertrek hunner Ed. Mog., wederom ontsloeg.

Op den 28 der zelfde Slagtmaend vertrok de geheele Commissie van hier, na dat dezelve van den 16 der Oegstmaend af, en dus een tyd van vyftien weken, ten onderzoek der zaken hier vertoeft had.

Zyne Hoogheid, in eigen Persone, zich, in Slagtmaend des jaers 1749, naer Groningen begeven hebbende, om de beraemde schikkingen ten aenzien van de Regeringe, zoo in Politie als Finantie, daer ter uitvoer te doen brengen, nam de terugreis over Vriesland, werwaert hare Koninkl. Hoogheid, met den jongen Erfprins en de Prinsesse Carolina zich, eenigen tyd te voren, begeven hadden

den, om by de Prinses Douariere inmiddels een' bezoek af te leggen. Van daer weder naer den Haeg keerende, nam zyne Hoogheid, nevens zyne Koninkl. Gemalinne en Vorstelyke Spruiten, op den 12 van Wintermaend des zelfden jaers 1749, den togt door deze Stad. De Compagnie van den Hopman Ram, nu ontbonden zynde, konde des niet onder de Wapenen verschynen. Hierom, zegt men, had de Magistraet den Prinse, nog te Leeuwarden zynde, vryheid verzogt, en ook bekomen, om, by het doortrekken zyner Hoogheid, de geheele Burgery onder de Wapenen te doen komen. Immers werd, des avonds te voren, der gansche Burgerye, de Gecommitteerden, en onder dezen, die gevangen geweest waren, zelfs niet uitgezonderd, aengezegd, om, by het doortrekken zyner Hoogheid, op den volgenden dag, ten 10 uuren, met eenen ledigen Snaphaen, en een Wapen of Degen, voor het Raedhuis te verschynen. Die der Partye van de Burger-Gecommitteerden vervoegden zich by dezelven, om te vernemen hoe zich, op deze aenzegging, te gedragen hadden; en kregen ten antwoord: dat een ieder moest weten wat hy in'dezen wilde doen of laten; dat men het niemand af- of aenried; doch, wat den Gecommitteerden zelven betrof, zy zulks geenszins dorsten ondernemen, vermits hun Ed. Mog., by Resolutie van den 25 der Slagtmaend; de Compagnien ontbonden hadden. Dit voorbeeld dan werd van allen dier Partye gevolgd. Zoo dat hier niemand in de Wapenen kwam dan alleen die der ontbondene Compagnie van den Burgemeester Ram, welken niet, gelyk dien der Oranjepartye,

STEENWYK.

aen-

STEEN-WYK. aengezegd was met een ledig Roer en een Degen te moeten verschynen; maer volkomen, zoo ten opzigte van de Opper- als Onder Officieren, (die ook hier alle hunne vorige bedieningen bekleedden) als Cadets, Bylmans, Granadiers enz., met hunne praelcieraden van Pluimagien, Sjarpen, Ringkragen, Stropkousen, Granadiers Mutsen, Knevelbaerden enz., waer mede wy hen hier boven hebben zien pronken. Dezelven zich dus voor het Stadhuis geschaert hebbende, werd hun het Vaendel, dat te voren by den Hopman of Burgemeester aen huis geweest was, maer nu op het Stadhuis bewaerd werd, ter hand gesteld. Hier op zetten zy den marsch, langs de Woltstraet, tot aen de Woltpoort; gaende de Magistraet voor hun uit, tot dat dezelve, de Compagnie dus tot aen de Poort geleid hebbende, naer het Raedhuis terug keerde; scharende de Compagnie zich voorts in twee ryen, langs de gemelde Straet, tot aen de Markt. Die van de Partye der Gecommitteerden, zyne Hoogheid geen' minderen eerbied willende bewyzen, gingen den Prinse, tot op het Tuk, by Steenwykerwold, te gemoet, verzellende gezamentlyk de Koets, met een onophoudelyk gejuich van *Vivat de Prins van Oranje, de Verlosser van Steenwyk* enz.! De Gecommitteerden hadden zich vervoegd in een' Tuin, een weinig buiten de Poort; en wanneer de Koets naderde, tradden zy den Vorste te gemoet, en, vreezende dat 'er in de Stad geen gelegenheid zoude zyn om de Koets te kunnen naderen, reikten zy zyner Hoogheid het volgende Dank-Adres over:

STEEN-WYK.

Allerdoorluchtigste Vorst,

Dank-adres door de Burger-Gecommitteerden aen zyne Hoogheid overhandigd.

HEt is met de alleruiterste blydschap, dat wy de eer hebben Uwe Doorluchtigste Hoogheid, benevens Hare Koninklyke Hoogheid en den jongen Erfprins en Prinsesse te feliciteren, over Uwe Hoogheden gelukkige en voor ons zoo zeer geëerd en gewenscht Arrivement aen deze Stad.

Wy smeken verlof Uwe Doorluchtigste Hoogheid, namens de Burgerye dezer Stad, onze nedrige en opregtste Dankbaerheid te betuigen, voor de attentie en zorge, die Uwe Doorluchtigste Hoogheid zoo hooggunstiglyk heeft gelieven te nemen, op de klagten van onze Burgerye, in het decerneren van zoo eene luisterryke Commissie, en het schenken van zoo één favorabel Reglement op het stuk van Politie, Oeconomie en Finantie of Administratie van Penningen en Inkomsten dezer Stad, en Geestelyke Corporatien en derzelver Rentamten.

Gun ons, Doorl. Vorst, dat wy het zelve van Uwe hand mogen ontvangen en estimeren als een Vaderlyk Geschenk en een gunstryk bewys van Uwe Doorl. Hoogheids teederhartige zorge voor het welwezen van deze Stad en Burgerye. Wy wenschen en verwagten dat de Stad en Geestelyke Corporatien, naer de hoogwyze Dispositie van Uwe Hoogheid bestierd wordende, eerlang wederom in vermogen zullen toenemen; de declinerende Fondsen verbeterd, de Negotie vermeerderd en alles tot vorigen bloei hersteld worden.

Wy inzonderheid, aen wien onze Burgerye eene doleantie hadde gelieven te demanderen, om daer op Uwe Doorl. Hoogheids genadige dispositie te solliciteren, smeken verlof, Uwe Doorluchtigste Hoogheid van herten dank te zeggen, voor de favorabelste voorzieninge, die Uwe Hoogheid omtrent onze Personen heeft gelieven te nemen: de ware liefde en opregtste intentie, die wy hadden voor het welwezen van deze Stad en Bur-

ge-

STEENWYK

Dank-adres door de Burger-Gecommitteerden aen zyne Hoogheid overhandigd.

gerye, hadden ons in de allerdangereuste omstandigheden ingewikkelt, waer uit wy ons geenszins konden ontdoen. De God, die onze goede intentie weet en alles genadiglyk bestiert ten beste van de zyne, Kerk en Volk, heeft ons het eenige middel van verlossinge, de hulpe van Uwe Hoogheid gelieven te bestellen, waer door wy, tot hier aen toe, gelukkiglyk voor schande en smaed bevryd zyn.

Wy bidden, Doorl. Vorst, dat wy zulks erkennende, als de allergrootste weldaed aen ons bewezen, Uwe Doorl. Hoogheid ons hooggunstiglyk de vryheid gelieve te vergunnen, om het verdere vervolg van onze zaken, op het ootmoedigste in Uwe Doorl. Hoogheids goede gunste te mogen aenbevelen. Dat wy mede het geluk mogen hebben, van Uwe Hoogheid eene zoo gunstige Dispositie, ten reguarde van de met ons gehoudene Criminele Procedures, te mogen erlangen, a's die ten reguarde van Civile, waer over onze Burgerye en wy met dankbaerheid ons verheugen.

Wy bidden, dat Uwe Doorl. Hoogheid het niet kwalyk gelieve op te nemen, dat wy niet, gelyk wel eenige andere Burgeren, by de gehonoreerde Aenkomste van Uwe Hoogheden, onder de Wapenen verschynen, ons, in name van den Magistraet wezende gedemandeerd geweest. Eene allerdiepste veneratie voor de hooge ordres van Uwe Hoogheid, door hun Ed. Mog., de Heeren Commissarissen, afgegeven, waer by de Burger-Compagnien, tot voorkominge van Diffidentien en Oneenigheden, zyn worden gedissolveert, ter tyd Uwe Doorl. Hoogheid dien aengaende nader zoude gelieven te disponeren, heeft ons daer van te rug gehouden: als durvende ons niet inlaten in zoo iets te doen, dat wy ons verbeeldden met de dispositien van Uwe Hoogheid niet overeenkomstig te zyn. Biddende inmiddels, dat Uwe Hoogheden zich gelieven te persuaderen, dat onze blydschap over Uwer Hoogheden komste niet des te minder zy.

Wy

Wy wenſchen dat de Alvermogende God, Uwe Doorl. Hoogheid, Hare Koninklyke Hoogheid, Hunne Doorl. Hoogh. de jonge Prins en Prinſeſſe, in zyne Alvermogende hulpe en protectie neme, en met het dierbaerſte zyner zegeningen bekroone, en Uwe Hoogheid ſterke en onderſteune in het waernemen van die hooge en zwaerwigtige Bedieningen, waerin de Hemel Uwe Hoogheid tot heil van Nederland heeft gelieven te ſtellen: Hare Koninklyke Hoogheid zegene als een Moeder van ons Nederland, en een veilige toevlugt voor verdrukten: Hunne Hoogheden den jongen Erfprins en de Prinſeſſe, tot ſteunſels van ons Land doe opgroeijen in Prinſelyke deugden, op dat Neerlands Heil volkomen en gedurig zy tot in late Nageſlagten.

STEENWYK.

Dankadres door de Burger-Gecommitteerden aen zyne Hoogheid overhandigd.

Terwyl wy de belangens van onze Stad en Burgerye, gelyk mede die van onze Perſonen, voor de voeten van Uwe Hoogheid op het ootmoedigſte nederleggen.

(*Was geteekend*)

H. TUTTEL, J. U. D.
PIETER VAN DER LICHT.
J. DYXHOORN.
JAN NESSINK.
HENDRIK DE BOER.
JAN THOMASZ.

Zyne Hoogheid hield, aen de Markt, een weinig ſtil, voor het Poſthuis, om de Paerden te verwiſſelen; zonder echter uit de Koetſe te gaen. De Magiſtraet vervoegde zich aen het Poortier, en had daer een kort gehoor, wordende, in deszelfs name, het woord gevoerd, door den Sekretaris Ten Broeke, wiens rede, ſchoon nog niet geëindigd, echter afgebroken werd, door zekere verbyſtering, uit het volgende geval geſproten. Het Guarnizoen, onder de Wapens ſtaende, kwam de Arts *Stephanus*

STEENWYK.

nus de Bock, naer het denkbeeld van eenen Wachtmeester, wat te na voor het Front, en werd des van hem geboden weg te gaen. De Geneesheer daerop zeggende niet nader, dan anderen, te staen, ging de Wachtmeester zich by den Kapitein vervoegen, en streek, terugkomende, den Dokter, met de Bajonet op de Karabyn staende, dermaten over het Voorhoofd, dat 'er het bloed uit spatte, en langs het Aenzicht afliep. De Gekwetste, hier door als bedwelmd, wilde naer huis gaen; doch, door anderen geraden van zich, dus jammerlyk toegetakeld, den Prinse te vertoonen, te klagen, en te doen zien op wat wyze men hier behandeld werd, vervoegde zich daerop aen de Koets. Zyne Hoogheid, den Klager ondervraegd, en 't geval onderzocht hebbende, gebood den zelven in 't Logement te gaen, om zich te doen verbinden; voorts dat de Wachtmeester in arrest zoude genomen worden, gelyk geschiedde; doch slechts voor een of twee dagen, wanneer dezelve weder in vryheid gesteld werd. Dr. *de Bock*, als een, wien, neffens de andere gevluchte Personen, vrygeleide verleend was, zyner Hoogheid bekend zynde, baerde dit geval, als in 's Prinsen tegenwoordigheid geschied, den Magistraet al eenige verbystering. En die der onderdrukte Partye lieten niet na het zelve aen zyne Hoogheid voor te dragen, als een beklaeglyke blyk van 't gene men hier te lyden had; gevende des eens te bedenken, wat 'er in 's Prinsen afzyn al om moeste gaen, daer men in deszelfs tegenwoordigheid zich niet ontzag aen zulke mishandelingen zich schuldig te maken; voegende wyders hier by een kort verhael van het

gene

géne zy in voorleden dagen hadden moeten overbrengen. Den Advokaet *Tuttel* werd mede toegelaten zyn Hoogheid te mogen toespreken, en nam by die gelegenheid de vryheid van, onder herhaling van Dankbetuigingen, de reden der overgevinge van het Dank-Addres buiten de Poort te opperen, met aenbevelinge der belangen, zoo van de Gecommitteerden als Burgerye, in de gunstige bescherming zyner Hoogheid. De Paerden middelerwyl verwisseld zynde, vervolgde de Stadhouderlyke Familie de reis naer Meppelt; passerende wederom door de Burgers, die ondertusschen naer de Oosterstraet getrokken waren, en zich aldaer in ryen hadden geschaerd, als by 't aenkomen zyner Hoogheid in de Woltstrate; wordende, gedurende al dien tyd, de Klokken geluid, en verders allerhande vreugde bedreven, met het uitsteken van Vaendelen, oprichten van Ecrepoorten, en het juichen van *Vivat de Prins van Oranje, de Verlosser van Steenwyk!* STEENWYK.

Voorts stelden de Beschuldigdén tegen het einde van 't jaer, den Heeren Commissarissen hunne Justificatie, waer van wy hier voren gesproken hebben, ter handen, tot verantwoording van hun gedrag tegen de Criminele Beschuldigingen des Landdrosts van Vollenhove en den Magistraet der Stad Steenwyk. Hierby voegde de Weduw van Fledderus een Request aen zyne Hoogheid, waer in zy voordroeg hoedanig eene Rechtspleging men tegen haren Man had gehouden; op wat wyze men hem ter dood had gevonnisd, en dat Vonnis was uitgevoerd; zonder dat hy, vermits men zyne Verdediging, schoon zoo menigmalen

Steenwyk. des verzocht, als uit tien of twaelf Requesten, ten dien einde overgeleverd, aengetoond werd, had geweigerd te hooren, zyne onschuld, die uit de voorn. Justificatie was blykende, had kunnen bewyzen; verzoekende en smeekende daerom dat, vermits zy Suppliante, door deze onrechtvaerdige behandeling, beroofd was geworden van haren Man, vier Kinders van hunnen Vader, en teffens zoo vele schande en smaed over haer en hare Kinders, als ook over zoo vele loffelyke Familien en Personen, aen den Overledenen verwand, was toegebragt; om niet te spreken van de overgroote schade, die zy Suppliante en hare Kinders hier door kwamen te lyden, niet alleen in het stuk van Negotie, maer teffens in dat van Erffenissen, hoedanig eene van merkelyk aenbelang, door het vooroverlyden van haren Man, als anderszins nevens andere Vrienden, in eene gelyke linie, gelykelyk daer toe gerechtigd, haren Kinderen reeds ontvallen was, die daer door een onherstelbaer verlies geleden hadden, zyne Doorl. Hoogheid al het zelve en de verdere in Steenwyk gebeurde zaken in goedgunstige overweging nemende, aen haer en haren Kinderen die hooge genade geliefde te bewyzen, van zoodanige krachtdadige voorziening te doen, waer door alle schande en smaed van haer en hare Kinderen mogte afgenomen, en teffens het doode Lichaem weder opgegraven, en op eene fatsoenlyke wyze en plaets begraven worden; wyders, dat ook niemand, wie 't ook zy, dit ongeval, tot schande en smaed van haer Suppliante of de haren, mogte voorwerpen of verwyten; en eindelyk dat, vermits noch de Suppliante, hier door, haren Man, noch

noch de Kinders hunnen Vader weder konden bekomen, die allen in de bescherming zyner Doorl. Hoogheid mogten genomen worden.

Dus liep dit noodlottige jaer van 1749 ten einde, zonder, onzes wetens, eenige verdere merkwaerdigheden uit te leveren. Dat van 1750 begon zynen loop met een voornaem geval, het welke veel verandering in de publieke zaken hier veroorzaekte, namelyk het overlyden van den Stads Sekretaris, de Heer *Mr. Borchard Ten Broecke.* Dees Heer, die het Amt van Geheimschryver, hem reeds in den jare 1714, wanneer deszelfs Vader overleed, en hy nog in Vrieslands Scholen zich der Letteroeffeningen bevlytigde, opgedragen, reeds twee en dertig jaren lang bekleed, en, door zyne schranderheid en ervarenis, den Magistraet in het behandelen van zoo vele wigtige zaken en netelige geschillen, als waer in dezelven, sedert eenige jaren zich gewikkeld zagen, van veel dienst geweest, en tot een' grooten steun verstrekt had; zich, eenige dagen voor Nieuwjaer, om zyne Vrienden te bezoeken, naer Vriesland begeven hebbende, kwam op Nieuwjaersdag, tegen den avond, reeds, zoo men zegt, onpaslyk, te Paerd van daer te rug; en, voorts geheel Ziek geworden, op den 6 der Louwmaend, des morgens tusschen drie en vier uuren te overlyden. Het Amt van Geheimschryver, onder alle de Stads Bedieningen het eenigste dat, vast en bestendig, iemand voor al zyn leven word opgedragen, staet, open gevallen zynde, ter begevinge van Burgemeesteren en Gemeenslieden, of, gelyk men hier zegt, van Raed en Meenthe; hebbende ieder Lid, zoo wel van de Ge-

STEEN-WYK. meensluiden, als van den Magistraet, daerin, hoofd voor hoofd, eene stem. Schoon de zaken hier zoo hachlyk en onzeker stonden, en velen niet onkundig waren van het besluit, door Ridderschap en Steden, op den 22 der Slagtmaend des jaers 1749 genomen, waer by zyne Hoogheid gemagtigd was, om, tot herstelling van zaken, eene nieuwe aenstelling niet alleen van den Magistraet en Gemeente te doen, maer teffens van de verdere Amtenaren en mindere Bedienden; draelde men echter niet lang met de begevinge. Want nog ten dien zelfden dage, werd 'er Vergadering van den Magistraet en de Gemeensluiden belegd, en, daerin, tot Sekretaris of Geheimschryver dezer Stad verkoren de Heer *Mr. Herman Ten Broecke*, Burgemeester dezer Stad, die, dit Amt aenvaerdende en terstond in den Eed genomen wordende, dus een Diemaer dier zelfde Vergaderinge werd, waer van hy reeds veertien jaren een Medelid geweest was, en de eigenlyke waerom naest te zoeken schynt in de voordeelen, aen dat Amt verknocht. Dus waren 'er twee Burgemeesters plaetsen open; want wy hebben boven gezien, dat de Burgemeester *Vedder*, voor en al eer men ter veroordeelinge van Fledderus overging, zyne bediening in Grasmaend des jaers 1749 nederlei. Zy, die zich verbeeldden wat scherper, dan anderen, op het stuk der Staetkunde gespitst te zyn, waren van gedachten dat, ten minsten de Heer Oud-Burgemeester *Vedder*, by wie de Heeren Commissarissen zyner Hoogheid, zoo lang dezelven in Steenwyk geweest waren, hunnen intrek en verblyf genomen hadden, by de Verkiezing van Burgemeesteren en Schepenen

ten, die, op den 25 der Louwmaend des jaers 1750 hier gehouden werd (*), wederom zoude ingekoren worden; doch de uitkomst leerde het anders; want benevens de vier nog in bediening zynde Burgemeesters, werden op nieuws gekoren *Gillis Bartholdus van Randen* en *Nikolaes Adolf Benthem*, die beide Officieren geweest waren der Compagnie van den Burgemeester Ram. Deze Verkiezing werd zyner Hoogheid toegezonden, met verzoek van daer op deszelfs goedkeuring te mogen erlangen. Op St. Peters Stoeldag, den 22 van Sprokkelmaend, geschied hier de bestelling van alle de Stads Amten en Bedieningen, als mede de keur der Gemeenslieden, die hier alle jaer los zyn, en op nieuws verkoren worden, door den Magistraet. Welke Verkiezing dan voorts ter goedkeuringe aen den Erfstadhouder gezonden word, ingevolge het Reglement des jaers 1675, gegrond op het Stadrecht van Steenwyk. De oude Gemeenslieden werden wederom ingekoren, en één nieuw Lid, in plaets van een afgestorven, daer by gevoegd, en de goedkeuring zyner Hoogheid daer op verzocht. Ingevolge de schikkingen des Reglements van den Erfstadhouder, waren *ipso facto* opengevallen de Rentamten van het Kapittel, de Memorie en het Gasthuis: Het Amt van Ontvanger der Middelen, by de Stad in redemtie, en

STEENWYK.

(*) Volgens het Reglement op de Regering van Overyssel des jaers 1675, herdrukt volgens Resolutie van Ridderschap en Steden, genomen op den 29 van Lentemaend des jaers 1748, moest de Keur van Burgemeesteren, Schepenen en Raed dezer Stad, geschieden op Zondag na St. Pauls Bekeering.

STEEN-WYK. en dat van Binnenvader en Binnenmoeder in het Gasthuis waren nieuw; en over die allen werd, door den Magistraet, zonder zyne Hoogheid deswegen te kennen, op St. Peters Stoeldag, de bestelling gedaen.

In het begin der Lentemaend, gaven de Heeren Commissarissen den Prinse bericht van den toestand der Criminele Proceduren, alhier gehouden; dan de Dispositien daer over werden nog eenigen tyd uitgesteld. *Dr. Tuttel* en *P. van der Licht*, zich al eenigen tyd in Hage opgehouden hebbende, waren nog daer, en kregen, ter dier gelegenheid, gehoor by zyne Doorl. Hoogheid, welken zy bedankten voor deszelfs tusschenkomste en voorzieninge, tot hier toe ter hunner verlossinge genadiglyk verleend, met ootmoedige bede van zyne Hoogheids verdere gunstige bescherming en beschik in de nog onafgedane zaken. Een gelyk gehoor werd hun ook vergund by hare Koninkl. Hoogheid, aen welke zy de vryheid namen Kopy van het Request der Weduwe Fledderus, den Heeren Commissarissen, gelyk we boven reeds zagen, met de verdediging der Beschuldigden, overgeleverd, ter hand te stellen, biddende, voor de Weduwe, hare Koninkl. Hoogheids gunstige bescherming af.

De beschikking zyner Hoogheid een weinig dralende, stierven, eer de Dispositie zyner Hoogheid ingekomen was, nog twee Gemeensliede, nevens de Heer *Mr. Arnold Kroeven*, Burgemeester dezer Stad. Dees Heer, zwaerlyvig, doch veeltyds van een' zwakken toestand, had des avonds te voren nog wel gegeten, zonder dat men eenige onpaslykheid aen hem bespeurde; des niet tegenstaende werd hy,

den

den volgenden morgen, den 13 der Grasmaend STEEN-
des jaers 1750, door zyn Gezin dood te Bed WYK.
gevonden, hebbende den ouderdom van omtrent
zestig jaren bereikt.

Eindelyk kwamen, op het alleronverwachtste, de Heeren Commissarissen van den Prins Erfstadhouder, op Dingsdag, den 28 van Hooimaend des jaers 1750, des voormiddaegs tusschen tien en elf uuren, weder te Steenwyk. Niemand was van de komste hunner Ed. Mog. verwittigd. Zoo dra de Magistraet vernam, dat hun Ed. Mog. zich weder hier bevonden, liet dezelve verzoeken de eer te mogen hebben van hun Ed. Mog. te verwelkomen, en den tyd te mogen weten, dien het hun Ed. Mog. gelieven zoude daertoe te verkiezen. 't Antwoord was dat de Magistraet vergaderen, en hun Ed. Mog. zich in de Vergadering vinden zouden laten. Hun Ed. Mog. kort hierop in de Vergadering verschenen zynde, werden, door hen, alle de in bediening zynde Burgemeesters, namelyk *Albertus Teltink*, *Mr. Jakob Bernars* en *Fredrik Ram* (*), mitsgaders derzelver Sekretaris *Mr. Herman Ten Broecke*, van hunne Bedieningen ontslagen. Dit verricht zynde, werd terstond de Raedhuisklok geluid, en, op bevel hunner Ed. Mog., vervolgens, door derzelver eersten Geheimschryver, den Heer *Mr. H. A. Toewater*, van de Puie des Raedhuizes afgelezen het Plakaet zyner Hoogheid van den 24 der Hooimaend

(*) De Regering bestaet gewoonlyk uit zes Burgemeesteren; doch *Kroeven* was, gelyk we gezien hebben, overleden, en de nieuwverkorenen, nog niet bevestigd zynde, waren nog niet in bediening getreden.

STEEN-WYK. maend des jaers 1750 (*), waerby de gevonnisde, in hechtenis genomen en beschuldigde Personen uit de Burgerye wederom in hunnen goeden naem en faem hersteld werden, gelyk wy hier voren reeds gezien hebben. Voorts lieten hun Ed. Mog., door een' Stads Bode, dagvaerden de Heeren ARNOLD VEDDER, Oud-Burgemeester, JACOBUS DYXHOORN, BERNARDUS EGBERTUS LUBELEY, JAN NESSINK, EGBERT LAMPE en VOLKERT TER SWEGE, mitsgaders den Heer *Mr. Hilbrand Tuttel.* Dezen in de Vergaderkamer verschenen zynde, gaven hun Ed. Mog. den zes eerstgenoemden Heeren te kennen, dat zyne Doorl. Hoogheid, de Prins Erfstadhouder, goedgevonden had hen aen te stellen tot Burgemeesters, Schepenen en Raden der Stad Steenwyk, over het loopende jaer, tot den Keurdag in 1751. Het welke door dezelven aengenomen zynde, leien zy terstond den gewonen Schepenen Eed, uit het Stadrecht van Steenwyk hun voorgelezen, in handen hunner Ed. Mog. af, en namen, op derzelver bevel, zitting. Wyders aen *Mr. Hilbrand Tuttel* bekend gemaekt, dat hooggedachte Vorst hem tot Sekretaris of Geheimschryver dezer Stad had aengesteld, en dit Amt van hem ook aengenomen zynde, lei dezelve den Eed op de Instructie van den Sekretaris, uit het Stadrecht van Steenwyk hem voorgelezen, in handen van den nieuwen Magistraet af, en nam vervolgens ook zitting. Middelerwyl de Personen, tot nieuwe Gemeenslieden bedoeld, gedagvaerd en mede binnen verschenen zynde, werd

(*) Zie hier voren bladz. 1066.

werd hun, door de Heeren Commissarissen bericht, dat het zyner Hoogheid behaegd had tot Gemeenslieden, mede tot derzelver eerstvolgenden Keurdag in 1751, aen te stellen *Harmanus Hagen*, *Jan Kiers*, *Hidde Veldkamp*, *Willem Hoogland*, *Albert Bloemen*, *Gerbrand Vogelzang*: En tot de mindere Meenthe, voor den zelfden tyd, *Jan Withoed*, *Arent Talen*, *Jan Eysen*, *Gerard Archibald Stuart*, *Jan Cornelisz* en *Andries van Lubek*. Welke Bediening, door hen allen (uitgezonderd *Hidde Veldkamp*, die, wegens zyne hooge jaren, van den Magistraet reeds zyn ontslag verzocht hebbende, nu verder daer op aenhield, en des uit de Vergadering ging) aengenomen zynde, werd door hen ook de Eed, naer Stadsrecht, in handen van den nieuwen Magistraet afgelegd. Waerop hun Ed. Mog. den Magistraet en Gemeenslieden, den welstand der Stad en het herstel van de rust en eenigheid op het hoogste aenbevolen. Wyders werd de Gerechtsbode *Jan Santink* in de Vergaderinge geroepen, en hem, door Commissarissen, aengezegd, dat zyne Hoogheid had goedgevonden hem, als Gerechtsdienaer dezer Stad, van zyn Amt en Eed te ontslaen. Hy daer op weg gegaen zynde, werd *Salomon Arensbergen* ontboden, en denzelven bekend gemaekt, dat zyne Hoogheid hem had aengesteld tot Gerechtsbode dezer Stad. Den zelven hier op mede den Eed afgenomen zynde, werd de Raedhuisklok weder geluid, en toen, door hun Ed. Mog., in 't byzyn van den nieuwen Magistraet, de Acte van Aenstellinge van den Magistraet en Gemeenslieden, als mede die van den Sekretaris en Gerechtsbode afgekondigd. De Aenstelling van

STEENWYK.

STEEN-WYK. den Magistraet en de Gemeenslieden was dus luidende:

Aenstelling van nieuwe Burgemeesteren, Schepenen, Raden en Gemeenslieden.

ZYne Hoogheid, ontvangen hebbende twee Missiven van den Magistraet der Stad Steenwyk, gedateerd den 27 January en 21 February, beide dezes jaers 1750, met bygevoegde Keure der Personen, zoo tot de Magistrature, als tot de Meenthe en mindere Meenthe, en hooggemelde zyne Hoogheit, om redenen, breeder by de Publicatie van huidigen dato vermeld, zich genoodzaekt gezien hebbende zekere Arrangementen te maken, waer door hoogst deszelfs Dispositie op voorsz. Electie tot dus verre is geprotraheerd, heeft als nu goedgevonden aen te stellen: tot Burgemeesters, Schepenen en Raden der Stad Steenwyk, over dezen loopenden jare, zullende eindigen met den Ordinaris Keurdag, in 't aenstaende jaer 1751 invallende, ARNOLD VEDDER, JACOBUS DYXHOORN Thesaurier, BERNARD LUBELEY, JAN NESSINK Bouwmeester, EGBERT LAMPE, VOLKERT TER SWEGE: tot Gemeenslieden, tot derzelver eerstvolgenden Keurdag, *Hermanus Hagen*, *Jan Kiers*, *Hidde Veldkamp*, *Willem Hoogland*, *Albert Bloemen*, *Gerbrand Vogelzang*: en tot mindere Meenthe over dien zelfden tyd, *Jan Witboet*, *Arent Talen*, *Jan Eysen*, *Gerard Archibald Stuart*, *Jan Cornelisz*, *Andries van Lubek*. Lastende den voorn nieuw aengestelden Leden van den Magistraet, om aen handen der Heeren onze Commissarissen, den gewonen Schepen-Eed af te leggen. Gedaen in 's Gravenhage den 24 July 1750.

(*Was geteekend*)

(L.S.) PRINCE D'ORANGE EN NASSAU.

(*Onder stond*)

Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid.

J. DE BACK.

De Akten van den Sekretaris, Gerechtsbode en verdere Officieren, als Stads Doctor, Rentmeesters, Ontvanger, Kerkmeester, Koster, Binnen-Vader en Moeder van 't Gasthuis waren allen, *mutatis mutandis*, eensluidende, en afgegeven op den 24 July 1750, en woordelyk van inhoud als de volgende Acte van Aenstellinge des Sekretaris. STEENWYK.

Zyne Hoogheid heeft goedgevonden, uit krachte van de authorisatie, by Ridderschap en Steden, de Heeren Staten van Overyssel, *in dato* den 22 November 1749 verleend, in plaetse van Mr. Hermannus Ten Broeke, tot Sekretaris der Stad Steenwyk te committeren en aen te stellen Mr. *Hilbrand Tuttel*; lastende en bevelende dienvolgens een' ieder, wien zulks aengaet, den voorsz. *Mr. Hilbrand Tuttel* daer voor te houden en te erkennen, hem deze Functie als Sekretaris onverhinderd te laten bedienen, ook de Tractementen en Emolumenten, daer toe staende, genieten, mits dezelve gehouden blyve den gewonen Eed aen handen van den Magistraet der gemelde Stad af te leggen. Gedaen in 's Gravenhage den 24 July 1750. *Aenstelling van den nieuwen Sekretaris.*

(*Was geteekend*)

(L. S.) PRINCE D'ORANGE EN NASSAU.

(*Onder stond*)

Ter Ordonnantie van zyne Hoogheid,

J. DE BACK.

Hier by liet men het dien dag berusten; wordende hun Ed. Mog., door twee Burgemeesters en den Sekretaris, ten huize van den Burgemeester *Vedder* terug geleid. Dit alles geschiedde by het paraderen van de Wacht, het roeren van den Trom, en de gewone groeten

van

STEEN-WYK. van den Officier, onder een groot gejuich der Burgerye van *Vivat Oranje*, enz.

De overwonnen Party stond als bedeest en opgetogen over de schielykheid en grootheid dezer gebeurtenissen en handelingen. De zegepralende Party der Gecommitteerden, integendeel, was over den goeden uitslag harer zaken van vreugde en vergenoeginge als uitgelaten. Hoe ver dit by zommigen gegaen zy, kan de Lezer eenigzins opmaken, wanneer wy hem zeggen, dat zekere bejaerde Vryster (*), het voorgevallene hoorende, zoodanig, door eene overmaet van blydschap, overstelpt werd, dat zy, onder het doen van verscheide uitroepingen, allengskens versflaeuwende, den geest gaf. Dit alles geschiedde op den 28 van Hooimaend des jaers 1750. Den volgenden dag, den

29

(*) Deze Vryster was genaemt *Machteld van Dieveren*, en van Moeders zyde afkomstig uit de oude Familie van *van Swinderen* alhier, welken men in een ongedrukten Brief van Georgius, Bisschop van Utrecht, op het jaer 1540, vermeld vind als Kanonnikken van St. Clemens Kerke alhier te Steenwyk, onder den naem van de Heeren *Tsbrand en Mr. Harmen van Swynderen*, welke laetsten men acht den zelfden te zyn, die, in het jaer 1560, alhier eene Vicarie gesticht heeft, waer uit verscheide Prebenden begeven wierden, en welke nog in wezen is, bekend onder den naem van Swindermans Goederen, wordende geadministreerd door den Rentmeester van een ander Geestelyk Gesticht, onzer Lieven Vrouwen Memorie genaemd. Zy had, als in eenen behoeftigen staet zynde, meermalen verzocht met eenen der Prebenden begiftigd te worden; doch te vergeefsch, en zelfs zich by Request geaddresseerd aen den Heeren Commissarissen; en 't schynt dat de hoop van beter fortuin, by de nieuwe Regering, haer tot die vervoering van vreugde gebragt heeft.

29 der Hooimaend, de Magistraet vergaderd zyn- STEEN-
de, verschenen hun Ed. Mog. wederom op het WYK.
Raedhuis, van hun Hotel door twee Burgemeesters en den Sekretaris afgehaeld, en op de Stoep van het Raedhuis, door de overige Leden van den Magistraet ontvangen zynde. Onder andere zaken, waer over hun Ed. Mog. zich met den Magistraet bezig hielden, gaven dezelven ook te kennen hoedanig eene verandering het zyner Doorl. Hoogheid, uit hoofde der meergemelde Resolutie van Ridderschap en Steden, van den 22 November 1749, gelieft had te maken onder de verdere Amtenaers en Bedienden dezer Stad, en dien volgende aengesteld tot Stads Medicinæ Doctor, den Heer *Stephanus de Bock*; tot Rentmeester van het Kapittel, den Gemeensman *Gerbrand Vogelzang*, in plaetse van *Adriaen Stuifzand Varnhage*; tot Rentmeester van de Memorie en Swindermans Goederen, *Hendrik Jan Benthem*, in de plaets van *Obbo Spanjaerd*; tot Rentmeester van het St. Katharina Gast- of Proveniershuis, *Arent Tuttel*, in de plaets van *Albert Bloemen*; tot Ontvanger van het Schoorsteengeld, de Verpondinge, en verdere Middelen in redemptie, *Wybe ten Wolde*, den Zwager van wylen H. C. Fledderus, in de plaetse van *Hillebrand Krop*: tot Koster en Voorzanger *Hendrik de Boer*, in plaetse van *Everhard Joan Dentelius*: tot Binnenvader en Binnenmoeder van het St. Katharina Gast- of Proveniershuis *Jan Steltink* en *Grietje van Os*, echte Lieden, in de plaetse van *Willem Janssen* en deszelfs Huisvrouw *Femmigjen Helt*. Alle dezelven hierop ten Raedhuize gedagvaerd zynde, werden hun respectivelyk hunne Bedieningen voorgesteld, en zy die

die

STEEN-WYK. die aengenomen hebbende, allen op de Instructie, daer van, zoo in het Stadrecht, het Reglement zyner Hoogheid, als anderszins te vinden, in den Eed genomen. Dus waren dezen altemael, ieder by eene respective Acte van een en den zelfden Inhoud, als die van den Sekretaris boven gemeld, en gedagteekend 24 July 1750, aengesteld, en, na de beëediging, werden alle dezelve Acten door meergemelden Heer Sekretaris Toewater, na voorgaende Klokkengeslag, ten overstaen van de Heeren Commissarissen en den nieuwen Magistraet van de Puie van 't Raedhuis afgelezen, onder eèn' grooten toevloed van Menschen en een groot gejuich van *vivat Oranje*; wordende vervolgens de Heeren Commissarissen naer derzelver Verblyfplaets door den geheelen Magistraet, de nieuwe Beamten en een meenigte Burgeren geleid. Dit alles geschiedde onder het paraderen der Wachte en het roeren van den Trom, enz. Behalven deze Veranderingen stelde zyne Hoogheid ook aen tot Scholtus des Scholtamts van Steenwyk, Steenwykerwold en Scherwolde, den Gecommitteerden *P. van der Licht*.

Ook deden hun Ed. Mog, nog ten dezen zelfden dage, by de Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provintie, ontslag uit het Tuchthuis verzoeken voor *Kornelis Groen*, van welken wy te voren (*) spraken; en die nu, by Plakaet van den 24 der Hooimaend, in zyn eer en goeden naem hersteld was. Hy kwam op den 30 dier zelfde Maend, tot groote blydschap der Burgerye, hier aen; en werd vervolgens by hun Ed. Mog. gebragt, welken hy voor zyn ontslag en her-stel-

(†) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 537. en hier voren, bladz. 1062.

stellinge bedankte. Dus was 'er niemand meer, die niet volkomen hersteld was, uitgezonderd de ter dood gebragte Harmen Coops Fledderus. STEENWYK.

Eindelyk begon nu de dag ook aen te lichten, naer welken zoo velen reeds gereikhalst hadden, namelyk de 31 der Hooimaend des jaers 1750, op welken die zonderlinge Begravenis van *Harmen Coops Fledderus* voorviel, die, gelyk we boven gezien hebben, op den 25 van Grasmaend des jaers 1749, met de Koorde ter dood gestraft, en wiens Lyk vervolgens afgenomen en, in een Kist, by de Galg begraven was. Waeromtrent ons de volgende Omstandigheden nog staen te vermelden. Vermits deszelfs Lyk op eene publieke plaetse, namelyk de Gerechtsplaets, begraven lag, kon de Weduw, schoon haer overleden Man, by het Plakaet zyner Hoogheid van den 24 der Hooimaend des jaers 1750 (*), in gedachtenisse, goeden naem en faem hersteld was, het zelve geenszins op eigen gezag aenvaerden, of op eene andere Plaets laten begraven en het doode Lichaem van daer nemen. Hier toe verzogt zy derhalven de vryheit van de Commissarissen zyner Hoogheid, by het navolgende Request en verkreeg dezelve by een Appointement, op den 30 der voorn. Hooimaend des jaers 1750 verleend.

Edele Mogende Heeren, myne Heeren, W. Baron van Haersolte, Heer tot Yrst, *Lid der Ridderschap en Edelen der Provintie van Gelderland, Burgemeester der Stad Hattem en Richter van 't Olde Broek enz. enz. enz.* Mr. F. R. van Lathum, *Burgemeester der Stad Zutphen enz. enz. H. H. Commissarissen van zyne Doorl. Hoogheid te Steenwyk.*

Geeft

(*) Zie hier voren, bladz. 1066.

STEEN-WYK.

Requeſt der Weduwe van Fledderus om het Lyk van wylen haren Man te mogen laten opgraven enz.

GEeft in alle nedrigheit te kennen *Wytſe ten Wolde*, Weduwe van wylen *H. C. Fledderus*, hoe dat zyne Doorl. Hoogheid, de Heer Prins Erfſtadhouder, by Publicatie van den 24 July 1750, op voorleden Dingsdag, door hun Ed. Mog. hier gedaen publiceren en affigeren, hooggunſtiglyk heeft gelieven te annulleren en te niete te doen alle zoodane Criminele Procedures en de daerop gevolgde Decreten en Vonniſſen tegen opgemelde haer' Eheman, door het Criminele Gerichte alhier in den jare 1748 en 1749 gehouden, genomen, gewezen en geëxecuteerd, houdende mitsdien de Memorie van voorn. haer Eheman Harmen Coops Fledderus ongekwetſt en in haer geheel, even als of hy uit krachte van het voorſz. Vonnis, tegen hem gewezen, niet ter dood was gebragt, welke heuchlyke diſpoſitie van zyne Hoogheid de Suppliante met de uiterſte dankbaerheid erkennende, teffens het geluk heeft en de vryheid neemt Uw Ed. Mog. voor de oneindige moeite en het getrouwe onderzoek en deswegens aen zyne Hoogheid gedane Raporten, omtrent de tegen hem ingebragte Accuſatien genomen, van harte en met betuiginge van hare uiterſte verpligtinge nu en altoos dank te zeggen.

Edoch dat de Suppliante, onder eerbiedig welnemen van Uw Ed. Mog., vermeent, dat de hem aengedane Schande niet ten eenemael is weggenomen, of de Memorie van haer Eheman in zyn geheel herſteld, zoo lang nog het Lichaem van meergemelden haer Eheman op de plaets van ſchande actueellyk blyft begraven liggen, zy Suppliante zich ter eerbiedige nagedachteniſſe van haer' lieven Eheman niet heeft kunnen of vermogen te dispenſeren, om van Uw Ed. Mog. te verzoeken dat, vermits het Lyk op een plaets des Gerichts gelegen is, waer de Suppliante, zonder ſpeciael Conſent niet durft graven of van daer het Lichaem transporteren, het haer Suppliante moge worden vergund en toegeſtaen, het Lyk daer op te graven, van daer te transporteren en al-

Steenwyk.

Request der Weduwe van Fledderus om het Lyk van wylen haren Man te mogen laten opgraven enz.

alhier in de Kerk op eene fatsoenlyke en ordinaire wyze, ter aerde te bestellen. Zynde zy Suppliante, in cas van gehoopte accordatie van voorsz. haer ootmoedig verzoek, voornemens de Lykstaetsie onder gunstige approbatie en goedkeuring van Uw Ed. Mog., op de volgende wyze te schikken en te laten doen: namelyk op overmorgen, zoo tydig, dat de Begravenis ten tien uren voor den middag kan geschieden, het Lyk op te graven, voorts op een Wagen, met een Rouwkleed bedekt, even als met de Lyken van de naby gelegen Dorpen gebruiklyk, tot aen de Stad te laten transporteren, aldaer op een Rouwbaer te zetten en op de gewone wyze, door Dragers, uit de Naburen of anderszins, onder het Gelui der Klokken en met een fatsoenlyk gevolg ter Kerk te brengen, en daer in eene van hare Grafsteden te begraven. Biddende de Suppliante, op het ootmoedigste en met de nedrigste submissie, dat Uw Ed. Mog. aen haer het voorsz. zullen gelieven te accorderen of zoodane verdere dispositien te nemen, als Uw Ed. Mog., tot restitutie en herstel van eere van de Memorie van wylen haer Eheman voorsz., en der Suppliante Kinderen en Familie de goede reputatie en het doen van deze Begravenisse zullen gelieven en goedvinden te behooren. 't Welk doende

(*Was geteekend*)

Wed. H. C. FLEDDERUS.

(*In margine* stond)

Zyne Doorl. Hoogheids Commissarissen, gezien dezen Requeste en overwogen de redenen daer by aengevoerd, hebben, ten gevolge en uit kracht van de ontvangen eventueele hooge authorisatie, aen de Suppliante haer verzoek, invoegen gedaen, geaccordeerd, met recommandatie om te bezorgen, dat alles met moderatie en in goede orde kome te geschieden. *Steenwyk den* 29 *July* 1750.

(*was geteekend*)

HAERSOLTE. F. R. v. LATHUM.

SLEEN-WYK.

De Weduw dit Appointement ter handen gekregen hebbende, werd op Donderdag, den 30 van Hooimaend, een weinig na den middag, over het ſterven van Fledderus de Klok geluid, even of hy toen eerſt geſtorven ware. Eenigen tyd daer na, werd het Volk tegen den volgenden dag ter Begraveniſſe verzocht en alle toebereidzels ter Lykſtaetſie vervaerdigd. Met het aenbreken van den volgenden dag, te weten den 31 der voorn. Hooimaend, werd het Lyk uit het Graf by de Gerechtsplaets opgegraven, en zoo lang op het Veld geſteld, tot het door den Wagen werd afgehaeld. Dit opgraven geſchiedde zoo vroegtydig om te onderzoeken of de Kiſt nog in ſtaet ware om vervoerd te kunnen worden, en op dat, ingeval zy te zwak bevonden wierd, eene nieuwe gemaekt en de oude daer in gezet konde worden. Doch by het opdelven, bevond men dezelve nog goed en gaef, zoo dat 'er geen nieuwe noodig was. Van des morgens ten drie uren, tot zoo lang het Lyk afgehaeld werd, was de weg van de Stad, tot aen de Galg, byna een vierendeel uurs gaens buiten dezelve, met menſchen, die gedurig af en aen gingen, om deze ongehoorde Gebeurtenis te zien, als bezaeid. Omtrent zeven of acht uren werd de Kiſt geopend en het lichaem bevonden, naer mate het in de aerde begraven was geweeſt, nog weinig vergaen te zyn. De Kiſt vervolgens wederom toegeſchroefd zynde, werd het Lyk, omtrent tuſſchen negen en tien uren, gezet op den eigen Wagen van wylen Fledderus, beſpannen met deszelfs twee Paerden, en dus gebragt tot voor de Ooſterpoort, gelyk men gewoon is met de Lyken der naby-

ge-

gelegen Dorpen, hier te Kerke behoorende, te doen. Ondertusschen waren de Genoodigden ter Begravenisse, ten huize van den Overleden te zamen gekomen; en wanneer het Lyk omtrent tien uren de Stad naderde, werd de Rouwbaer door de Dragers van voor de Deur, opgenomen en naer buiten gedragen, wordende geleid door den Koster, hier ter Stede tessens Bedienaer ter Begravenisse; terwyl de Genoodigden in orde van Lykstaetsie achter dezelven volgden. Vooraen bevonden zich de Vrienden en Nabestaenden in grooten aentale; achter dezen de Wel. Ed. Achtb. Magistraet dezer Stad, met deszelfs Sekretaris, hebbende benevens zich de twee Gerichtsboden. Hierop volgden de Predikant Roldanus (wiens Amtgenoot Dnus Metelerkamp, wegens onpaslykheid, deze staetsie niet konde bywonen) en verscheide Predikanten van buiten. Voorts eenige honderden Menschen, meest al in rouwgewade, zommigen met, anderen zonder Mantelen, doch allen met Oranje Linten op de Hoeden; vergezeld door duizenden van Aenschouweren, van alle kanten te samen gevloeid, uit begeerte om deze Begravenis te zien. In deze orde ging de Trein tot voor de Oosterpoort, waer het Lyk op de Rouwbaer gezet en vervolgens met een zwart Rouwlaken (*) werd bedekt; toen de Baer opgenomen en met dezelfde staetsie en gevolg, onder het Luiden der

STEENWYK.

(*) Dat 'er, gelyk eenige Nieuwspapieren geschreven hebben, een Oranje-Vaendel over de Kist gelegd of gezwaeid is, is ten onrechte verhaeld; zynde 'er geene andere Omstandigheden by deze Begravenis geweest, dan die hier vermeld staen.

STEEN-WYK. der Klokken, door de Oosterpoort in de Stad en langs de Oosterstraet, de noordzyde van de Markt, door de Kerkstraet gedragen tot in de Groote of St. Clemens Kerk; waer het op het Choor, in een Familiegraf van der Weduwe eerst overleden Man, den Heer *Mr. Joan Zeger Ram*, werd bygezet. Wanneer de Vrienden, de Magistraet, de Predikanten en eenigen van het verdere Gevolg in de Kerk waren, kwam 'er een groot gedrang der Aenschouweren op de Kerkdeur aenperssen, dewyl ieder in de Kerk en de Begravenis zien wilde. De Suppoosten, by de Deur gesteld, dit onmooglyk kunnende keeren en 'er vrees zynde, dat, zoo die meenigte in de Kerk kwam, Stoelen, Banken en al wat 'er was, plat getreden, groote verwarringen veroorzaekt zouden worden, en ligtelyk zelfs zaken gebeuren, die den ganschen luister dezer Begravenisse bezwalken zouden, en zomtyds zelfs het Volk, meest uit Buitenlieden bestaende, aen 't woeden brengen, waeruit de nadeeligste gevolgen konden spruiten, bevolen eenigen uit de Magistraet de Kerkdeur te sluiten, die daerop met geweld tegen het gedrang van buiten toegeschoven, en met Sluitboomen verzekerd werd, waer door alles in goede orde afliep. Na de Begravenis keerde het Gevolg in de zelfde ordre (uitgezondert dat de Rouwbaer in de Kerk gelaten wierd en de Dragers achteraen gingen) als het gekomen was, wederom naer het Sterfhuis, waer men, als naer gewoonte, met een Glas Alzemwyn beschonken werd. 't Is ongelooflyk, doch tevens waer, dat deze zoo ongehoorde Begravenis, niettegenstaende de toevloed van zoo vele duizende

de Vreemdelingen met de uiterste deftigheid en zelfs zoo veel stilte, als eene gewone Begravenis, verricht is. Ook was het vertrouwen, 't gene men ten opzigte der handhavinge van de gemeene ruste, in de zegepralende party stelde, zoo groot, dat, noch door de Heeren Commissarissen, noch door den Magistraet, een eenig Man van de Militie op de been gebragt wierd. Stenwyk.

Op dezen en den vorigen dag, werden door de Heeren Commissarissen, by tusschenspraek en verdrag, vele andere zaken, waer onder ook die, waer van wy te voren reeds gesproken hebben, afgedaen. Hun Ed. Mog. nog ten dien zelfden dage vergadering van den Magistraet hebbende doen beleggen, verschenen zy, op de gewone wyze afgehaeld zynde, in dezelve en stelden den Magistraet voor, dat zyne Hoogheid wel bevoegd ware geweest, uit hoofde van de qualificatie en resolutie der Heeren Staten dezer Provintie, in alle verdere mindere Bedieningen zoodanige veranderingen te maken, als zyne Hoogheid naer zyne hooge wysheid, zoude oordeelen te behooren; doch dat zyne Hoogheid had goedgevonden dezelve over te laten aen den nieuwen Magistraet; die daerop, na ryp overleg en met communicatie der Heeren Commissarissen, onder de Stads Suppoosten verscheide veranderingen gemaekt heeft; waer van op den volgenden Dingsdag, te weten den 4 der Oegstmaend, door den Magistraet de bekendmaking van de puie des Raedhuizes gedaen werd.

Wyders, op den 31 der Hooimaend, nog verscheide andere zaken met den Magistraet geregeld zynde, maekten hun Ed. Mog. aen den

STEENWYK. den Magistraet bekend, dat, vermits de bevelen zyner Hoogheid nu ter uitvoeringe gebragt waren, de Commissie hier mede ten einde liep, en zy derhalven den nieuwen Magistraet de zorg voor het welwezen van de Stad en herstel van ruste en eenigheid onder de Burgery aenbevolen, met toewenschinge van 's Heeren dierbaerste zegeningen over derzelver Personen en Bedieningen. Waerop hunne Ed. Mog., door den Magistraet, voor derzelver getrouwen yver voor het welzyn dezer Stad, en voor de gunste, hun Ed. Achtb. bewezen, ernstiglyk bedankten, met betuiginge dat zy hoopten het geluk te zullen genieten, dat hun Ed. Mog. zich nog eenigen tyd in deze Stad zouden vertoeven, ten einde de eer te erlangen van by hun Ed. Mog., aen derzelver Hotel, een nader compliment van dankzegginge en afscheid te mogen afleggen. Waerna hun Ed. Mog. wederom naer derzelver Hotel, het Huis van den Heer Burgemeester *Vedder*, terug keerden, wordende vergezeld door den vollen Magistraet, onder het slaen van den Trom, en het paraderen der Wachte. Op Saturdag, den 1 der voorsz. Oegstmaend, deden hunne Ed. Mog. een tour met het Rytuig, bezagen de Oldemerkt, de Kuinre, Blokzyl, en reden dus, langs Vollenhove, over Wanneperveen, wederom naer Steenwyk; gelyk zy ook op den 3 der zelfde maend een uitstap deden naer het Oranjewoud en 't Heerenveen.

Op Zondag, den 2 der Oegstmaend, des namiddags, werd, door Dnus Roldanus, ter gelegenheid van het voorgevallene, eene stichtelyke Leerreden gedaen; nemende zyn Eerw.

ten

ten onderwerpe het 31 en 32 vaers des IV. Hoofdstuks van Paulus Brief aen dien van Ephesen. STEENWYK.

Twee Leden des Magistraets hebben, gelyk wy te voren meldden (*), als Ouderlingen hier Zitting in den Kerkeraed. Eene dezer Ouderlingplaetsen was thans openstaende; om dat, by de laetste Verkiezing, in Slagtmaend des jaers 1749, de toen by den Kerkeraed benoemde Ouderling, namelyk Burgemeester *Kroeven*, der Vergaderinge liet weten dat het niet zyne, maer de tourbeurt van Burgemeester *Ram*, was; en dees wilde de keus niet aennemen om dat zy niet onmiddelyk op hem gevallen was. De andere plaets was bekleed door Burgemeester *Bernars*, die, nevens de andere Leden van de Magistrature ontslagen zynde, ook het Ouderlingschap, uit hoofde der Burgemeesterlyke Bedieninge niet kon blyven behouden. Des liet de Magistraet, op Woensdag, den 5 der Oegstmaend, vergadering van Kerkeraed beleggen; waerin, op voorstel des Magistraets, uit aenmerkinge dat de twee Ouderlingen *Ter Swege* en *Dyxhoorn*, als Ouderlingen uit de Burgerye in den Kerkeraed verkoren zynde, door zyne Hoogheid tot Burgemeesters waren aengesteld, goedgevonden werd, dat dezelven zouden aenblyven als Ouderlingen uit den Magistraet; wordende op nieuw tot Ouderlingen uit de Burgerye verkoren *Aricus Schurink* en *Albert Arensbergen*: voorts, in de zelfde Vergaderinge tot Diaken, in plaets van *Mr. Hilbrand Tuttel*, (die reeds omtrent zes jaren, uit hoofde van al de verschil-

(*) Zie ons IV. Deel [1750], bladz. 1015 en 1018.

Zeven-tig. schillen over de Beroeping eens Predikants, waer door de tydelyke Kerkeraed aengebleven was, die Bediening bekleed, en, nu tot Sekretaris dezer Stad verheven, zyn ontslag by den Kerkeraed verzocht, en bekomen had) *Philippus Smals* verkozen.

De verdere Commissien, van den Magistraet en Gemeenthe, als van nieuwe Gecommitteerden van Raed en Meenthe tot het doen der Taxatie van den 1000 Penning; van Gecommitteerden om te hebben het Departement van het generale opzigt over 't Nieuwe Diep of de Schipvaert, en Provisoren over het St. Katharina Gast- of Proveniershuis; mitsgaders Broodwegeren en Weesvaderen, werden geregeld, in eene Vergaderinge van Raed en Meenthe, gehouden op Vrydag den 7 der Oegstmaend, des daegs na het vertrek der Heeren Commissarissen.

Dit vertrek, op den 6 vastgesteld zynde, liet de Magistraet, by Commissarissen gehoor verzoeken, ten einde van hun Ed. Mog. een plegtig Afscheid te nemen, 't welk toegestaen werd. Hierop vervoegde de volle Magistraet zich ten huize van den Burgemeester Vedder, en bedankte hun Ed. Mog., in eene gepaste Aenspreke, voor derzelver oneindige moeite, yver en bereidwilligheid in het betrachten van het gene tot welzyn van deze Stad konde strekken, bevelende verder dezelve, by voorkomende gelegenheden, in de gunst hunner Ed. Mog., met bede dat het den Magistraet, in zwaerwigtige gevallen, vergund mogte zyn hun Ed. Mog. Advies te vragen: daer byvoegende, dat hun Ed. Achtb., met dankbaerheid willende erkennen die groote weldaden,

en

en te gelyk daer van een openbaer bewysstuk afgeven, hadden goedgevonden (dewyl noch de hooge waerdigheid hunner Ed. Mog., noch de geringheid hunner Ed. Achtb. toeliet eenig geschenk hunne Ed. Mog. aen te bieden) hunne Ed. Mog. voor te dragen, of derzelver hooge waerdigheden het zouden toelaten, en niet gekrenkt worden, indien de Magistraet hun Ed. Mog. kwam aen te bieden het Groot Burgerschap dezer Stad? Niet dat de Magistraet daerin die waerdy stelde, als of het zelve eenigzins de bewezene weldaden konde opwegen, maer alleenlyk tot eene erkentenis van dankbaerheid, en een openbaer gedenkstuk der Commissie, door hun Ed. Mog. bekleed; het welke, indien 't hun Ed. geliefde zulks aen te nemen, de Magistraet in orde zoude komen aenbieden. Waerop het hun Ed. Mog. behaegde te antwoorden, dat het hun veel eer geweest was zich van den last, door zyne Hoogheid hun opgelegd, te acquiteren; dat hun Ed. Mog. gaerne alles zouden toebrengen wat in hun vermogen was, tot welzyn van deze Stad; doch, wat aenbelangde het aengebodene Burgerschap, dat hun Ed. Mog. den Magistraet wel verpligt waren voor derzelver erkentenissen en beleefde aenbiedinge; doch dat dezelve van dien aert en nature was, dat hun Ed. Mog. die niet konden aennemen of zich deswegen uitlaten, eer zy daer omtrent de welmeening zyner Hoogheid hadden vernomen, waer toe zy, by het doen van raport, de gelegenheid zouden waernemen, houdende middelerwyl het aenbod des Magistraets in overweginge. Na dat de Magistraet hun Ed. Mog. hierop eene goede reis en bestendigen

Staats-wyk.

STEEN-WYK. voorspoed toegewenscht had, vertrokken hun Ed. Mog., des namiddaegs om één uur, wordende door de nieuwe Amtenaers, met eenige Rytuigen, tot aen Genemuiden, uitgeleide gedaen.

Wat nu aenbelangt het bovengemelde Burgerschap, zulks werd, na dat hun Ed. Mog. zich voor de aenneminge van het zelve verklaert hadden, mits dat daer aen geene Cieraden van Goud of Zilver, 't zy Zegeldoozen of anders, mogten gehangen of bygevoegd worden, in eene Vergaderinge van Raed en Meenthe, op den 29 der Louwmaend 1751, voorgesteld; deswegen een eenparig besluit genomen; de Acte, daer van ontworpen, goedgekeurd, en voorts bevolen om daer van de Instrumenten in volkomene orde te doen vervaerdigen. De beide Diplomata waren van een en den zelfden inhoud, geschikt voor ieder der Heeren Commissarissen één, en geschreven door den vermaerden Kunstschryver *Gokke Roelofsma*, te Groningen, die ook het Diploma van 't Erfstadhouderschap over de Provintie van Stad en Lande geschreven had, op een overgroot Francyn, in den netsten stand, op het uitvoerigste, en voorzien met het groote Zegel dezer Stad, in groenen Wasse, in witte Yvoren Zegeldoosjes, hangende aen eenen staert van roode, blaeuwe en witte Zyden Linten, door een gevlochten. Welke Diplomata den Heeren Commissarissen zyner Hoogheid werden toegezonden met den Rentmeester van 't St. Katharina Gast- of Proveniershuis, en waren aldus luidende:

Wy

WY BURGEMEESTEREN, SCHEPENEN EN RADEN DER STAD STEENWYK, in serieuse overweginge hebbende genomen, hoe dat in den jare 1748, tusschen de doenmalige Regenten en het voornaemste gedeelte der Burgerye van gemelde Stad, zeer veele Diffidentien en Oneenigheden zyn errezen, betrekkelyk op veele abuisen, in het stuk der administratie van Politie, OEconomie en Finantie, ingeslopen, mitsgaders over het oprichten van een Burger-Compagnie en andere zaken meer; zoodanig, dat, ongeagtet die van de voorsz. Burgery zich op een decente wyze by Requeste aen den Magistraet hadden geaddresseert, en daer by verscheidene poincten tot wegneminge en verbeteringe van de voorsz. Misbruiken voorgeslagen, voornoemde Magistraet echter hadde kunnen goedvinden, niet alleen alle minnelyke Propositien van de hand te wyzen; maer ook, in plaets van dien, tegens de Verzoekers harde en ongehoorde Procedures te entameren, zoo met het stryken van 't Doodvonnis over *Harmen Coops Fledderus*, als met de Capture, voorts langdurige en onverdragelyke Gevangenissen van den Advokaet *Hilbrand Tuttel*, *Gerbrand Vogelenzang* en *Jan Thomasz*, gelyk ook met Confinementen, Bannissementen en andere aggravante Persecutien en Oppressien, waer door veele brave en ordentelyke Burgeren, uit vreeze van diergelyke gedreigde mishandelingen, genoodzaekt zyn geworden zich door de vlugt te salveren, en vele weken lang van Vrouw en Kinderen, tot schade en ruïne van Beroep en Kostwinninge, te absenteren.

Steenwyk.

Opdragt van het Groot Burgerrecht aen de Commissarissen zyner Hoogheid.

Dat, deze criante en verregaende Procedures eindelyk ter kennisse van zyne Doorluchtigste Hoogheid den Heere Prinse van Oranje en Nassau, enz. enz. enz. Erfstadhouder, Kapitein Generael en Admirael der zeven Vereenigde Nederlanden, enz. enz. enz. wezende gebragt, hoogstgemelde zyne Hoogheid, na deszelfs alom beroemde Wysheid en Voorzichtigheid, voorts aengeborene gratieuse protectie van onderdrukten,

STEENWYK. deze manier van handelen heeft aengemerkt van de uiterste consequentie, en daerom goedgevonden, zoo tot onderzoek van de ware geschapenheid van zaken en bescherminge der geoppri-meerden, als tot herstel van ruste in voorzeide Stad, herwaerts te committeren de Heeren WILLEM BARON VAN HAERSOLTE TOT YRST, Lid der Edelen in Gelderland, enz. enz. enz. en MR. FREDERIK ROBBERT VAN LATHUM, Burgemeester der Stad Zutphen, enz. enz. enz.

Opdragt van het Groot Burgerrecht aen de Commissarissen zyner Hoogheid.

Dat welgemelde Heeren, ter paritie aen zyne Hoogheids bevelen, tyd noch moeite hebbende gespaert, met alle Attentie en Applicatie, ook teffens volkomene Onzydigheid, alle de zaken hebben onderzogt, en daer van, zoo in aenzien van 't Politique, OEconomique en Finantiele, als omtrent 't Criminele, omstandig en getrouw raport aen zyne Hoogheid gedaen, zulks is geweest van dien gewenschten uitslag, dat het hoogstgedagte zyne Hoogheid heeft behaegt, ter verbeteringe van het eerstgemelde, dien aengaende een ampel en formeel Reglement tot een Wet binnen deze Stad te statueren: en, ten reguarde van de criminele Procedures, de gesenteerde en gelædeerde Personen in hunne eer, vryheid en goeden naem te redintegreren, vervolgens de Ruste, Eensgezindheid en Vrede door het aenstellen van Nieuwe Regenten en een Sekretaris, als mede van Subalterne Bedienden te doen herleven en te stabileren.

Van al het welke en van dit zoo zeer gewenschte evenement, alzoo naest de Goddelyke Voorzienigheid, voorts meer dan vaderlyke liefde en voorzorge van hoogstgedachte zyne Doorluchtigste Hoogheid, Wy, ons grootendeels verschuldigd agten aen den onvermoeiden yver en getrouwheid van welgemelde Heeren Commissarissen. En 't zelve op een gepermitteerde wyze eenigermaten willende en moetende erkennen, en te gelyk verhopende dat zulks niet onaengenaem zal worden opgenomen; ZOO IS 'T, dat wy Burgemeesteren, Schepenen en Raden voorn. na ingenomen

Ad-

Advies van onze Gezwoorene Gemeente en Mindergemeente, en met volkomen concurrentie van dezelven, eenpariglyk hebben goedgevonden te offereren, schenken en confereren, gelyk Wy offereren, schenken en confereren met dezen openen verzegelden Brief, aen den Hoogwelgeboren en Gestrengen Heer

STEENWYK.

Opdragt van het Groot Burgerrecht aen de Commissarissen zyner Hoogheid.

WILLEM BARON VAN HAERSOLTE,

Heere van Yrst, Lid der Edelen en Ridderschap in Gelderland, Regerend Burgemeester der Stad Hattem, Richter van 't Oldebroek en Ordinaris Gedeputeerden van de Heeren Staten des Kwartiers van Veluwen;

en aen den Wel-Edelen Gestrengen Heer en

Mr. FREDERIK ROBBERT VAN LATHUM,

Burgemeester der Stad ——, Raed-Sekretaris der Graefschap Zutphen en Gecommitteerden wegens de Provintie Gelderland ter Generaliteits Rekenkamer,

derzelver

KINDEREN en verdere DESCENDENTEN

HET GROOT BURGER RECHT

met alle deszelfs Prærogativen, Rechten en Gerechtigheden, zoo en in diervoegen 't zelve door geborene Burgeren, *in optima forma* bezeten en genoten word: zonder dat ook derzelver Burgerschap voor de welgedachte Heeren, derzelver Kinderen of verdere Descendenten, schoon elders geboren of woonachtig, eenige de minste veranderinge, verminderinge of præscriptie zal onderworpen zyn: neemaer altoos zyn en blyven in die zelfde vigeur en wezen, als 't zelve op heden geconfereerd en geschonken is.

Des ten waren oirkonde is het Stads Zegel hier aengehangen, en deze door dezes Stads Sekre-

STEEN-WYK. kretaris geteekend. Actum in onze Vergaderinge binnen Steenwyk, den 29 Januarii, in den jare onzes Heeren en Zaligmakers duizend zeven honderd één en vyftig.

(*Geteekend*)
H. TUTTEL, *Sekretaris.*

De Magiſtraet en Gemeenslieden beſloten voor alle de hier ter Stede gemaekte redreſſen en veranderingen zyne Hoogheid plegtiglyk by eene Commiſſie uit het midden van hun te gaen bedanken. Deze Commiſſie werd bekleed door de Burgemeeſters *Vedder* en *Dyxboorn*, nevens de Gemeenslieden *Vogelzang* en *van Lubek*, met den Sekretaris *Tuttel.* Doch, vermits deze Stad in den Herfſt van dat jaer 1750, wegens den Rooden Loop, zeer geinfecteerd was, werd de reis uitgeſteld tot in het laetſte der Slagtmaend. Wordende de Commiſſie, op den 1. der Wintermaend, by den Prins. en daegs daer aen, by hare Kon. Hoogheid, ter gehoor toegelaten en op het minnelykſte ontvangen.

Wy kunnen dit Verhael niet afbreken, zonder den Lezer nog een Geval mede te deelen, het welke, hoewel naderhand gebeurd en ganſch niet pryslyk, echter met het voorgaende eenige gemeenſchap heeft. Te weten een of meer Baldadigers, 't zy door een' eervergeten moedwil of haet tegen de Juſtitie aengezet, of zoekende de Gedachtenis dezer Gebeurteniſſe, die op het zien van de Galge, waer aen Fledderus was opgehangen, t'elkens zoude vernieuwd worden, uit het geheugen te wiſſchen; of uit onnoozelheid denkende, dat de Galg, zoo die

ſtaen

ſtaen bleef, tot ſchande van de Familie en de zegepralende Partye zoude ſtrekken; hadden zich verſtout dezelve, op den 18 der Oegſtmaend des jaers 1750, in den brand te ſteken. Men werd des avonds, op den Wal ſtaende, de Vlam gewaer. De voorzittende Burgemeeſter hier van kennis gekregen hebbende, zond in der yl den Gerechtsbode, met de Stads Suppooſten, voorzien van Brandemmeren, derwaert om den Brand te bluſſchen. Dezen daer by komende, bevonden dat beide de Palen, nevens de Schoren belegd waren met een' hoop Veen- of Turfzoden, en de Ladder, die gedient had om Fledderus af te nemen en op het Veld was blyven liggen, dwars daer door heen en voorts in den brand geſtoken. De Brand gebluſcht zynde, bevond men dat de eene Pael geheel was afgebrand, en de andere door de Vlam ligtelyk beſchadigd. Weshalven de Magiſtraet beſloot eenige Werklieden derwaert te zenden, om dezelve te herſtellen. Doch, na dat dezen een overſlag van 't Werk en de noodige toebereidſels ter herſtellinge gemaekt hadden, werd dezelve in den nacht, tuſſchen den 19 en 20 der Oegſtmaend, geheel afgezaegd, zonder dat de Boosdoenders hebben kunnen ontdekt worden. STEENWYK.

Zie daer Lezer, u medegedeeld een uitvoerig Verhael van het gene in deze Stad, zoo ten opzigte der Bewegingen en Onluſten, als der Verſchillen, in het Kerkelyke en Politieke van het jaer 1745 tot het jaer 1750 ingeſloten, is voorgevallen, zoo echt en onpartydig, als ons mogelyk was, te boek geſteld. Gy kunt ook daer in eene aeneenſchakeling van zonderlie-

STEEN-WYK. linge Gebeurtenissen, onzes oordeels, wel verdienende in de Gedenkschriften dezer eeuwe aengeteekend te worden, beschouwen. Wy hebben veel gezegt en echter ter bekortinge nog veel verzwegen. Want om alle de uitwerksels der driften, bitterheden, haet, nyd, zotternyen en uitgelatenheden, zoo wel van de eene als de andere Partye, die zich somtyds als razende Bachchanten aenstelden, en wat 'er verder is omgegaen van kunstitreken, vluggen yver en onvermoeiden arbeid, gebezigd om malkanderen een' kans af te zien, zonder zelfs kosten te sparen; om dit alles naer eisch te verhalen en in orde te beschryven, schiet niet alleenlyk onze pen, maer die van duizend anderen zelfs, in magt en uitvoeringe te kort. Wy wenschen dat alle die hartstogten en oneenigheden thans volkomen mogen ophouden en wy bevryd zullen worden van ooit vervolgens, het zy uit deze Stad, het zy uit andere Steden of Distrikten onzes Vaderlands, van zoo hooggaende Verdeeldheden een verhael te moeten doen; maer dat, in tegendeel, alle Burgers en Ingezetenen, met onderwerpinge aen hunne wettige Overheid, de rust en tranquiliteit, die zoo hoog noodig is voor de welvaert en bloei van ons Vaderland, beminnende, alles zullen trachten toe te brengen wat ieder in zynen staet vermag te doen, om het Gemeenebest in luister en welvaren zoo volkomen te maken, als de menschelyke onvolmaektheid toelaet.

STAD

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

OP den Naem van hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante en de Gedeputeerde Staten dezer Provintie, is, den 8 der laetste Oegstmaend, gearresteerd en vervolgens by afkondiging aenbevolen het houden van den jaerlykschen Dank- en Bededag, over het verlaten van het Beleg dezer Stad door de Franschen, op den 17 der Oegstmaend des jaers 1672, Ouden Styl, die toen nog in deze Provintie gebruikelyk was; van welke Verlossing de Gedachtenis thans gewoonlyk bewaerd word op den 28 der gemelde Maend, zoo verre de Stad Groningen betreft, en op den volgenden Zondag in de Ommelanden, het Gorecht en beide de Oldamten (*). GRONINGEN.

DRENTHE.

HET is dikwils een ongeluk, en wy erkennen dit gaerne, dat de gewilligste hulp, om aen ons oogmerk te voldoen, niet met den bereidvaerdigsten spoed door ons kan vergolden worden. Dit zeggen wy met leedwezen omtrent de Berichten uit de Provintie van Stad en Lande en dit Landschap, die wy dikwils vry veel tyds te lang moeten uitstellen een plaetse te geven, uit hoofde der somtyds buiten alle gedachten aengroeiende stoffe uit de andere Ver- DRENTHE.

(*) De gewoone Inhoud van den Brief van Uitschryvinge is te vinden in ons IV. Deel [1750], bladz. 1050.

DRENTHE. Vereenigde Provintien, welker rang vereischt dat wy ze eerst plaetsen. Echter ware het voor ons onverschoonlyk de zorge der hooge Overheid van die Gewesten tot het welwezen des Lands en der Ingezetenen onaengeroerd te laten, hoe zeer ontydig of te lang voorleden zulks moge toeschynen. Dit is de reden waerom wy thans eerst melden dat op den Landsdag, in dit Landschap gehouden den 19 der Lentemaend dezes Jaers, is voorgedragen of het niet noodig ware de Resolutie der Ridderschap en Eigenerfde Staten dezes Landschaps, voorhenen op den 12 van Sprokkelmaend des jaers 1661, tegen den Aenwas der Zanden en het Stoppen derzelven gearresteerd, te vernieuwen en te laten publiceeren; waerop is besloten eene Renovatie en Publicatie derzelve te doen; die vervolgens ook gedaen is; luidende deze gepubliceerde Resolutie als volgt:

Resolutie tegen den Aenwas der Zanden. RIdderschap en Eigenerfden, in der daed bevindende, dat alomme in dit Landschap de Zanden hoe langs hoe meer aenwassen, en daer door groote merkelyke schade word gecauseerd en intkomstig nog veel meerder overstulpinge en verderf van Esch en andere Landen onvermydelyk zal moeten volgen, indien daer tegen niet in tyds wierde voorzien, hebben zeer dienstig en noodig geacht, te resolveeren, dat van nu af in ieder Buurschap, daer het Zand aenwast en met verstuiven schade doet, van de Ingezetenen aldaer genomineerd en gesteld zullen worden vier gezworene Zand- of Schutheerden, om op 't stoppen van het Zand ordre te stellen, die ook onverweigerlyk nagekomen zal worden. En zullen alle Ingezetenen gehouden zyn, op alzulke dagen en tyden, als by de Gezworene Schutheerden aengestemd zullen worden, 't zy alle veertien dagen, of korter of langer tyd, te compareeren, om met malkanderen het Zand, daer

daer 't noodig is, met Wallen, bezetten van Plaggen, inleidinge van Water, zaien van Zandhaver of anders te stoppen en af te keeren; zoo als zulks by de Gezworenen en Zandheerden ten besten geordineerd zal worden. Zullen ook alle de genen, die des in gebreke en weigerig blyven, voor de eerste reize aen de Schutheerden verbroken hebben een Goldgulden, en daer na van ieder reize aen den Heere twee Goldguldens en aen de Schutheerden een Goldgulden, waer voor dezelve realiter geëxecuteerd zullen worden. Dat voorts de Schepers met de Schapen van en uit het Zand zullen blyven, om het Zandstuiven met het dryven van de Schapen niet meerder te verwekken, en de Zandhaver, en de ander gewas niet af te weiden; en zullen de Schepers, die hier tegen komen te doen, aen den Heere verbroken hebben voor de eerste reize vyf Goldguldens, voor de tweede reize tien Goldguldens en voor de derde reize twintig Goldguldens, en by verdere continuatie van dien, zullen dezelven arbitralyk gecorrigeerd worden, waer op de Schutheerden zullen hebben te letten, en dat de Breuke betaeld worden zonder de Goorspraken af te wagten. Doch daer de Schepers met de Schapen door 't Zand, om in 't veld te komen, noodwendig moeten dryven, zullen dezelven gehouden zyn den bekwaemsten weg of streek, die hun van de Gezworenen geordineerd zal worden, te volgen en te houden, by de pœne als voren. En daer in de Markten Boekweite gezaeid en daer door het stuiven van het Zand veroorzaekt werd, zullen de Ingezetenen aldaer gehouden zyn te bezorgen en met gruppen en andere diergelyke middelen te verhoeden, dat door het stuiven van dat Zand, hen zelven, nochte de benabuurde Marken en Ingezetenen geen schade moge worden aengedaen. Accordeert enz.

DRENTHE.

Resolutie tegen den Aenwas der Zanden.

Wy voegen hier nog een verhael by van een ondaed, die door den logen bedacht, door

 gie-

DRENTHE. gierigheid uitgevoerd en door de rechtvaerdigheid gestraft is. In het laetst der jongste Bloeimaend kwam zeker Persoon, met name *Hendrik Jansz*, te Annen woonachtig, by een Schoemaker te Eext (*), geheeten *Jan Harms Prys*. By dezen was *Hendrik Jans* aengegaen, met oogmerk om iets aen zyne Schoenen te laten bezorgen. Hy dronk met de Vrouw van Prys, *Griet Harms*, of liever met hen beiden, een kop Koffy, en wilde vervolgens een Pyp Tabaks stoppen, maer vond zyne Doos ledig; waerom hy den Schoemaker verzocht hem eenigen voorraed van Tabak, die in de Buurt te koop was, te willen bezorgen. Deze verrichtte de boodschap, en keerde omtrent in den tyd van een half vierendeel uurs weêr te huis, daer Hendrik Jansz met Griet Harms ieder aen eene byzondere zyde van de Tafel zaten, zonder dat 'er eenige verandering in het wezen van een dezer beiden te bespeuren was. Hendrik Jansz na nog een poos gezeten te hebben, staet op en vervolgt zyne voorgenomene reize. Uit dit geval smeed de boosheid, omtrent na verloop van drie weken, iets minder of meerder, een schelmstuk, ten minste begon het niet eerder uit te voeren. Toen verhaelt Griet Harms aen een Buurvrouw te Eext, die daer de bedieninge van Vroedvrouw waerneemt, dat Hendrik Jansz haer had willen verkrachten, en zy geeft deze omstandigheden voor; dat Hendrik haer met geweld uit de Keuken in een klein Kamertje had getrokken, terwyl zy zich zoo styf aen de Klink van de Deur had ge-

(*) Annen en Eext zyn beide Buurschappen onder Anloo, in dit Landschap, behoorende.

gehouden, dat het Vel van beide de Handen was gegaen. In dit Kamertje had hy haer dermate geforceert, dat haer eene Arm gebroken was. De Vroedvrouw vroeg aen Griet of zy 't geval aen haer Man verteld had? Het antwoord was, Neen; en het wederzeggen, dat zy 't had behooren te doen en doen moest. Ondertusschen schynen deze omstandigheden weinig te passen op den korten tyd des uitblyvens van den Schoemaker, die een Brief verdichtte, waer onder hy den Naem van den Heere Landschryver Kymmel zette, en 'er twee Zegels van Rood Lak op drukte. Met dezen gaet hy naer de Buurschap Annen by Hendrik, en eischt van hem, uit den naem van den Landschryver, twee honderd Guldens breuke voor het verkrachten van zyne (Jan Harms) Vrouw, of anderszins dat men hem Hendrik naer Assen in de Gevangenis zou brengen. Weinig acht sloeg Hendrik eerst op de praet van Jan Harms, maer deze ging voort met vele voorwendzels en dreigementen, waer door hy 't hart van Hendriks Moeder en Vrouw zoo klein maekte, dat zy haren Zoon en Man, uit angst voor dien ontzaglyken Brief, met twee Roode Zegels, bewogen, om, ten behoeve van Jan Harms, een Handschrift van twee honderd Guldens te teekenen, die hem naderhand door de Moeder gebragt en toegeteld werden. Toen begon de Geldzucht, door het gelukken van dezen aenslag naer meer te dorsten; maer hier bedroog, gelyk het volgens ons Nederlandsch Spreekwoord meermalen gaet, de Gierigheid de Wysheid. De Schoemaker verdichtte nog een Schuldbrief van vyf honderd Guldens, te betalen voor Norcher Herfstmarkt,

DRENTHE.

DRENTHE. onderteekende dien met den Naem van Hendrik Jansz, en sprak hem om 't Geld aen: doch de lust van betalen was by dezen over, en, hoewel in onnoozelheid nog bang voor dien geduchten bezegelden Brief (zoo hy waende) van den Landschryver, besluit hy het stuk by het Gerecht aen te brengen; waerop Jan Harms Prys te Assen in hechtenis gezet en vervolgens gevonnisd werd om, met een Brief op de borst, die hem als *Falsaris* en *Bedrieger* ten toon stelde, te pronk te staen; wyders gegeesseld en uit het Landschap gebannen te worden, op pœne van zwaerder straffe by overtredinge van zyn Ballingschap; ook werd hy nog verwezen tot wederuitkeering der twee honderd Guldens, en daerenboven in de Kosten en Misen van de Justitie. Dit Vonnis werd den 16 dezer Herfstmaend uitgevoerd. Zyn Wyf, Griet Harms, die men ook in hechtenisse gezet had, werd mede voor haer geheele leven uit het Landschap gebannen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAREN, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. Over het Burggraef-, Rechter- en Dykgraefschap des Ryks van Nymegen, vacant door het overlyden van den Heere Adriaen Graef van Lynden, heeft hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Prinses Gouvernante, gedisponeert ten faveure van den Hoogwelgeboren Heere *Frans Godard Baron van Lynden*, Heere tot Hemmen, Ordinaris Raed in den Hove Provintiael van Gelderland.

BUUREN. In Wintermaend des voorgaenden jaers heeft

heeft de Generael *Hobbe* Baron *van Aylva*, Generael over de Infantery van den Staet; Gouverneur van Maestricht en aengrenzende Forten, vrywilligen Afstand gedaen van het Amt van Drossaert, Dyk- en Lingengraef, mitsgaders Stadhouder der Leenen van de Stad en het Graefschap Buuren; welke Amten sederd provisioneel zyn waergenomen door den Heere Mr. *Abraham Perrenot*, Burgemeester der Stad en Rentmeester der Domeinen en Geestelyke Goederen van het Graefschap Kuilenborg, tot dat hare Koninklyke Hoogheid, in deze Herfstmaend, over dezelven gedisponeert heeft ten faveure van Jonkheere *Jean Louis Verelst*, eenigen Zoon van den Heere Dirk Hubert Verelst, Gedeputeerden in den Raed van State wegens de Provintie Zeeland.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HAERLEM. Uit eene overgeleverde Nominatie, den 7 dezer Herfstmaend geformeerd, zyn door hare Koninklyke Hoogheid, tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JACOB DEUTZ, Bailliuw van Kennemerland, ELBERT TESTART, Mr. COENRAED VAN SCHUILENBURCH en Mr. GYSBERT JAN DE BRUIN.

Vervolgens zyn uit de Nominatie, die den 11 dezer Maend geformeerd werd, insgelyks door hare Koninklyke Hoogheid, tot Schepenen verkoren, de Ed. Achtb Heeren Mr. *Abraham de Pape*, *Antoni Kuits*, Mr. *Jan Fredrik Parvé*, Mr. *Antoni Slicher*, Mr. *Jan Theodorus Koek*, Mr. *Zacharias Steenis* en *Dirk van der Waeyen*, en tot Schepenen Commissarissen de voorn. Heeren *de Pape*, *Kuits*, *Parvé*, *Koek* en *Steenis*.

DELFT. Den 6 dezer Herfstmaend is alhier, in den oudendom van omtrent 64 jaren, overleden de Wel Ed. Heer Mr *Hendrik Vokkestaert*, Oud-Sekretaris dezer Stad.

AMSTELDAM. Den 10 dezer Herfstmaend hebben de Bewindhebbers en gequalificeerde Hoofdparticipanten der Oostindische Compagnie ter Kamer alhier, tot Bewindhebber dier Maetschappye, verkoren den Wel Ed. Gr. Achtb. Heere *Jan Cal*-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

koen, regerend Burgemeester en Raed dezer Stad, in de plaetse van wylen den Wel Ed. Achtb. Heere Adriaen van Loon.

ALKMAER. In den nacht tusschen den 5 en 6 dezer Herfstmaend overleed hier, in den ouderdom van byna 72 jaren, de Wel Ed Gestr. Heer *Joan Schooff*, Oud-Burgemeester en Raed in de Vroedschap dezer Stad, Meesterknaep van Holland en Westvriesland, Rentmeester van de Graeflykheids Domeinen in Westvriesland en 't Noorder-Kwartier, mitsgaders Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie ter Kamer Hoorn enz. enz. enz.

PURMERENDE. Door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, zyn uit eene overgeleverde Nominatie, tot Schepenen van de Wyde Wormer aengesteld de Heeren *Klaes Nieuwbout*, *Pieter Molenaer*, *Jan Pereboom*, *Jacob Tonning*, *Jacob Wormer Ploeg*, *Jan Gors* en *Andries de Fliner*.

Op den 9 dezer Herfstmaend is hier, in den ouderdom van 62 jaren, zeer schielyk, alzoo hy 's Morgens op zyn Bed dood gevonden werd, overleden de Heer *Jan Puit*, die hier meermael de waerdigheid van President-Schepen heeft bekleed.

UTRECHT. In de plaets van wylen den Heere Mr. Willem van Kleef, is tot Ordinaris Raed in den Hove van Justitie dezer Provintie aengesteld de Heer Mr. *Herman van Vianen*, wiens Amt van Klerk van hunne Ed. Mog. door den Heere Mr. *Jan Fredrik Gobius* vervuld word.

De Wel Ed. Gestrenge Heer Mr. *Jan Jacob van Mansveld*, Oud-Burgemeester en Regerend Schepen dezer Stad, als mede Surintendant der Geestelyke Goederen enz., overleed hier den 27 dezer Herfstmaend.

LEEUWARDEN. De Heer *Frans Canter van Idzinga*, Oud-Pensionaris dezer Stad, en weleer Advokaet voor den Hove van Vriesland, overleed in de voorleden Oegstmaend, op Rinsmageest, een voortreffelyk Dorp der Grietenye Dandumadeel onder het Kwartier van Oostergoo.

BOL-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

BOLZWART. Hier overleed, den 27 der laetste Oegstmaend, in den ouderdom van 56 jaren en omtrent 11 Maenden, na eene korte ziekte, *Wierd Wiarda*, Oud-Sekretaris der Grietenye Baerderadeel en laetst Mederechter van Wonseradeel, beide in het Kwartier van Westergoo gelegen.

LEMMER. In dit aenzienlyk Dorp der Grietenye van Lemsterland, onder het Kwartier van Zevenwouden gelegen, is, in de voorgaende Oegstmaend, in zeer hoogen ouderdom, overleden en te Oldeboon begraven de Wel Ed. Gestr. Heer *Regnerus van Andringa*, die, door de resignatie van zynen Oom, in den jare 1692 Grietman van Lemsterland werd, en sederd, wegens zyne besaemde hoedanigheden, een grooten invloed had in de algemeene bestiering des Kwartiers van Zevenwouden en de geheele Provintie Vriesland. Zyne Wel Ed. Gestr. droeg in den jare 1741 zyne Grieteny over aen den Wel Ed. Heere Regnerus Lyclama à Nyëholt, thans Grietman van Uttingeradeel, den Zoon zyner Zuster; en bemoeide zich sederd den jare 1748 weinig met de Bestiering der algemeene zaken.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

DE tydingen wegens deze zoo lang drukkende Landplage, die wy voor deze Maend ontvangen hebben, zyn weinigen; alleenlyk meld men ons dat dezelve in HOLLAND, zoo ten Noorden als ten Westen de Stede *Beverwyk*, niet alleen continueert, maer zelfs van tyd tot tyd algemeener word; naby Hoorn, in de Dorpen *Schellinkhout*, *Wydenes*, *Ooster-* en *Westerblokker*, en zelfs langs den geheelen Straetweg tusschen Hoorn en Enkhuizen, was het niet beter gesteld. Te *Wirdum*, in VRIESLAND onder de Grieteny van Leeuwarderadeel gelegen, heeft zich in deze Herfstmaend de Plage ook weder geopenbaert. In DRENTHE woedde de Kwael ook ook nog op verscheide Plaetsen; doch zoo sterk niet als te voren.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 23 September.

			by de Z. Zak.
TARW. Oude witte Z.	$11\frac{1}{2}$	a	$15\frac{1}{2}$ ß
—— Nieuwe Zeeu.	11	a	$14\frac{1}{2}$ ß
—— Blaeuwe dito	10	a	$12\frac{1}{2}$ ß
ROGGE Zeeuwsche	$6\frac{1}{2}$	a	$8\frac{1}{2}$ ß
ERTEN Graeuwe.	6	a	9 ß
—— Blaeuwe	9	a	14 ß
—— Witte.	7	a	9 ß
WITTEBOON. Zeeuws.	16	a	17 ß
			by 't Last.
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔			$12\frac{1}{2}$ £
GARST Zeeuw. Wint.	$12\frac{1}{4}$	a	$14\frac{1}{4}$ £
—— Zomer	$11\frac{1}{4}$	a	$13\frac{1}{4}$ £
HAVER Vriesf. Brouw.	11	a	12 £
—— Voer	8	a	$9\frac{1}{2}$ £
—— Zeeuwsche	7	a	$9\frac{3}{4}$ £
—— Spelt	$8\frac{1}{4}$	a	$9\frac{1}{4}$ £
PAERDEBOONEN.	12	a	$13\frac{1}{2}$ £
KOOLZAED Zeeu. enz.	31	a	$34\frac{1}{2}$ £

Rotterdam, den 23 September.

			by de Steen.
VLAS. Allerbest.	33	a	32 st.
—— Best.	30	a	29 st.
—— Middelsoort	28	a	27 st.
—— Gemeen	26	a	24 st.
—— Slecht	24	a	23 st.

Leiden, den 14 September.

			by 't Vierend.
BOTER.	*f* 23	a	24 :-

Den 21 September.

BOTER.	*f* 25	a	26 :-

Hoorn, den September.

			by de 100 ℔
KAES, Groote a 20 ℔	*f* $11\frac{1}{2}$	a	$11\frac{3}{4}$:-
—— Mid. a 13 en 14 ℔	11 : - : -		
—— —— 10 ℔	$10\frac{1}{2}$	a	$10\frac{3}{4}$:-
—— Kleene	$10\frac{1}{4}$: - : -		

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend AUGUSTUS, 1754.

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.		Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen	uuren	en Plan. uuren.
	29.10$\frac{1}{2}$	61	ZW	4	Helder					
1	- 10$\frac{1}{2}$	68	W	4	Betrokken		21 ♑			
	- 10$\frac{1}{2}$	60	NW	1	Helder					
	- 10$\frac{1}{4}$	59	WtN	1	Betrokken					
2	- 10$\frac{1}{2}$	68	W	3	—		3 ♒	☍ ☉	15	
	- 10$\frac{1}{2}$	61	N	3	—					
	- 10$\frac{1}{2}$	60	NtO	2	Betrokken					
3	- 11	65	—	5	Betrok. reg.		16	☍ ♃	18	
	- 10$\frac{1}{2}$	59	N	1	Helder	2 L.				
	- 10$\frac{1}{4}$	60	ZW	3	Betrokken					
4	- 10	68	—	3	Zeer betrok.		28	☍ ☿	17	
	- 10	63	W	6	Regen					
	- 9	62	ZW	5	Zeer betrok.	1 L.		☍ ♂	1	
5	- 9	66	WtN	4	—		10 ♓	☍ ♀	12	
	- 9$\frac{1}{2}$	61	—	1	Geheel betr.					
	- 9	60	ZO	4	Regen					
6	- 9$\frac{1}{2}$	64	—	5	—		22			
	- 9	63	ZW	4	Geheel betr.	1 L.				
	- 9	63	ZtO	6	Zeer betrok.					
7	- 9$\frac{1}{4}$	69	ZtW	7	Reg. donker		4 ♈			☋ 17
	- 9$\frac{1}{2}$	62	ZW	6	Omtr. helder					
	- 7$\frac{3}{4}$	64	ZO	3	Regen	6 L.				
8	- 8$\frac{3}{4}$	67	WZW	10	Helder		15			
	- 10$\frac{3}{4}$	61	—	6	Geheel betr.					
	- 11	61	ZW	5	Zeer betrok.					
9	- 11	64	WZW	7	Betrok. reg.		27			☿ Retr.
	- 10$\frac{3}{4}$	57	W	6	Regen	2 L.				
	30. 1	61	—	4	Betrokken	2 L.				
10	- $\frac{3}{4}$	63	—	7	Zeer betrok.		9 ♉	□	4	VP
	- 1	60	NW	3	Donker					
	- 1$\frac{1}{2}$	60	WNW	3	Betrokken					
11	- 1$\frac{1}{2}$	63	—	4	Zeer betrok.		21			
	- 1$\frac{1}{2}$	60	—	5	Geheel betr.					
	- 1	62	WZW	3	—					
12	- 1	69	W	2	Betrokken		4 ♊			
	- 1	61	ZW	3	Helder					
	- $\frac{1}{2}$	62	—	4	Omtr. helder					
13	- $\frac{1}{2}$	63	WZW	4	Zeer betrok.		17			
	- $\frac{1}{2}$	64	W	1	Helder					
	- $\frac{1}{2}$	62	ZW	3	Mist					
14	- $\frac{1}{2}$	69	—	2	Helder		30	☍ ♄	5	
	30.	64	—	1	—					
	29.11$\frac{3}{4}$	65	—	1	Betrokken					
15	- 11$\frac{3}{4}$	71	WtZ	4	Helder		14 ♋			
	30.	64	W	4	—					
	- $\frac{3}{4}$	66	WtZ	3	Geheel betr.					
16	- 1$\frac{1}{2}$	70	—	3	Zeer betrok.		28			
	- 2	60	NW	2	Helder					

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen en uuren	Plan. uuren.
	30. 3	66	WtZ 3	Omtr. helder				
17	- 3¾	70	—— 3	——		12 ♌	☌ ☉ 22	
	- 3½	60	NW 2	Helder				
	- 3⅛	60	O 4	Omtr. helder			☌ ♃ 2	
18	- 2⅝	68	ONO 3	——		27	☌ ☿ 13	
	- 2	64	NO 4	Helder				
	- 1½	60	O 4	Zeer betrok.				
19	- 1¾	67	ONO 5	Omtr. helder		12 ♍	☌ ♂ 12	☊ 22
	- ¾	64	NO 4	Helder				
	- ½	61	O 5	Betrokken				
20	30.	69	—— 5	Helder		17	☌ ♀ 13	
	29.11¾	61	NO 8	——				
	- 10½	62	O 6	Betrokken				
21	- 10¼	72	—— 3	Zeer bet. reg.		12 ♎		☌ ☉ ♃
	- 9¾	61	ZW 3	Helder	2 L.			
	- 9	65	O 2	Geheel betr.				
22	- 9	73	ZO 2	Geh. b. reg. d.		27		☌ ☉ ☿ 23 inf.
	- 9	63	O 2	Geheel betr.	1 L			
	- 9	63	ZW 2	Zeer betrok.				
23	- 9¾	68	NW 2	Zeer bet. reg.		11 ♏		
	- 10	61	NO 2	Betrokken				
	- 10½	61	ZO 4	Mist zeer bet.				
24	- 10½	68	—— 4	Zeer betrok.		25	□ 13	NP
	- 9¾	64	—— 5	Regen				
	- 9½	65	ZZO 4	Geheel betr.	3 L.	8 ♐		
25	- 9¾	70	ZW 2	——				
	- 10	64	—— 2	Regen	1 L.			
	- 11½	63	NW 3	Zeer betrok.	2¾ L			
26	30. 1½	68	—— 4	——		22		
	- 2½	62	—— 3	Helder				
	- 2½	59	N 2	——				
27	- 2½	68	—— 2	Omtr. helder		5 ♑	☌ ♄ 14	
	- 1	60	NO 2	Helder				
	29 11½	62	ZW 3	Helder				
28	30.	66	WNW 4	Zeer betrok.		17		
	-	59	NW 4	——				
	- 1	59	—— 2	Regen hagel				
29	- 1	62	—— 7	Betrokken		30		
	- 2	54	—— 2	——	2 L.			
	- 1½	58	W 3	Zeer betrok.				
30	- 1½	61	ZW 2	——		12 ♒	☍ ☿ 1	
	- ½	59	W 2	Regen			☍ ♃ 12	
		60	WNW 5	Geheel betr.				
31		64	—— 6	Zeer betrok.	1 L	24		
	- ½	57	NW 6	——				

Gemiddelde { Barometer 29 D. 11⅝ Lyn.
{ Thermometer 63⅓ Gr.

't Gevallen Water 26¾ Lyn.

't Uitgewaessemde 44¾ Lyn.

Dagelyksche kracht der Wind omtr. 4

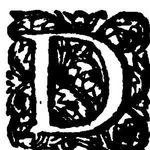
NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

OCTOBER.

MDCCLIV.

GELDERLAND.

DOESBURG.

Oor den Magistraet dezer Stad is, den 3 der jongste Oegstmaend, een Ordonnantie gearresteerd op het stuk der Voogdyschap over Onmondigen en anderen, die niet in staet zyn zelve hunne Goederen te bestieren; welk Reglement aldus luid: *Doesburg.*

Burgemeesters, Schepenen en Raed der Stad Doesburg, doen te weten; hoe dat, van oude tyden herwaert, uitwyzens dezer Stads Protocollen en Coustumen, de Magistraet met de uiterste vlyt en zorge is aengedaen geweest omtrent ongelukkige Vader- en Moederloze Weeskinderen en sunsten, die wegens Onzinnigheid, als anders, niet in staet waren hunne Persoonen en Goederen naer behooren te bestieren en reguleren, dat deselven onder een nauwkeurige Tutele en Curatele wierden gesteld; alles ingevolge een Ordonnantie en Reglement, dien aengaende in den jare 1696, den 6 Maert, geëmaneerd. *Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.*

Voorts in aenmerkinge genomen hebbende dat, naer tydsomstandigheid, met expunctie van eenige bewoordingen en Artikelen, gemelde Ordonnantie tot onderhoud van goede Ordre en Politie wierde

Doesburg.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

gerenouvelleerd; ZOO IS 'T, dat dezelve word gerenouvelleerd op de volgende wyze:

I. Dat de Heeren van den Magistraet als Overmomboiren zullen opzigt hebben op het Leven en alle de Goederen van de Weeskinderen, Krankzinnige, Simpele en diergelyke Personen, die hun zelven niet kunnen regeren, of aen dewelken de vrye Administratie hunner Goederen om redenen is geïnterdiceerd, om dezelven te doen administreren en bewaren, ten oirbare en profyte derzelver Personen.

Ten welken einde welgemelde Heeren van den Magistraet op hunnen eenmael gedanen Schepens-Eed zullen aennemen aen niemand den Staet der voorschreven Personen Goederen te ontdekken.

II. Voorts zal hier toe geëmploieerd worden een dezer Stads Sekretarien, die pertinent Register zal houden van alle de Goederen en Inkomsten der voorschreve Personen; waer toe een byzonder Protocol zal gehouden worden, 't welk hy, nevens de Registers, gehouden zal wezen, tot zyn laste, in een Kasjen te bewaren, zonder het zelve daer uit te dragen, of ook eenige Extracten of Copyen daer uit te mogen geven, buiten Consent van de Heeren Overmomboiren: en dezelve Sekretaris zal daer toe, en om hem wel en getrouwelyk in het voorschreven Amt te kwyten, en den staet der voorzeide Weeskinderen en andere Personen Goederen, aen niemand te reveleren, verbonden zyn, by zynen eenmael gepræsteerden Eed.

III. Hier by zal ook een Stads Roedendrager worden gebruikt, die insgelyks alles, wat hem van deze zaken voor zal komen, secreet houden zal, op zynen Eed aen de Stad gedaen.

IV. De Heeren Overmomboiren zullen ordinaris elken laetsten Saturdag in ieder Maend, des achtermiddags ten twee uuren, vaceren over de zaken van Onmondige en onder Curatele staende Personen; doch indien 'er extraordinair op andere dagen in diergelyke zaken iets gerequireerd word, zullen dezelven, daer toe verzocht wordende of anders

zulks

zulks goedvindende, extraordinaris daer over zitten. DOESBURG.

V. En zullen alle die genen, welken door den Roedendrager geciteerd worden om voor de Heeren Overmomboiren te compareren, gehouden wezen om op de gestelde uure te komen, op een boete, voor de eerste reize van zes Stuivers, voor de tweede reize van 12 Stuivers, en voor de derde reize van 18 Stuivers en daer na van Arbitrale Straffe. *Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.*

VI. Zullende de Sekretaris gehouden zyn van alle de Boeten pertinent Register te houden, 't welke alle Vergaderingsdagen door den voorschreven Roedendrager, na voorgaende mondelyke Sommatie, met adsistentie des Gerichts, by dadelyke Executie zal moeten worden gezuiverd, en de Boete aen handen van de Heeren Overmomboiren gebragt: in welken gevalle de Roededragers voor ieder Executie zullen genieten vier Stuivers, door den geëxecuteerden boven de Boete te betalen. Blyvende de Boete ten profyte van den Armen.

VII. De Koster zal worden belast dat hy alle Saturdags morgens zal aenbrengen alle de Personen, die tot dien dag zullen begraven zyn, en een Lyst van dezelven, op elke laetste Saturdag in de Maend, des morgens, aen de Heeren Overmomboiren overleveren, op dat dezelven de overgeblevene Ouderen, 't zy Vader of Moeder, tegen zekeren dag, na den tyd van zes weken dat een der Ouderen is verstorven, kunnen doen citeren, om adjunctie van Voogden of Curateuren over hare overgeblevene Kinderen te komen verzoeken. En zoo zulks by den Koster vergeten mogte worden, zullen Vader of Moeder deze aendieninge en verzoek uit zich zelf doen.

VIII. En indien de Vader en Moeder beide gestorven waren, zoo zal de Roededrager de oudste uit de naeste Magen of Bloedverwanten derzelven, binnen deze Stad wonende, te weten van elke zyde één, citeren, om voor de Heeren Overmomboiren terstond, of ten langsten binnen acht dagen na den dood van den laetstoverledenen, te compare-

DOES-BURG. *Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.*

reren, en insgelyks Voogden of Curateuren over de Weeskinderen te begeeren. En wanneer de Vader of de Moeder, of de oudste en naeste Magen (zonder van den voorsz. tyd, om wettige redenen, by de Heeren Overmomboiren prolongatie verkregen te hebben) negligent en in gebreke blyven van zulks te doen, zoo zullen zy van hun Ed. en Achtb. arbitralyk gecorrigeerd worden.

IX. De Heeren Overmomboiren door den Vader, Moeder of naeste Magen tot het stellen van Voogden verzocht zynde, zullen tot Voogden of Curateuren van de voorschreve Personen (die by uiterste dispositie des niet voorzien zyn) nomineren twee van de oudste en naeste Mannen van Wettigen Bedde, den overgeblevenen in Bloede of Affiniteit naest bestaende, indien zy daer toe dienen; indien niet, den oudsten naest daer aen, en zoo vervolgens. En by gebrek van Magen of Zwagers, zullen de Magistraet als dan tot Voogden of Curateuren aenstellen twee andere bekwame Manspersonen, des overledenen Vrienden wezende.

X. En wanneer het komt te gebeuren dat eenige ten wederzyden verstorvene Weeskinderen nableven, welken binnen deze Stad geen Vrienden of Magen hebben, zoo zullen de Heeren Overmomboiren, *motu proprio*, alzulke Voogden over die Kinderen stellen, als daer toe, ten nutte en voordeele dier Kinderen, best bekwaem zullen vinden; welken als dan ook geconfirmeerd zullen worden.

XI. Zullende geene Personen, zoo wel Magen als Vrienden, over Weeskinderen binnen deze Stad Voogden of Curateuren mogen wezen, noch daer toe aengesteld worden om de werkelyke administratie te hebben, ten ware dezelven binnen deze Stad of Schependom woonagtig waren.

XII. Een Voogd of Curateur, by Testamentaire dispositie of door de Heeren Overmomboiren aengesteld, onwillig zynde die Voogdye of Curatele te aenvaerden, onder prætext van eenige wettige excusatie, zal gehouden wezen binnen veertien

tien

tien dagen, na dat hy daer van kennisse heeft gekregen, het zelve aen de Heeren Overmomboiren bekend te maken en zyne sustenue te bewyzen, en daer op sommiere verklaringe en dispositie van de Heeren Overmomboiren af te wagten; zullende, in cas van rechtelyke oppositie, de Heeren Overmomboiren andere Voogden of Curateuren in deszelfs plaetse en tot zyn pericul by provisie nomineren, tot dat der Heeren Overmomboiren dispositie effect sorteren of daer over anders erkend en verstaen zyn zal.

DORSBURG.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

XIII. En ingevalle die Excusatie wettelyk en goed gevonden word, zullen de Heeren Overmomboiren andere Voogden in deszelfs plaetse nomineren en aenstellen; gelyk ook geschieden zal als, by Overlyden, Vertrek uit de Stad of anders, een of meer andere Voogden moeten worden gesteld; in welken gevalle de overgeblevene Voogd of Voogden gehouden zyn dat Overlyden of Vertrek aen de Heeren Overmomboiren, ten fine voorschreve, te kennen te geven, binnen veertien dagen, na dat zulks tot hunne kennisse zal gekomen zyn; op pœne, als hier voren tegen diergelyke negligentie gesteld en de geordonneerd is.

XIV. Alle Voogden en Curateuren, zoo Testamentaire als andere, zullen gehouden zyn, binnen veertien dagen voor het beginzel van hunlieder Administratie, in handen van de Heeren Overmomboiren, Eed te doen dat zy getrouwelyk de Personen en Goederen van die genen, die hun zyn toebetrouwd, zullen bewaren en regeren.

XV. De Voogden, aengesteld en in Eed genomen zynde, zullen gehouden zyn binnen veertien dagen, van den in leven overgebleven Vader of Moeder te eischen pertinenten Staet en Inventaris van alle de nagelatene Goederen, zoo als met Eede geconfirmeerd kan worden: ten zy de Heeren Overmomboiren, na Advies en Consent der Voogden, den soberen staet van arme Personen kennelyk of gebleken zynde, ter consideratie van zulks, onnoodig oordeelen dien Inventaris te doen formeren.

DOESBURG.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

ren. Gelyk het ook ter cognitie van den Magistraet zal staen aen de Ouderen Remissie van den Eed te verleenen. En zullen als dan de Voogden, met Advies van de Heeren Overmomboiren, tegen de Ouderen procederen tot Uitkoop der Goederen, ten meesten profyte en nutte der Weeskinderen. Met dien verstande nogtans, dat den langstlevenden der Eheluiden geen Staet en Inventaris zal worde afgevorderd, zoo lange zich niet tot de tweede Ehe koomt te begeven, ten ware dat zich zoodanig kwame te gedragen, dat hunne Edele en Achtbare noodig oordeelden daer in te voorzien.

XVI. Ingevalle Vader of Moeder, Boedelhouder of Boedelhouderſche zynde, in gebreke blyven of verweigeren, binnen drie weken, na gedaen verzoek of afvrage der Voogden, als voorschreven behoorlyken Staet en Inventaris te leveren, zoo zullen de Voogden het zelve aen de Heeren Overmomboiren te kennen geven, dewelken, partyen gehoord zynde, op hunne redenen van negligentie of verweigeringe zullen disponeren naer behooren, het zy om den tyd nog verder te verlengen, of by parate executie tegen dezelven te doen procederen, zoo als ten meesten nutte en oirbare van die voorgemelde Kinderen en andere Personen, naer gelegenheid van zaken, zal bevonden worden te behooren; zonder dat eenige Inventarissen in middelmatige of groote Boedels zullen mogen worden geremitteerd. En die zelven by den overleden Testateur geremitteerd of verboden zynde, of by den langstlevenden daer tegen eenige reden bygebragt wordende, zullen hunne Ed. en Achtb., met Advies van de naeste Bloedverwanten, ingeven of zoodanige Remissie, Verbod of Reden gevolgd en geadmitteerd zal worden, of niet; zoo ja, by provisie voor een tyd lang, naer dat de langstlevende zich zal comporteren.

XVII. Als de Inventaris gemaekt en in handen van de Voogden geleverd zal zyn, zullen de Voogden gehouden wezen denzelven binnen den tyd van

veer-

veertien dagen aen de Heeren Overmomboiren te exhiberen, om geaccepteerd of gerefuseerd te worden, op de boete van drie ponden, van 40 groten 't pond. Welke tyd nochtans by de Heeren Overmomboiren eens of ten hoogsten tweemael, zal worden geprolongeerd, t'elkens voor veertien dagen; maer verder niet. En wanneer de Voogden geene Prolongatie verzoeken, of binnen die voorschreve Prolongatie den Inventaris niet exhiberen, zoo zullen zy vervallen wezen in tien Ponden en arbitrale correctie.

DOMBURG. *Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.*

XVIII. De Inventaris aen de Heeren Overmomboiren gebragt en geaccepteerd zynde, zal dezelve in het Wees-Protocol geregistreerd, en daer naer by de Heeren Overmomboiren, met Advies der Voogden, geordonneerd worden of het voor de Weeskinderen geraden zy tot Uitkoop te procederen, of aen de helft van de Goederen te blyven.

XIX. Ingevalle tot Uitkoop geprocedeerd word, zoo zal die Uitkoop geen stand grypen zonder Approbatie van den Magistraet, daer over door de Voogden ingenomen; zullende na die Approbatie, ten langsten binnen drie weken, de Vertichtinge van dien Uitkoop wettelyk, ten overstaen van twee Heeren Overmomboiren, worden gepasseerd. En zullen de Voogden, die Vertichtinge wettelyk gedaen zynde, gehouden wezen, binnen veertien dagen, een geteekend en bezegeld Instrument of Acte daer van aen de Heeren Overmomboiren over te leveren, om daer op gesloten te worden.

XX. Ingevalle Weeskinders of andere Persoonen, onder Voogdye staende, aen de Goederen blyven, zoo zal, by Advies van de Heeren Overmomboiren, de Deilinge der Goederen geschieden, indien zulks by meerder van jaren verzogt word; indien zulks niet word verzogt, zoo zullen, by gelyk Advies, alle de roerende Goederen tot Geld gemaekt en de Penningen tot betalinge van de Schulden des Boedels geëmploieerd, voorts het surplus verstrekt en bestedigd worden, naer Advies der Heeren Overmomboiren, 't zy tot Koopinge van Landen, 't

DOESBURG.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

zy tot Vermeerderinge van Pandschappen of goede verzekerde Renten; doch geene andere Goederen, dan by schriftelyk Consent van de Heeren Overmomboiren; voorbehoudens dat, in het Koopen van de Landen, de Heeren Overmomboiren met goede Waerborgen en in het Koopen van Renten, met goede en suffisante Hypotheeken verzekerd zullen worden: Zullende al het gene de Voogden anders, als in dezen is verhaeld, aenkoopen, ten hunne laste en perikel staen, ten ware dezelven daer toe, binnen een Maend na de voorschreve Koop, verkregen Advoi en Approbatie van de Heeren Overmomboiren.

XXI. By aldien een van de overgebleven Ouderen in de alinge Goederen ware getugtigd, zoo zal hy of zy niet te min gehouden wezen de Kinderen, naer gelegenheid van haren staet en goederen te onderhouden en op te trekken, en dezelven, tot hare mondige jaren gekomen zynde en, met Consent van den langstlevenden der Ouderen, in den Echt tredende, met kennisse der Heeren Overmomboiren, naer gelegenheid der Goederen, met Huwelyksgoed uit de Tuchtgoederen voorzien en eerlyk besteden

XXII. De Deelinge effectueelyk gedaen zynde, zullen de Voogden, binnen veertien dagen daer na, de Lot-Cedul| aen de Heeren Overmomboiren moeten brengen, en de Goederen, den Weeskinderen aengedeeld, pertinentelyk doen regiftreren, op een boete van tien Goudguldens.

XXIII. En ingevalle 'er geene Goederen waren, waer van de Inkomsten tot Onderhoud der Kinderen of andere Personen, toezigt behoevende, sufficient zyn, of zoo 'er eenige onroerende Goederen bevonden worden niet dienstig te zyn om voor de Weeskinderen te houden, zoo zullen die onroerende Goederen, na voorgaende Advys en Ordonnantie van Hun Ed. en Achtb., van alles volkomen onderrigt wordende, mogen verkogt en de Penningen, als voorschreven, beleid

Dom-burg.

heid of tot Onderhoud der Kinderen geëmploieerd worden.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

XXIV. De Voogden of Curateuren, die eenige Penningen der Weeskinderen of andere toezicht behoevenden Persoonen onder zich hebben, zullen gehouden wezen, binnen de twee maenden na dat zy door de Heeren Overmomboiren of naeste Vrienden behoorlyk daer toe zyn aengemaend, dezelven aen de Heeren Overmomboiren over te brengen, by pœne van Arbitrale Straffe. En zullen des niet te min gehouden wezen te betalen den Intresse, den welken de Weeskinderen na die twee maenden daer by geleden zullen hebben. Welverstaende dat, indien de Voogden of Curateurs als vorens dieswegens niet aengemaend worden, zylieden nogtans de Penningen, onder hen berustende, niet langer Renteloos by zich zullen mogen houden, dan den tyd van drie Maenden, na den Ontfangst der zelven en dat zy na de drie Maenden den Intresse zelfs zullen moeten betalen, en niet te min middeler tyd behoorlyke diligentie tot het beleggen dier Penningen zullen moeten aenwenden; van welke Interesse zy bevryd en ontlast zullen zyn, zoo verre zy de voorschreve Penningen aen de Heeren Overmomboiren zullen hebben overgebragt.

XXV. Ook zullen de Voogden of Curateurs gehouden zyn de Brieven van Constitutie, en alle andere Originele Brieven, aen de voorschreve Personen by divisie, uitkoop of anderzins toebehoorende, ten allen tyden, als zy door de Heeren Overmomboiren daer over worden aengesproken, ter Sekretarie te brengen, om aldaer bewaerd te worden; waeruit dezelven niet weder geligt zullen worden, ten zy by notoire noodzakelykheid, mits, in dien gevalle, een behoorlyke Recepisse in de plaetse worde geleverd. Zullende de Voogden of Curateurs, onwillig zynde tot de voorschreve Overleveringe, daer toe worden geconstringeerd, ter discretie en ordonnantie van de Heeren Overmomboiren.

XXVI. De langstlevende Vader of Moeder, Wees-

DOESBURG.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

Weeskinderen of andere toezicht behoevende Kinderen hebbende, zal niet mogen hertrouwen, noch iemand met dezelve in Huwelyk treden, zonder alvorens by Vertichtinge of Deilinge van die Kinderen gescheiden te zyn, ten overstaen der Voogden en naeste Bloedverwanten, op een boete van twintig Olde Schilden by elk te verbeuren.

Desgelyks zal ook niet mogen geschieden, zoo wanneer andere Weeskinderen Erfgenamen van den Overledenen zyn.

En, tot meerder securiteit, zullen 'er geene Huwelyks-Proclamatien tusschen Weduwenaers of Weduwen mogen geschieden, ten ware dezelven, by Acte van Scheidinge of Uitkoop, van voorgementioneerde Vertichtinge bewys deden.

XXVII. Ingevalle de Weeskinderen of onder Curatele staende Personen, gedurende de Voogdye, eenige andere Goederen aenstorven of anderzins aenkwamen, zoo zullen de Voogden bezorgen dat daer van Inventaris gemaekt en dezelve aen de Heeren Overmomboiren gebragt en voorts, ten nutte en oirbare der Weeskinderen of andere Personen, toezigt behoevende, geregeerd worden, in maniere als hier voren is verhaeld.

XXVIII. Als aen eenige minderjarige Kinderen, Vader en Moeder, of een van beiden, nog in leven hebbende, by Testamentaire dispositie of anderzins iets word gelegateerd of gegeven, en de Ouders van die zelfde Kinderen zyn gepreterieerd, of alleenlyk met de Lyftogt zyn gebeneficeerd; zoo zullen die geordonneerde en aengestelde Voogden, Curateurs of Executeurs van de Testamenten en Uiterste Willen, daer van kennisse hebbende, binnen acht dagen na den dood van den overledenen, het Testament, of de Copy authenticque, of Extract van dien, aen de Heeren Overmomboiren moeten brengen, of aen de Heeren Overmomboiren daer van kennisse geven, en binnen een maend daer na de Goederen by pertinenten Inventaris overbrengen, om in het Wees-

Pro-

Prothocol geregistreerd en voorts naer] Ordonnantie van de Heeren Overmomboiren daer omtrent gedaen te worden, als bevonden zal worden te behooren; op de boete van vier Olde Schilden; en datze boven dien gehouden zullen wezen, tot vergoedinge der Schade en Intresse, by die Kinderen daer door te lyden, ter discretie van de Heeren Overmomboiren: En ingevalle by Testamente geene Curateurs of Executeurs gesteld, en nogtans de Ouders, by den zelfden Testamente, van de Administratie dier Goederen gesecludeerd mogten zyn, of dat anderzins by de Heeren Overmomboiren, om wettige redenen, dezelven daer toe niet capabel te wezen geoordeeld en verstaen mogten worden, zoo zullen de Heeren Overmomboiren, daer van kennisse gekregen hebbende, over die zelve Goederen stellen één of meer geëede Curateurs, dewelken ook, ingevalle van dadelyke administratie, naer redelykheid, daer van gesalarieerd zullen worden.

Doesburg.

Reglement wegens de Voogdyschap over Ommondigen, enz.

XXIX. De Voogden zullen geene Questien of Geschillen over Weeskinderen Goederen in rechten mogen betrekken, dan na voorgaende Advys en Consent van de Heeren Overmomboiren, by pœne, dat, die anders zal komen te doen, de kosten daer van zelf tot zynen lasten zal gelden, zonder dat hy dieswegens aen de Weeskinderen iets zal mogen korten of in rekeninge brengen: Zoo nogtans, dat hier onder niet begrepen zullen zyn de Inningen met Recht van bekende Schulden, waer van Brieven of ander behoorlyk bescheid en bewys is.

XXX. Indien bevonden word dat de Weeskinderen niet worden onderhouden zoo als bevoorwaerd is, het zy by de Ouders, het zy by naeste Vrienden, of andere Personen, zoo zal men die Kinderen, naer goedachten, elders mogen besteden, met advys en ter discretie van de Heeren Overmomboiren. En indien die zelfde personen, of anderen, eenige Penningen of Goederen dier Kinderen onder zich mogten heb-

DOES-BURG.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

hebben, zullen zy gehouden wezen dezelve, binnen een maend daer na, te berde te brengen; by pœne van arbitralyk gestraft te worden en dat middeler tyd de kosten en de onderhoudinge van die Weeskinderen uit hun eigen beurse zullen betalen.

XXXI. Aengaende de Opvoedinge der Weeskinderen, zal het staen ter discretie en goedvinden van de Heeren Overmomboiren, waer, by wien, en in wat maniere de Weeskinderen woonen en opgevoed zullen worden, al ware het schoon dat eenigen van de Vrienden of anderen offereerden die voorschreve Weeskinderen voor niet, of voor een mindere somme van geld, op te brengen en te onderhouden, als die genen, by dewelken die zelve Kinderen gelaten of besteed zullen worden.

XXXII. De Heeren Overmomboiren zullen één van de Voogden, den welken daer toe bekwaemst en best ledig vinden, ordonneren tot Boekhouder of Rentmeester der Weeskinderen; en zoo de Weeskinderen van beide zyden verstorven zyn, zullen de Heeren Overmomboiren het voorsz. Boek en Rekeninge, by beurten, tusschen de Voogden van Vaders en Moeders zyde doen houden, indien 'er aen beide zyden daer toe bekwaem bevonden worden.

XXXIII. Voorts zullen de Voogden alle jaren van hunne handelinge en administratie van der Weeskinderen Goederen, voor de Heeren Overmomboiren, behoorlyke Rekeninge, bewysen reliqua doen, en de overschietende Penningen, met advys van de Heeren Overmomboiren, emploieren, invoegen als hier voren is verhaeld. En zullen ten allen tyde, wanneer daer toe geboden worden, voren de Heeren Overmomboiren compareren, by pœne en contrainte van vier Goldguldens en arbitrale correctie.

XXXIV. Die belooft de Kinderen te onderhouden tot hun mondige jaren, die zal de Knegtkens of Jongens afzetten tot hunne achttien jaren, en

en de Meiskens tot hare zestien jaren. En op dat in dezen alle captien en questien worden geprevenieerd, zal in het Contract, daer over in te gaen, worden uitgedrukt of het voorschreve Onderhoud zal exspireren met den dood van den langstlevenden beloover of niet.

Doesburg. Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

XXXV. Maer zullen niet te min, zoo wel de Knegtkens als Meiskens, onder Voogdye van hare Voogden blyven, tot hare twintig jaren toe, zonder dat zy voor den voorschreven tyd eenige administratie van hare Goederen zullen hebben, en zullen alle Contracten, Obligatien en Verbinteniſſen, met dezelven ingegaen, nul en krachteloos wezen, ten ware de Heeren Overmomboiren, daer over verzogt zynde, na verhoor van de naeste Vrienden en Magen, daer toe authorisatie verleenden.

XXXVI. De twintig jaren ouderdoms vervuld zynde, zullen de voorschreve Personen van de Heeren Overmomboiren mogen verzoeken uit de Voogdye ontslagen te worden, om haer goed zelf te administreren; welk verzoek hunlieden zal worden geaccordeerd, ten ware de Heeren Overmomboiren eenige redenen, in rechten gefundeerd, moveerden ter contrarie.

Insgelyks zullen alle die genen, dewelken binnen de twintig jaren, met kenniſſe van Voogden en de Heeren Overmomboiren, komen te trouwen, uit de Voogdye ontslagen zyn en hare Goederen zelf administreren mogen.

XXXVII. Verders hebben haer Ed. en Achtb. gestatueert, dat alle Acten of Kenteniſſen van Vaders of Moeders Goed, ten behoeve van derzelver onmondige Kinderen voor de Heeren Overmomboiren gepaſſeerd, zoo vast en bondig gehouden zullen worden, als of die zelve voor den Gerichte waren gedaen, voorts dat dezelven in de Prothocollen van Kenteniſſen en Weezen zullen worden gesteld.

XXXVIII. Onverminderd alle welke Artikelen dezer Ordonnantie, het aen een ieder vry staet

DORSBURG. en voorbehouden blyft om, by Testamente of andere Uiterste Wille, zyne onmondige Kinderen of andere Vrienden met Momboiren te voorzien, en de Heeren Overmomboiren te excluderen.

Reglement wegens de Voogdyschap over Onmondigen, enz.

XXXIX. De Sekretaris zal geen Copyen, Extracten of Originele Stukken, de Weeskinderen of andere onder Caratele staende Personen aengaende, mogen uitgeven, als met kennisse van de Heeren Overmomboiren: En zal daer van tot Salaris nemen, gelyk die van andere Acten der Cantselerie gewoon is, uitgezonderd wanneer het geringe Personen en Boedels zyn, waer omtrent de Sekretaris en Roededrager zich, in het afnemen van Salaris, civilyk zullen gedragen.

XL. Eindelyk ordonneren en bevelen Burgemeesteren, Schepenen en de Raed voornoemd, aen alle Burgeren, Ingezetenen en sunsten een iegelyk, die zulks aengaen mag, deze Ordonnantie te houden voor een vaste en onverbrekelyke Wet en oude Coustume dezer Stad, om dezelve strikt na te leven en te achtervolgen.

Voorbehoudens hun Ed. en Achtb. interpretatie, veranderinge, vermeerderinge of verminderinge, als tot bevorderinge van goede Ordre en Politie zullen oordeelen te behoren. Aldus gedaen en gearresteerd in de Vergaderinge van de Heeren van den Magistraet den 3 Augustus 1754.

Ter Ordonnantie van hun Ed. en Achtb.

BARTH. VAN DIEMEN VAN LAMZWEERDE.
Sekretaris.

ARNHEM.

ARNHEM. SEderd eenigen tyd, en zelfs reeds in het Voorjaer des jaers 1752, is door de Staten dezer Provintie in overweging genomen, of het niet raedzaem ware eenige schikking te ontwerpen omtrent de Voogdyschap, voor zoo ver-

verre het Stadhouderlyke dezer Provintie be- treft, over zyne Doorluchtige Hoogheid den jongen Heere Erfstadhouder, of, by zyn voor-overlyden, over hare Doorluchtige Hoogheid de Prinsesse Carolina, indien het geval gebeur-de dat de Voorzienigheid aen hare Koninkly-ke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, alvorens de Meerderjarigheid van deze hare Vorstelyke Kinderen, iets menschelyks mogte laten overkomen. Ten dien einde hebben dan hun Ed. Mog. zulks, by Missive van den 18 der Bloeimaend des gemelden jaers, aen Me-vrouwe de Gouvernante in bedenking gegeven, en op dit subject derzelver hoogwyze Conside-ratien verzocht. Waer op hare Koninklyke Hoogheid, by herschryven van den 31 der Lentemaend dezes jaers, in substantie heeft geantwoord het voornemen der Staten zich te laten welgevallen, en meende hare Considera-tien gevoeglykst te zullen kunnen geven, in-dien by hunne Ed. Mog. zodanige schikkin-gen werden geprojecteerd en aen hare Konink-lyke Hoogheid toegezonden; wanneer zy zich niet zoude onttrekken deze hare Conside-ratien den Staten mede te deelen. Hier op is, volgens Resolutie van den 5 der laetste Gras-maend, door eenige Heeren Gecommitteerden uit hunne Ed. Mog. een Project geformeerd, en den 11 der zelfde Maend deswegens Raport gedaen, en twee dagen later dit Ontwerp aen Mevrouwe de Gouvernante gezonden, die, met weinige veranderingen, het zelve met een Brief van den 14 der jongste Bloeimaend heeft goed-gekeurt. Om derhalven dit Ontwerp in eene Staets-Resolutie te veranderen, is door den

ANT-HEM.

ARNHEM. Hove Provintiael, in de laetste Zomermaend, een buitengewone Staets-Vergadering uitgeschreven, en op dezelve, den 15 dier Maend, de volgende Resolutie, rakende de bovengemelde Voogdye, vastgesteld.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Ridderschap en Steden, de Staten des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, doen hier mede te weten: Alzoo Wy in eene serieuse overweging hebben genomen, dat, by onze Resolutie van den 12 January 1748, waer by, onder anderen, mede aen de Mannelyke en Vrouwelyke Descendenten van wylen zyne Doorluchtigste Hoogheid, *Willem Karel Hendrik Friso*, Prinse van Orange en Nassau enz. enz. enz. hooglofselyker memorie, is gedefereerd het Erfstadhouder-, Kapitein- en Admiraelschap Generael van dezen Furstendom en Graefschap, wel voorzieninge is gedaen ten aenzien van de Voogdye in cas van Minderjarigheid, wanneer de Vrouwe Moeder van een Minderjarigen Prinse of Prinsesse nog in leven mogte zyn; maer dat ten aenzien van 't geval van het gebrek van eene Vrouwe Moeder, of dat derzelver Administratie, uit hoofde van eene van de oorzaken, by voorsz. Resolutie vermeld, mogte komen te cesseren, Wy aen Ons allen hebben voorbehouden om, in opzigte van de Voogdye van een Minderjarigen Heer Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael, zoodanige voorzieninge nog te zullen doen, als Wy ten meesten dienste van den Lande in het gemeen en dezen Furstendom en Graefschap in 't byzonder, zouden oordelen te behooren.

Dat, sederd dien tyd, aen Ons door den dood ontrukt is zyne Doorluchtigste Hoogheid voornoemd, glorieuser gedagtenisse.

Dat, hoe gevoelig dit ontydig Verlies Ons, zoo wel als de andere Bondgenooten, nevens de Inwoners des Lands, heeft getroffen, het zelve echter nog eenigszins verzacht is, ter oorzake het den

goe-

goedertierenen God behaegt hadde, om niet alleen zyne Doorluchtigste Hoogheid met twee Kinderen, uit zyn Huwelyk met de Koninklyke Princesse van Groot Brittannien, te zegenen, maer ook om de Vrouwe Moeder by die in 't leven te laten verblyven.

ARNHEM.

Vastſtelling wegens de Voogdy over de jongen Erfſtadhouder, enz.

Dat vervolgens ook hare Koninklyke Hoogheid zich wel met de Voogdye over haren Minderjarigen Heer Zoon *Willem*, Prinse van Orange en Nassau enz. enz. enz., heeft gelieven te chargeren, en, onder den Titel van Gouvernante, de Administratie van de eminente Charges, op den zelven Minderjarigen Heer Zoon geconfereerd, in conformité van voorgemelde Resolutie en daer op gevolgde van den 2 November 1751, aen te nemen.

Dat, hoe zeer Wy uit grond van Ons hart wenschen dat, gelyk hare Koninklyke Hoogheid, tot hier aen toe, met een algemeen applaudissement, die Voogdye en Charges exerceert en waerneemt, het God behagen mag om haer Koninklyke Hoogheid het genoegen, en aen Ons, en de geheele Republiek, het geluk te vergunnen, dat die Voogdye niet mag eindigen, dan door de werkelyke Overgifte van die Charges aen den jongen Heere Prinse, by deszelfs Meerderjarigheid; echter het zeker is, dat tegenwoordig het geval, waer in Wy niet voorzien hebben, nader is, dan wanneer Wy ons verheugen mogten in het personele aenwezen van wylen zyne Doorluchtigste Hoogheid, glorieusser gedagtenisse. Dat die reden, en de onzekerheid van de duurzaemheid van al het gene den Mensch concerneert, Ons hadden gepermoveert, by Onze Missive van den 18 May 1752, aen hare Koninklyke Hoogheid in bedenking te geven, of het niet raedzaem zoude zyn dat in dezen Furstendom en Graefschap eenige Schikkingen, op haer Koninklyke Hoogheids goedkeuringe, wierden geprojecteerd omtrent de Tutele en provisionele Regeringe, wanneer het mogte komen te gebeuren dat aen haer Koninklyke Hoogheid, gedurende de Minderjarigheid

ARNHEM.

Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

heid van zyne Doorluchtigste Hoogheid, den Heere Erfstadhouder en Mevrouwe de Prinsesse Carolina, iets menschelyks mogt overkomen, met verzoek van Ons met derzelver hoogwyze Consideratien op dat subject te willen honoreren.

Dat haer Koninklyke Hoogheid in substantie daer op, den 31 Maert dezes jaers, had gelieven te rescriberen, dat dit Ons voornemen kwam te aggreëren, met verklaringe nochtans, dat, hoe bereidwillig ook was, om aen het verlangen van Ons in dezen te voldoen, echter vermeende dat dit gevoeglyker zoude kunnen doen, wanneer eerst diergelyke Schikkingen zouden zyn geprojecteerd; met verzekering dat, een Project daer van geformeerd en aen haer Koninklyke Hoogheid zynde toegezonden, hoogst dezelve zich niet zoude onttrekken om de Consideratien, dewelken daer op mogten vallen, aen Ons te communiceren.

Dat Wy, by Onze Resolutie van den 5 April daer aen volgenden, dezelve Rescriptie hebbende gestelt in handen van *Otto Roeleman Frederik van Bylandt*, Amptman, Richter en Dykgraef des Ampts van tusschen Maes en Wael en andere Onze Gecommitteerden *ad causas*, om dezelve te visiteren en examineren, en voorts te formeren zoodane Project, als waer van haer Koninklyke Hoogheid in de voorsz. Rescriptie geliefde mentie te maken, en van alles als dan ter Vergaderinge rapport te doen, op den 11 April dezes jaers een Rapport door dezelve Onze Gecommitteerden is uitgebragt, 't welk wy, oordeelende zoodanig een Project, als haer Koninklyke Hoogheid by de hier voren vermelde Rescriptie voor af scheen te verlangen, te behelzen, by Onze Missive van den 13 daer aen volgenden, aen haer Koninklyke Hoogheid hebben overgezonden, met inhæsie van Ons vorige Verzoek, dat haer Koninklyke Hoogheid zich mogt willen verledigen om voorsz. Rapport, en alle de Ingredienten van dien, te examineren, en aen Ons al nu daer op haer Koninklyke Hoogheids hoogwyze Consideratien communiceren.

Dat

Dat Wy, daer op van haer Koninklyke Hoogheid ontfangen hebbende een Rescriptie van den 14 May daer aen volgenden, in dezelve met genoegen hebben bevonden dat haer Koninklyke Hoogheid, buiten eenige weinige remarques, waer aen wy geen de minste zwarigheid hebben gemaekt te voldoen, 't Project, in voorsz. Rapport breeder vermeld, komt te aggreëren; explicerende zich onder anderen ten opzigte van het Belang van Onze Provintie en de gelykheid van Onze Authoriteit met de Heeren Staten van de andere Provintien in het stuk der Educatie, wanneer Wy het detail daer van aen haer Koninklyke Hoogheid mogten goedvinden over te laten, zoodanig gunstig, dat Wy daer in volkomen kunnen berusten, en approberende al het geen, 't welk als een temporele verandering van het Reglement van Regeringe, door wylen zyne Doorluchtigste Hoogheid, hooglоffelyker memorie, in den jare 1750 overgegeven, en door Ons met de Clausule *dat aen den Heere Erfstadbouder in der tyd gereserveerd bleef de faculteit en volle magt om het zelve, of eenige Artikelen van dien, te interpreteren, vermeerderen en veranderen, als by naer tyds omstandigheden, ten meesten nutte en dienste van den Lande, en de respective Leden van dien, zoude oordeelen te behooren*, aengenomen, mogt kunnen aengemerkt worden.

ARNHEM. *Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

Zoo is 't, dat Wy op deze tegenwoordige expres hier toe extraordinaire, door den Hove Provintiael, in *conformité* van Onze Resolutie van den 13 April laetstleden, uitgeschrevene Vergaderinge, na dat de Gecommitteerden van de respective Steden dezes Furstendoms en Graefschaps hadden verklaert dat, terwyl dezelve Steden Copy van het voorgemelde Rapport overgenomen, en voorts, by de Brieven van Uitschryvinge, door den Hove Provintiael een Afschrift van de Rescriptie van haer Koninklyke Hoogheid, alles mede ter voldoeninge van de voorsz. Onze Resolutie, ontvangen hadden, zy al nu behoorlyk van hunne Committenten op deze materie geinstrueerd, gelast en gequalificeerd

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

waren, by resumptie gedelibereert hebbende op voorsz. Rapport, inhoudende drie Hoofddeelen, te weten:

VOOR EERST. *Het geen betrekking heeft op de Educatie van hare Hoogheden, gedestineerd tot het waarnemen van de Functie van Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael.*

TEN TWEEDEN, *dat gene, 't welk de Zeven Geunieerde Provintien in 't gemeen concerneert;* en

TEN DERDEN, *het geen het interieure of domestieke van dezen Furstendom en Graefschap in het byzonder is rakende,*

Hebben goedgevonden en verstaen, gelyk wy goedvinden en verstaen mits dezen:

EERSTE HOOFDPOINT. En wel ten aenzien van het eerste, rakende de Educatie, dat, men niet geinformeerd zynde of reeds by haer Koninklyke Hoogheid daer omtrent eenige voorziening mogt zyn gedaen, noch ook wat mesures dien aengaende, by de Heeren Staten van alle de andere Provintien, mogten zyn genomen, wy, zonder omtrent dat point, ter oorzake het zelve geen Verdeelinge, noch Verschillende Dispositie, is admitterende, iets specifieks te bepalen, ons maer, zoo met betrekking tot de zaek zelf, als de manier waer op in dezen zouden kunnen gedisponeerd worden, zullen refereren, gelyk wy doen by dezen, tot de Inclinatie en het Goedvinden van hare Koninklyke Hoogheid en al dat gene, het welk tot bereiking van de groote Oogmerken, het Welzyn van den Staet, het Behoud van de Tegenwoordige Form van Regeringe en het Beste van de Vorstelyke Kinderen, strekken, kan, met Verklaringe van bereid te zyn aen haer Koninklyke Hoogheid, in allen deelen, in dezen de behulpzame hand te willen bieden; in dat vertrouwen nogtans, dat, gelyk te præsumeren is dat haer Koninklyke Hoogheid uit alle de respective Provintien, de Unie constituerende, eenigen uit dezelve Provintien, om Opzigt op dezelve Educatie te hebben, wel zal willen

ken verkiezen, alzoo ook dit Furstendom en Graefschap niet zal gelieven voorby te gaen, terwyl ieder Provintie, een particuliere Regeringe en Belang op zich zelven hebbende, hare Hoogheden van de Constitutie van dien, op zyn tyd, behoorlyk door die genen, des verstaende, behoorden te worden onderricht en geinformeerd; en zulks alles op den zelfden voet en onder gelyke Authoriteit van de Heeren Staten dezer Provintie, als ten aenzien van die genen, welken uit de andere Provintien zullen worden genomen, zal worden goedgevonden. ARNHEM. *Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

TWEDE HOOFDPOINT. Dat, het gene ter Generaliteit door alle de Bondgenooten zal worden gereguleerd veel afhangende van het Begrip en Goedvinden der Bondgenooten, naer mate dat of ieder in den zynen, of gemeenschappelyk met de andere Bondgenoten, iets zal willen arresteren, ten dien opzigte de Gecommitteerden ter Generaliteit worden geauthoriseerd, om ter Generaliteit, met voorkennisse en overleg van hare Koninklyke Hoogheid, een Propositie te doen of het niet alleszins raedzaem zal zyn om in een Besoigne, te houden naer de ordre van de Regeringe, te overleggen wat ten opzigte van het ongelukkige geval, dat aen haer Koninklyke Hoogheid iets menschelyks mogt overkomen, van wegen de gezamentlyke Provintien zoude behooren vastgesteld te worden, en van het Resultat van dien aen Ons Rapport te doen, om daer op dan ten spoedigsten te resolveren.

Dat, dien onverminderd, van nu af aen, opgemelde Gecommitteerden voor Instructie word toegevoegd, om daer op te letten:

I. Dat de Meerderjarigheid, zoo ten opzigte van zyne Hoogheid, als van hare Hoogheid, Mevrouw de Prinsesse Carolina, voor het geval, dat onverhoopentlyk zoude kunnen exsteren, dat zyn Hoogheid, in de Minderjarigheid van hoogst dezelve zoude kunnen overlyden, worde gefixeerd op den geadimpleerden Ouderdom van Achttien Jaren, en

ARN-HEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

zulks, dat zyne of haer Hoogheid, als dan, in de exercitie van de Digniteiten en Charges van Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael van de Unie, aenstonds van zelfs, zonder eenige verdere deliberatie, valle op gelyke Commissie, en den Eed, daer toe staende, als aen wylen zyn Hoogheid, hoogloffelyker memorie, is gegeven; en voorts met zoodane Prærogativen en Præëminentien, als als aen hoogst denzelven is geconfereerd geweest, met Ampliatie, ten opzigte van hare Hoogheid, Mevrouwe de Princesse Carolina, zoo als by Resolutie van den 27 July 1748 is vastgesteld.

En dat voorts om aen zyn Hoogheid of haer Hoogheid, by het aenvaerden van de voorsz. Digniteiten en Charges, te meer kennisse van Zaken van den Staet te doen hebben, aen hoogst dezelven, op den geadimpleerden Ouderdom van Vyftien Jaren, Sessie worde verleend in de Vergaderinge van hun Hoog Mog. en in den Raed van State, gelyk mede, dat tot alle derzelver Besoignes als dan worde geadmitteerd, na dat, in beide gevallen, door hoogst dezelven de Eed van Secretesse alvorens zal wezen afgelegd.

II. Om de zaek in het generael, zoo veel mogelyk, daer henen te helpen dirigeren, dat de Heer Veldmaerschalk, Hertog *Louis van Brunswyk*, worde gedeclareerd als Representant van den Heere Kapitein Generael, en aen zyn Hoogheid; by Instructie, zoodane Magt en Authoriteit, in die qualiteit, worde gegeven, als met goedvinden van haer Koninklyke Hoogheid convenabel zal worden bevonden. Dat, in het byzonder, het Point van het geven van de Patenten voor de Militie, zoodanig zullen trachten te helpen schikken, dat het zelve wel zal mogen worden gelaten op dien voet, als zulks, federd den dood van wylen zyne Majesteit, Willem den Derden, hoogloffelyker memorie, tot de Verheffing van wylen zyne Doorluchtigste Hoogheid, glorieuser gedachtenisse, is gepractiseerd, doch dat echter zullen trachten smakelyk te maken de navolgende Pointen:

Dat

Dat het gunt voorsz. alleen applicabel zal zyn op een Vredens tyd, en worden gerestringeerd met uitgedrukte woorden tot het geval wanneer zich geen Leger of Corps Troupes by een bevind.

Dat het zelve zal geschieden met communicatie en overleg van den Heere Representant van den Heere Kapitein Generael, en dat de manier om zulks te doen, zal bestaen in het navolgende:

Dat de Heer Representant, in den Haeg present zynde, tot alle Besoignes, welken over het geven van Patenten zullen worden gehouden, zal worden geroepen en verzocht.

Dat, daer in, voor af het Advies van den Heere Representant zal worden gevraegd, eer de Leden van de Besoignes zullen voteren.

Dat, op dit alles, een Resolutie van hunne Hoog Mog. genomen en de Patenten gedepêcheerd zynde, die aen den Heere Representant, in den Haeg tegenwoordig zynde, zullen worden ter hand gesteld, om aenstonds door den zelven, ten fine van examinatie, verzonden te worden.

Dat dit Advies mede zal worden geteld.

Dat, wanneer de Heer Representant absent mogt wezen, of dat, om pressanten nood, niet doenlyk wierd bevonden om deszelfs Advies, in voegen voorsz., te kunnen innemen, van het nemen van een Resolutie tot het geven van eenige Patenten, of tot het depêcheren van dien, aenstonds aen den Heere Representant kennisse zal worden gegeven.

Dat, wanneer de Heer Representant zelf mogt oordeelen dat één of meer Patenten noodig waren gegeven te worden, als dan een Besoigne daer over, op deszelfs Verzoek aen den President van hunne Hoog Mog. Vergaderinge te doen, zal worden geaccordeerd, gedecerneerd en aenstonds gehouden, ten einde de Heer Representant daer in zyne redenen zal kunnen openleggen.

Dat al mede de Raed van State, het geval exsterende, omtrent het Werk der Fortificatien en Ma-

AANHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

ARNHEM. Magazynen, op zaken van Consideratie, niet kome te resolveren, dan met communicatie en overleg van welgemelden Heere Hertog Louis van Brunswyk.

Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Dat, zoo eindelyk, in het reguleren van de Instructie voor den Heer Representant, mede mogt voorkomen het Point, wat Ordre gemelde Heer Hertog zal mogen stellen omtrent het geven van het Wachtwoord, het bewaren van de Sleutelen, het openen en sluiten van de Poorten der Stad, wanneer zich daer in Militair Guarnisoen bevind; mitsgaders het doen van den Eed, door de Militie, het zy in zoo een Stad Guarnisoen zal houden, het zy alleen komt door te passeren, zulks alles op een eenparigen voet, voor alle de Steden der respective Provintien, Stem in Staet hebbende, worde bepaeld en vastgesteld.

III. Om daer op agt te geven, dat het Admiraelschap Generael van de Unie, in tyd van Vrede van gering belang zynde, het zelve by provisie buiten dispositie worde gelaten, en, zoo verre de Functie van den Admirael Generael ter Admiraliteit betreft, dezelve, ten opzigte van de Collegien, ter nader dispositie in het voorsz. geval, kome te continueren op den voet, zoo als voor de Verheffing van zyn Hoogheid is geschied; en dat daer toe als dan de noodige ordres aen de respective Collegien ter Admiraliteit worden gezonden; des dat, ten opzigte van de vacerende Kapiteinsplaetsen ter Zee, by de respective Collegien Nominatien aen hunne Hoog Mog. gezonden zullen moeten worden, om by hunne Hoog Mog., als exercerende de Voogdye ten opzigte van 't Admiraelschap Generael van de Unie, daer uit de Electie te worden gedaen.

IV. Om te helpen bezorgen dat, belangende de Administratie van het Erfstadhouder- en Kapiteinschap Generael over Braband en Vlaenderen, 't Overkwartier van Gelderland, mitsgaders over de Drie Landen van Overmaze en Wedde en Westwoldingerland, gedurende de Minderjarigheid

heid van zyne Hoogheid in het voorsz. onverhoopte geval, dezelve Administratie aen hunne Hoog Mog., in qualiteit als Voogden, ten opzigte van voornoemde Charges, worde overgelaten; uitgezonderd alleen voor zoo verre het Commandement over de Militie aen den Heere Prinse Louis van Brunswyk zal worden gedemandeerd; zoo als mede, dat hun Hoog Mog., insgelyks in voorsz. qualiteit van Voogden, op naem van zyne Hoogheid, het voorsz. geval existerende, de Remissien en Pardonnen en Gratien in het Districk van de Generaliteit komen te verlenen, en in de zelfde qualiteit de Vernieuwinge doen van den Magistraet in 's Hertogenbosch, mitsgaders in de verdere Generaliteits Plaetsen; en dat daer van, als dan, de gerequireerde Kennisse worde gegeven zulks en daer het behoort.

ARNHEM

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

DERDE HOOFDPOINT. Dat, ter oorzake het derde Hoofdpoint, te weten het interieure of domestieke van dezen Furstendom en Graefschap, zich wederom komt te verdeelen in twee Gedeelten, waer van het eerste het *Politique* en het tweede het *Militaire* concerneert, en dat, ten aenzien van beide, in Consideratie komt het Reglement van Regeringe zoo als het zelve, laetst in den jare 1750, door wylen zyne Doorluchtigste Hoogheid, hoogloffelyker memorie, is gearresteerd en door het Landschap aengenomen, om daer uit op te maken wat deel de Heer Erfstadhouder en Kapitein Generael in de Regering en het Bestier van dezen Furstendom en Graefschap heeft, en welke dispositien mitsdien de gevoegelykste zullen zyn, om van nu af aen gemaekt te worden, om die functie, geduuren de de Minderjarigheid van deszelfs hoogen Persoon, in cas aen haer Koninklyke Hoogheid iets menschelyks mogt overkomen, waer te nemen.

Gelyk mede dat het *Politique* zich redigeert hoofdzakelyk tot de volgende Pointen:

I. Het Bestellen van de Regering in de respective Steden dezer Provintie,

II.

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

II. Het Nomineren van de Provintiale en eenige Kwartierlyke en Stedelyke Ampten.

III. Het Voorslaen van Personen tot de respective Binnen- en Buitenlandsche Commissien,

IV. Het Definiëren en Decideren van Verschillen, tusschen de Leden en respective Kwartieren,

V. Waer by men ten vyfden nog kon voegen, schoon zulks in het voorsz. Reglement niet met uitgedrukte woorden gevonden word, de Sessie in den Hove Provintiael, en het Gebruiken van des Heeren Erfstadhouders Naem, in het Hoofd van de Plakaten en zommige andere Depêches.

I. In 't generael, voor eerst, verklaerd zal worden, zoo als geschied kragt en mits deze, dat al het geen de Heer Erfstadhouder, hooglosselyker memorie, en voorts haer Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, reeds met opzigt tot de Regering in deze Provintie heeft gedaen en verricht, en nog verder, ter uitvoeringe van het geen aen den Heer Erfstadhouder is gedemandeerd, zal doen en verrichten, stand zal blyven grypen, zonder dat daer in, na haer afsterven, eenige verandering zal mogen worden gemaekt, of zelfs daer toe eenige Propositie zal mogen worden gedaen; en dat, mitsdien, mede alle Begevingen van Ampten en Beneficien, wat naem die ook mogten hebben, mitsgaders Binnen- of Buitenlandsche Commissien, haer volkomen effect zullen sorteren, en wel de laetsten voor den tyd dat die zyn gedaen, offschoon ten tyde, wanneer aen haer Koninklyke Hoogheid iets menschelyks mogt overkomen, alle de jaren, waer voor die Commissien zyn gegeven, nog niet mogten wezen geëxspireerd.

II. Dat, ten anderen, de Heeren Staten dezes Furstendoms en Graefschaps in alles, waer in zulks gevoeglyk geschieden kan, de Voogdye in het waernemen van de Functie van den Heer Erfstadhouder zullen op zich nemen en, het ongelukkige geval daer van existerende, exerceren.

III. Dat, om zulks betrekkelyk te maken tot

de

de voorsz. genomineerde Pointen, omtrent het eerste, te weten het Bestellen van de Regeringe in de respective Steden, op de volgende wyze zal worden gehandeld.

ARNHEM.

Vastfelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Dat van nu af aen zal worden vastgesteld, gelyk al mede geschied door deze, dat, offschoon zommige Stedelyke Regeringen by voorsz. Reglement zyn triennael of annael gesteld, echter de Leden, welken zullen worden in Functie bevonden, ten tyde haer Koninklyke Hoogheid iets menschelyks mogt overkomen, en dat dus de Voogdye van de Heeren Staten in dezen opzigte aenvang mogte nemen, en voorts die genen, welken, gedurende de meermaels gemelde Minderjarigheid, invoegen hier na zal worden uitgedrukt, zullen worden verkoren, zullen continueren in de Magistrature, tot den eersten gewonen Keurdag, welke respective in de Steden, na dat zyn Hoogheid of, by vooroverlyden van hare Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Carolina, zyne of hare Mondige Jaren zal hebben bereikt en in Functie zal zyn gekomen, zal voorvallen, ten einde als dan zyn Hoogheid of haer Hoogheid daer over wederom zelf, naer Inhoud van het Reglement, zal kunnen disponeren; alles, ten ware iemand inmiddels, om merkelyke redenen, by wege van Justitie, uit zyne Bedieninge zoude mogen worden verlaten. Verklarende Wy, in qualiteit als de voorsz. Voogdye als dan exercerende, van nu af aen, dat deze continuatie, invoegen voorsz., zal plaets hebben en haer Koninklyke Hoogheid, in haer Hoogheids geëerde Rescriptie van den 14 May laetstleden, in de Præmissen dezer Resolutie vermeld; in zoo verre zulks als een temporele Verandering van voorsz. Reglement mogt kunnen worden aengezien, dit alles reeds hebbende gelieven te approberen.

Dat de respective Magistraten van nu af aen, door de Heeren Staten dezes Furstendoms en Graefschaps, in voorsz. qualiteit als de Voogdye exercerende, worden geauthoriseerd, zoo als Wy doen

ARN-
HEM.

Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

doen eventueel by deze, om, of jaerlyks, of voor en op zoo een tyd, als gewoonlyk is, te disponeren over het Præsidie in de Magistrature, het zy onder den naem van Burgemeesteren of Schepen Richteren; en zulks alles op de zelfde wyze, als het zelve, in de respective Steden, voor den jare 1748 heeft plaets gehad.

Dat, in cas van vacature van een of meer Leden in de Magistrature der Steden, voor af, in ieder Stad, daer mede zal worden gehandeld, als, voor den jare 1748, tot het vervullen van een vacerende plaets, respective, is gehandeld geworden, het zy met het maken van een Nominatie en door het doen van een Electie daer uit, of door het doen van eene Electie zonder Nominatie.

Dat, des niet te min, aen ons, als de Voogdye exercerende, by onze eerste Vergaderinge, door den Magistraet, waer in een Lid zal verkooren worden, zoo een Nominatie zal worden gepresenteerd, als voorsz. Reglement is requirerende, waer op die zullen worden gesteld, welken die genen hebben genomineert, aen welken zulks voor den jare 1748 heeft gecompeteert, en dan door de Heeren Staten, in voorsz. qualiteit, zal worden gelet op de Inclinatie van die genen, welken het Recht van Electie voor den jare 1748 hebben gehad; gelyk mede in zulke Steden, alwaer geen Nominatie mogt plaets hebben, maer alwaer men aenstonds gewoon is geweest met de meeste Stemmen tot de Electie te procedereren, die gene, welke de Pluraliteit heeft, en die gene, welke daer by het naeste accedeert op de Nominatie, aen ons in voorsz. qualiteit te presenteren, zullen worden gesteld, wanneer wy, in die qualiteit, al mede in de te doene Electie, zullen letten op de Inclinatie van die genen, welken de Meerderheid van Stemmen hebben uitgemaekt.

Dat, op de zelfde manier, zal worden gehandeld met de Suppletie van de vacerende Ge-

meens-

meensmansplaetsen in de Steden, alwaer die ge- vonden worden; te weten, dat daer in voor af zal worden geprocedeerd, als voor den jare 1748, en dat by Ons, als de Voogdye exercerende, dan op de Inclinatie van die, aen welken de Electie voor den jare 1748 heeft gecompeteert, in het doen der Verkiezinge zal worden gelet; zullende dezelve Inclinatie, door den Magistraet van de Stad, welke zulks concerneert, by de eerste Landschaps-Vergaderinge aen ons worden te kennen gegeven.

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

IV. Dat, in het tweede Project, concernerende het Nomineren tot de Provintiale, eenige Kwartierlyke en Stedelyke Amten, Wy al mede de Voogdye zullen exerceren, en mitsdien omtrent alle zoodane Amten zullen doen het geen aen den Heere Erfstadhouder, by voorsz. Reglement, is gedefereerd; zoodanig echter, dat voor af, met relatie tot de Kwartierlyke als Landelyke Amten, in de respective Kwartieren, daer omtrent zal worden gehandeld, als voor den jare 1748 by de Begevinge van dien is geschied, en dat Wy, in de voorsz. qualiteit van Voogden, dan al mede zullen letten op de Inclinatie van het Kwartier, aen het welke voor den jare 1748 de Begeving heeft gestaen.

Dat, omtrent de Provintiale Amten, welken, ingevolge het Reglement, tusschen de Drie Kwartieren verdeeld zyn, te weten de Raden in den Hove en Rekenmeesters in de Kamer van Rekeninge, de zelfde ordre zal worden geobserveerd, en door ons, als de Voogdye exercerende, op de Inclinatie van de respective Kwartieren zal worden gelet.

Dat, ten aenzien van de andere Provintiale Amten, als Land-Rentmeester Generael, Leen-Griffier, Substituit-Momboir, Substituit-Griffier en Sekretaris van de Rekenkamer, door ons, in de voorsz. qualiteit, zal worden gelet op de Inclinatie van dat Kwartier, aen het welke de Tour van Begevinge, respectivelyk, voor den ja-

ARNHEM.

Vastſtelling wegens de Voogdy over den jongen Erfſtadhouder, enz.

re 1748 was gekomen, en als dan voorts nog mogt komen, zonder dat het geen inmiddels door den Heere Erfſtadhouder, ten dezen opzigte, reeds is gedaen of door haer Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante en Voogdeſſe, mogt zyn gedaen of nog mogt worden gedaen, zal worden gerekend; blyvende 's Landſchaps Reſolutie van den 4 May 1740, ten aenzien van de Succeſſie van den Subſtituit-Momboir tot Momboir, van den Subſtituit-Griffier tot Griffier, en van den Sekretaris der Rekenkamer tot Auditeur, in volle kragt en waerde, om, het geval daer van exſterende, zyn effect te ſorteren.

Dat Wy al mede, in de zelfde qualiteit als de Voogdye exercerende, de reſpective Raed-Sekretarien, wanneer dezelve plaetſen mogten komen te vaceren, zullen aenſtellen; doch ten dien opzigte zullen letten op de Inclinatie van ieder Hoofdſtad dezes Furſtendoms en Graefſchaps.

Dat, ten aenzien van de Sekretarisplaetſe van de Gedeputeerden, het Collegie van dezelven een Nominatie van drie Perſonen zal formeren, zoo als by het Reglement van Regeringe is geprefcribeerd; edoch dat Wy, in voorſz qualiteit, by de Electie zullen letten op de Inclinatie van het Kwartier, waer toe het zelve is gehoorende.

Dat, de plaets van een Jacht-Raed en Sekretaris van het Jacht-Gerichte in het Kwartier van Veluwen openkomende, Wy insgelyks, in voorſz. qualiteit, die zullen vergeven; doch ten reguarde van den Raed, welke uit de Ridderſchap is genomen, lettende op de Inclinatie van de Ridderſchap des Kwartiers van Veluwen, en ten reſpecte van dien, welke uit de Steden des zelfden Kwartiers, met betrekking tot het Sekretariaet en de Inclinatie van het Kwartier van Veluwen.

V. Dat, omtrent het derde Point, rakende het Voorſlaen van Perſonen tot het bekleeden van Binnen- en Buitenlandſche Commiſſien, Wy al mede de Voogdye zullen exerceren; met dien verſtande nogtans, dat, omtrent het Nomineren

van

van dien gehandeld wordende, als naer de ordre van Regeringe behoort gehandeld te worden (*), als dan by Ons, in voorsz. qualiteit, al mede gelet zal worden op de Inclinatie van het Kwartier, 't Corps van de Ridderschap of 't Corps van de Steden, of van ieder Stad, aen wien het Voorslaen van Personen, tot het bekleeden van voorsz. Commissien, respective heeft gecompeteert gehad.

ARNHEM. *Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

VI. Dat, het vierde Point, namentlyk het Definieren en Decideren van Verschillen tusschen de Leden en de respective Kwartieren, uit zyn natuur, wanneer de Voogdy door Ons geëxerceerd zal worden, geen waerneming lydende, gedurende de Minderjarigheid van den Heere Erfstadhouder gesuspendeerd zal blyven.

VIII. Dat, het vyfde of laetste Point, concernerende de Sessie in den Hove Provintiael en het Gebruiken van des Heeren Erfstadhouders Naem in het Hoofd van de Plakaten en zommige andere Depêches, gedurende de Minderjarigheid van geen applicatie kunnende zyn, alle Acten inmiddels zullen worden geëxpedieerd, als voor het Verkiezen van een Stadhouder gebruikelyk is geweest.

En dat, in het generael, al dat gene, 't welk aen den Heere Stadhouder heeft gecompeteert, offschoon *nominatim* in voorsz. Reglement niet mogt uitgedrukt worden bevonden, door ons, als de Voogdye exercerende, zal worden verrigt, mits altyd lettende op de Inclinatie van die genen,

(*) In plaets van de woorden *gehandeld wordende, als naer de ordre van de Regeringe behoort gehandeld te worden*, heeft in het Project gestaen *gehandeld zynde, als voor den jare 1748 heeft behooren gedaen te worden*. Van welke verandering de Staten, in hunne Missive aen hare Koninklyke Hoogheid, waer van hier na gemeld zal worden, zeggen de reden te zyn „ om „ niemand ten dien opzigte eenige præjudicie toe te „ brengen ".

Arnhem. nen, welken, dienaengaende, voor den jare 1748 eenige dispositie hebben gehad.

Vastfelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz. Dat voorts alle die genen, welken door Ons in voorsz. qualiteit zullen worden gebeneficeerd met eenige Amten, 't zy Landlyke, Kwartierlyke of Stedelyke, verpligt zullen zyn, by het aenvaerden van hunne Bedieningen, ter plaetse, alwaer den Eed, ten aenzien van hun Amt, komen te præsteren, ook den Eed van Purge te doen.

Dat, belangende het Kapiteinschap-Generael en het Militaire, by het meergemelde onverhoopt Overlyden van hare Koninklyke Hoogheid, op den Heere Hertog LOUIS VAN BRUNSWYK, onder den Titel als representerenden zyn Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje en Nassau of, by vooroverlyden, hare Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Carolina, in qualiteit van Kapitein-Generael des Furstendoms Gelre en Graefschaps Zutphen, gedurende hoogst derzelver Minderjarigheid, op de Instructie, hier na volgende, voorbehoudens de Veranderingen, aen welken, naer mate de Besoigne, ter Generaliteit te houden, mogt uitvallen, daer in nog zouden kunnen plaets gegeven worden, zal worden geconfereerd, gelyk aen opgemelden Heere Hertog al nu voor alsdan by deze geconfereerd worden, de Magt en Authoriteit om de Militie, ter repartitie van deze Provintie, te ordonneren en te commanderen; en dat, mitsdien, van nu af aen, aen de Gouverneurs en Kommandeurs van de Steden en Forten in deze Provintie, mitsgaders aen de Commanderende Officieren van de Regimenten, op deze Provintie gerepartieerd (mits gevende daer van mede behoorlyke Kennisse aen de andere Officieren) het zelve zal worden aengeschreven, met last en ordre om, het geval existerende dat aen haer Koninklyke Hoogheid, gedurende de Minderjarigheid van zyne Hoogheid of hare Hoogheid iets menschelyks mogt overkomen, den zelven Heere Hertog Louis van Brunswyk, in de

voorsz.

voorsz. qualiteit, gedurende dezelve Minderjarigheid van zyne Hoogheid of hare Hoogheid, te respecteren en deszelfs ordre te pareren; met expresse uitzonderinge nogtans van 't geven der Patenten, welken, gedurende de Minderjarigheid van zyne Hoogheid of hare Hoogheid, zullen worden verleend en geëxpedieerd, even als by Resolutie van hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael, nader zal worden gereguleerd; en dat zoodanige Ordres ook (het geval zelf gebeurende) zonder de tegenwoordige te præjudicieren, ten overvloede als dan nog weder zullen worden gerepeteerd, met verdere byvoeginge aen de Commanderende Officieren, dat, wanneer in hunne Regimenten eenige Vacatures mogten komen voor te vallen, dezelven daer van aen hooggemelden Heere Hertog ten eersten kennisse zullen moeten geven.

ARNHEM. Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Dat voorts de Begeving van de Militaire vacant te vallen Charges van Kollonel tot Vendrig van de Militie, ter repartitie van deze Provintie staende, aen meergemelden Hertog zal worden gedefereerd, zoo als die aen hoogst denzelven, als nu voor als dan, gedefereerd word by deze, tot wederzeggens toe; zoodanig echter dat daer in, zoo veel met den Dienst van den Lande bestaenbaer zal zyn, den Rang en Ancienniteit van de Officieren zal observeren; en dat hoogst dezelve de Approbatie daer op van ons, zoo ver betreft de Kollonels, Lieut. Kollonels, Sergeants-Majors en aengaende de Ritmeesters en Kapiteins, Kapitein-Lieutenants, Lieutenants, Sous-Lieutenants, Cornets en Vendrigs, by de Staten der drie respective Kwartieren, naer mate een nieuwaengestelde ter repartitie van het een of ander Kwartier gehoort, zal moeten verzoeken, ten einde om aen de alzoo gecreëerde Officieren by ons, ten opzigte van Kollonellen, Lieutenants-Kollonellen en Sergeanten-Majors, en ten respecte van de Ritmeesteren, Kapiteinen, Kapitein-Lieutenanten, Lieutenanten, Sous-Lieutenanten,

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Cornetten en Vendrigen, by de Staten van de drie Kwartieren of hunne Gedeputeerden, in name van Ons, als exercerende de Voogdye over zyne Hoogheid of hare Hoogheid in opzigt van het Erfstadhouder-Kapitein en Admiraelschap-Generael dezer Provintie, Commissie te worden verleend, en voorts op zoodanige verdere conditien en voet, als in de navolgende Instructie is geordonneerd.

„ *Instructie voor den Heere* Hertog van „ Brunswyk, *als representerende zyne Hoogheid, den Heer Prinse van Oranje en* „ *Nassau, of, by vooroverlyden van hoogst* „ *denzelven, hare Hoogheid Mevrouwe de* „ *Prinsesse Carolina, in qualiteit als Kapitein Generael van het Furstendom Gelre* „ *en Graefschap Zutphen.*

„ I. Dat de voorsz. Heer Hertog van Brunswyk, als representerende zyne Hoogheid, of, „ by Vooroverlyden van hoogst denzelven, hare „ Hoogheid Mevrouwe de Prinsesse Carolina, „ als Kapitein Generael, zal, tot kennelyk wederzeggen, hebben en exerceren het Commandement van de Militie, ter repartitie van deze Provintie staende onder de Ordres van hunne Hoog Mog., met Ons Consent en van den „ Raed van State, conform de Ordres van 't „ Land, genomen, als mede van Ons en Onze „ Gedeputeerden in de respective Drie Kwartieren.

„ Doch zal hem op den Eed verboden wezen „ het geven van Patenten, welken zullen worden gedepecheerd zoo en als zulks by Resolutie van hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael, nader zal worden uitgedrukt en „ bepaeld, welke alhier voor geinsereerd word „ gehouden.

„ II. Zal de Plakaten en Ordonnantien op de „ Wapeningen, Militaire Exercitien en Krygs-

„ dis-

„ discipline, gemaekt en nog te maken, by een „ iegelyk scherpelyk doen onderhouden, en zorgen „ dat alle Reglementen, zoo daer op, als op de „ verdere deelen van den Dienst, gemaeckt, pre„ cifelyk worden nagekomen; en ingevalle mogt „ vermeenen dat daer omtrent eenige nadere Or„ dres behooren te worden vastgesteld, zal zich „ daer over aen Ons of aen Onze Gedeputeerden, „ het gecombineerde Collegie uitmakende, naer „ gelegenheid moeten addresseren, om daer op by „ Ons, of by het zelve Collegie, met communi„ catie en overleg van den zelven, te worden ge„ disponeerd of ter dispositie gedirigeerd, daer zulks „ zal behooren.

ARNHEM.

Vastſtelling wegens de Voogdy over den jongen Erfſtadhouder, enz.

„ III. Zal zorgvuldig het oog houden op de For„ tificatien en Magazynen van den Staet, met re„ latie tot de Steden van deze Provintie, ten ein„ de die altyd, maer byzonder in periculeuse ty„ den, zoo veel mogelyk, in goeden Staet van „ Defensie gehouden en van alle noodige Behoef„ ten voorzien worden.

„ IV. Zal ook acht geven dat de Compagnien, „ zoo te Voet als te Paerd, in completen Getal „ en goeden Staet, volgens de Ordre van den Lan„ de, worden gehouden, met Recht om, ten dien „ einde, de Guarnisoenen, in het geheel of ten „ deele, voor Hem de Revue te doen passeren, „ zoo meenigmael als hy het noodig zal vinden; „ mitsgaders om aen hem te doen overleveren Lys„ ten van de Sterkte en Constitutie der Regimen„ ten, en van de Præsenten en Absenten, en al wat „ verders noodig heeft, om ten allen tyde gein„ formeerd te zyn van de Constitutie van de Mi„ litie, om die buiten verval te houden.

„ V. Zal van alle Vacante Militaire Charges, „ van Kollonel tot Vendrig incluis, van de Mi„ litie, ter repartitie van deze Provintie staende, „ zoo wel in tyd van Vrede als in tyd van Oor„ log, mogen disponeren; zoodanig echter, dat „ daer in, zoo veel met den dienst van den Lan„ de bestaenbaer zal zyn, den Rang en Ancien-

ARNHEM.

Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

„ niteit van de Officieren zal obferveren, en dat „ de Approbatie daer op van Ons, zoo ver betreft de Kollonels, Lieutenant-Kollonels en Sergeanten-Majors, en aengaende de Ritmeesters „ en Kapiteins, Kapitein-Lieutenants, Lieutenants, Sous-Lieutenants, Cornets en Vendrigs, van de Staten der drie Kwartieren van „ deze Provintie, naer mate de nieuw aengestelde ter repartitie van het een of ander Kwartier gehoort, zal moeten verzoeken, ten einde „ om alzoo aen de gecreëerde Officieren, by ons „ of de Staten van de drie Kwartieren, of hunne Gedeputeerden, in name van Ons, als exercerende de Voogdye over zyne Hoogheid of „ hare Hoogheid, in opzicht van het Erfstadhouder-, Kapitein- en Admiraelfchap Generael dezer Provintie, Commiffie te worden verleend,

„ VI. Zal, in 't byzonder, tot ontlaftinge van „ 's Lands Finantien, de Gepenfioneerde Officieren remplaceren, en geene nieuwen mogen aenftellen, zoo lang de Suppletie uit de Gepenfioneerde Officieren kan gefchieden en zy capabel tot den Dienft zullen gevonden worden, „ dan op fpeciale Refolutie van Ons, of van de „ Staten van ieder Kwartier, refpective, en na „ daer toe bevorens van zyne Redenen en Confideratien te hebben gedient, om daer op by „ Ons, of de Staten van ieder Kwartier, naer „ bevinding, gerefolveerd te worden.

„ VII. Zal geene Officieren, ter repartitie van „ deze Provintie, mogen penfioneren; maer zullen de Verzoeken daer toe aen Ons, ten opzichte van de Kollonellen, Lieutenant-Kollonellen of Sergeanten Majors, en aen de Staten „ van de drie Kwartieren refpectivelyk, zoo veel „ betreft de Ritmeefters, Kapiteins, Kapitein-Lieutenants, Sous-Lieutenants, Cornets en „ Vendrigs gedaen moeten worden, om daer op, „ na ingenomen Advys van den zelven, by Ons, „ of de Staten van de drie Kwartieren, gedifponeerd te worden.

„ VII.

„ VIII. Zal de Verloven mogen accorderen, „ mits daer van kennis gevende aen den Raed „ van State, of aen het gecombineerde Collegie „ in deze Provintie; en daer omtrent in 't by- „ zonder moeten observeren de Ordres, by Re- „ solutien van hunne Hoog Mog. van den 31 „ Maert 1714 en 18 November 1732, en van „ den Raed van State van den 7 Juny en 31 Au- „ gustus 1714 en 22 January 1728 en vervol- „ gens vastgesteld, om, in conformité van de „ Ordres van 't Land, geëxpedieerd te worden, „ zoo als zulks is geschied voor de verheffing van „ zyne Hoogheid, hoogloffelyke memorie, als „ Kapitein Generael. ARN-HEM. *Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

„ IX. Zal ten aenzien van het geven van het „ Wagtwoord, het bewaren der Sleutelen, het „ openen en sluiten der Poorten van de Steden, „ Stem in Staet hebbende, mitsgaders het doen „ van den Eed aen de respective Magistraten „ door de Militie, het zy die in zoodanige Ste- „ den in Guarnisoen komt of alleen doorpasseert, „ gedurende den tyd van Vrede, alles in dier „ voege laten observeren, als, voor den jare „ 1748, zulks in deze Provintie is geobserveerd „ geworden, ten ware de respective Bondgenoo- „ ten, by het arresteren van de Instructie van „ den Heere Hertog, als representerenden den „ Kapitein Generael van de Unie, dien aengaen- „ de gezamenlyk een naderen voet komen te be- „ ramen.

„ X. Zal zich geenszins bemoeien met eenige „ zaken, de Religie, Politie, Finantie of Justitie „ rakende, noch ook met eenige andere zaken, „ privativelyk staende ter Dispositie van Ons of „ van de respective Bondgenooten, of wel eeni- „ ge Leden van dezelven concernerende, hoedanig „ en van wat natuur die zouden mogen zyn; noch „ ook met de zaken van de Unie en Verbindte- „ nissen, tusschen de Bondgenooten opgericht; en „ veel min zich immisceren, directelyk of indi- „ rectelyk, in de Questien of Geschillen, die

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

" tusschen de Bondgenooten, of wel eenigen van " dezelven, of ook wel tusschen de Leden en " Kwartieren van de eene of andere Provintie " mogten komen te ontstaen, ten ware, by al- " lerzyds partyen, mogte worden verzocht zyne " goede Officien van Intercessien en Mediatie te " willen interponeren, of ook wel dat de zaek " aen zyn Uitspraek en Decisie, by allerzyds Ge- " interesseerden, wierde gesubmitteerd.

" XI. Zal zich, binnen het Territoir van dit " Furstendom en Graefschap, geen Authoriteit of " Gezag mogen aenmatigen, buiten expresse Be- " williging of Delatie van Ons of Onze Gedepu- " teerden; maer daer mede Ons of Onze Gede- " puteerden, of die daer toe gerechtigd zyn, " moeten laten geworden; en overzulks, onder " pretext van Commissie of Authorisatie van hun- " ne Hoog Mog., of, onder eenigen anderen titul, " schyn of couleur, niets mogen ondernemen te " doen of in 't werk te stellen, in het Territoir " van deze Provintie, veel min iets te onderne- " men of ter Executie te leggen, tegen de eene " of andere Steden of Leden van deze Provin- " tie, noch ook tegens eenige Regeerders, Be- " dienden of Ingezetenen van dezelven, hoe of " waer het ook zoude mogen wezen, directelyk " of indirectelyk, in eeniger maniere, zonder " daer onder echter te begrypen de Militie en " Militaire Ordres, rakende derzelver Discipline, " met het geen daer toe behoort.

" XII. Zal trachten, zoo veel mogelyk, goede " Correspondentie te houden, byzonder op het " geen op de Frontieren en daer by gelegen " Landen passeert, en, iets van consideratie aen " hem dieswegens voorkomende, aen Ons, of, " by Onze absentie, aen de Raden van Onzen " Hove, moeten kennisse geven.

" XIII. Zal voorts gehouden zyn de Ordres " van Ons en Onze Gedeputeerden punctueelyk " te achtervolgen, en zulks, het zy dezelven con-

" form

„ form of tegens zyn sentiment genomen mogten „ wezen.

„ En zal, alvorens in de exercitie te treden, „ gehouden zyn in Onze handen den Eed te „ doen, van deze Instructie punctuelyk te zullen „ achtervolgen.

„ XIV. Reserverende Wy aen Ons de Inter„ pretatie van alle Duisterheden of Twyfelachtig„ heden, die uit deze Instructie zouden mogen „ ryzen, en ook de Ampliatie en Veranderingen „ van dien, zoo als ten meesten Dienste van den „ Lande zal bevonden worden te behooren ".

ANHEM. *Vastftelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

Wyders hebben Wy goedgevonden en verstaen dat, voor het overige, het hier voren meermael gemelde Reglement van Regeringe in volle kracht en wezen zal blyven, en altyd als het ware en rechte Fundament van Regeringe in dezen Furstendom en Graefschap aengezien en gevolgd zal worden, zonder dat iemand zal vermogen daer in eenige Alteratie te maken, of zelfs een Propositie tot de minste Veranderinge, gedurende voorgemelde Minderjarigheid, ten fine van deliberatie, te doen (*).

Dat voorts al het geen hier voren is gemeld, en alleen applicabel is gemaekt op de Minderjarigheid, met de Majorenniteit van zyne Hoogheid of hare Hoogheid, die ten reguarde van dezen Furstendom en Graefschap ook is en blyft gefixeerd op den geadimpleerden Ouderdom van Achttien

(*) In het Project was hier een Pœnaliteit bygevoegd; gelyk blykt uit de volgende woorden van de Staten aen hare Koninklyke Hoogheid: „ Wy vinden „ ons verpligt tot Uwe Koninklyke Hoogheids Infor„ matie hier nog by te voegen, dat Wy, ingevolge „ uwe Koninklyke Hoogheids hoogwyze Considera„ tien, uit onze Resolutie hebben geomitteerd *de* „ *Pœnaliteit, welke, in het Raport, tegen die genen,* „ *welken eenige Propositie tot verandering van het ge-* „ *maekte Reglement zouden komen te doen, was gesta-* „ *tueerd.*

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

tien Jaren, en na dat hoogst dezelve, als Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael dezer Provintie, door het afleggen van den Eed, zelf in functie zal zyn getreden, van zelfs, zonder dat daer toe eenige nadere Dispositie of Resolutie zal noodig wezen, zal cesseren, en volkomen het Recht omtrent al het gunt voorsz., aan den Heere Erfstadhouder en Kapitein Generael competerende, zal reviviſceren, zonder dat ooit het zelve, of in 't generael, of ten deele, tot eenige præjudicie van Rechten en Preëminentien van den Heere Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael, zal kunnen of mogen geallegueerd of getrokken worden.

En word van nu af aen het Hof Provintiael geauthoriseerd, om, op instantien van zyne Hoogheid, tegens den tyd dat de Meerderjarigheid zal voorvallen, een extraordinaris Landschaps Vergadering, ten einde op dezelve zyne Hoogheid of hare Hoogheid den gewoonen Eed als Erfstadhouder, Kapitein en Admirael Generael zal konnen afleggen, te convoceren.

Edoch belangende, eindelyk, het laetste Gedeelte van meergemelde Rapport, houdende „ dat „ alle Regenten, zoo uit de Ridderschap als Steden, mitsgaders de Gemeensluiden in de Steden, daar die zyn, zouden gehouden wezen „ om den Eed op de Achtervolginge van deze „ gemaekte Schikkingen te doen, zoo als zulks „ met betrekking tot het Reglement van Regeringe by 's Landschaps Resolutie van den 17 „ October 1750 is geordonneerd geworden "; Zoo heeft, op dat poinct, terwyl, wegens de discreperende Sentimenten van sommige Leden uit de Ridderschap, het zelve als een poinct van bezwaer, waer in geen Overstemming konde of mogt plaets hebben, werd aengemerkt, geen Conclusie kunnen vallen, en zal daer van in de Missive aen hare Koninklyke Hoogheid hier na met meerderen wel worden gemeld, maer nogtans van deze gehele periode in 't Extract der Resolutie,

„ wel-

welke aen haer Koninklyke Hoogheid zal worden overgegeven, geen mentie worden gemaekt. **ARNHEM.**

Vervolgens by hunne Ed. Mog. in consideratie genomen zynde, hoe in verscheide Perioden van de Resolutie, waer in op heden voorziening is gedaen hoe en op wat wyze hun Ed. Mog. de Voogdye, met relatie tot het Erfstadhouder-, Kapitein- en Admiraelschap Generael, in cas aen hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante en tegenwoordige Voogdesse, geduurende de Minderjarigheid van den Heere Prinse van Oranje en Nassau, of, by deszelfs vooroverlyden, van Mevrouwe de Prinsesse Carolina, iets menschelyks mogt overkomen, zullen exerceren, is influerende *dat by hunne Edele Mogende op de Inclinatie van de respective Kwartieren van het Corps van de Ridderschap, of van het Corps van de Steden, of ook van byzondere Steden, by de exercitie van de Voogdye, in sommige gevallen, zal worden gelet.* En dat, des niettemin, de intentie van geene van alle de Leden van de Landschap is om daer van eenig ander gebruik te maken, als om door het zelve de Electie of Despectie van dezen of genen Persoon tot een Amt of Commissie, in het exerceren van deze Voogdye, positief te doen vallen op zoodanigen subject, als waer voor de Inclinatie van voorsz. Kwartieren, het Corps van de Ridderschap, of van de Steden, of die genen, welken zulks andersaengaen mogt, respectivelyk zich kwam te openbaren.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Zoo is goedgevonden mits deze, tot meerder gerustheid van de Leden dezes Landschaps, eenparig te verklaren het gunt voorsz. de ware zin en het oogmerk van die Expressie te zyn; en mitsdien vast te stellen, gelyk vastgesteld word kragt dezer, dat, hun Edele Mogende komende te letten op voorsz. Inclinatie, het Effect daer van altyd zal wezen om die Inclinatie ook dadelyk te volgen.

Wyders hebben hunne Edele Mogende goedgevonden te Verzoeken en te Committeren, gelyk ver-

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

verzocht en gecommitteerd worden by deze, *Otto Roeleman Frederik van Byland*, Amtman, Richter en Dykgraef des Amts van tusschen Maes en Wael, en andere hunner Edele Mog. Gecommitteerden, by dezes Landschaps Resolutie van den 5 April laetstleden, tot het examineren van de Zaken, de Tutele concernerende, benoemd, ten einde om te overleggen in wat voegen van hunner Edele Mog. zoo evengenoemde Resolutie aen hare Koninklyke Hoogheid, mitsgaders aen den Heere Hertog van Brunswyk, kennisse zal worden gegeven, gelyk mede wat ter dezer occasie vorders, ten einde aen hunner Edele Mog. salutaire oogmerken alleszins mag worden voldaen, zoude kunnen en behooren werkstellig gemaekt worden, en van het een en ander als dan ter Vergaderinge Rapport te doen.

Sabbathi den 15 Junius 1754.

IS gehoord het Rapport van *Otto Roeleman Frederik van Byland*, Amtman, Richter en Dykgraef des Amts van tusschen Maes en Wael, en andere hunner Edele Mogende Gecommitteerden; hebbende, ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Resolutie Commissoriael van den 13 dezer, in overweginge genomen in wat voegen van dezes Landschaps Resolutie, op het subject van de Tutele, inval haer Koninklyke Hoogheid, geduurende de Minderjarigheid van zyne Hoogheid den Heere Erfstadhouder, of hare Hoogheid Mevrouwe de Prinsesse Carolina, iets menschelyks mogt overkomen, op eergisteren genomen, aen hoogst dezelve, mitsgaders aen den Heere Hertog van Brunswyk, Kennis zoude behooren te worden gegeven; gelyk mede wat ter dier occasie verders, ten einde aen hunner Edele Mog. salutair oogmerk alleszins mogt worden voldaen, zoude kunnen en behooren te worden werkstellig gemaekt.

Waerop gedelibereerd zynde, hebben hunne Ed. Mog. op den voet, zoo als by de Delatie van het Erf-

Erfstadhouderschap aen zyne Hoogheid, den Heere Erfstadhouder, glorieuser memorie, mitsgaders ter occasie van het afleggen van een Compliment van Condoleance aen haer Koninklyke Hoogheid, wegens het affterven van hoogst den zelven Heere Erfstadhouder, is geschied, goedgevonden te verzoeken en te committeren, gelyk verzocht en gecommitteerd worden, kragt dezer, uit het KWARTIER VAN NYMEGEN, *Otto Roeleman Frederik van Byland*, Amtman, Richter en Dykgraef des Amts van tusschen Maes en Wael, wegens de RIDDERSCHAP, en *Walraven van Balveren*, Burgemeester der Stad Bommel, wegens de STEDEN: uit de GRAEFSCHAP ZUTPHEN, *Frans Jan van Heekeren* tot Enkhuizen, Landdrost des Graefschaps Zutphen, en, by deszelfs absentie, *Robbert Evert van der Capellen tot den Boedelhof*, Scholtus van Zutphen, wegens de RIDDERSCHAP, en *Barthold van Hasselt*, Burgemeester der Stad Zutphen, wegens de STEDEN: uit het KWARTIER VAN VELUWEN, *Lubbert Adolph Tork*, Heer van Roozendael, Landdrost van Veluwen, wegens de RIDDERSCHAP, en *Gysbert Tulleken* senior, Burgemeester der Stad Arnhem, wegens de STEDEN, nevens de drie Sekretarissen dezes Landschaps, *Anthonis Vos* (*), *Frederik Robbert van Lathum* en *Hendrik Willem Brantsen*, ten einde tegen zoodanen tyd, als aen hare Koninklyke Hoogheid het best zal convenieren, zich by hoogst dezelve te vervoegen, en, in een particuliere Audientie, door hen Gecommitteerden daer toe te laten verzoeken, aen hoogst dezelve, met een Compliment, ter materie dienende, te communiceren het gunt in deze is geresolveerd geworden, mitsgaders daer van aen hooggedachte hare Koninklyke Hoogheid mede een Afschrift over te geven; in hope wel, dat de Schik-

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

(*) Door het overlyden van dezen Heer, heeft de Heer Mr. *Engelbert de Man*, die als Kwartiers-Sekretaris in plaetse van den Heere Vos gesuccedeerd is, deze Commissie in zyne qualiteit waergenomen.

ARNHEM.

Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.

Schikkingen, daer omtrent gemaekt, hoogst dezelve niet onaengenaem zouden wezen; doch teffens met een hertelyke en oprechte toewenschinge, dat, gelyk hoogst dezelve, tot hier aen toe, met een algemeen applaudissement die Voogdye en Charges exerceert en waerneemt, het God behagen mag aen hoogst dezelve het genoegen en aen hunne Ed. Mog. en de geheele Republiek het Geluk te vergunnen, dat die Voogdye niet mag eindigen, dan door de werkelyke Overgifte van die Charges aen den jongen Heere Prinse Erfstadhouder, of, in cas van vooroverlyden, aen hare Hoogheid Mevrouwe de Prinsesse Carolina, by derzelver respective Minderjarigheid.

Voorts, om mede aen den Heere Hertog van Brunswyk een Afschrift van voorsz Resolutie, voor zoo verre die het waernemen van het Kapiteinschap-Generael is concernerende, met en nevens Copie van de gearresteerde Instructie, ter hand te doen stellen, op die wyze, als, met overleg van hare Koninklyke Hoogheid, het convenabelste zal worden geoordeeld, en daer benevens hoog gemelden Heer Hertog van Brunswyk, in name van dit Landschap, te verzoeken aen het vertrouwen, het geen hunne Ed. Mog. in deszelfs hoogen Persoon zyn stellende, te willen beantwoorden; en mitsdien (het onverhoopte geval existerende) zich met dezen Last ten Dienste van den Lande en bevordering van de Belangen van den Minderjarigen Heere Erfstadhouder of Vrouwe Erfstadhouderſche, wel te willen chargeren.

Wyders, ter dier occasie, met hare Koninklyke Hoogheid te overleggen of het niet dienstig en noodig zoude wezen, dat van nu af aen, de Heer Hertog van het bepaelde geval, eventueel, ten einde hoogst dezelve, het cas voorvallende, aenstonds zyn Functie zoude kunnen exerceren, den Eed op de Instructie kwam af te leggen.

En inval haer Koninklyke Hoogheid zulks convenabel en raedzaem mogte oordeelen, als dan by gelegenheid van het afleggen van voorsz. Commissien

zie by haer Koninklyke Hoogheid, den gemelden Eed aen hoog gemelden Heer Hertog, in name van hunne Edele Mog., provisioneel, en om die naderhand, zoo zulks noodig mogt geoordeeld worden, in deze Landschaps-Vergaderinge te renoveren, af te nemen op den voet van het Formulier, aen het einde dezer geinsereerd (*).

ARNHEM. *Vaststelling wegens de Voogdy over den jongen Erfstadhouder, enz.*

Dat voorts van deze gedecerneerde Commissie, voorloopig, zoo wel als van de Veranderingen, welke in het uitgebragte en aen hare Koninklyke Hoogheid overgezondene Raport, speciael van het geen zyn relatie is hebbende tot het doen van den Eed door alle de Regenten, zoo van Ridderschap als Steden, mitsgaders van de Gemeensluiden in de Steden, daer die zyn, ten einde de gemaekte Schikkingen zouden worden achtervolgd, waren voorgevallen, aen haer Koninklyke Hoogheid Kennisse zal worden gegeven. Enz.

Ge-

(*) Het geprojecteerde Formulier van den Eed, by den Hertog van Bruuswyk af te leggen, luid aldus:
„ Wy Louis Hertog van Brunswyk enz. enz. enz. beloven en zweeren, wanneer aen hare Koninklyke
„ Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, gedurende
„ de Minderjarigheid van zyne Hoogheid den Heere Prinse van Oranje en Nassau, of, by vooroverlyden van hoogst den zelven, van hare Hoogheid
„ Mevrouwe de Prinsesse Carolina, iets menschelyks
„ mogt overkomen, en alzoo het Representatief van
„ 't Kapiteinschap Generael van den Furstendom Gelre en Graefschap Zutphen op Ons komt te devolveren, en by Ons met der dæd word aenvaerd,
„ dat wy ons als dan naer de beraemde Instructie, in
„ alle zyn leden en deelen, getrouwelyk zullen gedragen, en voorts generalyk alles doen, 't geen een
„ goeden en getrouwen Representant van voorschreven Kapitein Generael verpligt is en behoort te
„ doen.

Zoo waer helpe my God Almagtig.

ARNHEM. Gelyk hun Ed. Mog. in deze Resolutie hadden vastgestelt eenige Heeren Gecommitteerden uit derzelver Vergaderinge te magtigen, om aen hare Koninklyke Hoogheid een Afschrift der zelve, benevens eene Missive van de Staten, ter materie dienende, over te leveren, zoo werd mede, ten zelfden dage, den 15 der Zomermaend namelyk, deze Missive opgesteld, en daer in alles vervat wat by hunne Ed. Mog. daer omtrent was geresolveerd; en werd in dezelve daerenboven kennis gegeven van het gene, zoo om de Consideratien van Mevrouwe de Gouvernante, als om andere redenen, in de Resolutie, eenigzins afwykende van het voorgaende Project of eerste Raport, was veranderd of ook overgeslagen (*), waer omtrent de in verschil staende Leden betuigden gereed te wezen, als zulks vereischt werd, hunne redenen van Bezwaer, het zy mondeling, het zy schriftelyk, aen hare Koninklyke Hoogheid voor te dragen. Ook werd, ten zelfden dage, eene breede Commissie vervaerdigd, met aenstellinge van de Gecommitteerden, en Authorisatie tot alles wat hun, zoo by hare Koninklyke Hoogheid, als den Heere Hertog van Brunswyk, ten aenzien van het stuk der eventuele Voogdye, zou te verrichten staen; alles overeenkomstig met het gene, ten opzicht van dezen hunnen last, in de Resolutie gemeld is. Deze Heeren Gecommitteerden vertrokken in de jongste Oegstmaend naer 's Gravenhage en hadden aldaer, den

(*) Deze veranderingen en de redenen, waerom die geschied zyn, hebben wy by wyze van Aentekeningen op de Resolutie gemeld.

den 19 der zelfde maend, met alle plechtigheid gehoor by hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, op het Huis de Oranje Zael; alwaer zy met flaende Trom en vliegende Vaendels werden ontvangen, en aldus ook weder uitgeleid werden. Vervolgens hadden zy, op den 25 dier Oegstmaend, insgelyks gehoor by zyne Hoogheid, den Heere Hertog van Brunswyk-Wolffenbuttel, door wien de Heeren Gecommitteerden des middags prachtig ter Maeltyd werden onthaeld. Waer na hunne Ed. Mog., hunne Commissien afgelegd hebbende, weder naer huis zyn gekeerd. Vervolgens is door deze Heeren Gecommitteerden op de Landschaps-Vergadering, in deze Wynmaend vergaderd geweest zynde, raport gedaen van derzelver verrichtingen; waerin hunne Ed. Mog., de Heeren Staten dezer Provintie, betuigt hebben genoegen te nemen; zynde voor het overige door dezelven besloten dat het Reglement, door Ons hier voren geboekt, door den Hove Provintiael ter Drukperse bezorgd, en het zelve, afgedrukt zynde, de Amten en Steden dezer Provintie toegezonden zal worden. ARNHEM.

HOLLAND,

HAERLEM.

TOt nog toe hebben wy uitgestelt iets te boek te stellen wegens de Hollandsche

HAER-LEM. Maetschappye der Wetenschappen, in deze Stad opgericht, in hope dat eenige nadere uitslag van derzelver Verhandelingen klarer mogt doen zien wat dit Genootschap beoogt, en waer henen deszelfs pogingen strekken. Hier toe vinden wy ons thans in staet door de beschouwing van het Eerste Deel der Verhandelingen van deze Maetschappye, het welk in deze Wynmaend werd uitgegeven. Wy willen derhalven deze gelegenheid waernemen, om van onzen kant te toonen dat wy genegen zyn deze Onderneming, verre van ze in vergetelheid te bedelven, door ons verhael, zoo 't mogelyk zy, te doen aenwakkeren, en hen, die bekwaem zyn Kunsten en Wetenschappen te bevorderen, waer uit het Vaderland voordeel kan trekken, aen te moedigen. Al sederd eenige jaren hebben eenige Liefhebbers in deze Stad hun byzonder werk gemaekt om, in het onderzoek of overwegen van Natuurkundige Proeven en Verhandelingen, hunne uitspanning te zoeken, waer uit zommigen dachten of men niet, al ware 't slechts van verre en met ongelyke schreden, den loffelyken yver van andere Koninkryken en Gemeenebesten in het ondersteunen en aenmoedigen van Wetenschappen en Kunsten, in Nederland kon navolgen: terwyl zy oordeelden dat zulk een oogmerk best bereikt kon worden door het verzamelen van fraeie Lettervruchten en het uitdeelen van zekere Pryzen voor wel uitgewrochte Schriften. Byzondere Gesprekken hier over kwamen met 'er tyd tot ernstige voornemens en dadelyke besluiten, om te beproe-

proeven hoe verre men daer in vorderen konde, terwyl de waerschynlykheid deed denken dat men, ter volvoeringe van dit oogmerk, wel Beminnaers van Kunsten en Wetenschappen in ons Vaderland vinden zou, die met genegenheid daer toe de hand zullen leenen. Tot bevordering van het gene hier omtrent heilzaem zyn kon, vereenigden zich zeven Heeren van den Magistraet dezer Stad, namelyk de Wel Ed. Gestr. Heeren HAERLEM.

Mr. *Arent de Raet*, Raed in de Vroedschap en Burgemeester.

Mr. *Pieter van Schuilenburch*, Heer van Moermond, Raed in de Vroedschap en Schepen.

Mr. *Cornelis Ascanius van Sypestein*, Raed in de Vroedschap en in dezen jare regerend Schepen (*).

Mr. *Anthonis Slicher*, Raed in de Vroedschap en insgelyks regerend Schepen.

Mr. *Joost Huyghens*, Raed in de Vroedschap en regerend Schepen.

Andries Hesbuizen, Schepen.

Mr. *Jan Theodorus Koek*, Raed in de Vroedschap en regerend Schepen.

Deze Heeren hielden hunne hier toe opzettelyk aengelegde Byeenkomst den 21 van Bloeimaend des jaers 1752, en besloten eendragtig om het Bestier dezer Onderneminge op zich te nemen

(*) Namelyk ten aenzien van dezen en de verder gemelde Heeren voor de gewoone jaerlyksche Verandering der Regeringe in de laetste Herfstmaend.

HAER-LEM. men, en te beproeven hoe verre zy dezelve brengen konden. Genoegzaem hun eerste werk was tot Lid van dit Genootschap, als *Sekretaris* der Maetschappye, te verzoeken den Eerw. Heere

C. C. H. van der Aa, Leeraer der Gemeente, toegedaen der Onveranderde Augsburgsche Confessie in deze Stad,

die aen het verzoek der gemelde Heeren voldeed. Kort naderhand werden mede nog tot Leden der Maetschappye verzocht de Heeren

Jan Engelman, Med. Doctor, hier practiserende.

Jan Noppen, Toeziener van 's Gemeene Lands Werken van Rhynland, toen op den huize Zwanenburg, nu te Sparendam.

Pieter Sannié, Chirurgyn, Stads Vroedmeester, en Lector in de Vroedkunde te Haerlem.

Dezen namen, op den 6 der Herfstmaend van het zelfde jaer, dit verzoek aen. Ook was men bedacht om Geleerden van buiten de Stad tot deze Maetschappy als Leden te noodigen. Dit geschiedde allereerst op den 22 der naestvolgende Oegstmaend, wanneer vyf Hoogleeraers der Hooge Schoole te Leiden tot dit Genootschap genoodigd werden, namelyk de Hooggeleerde Heeren

Joan van den Honert, T. H. Zoon, Hoogleeraer in de H. Godgeleerdheid en Kerkelyke Geschiedenissen.

Joannes Alberti, Hoogleeraer in de H. Godgeleerdheid.

Johan Lulofs, Hoogleeraer in de Philosophie, Sterre- en Wiskunde.

An-

Andreas Weiss, Hoogleeraer in de Rechten. HAER-
Jeronimus David Gaubius, Hoogleeraer in de LEM.
Medicynen en Scheikunde.

Gelyk ten zelfden dage mede tot Leden verzocht werden de Heeren

Henrich Florens Sybel, Predikant te Kleef, en

Kornelis Douwes, Mathematicus en Examinateur der Officieren en Stuurluiden, wegens het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam.

In het gemelde jaer, op den 21 der Slagtmaend, werden nog tot Leden gekoren de Heeren

Petrus van Musschenbroek, Hoogleeraer in de Philosophie en Wiskunde te Leiden.

Franciscus van Oudendorp, Hoogleeraer in de Welsprekendheid en Historien te Leiden.

Petrus Burman, Hoogleeraer in de Welsprekendheid, Historien, Griekſche Tale en Dichtkunde te Amsteldam.

Willem Otto Reitz, Lector in de Rechten en Rector der Latynsche Schoole te Middelburg.

En weinig tyds hier na, den 6 der Wintermaend, de Heer

Thomas Schwenke, Hoogleeraer in de Ontleedkunde in 's Gravenhage.

In het volgende jaer 1753 werden tot Directeuren der Maetschappye aengenomen de Heeren.

Mr. *Jan Hendrik van Dam junior*, Sekretaris der Stad Haerlem, en de

Hoog Ed. Wel Geb. Heer *Willem*, *Graef van Bentink*, Heer van Rhoon en Pendrecht, beschreven in de Ridderschap van Holland en Westvriesland, enz. enz. enz.

Oooo 4 Mr.

HAERLEM. Mr. *Gerard Aernout Hasselaer*, Burgemeester en Raed der Stad Amsteldam.

De eerste op den 10 der Louwmaend, en de andere op den 8 der Grasmaend, waer na de verkiezing van den Heere Hasselaer op den 6 der Slagtmaend volgde. De verdere op den gemelden 10 der Louwmaend dezes jaers aengenomen Leden, waren de Heeren

Joannes Sebastianus Nicolaus Allamand, Hoogleeraer in de Philosophie te Leiden.

Jan Snellen, te Rotterdam.

Joan George Holtzhey, Medailleur te Amsteldam, den 4 der Lentemaend.

L. S. de Creutznach, Generael van de Artillery ten dienste van dezen Staet.

Charles Chais, Predikant in de Walsche Gereformeerde Gemeente in 's Gravenhage.

P. Lyonnet, S R. S. in 's Gravenhage.

Mr. *Pieter Gabry*, J. U. D. en Lid van 't Koninklyke Genootschap te Londen, in 's Gravenhage.

De Verkiezing dezer vier laetste Leden geschiedde den 6 der Slagtmaend. In dit loopende jaer 1754 vermeerderde de Maetschappy op den 25 der Grasmaend en den 31 der Hooimaend, het getal der Directeuren, met de Heeren

Mr. *Pieter van den Broek*, Raed in de Vroedschap en Burgemeester dezer Stad.

Zyne Doorluchtige Hoogheid, WILLEM, PRINS VAN ORANJE EN NASSAU, 's LANDS ERFSTADHOUDER, enz. enz. enz.

Mr. *Kornelis Aernout van Brakel*, Commissaris van de kleine Bank van Justitie in deze Stad.

Op

Op dat het ook dezer Maetschappye aen geenen luister en bescherminge zou ontbreken, werd zyne Doorluchtige Hoogheid niet alleen onder het getal der Directeuren verzocht; maer men besloot den jongen Vorst den Titel van PROTECTOR of BESCHERMER op te dragen, en het Genootschap heeft het genoegen dat deze aenbieding door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Prinses Gouvernante, zeer minnelyk is aengenomen. HAERLEM.

Tot dus verre verhaelden wy de oprechting dezer Maetschappye, om wegens het aennemen van derzelver Directeuren en Leden den draed niet af te breken, doch thans treden wy een weinig te rug, om nader derzelver oogwit en bedryf te beschouwen. „ Het zal het „ werk van dit Genootschap zyn, [gelyk „ deszelfs eigen woorden luiden] alles na te „ spooren; wat de welvaert van dit Gemeene„ best, zoo wel van buiten als van binnen, „ zoo wel in tyden van Oorlog als van Vrede, „ betreft, zorgende zoo wel voor het gene „ den Nakomelingen als het gene den Tydge„ nooten dienstig zou kunnen zyn; eenen „ edelen nayver voor 's Lands beste in den „ Nederlander aen te kweken; eenige Wer„ ken of Kunsttuigen minder kostelyk of ge„ makkelyker te maken; onder anderen wat „ Kruidkunde, Schei-, Ontleed-, Genees- en „ Heelkunde belangt, en van aenmerkelyken „ dienst is, na te gaen en aen te moedigen. „ En gemerkt het tot verbeteringe van een „ Volk niet genoeg is alleen voor deszelfs ty„ delyken welvaert te zorgen, zoo zullen eeni-

HAER-LEM.

„ gen der Leden zich bevlytigen om in dit stuk
„ hand aen het werk te slaen, en in Godge-
„ leerde zaken telkens eenige Aenmerkingen
„ of Verhandelingen mede te deelen; ook te
„ gelyk niet vergeten, dat zy voor Neder-
„ land in het algemeen schryven, hunne Ver-
„ handelingen derhalven zoo schikkende, dat
„ zy door een iegelyk Christen zonder aenstoot
„ kunnen gelezen worden. In hoe verre men
„ zich dan ook van Letterkundige, Histori-
„ sche, Overnatuurkundige, Politieke, Na-
„ tuurkundige, Rechtsgeleerde en Geographi-
„ sche Stukken zal bedienen, is uit het voor-
„ gaende genoeg op te maken ".

Om behalven de Leden, ook andere Geleerden op te wekken tot medewerkinge in haer voornemen, stelde de Maetschappy, in Grasmaend des voorleden jaers, vast, jaerlyks den genen met eene Gouden Medaille te beschenken, die eene Vraeg, door haer opgegeven, best zou beantwoorden, en schreef voor dat jaer uit de Vraeg: *In welke hoeveelheid zyn de Nederlandsche Rivieren, sederd den aenvang dezer Eeuwe verzand? Welk is het middel om de Zanden en Slikken, die zich op derzelver Bodem gezet hebben, van daer te verdryven; en derzelver meerdere Verzanding voor te komen?* By deze opgave werd ook bericht dat men het Antwoord wel algemeen verwachtte, maer vooral met toepassing op de Rivier de Lek; en dus niet alleen Theoretische Redeneeringen; maer zulken, die op de Praktyk gegrond zyn. De Vraeg moest voor het einde des jaers 1753 beantwoord, en met de onderteekende Zinspreuk, gezonden worden aen *Jan Bosch*, Drukker van dit

Ge-

Genootschap, te Haerlem woonenden, benevens een gezegelden Brief, waer in de Naem en Woonplaets van den Schryver gemeld word; alleen zou de Brief geopend worden van den genen, die den Prys behaelde, en de andere Brieven verbrand, ten zy die binnen vier weken te rug verzocht werden. Het Antwoord moest, ware het mogelyk, in het Nederduitsch, of kon dit niet zyn, in het Latyn, Fransch, Hoogduitsch of Engelsch worden ingeleverd. Over deze Vraeg heeft den Prys weggedragen *Melchior Bolstra*, Landmeter van Rhynland, die het Antwoord liet teekenen met de Benaming of Spreuke: *De Klerk uit de lage Landen by der Zee*. De Penning, tot dezen Prys geschikt, vertoont aen de eene zyde aen eenen Altaer zittende de Godsdienst, leunende met de linkerhand op een Bybel, die op het Altaer staet; en het Vaderland, in de gedaente van Minerva, met een Speer, waer op de Hoed der Vryheid in de linkerhand, en met het Wapenschild van Holland aen de voeten. Het Omschrift is: DEO ET PATRIÆ, dat is: *voor God en 't Vaderland*. De Keerzyde vertoont de Waerheid met een Zon op 't Hoofd, hebbende in de rechterhand een Laurierkrans en in de linker een Palmtak. In 't verschiet is de Stad Haerlem uit de Rivier het Sparen te zien. In het Omschrift staet: OPTIMIS MERITIS, dat is: *voor die 't best verdient hebben*. In de onderste Affnede staet het Wapen van Haerlem, met dit Byschrift: SOCIET. SCIENT. HOLL. PRÆM., dat is: *Prys van de Hollandsche Maetschappye der Wetenschappen*. In den linker hoek hier boven. J. G. HOLTZHEY *fec*. *J. G. Holtzhey heeft het gemaekt*. Rondom den buiten-

HAERLEM.

HAERLEM. tensten Rand word de Naem gesneden van Hem, die den Prys behaelt heeft, en het Getal des Jaers, waer in hy dien heeft weggedragen; om dus dezen Penning voor altoos tot een duurzaem Eerteeken te doen strekken.

By het bekend maken der toekenninge van den Prys, is de volgende nieuwe Vraeg opgegeven: *Welke zyn de ware oorzaken dat het Nederlandsche Strand by Petten en de Hondschbossen sedert eenige jaren zoo aenmerkelyk is afgenomen, en wat is het beste middel om het Strand te dier plaetse te doen aenwinnen?* Hier op word, volgens de voorgemelde Voorwaerden, het Antwoord voor het einde dezes jaers verwagt. Men vind het Antwoord van Melchior Bolstra op de eerste Vrage, in het bovengemelde nu uitgekomen eerste Deel der Verhandelingen dezer Maetschappye. Aen het hoofd van dit Werk pronkt een Opdragt aen zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Erfstadhouder, die aen dezen jongen Vorst, den 3 dezer Wynmaend, door drie der Directeuren, de Wel Ed. Gestr. Heeren *van den Broek*, *Sypestein* en *Slicher*, benevens den Sekretaris der Maetschappye, Dnus *C. C. H. van der Aa*, in naem der andere Directeuren en Medeleden, is aengeboden, in eene audientie by hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante en hare Vorstelyke Kinderen. Zoo zien wy de beginselen eener loffelyke Instellinge, in welke wy wenschen dat de onderlinge zucht en yver tot Wetenschappen moge worden aengekweekt, door eene aenhoudende eensgezindheid en onderlinge ondersteuninge in het bevorderen van alles wat tot luister en welzyn kan strekken; op dat

de

Ter Oprichtinge van de Hollandſche Maetſchappye der Weteuſchappen te Haerlem.

de Maetschappy haren wensch moge vervuld zien, waer mede zy de Voorreden van dit Werk met de Spreuk van Phædrus sluiten: HAERLEM.

Quod si labori faverit Latium nostro,
Plures habebit, quos opponat Græciæ.

Dat is; gelyk het door de Maetschappy vertaeld word:

Begunstigt Latium onz' arbeid, 't zal meer Vrinden,
Om tegen Griekenland te stellen, kunnen vinden.

's GRAVENHAGE.

TEn opzichte der Stede Vianen hebben de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden, ingevolge het Octrooi hunner Ed. Gr. Mog. van den 3 der Wintermaend des jaers 1749, op den 29 der laetste Oegstmaend, gearresteerd een Ordonnantie wegens den Impost op de Koffy, Cicers en Thee, die aldaer en in derzelver Vryheid zal worden ingebragt. 's GRAVENHAGE.

Art. I. DAt van alle Koffy, Cicers en Thee, welke in deze Stad en Vryheid van dien, gebragt zal worden, by alle en een ieder, zoo wel Grossiers, Winkeliers, Houders van Koffyhuizen, als Particulieren, die dezelve inbrengen of doen inbrengen, om in te slaen, aen den Collecteur, aenstonds by den Inslag zal worden betaeld de volgende Impost, als van ieder pond raeuwe Koffyboonen of Cicers, twee Stuivers, en van ieder Pond gebrande Koffyboonen, Cicers of Poeder van dien, drie Stuivers, als mede van elk Pond Thee, vier Stuivers, en van minder quantiteit naer advenant. *Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.*

II. Dat alle en een ieder, zoo Koopman, Grossier,

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.

ſier, Schippers, Veerluiden, als alle andere, uitgezonderd dewelke eenige Koffyboonen, Cicers, Poeder van dien, of Thee, van buiten in deze Stad en Vryheid van dien, zullen inbrengen, terſtond by hun aenkomſt, gehouden zullen zyn dezelve Koffy, Cicers of Thee, met de quantiteit van dien, aen den Collecteur aen te brengen, alvorens dezelve Koopmanſchap te mogen reppen, roeren, ontpakken, loſſen of ontladen, of daer mede te vernachten, al was het dat maer even voor het ſluiten van de Poorten in de Stad kwam; dat niemand dezelve in eenige Huizen, Kelders, of andere plaetſen zal mogen inſlaen of ontvangen, ten zy alvorens aen den Collecteur daer van Aenbreng gedaen, en de Impoſt, conform het voorgaende Artikel, betaeld zal zyn, op de verbeurte van de voorſchreve Waren, mitsgaders Schip, Schuiten, Wagen en Paerden, waer mede dezelve gevoerd zullen zyn, en vyfentwintig Guldens daer boven, by een ieder, zoo Inbrenger als Inſlager, op ieder Pond te verbeuren, en op minder Gewigt naer advenant; ten zy zoodanige Schipper of Voerman zich, des begeerd, met Eed zuiverde van zoodanigen ongepermitteerden Inbreng geen kenniſſe te hebben.

III. En al is het ſchoon dat eenige paſſerende Schippers of Voerluiden verzekeren geene gedachten te hebben van hun Laſt te breken of de Koffy, Cicers en Thee, die zy mogten geladen hebben, niet te willen afleveren, zullen zy nochtans gehouden zyn een Briefje daer van by den Collecteur te nemen, en daer voor aen denzelven te betalen een halven Stuiver; en wanneer zy tegen hunne gedane verzekering bevonden zullen worden achter eenige Koffy, Cicers of Thee te hebben afgeleverd, zal tegen hun worden geageerd als tegen de Fraudateurs en Contraventeurs van deze Ordonnantie.

IV.

IV. Gelyk voortaen alle en een ieder verboden word eenige Koffy, Cicers of Thee, uit eenige Schepen, Schuiten of Wagens te verkoopen, als met speciale voorkennis en approbatie van den Magistraet van Vianen, op de verbeurte van de voorsz. Waren, mitsgaders Schip, Schuit, Wagens en Paerden, waer mede dezelve gebragt zullen zyn, en boven dien een Boete van eenhonderd Guldens, te verbeuren by den Kooper en Verkooper, Inbrenger en Inslager respective ieder *in solidum.*

'S GRAVENHAGE. *Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.*

V. Dat ook by deze alle en een ieder wel expressfelyk verboden word, eenige Koffy, Cicers of Thee, langs de Straten of Wegen, of aen eenige Huizen te koop te dragen, veilen of verkoopen, op de verbeurte van dezelve Koffy, Cicers en Thee, en een Boete van vyftig Guldens, boven arbitrale Correctie.

VI. Dat de Grossiers, Winkeliers of anderen, die Negotie in Koffy, Cicers of Thee doen, geen minder quantiteit van buiten in deze Stad en Vryheid van dien, zullen mogen inbrengen of doen inbrengen, als twaelf Ponden Koffy of Cicers, en drie Ponden Thee teffens; doch om de Negotie te faciliteren, zal, van alle Verzending van Koffy of Cicers, by geen minder quantiteit als twee Ponden, of van Thee, by geen minder quantiteit als van een Pond geschiedende, weder Afschryving worden gedaen aen den Grossier of Winkelier, die dezelve buiten de Stad zal komen te verzenden.

VII. Dat een Koopman, Grossier of Winkelier, twee of meerder Ponden Koffy of Cicers, of een of meerder Ponden Thee weder willende verzenden buiten de Stad, daer van alvorens aenbreng zal doen aen den Collecteur, en van den zelven ontfangen een Billiet, inhoudende de quantiteit van de Koffy of Cicers, gebrand of ongebrand, of van de Thee, met den naem van die genen, die den uitslag doet, de

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.

de Plaets van destinatie, en den naem van den genen aen wien dezelve Waren worden geaddresseerd, en met welk Vaer- of Rytuig dezelve zullen worden vervoerd en zoodanigen Billiet alsdan terug komende, met een Certificatie van den Sekretaris of ander beëedigd Persoon, dat de Koffy, Cicers of Thee, in het Billiet vermeld, met 'er daed by den genen, aen wien dezelve waren geadresseerd, zyn besteld, en het zelfde Billiet en Certificatie aen den Collecteur vertoond wordende, binnen den tyd van vier Weken, alsdan daer van aen den Uitslyter afschryving of restitutie van den Impost zal worden gedaen.

VIII. Dat ten zelfden dage, als het Billiet van Uitslag genomen is, voor Zonnen-ondergang, de Vervoering naer buiten, in conformité van het zelve Billiet, effective zal moeten geschieden, en in geval daer omtrent, door het een of het ander toeval, eenige verhindering mogt gebeuren, alsdan het eerste Billiet terug gebragt, en een ander Billiet in de plaets genomen zal worden; en indien eenigen Uitslag wierde gedaen, niet overeenkomende met het Billiet, daer door, boven verbeurte van het uitgeslagene Goed, zal worden geïncurreerd een Boete van vyfentwintig Guldens, by den genen, die den Uitslag gedaen zal hebben.

IX. En ten einde dezen Impost te beter gecollecteerd en alle Fraudes geweerd mogen worden, zal de Gaerder van dezen Impost, by den aenvang van de Collecte, ter assistentie van een beëedigd Persoon, mogen gaen in alle Winkelen, Kramen en andere plaetsen, daer eenige Koffy, Cicers of Thee verkocht of gesleten word, ook in de respective Koffyhuizen, om de voorschreve Waren op te schryven, en dien conform den Impost daer van te vorderen en ontvangen, welken Impost aen den Gaerder zal worden betaeld binnen drie Maenden, na

het

het doen der Peiling, voor het einde van elke Maend, een grecht Derdendeel.

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.

X. De Gaerder of Collecteur zal ten allen tyden, als hem zulks goed en noodig dunken zal, met assistentie van een geëed Persoon, mogen gaen peilen of doen peilen en visiteren de voorschreve Koffy, Cicers en Thee, in alle Huizen, Kelders en Erven van Koffy- en Theeverkoopers, in de Stad en derzelver Vryheid, als mede in de Coffyhuizen, zonder dat zich iemand tegen de voorschreve eerste en andere Peilingen en visitatien zal mogen opposeren, dezelve weigeren, beletten of ook gedurende de visitatie, met het malen van hun Koffy of Cicers voort te gaen, of ook den Pachter, Collecteur of Assistenten over de Peilingen, of daer buiten eenigszins te injurieren, miszeggen of misdoen, direct of indirect, op de verbeurte van vyftig Guldens en arbitrale Correctie.

XI. Dat alle zoodanige Koffymeesters, Verkoopers en Uitslyters van Koffy, Cicers of Thee, in de Stad en Vryheid van dien, op de voorschreven te doene Peilingen en Visitatien, gehouden zullen zyn pertinente Aenwyzing en Opgeving te doen van al hun Koffy en Cicers, gebrand en ongebrand, als mede van de Thee, op pœne van vyftig Guldens, te verbeuren by die gene, die bevonden word ietwes verzwegen, of, een kwade Opgeving gedaen te hebben, zonder dat echter iemand behaeld zal zyn, op Vyf Pond ten honderd, meer of min quantiteit naer advenant.

XII. En aengezien de Koffyboonen gebrand zynde, in gewigte merkelyk komen te verminderen; zoo zal in de voorschreve Peilingen altyd drie vierendeel gebrande Koffyboonen, Cicers of Poeder van dien, gerekend en gevalideerd worden tegen een Pond raeuwe Koffyboonen; behoudens dat na proportie van acht ponden gebrande Koffyboonen

's GRAVENHAGE.

of Cicers op een vierendeel Ponds meer niet geleet zal worden, en zoo naer advenant.

Ordonnansie op den Impost van de Koffy enz. overv ianen enz.

XIII. En om de Peilingen zoo veel mogelyk, te faciliteren, en den Koopman minder ongemak toe te brengen, zoo zullen de Winkeliers hunne Koffy- en Theebussen, Trommels, Tonnetjes of waer zy anders dezelve Koopmanschap in bewaren, gehouden zyn te numereren, en benevens of onder het Nummer, op een kenbare manier te stellen de Tarra of Gewigte van de ledige Bussen, Trommels, Tonnetjes en diergelyke, zullende by welgegronde suspicie, dat de Tarra niet ter goeder trouwe geteekend is, dezelve Bussen, Trommels enz., door den Collecteur mogen worden herwogen, en indien bevonden word de Opgeving van de Wigt te min gesteld te zyn, zal verbeurd worden op ieder stuk vyfentwintig Guldens, echter een à een en een half Lood op het Pond onbehaeld.

XIV. En zoo wanneer Partyen den anderen in de Peilingen, ten reguarde van de quantiteit, niet en konden verstaen, zal de Collecteur recht hebben, om de Koffy, Cicers en Thee, te doen wegen op de Schale van de Verkoopers, of wel tot derzelver keur en kosten in de Waeg, zonder dat iemand het zelve zal mogen weigeren of uitstellen, op pœne van vyftig Guldens.

XV. Dat na gedane Aenwyzing, Opgeving en Peiling, by onderzoek nog eenige meerdere Koffy, Cicers of Thee, achterhaeld wordende, of ook boven voorgaende Peiling en aengebragten Inslag, sederd gedaen, wordende bevonden, dezelve niet alleen zal wezen verbeurd, maer daerenboven een Boete van vyftig Guldens, onder modificatie nogtans, als hier voor op het elfde Artikel.

XVI. Dat wanneer de Collecteur mogte vermeinen, door de Fustage, waer in eenige Koffy of Ci-

Cicers, van buiten binnen deze Stad word ingebragt, merkelyk te worden verkort of benadeeld, zal vermogen dezelve Koffy en Cicers te doen storten, om, naer bevind van de zwaerte der Fustage of Embalagie, de Tarra daer van door den Koopman of Grossier te worden genoten en geprofiteerd.

'S GRAVENHAGE.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.

XVII. Dat mede de Collecteur of iemand anders in zyn' dienst zynde, zoodanige en alle andere Koffy, Cicers en Thee, die hy mogt sustineren gefraudeerd of verbeurd te zyn, zal mogen aenhouden en onder den Magistraet sequestreren, zonder dat iemand het zelve zal mogen beletten, weigeren of daer over injurieren, miszeggen of misdoen, op pœne van vyftig Guldens, boven arbitrale Correctie.

XVIII. Dat de eene Winkelier of Slyter van den anderen Koffy, Cicers of Thee halende, dezelve niet zal mogen inslaen, zonder die alvorens aen den Collecteur aengegeven en daer van een schriftelyk Billiet ontvangen te hebben, welk Billiet by de Peiling ook zal worden vertoond; alles op verbeurte van vyfentwintig Guldens.

XIX. En op dat de Winkeliers, Slyters en Verkoopers te beter mogen bekend zyn, zoo zullen alle dezelve gehouden wezen voor hunne Huizinge uit te steken of uit te hangen een Bordeken, en daer op of voor de Luifels hunner Huizinge te stellen, HIER VERKOOPT MEN KOFFY en THEE, op pœne van vyfentwintig Guldens, by de nalatigen te verbeuren.

XX. Wordende alle en een ieder, en wel byzonder de Koffyhandelaers en Koffyverkoopers, zeer scherpelyk geinterdiceerd en verboden eenige gebrande Stoffen onder de Koffy of Cicers te vermengen, of dezelve gebrand in hunne Huizen te

's Gravenhage.

hebben of in te slaen, hoe zulks ook genaemd of gepractiseerd mogt worden, op pœne van over ieder Contraventie te verbeuren een Boete van honderd Guldens, en een jaer suspensie van hunne Nering.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vlaenen enz.

XXI. De Collecteurs en Gemagtigden zullen alomme t'allen tyde mogen aendoen alle Schepen, Schuiten, Wagens, Karren, Sleden enz. en de Schippers, Voerluiden en alle anderen, die dezelve voeren, als mede de reizende Boden en Bodinnen afvragen, of zylieden geen Koffy, Cicers of Thee zyn in, op of by zich hebbende, die daer op zullen hebben te doen hunne Verklaring, in voegen en onder modificatie als by het tweede Artikel, en indien daer na het contrarie bevonden word (waer toe de Collecteur of Gemagtigde de Wagens, Karren, Sleeden, Schepen, Schuiten en andere Vaer- of Rytuigen, mitsgaders de reizende Boden en Bodinnen en alle andere op vehemente suspicie, alomme zal mogen doen aenhouden en visiteren, dat in zulk een geval die Schippers, Voerluiden en andere zullen worden gehouden, gemulcteert en gestraft als Defraudateurs, in conformité dezer Ordonnantie, zonder dat zy den Collecteur of Gemagtigden, het gene verhaeld, eenigzins zullen mogen weigeren, beletten of daer over injurieren, miszeggen of misdoen, op pœne van deswegens te verbeuren een Boete van vyftig Guldens en arbitrale Correctie.

XXII. Dat wyders alle Markt- en andere Schippers, Voerluiden, reizende Boden en Bodinnen, ter requisitie van den Magistraet, by solemnele Eeden zullen zweeren en belooven, om dezen Impost niet te frauderen of te kort te doen, direct of indirect, en speciael dezulke, die zelf of hunne Vrienden Koffy en Thee verkoopen, als mede alle Winkeliers en Handelaers in Koffy en Thee, op pœne van eenhonderd Guldens Boete, die den ge-

gerequireerden Eed zullen weigeren te doen. 's GRAVENHAGE.

XXIII. Dat niemand van dezen Impost zal vry zyn als de genen, die volgens Resolutie van hun Edele Mog. de Heeren Gecommitteerde Raden, vry zyn gesteld, en dat niemand van dezelve meer als twintig Pond Koffy en vyf pond Thee teffens zal mogen inslaen en gehouden zyn daer van behoorlyke Aenbreng te doen, als mede aen niemand, wie het ook zy, in het geheel of ten deele over te doen, op pœne van gehouden te worden dezen Impost te hebben gefraudeerd. *Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.*

XXIV. Dat by transgressie van eenige Artikelen dezer Ordonnantie, waer by geen pœne is gesteld, t'elken reize, by ieder Contraventie, zonder onderscheid, zal worden verbeurd een Boete van eenhondert Guldens.

XXV. En dat alomme in cas van Contraventie van deze Ordonnantie, de Meesters, Vrouwen en Ouders, voor hunne Knechts, Meiden of Kinderen zullen moeten instaen, ten ware de Meesters, Heeren, Vrouwen of Ouders met Eede willen verklaren, direɛtelyk noch indireɛtelyk geen ordre gegeven, of kennisse daer van gehad hebben.

XXVI. En zullen die genen, die niet in staet zyn de gestatueerde pœnen te voldoen, aen den lyve, of wel met confinement, bannissement of anders strafbaer zyn.

XXVII. Wordende de Collecteurs van dezen Impost wel scherpelyk geinterdiceerd, met iemand over den Impost te mogen composeren of accorderen, direct of indirect, op pœne van honderd Guldens over ieder compositie te verbeuren.

XXVIII. Gelyk ook de Collecteurs geinterdiceerd word eenige Negotie van Koffy, Cicers of Thee te

's GRAVENHAGE.

Ordonnantie op den Impost van de Koffy enz. over Vianen enz.

te doen, of die in het groot of klein te koopen, verkoopen of daer in te participeren, directelyk of indirectelyk, op pœne van honderd Guldens, blyvende gehouden t'allen tyde by den Officier, zulks begeerd wordende, den Eed te doen, van het gene voorschreven is niet te hebben getransgredieerd, op gelyke pœne, by weigering van dien, te verbeuren.

XXIX. Te appliceeren de voorschreven Boete tegen den Collecteur gestatueerd, ten behoeve van den Armen en Officier, elks half en half.

XXX. En ten opzigte van de andere, ten behoeve van den Officier, Collecteur en Aenbrenger, elk een derdedeel.

XXXI. En dewyl men by ondervinding ziet, dat dagelyks door allerhande streken en sinistre Uitvindingen, toeleg word gemaekt, om 's Lands en Stads Middelen te frauderen, en dat daer jegens in allen opzigte niet genoegzaem kan worden voorzien, zoo word in het generael gestatueerd, dat, ingeval iemand zal worden agterhaeld, die door eenige onbedachte wegen of sinistre en niet uitgedrukte middelen, dezen Impost mogt benadeelen of te kort doen, dezelve deswegen exemplaerlyk, het zy in Geldboetens of aen den Lyve zal worden gestraft, naer exigentie van zaken en ter bescheidenheid van den Rechter.

En reserveren hun Edele Mog. aen zich, zoo wel de Vermeerdering of Vermindering, als ook de Interpretatie en Verklaring van deze Ordonnantie, in zoo verre namaels daer in eenige duisterheid bevonden mogt worden.

En op dat niemand van het gene voorsz. is, eenige ignorantie en pretendere, begeeren wy, dat dezelve binnen de Stede van Vianen tydelyk zal worden afgekondigt en geaffigeert, ter plaetse daer men gewoon is zulks te doen. Enz.

De Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden 's Graevenhage.
van de Staten van Holland en Westvriesland, hebben aen alle Reeders, Boekhouders enz. van de Groote en Kleene Visscherye, ingevolge hunner Ed. Mog. Resolutie van den 28 der zelfde Oegstmaend, doen bekend maken, dat de genen, welken, uit hoofde van hun Octrooi van Vrydom, eenige Restitutie van Betaelden Impost op de Middelen van Consumtie zouden willen eisschen, voor het einde van ieder jaer, waerin hunne Schepen van de Visscherye zyn geretourneerd, die Restitutie zullen moeten komen ontvangen ten Comptoire van den Hoofdgaerder van opgemelde Middelen, alzoo na de maend December van zulk een jaer geen verdere Restitutie zal worden gedaen.

Volgens Resolutie van hunne Ed. Groot Mog., de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, in de jongste Herfstmaend genomen, zyn de Pensioenen der gewezen Officieren van de Militie, onder den naem van Waerdgelders bekend, ingetrokken; doch in diervoege, dat alleen de genen, die niet voor af Officieren zyn geweest, geen Pensioen meer zullen trekken; doch dat daer en tegen zy, die reeds vooraf als Officiers den Staet gediend hebben, het zy zy reeds op Pensioen hadden gestaen, of toen nog werkelyk in functie waren, en die, van Luitenants of Vaendrigs, tot Kapiteins en Kapitein-Luitenants by deze Militie zyn aengesteld geweest, op hunne oude Gagien van de thans gepensioneerde Luitenants en Vaendrigs zullen worden gesteld. Van deze Reductie ziet men de volgende Lyst wegens het gene de gemelde Officieren, met opzigt tot ieder Stad, getrokken hebben en nu zullen

'S GRAVENHAGE.

trekken; waer uit blykt hoe veel jaerlyks hier door voor het Gemeene Land zal worden gespaerd.

Hebben getrokken wegens				Zullen trekken	
Dordrecht	—	*f* 4350	—	*f* 2638	—
Haerlem	—	„ 5050	—	„ 3604	—
Delft	—	„ 4400	—	„ 2840	—
Leiden	—	„ 3800	—	„ 2240	—
Amsterdam	—	„ 13200	—	„ 8250	—
Gouda	—	„ 2650	—	„ 1564	—
Rotterdam	—	„ 4200	—	„ 2200	—
Gorinchem	—	„ 1050	—	„ 820	—
Schiedam	—	„ 1300	—	„ 480	—
Schoonhoven	—	„ 1050	—	„ 360	—
Briele	—	„ 1000	—	„ 820	—
Hage	—	„ 8800	—	„ 6484	—
Woerden	—	„ 1050	—	„ 820	—
't Noorder Kwartier		„ 3500	—	„ 1588	—
Vorige Pensioenen		*f* 55400	—	*f* 34708	—
Tegenw. Pensioenen		34708	—		
Menage	—	*f* 20692	—		

Tot nadere opheldering van eenige twyffelingen in het Plakaet over de betalinge van het Recht van de Ronde Mate, hebben hunne Ed. Gr. Mog. wyders, den 26 der Oegstmaend, een Publicatie gearresteerd, waer in zy dus spreken:

Nadere Explicatie van het Plakaet op de Ronde Maet.

ALzoo tot Onze kennisse is gekomen, dat over het derde Art. van Onze Ordonnantie op het Recht van de Ronde Maet, en de nadere Publicatie van den 10 April dezes jaers, eenige twyffeling word gemaekt, ten aenzien van de betalinge van het Recht van de Ronde Maet, van de Waren het voorsz. Recht subject, dat de Eigenaers der-

derzelven van hunne Zolders of uit hunne Schepen, naer eenige van de Geunieerde Provintien, of het Diſtrict van de Generaliteit, of ook naer eenige Stad of Plaets binnen deze Provintie vervoeren of verzenden.

'S GRAVENHAGE.

Nadere Explicatie van het Plakaet op de Ronde Maet.

ZOO IS 'T, dat Wy, tot wegneeminge van alle verkeerde bevattingen des aengaende, hebben goedgevonden en verſtaen, by interpretatie van het bovengemelde derde Artikel van Onze Ordonnantie op de Ronde Maet, en van de Publicatie van den 10 April dezes jaers, te verklaren, zoo als Wy verklaren by deze, dat van de Waren, het Recht van de Ronde Maet ſubject, die de Eigenaers der zelve van hunne Zolders of uit hunne Schepen, naer eene van de Geunieerde Provintien, of het Diſtrict van de Generaliteit, of ook naer eenige Stad of Plaets binnen deze Provintie vervoeren of verzenden, den vollen Impoſt zal moeten worden betaeld, ten ware de Eigenaer de voorſz. Waren als zyn eigen Goed en onverkogt kwam te vervoeren of verzenden, en des verzocht zynde, het zelve met ſolemnele Eede wilde verklaren, in welk geval by het doen van zoodanige Vervoering of Verzending het Recht van de Ronde Maet niet zal behoeven te worden betaeld, des dat by de Vervoering of Verzending de rechte Perſoon en qualiteit van den genen aen wie dezelve Waren gebragt, of verzonden worden, zoo wel als de Plaetſen, waer naer toe, oprechtelyk zal moeten worden aengegeven, blyvende Onze voorſchreve Publicatie van den 10 April dezes jaers, zoo veel belangt de Waren, die buiten de Geunieerde Provintie en buiten het Diſtrict van de Generaliteit vervoerd of verzonden worden, mitsgaders ook het derde Artikel van de Ordonnantie op de Ronde Maet voor het overige in haer geheel, enz.

In de jongſte Herfſtmaend hebben hunne Hoog Mog. de Heeren Staten Generael,

'sGRAVENHAGE. het CXXV, CXXXII, en CLXX Artikel (*) van het Plakaet van den 31 der Hooimaend des jaers 1725, rakende het Verblyf der Paspoorten by de Goederen, te Lande of langs de Rivie-

(*) Deze Artikelen luiden als volgt:
CXXV. „ Voorts zal het voorschreven Paspoort „ van betalinge altoos by dezelve Goederen moeten „ blyven, tot der tyd dezelve ter plaetse hunner destinatie of rechte ontladinge zullen gekomen zyn, „ op de verbeurte van dezelve Goederen, het zy de „ voorschreven Goederen in het zelfde Vaertuig geladen of ook in andere overgescheept, en al ware „ het ook dat dezelve in een Markt of Beurtschip, „ met een Vrybrief voorzien, overgenomen mogten „ zyn.
CXXXII. „ De betaling ter eerster Comtoire geschied zynde, zal daer van een Acte, onder den „ naem van Paspoorten van betalinge, worden uitgegeven, en daer tegens de Volgbrieven worden ingetrokken, welk Paspoort van betalinge, ter eerster „ Comtoire geligt, by de Goederen, levendige Have „ of Vee zal moeten blyven, tot dat dezelve ter „ plaetse hunner destinatie, of rechte Ontladinge zullen gekomen zyn, en zulks zonder onderscheid, of „ in dezelfde Rytuigen of Vaertuigen blyven, dan of „ in andere Rytuigen of Vaertuigen worden overgezet, of te Lande voortgedreven.
CLXX. „ Van gelyken zal de voorschreven Vrydom geen plaetse hebben ten aenzien van de Goederen, dewelke by de voorschreven Beurtluiden overgenomen zullen worden uit eenige Schepen, de „ Rivieren of anders per Asse, afkomende, zullende het „ Paspoort van betalinge, ter eerster Comtoire geligt, by „ de voorschreven Goederen moeten blyven, tot der „ tyd dezelve ter plaetse hunner destinatie of rechte „ Ontladinge gekomen zullen zyn, al ware het schoon „ dat de overgescheepte of overgenomen Goederen „ eenige dagen aen Land en in een Pakhuis of anders opgeslagen waren geweest.
„ Zulks dat ten dezen aenzien geen onderscheid „ tusschen Beurtschepen en andere Schepen of Schuiten zal worden gemaekt ".

vieren inkomende, tot dat dezelven gekomen zyn ter plaetse van hunne destinatie, gesurcheêerd of opgeschort tot den 1. der Slagtmaend des jaers 1755. 's GRAVENHAGE.

Ook hebben hunne Hoog Mog., om voor te komen dat de vreemde Munten, en inzonderheid de Luiksche Dubbele, Enkele en Halve Schellingen, in het Ressort van de Generaliteit niet boven de waerde uitgegeven noch ontvangen worden, de gemelde waerde, by Plakaet van den 7 dezer Wynmaend, vastgestelt; waer in hunne Hoog Mog. onder anderen aldus spreken:

ALzoo Wy in ervaringe gekomen zyn, dat in het laetst afgeloopene jaer in den Lande van Luik gemunt en afgegeven zyn, nieuwe Dubbele, Enkele en Halve Schellingen, die, zoo in de gewigte, als allooi, niet beantwoorden aen de waerde, waer op dezelven worden uitgegeven, en dat ook elders voor billioen zyn afgewezen; waer door de gemelde ligte Muntspecien boven derzelver intrinsique waerde, in Onze Landen van de Generaliteit, het Luiksche Territoir geënclaveerd en daer aen grenzende, bereids meer dan te veel zyn ingevoerd, en het te duchten is dat dezelven in meerdere quantiteit daer naer toe zullen vloeien, tot merkelyke schade van Onze goede In- en Opgezetenen aldaer. *Reglement op de Luiksche Schellingen in 't Ressort van de Generaliteit.*

ZOO IS 'T, dat Wy, na genomen informatie van de Raden en Generaelmeesteren van de Munte dezer Vereenigde Nederlanden, goedgevonden hebben te ordonneren en statueren, gelyk Wy ordonneren en statueren by dezen, dat de ligte nieuwe Luiksche Dubbele, Enkele en Halve Schellingen, die bereids op het Territoir van de Generaliteit zyn ingevoerd en als nog ingevoerd zullen mogen worden, by aldien dezelven in het vervolg van geen minder gehalte worden geslagen,

's GRAVENHAGE.

Reglement op de Luiksche Schellingen in 't Ressort van de Generaliteit.

by provisie in den dagelykschen handel gangbaer zullen zyn, naer hunne intrinsique waerde; en dat dezelven vervolgens niet hooger zullen mogen worden ontfangen en uitgegeven: te weten de voornoemde Dubbele Schelling als tot Elf Stuivers, de Enkele Schelling als tot vyf en een Halve Stuiver, en de Halve Schelling als tot Twee en drie vierde Stuiver, Hollandsch.

Lastende en bevelende derhalven allen en een ieder, dien het zoude mogen aengaen, de voorschreve Dubbele, Enkele en Halve nieuwe Luiksche Schellingen niet hooger, dan tot elf, vyf en een half, en twee en drie vierde Stuivers, Hollandsch, te ontvangen en uit te geven, op de verbeurte van de hooger ontvangen' en uitgegeven' Dubbelde, Enkelde en Halve nieuwe Luiksche Schellingen, en boven dien het viervoud der zelver, zoo tot laste van den Ontvanger, als van den Uitbieder, elk in het geheel: want Wy zulks ten beste van de goede Ingezetenen bevonden hebben alzoo te behooren.

En op dat hier van niemand eenige ignorantie kome te pretenderen, lasten en bevelen Wy, dat dit Ons Plakaet alomme in het District van de Generaliteit zal worden gepubliceerd en geaffigeerd, ter plaetse daer men aldaer gewoon is zoodanige Publicatie en Affixie te doen.

Aldus gedaen en gearresteerd. Enz.

Wyders hebben hunne Hoog Mog., den 18 dezer Wynmaend, den Invoer van vreemde gesneden en gefatsoeneerde Kurken, by Renovatie van hunne Plakaten van den 24 der Wintermaend des jaers 1750, en den 6 van Wintermaend des jaers 1752 (*), wederom voor den tyd van zes jaren verboden.

Ter

(*) Zie ons V. Deel [1751], bladz. 11. en VI. Deel [1752], bladz. 1295.

Ter vermydinge van alle Onlusten, die tusschen dezen Staet en de Natien op de Barbarysche Kust zouden kunnen ontstaen, door het misbruik, dat de Schepen, onder andere Mogendheden behoorende, maken van de Hollandsche Vlag, om zich hier door voor de Barbarysche Kapers te dekken, heeft de Consul der Heeren Staten Generael, die in Barbarye resideert, aen alle de Consuls hunner Hoog Mog. in de Spaensche Havens den volgenden circulairen Brief gezonden, ten einde de Kapiteins en Schippers weten mogen, hoe zy tot hunne Veiligheid zich te gedragen hebben omtrent de Kapers van *Tetuan*, *Tanger* en *Salée*; gelyk ook deze Brief een Waerschouwing behelst van een byzonder Roofschip van Salée, waer voor de Koopvaerdyschepen, als volstrekt vyandelyk, te duchten hebben. Deze Brief luid dus: 's GRAVENHAGE.

MYN HEER,

HEt is noodig, dat ik U Ed. bekend make, dat de Kapers, van deze Stad en van Tanger, die meerendeels bestaen in halve en quart-Galeijen, met Latynsche Riemen en Zeilen, en die ieder van 25 tot 100 Man ophebben, klagtig gevallen zyn over de ontmoeting, die zy op hunnen laetsten Kruistogt hebben gehad, met Twee Koopvaerdyschepen, die een Hollandsche Vlag lieten waeijen, doch die weigerden toe te laten, dat hunne Paspoorten door de Kapers geëxamineerd werden, dewelken middelerwyl, ten einde alle Verschil tusschen de respective Souvereinen te vermyden, hen hunne reize onbelemmerd lieten vervorderen. Zy hebben my sedert gewaerschouwt, dat, indien de Koopvaerdyschepen van deze Natie zich voortaen niet gedroegen naer luid van het Vredens-Tractaet, door te dulden dat hunne Paspoorten geëxamineerd werden, zy niet zouden kunnen na- *Hoe de Koopvaerdyschepen zich omtrent de Barbarysche Kapers gedragen moeten.*

's GRAVENHAGE.

laten dezelven in hunne Havens op te brengen en ze goeden prys te verklaren.

Hoe de Koopvaerdyschepen zich omtrent de Barbarysche Kapers gedragen moeten.

Hunne Hoog Mog. hebben my reeds de eere gedaen my bekend te doen maken, dat de noodige orders aen alle de Koopvaerdyschepen gegeven zyn, om zich naer het bovengemelde te gedragen. Ik verzoek U Ed. derhalven, *myn Heer*, insgelyks te willen doen ten opzigte van de Schepen, die de Haven, alwaer UE. resideert, zullen aendoen, ten einde zy door een onbetaemlyke weigering geen aenleiding geven tot nadeelige gevolgen, waer van ik hen onmogelyk zoude kunnen bevryden, buiten en behalven de genen, die daer uit zouden kunnen ontstaen ten opzigte van de duurzaemheid der Vrede in deze Kwartieren.

Dewyl de Roei-Galjooten geene Sloepen hebben, zoo moeten onze Schepen hunne Sloep met 2 à 3 Man naer de Roofschepen zenden, alleenlyk om de Paspoorten te toonen en te vergelyken, anderszins moeten ze gedogen, dat de Kapers hunne Schepen op zyde komen leggen; doch de eerste Handelwyze is de veiligste, om dat geen ongelegenheid daer uit te duchten staet.

Daer dient nog eene aenmerking gemaekt, dewelke is, dat de Haven van Salée rebellerende is tegen den Keizer van Marocco, en dat men in dezelve geëquipeert heeft een Driemastschip met vierkante Zeilen, dat binnen een Maend tyds in Zee steken zal, om op alle Christen Schepen, zonder onderscheid, te kruissen. Dat Schip is op een irreguliere wyze gemonteerd met 12 St. Kanon, en is met 120 Koppen bemand.

U Ed. zult de goedheid gelieven te hebben, om aen alle onze Koopvaerdyschepen bekend te maken het Bericht, het welk ik U Ed. aengaende dit Roofschip geve, hen waerschouwende dat ze geen Sloep aen het zelve zenden, onder wat voorwendzel het ook mogte wezen. 't Is het eenige Roofschip van de Kust van Marocco, voor de ontmoeting van 't welk zy te duchten hebben. Alle de overigen staen onder de orders van den Keizer,

en te bestaen, zoo als ik hier boven gemeld heb- 's Gaa-
be, in halve en quart-Galeijen, die ligtelyk te on- VENIAH
derkennen zyn. Ik hebbe de eere, te wezen enz. GE.

Te Tetuan, den 5 Augustus 1754.

(*was geteekend*)

DEMETRIUS COLETTI.

Den 2 dezer Wynmaend, gaf de Graef van Virry, extraordinaris Envojé van zyne Majesteit, den Koning van Sardinien, zyne Brieven van Recredentie over aen den President hunner Hoog Mog., toen den Heere Henrik Eekhout, gecommitteerd in die Vergadering wegens de Provintie Overyssel, benevens een Memorie van Afscheid, die aldus luid:

HOOG MOGENDE HEEREN,

Memorie van Afscheid van den Envoié van Sardinien.

DE Koning, myn Meester, goedgevonden hebbende my te rappelleren, door den Brief, welken ik de eere heb aen Uw Hoog Mog. te presenteren, heeft my gelast om, voor myn Vertrek, *Hoog Mogende Heeren*, te vernieuwen, de verzekeringen van deszelfs Achting en Vriendschap, en de begeerte, die hy heeft om de goede Verstandhouding met Uwe Republiek meer en meer aen te kweken en vaster te maken; als mede dat het zyne Majesteit steeds een vermaek zal zyn om Uw Hoog Mog. blyken van deszelfs vaste Bondgenootschappelyke Vriendschap en Genegenheid te geven. Het voornaemste voorwerp van myn Ministerie, geduurende het verblyf dat ik hier gehouden heb, is geweest om Uw Hoog Mog. van die gevoelens van den Koning, myn Meester, te overtuigen; indien ik daer in geslaegt heb, zoo is 'er voor my niets anders overig te wenschen, dan dat Uw Hoog Mog. wel willen goedkeuren myne oprechte en eerbiedige onderwerping en volmaekte erkentenisse voor alle die goedheden, met dewelken Gy my hebt

'sGRAVENHAGE. hebt gelieven te vereeren. Indien een hoogachting voor dezen Staet en voor de Doorluchtige Personagien, die dezelve componeren; indien de ievérige en oprechte wenschingen, die ik doe voor de prosperiteit van Uwe Republiek en deszelfs Regering, zulks kan te wege brengen, zoo vlei ik my, *Hoog Mogende Heeren*, dat ik het zelve verdient heb.

's Hage den 2 *October* 1754.

(*was geteekend*)

GRAVE VAN VIRRY.

Hier op is de gemelde Graef van Virry uit naem hunner Hoog Mog. vervolgens met het Geschenk van een Gouden Keten en Medaille begiftigd, en heeft zich gereed gemaekt om zyne Reize naer het Hof van Turin aen te nemen, opgevolgd wordende door den Heere *van Lascaris*, die den 3 dezer Wynmaend zyne Geloofsbrieven aen gemelden President hunner Hoog Mog. heeft overgeleverd, en in de bovengemelde hoedanigheid is erkend.

De Inschryving van Loten in de Generaliteits Lotery van Twee Millioenen en Driemaelhonderd en vyfennegentig Duizend Guldens, waer van wy in de voorleden Herfstmaend gewaegt hebben (*), is hier, den 23 dezer Maend, ten overstaen van twee Heeren Commissarissen uit den Raed van State, geschied; en werd toen bevonden, dat 'er, in de plaets van Twintig Duizend Loten, tot deze Inschryving bepaeld, verre over de Tweemaelhonderd Duizend waren ingeschreven.

LEI-

(*) Zie hier voren, bladz. 787.

L E I D E N.

HAre Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Prinses Gouvernante, den 17 dezer Wynmaend met hare Vorstelyke Kinderen van het Lust- en Jagthuis te Zoestdyk, werwaert hare Hoogheden voor eenigen tyd vertrokken waren, onder andere redenen ook om de Opening van de Jacht in Gooiland by te wonen, terug keerende, heeft deze Stad, op dien dag, met hare plechtige tegenwoordigheid gelieven te vereeren; ten welken einde, zoo veel de tyd toeliet, door de Heeren van den Gerechte alhier de noodige orders werden gesteld, om hare Koninklyke en Doorluchtige Hoogheden met alle eerbewys te ontvangen; gelyk ook, om alle Wanorde te weeren en Ongelukken voor te komen, reeds, den 15 dezer maend, een Verbod tegen het Schieten, zoo door de Schuttery, als alle andere Burgers en Ingezetenen, benevens het affteken van eenige Vuurwerken, gedurende het verblyf dezer hooge Personaedjen in deze Stad, afgekondigd werd. Op den gemelden 17 dezer waren de Schutters, allen zeer net uitgedost met witte Kousen, witte Cabritleeren Handschoenen en Oranje Cocarden, vroeg in 't Geweer, gelyk ook de Binnenwacht, en werden op gevoeglyke plaetsen langs den Doortogt geposteerd. Toen hare Hoogheden ten Een uure op het Grondgebied der Stad genaderd waren, werd het Kanon van de Wallen, eerst aen de Hoogewoerds of Utrechtsche Poort, en vervolgens aen de Witte of Haegsche Poort, by ieder Poort, met negen schoten, gelosch, dat

LEIDEN.

LEIDEN. loscht, dat naderhand, by het inryden ter Stad, ten twee uuren, in gelyker voege herhaeld werd. By het Stadhuis gekomen, vond de Vorstelyke Familie voor den Opgang van den grooten Trap den vierden Burgemeester, met twee Schepenen en den Sekretaris *Cunæus*, om dezelve te ontvangen. Ten dien einde stonden ook, op het Bordes of de Bovenstoep, de derde Burgemeester, twee Schepenen en de Griffier; in Burgemeesteren Kamer, de tweede Burgemeester, twee Schepenen met den Sekretaris *van Dam*, en in de Vroedschaps Kamer, de eerste Burgemeester, twee Schepenen, met den Pensionaris en den Hoofdschout *Henrik van Buuren*. Onder het inryden der hooge Personaedjen hoorde men het Klokkespel, en, zoo ras dezelven op het Stadhuis waren, het Geschal der Trompetten, dat beurtelings met het Klokkespel verwisselde en 't bekende *Wilhelmus van Nassouwen* deed klinken. Op de Trappen en langs den Doorgang tot in de Vroedschaps Kamer stond een gedeelte der Schutterye gerangeerd. In deze Kamer was een prachtig *Dejeuné* (welk woord met ons Ontbyt overeenstemt) toebereid, waer van hare Hoogheden het een en ander gebruikten. Hier verbleven deze Koninklyke en Doorluchtige Personaedjen omtrent een half uur, en verkoren toen de reize naer 's Gravenhage voort te zetten, onder betuiginge van haer byzonder genoegen over de receptie en de netheid der geschaerde Schutterye, die zich, terwyl hare Hoogheden op het Stadhuis waren, naer den kant der Witte Poorte gerangeert had, daer, by het uitryden der Doorl. Personaedjen, het Kanon, en vervolgens ook dat aen de Hoogewoerds Poort

Poort, geloscht werd. Wenschelyk ondertusschen ware het, dat de nieuwsgierigheid by diergelyke gelegenheden de menschen niet zoo verre vervoerde, van zich in een kennelyk gevaer te begeven om lyf en leven te wagen; waer van, by deze gelegenheid, weder een voorbeeld te vinden was. Eenige menschen waren, om zich te voldoen met het zien van hare Koninklyke Hoogheid en hare Vorstelyke Kinderen, op het Dak van het Stadhuis geklommen, en onder dezen een Man, van zyn handwerk een Vachtenblooter of Schapenvellenblooter, die zich verstoutte om het Hek of de Balluster te staen, die gedeeltelyk op den Voorgevel van het Stadhuis gevonden word. Deze Baluster praelt, naer de Bouwkunde van vroegere Eeuwen, met eenige ronde steenen Bollen, waerop een vierkanten Spits, met welken vast te houden hy, zoo 't schynt, zich veilig waende; doch in het aftreden harer Koninklyke Hoogheid, bukte hy zoo krachtig ter zyde buiten het Dak, dat hy, daer door buiten het evenwigt zynde, de steenen Spits deed breken en 'er mede naer beneden op de straet viel: de Spits raekte 't Hoofd eener hier pas gekomen' Vrouwe, die zwaer gewond werd; en hem koste deze val het leven, dat hy niet langer dan een uur naer zyn ongeluk behield. LEIDEN.

AMSTELDAM.

De Bewindhebbers der Oostindische Compagnie dezer Landen, hebben, ter Vergaderinge van Zeventienen, in deze Wynmaend alhier gehouden, den 7 der zelfde Maend, de volgende Resolutie genomen, ter weeringe AMSTELDAM.

van

AMSTELDAM.

van den Morshandel, die met de gepermitteerde Recognitie-kassen gepleegd en ontdekt is.

De Bewindh. der O. I. Comp. belooven een Premie ter ontdekkinge van den Morshandel met de Recognitie-kassen.

DE Heer......, presiderende ter Vergaderinge, voorgedragen hebbende dat, onlangs, by de Visitatie der gepermitteerde Recognitie-kassen, by de Kamer Amsteldam, een van dezelven, in de plaetse van met Dranken, met allerhande kostbare Koopmanschappen en Manufacturen gevuld bevonden, mitsgaders het zeer te duchten was dat diergelyke Morshandel, zoo wel by deze als by andere Kameren van de Compagnie, tot merkelyke prejuditie en nadeel van derzelven eigen Handel, van tyd tot tyd word gepractiseerd; waer tegen alle mogelyke voorziening behoorde te worden gedaen; is, na voorgaende deliberatie, goedgevonden en verstaen een iegelyk, die aen Heeren Bewindhebberen van de respective Kameren een Recognitiekasse zal weten aen te wyzen, waer in, buiten de gepermitteerde Dranken, eenige andere Goederen, hoe ook genaemd, gevonden mogten worden, tot een Premie toe te leggen de helft van het Provenue, 't geen de voorsz. Goederen by verkoop zullen afwerpen; zullende des Ontdekkers naem, des begeerende, gesecreteerd en, des niettegenstaende, by de gewoone Visitatie der Recognitie-kassen op den ouden voet gecontinueerd worden, enz.

Het Ampt van Hoogleeraer in de H. Godgeleerdheid in de doorl. Schoole dezer Stad, sederd den dood van den Heere G. van Leeuwen, die in den jare 1689 als de eerste Hoogleeraer in die Faculteit na de oprichting dezer Schoole aengesteld werd, en in den jare 1721 overleed, tot in dezen jare vakant geweest zynde, is door hunne Ed. Groot Achtb., de Heeren van den Magistraet, ten einde van hunne zyde alles toe te brengen, wat mogelyk is om, nevens den Koophandel, ook de Wetenschappen in deze Stad te doen bloeijen

sen, in de laetste Hooimaend, geresolveerd weder een nieuw Hoogleeraer in de H. Godgeleerdheid aen te stellen; en daer toe verkooren den Eerw. Dnus *Petrus Curtenius*, Predikant in de Gereformeerde Gemeente te Gouda, wiens uitmuntende Geleerdheid en buitengemeene Predikgaven zoo veel gerucht gemaekt hebben, dat vele Inwoners dezer Stad, al sederd een geruimen tyd, by vacature van een Predikants-plaetse, met veel verlangen wenschten, dat zyne Eerw. tot gewoon Leeraer alhier mogt verkoren worden. Uit dezen hoofde dan heeft de Heer *Curtenius*, na alvorens, gelyk tot het openbaer onderwyzen in de H. Godgeleerdheid in alle Hooge of Doorluchtige Schoolen vereischt word, in de laetste Herfstmaend, te Leiden, den trap van *Doctor Theologiæ* verkregen te hebben, den 21 dezer Wynmaend zyn Hoogleeraeramt opentlyk aengevangen, door het doen van een Inwydings-rede, in de Latynsche Tale, *De Sacro Codice, unico veræ Sapientiæ Fonte*; of, *Over het gewyde Bybelblad, als de eenige Bron der ware Wysheid*; die met allen Lof in de Gehoorzael der Doorluchtige Schoole is aengehoord. Door deze zorge der Overheid voor de Letteroeffenende Jeugd heeft deze Doorluchtige School tegenwoordig vier Hoogleeraren, die wy, volgens den Rang hunner Aenstellinge, zullen opnoemen; namelyk, de hooggeleerde Heeren *Petrus Burmannus*, Leeraer in de Rechten en Hoogleeraer in de Historien, Welsprekendheid, Grieksche Tale en Dichtkunde, Opziener van de Stads Boekschat en Toeziener over de Latynsche Schoolen; *Wilhelmus Koolhaes*, Hoogleeraer in de Oostersche Tale en Oudheden; *Bartholomeus*

AMSTELDAM.

AMSTELDAM.

Sieben, Leeraer en Hoogleeraer in de Rechten; en de reeds gemelde *Petrus Curtenius*, Leeraer en Hoogleeraer in de Godgeleerdheid. Behalven dezen zyn, buiten de Doorluchtige Schoole, nog twee Hoogleeraren, de Heeren *Guillielmus Roëll*, Arts, tot het Onderwys der Ontleedkunde, op de Stads Ontleedkamer, en *Joannes Burmannus*, Arts, tot het Onderwys der Kruidkunde in den Stads Kruidhof. Op dat den ongeoeffenden in de Geleerde Talen ook geen Onderwys ontbreeke en het Nut der Wis-, Starre- en Zeevaertkunde bevorderd worde, worden, in de Doorluchtige Schoole dezer Stad, omtrent deze Wetenschappen, in het Nederduitsch, ook Lessen gegeven door den Heere *Martinus Martens*, Leeraer of Voorlezer in de gemelde Wetenschappen.

SCHERMERHORN.

SCHERMERHORN.

HEt voorgevallene omtrent het schenden van den door ons meergemelden Eereboog in de Beemster, heeft in dit Dorp nog eenige gevolgen gehad, die hunne grondoorzaek hebben in de Ontdekking en Aenbrenging der Personen, welken wegens dit bedryf eenigen tyd gevangen geweest en daer na ontslagen zyn, gedaen door eenen *Willem Dirksz. de Vries*, Ingezeten van dit Dorp, die van het geval, toen het gebeurd was, kennis gaf aen den Heere Bailliuw van de Beemster, met verzoek echter van de jonge Luiden, door hem genoemd, te sparen; gelyk hy ook niets van de Premie, voor den Aenbrenger vastgesteld, begeert, noch genoten heeft; ja zelfs op zyne Kosten naer het Oranje-Woud is gereisd, en aen hare Ko-

nink-

Koninklyke Hoogheid een Requeſt, ten einde van Abolitie, voor de voorn. jonge Luiden gepreſenteert heeft. Doch het verdriet, dat velen der Ingezetenen van dit Dorp hebben opgevat door deze Jongelingen, om het aenbrengen van een Misdaed, minder gepleegd uit eigen kwaedaerdigheid, dan op het aenhitſen der jalouzye van anderen, in ongelegenheid te zien gebragt, heeft zommigen aengezet tot het bedryven van ongeregeldheid tegen den Perſoon, het Huisgezin en de Vrienden van dezen *Willem Dirksz. de Vries*; in zoo verre, dat hy zich genoodzaekt gevonden heeft, met zyn Vrouw, het Dorp Schermerhorn te verlaten; waer door echter de Smaedheden tegen zyne Vrienden niet ophielden. Om dit te weeren en verder allen overlaſt te doen ophouden, is van wegen den Hove van Holland, Zeeland en Vriesland, op den 24 der jongſte Herfſtmaend, eene Waerſchouwing gearreſteerd, om in dezen Dorpe gepubliceerd te worden, gelyk vervolgens den 26 dier Maend ook geſchied is; welke dus luid:

SCHERMERHORN.

ANNE, *Prinſeſſe Douariere van Oranje en Naſſau, geboren Koninklyke Prinſes van Groot-Brittannien, Gouvernante en Voogdes over den Minderjarigen Heere Willem, by der Gratie Gods, Prinſe van Oranje en Naſſau, Gouverneur, Erfſtadhouder, Kapitein en Admirael Generael;* mitsgaders de PRESIDENT EN RADEN over Holland, Zeeland en Vriesland; allen den genen, die deze zullen zien of hooren lezen, ſalut: Alzoo tot Onze kenniſſe is gekomen, dat, ſederd eenigen tyd herwaert, en wel voornamentlyk in de gepaſſeerde Maend Auguſtus, binnen den Dorpe van Schermerhorn verſcheide Ongeregeldheden en Feitelykheden gepleegd zyn, zoo omtrent den Perſoon

Waerſchouwing tegens het doen van Overlaſt aen W.D. de Vries, enz.

SCHER-MER-HORN.

Waerschouwing tegen het doen van Overlast aen W. D. de Vries, enz.

soon en het Huis van *Willem Dirksz. de Vries*, Burger en Inwoner aldaer, als de Personen en Huizen der genen, die gemeend worden zyne Vrienden te wezen; het geen zoo verre gegaen is, dat de gemelde *Willem Dirksz. de Vries*, zich met zyn Vrouw niet langer aldaer veilig achtende, naer elders heeft moeten retireren; en dat ook die genen, die voor zyne Vrienden gerekend wierden, nog dagelyks in het openbaer met vele Smaedwoorden worden bejegend. Al het welke Wy niet anders kunnende aenziende dan voor zeer strafwaerdige Misdaden; en te gelyk tegen alle verdere diergelyke feitelyke ondernemingen krachtdadig willende voorzien;

ZOO IS 'T, dat Wy, na ingenomen Bericht van Schout en Schepenen van Schermerhorn voornoemd, hebben goedgevonden alle de Op- en Ingezetenen van den voorschreven Dorpe, door deze, op het ernstigste, te vermanen zich van alle Feitelykheden, zoo in woorden als daden, omtrent den meergemelden *Willem Dirksz. de Vries*, zyn Vrouw, Huis en Vrienden te onthouden, en in tegendeel in Rust, Vrede en Eenigheid met elkander te leven; op pœne dat die genen, die contrarie aen deze onze serieuse Waerschouwinge bevonden zullen worden gedaen of ondernomen te hebben, als Stoorders van de Gemeene Ruste, naer rigueur van de Wet, zullen worden gestraft. Gelyk wy ook te gelyk by deze gelasten den meergemelden *Willem Dirksz. de Vries* zich, met zyn Vrouw en Vrienden, in alle Zedigheid, zoo wel jegens de Regenten van Schermerhorn, als derzelver Medeburgers en Ingezetenen, te gedragen en alle Aenleiding tot Onlusten zorgvuldig te vermyden.

En ten einde aen deze Onze serieuse intentie te zekerder worde voldaen, en alle Overlast van nu voortaen met 'er daed ophoude en cessere, lasten wy den Bailliuw van den Nyenburg, den welken hier van by expresse Missive door Ons Aenschryving

ving is gedaen, zorg te dragen dat de inhoud dezer punctuelyk worde geobserveerd en nagekomen, en, in cas van overtredinge, tegen de Contraventeurs te procederen, zoo als zulks naer rechten behoort; waer van hy niet zal hebben te blyven in gebreke. SCHERMERHORN.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendere, lasten en bevelen Wy een van onze eerste Deurwaerderen deze binnen den voorschreve Dorpe van Schermerhorn te publiceren, en voorts affigeren, ter plaetse daer men gewoon is Publicatie en Affixie te doen. *Waerschouwing tegen het doen van Overlast aen W. D. de Vries, enz.*

Gedaen in den Rade, den 24 September 1754.

(onder stond)

My present

(was geteekend)

R. VAN BLEISWYK.

Wyders is de meergemelde Schout dezer Plaetse door de Heeren Burgemeesteren der Stad Alkmaer, als Ambagtsheeren, wederom, hoewel by Provisie, in zyne Amten hersteld.

U T R E C H T.

UTRECHT.

DEwyl, sedert eenigen tyd herwaert, door deze en gene Moedwilligen, in deze Stad, langs de Straten, groote Insolentien, Baldadigheden en Straetschenderyen zyn gepleegd, met het aenranden van Luiden by den avond, het afnemen UTRECHT

UTRECHT. van Goederen, hen kwalyk te handelen; met Sabels, Messen en ander Geweer te dreigen; zommigen aen het Hoofd, de Hand en Armen, gelyk ook in en aen de Kleederen, te kwetsen, dermate dat die aengeranden zich bezwaerlyk met de vlugt hebben weten te redden; gelyk ook yzeren Hekken en Balien van de Stoepen of Wallen zyn gebroken, beschadigd en om verre gehaeld; als mede op verscheiden plaetsen de Glazen ingeslagen; zonder dat tot nog toe, niettegenstaende vele aengewende devoiren, naer behooren heeft konnen worden ontdekt door wien zoodanige Aenrandingen en Feitelykheden zyn gepleegd; zoo hebben de Heeren van den Gerechte dezer Stad, uit overweginge dat deze bedryven van te ver een uitzigt en gevolg zyn, als waer door de veiligheid der Straten word geschonden, en de rust der goede Burgerye gestoord; gelyk ook der Justitie, ter behoudenisse der ruste en veiligheid, ten hoogsten daer aen gelegen is, dat zoodanige moedwillige Geweldenaers in hare handen mogen worden gestraft; by eene Publicatie van den 25 dezer Wynmaend, aen diegenen, die de voorschreven Personen of een der genen, die aen gemelde Feiten zyn handdadig geweest of daer by geassisteert hebben, weten te openbaren, zoodanig dat dezelven in handen van de Justitie geraken en van het feit overtuigd worden, belooft een premie van 150 Guldens; en ten opzigte der zulken, die zich omtrent de voorschreven Feiten en Aenrandingen nog zullen komen te misgaen, voor ieder, die als voren aengebragt en overtuigd word, een premie van 10 Dukatons; welke belofte de Heeren van den Gerechte verklaren te doen op spe-

speciale authorisatie van Burgemeesteren en Vroedschap dezer Stad, hun verleend; zoodanig dat de gemelde premie zal worden betaeld door den Thesaurier; zullende, hier by, des Aenbrengers Naem, des begeerende, verzwegen worden. Ook verbieden gemelde Heeren van den Gerechte, by gemelde Publicatie, op het allerernstigst, ieder, wie hy zou mogen zyn, voortaen eenig Leet, Aenranding of Feitelykheid, hoe genaemd, aen iemand in persoon of aen zyne Goederen, langs en op de publieke Wegen of Straten, met woorden, daden of werken te doen of te plegen; op peene van by den kop gevat, en als Verstoorders van de Gemeene Ruste en Veiligheid, anderen ten exempel, arbitralyk gestraft te worden. Wyders ordonneren de zelfde Heeren wel expresselyk een ieder, tot wiens kennisse mogte komen door wien de voorschreven Aenrandingen en Feitelykheden bedreven zyn of nog mogten begaen worden, zulks aenstonds aen den Heere Hoofd-Officier, of eenen der Heeren Burgemeesteren, aen te geven; op poene van, by nalatinge van zulks, als Medepligtigen te zullen worden gehouden en gestraft. UTRECHT.

OVERYSSEL.

DEVENTER.

HEt Werk aen den Snippelink-Dyk voor de Berg-Poort, het welk wy te voren (*) zeiden in 't begin van de laetste Hooimaend te zyn aen- DEVENTER.

(*) Zie hier voren bladz. 826.

DEVENTER. aengevangen, is, den 3 van de tegenwoordige Wynmaend, zoo verre gevorderd en voltooid, dat de Voetgangers thans wederom den gewoonen Weg kunnen betreden.

NIEUWLEUZEN.

NIEUWLEUZEN. HEt aenstellen van een Nieuwen Predikant in de Gereformeerde Gemeente alhier, in de plaetse van Dnus Bernardus de Vries, die, sedert den jare 1707, den Dienst als Predikant te dezer plaetse heeft waergenomen, en in den jare 1752 door de Ed. Mog. Heeren Staten van deze Provintie, op zyn verzoek, Emeritus verklaerd is, heeft, door de een en andermael gedane Beroepingen, niet alleen te veel geruchts gemaekt in deze en de andere Provintien onzes Vaderlands; maer heeft ook te veel betrekking op het Recht der Improbatie eenes Predikants in de Drost-Amten dezer Provintie, dan dat wy nalaten kunnen daer van onzen Lezeren eenig bericht te geven. Om zulks met de vereischte klaerheid te doen, moet men vooraf weten, dat de drie Hoofd-Drosten dezer Provintie, mede die van Twenthe, immers de Heer Graef Bentink tot Nyenhuis, die, in dien tyd, zyn zyn Amt nog niet vrywillig had nedergelegt (*), sustineerden dat, aen de Landdrosten in der tyd, by Kerken-ordre en Resolutie der Heeren Staten van deze Provintie, van den jare 1666 (†), *het Recht van Approbatie* der Beroepinge van een Predikant gegeven zyn-

(*) Zie hier voren bladz. 540.
(†) Gedrukt achter het Overysselsch Landrecht, bladz. 46, No. 22.

zynde, daer van het onafscheidelyke gevolg was dat aen hun, als kennelyk, gedemandeerder wyze, in hunne byzondere Distrikten, de Overigheid representerende, ook *het Recht van Improbatie* toekwam. Uit dezen hoofde oefenden hunne Hoog Welgeb. Gestrengen dit Recht by voorvallende Beroepingen, en approbeerden of improbeerden dezelven naer mate zy, om redenen, hen daer toe bewegende, meenden te behooren, zonder dat de Heeren Staten, voor dezen tyd, hun ooit afgevergt hebben daer van Reden te geven. Uit dezen hoofde oefende de Heer *A. J. B. Baron van Hussel*, Landdrost van Zalland, (om van de Improbatien, door den Landdrost van Vollenhoven tot Wanneperveen gedaen, niet te gewagen) ook dit Recht omtrent de Beroepingen by de vacature van den Predikstoel alhier; en improbeerde, in den jare 1752, het Eerste Beroep, dat uitgebragt was op den Proponent *Henricus Dekker*; waer by toen zonder eenige beweginge berust werd. Vervolgens werd een Tweede Beroep uitgebragt op den Proponent *Joannes Philippus Cappenberg*, het welk de Landdrost eerst wel approbeerde: doch, dewyl de Classis van Zwol beweerde dat in die Beroeping eenige Kerkelyke Informaliteiten plaets hadden, werd deze Approbatie terstond weder ingetrokken; waer in men insgelyks bleef berusten. Hier op volgde het Derde Beroep, dat uitgebragt werd op den Proponent *Lukas Schukking*; het welk de Heer Landdrost weder meende te moeten improberen. Doch dit geschied zynde, werd by eenige Ingezetenen dezer plaetse beweging gemaekt om

NIEUW-LEUZEN.

NIEUW-LEUZEN. zich daer tegen te verzetten; en dezen leverden, ten dien einde, een Request in by hunne Ed. Mog., de Heeren Staten dezer Provintie, met verzoek om te mogen weten of zy in deze Improbatie moesten berusten, of niet; waer op hunne Ed. Mog. hunne meening te kennen gaven door de volgende Resolutie:

Deventer den 13 April 1753.

De Staten beveelen die van Nieuwleuzen in de Improbatie van Dnus L. Schukking te berusten.

OP den Requeste van eenige Leden van de Gemeente van Nieuwleuzen, houdende dat, derzelver Predikant Dnus *Bernardus de Vries* door hunne Ed. Mog. Emeritus zynde verklaerd, zy Remonstranten, in deszelfs plaetse, op den 14 Juny 1752, ten overstaen van de beide Deputati van de Classis van Zwol, met Meerderheid van Stemmen, hebben beroepen den Proponent *Henrikus Dekker*; doch dat de Heer Drost van Zalland het zelve Beroep heeft geimprobeert. Dat daer op, onder de directie van Dnus *van der Os*, is beroepen de Proponent *Cappenberg*, en welk Beroep door den Heere Droste van Zalland is geapprobeerd; doch dat, de Eerw. Classis van Zwol aen welgemelden Heere Droste van Zalland de Onwettigheid van het zelve Beroep hebbende aengetoont, de Heer Drost van Zalland aen de Gemeente de ruimte heeft gegeven om tot een nieuw Beroep te treden. En dat, op den 8 Maert dezes jaers, ten overstaen van de beide Deputati van de Classis van Zwol, met Meerderheid van Stemmen, beroepen is de Proponent *Schukking*; doch dat het zelve Beroep door welgemelden Heere Droste van Zalland is geimprobeerd. Verzoekende dat hunne Ed. Mog. hun gelieven te verstaen te geven, of zy in die Improbatie moeten berusten.

Word verstaen, dat de Remonstranten in die Improbatie van het Beroep, in den Requeste gemeld, moeten berusten. Enz.

Den

Den derden dag na dat deze Resolutie genomen was, den 18 van Grasmaend namelyk, werd door eenige Leden hunner Ed. Mog. nogtens het Recht der Heeren Landdrosten tot het approberen en improberen van Predikanten echter eenige Bedenkelykheid gemaekt, en deswegens eene Verklaring verzogt. Waer omtrent hunne Ed. Mog., den 7 der Hooimaend des zelfden jaers, by Meerderheid van Stemmen, besloten, in dezer voegen: „ dat, offchoon in „ het speciael geval van Nieuwleuzen verstaen „ was, dat de Remonstranten in de Improbatie van dat Beroep moesten berusten, hunne „ Ed. Mog. echter vermeenden dat de Heeren „ Drosten het Recht niet hebben, om *ex plenitudine potestatis* de Beroepingen in hunne „ respective aenbevolen Drost-Amten *pro lubitu* „ te mogen approberen of improberen, zonder, „ des door Ridderschap en Steden geinquireerd „ wordende, daer van eenige Reden te geven; „ en dus verder dat, op dien voet, mede de „ Collatien, het zy die door een of meer Collatoren, *jure Patronatus*, worden geëxerceerd, „ by hunne Oude Rechten en Privilegien behoorden te worden gemaintineerd". Dit geschiedde echter niet zonder dat de Heeren Drosten van Zalland, Twenthe en Vollenhove en eenige andere Heeren dit besluit tegenspraken, daer tegen protesteerden en aen zich reserveerden om daer tegen zoodanige Aenteekening te doen, als zy zouden vinden te behooren.

Nieuwleuzen.

Niettemin behield de Improbatie van het Beroep, op den Proponent Schukking uitgebragt, haer volle krachten waerde. Hierom werd alhier, op den 29 der Oegstmaend des zelfden jaers 1753, een Vierde Beroep gedaen; en het zelve

NIEUW-LEUZEN. ve uitgebragt op den Proponent *Jan Arent Paltbe*; het welk de Heer Landdrost weder improbeerde. Waerop volgde dat zommigen der Gemeente, waerschynlyk moediger geworden door de zoo even gemelde Resolutie der Heeren Staten, by Meerderheid genomen, zich op 's Lands Klaringe andermael, en wel op den 22 der Slachtmaend des vorigen jaers, by hunne Ed. Mog. adresseerden, met verzoek dat den Heere Droste mogte afgevergd worden Redenen te geven van de gedane Improbatie, en dat hunne Ed. Mog., by gebrek daer van, het Beroep geliefden te approberen; waerop de Heeren Staten besloten, gelyk uit de volgende Resolutie blykt:

Deventer, den 22 November 1753.

Den Drost van Zalland word bevolen Redenen te geven van de Improbatie van Dnus Paltbe.

IS ter Vergadering gelezen de Requeste van eenige Ingezetenen van Nieuwleuzen, houdende dat zy, als uitmakende de Pluraliteit van Stemmen, naer Kerken-Ordre, een Wettig Beroep, op den 29 Augustus 1753, hebben gedaen op den Proponent *Jan Arent Paltbe*, van Denekamp. Dat het voorsz. Beroep, met de Acte *in forma*, door de Gecommitteerden van de Eerw. Classis geteekend, en verder door Adsistentie en Approbatie van twee Extraordinaris Consulenten uit het Classis in zyne Wettigheid en Kerkelyke Formaliteit gestaefd, gelyk uit dezelve Acte, dezen Requeste bygevoegd, blykt, aen den Heere Droste van Zalland ten *fine* van Approbatie is gepresenteerd; doch dat welgemelde Heer Drost het zelve Beroep heeft gedisapprobeert. Verzoekende dat hunne Ed. Mog. welgemelden Heere Droste van Zalland gelieven af te vergen wettige Redenen van de gedane Improbatie; en dat hun Ed. Mog., by manquement van dien, het zelve Beroep *ex plenitudine potestatis* gelieven te approberen.

Waer-

Waerop gedelibereerd zynde, is goedgevonden den Heere Drofte van Zalland te verzoeken, zoo als verzocht werd mits deze, om aen Ridderschap en Steden, nog ftaende deze Vergadering, Opening te geven van de Redenen, waer door bewogen is geworden tot de Improbatie van de Beroeping, in den Requefte gemeld. Enz. NIEUW-LEUZEN.

De Heer Landdroft, die om zyne Ziekte en Ongefteldtenis de Vergadering niet had kunnen bywonen, ontving 's Avonds laet deze Refolutie, en fchikte zich aenftonds om aen het oogmerk hunner Ed. Mog. te voldoen, zoo ver zyne Onpaslykheid en de Kortheid des Tyds, die bepaeld was voor het fcheiden der Vergaderinge, dat den 24 der zelfde maend, omtrent den middag, ftond te gefchieden, zouden toelaten. Op den gemelden dag, zond hy ter Vergaderinge den volgenden Brief, behelzende in 't kort de verzogte Redenen:

Edele Mogende Heeren!

IK hebbe Eergifteren Avond om Negen Uuren, by Miffive, ontvangen Uw Ed. Mog Appoinctement, op dien zelfden Avond afgegeven op den Requefte van eenige Ingezetenen van Nieuwleuzen; waerop Uw Ed. Mog. my believen te verzoeken om, nog ftaende deze Vergadering, Opening te geven van de Redenen, waer door ik bewogen ben geworden tot de Improbatie van de Beroepinge, by dien Requefte gemeld. *Brief behelzende in 't kort de Redenen der Improbatie.*

Ik moet bekennen, Edele Mogende Heeren, dat my dit Adres omtrent dezen zoo laten tyd, daer de Vergadering op het fcheiden ftaet, niet alleen ten eenemael onverwacht, maer ook zoodanig is te voren gekomen, dat ik wel gewenfcht hadde, dat deze zaek by den Aenvang dezer Vergaderinge het onderwerp van Uw Ed. Mog. Deli-

NIEUW-LEUZEN.

Brief behelzende in 't kort de Redenen der Improbatie.

liberatie hadde kunnen zyn, als wo ik dan in staet zoude geweest zyn om aen Uw Ed. Mog. een gedetailleerde Ouverture te geven van het geen omtrent deze Vacature van Nieuwleuzen, met de Dispositien dien aengaende, welken Amtshalven door my gemaekt hebben moeten worden, voorgevallen is; geenszins twyffelende of Uw Ed. Mog. zouden daer door wel dadelyk verzekerd zyn geworden, dat dit subjecte Requeft van die van Nieuwleuzen ganschelyk ongegrond, en die myne handeling daer omtrent in alles is ingerigt, conform het Caracter van myn Amt, tot maintien van 's Lands Hoogheid en een ieders Recht.

Schoon nu de Kortheid des Tyds zulks geenszins toelaet, en ook myn Indispositie, die my, gelyk Uw Ed. Mog., immers de meeste Leden, weten, belet om zelf by Uw Ed. Mog. present te hebben kunnen komen, my het handelen van zaken ondoenlyk maekt, zoo hebbe ik evenwel gemeent niet te willen afwezen, om aen Uw Ed. Mog. dadelyk die Opening te laten toekomen, die ik thans hebbe kunnen geven; in het algemeen en onder anderen daer in bestaende:

Dat, gelykerwys hier aen toe nog geen eene Beroeping buiten gebrek, door die van Nieuwleuzen, is hervoort gebragt, dus ook deze subjecte, naer myn sustenue, niet goed zy; immers hebbe ik door goede berichten vernomen, dat het niet alleen is louter Kuipery, van luiden mede, die zich met deze Huishouding geenszins behoorden te bemoeien, waer door de Gemeente onderling in een droevige Twist, Haet en Misverstand met elkanderen voortvaert te krakeelen, en door een Meerderheid, die my geenszins ongepassioneerd en vry voorkomt te zyn, Beroepen doordringt, die de Ledematen onder elkanderen en de Meieren tegen hunne Landheeren in een notoire Onruste brengen en houden zullen, waer van niet anders dan Onlusten en Verwarringen te duchten zyn, dat myn post is, zoo veel immers doenlyk, voor te komen. Maer dat daerenboven, omtrent het onder-

derhavige Beroep, Onberechtigde Luiden zich zouden hebben doen gelden, zulks dat 'er niet alleen wegens Irregulariteit geprotesteerd, maer ook omtrent de Deputati, tot dit Berop door de Classis aengesteld, den aloude Gebruike en gerecipieerden Kerken-ordre geenszins gevolgd zy. *Nieuwleuzen.*

Dit zyn, Edele Mogende Heeren, in 't kort de Redenen, die my hebben bewogen om dit Beroep te moeten aenzien als ondugtig en ten eenemael ondienstig voor deze Gemeente, en die ik vertrouwe dat Uw Ed. Mog., het Caracter van myn Amt, waer aen zaken van veel grooter consideratie verknocht zyn, maintinerende, achtervolgens hunne Resolutien en ergane Vonnissen, ook met my zullen houden van dien aendrang, om, met rejectie van dit Request voor zommigen van Nieuwleuzen, myn gedane Improbatie te appuieren. *Brief behelzende in 't kort de Redenen der Improbatie.*

Ik ben hier mede, na Uw Ed. Mog. in Godes Heilige Protectie te hebben bevolen,

Edele Mogende Heeren,

Uw Ed. Mogende onderdanige en gehoorzame Dienaer

Deventer den 24 *Nov.* 1753. (*was geteekend*) A. J. B. VAN HUFFEL.

Op deze Missive ter Vergadering gedelibereerd wordende, werd door de Heeren Staten goedgevonden: „ dat aen den Heere Land- „ drost behoorde te worden tyd gegeven, om „ de Redenen, in zyne Missive geallegeerd, „ nader te adstrueren en te verifieren op den „ Eersten Dag van de eerstvolgende ordinaris „ of extraordinaris Vergaderinge van Ridder- „ schap en Steden, om als dan daer op nader „ en finael te worden gedispicieerd; en dat „ hier van aen hem [Landdroste] kennis zou-

NIEUW-LEUZEN. „ de gegeven worden tot deszelfs Informatie „ en Narichte ".

Den dag der eerste Vergaderinge der Heeren Staten, die in den jare 1754 te Kampen zoude vergaderen, nu naderende, bevond zich de Landdrost van Zalland weder door Ziekte belet, om, op den 12 der Lentemaend, den vastgestelden dag tot het openen van den Landdag, te Kampen tegenwoordig te kunnen zyn; waerom hy daegs te voren een Brief afzond aen den Landdrost van Vollenhove, die, by afwezen van den Landdrost van Twenthe, ter Vergaderinge moest præsideren, waer in zyne Hoogwelgeb. dus spreekt:

Hoog Welgeboren Gestrenge Heer!

Reden waerom de Landdrost zich niet in persoon verantwoord.

DOor een Rhumathisme aengetast, en daer door genoodzaekt myn Kamer, en wel meerendeels het Bed, te houden, is het my voor als nog en tegenwoordig volstrekt onmogelyk te Kampen te komen; en derhalven heb ik niet willen afzyn Uw Hoogwelgeb. Gestr. hier van Kennis te geven. Zoo ik binnen kort niet mogte in staet zyn zelf het gerequireerde Bericht, ter zake van het Beroep van Nieuwleuzen, over te geven, zal ik het zelve aen Uw Hoogwelgeb. Gestr. doen ter handen stellen, of de eer hebben het aen Uw Hoogwelgeb. Gestr. toe te zenden. Waer mede de Eere hebbe, met zonderlinge Hoogachting en veel Consideratie, te zyn,

Hoog Welgeboren Gestrenge Heer,

Uw Hoog Welgeb. Gestrengens
ootmoedige en gehoorzame
Dienaer

Kranenburg den (*was geteekend*)
11 *Maert* 1754. A. J. B. VAN HUFFEL.

In

In dezer voege gaf de Heer Landdroſt van Zalland ook kennis aen den Heere van Rande, Verwalter Droſt van Zalland; welke een en ander daer van ook kennis gegeven hebben aen hunne Ed. Mog. De Staten echter oordeelden beſt te zyn het Bericht op den bepaelden tyd op te eiſſchen; en dewyl het zelve, ten dien dage, niet ingeleverd wierd, namen zy de volgende Reſolutie: NIEUWLEUZEN.

Kampen den 12 Maert 1754.

BY reſumtie gedelibereerd zynde op de Reſolutie van Ridderſchap en Steden, van den 24 November des afgeweken jaers 1753, waer by aen den Heere Droſte van Zalland tyd gegeven is, op den eerſten dag van de eerſtvolgende Ordinaris of Extraordinaris Vergadering van Ridderſchap en Steden, om nader te verifiëren de Redenen, waer door bewogen is geworden om te improberen de Beroeping van den Proponent *Jan Arent Paltbe*, tot Predikant van Nieuwleuzen, om als dan daer op nader en finael te worden gedisponeerd; is goedgevonden dezelve Beroeping te approberen, zoo als dezelve geapprobeerd word mits deze. En zal hier van, by Extract dezer, kennis worden gegeven aen welgemelden Heere Droſte van Zalland, tot deszelfs Informatie; mitsgaders aen den Kerkeraed van Nieuwleuzen, tot deszelfs narigt, en om daer van kennis te geven daer het behoort. Enz.

De Staten approberen het Beroep van Dnus Paltbe.

De Landdroſt, hier van onkundig en tevens vindende dat zyne Onpaſſelykheid hem niet toelaten zoude nog in eenige dagen in perſoon naer Kampen te reizen, vond echter geraden het Bericht niet langer onder zich te houden; waerom hy het zelve door zynen Advokaet-Fiskael, den 14. der voorſz. Lentemaend,

NIEUW-LEUZEN. maend, heeft doen overleveren. In het zelve drukt zyn Hoog Welgeb. Gestr. zich uit met deze woorden:

Edele Mogende Heeren, Myne Heeren, Ridderschap en Steden, de Staten van Overyssel,

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Palthe.

DE ondergeschreven Landdrost van Zalland, om, achtervolgens de begeerte van Uw Ed. Mog., noopens de door hem gedane Improbatie van 't Beroep, laetstelyk te Nieuwleuzen uitgebragt op den Proponent *Palthe*, te geven nog nadere Elucidatie, als hy bereids, by Missive, kortbondig op de laetste Vergaderinge te Deventer gedaen heeft, verzoekt dat Uw Ed. Mog. dan, dien aengaende, thans believen verder te wezen bericht.

Dat hy meent, dat geenig Landdrost, volgens zyn Amt en Eed, aen den Lande gedaen, eenige andere Beroeping vermag te approberen, dan die, aen den eenen kant, volgens de Wet en specialyk volgens het Plakaet van Uw Ed. Mog. van den 5 April 1666, achter het Landrecht *sub n.* 22 ervindelyk, gedaen; en, aen den anderen kant, buiten Violentie en openbare Turbe, op een fatsoen, dat vredig en aen Christen Menschen betamende is, uitgebragt worden; waer omtrent hy vaststelt, dat Uw Ed. Mog. en elk een, die zaken buiten passie kan beschouwen, met hem eensgevoelig zyn.

Doch dat, gelykerwys te Nieuwleuzen ten dezen tyde nog geen Beroep buiten defect gedaen is, dus wel inzonderheid omtrent het subjecte alles voorgevallen is, 't geen de Approbatie volstrekt ondoenlyk kwam te maken.

Dat, om daer van volkomen verzekerd te wezen, *de facto* dient geweten te worden:

Dat in 't generael alle de Oneenigheden daer uit oorspronkelyk zyn, dat in dezen zich twee Partyen bevinden, waer van de een den Proponent *Cappenberg*, daer ook genoegzaem alle de Landheeren

ren voor inclineren, tot hunnen Predikant begeeren; terwyl de andere, schoon velen, voor dezen, ook vóór hem geweest zyn, tegenwoordig, met alle magt, yver en verregaende driften, den zelven zoeken te weeren.

NIEUWLEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Palthe.

Dat dezen, om in hun oogmerk zoo veel te beter te slagen, specialyk de Leden van den Kerkeraed, by dit laetste Beroep, in de *Eerste Plaetse*, hebben goedgevonden, om niet alleen te sustineren dat zy eene Nominatie van Proponenten vermogten over te geven om daer uit het Beroep te laten doen; maer ook werkelyk eene zoodané Nominatie aen de Deputaten, ten dage van 't Beroep, tot dat einde hebben overhandigt, daer zy dezen Cappenberg, in weerwil van de geheele Meenigte, die voor hem is, hadden afgelaten; gelyk te zien is uit de Nominatie zelve, hier by *sub* A (*).

Dat de andere Party, dit aenziende voor eene Nieuwigheid en notoir Attentaet, 't welk voor dezen dag in deze Gemeente, nimmermeer gebeurd zy, daer over aenstonds, en *voor het Tweede*, een hevig Dispuit ontstaen zy, 't welk *voor het Derdé* door een niet minder vehement Querel over het Recht

(*) Deze Bylage A, luid aldus: „ *Nominatie van* „ *de Proponenten, waer uit de Gemeente van Nieuw-* „ *leuzen één willen beroepen tot haren Predikant.*

„ JOANNES PALTHE, Proponent.
„ G. REISIGER, Proponent.
„ JOANNES WERNDLY, Proponent.

„ Bekennen wy Ouderlingen en Diaken van Nieuw- „ leuzen deze Nominatie gemaekt te hebben, op den „ 7 Augustus 1753.
„ 't Welk wy bekrachtigen met onze Onderteeke- „ ninge.

„ *was geteekend*

„ *Arent Arentsen, Gerrit Wolters,*
„ *Hendrik Albers.*
„ + Dit is het Merk van *Hermen Geerts,* „ Diaken, zelf geteekend".

NIEUW-LEUZEN. Recht van Stemmen gevolgd of gecocomitteerd is. Waer van voor het Vierde de Consequentie geweest is, dat daer door, en door de expresse Protestatien van zommigen tegen het Recht van Stemminge van anderen, de Deputaten, en dat zy te vergeefs naer de Kerkeboeken gevraegt hadden, ten eenemael buiten staet geraekt zyn om de Stemmen te kunnen opnemen, en zich dienvolgens genoodzaekt gevonden hebben, om deze turbulente Luiden te moeten raden van 't Beroep by provisie te staken, en zich over 't een en 't ander by den Landdrost van Zalland, of anders den Eerw. Classis van Zwolle, te vervoegen; als, met meerderen, uit het Certificaet van den Deputatus *van Rossum*, hier by *sub* B, kan geblyken (*).

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Polthe.

Dat

(*) Inhoud der Bylage B, als volgt: „ Verklaert „ en attesteert de Ondergeschreven mits dezen, dat, toen „ hy Ondergeschreven, op den 29 Augustus des voor„ leden jaers, de Beroeping te Nieuwleuzen bywoon„ de als Deputatus Classis, en 'er tusschen eenige „ Leden van de Gemeente aldaer Geschil ontstaen „ was over het Stem-recht van zommige Personen, „ (welk Geschil zoo hoog rees; en de gemoederen „ van eenigen zoodanig aen 't gesten maekte, dat ze „ zich naeuwlyks van Schelden wederhielden, razen„ de en kloppende op Banken en Lessenaer, in zoo „ verre, dat het nergens minder naer geleek, dan „ naer eene behoorlyke Samenkomste om eenen Pre„ dikant te beroepen, waer in alles stil, in Vrede, „ met Order en in de Vreeze Gods behoort toe te „ gaen, 't welk dan ook den ondergeschreven een en „ andermael noodzaekte de twistenden te vermanen „ tot Stilte en Bedaring, en dat ze denken moesten „ dat ze in geen Drinkhuis, maer in het Huis des „ Heeren, waren, en niet waren samengekomen om „ te twisten of te kyven; maer om hunne Gemeente „ een goed Leeraer te bezorgen;) dat hy Onderge„ schreven, zegge ik, toen gevraegt heeft naer de „ Boeken der Kerke, en die geëischt, om te zien of „ men daer in iets konde vinden, ter beslissinge van „ het gemelde Geschil; maer dat hem Ondergeschre„ ven

Dat, in stede van dien Raed der Deputaten te volgen en ongeachtet die Protestatien, *voor het Vyfde*, de Stemminge door de Leden van den Kerkeraed en die sustineerden het thans Meester te wezen is doorgedreven, en zoo doende de Meerderheid op *Paltbe* gevallen; doch dat, *voor het Zesde*, die Stemming dermate informeel en wederrechtelyk is toegegaen, dat daerom alleen dit Beroep nimmermeer bestaen konde.

NIEUWLEUZEN. *Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.*

Want daer het eene zekere zaek is, dat alhier het Recht van Beroep moet toekomen of alleen aen den Kerkeraed, of te zamen met de Erfgenamen die Ledematen zyn, of aen de gezamentlyke Ledematen, of aen de Erfgenamen alleen, of eindelyk aen die genen die tot het Traktement van den Predikant betalen; welke laetsten wel sustineren het meeste Recht en zelfs de Possessie te hebben; zoo is in dezen alles ongeregeld en in het wilde door elkanderen gehaspeld, zoodanig dat Ledematen en geen Ledematen, Erfgenamen en geen

„ ven ten Antwoord is gegeven, dat de Heeren Ei-
„ gen-geërfden van Nieuwleuzen alle die Boeken
„ hadden laten halen en naer de Stad brengen; waer
„ door de Deputaten en Consulenten buiten staet ble-
„ ven, om te zien en te bepalen welke Personen
„ Recht hadden om te Stemmen en welken niet; en
„ zy die Menschen, die protesteerden tegen de Stem
„ van zommigen, als mede tegen het maken eener No-
„ minatie van drie Proponenten door den Kerke-
„ raed, maer geraden hebben zich over het een en
„ het ander te vervoegen by zyn Hoog Welgeb. Ge-
„ strengen, den Heer Landdrost van Zalland, of an-
„ ders by den Eerw. Classis van Zwolle.

„ *Zwol den* 5 *Maert* 1754.

(*was geteekend*)

„ JOANNES VAN ROSSUM,
„ *Bediënaer des Goddelyken*
„ *Woords te Zwolle.*

NIEUW-LEUZEN. geen Erfgenamen, Betalers tot het Traktement en die niet betalen, in, door en tegen malkanderen gestemt hebben; want *Hermen Hilbers*, *Albert Jans*, *Berent Goosens*, *Claes Herms*, *Peter Geers*, zyn geen Ledematen, en zouden dus, volgens de Kerke-orde van 1666. Art. V, in het geheel niet mogen stemmen; en de Koster met zyn Broeder *Bärtold Stolte*, die ook nooit voor dezen gestemt hebben, benevens *Arent Hendriks* en *Hermen Kreule* betalen geen eenigen duit tot den Predikant, terwyl deze laetste ook maer een vierdepart van een Erve heeft, en schoon de andere, dien de overige Parten toebehoort, ook zyn Stem heeft uitgebragt, evenwel mede gevoteert heeft; dus 'er twee Stemmen van een Erve tegen alle Form zyn uitgebragt; alles met meerderen te zien *sub* C en D (*). Dat

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Pakbr.

(*) De Bylage C behelst de volgende Verklaring, naderhand beëedigd op Interrogatien: „ Wy ondergeschreven certificeren met onze onderteekeninge, dat „ wy, op den 29 Augustus 1753, te Nieuwleuzen „ zyn present geweest, wanneer aldaer een Nieuw „ Predikant zoude beroepen worden, gelyk als toen „ gedaen wierd; dat wy aldaer zagen zitten in de Kerk „ twee Consulenten, 't geen zy gehoort hadden nooit „ te voren ergens geschied te zyn, namelyk Dnus *de* „ *Vries* van *Ommen* en *Dekker* van *Dalfzen*; dat Dnus „ van Rossum, het Gebed geëindigd zynde, zeide aen „ de Gemeente, ten welken einde zy Deputaten gekomen waren; maer, wendende zich teffens naer de „ voorn. Consulenten, zeggende dat het hem wel bewust was, dat de E. Classis met Meerderheid van „ Stemmen hun twee Consulenten zoude toevoegen, „ en dus, hen beide hier ziende, veronderstelde dat „ zy die Consulenten zouden zyn; waerom zyn Eerw. „ van hen vorderde hunne Credentialen of Qualificatie dien aengaende; Dat Dnus *de Vries* zyn Eerw. „ met harde woorden toevoegde, *dat moet gy den* „ *Kerkeraed vragen*; Na eenige woordenverwisselinge, „ liet Dnus van Rossum het daer by berustigen.

„ Daerop gaven de Kerkeraeds Leden Dnus *van* „ *Rossum* een zeker Papier over, 't welk zyn Eerw., „ zon-

Dat, *voor het Zevende*, deze geheele Handel niet op eene decente wyze, en zoo als een Christelyk Beroep behoort te geschieden, verricht is, maer onder zoo veelvuldige Exclamatien, razen, vloeken, tieren, schelden en bedreigingen, is ten einde geloopen, dat het veel eer naer eene Vergaderinge van een party samengerot, woest, kwaedaerdig, opgezet en tumultuant Volk hebbe geleken, als van goede Christenen, die in des Heeren Vreeze, na voorgaenden Gebede, een vry en onbekrompt Beroep moes-

NIEUW-LEUZEN. *Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Pakbe.*

„ zonder dat te openen, een tyd lang in zyne hand „ hield: Dat Dnus *Dekker* of Dnus *de Vries* zulk vertoeven, van dat Papier niet te lezen, mogelyk niet „ langer kunnende dulden, Dnus van Rossum erinnerde van dat te moeten lezen, het geen zyn Eerw. „ dan ook dede, 't welk van dien Inhoud was, dat „ de Eerw. Kerkeraed van Nieuwleuzen een Nominatie hadde geformeert, met præteritie van de geheele Gemeente, en dus met exclusie van Dnus „ *Cappenberg*, die, zoo geboort hadden, anderszins „ de Meerderheid van Stemmen zoude gehad hebben.

„ Dat de Præses, dat gelezen hebbende, het zelve „ terstond verwierp, wyl zulks zoude stryden tegen „ de Oude Costumen en Gebruiken.

„ Dat zyn Eerw. dien na den Kerkeraed en de Gemeente afvorderde en vraegde, welken zy op de „ Nominatie wilden hebben; doch dat eenigen van „ den Kerkeraed niet te verzetten waren, als willende by hun gemaekte Nominatie verblyven, en nog „ veel minder dat Dnus Cappenberg daer op zoude „ gebragt worden, zeggende, zoo Dnus Cappenberg „ daer op zal komen, willen wy geen Beroep doen; „ gelyk zommigen reeds motie maekten van te willen weggaen uit de Kerk; waer tegen van eenigen, „ van den anderen kant, op 't kragtigste geprotesteerd wierde; doch 't welk niet geboekt of op 't „ Papier gebragt wierd.

„ Dat die voor Dnus Cappenberg waren voornoemde Nominatie niet wilden respecteren, doordien zy van den Kerkeraed waren voorby gegaen, „ of in dezen niet erkend.

 „ Dat

NIEUW-LEUZEN. moeften uitbrengen. Immers de Deputatus *van Rosſum*, geeft'ér niet onduidelyk dit Getuigeniſſe van; en dat het 'er waerlyk ook zoo is toegegaen, blykt uit de beëedigde kondſchap van *Dr. Niland* en Dnus *Forier ſub* C, die daer tegenwoordig geweeſt zyn, 't welk verder met nog drie Getuigen, *ſub* D (*) beſchenen en daerenboven in ſpecie beweezen is, dat de grootſte Baes van deze en dergelyke Ongeregeldheden de Koſter is, die overal loopt en zyne School laet vlotten en dryven, terwyl een der

Omſtandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

„ Dat toen, over en weêr, met veelvuldige Boe-
„ ren-exclamatien, Razen, Schreeuwen, Vloeken,
„ Tieren, onder die Gemeente gedebatteerd is ge-
„ worden, tot dat de Præſes eindelyk genoodzaekt
„ wierd hun Silentium te moeten imponeren, teffens
„ rond uit vroeg of zy konden goedvinden om te
„ ſtemmen tot het maken van een Nominatie of niet;
„ 't geen toen van dat effect was, dat zommigen ver-
„ weigerden hunne Stemmen uit te brengen, anderen
„ op Dnus *Paltbe* en weêr anderen op *Cappenberg*
„ enz. ſtemden; echter niet zonder veel geraes, ge-
„ mor en dreigementen. Des ten oirconde hebben wy
„ deze geteekent, met preſentatie om, des gerequi-
„ reerd, met Eede te zullen bekrachtigen. *In Zwolle*
„ *den* 5 *Maert* 1754.

(*was geteekend*)

„ LAMB. NILAND.
„ JOH. FORIER ".

(*) Een dergelyke Verklaring in de Bylage *D*, ook op Interrogatorien beëedigd, luid aldus: „ Wy Onderge-
„ ſchreven verklaren met onze Onderteekeninge, voor de
„ oprechte waerheid, het geen by de Beroepinge van
„ een Nieuw Predikant zy voorgevallen; Dat die Be-
„ roepingen, ſpecialyk de laetſte, waer by de Pro-
„ ponent *Paltbe* is beroepen, met de grootſte Onge-
„ regeldheden, Oneenigheden, Aengaen, Razen,
„ Tieren, Schelden, Vloeken en Queſtien zyn toe-
„ gegaen.

„ Dat

der Kerkmeesteren met *Thys Coopsen*, wanneer hy voor *Cappenberg* stemde, woorden makende, hem toebeet: *dat hy het zoo maken zoude, dat hy 's Avonds niet veilig over Straet of Weg zoude gaen kunnen*; en een *Arent Arents*, in hevigen moede, met de hand onder de Schoen slaende, *de Witte* voor de deur geëischt en gezegt heeft: *ik wou dat ik u buiten de Kerk hadde, ik zou u wat anders leeren.*

Dat dit alles, *voor het Achtste*, van die uitwerking geweest is, dat zommigen, ter oorzake van de

NIEUWLEUZEN. *Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.*

„ Dat de grootste Baes van zulke Ongeregeldheden „ zy de Koster van Nieuwleuzen, als dan loopende „ hier, dan daer, gelyk hy nog, op voorleden Maendag acht dagen geleden, een Dag of drie is uit geweest, latende zyn School stil staen.

„ Dat 'er in dit laetste Beroep mede gestemt hebben gehad die geen Ledematen zyn, als *Hermen Hilbers*, *Albert Jans*, *Berent Goosen*, *Claes Herms*, *Peter Geerts*, *Jan Berent Derks* en ook zulke, die „ tot den Domine niet en betalen, als de Koster „ *Arent Hendriks*, *Bartelt Stolte* en *Hermen Kreule*, „ die maer een vierdepart van een Erve heeft, ook „ mede gestemt heeft, gelyk ook die de andere Parten toebehoort, gedaen heeft; en dus twee Stemmen van een Erve.

„ Dat *B. Hendriks* en *Roelof Koers*, die voormaels „ voor Dnus Cappenberg gestemt hadden, van Stemmen zyn verandert; gelyk ook getracht zy geweest „ om Claes Jansen van zyn Stem te doen veranderen, 't geen nogtans mislukt zy; als mede dat de „ Meiers van den Heer van Eerde door persuasien „ zouden terug gehouden zyn geweest.

„ Dat zulks volgens de algemene geruchten, want „ bewyzen kan men zulke dingen bezwaerlyk, door „ Kuiperye zoude gedaen zyn, gelyk de Party, die „ tegen Dnus Cappenberg is, gezegd word tot dat „ einde meermalen des avonds en t'ontyde in het Dominees Huis, 't welk hun de Koster opensluit, „ ook wel in de Herberge te vergaderen.

„ Verder dat een van de Kerkmeesteren gezegt „ heeft, dat *Thys Coops*, stemmende voor Cappenberg,

NIEUW- LEUZEN. deze Ongeregeldheid, Violentie en Confusie, ganschelyk hunne Stemmen hebben verweigert uit te brengen en zoo zyn weg gegaen; anderen, deze verwarringe misschien voorziende of zich daer toe hebbende laten induceren, als alle de Meijeren van den Heere *van Palland* tot *Eerde*, ganschelyk zyn uitgebleven, terwyl de rest of voor *Paltbe* of voor *Cappenberg* gestemt hebben; echter niet zonder veel Geraes, Gemor en Dreigementen, als Dr. *Niland* en Dnus *Forier sub* C, woordelyk getuigen.

Omstandig Beriebt wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

Dat

„ *het zoo zoude maken, dat hy 's Avonds niet veilig* „ *over de Straet of Weg zoude kunnen gaen*, en maken„ de tegen hem woorden.

„ Dat *Arent Arents*, kwaed zynde, met zyn hand „ onder zyn Schoen sloeg, zeggende tegen de Witte: „ *Ik wou dat ik u buiten de Kerk hadde, ik zou u wat* „ *anders leeren*, en hooren kyven.

„ Dat 'er veel Jongens, Scheepers, geheele Huis„ gezinnen zyn in de Kerk present geweest, als 'er „ Beroepinge zoude gedaen worden, en anderen in „ andere Karspels wonende.

„ Wy *Hendrik Witte* en *Thys Koops* verklaren nog „ alleen, dat onder die genen, die *de Witte* en *Jas*„ *per Gerrits*, als Gecommitteerden uit de Gemeente, „ na den Heere Drost hebben gezonden, om de Ap„ probatie voor Dnus Cappenberg te verzoeken, zyn „ afgevallen, als *Evert Klaes*, *Roelof Koers*, *Hendrik* „ *Hendriks*, *Hermen Geerts*, hy Gecommitteerde *Jas*„ *per Gerrits* zelf en meer andere.

„ Des ten Oirconde hebben wy deze alzoo geteekent te Zwol, den 12 Maert 1754.

(*was geteekend*)

„ *Hend. Witte.*

„ *Thys Koopsen.*

„ ✝ Dit is het merk „ van *Jan Arents*; zulks verklaren wy met onze on„ derteekeninge

„ *Hendrik Witte.*

„ *Thys Koopsen* ".

Dat hy Landdrost in deze informele ongeregelde en niet min confuse en geweldadige Omstandigheden het onderhavige Beroep, na genomen exacte Informatien bevonden hebbende, het alsnu aen de wyze en voorzigtige Consideratien van Uw Ed. Mog thans alle deze gememoreerde Feiten, ten getale van Acht, *in forma probanti* bewezen, voor oogen ziende, eerbiedig overgeeft, of wel eenige Overigheid, behoudens de Politie en Ordre, ooit of immermeer zulken onhandel zoude vermogen te approberen: ja, of in tegendeel, de Conduites vol van Turbulentie, daer by van zommigen gehouden, in stede van voor goedgekeurd, niet veel liever van wegen de Hoogheid verdienen te worden gecastigeerd? Immers dat hy Landdrost ter goeder trouwe, na bekomen Bericht, geoordeelt heeft, Eeds en Amtshalve te wezen onbevoegd, om daer toe zyne Approbatie te mogen verleenen; en dan alzoo 't zelfde Beroep, als een onwettig, verboden en violente Actie ook heeft gecasseert. Zonderling en daerenboven dan nog in overweginge genomen hebbende volgende twee Pointen; als eerstelyk:

NIEUWELEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

Dat hy bevond, dit Beroep niet alleen door Twee Deputaten, als van ouds, te zyn gedirigeerd; maer dat het Eerwaerde Classis hadde goedgevonden, om deze Twee Deputaten, op eene buitengewone wyze, te doen assisteren met nog Twee andere Predikanten, onder den naem van Twee Consulenten; 't welk inderdaed te voren komt eene Nieuwigheid te wezen, waer toe de Classen, die men niet weet daer toe ooit by eenige Resolutie te zyn gequalificeerd, zonder voorgaende Permissie van de Staten, geenszins behoorde te worden bevoegd geacht, terwyl het eene zekere zake is, dat daer de Wet, *pro forma*, slechts Twee Deputaten wil, die Forme en ook het Recht dier Deputaten geschonden word, zoo dikwerf daer meerder Luiden, 't zy dan onder den naem van Consulenten of anders, beschreven worden; uit welken hoofde dan ook dit Beroep allenthalven *in forma* defectueus en aldus inapprobabel was.

Ten

NIEUW-LEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

Ten Tweeden; Dat hy Landdrost dezen ganschen Handel voor eene loutere Kuiperye en ongeoorloofde Sollicitatie, direct verboden tegen Uw Ed. Mog. Resolutie van 1666 Art. II, gemeent heeft te kunnen aenzien.

Dat hy nu wel geen allerklaerste Bewysdommen voor handen heeft; dan evenwel alle Omstandigheden, Præsumtien en de publique Mare, die zulks strate- en molemeer maekt, zyns erachtens, daer meent alleszins voor te wezen. Want tot wat einde loopt anders de Koster dan hier, dan daer?

Waer toe worden in 't Dominees Huis en Herbergen meermalen 's Avonds en t'ontyde hier over Samenrottingen en Conventiculen gehouden?

Waerom de Meijeren van den Heere van Eerde door kwade persuasien terug gehouden? Waerom *Claes Janssen* gepoogt van Stem te verzetten? Waerom het daer heen gedirigeerd, dat zoo vele Luiden van Stem veranderd zyn, en, daer voormaels Rust onder de Gemeente was, thans alles in eenen droevige Tweedragt, Haet, Quæstie, Intimidatie en kortom alles tegen elkanderen in volle vuur en vlam, als men zegt, veranderd ligt.

Waer doch komt dit van daen, zoo de kwade menées, mede van naburige Luiden, die zich hier behoorden buiten te houden, en de Kuiperyen het Volk niet hadde gaende en verbitterd gemaekt. *Confer. Documentum sub* C (*).

Dat hy Landdrost, in allen gevalle, ook meent ongehouden te zyn, om de redenen, die hem by voorvallende Gelegenheden tot het doen van Improbatien kunnen noodzaken, altoos juist naer ordre van Rechten te moeten bewyzen; integendeel genoeg te doen, dat hy aen Uw Ed. Mog., des begeerende, op zyn Woord van Eere en den gedanen Eed verklare daer toe goede en suffisante redenen gehad te hebben; oordeelende in dezen op-

(*) Zie hier voren bladz. 1234 Aent.

opzigte, uit aenmerking van de waerdigheid des Amts en 't Caracter eens Drosts, waer aen zaken van oneindig grooter en verder uitzigt, van alle oude tyden herwaert, toevertrouwd zyn, op zyn zeggen te moeten worden geloofd, gelyk dit trouwens ook het eigen Gevoelen van Uw Ed. Mog. zelf altoos en nog onlangs in den jare 1748 geweest is, wanneer zy zich deswegens in de volgen- energique bewoordingen hebben uitgedrukt:

NIEUWE LEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

„ Dat geen Bedenken hadden, dat dit Recht „ van Approbatie niet zoude verzeld gaen met de „ Magt van Improbatie, maer alleen zich uitstrek- „ ken over eenige Formaliteiten: en 't Recht van „ verweigeren, ingevalle op de Leer of het Le- „ ven van den gepresenteerden iets mogte te zeg- „ gen zyn of aengetoond kunnen worden. —— „ Want ", zeggen Uw Ed. Mog. „ zulks zoude „ belachlyk zyn, nergens toe kunnen dienen en „ veel eer tot bespottinge van de Overigheden „ verstrekken, dewyl dezelve daer door geen meer- „ der Recht verkregen, dan de minste uit het Volk „ en de Gemeente, aen wien de Afkondigingen „ en Voorstellen des Beroepenen geschieden; om „ dat een ieder Magt heeft zich daer tegen aen „ te kanten, wanneer hy iet wezenlyks tegen de „ Wettigheid van het Beroep, of tegen de Leer „ en het Leven van den voorgestelden, weet aen „ te wyzen. De Nederlandsche Rechtsgeleerde „ Van Zurk, *in Cod. Bat.*, *v. Patronaetschap* §. IV, „ heeft ons daerom ook onderricht, dat allen, die „ het *Jus Patronatus* hebben en 't *Jus approban-* „ *di*, dezelven ook hebben het *Jus repudiandi* of „ *improbandi*, zonder dat zy daer over voor de „ Hoven van Justitie kunnen betrokken worden by „ de Kerken, en NB. zonder dat zy Redenen „ behoeven te geven; *Resolutie Holl.* 17 Septem- „ ber 1687 ——". En *paulo post.* „ Geen wonder „ ook, want het zoude daerenboven een verdrie- „ tige zaek voor de Overigheid zyn, de Redenen „ te moeten opgeven, waerom men de voorge-

„ brag-

NIEUW-LEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Paltbe.

,, bragten afkeurde, het bewys zou bezwaerlyk ,, wezen, en *NB.* deze openlyke Verklaring hen ,, in groote Processen kunnen sleepen. Neen ", voegen Uw Ed. Mog. 'er by, ,, het moet aen ,, de wettige Overigheid staen; en altoos zal het ,, met onzen Burgerstaet wel gaen verblyven, ,, zonder het geven van eenige Redenen, te mogen afkeuren, die genen, die zy, naer hun wys ,, oordeel en wettig gezag, ondienstig voor de ,, gesteldheid van hunne Stad achten, al hadden ,, die alle noodige bekwaemheden ".

Dat dit onder anderen de eigen woorden en krachtige redenen van eene rechtvaerdige Hooge Decisie over het Recht van Ap- en Improbatie zyn, die Uw Ed. Mog. *in contradictorio*, met ingenomen Advies van twee ervaren Rechtsgepromoveerden, D. Dren. *A. Bester* en *S. Æ. ten Brink*, op den Landdag, in 't jaer 1748 hebben uitgesproken en, zoo doende tot een zekere Wet en Richtsnoer hebben gemaekt, om zich daer naer omtrent alle andere Beroepingen te moeten reguleren; gelyk alle zulke hooge Arresten, naer bekenden rechte, als zoo vele Wetten en Resolutien van den Souverein, in alle dergelyke gevallen, moeten worden aengezien en applicatief gemaekt.

Dat hy Landdrost heeft goedgedacht, om dat Vonnis, by dezen, aen Uw Ed. Mog., *per Copiam* hier bygaende *sub* E (*), geheellyk over te geven, met relatie tot het Origineel, zoo als het zelve zekerlyk ter Griffie berust, en met verzoek, dat Uw Ed. Mog., uit aenmerking van des zaeks gewigtigheid daer aen eene attente Lecture believen te verleenen, en zich daer benevens te binnen te brengen, dat, gelyk het zelfde Advies, by eenparige Staetsche Resolutie, tot een Pro-

(*) Dit Stuk is in zyn geheel te vinden in ons IV. Deel [1750], bladz. 1204—1234, en de woorden, hier met ,, geteekend, staen aldaer bepaeldelyk, bladz. 1221, 1222.

Provintiale Wet en hoog Arrest is gemaekt, dus ook daer omtrent, volgens de allereerste Grond-beginzelen van eene raisonnable Staetkunde, geene de minste verandering, dan met gelyke eenparigheid, ooit toegebragt mag worden; waer van het onwedersprekelyk gevolg is, dat, dewyl daer by de Overigheid, die buiten eenige tegensprake door de Officieren in hunne respective Amten, by wege van gedemandeerde Jurisdictie, in 't Kerkelyke en Wereldlyke gerepresenteerd word, het Recht van Approbatie en Improbatie, zonder daer van eenige Redenen te geven, uitdrukkelyk toegestaen word; derhalven, aen den eenen kant, deze Luiden van Nieuwleuzen verpligt zyn, om by de Improbatie te moeten berusten, terwyl hy Landdrost, in name van Uw Ed. Mog. die zelve Improbatie gedaen hebbende, aen de andere zyde, allenthalve zy onverpligt de goede Redenen, die hem daer toe hebben bewegen moeten, eenigzins te openbaren; hoewel hy die Redenen ten expressen verzoeke van Uw Ed. Mog. thans heeft opgegeven. En hier mede dan eens vooral verhoopt te mogen vertrouwen, dat Uw Ed. Mog. thans, by evidentie van zaken en door klaerblykelyke bewysdommen, met dezen allen zullen wezen gepersuadeerd, dat hy Landdrost geene Improbatien, specialyk de subjecte van Nieuwleuzen, niet zonder daer toe te hebben goede en bundige Redenen, gedaen heeft; en aldus, ten besluite van dezen allen, ten eenemael zullen wezen onbezwaerd, om hun eigen Arresten, samt het Amt van hem Landdrost, met de Rechten, aen het zelve verknocht, te maintineren;

NIEUWLEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Palthe.

Tot dat einde, met rejectie van het Nieuwleuzer Verzoek, zyne gedane Improbatie van dit zoo onwettige, geprotesteerde en niet min violente als ongeregelde Beroep, „ uitgebragt op den Pro-„ ponent Palthe, dien men, in zyne Waerde en „ Persoon onverkortet, daer laet, niet alleen rati-

ti-

NIEUW- LEUZEN.

Omstandig Bericht wegens de Improbatie van Dnus Palthe.

„ tificerende, maer ook teffens die voorzieninge
„ doende, dat het Landdrostelyke Caracter, om
„ der gevolgen wille, door zulke en alle derge-
„ lyke ongegronde Addressen hem verder niet
„ worden gemoeid; maer in deszelfs volle Waer-
„ digheid geconserveerd, als van ouds; waer van
„ Uw Ed. Mog. weten, hoe zeer de publieke
„ Rust, den Staet van Politie en mede den Na-
„ komeling gelegen ligt".

Alleszins met Verzoek, dat deze in de Notulen moge worden geinsereerd.

(was geteekend)

A. J. B. v. HUFFEL.

Dit Bericht werd in de Vergadering der Staten gelezen; doch hunne Ed. Mog. oordeelden best te zyn dat geene verandering in de Vaststelling hunner Ed. Mog., van den 12 der voorzeide Lentemaend, om het Beroep op Dnus Palthe te approberen, gemaekt wierde, gelyk uit de volgende Resolutie blykt:

Kampen den 14 *Maert* 1754.

De Staten persisteren by hunne Resolutie.

DE Heer Drost van Zalland ter Vergadering hebbende ingezonden eenige Nadere Redenen, (welken, in gevolge van de Resolutie van den 24 November 1753, hadde moeten voordragen of inzenden op den 12 dezer) waer door bewogen is geworden tot de Improbatie van de Beroepinge, uitgebragt op den Proponent *Jan Arent Palthe*, tot Predikant van Nieuwleuzen, met eenige Documenten, daer by geappliceerd: En dezelve Redenen en Stukken ter Vergadering zynde gelezen, is goedgevonden en verstaen te persisteren by de Resolutie, op voorsz. subject genomen, op den 12 dezer. Enz.

De

De Landdrost eenige dagen naderhand eenigszins hersteld zynde, begaf zich in persoon naer Kampen en poogde aldaer de Staten door een Redevoering, met betoog van de omstandigheden, tot Resumtie van Zaken te overreden; doch vruchteloos, zoo dat de Approbatie bleef zoo als zy besloten was. Dnus *Jan Arent Palthe* is derhalven hier, op den 5 der Hooimaend, 's Morgens, bevestigd en deed, des Namiddags, zyne Intrede, en werd dus Predikant van Nieuwleuzen, op een vast Traktement van Tweehonderd Guldens 's jaers, zoo lang de Emeritus Predikant, Dnus Bernardus de Vries, nog in leven is. NIEUW-LEUZEN.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

SEderd den 1. der laetste Oegstmaend, heeft den Magistraet dezer Stad Drie Publicatien laten doen; welker *Eerste*, op gemelden dag uitgegeven, behelst een Verbod tegen het Uittrekken van Straetsteenen, door de Jongens, met zoogenaemde Trekkers, op een pœne van Drie Guldens; en waer by tevens den Schoemakers en Zadelmakers verboden word Leder, tot het gebruik dier Trekkeren, te verkoopen. GRO-NINGEN.

De *Tweede*, van den 15 der zelfde Oegstmaend, verbied het Afsteken van Zwermers, Stinkpotten en dergelyke Vuurwerken, dat alleen word toegestaen op den

GRO-NINGEN. Avond van den 28 der Oegstmaend, den gewonen Dankdag over het Opbreken der Belegeringe van deze Stad, in den jare 1672.

De *Derde* is van den 7 der jongste Herfstmaend, volgens welke niemand eenige Honden mag laten los loopen, op een Boete van Zes Guldens; zullende alle de Honden, die op Straet worden gevonden, moeten doodgeslagen worden; naerdien gezegd word dat 'er Dolle Honden zouden geweest zyn of nog zyn.

De Jongeling, die, tot bevrydinge der Kwaele van de Vallende Ziekte, ondernomen had een gedeelte van het laeuw Bloed van een Onthalsden op te drinken, gelyk wy te voren gemeld hebben (*), heeft, volgens verscheiden Berichten, de gewenschte baet, door dit voorgewende Hulpmiddel, niet genooten.

(*) Zie hier voren bladz. 604.

VER-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

NYMEGEN. In de plaetse van wylen den Heere Martinus Albertus Dutry van Haeften is, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, de Heer Mr. *Christiaen Verzyl* aengesteld tot Ontvanger der Gemeene Middelen van het Kwartier van Nymegen, over het Distrikt van het Bommelsche Comtoir. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DORDRECHT. Uit eene overgeleverde Nominatie ter Veranderinge van de Heeren Schepenen, die hier geschied op Sint Michiel of den 29 der Herfstmaend, heeft hare Koninklyke Hoogheid gekoren uit den Oud Raed de Ed. Achtb. Heeren *Mattheus Rees Mattheusz.* en Mr. *Johan van Neurenberg*, en uit de Gemeente de Ed. Achtb. Heeren *Mattheus Rees Gillisz.* en Mr. *Adriaen Bout*, Vryheere van Lieshout en Heere van Krimpen.

HAERLEM. Door de Vroedschap dezer Stad is de Wel Ed. Gestrenge Heer Mr. *Pieter van den Broek*, Raed en Oud-Burgemeester alhier, mitsgaders Hoogheemraed van Rhynland, den 28 der laetste Herfstmaend, voor nog drie jaren wegens deze Stad gecontinueerd tot Gecommitteerden Raed ter Admiraliteit in het Collegie te Amsteldam.

's GRAVENHAGE. Volgens de tydingen uit Parys is aldaer, den 29 der laetste Herfstmaend, overleden de Heer *van Deurse*, Sekretaris van de Staten Generael tot het reguleren der Commercie-zaken aen het Fransche Hof.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Den 13 dezer Wynmaend overleed hier, in den ouderdom van 75 jaren, de Heer *Hulft*, Resident van den Bisschop en Prins van Luik, die vele jaren dit Amt by dezen Staet bekleed heeft.

AMSTELDAM. Den 12 dezer Wynmaend hebben de Ed. Heeren Bewindhebbers der Oost Indische Compagnie, ter Kamer van Zeventienen in deze Stad vergaderd, gedisponeerd over eenige Amten in Nederlands Indiën, en tot *Ordinaris Raed* op Batavia aengesteld den Wel Ed. Heer *Jan Gideon Looten*, tot *Ordinaris Raed en President van den Raed van Justitie* den Wel Ed. Heer *Librecht Hooreman*, mitsgaders tot *Reden Extraordinair* de Wel Ed. Heeren *Reinier de Clercq*, *Jan Schreuder* en *Joannes Pecok*; tot *Raed van Justitie* den Wel Ed. Heer *Jan Gotfried Beuch* van hier, en tot *Water-Fiskael* den Wel Ed. Achtb. Heer Mr. *Pieter Cornelis Hasselaer*, Heer van beide de Emenessen, Oud-Schepen en Raed dezer Stad enz., in de plaets van den Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Willem Dekker*, die, zoo als men van Batavia verneemt, tot Gouverneur en Directeur van Malakka is aengesteld; en eindelyk den Wel Ed. Heer *Adriaen Bisdom*, tot Direkteur van *Bengale*. Ook is door de gemelde Heeren Bewindhebberen de Wel Ed. Heer *Ryk Tulbach*, Gouverneur aen de Kaep de Goede Hoop, tot Extraordinaris Raed van Indië, titulair, aengesteld.

ROTTERDAM. Wegens de Provintie Gelderland is tot Gecommitteerden Raed ter Admiraliteit in het Collegie alhier residerende, aengesteld de Hoog Ed. Heer *S. Baron van Deelen*, Heer van *Druten*, uit de Ridderschap des Kwartiers van Nymegen.

BRIELE. Op den 1 dezer Wynmaend, gewonen dag tot de Bestellinge van de Regeringe dezer Stad, zyn, uit eene overgeleverde Nominatie

tie, door hare Koninklyke Hoogheid tot Schepenen dezer Stad verkoren, de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Cornelis Henrik van Leeuwen*, *Nicolaes de la Bassecour*, *Jacob Roest*; Dr. *Jan Blankert*, *Pieter de Graef*, *Henrik van der Zalm* en Mr. *Dominicus van Hoogwerf*; welke zeven Heeren uit de Schepenen, die in het afgelopen jaer geregeert hebben, tot Oud-Schepenen hebben verkoren de Ed. Achtb. Heeren *Joannes van Dam* en *Pieter Poorterman*; en dezen gezamentlyk tot Burgemeesteren, de Ed. Gr. Achtb. Heeren Dr. JAN BLANKERT, als President, en Mr. MAXIMILIAEN VAN BERCHEM, als tweeden Burgemeester; gelyk mede tot Raden, die hier van de Vroedschappen moeten onderscheiden worden en zoo veel zyn als elders Opper-Fabryken of Threforiers, behalven dat zy mede Zitting hebben in de Wet, de Wel Ed. Achtb. Heeren *Fredrik de Graef* en Mr. *Cornelis Hoyer*. Voorts hebben de Burgemeesters en Vroedschappen dezer Stad, in de Hollandsche Rekenkamer, tegens Bloeimaend des jaers 1755, gecommitteert den Heere Oud-Burgemeester *Jan Arnoud Gallas*, die in het verolopen jaer als President in Regeringe geweest is. Tot Schepenen-Commissarissen zyn aengesteld de Heeren *de la Bassecour*, *Blankert* en *de Graef*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HOORN. Den 4 der laetste Herfstmaend overleed hier zeer schielyk de Heer *Jan Hellingwerf*, Solliciteur Militair van de Troepen, staende ten laste van Westvriesland en het Noorder Kwartier. Op aenbevelinge van Mevrouwe de Gouvernante, is door de Heeren Gecommitteerde Raden van het gemelde Kwartier, den 11 dezer Wynmaend, deszelfs Weduwe aengesteld tot Sollicitrice over twee Compagnien, ter repartitie van dit Kwartier staende; en de Heer Mr. *Sybrand Scoagen*, Oud-Schepen dezer Stad, tot Solliciteur over de Ordinaris Cavallerie en Infanterie.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Ook overleed hier, den 1. dezer Wynmaend, Mr *Joan Bernard Commelin*, Commies Fiskael van de Gemeene Lands Middelen in Westvriesland en het Noorder-Kwartier (*).

MIDDELBURG. De Ed. Achtb. Heer Mr. *Willem Veth*, sederd den jare 1730 Raed in de Vroedschap dezer Stad, is, den 4 dezer Wynmaend, alhier begraven. Hy werd in het begin dezes jaers met eene Geraektheid bezocht; doch herstelde daer van zoo verre dat hy in staet was, in den voorleden Zomer, een reize naer Spa te doen, om aldaer de Wateren te gebruiken, 't welk van zoo goed gevolg was dat hy in redelyke gezondheid Spa verliet. In zyne t'huis reize nam hy den weg over Antwerpen, daer hy zich met wandelen verlustigde. Maer hier overviel hem het zelfde ongemak op nieuws, onder het baerdscheeren, en zoo hevig, dat hy in die Stad het sterflyke heeft afgelegt. In deszelfs plaetse is, door den Wel Ed. Magistraet dezer Stad, tot Raed in de Vroedschap verkoren de Heer Mr. *Jacob Hendrik van Hemert*, die in den jare 1752 tot Kiezer verkoren was.

UTRECHT. In de plaetse van wylen den Heere Oud-Burgemeester dezer Stad, Mr. Jan Jacob van Mansveld, is door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, tot Raed in de Vroedschap alhier benoemd de Heer *Jacob van Dam*.

Ook is hier, den 12 dezer Wynmaend, de Regeering op de volgende wyze veranderd. Tot Hoofd-Officier is gecontinueerd Jonkheer *Diderik van Lokhorst*, Heer van Ter Meer; tot Burgemeesteren zyn aengesteld de Wel Ed. Groot Achtb. Heeren Mr. HENDRIK VAN ASCH VAN WYK en Mr. EVERARD VAN HARSKAMP; tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Izaak Ver-*

(*) Zie ons III. Deel [1749], bladz. 478.

Verborcht, Mr. *François van Veldhuizen*, Mr. *Jacob Karel Martens*, Mr. *Cypriaen Berger*, Mr. *Meinard van Buuren*, Mr. *Jan André van Westrenen*, Mr. *Kornelis Jan van Royen*, Mr. *Aernoud Looten*, Dr. *François Lens*, Mr. *Pieter Paulus van den Boogaerd*, Mr. *Gerard Blydenberg* en *Jacob de Jonkheere*. Tot Gedeputeerden ter Vergadering van de Staten Generael is gecontinueerd de Heer Mr. *Dirk Woertman*. In de verdere Commissien van deze Provintie en deze Stad zyn aengesteld, tot Gecommitteerden ter Finantie van de Heeren Staten dezer Provintie, de Heer Mr. *Jan Jacob Ram*; tot Gecommitteerden ter Wees- of Momberkamer, de Heeren Mr. *Jan Pieter van Meusveld*, Mr. *Jan Hendrik Strik van Linschoten*, Heer van Polanen, Mr. *Bartholomeus de Gruiter*, Heer van Groenewoude, en Mr. *Jozef Elias van der Muelen*, Heer van Maerssenbroek; tot Gecommitteerden ter directie van de Stads Finantie, de Heeren Mr. *Pieter Ægidius Gerbrand Daunis*, Mr. *Hercules van Hoornbeek*, Heer van Werkhoven, Mr. *Abraham Jacob van der Dussen* en Mr. *Cornelis Anthoni Vos*; tot Thesaurier, de Heer Mr. *Aernoud Anthoni van Zurk*; tot Kameraer is gecontinueerd de Heer *Jan Fredrik van Beek*; tot Gecommitteerden ter Directie van de Posteryen zyn benoemd, de Heeren Mr. *Martinus van Voorst* en *Jacob van Beek*; tot Drossaerd van de hooge Heerlykheid Vreeswyk, gezegd de Vaert, de Heer *Jan Leonard Wintges*; tot Commissarissen ter Ontfangst van den Impost op de Wynen, het Geslagt enz., de Heeren Mr. *Cornelis van Hengst* en Mr. *Everard van Wachendorf*, en tot Commissarissen ter Ontvangst van den Impost op de Bieren en het Gemael, de Heeren *Maximiliaen Yvoy* en *Jacob van Dam*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

WYK BY DUURSTEDE. Hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, heeft, den 28 dezer Wynmaend, uit een overgeleverde Nomi-

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

minatie tot Burgemeesteren dezer Stad aengesteld, de Ed. Achtb. Heeren DIRK BRUIN GEORGESZ. en JAN VAN WIERINGHEN; tot Schepenen, de Ed. Achtb. Heeren *Anthony Mom*, *Maximiliaen van Leeuwen*, Mr. *François Ewoud van der Dussen*, *Willem Verbek*, *Theodorus Jan Casper Plukker*, *Matthys Alexander van Lobbrecht* en Mr. *Johan Teschemaker*; tot Raden, de Heeren *Gerard Pauw* en *Joannes van Elst*; tot Kameraer, den Heer *Anthony Mom*; tot Kerk- en Potmeester, den Heer *Maximiliaen van Leeuwen*; tot Rentmeester van de gebeneficeerde Goederen, den Heer *Joannes van Elst*; tot Heemraed binnen, den Heer *Matthys Alexander van Lobbrecht*; tot Heemraed buiten *Huig Volkertsz van der Leemkolk*, en tot Molenmeester, *Jan van Achthoven*.

KAMPEN. Wegens de Provintie Overyssel is als Raed in het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam gecommitteerd, de Ed. Groot Achtb. Heer *Reinder Willem van Hemert*, Burgemeester dezer Stad.

GRONINGEN. Op den laetsten Landdag, of liever in de Vergadering der Ommelanden, is, onlangs, in de plaetse van wylen den Heere Jan Piccard, Heere van Slochteren, de Heer *Jochem Canter* aengesteld tot Gecommitteerden Raed ter Admiraliteit in het Collegie te Harlingen.

Ook is tot Gecommitteerden Raed der Ommelanden tusschen de Eems en Lauwers benoemd de Heer *Barthold Geertsema*, Heer van Engelenburg, in de plaetse van wylen Cornelis Thomasz. van Visvliet; van wiens Aenstellinge de Aprobatie van hare Koninklyke Hoogheid, den 14 dezer Wynmaend, is ingekomen.

BREDA. Hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, heeft volgens jaerlyksche gewoonte, in deze Wynmaend, de Regeering de-

zer

zer Stad op de volgende wyze veranderd, en aengesteld tot Binnen-Burgemeester, den Heer Mr. ANDREAS DE BONS, tot Buiten-Burgemeester, den Heer Mr. SAMUEL VAN HULS; tot Thesaurier, den gemelden Heer Mr. *Samuel van Huls*, en tot Schepenen, de Heeren Mr. *Bernard de Bringues*, *Thomas Ernst van Goor*, *Andries David Knollaert*, Mr. *Willem Hendrik Verbrugge*, Dr. *Pieter Snellen*, *Willem Pieter van Persyn*, *Simon Anthoni de Vries* en *Mattheus Cornelis Versluis*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

's HERTOGENBOSCH. Door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, is hier op den achtsten der Feestdagen van St. Bavo, dat is den 8 dezer Wynmaend, de gewoone jaerlyksche Verandering in het Collegie der Heeren Schepenen geschied, wanneer aengesteld zyn de Ed. Achtb. Heeren Mr. *Jeremias Storm van 's Gravezande* tot President, Mr. *Willem van der Does*, Mr. *Daniel de Lobell*, *Gerard Piper*, Mr. *Henrik Jan van Breugel*, Mr. *François Christiaen Chombach*, Mr. *Diedrik Gregorius van Teilingen*, *Nicolaes Jeremias Storm van 's Gravezande* en den Professor *Johan Bon*.

GRAVE. Door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, is Jonkheer *Sigismund Roeleman*, Graef van Byland, beschreven in de Ridderschap des Kwartiers van Nymegen, aengesteld tot Amtman en Stadhouder van de Leenen over deze Stad en den Lande van Kuik, mitsgaders tot Postmeester over de gemelde Stad.

MAESTRICHT. De Heeren Commissarissen Decisseurs, zoo van den Heere Bisschop en Prinse van Luik, als van hunne Hoog Mog., welken wederzyds, om de twee jaren, ter bestellinge van den Magistraet en afdoeninge van andere zaken, herwaert gezonden worden, hebben, op

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS ENZ.

den 22 dezer Wynmaend, tot Burgemeesteren dezer Stad aengestelt, de Heeren Lic. B. JOPPEN van de Luiksche, en Mr. R. W. D. PILLERA van de Brabantsche Zyde; tot Schepenen, de Heeren Licentiaten *H. J. van der Maesen*, President, *J. F. Graven*, *T. H. Booten*, *S. W. C. van Aken*, *H. Wilkin*, *W. Deffrene* en *P. Kerens*, van de Luiksche Zyde; Mr. *J. H. Reinick*, President, Mr. *L. Ghysen*, *W. H. Poppelman*, Mr. *W. Brull*, Mr. *A. H. P. van Slype*, Mr. *L. W. van den Heuvel*, Mr. *van Panhuis* Junior, van de Brabantsche Zyde; tot Gezworen Raden, de Heeren Licentiaten *A. G. de Collette*, Ridder des H. Ryks, Heer van Harf Rindelborn, *G. J. Lenaerts Olislager* junior, *G. S. van Aken*, van de Luiksche Zyde; de Heeren Mr. *C. Rosa van der Haer*, Mr. *J. W. Heldevier*, *A. Pellerin*, Professor en Med. Doct., Mr. *A. J. J. Vignon*, van de Brabantsche Zyde; en tot Paeimeesters, den Heere Licentiaet *P. A. de Limbourg*, van de Luiksche Zyde, en den Heere Mr. *Quiryn Reinick*, van de Brabantsche Zyde.

BE-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

DEze Landplage, hoewel zy uit ons Vaderland, sederd haren Aenvang, nooit geheel is weggeweken, hebben wy gezien, dat op vele Plaetsen, in 't begin dezes jaers, draeglyk is geweest; waer uit de bedrukte Landman nu en dan hoop schepte dat de genadige Hemel hem eindelyk van deze smertende Kwelling geheel zoude ontheffen. Maer, gelyk wy sederd eenige Maenden bericht hebben, zy openbaert zich wederom als aen alle kanten, en doet hare woede, daer zy treft, met alle hevigheid gevoelen. Thans meld men ons uit GELDERLAND, dat, te *Beest*, een Dorp in 't Kwartier van Nymegen, in de laetste Herfstmaend, vele Weiden ontstoken waren; dat men in het Graefschap *Buuren*, alwaer in de drie laetste jaren geen Sterfte onder het Rundvee geweest is, in deze Wynmaend, kwade Geruchten begon te hooren. Uit HOLLAND, dat de Ziekte overal by aenhouding blyft continueren, gelyk inzonderheid in DELFLAND, de Landen van VOORN en PUTTEN, en op het Eiland ROOZENBURG, daer veel Vee, door de Plage, weggerukt word. Ook zou zy zich in het Eiland van FLAKKEE geopenbaert hebben. In geheel SCHIELAND heeft zy, sederd eenigen tyd droe-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

droevig gewoed en houd nog niet geheel op; gelyk ook op verscheide Plaetsen in NOORD-HOLLAND. In de Provintie UTRECHT is de Besmetting ook weder in verscheide Distrikten ontstoken; echter hebben de Gedeputeerde Staten van die Provintie den Aenvoer van Vet Vee op de Jaermarkten, tegen den Slagttyd, niet willen stremmen; doch tevens noodig geacht, door behoorlyke voorzorgen, tegen het verspreiden der Besmettinge te voorzien, door een Publicatie, die den 15 dezer Wynmaend gearresteerd is en aldus luid:

Voorzorgen in Utrecht nopens den Invoer van Vet Vee tegen den Slachttyd.

DE Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, doen te weten: Alzoo, in verscheide de Distrikten dezer Provintie, de Besmetting onder het Rundvee weder ontstoken is, en daerom de Communicatie van zulke Distrikten met anderen, die tot hier toe van de Besmettinge zyn vry gebleven, zorgelyk zynde, de Ordres omtrent het verbrengen van Beesten uit het eene Distrikt in het andere, op Certificatien, als Artikel I en XIII. van de Publicatie, in dato den 5 April dezes jaers uitgedrukt zyn (*), by continuatie moeten worden nagekomen; nogtans om tegen den aenstaenden Slachttyd de Markten niet te stremmen, en het Verkoopen van Vette Beesten, die ondersteld worden voort na den Koop te zullen worden geslacht, niet te belemmeren, hun Ed. Mog. eenige faciliteit omtrent den Aenvoer van Vet Vee, alhier in de Provintie aengekweekt, wel hebben willen toebrengen: ZOO IS 'T, dat Wy, ingevolge de Authorisatie, den 2 dezer Maend, ter Beschryvinge verleend, goedgevonden hebben te statueren, zoo als Wy statueren mits deze:

Dat alle Vette Beesten, die in de Stad en Steden ter Markte zullen worden gebragt, zullen moeten wezen voorzien met Certificatien, houdende,

„ dat

(*) Zie hier voren, bladz. 340 en 343.

„ dat zodanige Beesten zyn gezond; als zynde „ by den Schout of Sekretaris, met twee van den „ Gerechte, of by absentie van Schout en Sekre„ taris, by twee van den Gerechte met den Bo„ de, naeuwkeurig, en zonder gunst of ongunst „ geëxamineerd en gezond bevonden, met designa„ tie van het Getal, het Hair en de Jaren van die „ Beesten ".

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

Dat zoodanige Certificatien by het inkomen van de Poorten zullen moeten worden vertoond aen Personen, die by den Magistraet van Stad en Steden zullen worden aengesteld, om niet alleen die Certificatien tegen het aengebragte Vee na te zien, of alles met de designatie daer van overeenkomt, en als dan dezelven te teekenen, met den Dag, waer op die vertoond zyn; maer ook om ieder Beest naeuwkeurig te examineren, of daer aen eenige Ziekte bespeurd word, 't welk in dien gevalle buiten de Poort ter zyde afgeleid en zonder uitstel doodgeslagen zal worden.

Voorzorgen in Utrecht nopens den Invoer van Vet Vee tegen den Slachttyd.

Dat voor het nazien van de Certificatien, die te teekenen en de Beesten te examineren, aen zulke Personen zal worden betaeld een Stuiver voor ieder Beest.

Dat, boven de gemelde Personen, by den Magistraet van Stad en Steden, zal worden aengesteld een Persoon, die op de Markt alle de Beesten, een voor een, zal nagaen en naeuwkeurig examineren, om de genen, waer aen eenige Ziekte bespeurd word, van andere Beesten te separeren en op een afgelege plaetse, zonder uitstel, dood te slaen.

Dat al wie een Ziek Beest of Beesten zal hebben aengebragt, zal incurreren een Boete van Honderd Guldens, boven verbeurte van het aengebragte Vee, waer onder een Ziek Beest bevonden is, ten behoeve van den geen, die de Aenhaling, het zy aen de Poorten of op den Markte, zal hebben gedaen.

Dat, ingevallé het aengebragte Vee niet mogte wor-

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

worden verkogt, en in een naby de Stad gelegen of ander Gerecht gebragt, als dan van zoo een Gerecht gelyke Certificatie als boven zal moeten worden verkregen en aen de Poorten vertoond, alvorens wederom te worden geadmitteerd.

Dat al het gestatueerde alleen plaets heeft omtrent Vet Vee, binnen de Provintie aengekweekt, blyvende het Verbod van den In en Uitvoer, en al het geen verder by de Publicatie van den 8 Augustus 1753 gestatueerd en waer aen alhier niet, gedurende den Slachttyd, gederogeerd is, in zyn volle vigeur. Enz.

In OVERYSSEL heeft de Magistraet der Stad *Deventer*, op dat de Veepest zich in die Stad ook niet weder aensteke den 10 der Wynmaend, by Publicatie, geordonneert dat de Vette Beestenmarkt aldaer, gelyk in den voorleden jare ook geschied is, buiten de Brinkpoort en niet binnen de Stad, zal gehouden worden, en dat allen, die Beesten op de Markt koopen en in de Stad brengen, verpligt zullen zyn dezelven dien eigen dag te doen slagten. In de Provintie van STAD EN LANDE heeft de bekommering, dat de Invoer van vreemd Vee de Besmetting aldaer sterker mogt doen woeden, te weeg gebragt dat, by eene Publicatie van den 20 der laetste Herfstmaend, op naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Gedeputeerde Staten, de Invoer weder op nieuw verbooden is; in deze Publicatie zeggen hunne Ed. Mog.;

HOe de Heeren Staten dezer Provintie op hunne Ed. Mog. Vergadering van heden, onder anderen, in consideratie genomen dat als nog, in nabuurige Provintien en Landen, de droevige Plaeg van de Besmettelyke Ziekte en Sterfte onder het Rundvee blyft aenhouden, en het derhalven te duch-

duchten zou zyn, dat zulks het Invoeren van buitenlandsch Rundvee, in deze Provintie verder de overhand konde nemen en sterker grasseren, tot onnoemelyke schade van den Lande en diens goede Ingezetenen; om welke redenen hun Ed. Mog. hebben goedgevonden en verstaen, dat verders, en by continuatie de Invoer van Hoornde Beesten en Kalveren, in deze Provintie, indistincte van waer dezelven ook mogen komen, zal blyven verboden, gelyk het zelve by Renovatie van Ons vorig Plakaet, in dato den 3 Juny 1754 (*), verboden blyft, by provisie tot den eersten April 1755; alles by poene, in vorige Plakaten daer omtrent gestatueerd.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

De Gedeputeerde Staten van Stad en Lande continueren het Verbod van den Invoer van Vee.

Zoo is het, dat Wy hebben goedgevonden, daer van alomme Publicatie te doen, met last en ordre aen alle hooge en lage Gerichten en Gerichtsbedienden, voornamelyk op de Confinien dezer Provintie, hier op naeuwkeurig acht te geven en de Contraventeurs zonder eenige connivéntie of dissimulatie aen te houden, te calangeren en te straffen.

Op dat niemand hier van eenige onwetenheid moge voorwenden, zal deze van de Predikstoelen worden gekondigd, en voorts ten spoedigsten op de gewone Plaetsen van Affixie worden gepubliceerd en aengeslagen.

De Berichten uit het Landschap DRENTHE melden dat de Plage aldaer op eenige weinige Dorpen ook nog bespeurd werd.

(*) Zie hier vóren bladz. 598.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 21 October.

	by de Z. Zak.	
Tarw. Oude witte Z.	11½ a 15	ß
—— Nieuwe dito	11 a 14	ß
—— Blaeuwe dito	10 a 12½	ß
Rogge Zeeuwsche	7 a 9	ß
Erten Graeuwe.	6½ a 10	ß
—— Blaeuwe	10 a 15	ß
—— Witte.	7½ a 9	ß
Witteboon. Schous.	14 a 17	ß
—— Walchersche	18 a 20	ß
	by 't Last.	
Boekweit Vl. op 154 ℔	11½	£
Garst Zeeuw. Wint.	12¼ a 14½	£
—— Zomer	11 a 12¼	£
Haver Vriesf. Brouw.	11 a 12	£
—— Voer	8 a 9½	£
—— Zeeuwsche	7½ a 9¼	£
—— Spelt	8¾ a 19¼	£
Koolzaed Zeeu. enz.	31 a 34	£
Paerdeboonen.	12 a 13½	£
Hennipzaed Vl.	14 a 16	£

Rotterdam, den 21 October.

	by de Steen.
Vlas. Allerbest.	32 a 31 st.
—— Best.	31 a 30 st.
—— Middelsoort	29 a 28 st.
—— Gemeen	27 a 25 st.
—— Slecht	24 a 23 st.

Leiden, den 19 October.

	by 't Vierend.
Boter.	f 28, 29 a 30:-

Hoorn, den October.

	by de 100 ℔
Kaes, Groote a 20 ℔	f 11¾:-:-
—— Mid. 10 ℔	10½ a 10¾:-
—— Kleene	11:- a 11¼:-

Water-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend SEPTEMBER, 1754.

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren
	30. 1	57	WNW 4	Regen				
1	- 1½	61	——— 8	Zeer betrok.		6 ♓	☍☉ 6	
	- 1½	56	NW 4	Betrokken	¾ L.			
	- 1½	58	——— 4	Zeer betrok.				
2	- 1½	63	NNO 3	———		18	☍♂ 21	
	- 2½	57	NNW 3	Geheel betr.				
	- 2¾	56	N 2	Helder				
3	- 3	63	NNO 4	Betrokken		0 ♈		☿ Dir.
	- 3	57	NW 4	———				
	- 1¾	58	NNW 3	Zeer betrok.				
4	- 1½	64	NW 5	Betrokken		12	☍♀ 21	☊ 21
	- ¾	59	——— 6	———				
	30.	60	WNW 4	Geheel betr.				
5	30.	61	NW 5	———		24		
	- 1	56	——— 2	Regen	¼ L.			
	- 2	56	WNW 2	Zeer betrok.				
6	- 2½	63	W 3	———		6 ♉		
	- 1½	59	——— 6	———				
	- ½	59	NNW 4	Geheel betr.				
7	- ¾	64	——— 7	———		18		
	29.11¾	60	W 4	Zeer bet. reg.				
	- 9½	62	——— 7	Geheel betr.	2 L.			
8	- 9	64	——— 9	———		30		
	- 10	57	NW 6	———				
	- 11½	55	WNW 3	Omtr. helder				
9	- 10	60	——— 3	Zeer betrok.		12 ♊	□ 9	
	- 11½	56	W 3	Helder				
	- 11	57	ZW 3	———				
10	- 11½	61	W 6	Geheel betr.		25		
	- 11	59	——— 3	Helder				
	- 10½	56	Z 2	———				
11	- 11	67	——— 2	———		8 ♋	☍♄ 5	♄ Dir.
	- 9¾	64	ZW 2	Betrok. reg.				
	30.	57	N 2	Geheel betr.	½ L.			
12	- ½	56	——— 3	——— Regen		22		☌♃☿ 20
	- 2½	54	NW 2	Helder	1 L.			
	- 3½	52	NO 1	Zeer betrok.				
13	- 4	60	NtW 2	Betrokken		6 ♌		
	- 5½	56	NW 1	Helder				
	- 5¾	57	ZW 3	Betrokken				
14	- 5¾	62	——— 3	———		21	☌♃ 23	
	- 5½	57	NW 1	Helder				
	- 5½	56	W 2	Geheel betr				
15	- 5½	64	——— 1	Zeer betrok.		6 ♍	☌☿ 3	
	- 5½	58	NW 2	Geheel betr.				
	- 6	58	NO 2	Zeer betrok.				
16	- 6½	65	——— 4	Omtr. helder		21	☌☉ 5	NP
	- 6	56	N 3	Helder				

Dag	Barometer	Thermom.	Kr. en St. der Wind		Luchtsgesteldheid	Reg. in L.	Aspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren.
	30. 6½	55	NNO	2	Geheel betr.				☊ 8
17	- 5½	63	N	3	Zeer bet. reg.		6 ♎	☌ ♂ 4	
	- 4¾	56	NW	3	Geh. betrok.	1 L.			
	- 4½	55	N	3	———				
18	- 4½	63	NO	3	———		21		
	- 5	56	———	3	Helder				
	- 5	52	ONO	2	———		6 ♏		
19	- 4¾	61	———	2	———			☌ ♀ 4	
	- 4	58	NO	2	Geh. betrok.				
	- 4¼	54	———	1	Zeer betrok.		29		
20	- 4½	60	———	2	Betrokken				
	- 4	56	———	2	Geh. betrok.				
	- 4	54	ONO	1	———		4 ♐		
21	- 3¾	57	———	1	———				
	- 3¾	55	———	1	Helder				
	- 3¾	55	O	2	Geheel betr.		18		
22	- 4	62	ONO	2	Zeer betrok.			□ 22	
	- 3¾	56	NO	3	Geheel betr.				
	- 3¾	49	ONO	1	Helder		1 ♑		
23	- 4	62	———	2	Omtr. helder				
	- 3½	56	———	2	Betr. helder			☌ ♄ 19	
	- 3	51	O t Z	2	Helder		14		
24	- 2½	65	———	2	———				
	- 2	60	OZO	1	———				
	- 1¾	54	O	3	———		27		
25	- 1¾	66	O t Z	2	———				
	- 1½	59	O	3	———				
	- 1	59	ZO	2	Stofregen		9 ♒		
26	- 1	69	———	2	Helder				
	- 1¼	62	———	1	———				
	29. 11½	58	Z t O	5	———		21		
27	- 11½	66	Z	2	Betrokken				
	30. ½	57	NO	1	Helder				
	- 1¾	55	NW	2	Zeer betrok.		3 ♓		
28	- 2¾	61	———	3	Betrokken			☍ ♃ 27	
	- 3¾	56	———	2	Helder				
	- 4	55	N	1	Geh. bet.		15		
29	- 4¾	60	W t N	2	———				
	- 4½	53	NW	1	———				
	- 3¾	55	W t Z	3	———		27		
30	- 3½	62	W t N	2	———			☍ ☿ 13	Ecl. VP
	- 2¾	58	W	1	———			☍ ☉ 23	

Gemiddelde { Barrometer 30 D. 2⅞ L.
Gemiddelde { Thermometer 58½ Gr.
't Gevallen Water 5½ Lyn.
't Uitgewaessemde 17½ Lyn.
Dagelyksche kracht der Wind 3

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

NOVEMBER. MDCCLIV.

GELDERLAND.

THIEL.

DOor hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Gouvernante, is, reeds op den 31 der Wintermaend des voorleden jaers 1753, een Reglement gearresteerd wegens den Omslag van het Middel, genaemd het *Klokkenslag*, in 't Amt van Neder-Betuwe; doch naerdien het zelve eerst onlangs door den Druk waereldkundig geworden is, hebben wy het niet eerder kunnen mededeelen. Het luid als volgt: THIEL.

HAre Koninklyke Hoogheid gezien en geëxamineert hebbende een Project Reglement, door Amtman en Ridderschap des Amts Neder-Betuwe, mitsgaders Gecommitteerden der Stad Thiel, de Amts Vergadering constituerende, na verhoor van de respective Schouten en Buurmeesteren, op den Omslag van 't Middel, genaemd 't *Klokkenslag* en de Invordering van dien, ingevolge en ter voldoening van 't Dispositief van hare Koninklyke Hoogheid van den 8 January 1752 (*), geformeerd en overgezonden by derzelver Missive van den 8 Augus- *Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.*

(*) Zie ons VI. Deel [1752], bladz. 342.

THIEL. gustus 1753, en gelet hebbende op de consideratien van voorschr. Amtsvergaderinge op dit subject, ten reguarde van ieder Artikel gemoveerd en opgegeven, heeft goedgevonden 't zelve Reglement en alle de Artikelen van dien, zoo en in dier voegen, als die hier na zyn volgende, te arresteren, met last en ordre aen alle die genen, welke zulks mogt aengaen, om het zelve Reglement, als een gevolg en een gedeelte van voorschr. Dispositief van den 8 January 1752, waer by dit point gereserveerd was, aen te merken en zich naer den inhoud van dien exactelyk te reguleren.

Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.

Art. I. Eerstelyk zal het middel van 't Klokkenslag door Amtman en Jonkeren des Amts Neder-Betuwe, mitsgaders Gecommitteerden der Stad Thiel, alle jaer worden uitgezet omtrent den zelfden tyd, als de uitzettinge der Amtslasten gedaen word, welke daer voor niet meerder zullen genieten, als een dag Vacatie.

II. Amtman, Jonkeren en Gecommitteerden der Stad Thiel voornoemd, zullen naeuwkeurig toezien, dat in den Klokkenslag geen andere Onkosten gebragt worden, als de ordinaire Tractementen en Vacatien, gelyk die by het Dispositief van hare Koninklyke Hoogheid, in dato den 8 January 1752, zyn vastgesteld, en dan nog ook de verpleging der Wachten, die by tyd van Watersnood of Yskaring tot bewaking der Dyken van ieder Dorp, in een zeker Huis naest den Dyk staende, gelegd worden.

III. Het eerste van voorschr. posten, te weten, de Tractementen en Vacatien, zullen, als alle jaer wederom komende, en geen andere veranderingen subject zynde, als de geringe, die door de admissie van meerdere Leden, of 't versterf van sommigen veroorzaekt worden, voortaen voor 't ordinaire in de Uitzettinge aengemerkt worden, en onderscheiden worden van de verpleging der Wachten, 't geen accidenteel is, en daerom onder de benaming van 't extraordinaire in de Uitzettinge zal worden uitgetrokken.

IV.

IV. Aengaende de verpleging der Wachten, zal door de Amtsvergaderinge naeuwkeurig worden acht gegeven, dat niet meer als Een Gulden Tien Stuivers, in de vierentwintig uuren, voor Huisvesting, Vuur en Licht, zal worden in rekening gebragt, en dat de Rekeningen geverifieerd zyn door de onderteekeninge van den Heemraed of dien genen, welke die post voor hem waerneemt, welke zal moeten verklaren dat hem wel bewust is, dat zoodanige Wachten op dien tyd daer geweest zyn, en anders zullen die in rekening niet worden gevalideerd. THIEL. *Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.*

De Dorpen, die in dit Middel in den Amte van *Neder-Botuwe* moeten contribueren, zyn die van *Ravenswaey*, *Ryswyk*, *Maurik*, *Eck*, *Ingen*, *Ommeren*, *Lynden* met de Buurschappen *Meerten* en *Aelst*, *Kesteren*, *Heusden*, *Hien* en *Dodeweert*, *Ochten* en *Echtelt*.

VI. Om de egaliteit in 't contribueren in dezen Last, zoo veel mogelyk, zoo tusschen de respective Dorpen, als in de Dorpen tusschen de Ingezetenen, in acht te nemen, een pertinente Lyste geformeerd zynde, hoe veel Huizen in ieder Dorp worden bevonden, met bepalinge van de qualiteit en het bestaen der Inwoneren, zal dezelve tot een grondslag van verdeelinge verstrekken, zoodanig dat, ten aenzien van de ordinaris Kosten, welke alle jaren gemeenlyk de zelfde zyn, immers niet veel verschillen,

In de eerste Classe, vervattende Boeren, die zes Paerden en daer boven houden, ieder zal betalen Drie Guldens Vyftien Stuivers.

In de tweede Classe van Boeren, die vier Paerden tot vyf incluis hebben, twee Guldens Tien Stuivers.

In de derde Classe van Boeren of Voerluiden, die twee Paerden tot drie incluis hebben, een Gulden Vyf Stuivers.

In de vierde Classe van Herbergiers en Winkeliers, zonder Paerden, Een Gulden.

In de vyfde Classe van Ambachtsluiden, en die

THIEL. van haer Goed leven, zonder Paerden, Vyftien Stuivers.

Regle-ment op den Om-slag en Invorde-ring van 't Klok-kenslag.

In de zesde Classe van Arbeiders, die Acht Gulden en daer boven in de Consumtie geven, Tien Stuivers.

In de zevende Classe van Arbeiders, die boven de Drie en onder de Acht Guldens in de Consumtie geven, Vyf Stuivers.

Zullende alle de genen, welke geen Drie Guldens in de Consumtie geven of van den Armen leven, in deze niet mede gerekend worden.

VII. De voorschreve Lysten opgenomen zynde, zoo word de Quota van ieder Dorp in 't ordinaire gefixeerd, als volgt:

Ravenswaey	f 36	0	0
Ryswyk	61	0	0
Maurik	133	15	0
Eck en *Wiel*	60	0	0
Ingen	92	5	0
Ommeren	30	0	0
Lynden	43	15	0
Meerten	39	10	0
Aelst	18	15	0
Kesteren	41	0	0
Heusden	105	0	0
Hien en *Doodeweert*	124	15	0
Ochten	70	10	0
Echtelt	96	10	0
	f 953	15	0

VIII. Deze Quota zal tusschen de respective Dorpen, by provisie in den Aenslag, door de Amtsvergadering te doen, wel worden gevolgd; doch echter met dien verstande, dat aen de eene zyde, wanneer een Dorp zoo zeer mogt zyn aengegroeid, dat een achtste part van deze quote of meer, mogt hebben aengewonnen, Schout en Buurmeesteren op hunnen Eed verpligt zullen zyn, om van zelfs, zonder eenige requisitie, daer van aen de Amtsvergaderinge ter goeder trouwe kennisse te geven, ten einde dezelve Amtsvergadering over de Verhoo-

hooginge der Quote en 't emploi van dien, 't zy tot Ontlasting van die Dorpen, welke als dan eenigzins bezwaerd mogten bevonden worden of anders zoodanig gedisponeerd te worden, als zal worden bevonden te behooren.

THIEL. Reglement op den Omslag en Inverdering van 't Klokkenslag.

En aen den anderen kant, het Dorp, 't welk een achtste part van deze Quote of meerder mogt hebben verloren, als dan en niet eerder van de Amtsvergadering, vermindering van die Quota zal mogen verzoeken, ten einde die daer op mede, 't zy door Verhooginge van 't een of 't ander Dorp, wel zulks kan lyden, of anders zoodanige Resolutie zal kunnen nemen, als met de redelykheid zal bevinden overeen te komen.

IX. Indien 't mogte gebeuren, dat de hier voren gestelde Quotes voor ieder, te samen byeen gevoegd zynde, 't montant van de ordinaire Kosten mogt excederen, zal de Amtsvergadering, by de Uitzettinge, dit surplus eerst aftrekken van 't extraordinaire, om 't zelve daer door te verminderen, en zoo 'er dat jaer geen extraordinair mogt zyn voorgevallen, tot de eerste gelegenheid van dien, ten zelfden einde bewaren; zullende de Amts Ontvanger verpligt zyn, alle jaren, by het doen dezer zettinge, by een memorie te erinneren of en welk Overschot van 't ordinaire 'er gevonden mogt worden.

En zoo wanneer by tyd en wylen mogt worden bevonden, dat volgens deze gefixeerde Quotes 'er aen 't ordinaire mogte te kort komen, zal in de zettinge dit kort by 't extraordinaire worden gevoegd, en als zoodanig worden uitgezet.

X. Wanneer in de Dorpen eenige verandering mogte voorvallen, als dan, indien de Omslag daer door vermeerderd word, zal het surplus, 't welk daer door gewonnen word, van 't extraordinaire eerst worden afgetrokken, of zoo 'er dat jaer geen extraordinair mogt vallen, bewaerd worden tot den tyd, dat zulks voorvalt, om dan tot betalinge van dien, voor zoo ver 't strekken kan, gebruikt te worden.

Tielerw.

Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.

Doch wanneer een Dorp mogt zyn verminderd, als dan zal het geen te kort komt, worden omgeslagen met het extraordinaire, zoo als zulks hier na in den volgenden XI. Artikel nader zal worden aengewezen.

XI. De Aenslag in de Uitzetting van de extraordinaire Kosten, welken door de Wachten op de Dyken, in tyd van Watersnood of Yskaringe, veroorzaekt worden, zal in 't byzonder, boven 't ordinaire, voor ieder Dorp worden uitgetrokken, en zal daer in de proportie van de alnu gefixeerde Quotes gevolgd worden, volgens de Tafel hier achter gevoegd *sub* No 1. waer in exactelyk is uitgetrokken hoe veel ieder Dorp na rato, dat in 't honderd der ordinaire Kosten betaelt, in 't extraordinaire ook zal moeten lasten, gelyk ook in den Omslag in de Dorpen ieder zyn portie, ten aenzien van 't extraordinaire zal worden verhoogd naer die zelfde proportie, waer na ieder, ingevolge de hier voren gemaekte Classen, in 't ordinaire contribueert; alles mede in conformité van de hier achter gevoegde Tafel, onder No. 2. waer in dit met betrekking tot ieder Classe naeuwkeurig staet uitgetrokken (*).

XII. Dit Middel zal betaeld worden door alle de Inwooners van dit Amt, en zal daerom in de Lyst van Quotisatie niemand overgeslagen worden, als alleen de Heeren van de Ridderschap, hun Huis of Kasteel, nevens de Kastelein die op de Bassecour of het Voorplein woont; De Eigenaren van eenige weinige Kasteelen, of Adelyke Huizen, die nooit in dit Middel betaelt hebben, wanneer door de Eigenaers zelf bewoond worden, en mits dat zoodanige Eigenaers mede zelf Adelyke Personen zyn; de Predikanten en Schoolmeesters, de Schouten en Schutters, die al-

(*) Deze Lysten behelzen een naeuwkeurige Uittekening dezer Lasten, in de onderscheiden Classen; doch zyn te breedvoerig voor ons bestek, om hier plaets te vinden.

zullen ook nooit daer toe hebben gecontribueert. En indien het gebeurde, dat de Heeren van de Ridderschap meer Huizen of Boerenwooningen bezaten, als zy zelf bewoonden, zullen de Inwoners gehouden zyn in den Klokkenslag, volgens de hier voren gespecificeerde Lyst te lasten, ten ware 't Adelyke Personen waren, die dezelven in huur hadden en bewoonden, zonder de minste conniventie of aenzien van personen.

Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.

XIII. De Quotisatie en Uitzetting van 't Klokkenslag dus door de Amtsvergadering gedaen zynde, zal daer van binnen veertien dagen daer na Kopy gegeven worden aen den Amts-Ontvanger, ten einde hy wete hoe veel ieder Dorp daer in moet lasten, en zal ook aen de Buurmeesteren van ieder Dorp binnen dien tyd worden toegezonden, hoe veel zy daer in moeten contribueren.

XIV. De Omslag zal door Schout en Buurmeesteren gedaen worden binnen veertien dagen, na dat zy de aenschryving van het Amt zullen ontvangen hebben, en zullen de Schout daer voor drie Guldens, ieder Buurmeester Een Gulden Tien Stuivers, en de Scriba Twee Guldens Tien Stuivers genieten, gelyk ook in de Dorpen, die een Heerlykheid zyn, alwaer zulks gebruikelyk mogt wezen voor den Heer der Heerlykheid, wanneer die in Persoon by den Omslag present is, en anders niet, zes Guldens zal mogen goedgedaen worden; wordende aen Schout en Buurmeesteren op 't serieuste by dezen geordonneerd, om wel toe te zien, dat zy zich stiptelyk reguleren naer den teneur van dit Reglement, en de Lyst aen hun toegezonden, en ieder brengen onder 't Classis daer hy inderdaed onder gehoort, zonder de minste verandering daer in te maken of eenige oogluiking daer in te gebruiken.

Gelyk zy zich ook zorgvuldig zullen hebben te wachten, om geen Verteeringe by 't doen van den Omslag als anders op den Omslag te brengen, of hunne Vacatien daer hoger of meerder in te stel-

THIRD. stellen, of ook eenige andere posten, als tot het Klokkenslag specterende en in dit Reglement zyn vervat, in den Omslag in te voegen; alles by pœne van 25 Goudguldens, ieder reis, ter contrarie doende, by ieder, te weten Schout, Buurmeesteren en Scriba, zulks niet tegengesproken hebbende, te verbeuren.

Reglement op den Omslag en Invordering van 't Klokkenslag.

XV. Binnen zes maenden, na dat de Aenschryving aen de Dorpen gedaen is, zullen de Buurmeesteren de aengeschrevene Penningen moeten geven aen den Amts-Ontvanger, en byaldien zy in gebreke blyven, zal des Amts-Ontvanger voornoemd, by parate Executie tegens hen kunnen procederen; en zullen de Buurmeesteren voor Maenloon genieten zes per cento, mits staende voor de Restanten; en de Amts-Ontvanger Drie per cento; wordende wel expresselyk geinterdiceerd, om voor 't Maenloon voor de Buurmeesteren iets meerder, onder wat pretext zulks zoude mogen wezen, in te brengen, als deze aen hun toegelegde zes per cento; by pœne, dat niet alleen Schout, Buurmeesteren en Scriba, iets ter contrarie van dien in den Omslag lydende, de pœne, in den voorgaenden Artikel gestatueerd, zullen subject zyn: maer ook Buurmeesteren, meerder komende te genieten als deze zes per cent, dit surplus zullen moeten restitueren en daer en boven arbitralyk zullen worden gecorrigeerd.

XVI. De Amts-Ontvanger zal gehouden zyn alle jaer te rekenen, en door Quitantien te verifieren, dat hy de aengeschrevene Klokkenslag-Penningen uitgegeven heeft.

XVII. De Amts-Ontvanger zal tegens de Buurmeesteren, en de Buurmeesteren tegens de Ingezetenen, die in gebreke blyven om te betalen, kunnen procederen by parate Executie; doch niet langer als twee jaren, na dat de Aenschryving aen de Dorpen gezonden is, en dan nog een jaer daer na zullen zy by personele Actie de gebrekige Debiteuren tot betalinge kunnen constringeren, en na dien tyd versteken zyn van hunne pretensie;

ſte; en zal de Officier voor 't verleenen van den Afſlag geen geld mogen nemen.

Gegeven in 's Gravenhage, den 31 December 1753.

(*Was nevens een opgedrukt Zegel in een Roden Ouwel, overdekt met een Papieren Ruite, geteekend*)

ANNE.

(*Lager ſtond*)

Ter Ordonnantie van hare Koninklyke Hoogheid

(*En was gecontraſigneerd*)

J. DE BACK.

PANNERDEN.

DE zware Watervloeden op den Neder-Rhyn, die ook hunne deerlyke uitwerkingen dikwils voortzetten op de Rivier de Lek, in de Provintien Holland en Utrecht, zyn veroorzaekt door het Water, dat deze Neder-Rhyn, by krachtige afſtroomingen der Boven-Rivieren, ontving door drie monden; als het Kanael van Pannerden, den Ouden Rhyn en den Oſſenwaertſchen Dam, die van Lobith naer den Ouden Rhyn ſtrekt. Dit Pannerdenſche Kanael werd in het begin dezer Eeuwe gegraven, om dat de Lek, door het ſterk trekken van den Ouden Wiel, een der Killen aen de Merwe over Hardinksvelt, te zeer van Water beroofd werd en verdroogde. Het had in zynen aenleg eene Wydte van 12 Roeden en eene Diepte van 7 Voeten, en is ſedert tot 36 Roeden, anderen zeggen reeds 40 Roeden, Wydte en 23 Voeten Diepte uitgeſchuurd; waer door onderſteld word dat te veel Water af- PANNERDEN.

PAN-NERDEN. afkomt. Hierom zyn aen hunne Ed. Mog. de Heeren Staten van Gelderland en de Staten der andere daer in belang hebbende Provintien, reeds verscheiden Ontwerpen, volgens de verschillende bevattingen der genen, die dezelven gemaekt hebben, voorgedragen, om dit Kanael te beteugelen; doch wy kunnen ons daer over, als zynde dezelven niet omstandig genoeg ter onzer kennisse gekomen, niet uitlaten. Ten aenzien van het Kanael zelve heeft men, voor zoo verre wy weten, nog geen werk begonnen; doch een aenvang gemaekt met eenige voorziening te doen aen den gemelden Ossenwaerdschen Dam. Deze Dam was slechts een Zomerkade en brak jaerlyks door, 't welk eene ongelooflyke meenigte Water, naer den Beneden-Rhyn, die tamelyk naeuw is, voerde en in denzelven groote opkroppingen veroorzaekte. Om dit te weeren is dan dees Ossenwaerdsche Dam, in dezen Zomer, door de Heeren van de Rekenkamer dezer Provintie en den Grave van 's Heerenberg, geheel verlegd, lynrecht gemaekt en verzwaerd tot een Bandyk, ter breedte van 12 Voeten op zyn Kruin, waer uit men hoopt dat in 't vervolg, van tyd tot tyd, minder Water op den Neder-Rhyn zal komen. In 't byzonder, indien 't Herwensche Schaer, 't welk nog geweldig afbreekt, zoo tydig voorzien word, dat de Herwensche Dyk niet in de Rivier geraekt.

ZUTPHEN.

ZUTPHEN. HEt bedienen der Kranken met Christelyk Onderwys, ter versterkinge in den geloove en vertroostinge in hunne verlegenheden en kom-

kommerlyken toestand, van te veel belang zynde, om de oplettendheid der Overheden niet waekzaem te houden, zoo heeft de Magistraet dezer Stad, den 18 der jongste Herfstmaend, de volgende Instructie voor den Krankenbezoeker, binnen deze Stad woonenden, gearresteert. ZUTPHEN.

Burgemeesteren, Schepenen en Raed der Stad Zutphen, in consideratie nemende dat 'er niet gevonden word een Instructie, waer naer de Ziekentrooster of Krankbezoeker binnen deze Stad zich, zoo in 't bezoeken van Kranken, als anderszins, zal moeten gedragen, en dat echter de noodzakelykheid vereischt dat daer omtrent een goede en vaste order worde beraemd, hebben derhalven, na gehoudene deliberatie, goedgevonden en verstaen, te arresteren, gelyk arresteren hier mede, de navolgende Artikelen, om, als een Reglement of Instructie, by den tydelyken Ziekentrooster of Krankbezoeker dezer Stad, getrouwelyk en exactelyk geobserveerd en achtervolgd te worden. *Instructie voor den Kranken-bezoeker.*

I. Gelyk het Amt van Ziekentrooster of Krankbezoeker in 't generael daer in bestaet, dat hy allerhande Kranken in de Gemeente, by dewelken hy geroepen word, met goede Onderwyzingen, Vermaningen en Troostredenen, naer vereisch van een ieders toestand, getrouwelyk adsistere en henlieden met den Gebede voorlichte, zoo zal dezelve moeten zyn, niet alleen Lidmaet van de ware Gereformeerde Kerke, en daer by stichtelyk van leven en wandel, maer ook in de stellige en practicale Godgeleerdheid zoodanig geoeffend, dat in staet zy, om anderen tot een beschaefde kennisse van de verborgenheid des Geloofs en oeffeninge der Godzaligheid te brengen, overzulks een iegelyk daer omtrent, naer deszelfs byzondere gemoedsgesteldtenissen en begrippen, getrouw behandelende.

II. Ten welken einde en om daer van dies te zekerder te wezen, de Ziekentrooster of Krankbe-

ZUTPHEN.

Instructie voor den Kranken-bezoeker.

bezoeker, by hunne Edele Groot Achtbare gedesigneerd, eer en alvorens finael word aengesteld en voor dat in functie komt te treden, door den Kerkeraed dezer Stad behoorlyk zal worden geëxamineerd, en van zyn bekwaemheid een satisfactoire Attestatie aen hunne Edele Groot Achtbaren hebben uit te leveren.

II. Zal in tyden van pestilentiale of andere contagieuse Ziekten, zich niet mogen ontrekken te gaen by die genen, welken daer mede besmet zyn.

Gelyk ook nooit verweigeren, op verzoek der Predikanten, door Ziekte belet zynde, derzelver plaetsen te vervangen by alle andere Kranken in 't gemeen, die hunne hulpe komen te begeeren.

IV. Zal daerom en doorgaens goede Correspondentie met de Leeraren moeten houden en hun van den toestand der Zieken in de Gemeente kennis geven.

Ook, wanneer een Kranke de tegenswoordigheid en de aenspraek der Predikanten zelf mogte verlangen, zal hy niet nalaten een van dezelven datelyk daer by te verzoeken.

V. Zal, in 't behandelen der zieken en elendigen, zich verstandiglyk, vriendelyk en met medelyden hebben te gedragen, en zich met het voorlezen van een Trooftschrift of Formulier-Gebed niet mogen vergenoegen, maer in zyne onderrichtingen zich, naer een ieders byzonderen toestand en vatbaerheid, moeten reguleren, op dat zyn dienst een geschikt middel moge zyn ter bevorderinge van der Zieken eeuwige Zaligheid.

VI. Zal, ten behoeve van de Kranken in het Gasthuis en Bornhof, tweemael 's weeks op zoodanige dagen en uuren, als welken by de Heeren Over-Provisoren, met communicatie der respective Provisoren, nader zullen worden gefixeerd, de Zieken-Zalen aldaer moeten bezoeken; een ieder Kranken in 't byzonder aenspreken en onderrichten; vervolgens zyne handelingen met een gepast Gebed, voor allen in 't gemeen en overluid uitgesproken, besluiten.

En-

En wanneer eenige Zieken in die Huizen, daer en boven of op andere tyden zyn dienst mogten nodig hebben, zal hy, des gerequireerd wordende, zich daer toe altoos moeten bereidwillig toonen, en de zulken, 't zy by dag, 't zy by nacht, adsisteren.

ZUTPHEN. *Instructie voor den Krankenbezoeker.*

VII. Zal al mede, in ieder der beide Godshuizen, tot stichtinge van die genen, welken door Ziekte, Ouderdom of andere ongemakken, buiten staet zyn den Openbaren Godsdienst by te wonen, eens ter week, op tyd en uure (die insgelyks aen de Heeren Over-Provisoren en Provisoren overgelaten word) eene byzondere Oeffeninge houden, en daer in de stoffe van den voorgaenden Zondag der Heidelbergsche Catechismus verklaren en uitleggen.

VIII. Zal ook gerequireerd en ongerequireerd de Misdadigers, op den hals gevangen zittende, zoo voor als na de aenkondiginge van het Doodvonnis, zoo wel als de Predikanten, in de Gevangenissen naerstiglyk gaen bezoeken, dezelven, volgens den plicht, hem hier boven, zonderling by het V. Artikel, voorgeschreven, behandelende; voorts onderwyzende in de Grondwaerheden en over dusdanige Leerstukken, als welken, met overleg der Predikanten, naer der Patienten toestand, meest bekwaem en dienstig zullen worden bevonden; op dat ook zy Leeraren zelfs, op dien voet met meerder vrucht aen dezelven zullen kunnen arbeiden.

IX. En ten einde de Krankenbezoeker of Ziekentrooster te beter tot zyn plicht in alles moge worden gehouden, zoo word den Predikanten mits deze gerecommandeerd om, op deszelfs Gedrag en op het naerkomen van deze zyne Instructie, een goed toeverzigt te hebben; en, indien kwamen te bevinden dat, in 't een of 't andere point, daer tegens komt te pecceren of anderszins zyn plicht te buiten te gaen, als dan daer van terstond aen hun Ed. Gr. Achtbaren kennis te geven, op dat daer in naer behooren zullen kunnen voorzien.

X.

ZUTPHEN.

Instructie voor den Kranken-Bezoeker.

X. Reserverende zich hun Edele Groot Achtbaren wel uitdrukkelyk om deze Instructie ten allen tyde zoodanig te interpreteren, te amplieren of te restringeren, als de omstandigheden van tyden of zaken, dezen aengaende, zullen komen te vorderen.

Aldus gedaen, gearresteerd en geresumeerd *in Senatu*, den 18 September des jaers 1754.

Ter Ordonnantie van dezelven

HERM. SCHOMAKER.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE.

IN deze Slagtmaend geschiedde hier de Benoeming, Verkiezing en Aenstelling van den President van den Hoogen Rade van Holland, Zeeland en Vriesland (*), opengevallen door het overlyden van den Heere Mr. Hendrik van Hees, Heere van den Tempel, *Berkel* en Roodenrys (†); waer van wy meenen de Plegtigheid met des te meer reden, in alle hare Omstandigheden, te moeten aenteekenen, dewyl de Heeren Staten van Zeeland, die mede in de Benoeming stemmen moeten, by geene andere gelegenheid Staetswyze buiten hunne Provintie vergaderen; het welk ook niet geschied, zonder dat hun, door Holland, schriftelyk verzekerd worde dat zulks geenszins ten nadeele van hunne Voorrechten zal geduid worden. Hieromtrent dan zyn de volgende Plegtig-

(*) Wy erinneren dat hier door Vriesland alleen moet verstaen worden *Westvriesland*, en dat dit ook plaets heeft ten opzigte van het Hof van Justitie in Holland.

(†) Zie hier voren, bladz. 770.

tigheden waergenomen. Na dat door de Heeren van den Hoogen Raed, kort na het overlyden van den gemelden President, by Brieven, aen de Heeren Staten van Holland en Westvriesland en de Heeren Staten van Zeeland Kennisse van dit Afsterven gegeven, en door hunne Ed. Gr. Mog. aen hunne Ed. Mog mede ter dier gelegenheid geschreven was, wegens den tyd wanneer hunne Ed. Mog. zouden kunnen goedvinden te treden tot de Verkiezinge van eenen nieuwen President; en hier op, door Antwoord der Heeren Staten van Zeeland, de tyd was bepaeld, werden, op de laetste Staetsvergadering van Zeeland, in deze Maend gehouden, ten dien einde gecommitteerd zyn Excellentie Jonker *Jan van Borsselen*, Heer van Borsselen, representerende zyne Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, als Eersten Edelen van die Provintie; wegens de Steden de Heeren Mr. *Johan Gualterus van der Poort*, Heer van Oostkappelle, Burgemeester te Middelburg, Mr. *Johan Boeije*, Schepen te Zierikzee, Mr. *Pieter Parker*, Schepen te Goes, *Johan Jacob van Lichtenberg*, Schepen te Tholen, Mr. *Jacob van der Mandere d'Ouwerkerk*, Burgemeester te Vlissingen, Mr. *Willem Schorer*, Burgemeester te Vere; geassisteerd door den Staets-Sekretaris van Zeeland of Sekretaris van 't Land, den Heer Mr. *Jacob du Bon*. Deze plegtige Deputatie kwam, den 9 dezer Maend, in 's Gravenhage, nam haer Intrek in het Heeren Logement, in het nieuwe Voorhout; waer by zich voegden de Heeren Ordinaris Gedeputeerden der Provintie Zeeland, zitting hebbende ter Vergaderinge van hunne Hoog Mog., de Heeren Staten Generael, zynde de Heeren *Pieter Butaux*, Mr.

'S GRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE. *Pieter Mogge*, Heer van Renesse en Dryschor, *Pieter Bout* en *Hendrik van Hoorn*, Vryheer van Warmenhuizen, Krabbendam en Schoorldam. De Heeren van Zeeland gaven, den 12 dezer Maend, door hunnen Sekretaris du Bon, kennis van hunne aenkomst ter Staetsvergaderinge van Holland, en werden, den zelfden morgen ten half twaelf uuren, verwelkomt door eene plegtige Deputatie uit het midden hunner Ed. Gr. Mog, die bekleed werd door den Hoog Ed. Geb. Heere *Willem* Grave van *Bentink*, Heere van Rhoon en Pendrecht, President van het Ed. Mog. Kollegie van Gecommitteerde Raden, Lieutenant-Houtvester van Holland enz. enz. enz. wegens de Ridderschap, en wyders, wegens de Steden, door de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. *Paulus Gevaerts*, Burgemeester te Dordrecht, Mr. *Egbert de Vry Temmink*, Burgemeester te Amsteldam, *Karel de Dieu*, Burgemeester te Alkmaer, en door Mr. *Pieter Stein*, Raedpensionaris van Holland en Westvriesland. Deze Heeren Gedeputeerden reden, in drie Koetsen, met vooraf en ter zyde gaende Boden en Livreibedienden, naer het Logement der Heeren van Zeeland, daer derzelver Livreibedienden in twee Ryen op de Stoep, voor den Ingang van de Deur, gesteld waren, en de Zeeuwsche Boden in het Voorhuis stonden. By het stilhouden der eerste Koetse voor het Logement werden de Heeren der Deputatie van Holland, door eenige Heeren van Zeeland, ontvangen, en, na het uittreden, alle de Heeren naer binnen geleid, daer andere Heeren hun verwelkomden, gelyk mede door de overige Heeren van Zeeland in het Binnenvertrek geschiedde. Hier volvoerden de Gedeputeer-

teerden uit de Staten van Holland hunnen last, verwelkomden de Heeren der Deputatie van Zeeland, noodigden hen in hunne Vergadering en beraemden den tyd om tot het maken van de Nominatie ter Verkiezinge van den bovengemelden President te treden; waer na de Heeren van Holland, op gelyke wyze, als zy ontvangen waren, door de Zeeuwsche Heeren werden uitgeleid, en, ter Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog. terug gekeerd, verslag van hunne Commissie deden. Den volgenden dag ging wederom een plegtige Deputatie uit de Vergadering der Heeren Staten van Holland, die, in elf Koetsen, met de Boden en Livreibedienden voor en ter zyde, afreed onder het slaen van de Marsch, het begroeten met de Sponton en 't Vaendel, door de Hoofdwagt op het Binnenhof, en begaf zich naer het Logement der Heeren van Zeeland, om hen ten meergemelden einde ter Staetsvergaderinge op te halen. Deze Deputatie bestond, wegens de Ridderschap, 1. in den Heere Grave van *Bentink*, Heere van Rhoon en Pendrecht, en, wegens de Steden, in de Heeren 2. Mr. *Paulus Gevaerts*, 3. Mr. *Gysbert Jan de Bruin*, 4. Mr. *Johan Carel de Roo*, Heere van Roozenburg, 5. Mr. *Nikolaes de Bye*, 6. Mr. *Egbert de Vry Temmink*, 7. Mr. *Gerard van Brandwyk*, Heere van Bleskinsgraef, 8. *Jakob Cossart*, 9. *Karel de Dieu*, 10. Mr. *Karel Joan Spiering* en 11. *Andries van Schaek*, Burgemeesters der Steden Dordrecht, Haerlem, Delft, Leiden, Amsteldam, Gouda, Rotterdam, Alkmaer, Hoorn en Enkhuizen. Deze Heeren Gedeputeerden werden, door vier der Heeren van Zeeland, voor het Logement aen de Koetsen ontvangen en aen de Kamer

'S GRAVENHAGE.

's Graavenhage. door den Heere Baron van Borssele. Na eene kleine wyl vertoevens, begaven zich de wederzydsche Gedeputeerden in de Koetsen der Heeren Gedeputeerden van Holland, waerin aen de Heeren van Zeeland de Rang gegeven werd, die zich ieder plaetsten met en by eenen der Hollandsche Heeren, in die rang, gelyk dezen gekomen waren; en ten opzigte der Heeren van Zeeland, in de volgende order: 1. de Heer Baron van Borsselen, 2. de Heeren van der Poort, 3. Buteux, 4. Boeije, 5. Mogge, 6. Parker, 7. Bont, 8. Lichtenberg, 9 van Hoorn, 10 Schorer en 11. de Sekretaris du Bon, zynde de Heer van der Mandere d'Ouwerkerk door npaslykheid belet geworden de Staetsvergadering by te wonen, om welke reden de Heer *Johan Hendrik Verboom*, Burgemeester der Stad Gornichem, anderszins mede tot de Hollandsche Deputatie gelast, by het ophalen der Zeeuwsche Heeren zyne plaets niet bekleedde. De bovengemelde elf Koetsen der Heeren van Holland, werden, door zes ledige anderen van de Heeren van Zeeland, gevolgd; en de Heeren, op het Binnenhof, beneden aen de Galdery ontvangen door de Heeren *Johan Hendrik Verboom* en Mr. *Jan Pont*, Burgemeesters der Steden Gornichem en Edam, en naer boven geleid, daer de overige Heeren hen aen de Kamer der Vergaderinge van hunne Ed. Groot Mog. ontvingen en naer binnen leidden. De Heeren van Zeeland werden hier geplaetst aen eene Tafel, die, met het ééne eind harer lengte, tegen de eene zyde der breedte van de Tafel der Edelen gesteld was, zittende zy met het aengezigt over den Schoorsteen, en de Heeren van Holland

met

met den rug tegen den Schoorsteen. De Gedeputeerden der Provintie Zeeland gaven toen hun gesloten Credentiael over, dat gelezen werd, waer na men tot het stemmen der Nominatie ter Verkiezinge van den meergemelden President overging; omtrent het welk deze order word waergenomen. In deze benoeming hebben Holland en Zeeland zoo vele Stemmen, als 'er Leden en Steden van beide de Provintien tegenwoordig zyn. Ieder Stem word op een Briefje geschreven, en deze Briefjes door den Raedpensionaris van Holland ter eener zyde, en den Zeeuwschen Sekretaris van 't Land, aen de andere zyde, in een Kom verzameld, en daer na in een derde Kom door den Raedpensionaris onder een gemengd. Een der Zeeuwsche Afgevaerdigden neemt deze Briefjes en legt ze één voor één op de Tafel, waer na zy, insgelyks één voor één, door den Raedpensionaris van Holland opgenomen, geopend en overluid opgelezen worden, terwyl de Sekretaris van Holland de Stemmen aenteekent, die, na het eindigen der lezinge, ter vermaninge van den Raedpensionaris, verklaert op welke Personen de benoeming gevallen is. Aldus hebben ook thans de wederzydsche Gedeputeerden der twee Provintien deze Nominatie geformeert, om aen hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, ter Verkiezinge te worden overgeleverd; gelyk geschiedde by eene Missive, door de Staten van Holland en Westvriesland en de Gedeputeerde Staten van Zeeland aen hare Hoogheid gezonden. Na deze verrichting werd den Zeeuwschen Heeren in de zelfde order weder uitgeleide uit de Vergadering hunner Ed. Groot Mog. naer hun Logement gedaen; terwyl de Hoofd- 's GRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE. wacht op het Binnenhof, by hunne komst en vertrek, onder de Wapenen stond, en telkens, naer mate de Heeren Staten in en uit derzelver Koetsen traden, door de Officieren met de Spontons en het Vendel, en het gedurig roeren van den Trom, gegroet werd. Dien zelfden middag hebben de Heeren Staten van Holland de gemelde Heeren Gedeputeerden van Zeeland, in den Ouden Doele, op eene plegtige wyze zeer prachtig ter maeltyd onthaelt. Uit de voorzeide Nominatie behaegde het hare Koninklyke Hoogheid den Heere Mr. ADRIAEN DE GRANDE, thans eersten in rang onder de Raedsheeren van den Hoogen Rade, tot President te verkiezen. Van deze hare keuze gaf Mevrouw de Gouvernante, door twee afzonderlyke Brieven, kennis aen de Staten van Holland en Westvriesland en aen de Gedeputeerde Staten van Zeeland. Hierop werden, door de Staten van Holland, de Gedeputeerde Staten van Zeeland, des namiddags van den 14 dezer maend, tegens den volgenden morgen, ten 10 uuren, tot eene *Besoigne* genodigd, welke strekte tot het plegtig beëedigen van den nieuwgekoren President, en om hem in zyn Amt te bevestigen. Ten dien einde vergaderden, ter gemelder uure, op den 15 dezer maend, eenige Gedeputeerden van de Staten van Holland, in een der Beneden-Vertrekken van hun Ed. Groot Mog.; daer de Heeren Gedeputeerden van Zeeland verschenen; doch zonder andere plegtigheid, dan dat hunne Boden vooraf gingen en de Heeren by den ingang aen de Deur van het Vertrek ontvangen en naer binnen geleid werden, door de Heeren Mr. *Paulus Gevaerts* en Mr *Karel Joan Spiering*, Burgemeesters

der

der Steden Dordrecht en Hoorn, benevens den Heere Mr. *Pieter Stein*, Raedpensionaris van Holland en Westvriesland. Na eenigen tyd van besoigne werd een Staten-Bode aen den nieuwbenoemden President gezonden. Binnen getreden, nam deze zyn plaets, op een Stoel, achter de Gedeputeerden van Zeeland. Hierop werd hem door den Raedpensionaris verklaerd dat hy, op de Verkiezinge van hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, uit eene overgeleverde Nominatie en op de Approbatie by de Staten van Holland en Westvriesland en de Staten van Zeeland, tot President van den Hoogen Rade was aengesteld; en wyders afgevraegd of hy gezind was op zyne Commissien en de Instructie voor den Hoogen Raed, den vereischten Eed te doen; 't welk naer genoegen zynde beantwoord, leide hy, volgens het gewoone Formulier, den Eed af, en werd hem, door wederzydsche Gedeputeerden, in 't bedienen van zyn Amt alle geluk en voorspoed gewenscht. Na het teekenen der Commissien van Holland en Zeeland, begaf zich de President alleen naer de Raedkamer van den Hoogen Rade, daer hy, onder de andere Raedsheeren gezeten, terwyl de Presidents Stoel ledig bleef, de komst der wederzydsche Gedeputeerden afwagtte. Een kleine wyl hier na, begaven zich de Heeren van Zeeland, op de zelfde manier uitgeleid, gelyk zy ontvangen waren, te voet naer den Hoogen Raed; maer de Heer *Willem*, Graef van *Bentink*, Heer van Rhoon en Pendrecht, de Heeren Mr. *Paulus Gevaerts*, Mr. *Egbert de Vry Temmink*, *Karel de Dieu*, Mr. *Karel Joan Spiering*, met den Heer Raedpensionaris Mr. *Pieter Stein*, 's GRAVENHAGE.

's GRAVENHAGE. als Gedeputeerden van hunne Ed. Groot Mog., reden, in drie Koetsen, door Staten Boden vooraf gegaen en gevolgd, derwaert. Wederzyds Gedeputeerden begaven zich ieder in een byzonder Vertrek van den Raed, van waer zy, door twee byzondere Deuren, door daer toe gecommitteerde Raedsheeren, gelykelyk ter Raedkamer werden ingeleid. De Gedeputeerden van Holland plaetsten zich aen de hooger, en de Gedeputeerden van Zeeland aen de lager zyde, van eene daertoe byzonderlyk gestelde Tafel, terwyl de Raedsheeren beneden, de Heeren Gedeputeerden ter wederzyden hunne plaets namen. Alle de Heeren gezeten zynde, deed de Raedpensionaris Stein, en vervolgens de Sekretaris du Bon, een nadrukkelyke Redevoering, stellende den Heere *de Grande* als President van dat hooge Gerechtshof voor, en werden, door den Griffier van het zelve, den Heere Mr. *Cornelis Gerlings*, de Commissien van de Staten, zoo van Holland en Westvriesland als van Zeeland opgelezen, terwyl de President overend stond. Na eenige gevolgde wederzydsche pligtplegingen werd de Heer *de Grande*, wegens de Gedeputeerden van beide de Provintien, verzocht zich in den presidialen Stoel te willen plaetsen. Hier gezeten, werd den Heeren van den Raed, uit naem der wederzydsche Staten, gerecommandeerd den President in zyne Waerdigheid te erkennen. De Heer Mr. *Hendrik Mollerus*, oudste der tegenwoordige Raedsheeren, bedankte hier op de Gedeputeerden der beide Provintien; waer na de President ook een Compliment van Dankzegginge aen de gemelde Staten deed; waermede deze Vergadering en de geheele plech-

tig-

tigheid der Benoeminge, Verkiezinge en Aenstellinge een einde nam, en de Gedeputeerden wederzyds ieder in hunne byzondere Vertrekken geleid werden. Gelyk de Gedeputeerde Staten van Zeeland, by hunne aenkomst, door eene Deputatie uit de Vergadering van hunne Ed. Groot Mog. waren verwelkomt, aldus werden de zelfde Heeren *Graef van Bentink*, *Gevaerts*, *de Vry Temmink*, *de Dieu* en de Raedpensionaris *Stein*, den 16 dezer maend, afgevaerdigd om aen het Logement der Heeren van Zeeland, in naem van hunne Ed. Groot Mog., afscheid van hen te nemen, en hun een goede reize te wenschen; 't welk ter wederzyden met de zelfde plegtigheden verricht werd, als by het verwelkomen geschied was. Dien zelfden middag onthaelde de nieuwverkoren President de Staten der beide Provintien prachtig ter maeltyd in den Ouden Doele. Vervolgens zyn de welgemelde Heeren Gedeputeerden uit de Staten van Zeeland, den 21 dezer maend, naer hunne Provintie gekeerd. 'S GRAVENHAGE.

AMSTELDAM.

ONder de vermaerde Kunstschilders dezer Eeuwe, is de Naem van *Jakob de Wit* te roemruchtig, om het overlyden van dezen voortreffelyken Kunstenaer niet, met eenige melding van zynen lof, in onze Jaerboeken aen te teekenen. Hy stierf, in deze zyne Geboortestad, den 12 dezer Slagtmaend, in den ouderdom van 59 jaren, naer dien hy in den jare 1695, het licht zag. Geest, Kunst en Oordeel blonken alleszins uit in dit edel Vernuft, en bestierden dermate zyn AMSTELDAM.

AM-STEL-DAM.

vlug Penseel, dat zyn roem, gesterkt van zyn arbeidzaemheid, door meenigvuldige Kunststukken in 't Graeuw en in Kleuren, zich niet alleen in de Nederlanden, maer ook elders, zeer verre heeft uitgebreid. De Grondbeginselen zyner Kunste, die de Natuur al vroeg in hem openbaerde, leerde hy, te Amsteldam, by den Kunstschilder *Albert van Spiers*, en bragt ze te Antwerpen tot meerdere volmaektheid, onder den Historieschilder *Jakob van Hal*, die hem, door zynen Oom *Jacomo de Wit*, zelf een Kunstminnaer, ten verderen Onderwyzer gegeven was. Eigen Oeffening echter, die door Oordeel haer kracht kreeg, was voor hem de beste Leermeestres, en *Rubens* en *van Dyk*, Mannen, waer voor hy, zonder kleinachtige van ieder, die lofwaerdig was, de uiterste hoogachtinge bezat, waren de grootste zyner Onderwyzeren, toen hy hunne heerlyke Tafereelen, in der Jesuiten Kerk te Antwerpen, met rood Kryt nateekende: Pronkstukken, naderhand, in den jare 1718, tot jammer van de Kunste, in het oorspronkelyke, door den Brand dier Kerke, van den Blixem aengestoken, ten grootsten deele vernield; doch aldus door de hand van de Wit, in deze Teekeningen, gelyk nog in andere Naschetsen met Waterverwe, en door de snede in koper van den Kunstenaer J. Punt, voor de beschouwing der Kunstminnaren, ten deele gelukkig bewaerd. Andere Kerken in dees aenzienlyke Stad, gaven hem verder gelegenheid om zyne groote Leermeesters de Kunst meer en meer af te zien. Zyn glorie rees, in den jare 1713, tot een hoogen top, toen de Regenten der Schilder-Akademie van Antwerpen hem, by openbare Bulle, voor Eersten van dat

Ge-

Genootschap, zoo in het Teekenen, als Schil- AM-
deren naer het leven, verklaerde. Met groo- STEL-
ten lust werd hy bevangen om ook Rome, die DAM.
groote Oeffenschoole der Kunstenaren, te bezoeken; doch dit mogt hem niet gebeuren; des keerde hy eerlang naer zyne Geboortestad; daer men ras zyne Kunst in het Schilderen van Afbeeldselen naer het leven waerdeerde. Dit nogtans oeffende hy niet lang. Zyn Geest was te krachtig en te vol vuurs om zich met dit nabootsen bezig te houden, en niet op eigen wieken te dryven. Het gelukte hem zyne bekwaemheden te zien aengewend tot het Schilderen van Zolderstukken, en hier door gedurig meer en meer Achting en Vermaerdheid te winnen. Geen wonder, waerlyk! want schilderde hy in Kleuren, hier vertoonde zyn Penseel eene Zachtheid, Levendigheid en Aenminnigheid van bevallige trekken, waerin echter 't vuur van zynen geest en verbeeldingskracht alleszins doorstraelde. Of schilderde hy in het Graeuw, en wat de kunstterm *basrelieven* noemt, het baerde verwondering, naerdien de hand hier in waent te zullen grypen, wat het oog meenigmael voor Steen beschouwt, schoon 't op een vlak Tafereel gemaeld is; dermate dat zyn stout Penseel hier Doek en Verw als in Hardsteen en Marmer wist te hervormen. Aen een flaeuwe schets zelfs van zynen vluggen arbeid, zou een Historieschryver werk vinden. Ten proeve zyner bekwaemheid, melden wy hier alleen zyne Schilderstukken op het Vorstelyk Lusthuis de Oranjezael, en de uitvoerige Pronktaferelen in de Raedkamer dezer Stad; waer van de Schildery, die zich als het Hoofdstuk vertoont,

AM-
STEL-
DAM.

in Kleuren is uitgewerkt, in een Tafereel van vyfenveertig Voeten breed en ruim negentien Voeten hoog Hierin stryden Houding, Eigenschap der Personaedjen, Leyendigheid van werking, Schikking en Standplaets, ieder, om de eere der Kunste. De Bysieraden, rondsom in het Vertrek, zyn in het Graeuw, en 't gene 'er als Historie of Zinnebeeld zich voor het oog voordoet, heeft alles eene welvoeglykheid, waer in 't vermogen van den geest en de vinding van den Kunstenaer uitmunten. Zyn Godsvrucht (want Godvruchtig was hy in den yver van het Roomschgezind Geloof) kon ook niet dulden de Kerken zyner Gezindheid van 't Sieraed zyner hand ontbloot te laten. Getuigen hier van zyn in Amsteldam de Kerk der Fransche Karmelieten en die van het Maegdenhuis; om anderen in verscheiden Steden van Holland niet verder op te noemen. Hierin betoonde hy tevens zyne milddadigheid, die veelal geen belooning zocht, daer hy Geestelyke Gaven meende te genieten. Dus was hy ook gulhartig, en in den ommegang liefstalig en aenminnig, gaerne verkeerende met Luiden van Kundigheid, Kunst en Oordeel; aen wier raed en onderrechting hy gemeenlyk leerzame ooren leende. Het Gemeen dacht hy geen ondienst te doen, met het openbaren zyner kundigheid in het Evenredige der Gestalte of de Proportie van Kinderen, waer van hy een Printwerk in het licht heeft uitgegeven. Hy was gehuwd geweest met *Kornelia Leonora van Neek*; doch uit dezen Echt overleeft hem geen Nakroost. Met hoogachtinge van allen, die Kunst beminnen of deze geene glorie benyden, daelde hy alhier ten Grave in de Oude Kerk, den 19

de-

dezer Slagtmaend, en zyn Naem wagt het lot der Onsterfelykheid, zoo lang de Schilderkunst het oog der Kunstkenneren zal verlustigen. Wy eindigen deze schets van zynen welverdienden Lof met een Byschrift AMSTELDAM.

OP DE

AFBEELDING

VAN DEN HEERE

JACOB DE WIT,

KUNSTSCHILDER.

Dit 's de Amsteltitiaan, wiens toovrend penseel
Zo levend schaduwt, hoogt en diept op 't vlak panneel,
Dat elk zyn beelden met verwondring moet beschouwen,
En waanen dat de Kunst ze uit marmer heeft gehouwen:
De WIT, wiens Vinding, met Geschichtkunde aan haar zy',
Op 't heerlyk Kapitool de Raadzaal sierde aan 't Y,
Om als een Kunstzon, die hier al 't gestarnt doet zwichten,
De volgende eeuwen uit dien Eertrans toe te lichten.

B. DE BOSCH.

BER-

BERGEN.

BERGEN. OP het stuk van de Wildernisse en het Jagen in deze Vrye Heerlykheid, heeft de Vryheer der zelve, in de jongste Oegstmaend, de volgende Renovatie en Ampliatie van vorige Keuren en Ordonnantien gearresteert, en den 1. der vorige Herfstmaend doen publiceren:

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse. WY WILLEM ADRIAEN, Grave van Nassau, Vryheer van Bergen (*), Kortgeen, de Myl en in Middelharnis, enz. enz. enz. Allen den genen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut: doen te weten: Alzoo t'onzer kennisse gekomen is, dat dagelyks in de Bosschen, Klingen, Duinen, Wildernissen, mitsgaders in 't Vlakke en andere Plaetsen, onder den bedryve van de Wildernisse, Houtvesterye en Duinmeierschap van Bergen, zeer groote Excessen gebeuren, die geperpetreerd worden by vele en diverse Personen, zoo in het vangen, rooven, schieten en vernielen van ontallyk veel Hazen, Konynen en ander loopend Wild: als ook in het vangen, rooven en schieten van Patryzen, Faisanten, Korhoenderen, Wilde Zwanen, Trapganzen, Reigeren, Scholvaers, Kranen en ander vliegend Wild, en dat met Honden, Netten, Strikken, Busschen, Boogen en anderszins. Item, dat vele en diverse Personen zich tot nog

(*) Deze Vrye Heerlykheid in Kennemerland is zeer aenzienlyk. Zy bevat, met de Wildernissen van Bosschen en Duinen, by de 4000 Morgen Gronds; waer van, met de Bergermeer te zamen, 2300 Morgen, 558 Roeden Lands in de Quohieren der Verponding zyn aengeteekend, die in Zael- en Weilanden bestaen. In de Heerlykheid zyn vier Gehuchten of Schependommen, *Oudburg*, *Zanegeest*, *Oostdorp* en *Westdorp*, die echter onder dezelfde Rechtbank behooren.

nog toe onderwonden hebben, onder den bedryve van de voorsz. Houtvesterye, naer Hazen, Konynen, Patryzen en ander, zoo loopend als vliegend Wild, hier voren genoemd, te jagen, zonder daer toe gequalificeerd te zyn. Dat mede het Geboomte, Ryzen en Ruigten, wassende in de voorsz. Bosschen, Duinen en Wildernissen, dagelyks afgehouwen, gebroken en vernield worden; alles contrarie de Oude Ordonnantien, daer op gemaekt; waerin noodzakelyk dient voorzien te worden, om de verdere vernielinge en verderffenisse van het voorsz. Wild en Wildernisse te verhoeden.

BERGEN. *Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.*

ZOO IS 'T, dat Wy, tot beter observantie van de Ordres, op de Wildernisse, Houtvesterye en de Jagt van Bergen gesteld, goedgevonden hebben te ordonneren en te statueren, zoo als wy ordonneren en statueren mits deze:

Art. I. Eerst, dat een iegelyk zich zal hebben te wachten, in de voorsz. Bosschen, Klingen, Duinen en Wildernissen, mitsgaders in het Vlakke, naer Hazen, Konynen, Patryzen, Faisanten, Korhoenderen of andere van het voorsz. Wild te jagen, of ook met Havikken of andere Vogelen te vliegen, anders dan hier na toegelaten word; op pœne van te verbeuren t'elken reize Twintig Kennemer Ponden, en daerenboven voor elken gevangen Haes, Patrys, Faisant of Korhoen, Veertig Kennemer Ponden, en voor elk gevangen Konyn of ander Wild, staende tot kennisse van den Houtvester, Twintig gelyke Ponden; alle de voorsz. Ponden, zoo in dit, als in de volgende Artikelen gemeld, gerekend tot Tweeënvyftig Grooten Vlaems 't stuk, boven de verbeurte van de Honden en Vogelen, Netten of andere Instrumenten, die de Dienaers van de Houtvesterye van Bergen hen met 'er daed zullen vermogen af te nemen.

II. Hier in alleenlyk uitgezonderd de Heeren van de Ridderschap, mitsgaders de Edelen van Holland en Westvriesland, uit krachte van hunne Geboorte, tot de Jagt aldaer gequalificeerd, den Houtvester, Meesterknapen en Sekretaris dezer

Wil-

BERGEN. Wildernisse en Houtvesterye en anderen, die, by speciael Consent van Ons, het Veld is gegund, dewelken bevoegd zullen zyn, in hun zelf Personen, elk met een Zeel Winden, te weten, drie Winden met twee Spillioenen, of vier Winden met een Spillioen of Bastaert, voor een Zeel Winden gerekend, doorleidende heusselyk de Duinen en Waranden, zonder in de Gaten te rommelen of te stommelen, of naer eenige Hazen lagen te leggen, het zy op Dammen, Wegen, Hekken, Bruggen of anders, en dat niet meer dan één of twee dagen ter weke, in alle de Duinen en de Waranden, waer dat het zy, gaende eens Oost en eens West, en t'elken reize te vangen, indien zy kunnen, een Haes of twee, en een koppel Konynen of twee, zonder meer; op een Boete van Twintig Kennemer Ponden, en daerenboven nog een Boete van gelyke Twintig Ponden voor elken Haes, en Tien gelyke Ponden voor elk Konyn, welk daer over gevangen zal worden.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

III. De Deurwaerder van de Houtvesterye van Bergen, zal in het exerceren van zyn Officie, uitgaende met een Hond, mogen jagen op Konyn, zonder anders of meer, en mits zich regulerende volgens onze Ordonnantien.

IV. Ordonnerende den Houtvester zich wel en behoorlyk te informeren op de qualiteit van anderen, de Jagt gebruikende, en den genen, dien hy zal bevinden ongequalificeerd te wezen, het Veld te verbieden en tegen dezelven te procederen naer den inhoud onzer Ordonnantien, zonder eenige conniventie of dissimulatie, zonder dat ook op eenige pretense possessie van te Jagen eenig reguard zal mogen worden genomen.

V. Verbieden ook den Houtvester, dat hy, alleen of met Meesterknapen, eenige ongequalificeerden ter Jagt, by particulier Consent, zal admitteren in eeniger maniere.

VI. En statueren wy wyders, dat alle die genen, welken Acten van Consent tot de Jagt van Ons zullen hebben geobtineert, gehouden zullen zyn,

zyn, dezelve, alvorens daer op te mogen jagen, te vertoonen aen den Houtvester, en ter Sekretarye van de Houtvesterye te doen registreren; op pœne van te verliezen het effect van de verkregen Acte, en als ongequalificeerden te worden Gegyzeld. Dat voorts ook die genen, die de voorschreve Acte zullen hebben geobtineert, daer op alleen zullen mogen Jagen in Persoon, en zich voorts in allen deele moeten reguleren naer onze Ordonnantie op de Jagt en Wildernissen, bereids geëmaneerd of nog te emaneren; op pœne van te vervallen in de Boeten en Pœnaliteiten, daer by gesteld.

Bergen. Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernissen.

VII. Verbiedende overzulks eenen iegelyken onder onze Houtvesterye gezeten, invoegen voorschreven niet ter Jagt gequalificeerd zynde, te hebben of te houden, eenige loopende Honden, Winden, Hazewinden, Bastaerdwinden of Bastaerd-Hazewinden, Spilliöenen, Brakken, Legerhonden, Tuimelaers of eenige andere Honden, ter Jagt geleerd of bekwaem zynde: en bevelen den genen, die alzulke Honden hebben, zich dezelve binnen een Maend, na de Publicatie van deze, als nog kwyt te maken of buiten den bedryve onzer Houtvesterye te schikken; op de verbeurte van tien Kennemer Ponden op elken Hond, boven de verbeurte van den zelven Hond, die by den Dienaer onzer Houtvesterye, met 'er daed zullen worden aengevaerd.

VIII. En zullen de voorsz gequalificeerden ter Jagt, dezelve mogen gebruiken op Konyn, van den 25 July af, en op Haes van den eersten September af tot den laetsten November daer aen, en niet eerder of langer; op een Boete, t'elken reize van Twintig Kennemer Ponden, en daerenboven nog Twintig gelyke Ponden voor elken Haes, en Tien gelyke Ponden voor elk Konyn, het welk buiten dien tyd zal worden gevangen; zonder dat ook de voorsz. gequalificeerden zullen mogen Jagen voor den Zonnen-Opgang; nog ook na den Zonnen-Ondergang; gelyk zyluiden ook niet en zul-

BERGEN. len mogen Jagen of het Veld frequenteren op Zondagen, Bededagen of diergelyke Feestdagen; alles op verbeurte van dubbelde Boeten.

Amplia-tie der Ordonnantie op de Wildernisse. IX. Zullen ook die gene, ter Jagt gequalificeerd zynde, die het Weispel met den Vogel hanteren, het zelve niet mogen doen, dan op ons speciael Consent daer toe, en buiten de voedende tyd, te weten, niet anders dan van den eersten September af tot den laetsten November toe, uitgezonderd alleen de Vlugt op de Pitoir, die men in de Pomptyd, na ouder gewoonte, zal mogen vliegen, en dat op de Boete t'elken reize van Twintig Kennemer Ponden, en daerenboven nog Twintig gelyke Ponden, voor elken Vogel, die anders zoude mogen gevangen worden.

X. Welverstaende, dat de meeninge niet is, iemand van de voorsz. gequalificeerde de Jagt toe te laten, die vervallen zoude mogen wezen, tot eenige Mechanique Ambachten of Neringen te doen, of die Hazen of Konynen verkoopen, verwisselen of leveren, om eenig gewin of daer op leven, den welken wy het Veld verbieden en interdiceren, van nu voortaen meer naer Haes, Konynen of eenig ander Wild te mogen Jagen; op pœne, jegens de ongequalificeerde gestatueerd, en dat men jegens henluiden zal procederen, zonder eenige dissimulatie.

XI. Dat ook de gene, die als voren gequalificeerd zyn om te mogen jagen, dezelve Jagt niet anders en zullen gebruiken dan tot eerlyke exercitie en vermakelykheid; en indien iemand bevonden werde een Haes gedekt, geslagen, ter late of anders dan ter loop gevangen te hebben, dat zal t'elken reize wezen op een Boete van Twintig Kennemer Ponden.

XII. En om te schouwen menigvuldigheid van Gyzelingen en Processen, welke veroorzaekt zouden mogen worden, uit de qualiteit van den genen, die onder titule van de voorschreve Ridderschappe, Edeldom of anders, zich onderwinden te Jagen, zoo word by dezen geordonneerd dat

een

een iegelyk, die voortaen onder alzulke titule zal willen Jagen, gehouden zal wezen, alvorens voor Houtvester en Meesterknapen zyne qualiteit te komen justificeren; op pœne, als ongequalificeerd te zullen worden Gegyzeld en jegens hem geprocedeerd, en dat de Houtvester en Meesterknapen, van al het gunt voorschreven is, behoorlyke Aenteekening en Register zullen moeten houden; en byaldien iemand by Meesterknapen mogte verstaen worden ter Jagt ongequalificeerd te zyn, zal dezelve hem van de Exercitie van de Jagt moeten onthouden, tot dat by den Leenhove of vervolgens by den Hoogen Raed, in cas van Provocatie, met kennis van zaken anders zal wezen verstaen. BERGEN. *Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.*

XIII. Zullen ook de gequalificeerden als voren, by tyden als 'er Sneeuw en Ys ligt, niet mogen Jagen, maer hunne Honden ophouden of alzulken last aenhangen, dat zy geen schade en doen aen eenig Wild, en indien zy daer in excedeerden, dat zal wezen op de Boete van Tien Kennemer Ponden, t'elken reize te verbeuren, en daerenboven gepriveerd te blyven van meer te Jagen in vier jaren daer na, en dat op de Boete van Vyfendertig der voorsz. Ponden, indien zy binnen dezelve jaren ter contrarie deden.

XIV. Item, zullen de voorsz. gequalificeerden geen Gespan mogen maken of te samen Jagen met geleende of geraepte Honden, maer zullen elks alleen Jagen met geene andere als hun eigen Honden; op een Boete van Twintig Ponden.

XV. En alzoo daer groote Questien dikmaels gemoveerd worden op de Interpretatie van het Gespan, zoo word alhier verklaerd, dat voor een Gespan gehouden word, als eenige gequalificeerde Weiluiden met opzet en wille, en met een getal van veel Honden, excederende het getal van een Zeel Winden, zyn jagende. Maer eenige gequalificeerde Weiluiden, by geval in het Veld de een den anderen gemoetende en een weinig tyds by den anderen blyvende, en maken geen Gespan,

BERGEN. gelyk mede, indien zy per Compagnie met den anderen heusselyk zyn gaende, altyd niet excederende een Zeel Winden, en zoo wie anders of contrarie dezen, bevonden word met Gespan te Jagen, het zelve zal zyn voor elke reize en elk Persoon, op een Boete van Tien Ponden, als voren.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XVI. Ook en zal niemand, ter Jagt als voren gequalificeerd zynde, eenige ongequalificeerde Personen, om het vermaek van de Jagt te genieten, met hem mogen nemen, dan een of uiterlyk twee, boven zynen gebrooden Dienaer; op pœne van Gespan en gelyke Boete als voren: Edoch zullen daer onder niet begrepen zyn Huisluiden, Duinmeiers of andere Personen, die men zoude mogen hebben gebruikt of weten te gebruiken, om het Wild te speuren of daer van aenwyzinge te doen, dewelke invoege als voren, het zy in hunne Gepagte Duinen, het zy elders in het Veld bevonden wordende, aenstonds de voorsz. Boeten zullen verbeuren, zonder verschooning, als verstaende dat het een groot gedeelte is van de exercitie en het vermaek van de Jagt voor een goed Weiman, dat hy zelve het Wild gaet speuren en opzoeken.

XVII. En nademael groote Excessen in het stuk van de Jagt komen te gebeuren, door een soort van Honden, dat men Tuimelaers noemt, als wordende door het misbruik derzelver op een ongewoonlyke wyze de Konynen in groote meenigte opgevangen, tot merkelyke ontblooting van de voorsz. Wildernissen in de excessive schade van derzelver Pachters, zoo interdiceren en verbieden Wy mits dezen, dat van nu voortaen niemand vermogen zal met de voorsz. Tuimelaers in de Duinen te Jagen, t'elken reize op de Boete van Tien Ponden voor ieder Hond, boven de verbeurte van dezelve Honden, mitsgaders nog Tien Ponden voor ieder gevangen Konyn.

XVIII. Verbiedende ook expresselyk een iegelyk, van wat staet of conditie hy zy (niemand uitgezonderd) zich te vervorderen eenige Konynsnesten te rooven of naer Konynen te schieten met Bus-

tschen

schen of met Boogen, of met ander Schietgeweer, als mede Konynen uit te delven, of in de Waranden naer Haes, Patrys, Faisant, Korhoen of Konynen met Havikken of andere Vogelen te vliegen, op een Boete jegens den genen, die invoegen als voren gedolven, met Busschen, Boogen of ander Schietgeweer in het Duin of Waranden gewandeld of ook met Vogels daer in gegaen zullen hebben, t'elkens van Tien Kennemer Ponden, schoon dezelve nietwes zullen hebben geschooten of gevangen, en zoo dezelve iets vangen, van Veertig gelyke Ponden voor elken Haes, Patrys, Faisant of Korhoen, en van Twintig gelyke Ponden, t'elken reize voor elk Konyn of ander Wild, het welk in dier voegen gevangen of geschooten zal mogen wezen, en daerenboven de Busschen, Boogen, Schietgeweer en Vogelen of het gunt daer mede zy het zelve gedaen zullen hebben, te verbeuren.

BERGEN.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XIX. Niemand zal het Weispel van Kwartelen mogen exerceren, dan de voorsz. gequalificeerden tot de Jagt; doch de ongequalificeerden niet anders, dan na bekome permissie van ons.

En dewyl bevonden word, dat by den genen, die hen met het voorsz. Weispel van Kwartelen zyn generende, veel jong Hoen, dat nog niet springen en kan, als ook mede oud Hoen, nog broedende, en dikwils jonge Hazen, door Spillioenen en andere Honden, die zy met hen in het Veld nemen, vernielt en geprent worden: ZOO IS 'T, dat niemand van nu voortaen het voornoemde Weispel van Kwartelen, invoege als voren hanterende, eenigerhande Honden met hem in het Veld zal mogen nemen; op een Boete van Tien Kennemer Ponden, t'elken reize te verbeuren, en daerenboven voor elken Haes, het zy jong of oud, Twintig gelyke Ponden, en elk Hoen, Faisant of Korhoen, 't zy jong of oud, 't welk by henluiden gevangen, vernield of geprent zal worden, gelyke Tien Ponden. Item, dat niemand eenige Kwartelen, Patryzen, Faisanten of ander Wild

BERGEN. met Leghonden, Loopnetten, Lapnetten of Sleepnetten zal vermogen te vangen of te sleepen, op gelyke Boete van Tien Kennemer Ponden.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XX Word mede verboden allen Huisluiden, in het Veld uitgaende, om hunlieder Hooi of Koorn te maeijen of te snyden, eenige Honden met hen te nemen; maer zullen dezelve t'huis moeten laten, op de Boete van Tien Kennemer Ponden, en nog Twintig gelyke Ponden voor elken Haes, Patrys, Faisant of Korhoen, en Tien gelyke Ponden voor ieder Konyn, het welk zyluiden zullen gevangen hebben. En gemerkt, dat zommige Huisluiden Honden hebben, van zulken aert, dat zy by nagt en ontyden, of ook wel by dage in de Bosschen en Wildernisse loopen, tot groote schade van't Wild, zich in dezelve onthoudende; zoo word geordonneerd en gekeurd by deze, dat zulke Personen, mits bevorens by een Dienaer van de Wildernisse gewaerschouwd zynde, dat hy hunluider Hond of Honden in dezelve Wildernisse bevonden heeft, en dat van die Waerschouwinge blyke, gehouden zullen zyn, dezelve Honden uit de Bosschen en Wildernissen te houden; op een Boete van Zeven Kennemer Ponden.

XXI. Dat niemand zich vervordere te koopen of verkoopen eenige wilde Konynen, het zy die geschooten, met Honden gevangen of met Netten afgezet zyn, of anderszins, noch ook eenige Hazen, Patryzen, Faisanten, Korhoenderen, Reigers of ander Wild, staende tot kennisse van den Houtvester en Meesterknapen; op een Boete van Twintig Kennemer Ponden voor elken Haes, Patrys, Faisant en Korhoen, en Tien gelyke Ponden voor elk ander Wild, t'elken reize, zoo wel by den Kooper als Verkooper te verbeuren, uitgezonderd de Duinmeiers, die alleenlyk in hunluider gepachte Duinen, op zynen behoorlyken tyd, Konynen zullen mogen met Netten afzetten, fretteeren of anders behoorlyken vangen en verkoopen.

XXII. Dat geene Voorkoopers, Herbergiers, noch andere particuliere Personen, eenige Konynen

nen zullen mogen koopen, dan van de Duinmeiers of den gene, die zelfs Duinen of Waranden zouden mogen hebben of wettelyken gebruiken, of van den genen, die dezelve Konynen van de Duinmeiers of van andere, de Duinen wettelyk gebruikende, voorgekocht zullen hebben of overgenomen, en des verzocht zynde, daer van ten genoegen kunnen doen blyken; op een Boete van gelyke Twintig Ponden voor elk Konyn, t'elken reize te verbeuren. BRABANT.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXIII. Verbiedende mede wel expresselyk allen Duinmeiers, sorterende onder de voorsz. Houtvesterye, voortaen naer Konynen met lange Netten af te zetten, anders dan voor middernacht, op dat de Hazen, zoo jong als oud, die in het Vlak te Laveie geweest zyn, en wederom na middernacht te Duinewaert willen, daer door niet gevangen of beschadigd worden; op een Boete, zoo anders bevonden zullen zyn te doen, van Twintig Kennemer Ponden, en daerenboven nog Twintig gelyke Ponden voor elken gevangen Haes.

XXIV. Dat mede de Duinmeiers zich voortaen zullen hebben te wachten met Honden, Netten, Strikken, Roers, Busschen, Boogen of andere Instrumenten, eenige Hazen, Patryzen of ander Wild te vangen of schieten, en vangende de Konynen van hunne gepachte Duinen, dat zy dezelve al mede niet en zullen mogen vangen met eenige Honden of Strikken, noch ook schieten met eenige Roers, Busschen, Boogen of eenige andere diergelyke Instrumenten; op gelyke Boete van Twintig Ponden, voor elk gevangen Haes, Patrys, Faisant of Korhoen, en Tien Ponden voor elk Konyn of ander Wild, en voorts arbitralyk gecorrigeerd te worden, als overtreders van deze Ordonnantie, dewelke zy, volgende hunnen Eed gehouden zyn, te onderhouden.

XXV. Item, dat de voorsz. Duinmeiers niet en zullen mogen houden dan eenen, of ten hoogsten twee Bastaerds of Reekels, om het Ongedierte mede te vernielen, zonder dat zy eenige Windhonden

BERGEN. den zullen mogen houden of van andere aennemen, te houden ter minne om die te bedryven, of ook met anderen Gespan maken of in het Veld gaen, om aenwyzinge op Haes of Hoen te doen; op een Boete van Tien Kennemer Ponden, boven de verbeurte van de Honden.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXVI. Word mede alle Duinmeiers en andere verboden, voor een Weiman het Veld af te jagen, het zy met klappen, roepen of ander getier te maken, hunne Honden af te zenden of iets anders te doen, dat daer toe zoude mogen strekken; op de verbeurte t'elken reize van Twintig Kennemer Ponden.

XXVII. Gelyk ook alle Duinmeren word verboden, den anderen hinderlyk te zyn in zyn gepachte Duinen, in het heimelyk of openbaer, met afsteken, aenhalen, fretteren of anderszins, in wat maniere dat het zy; op pœne voor de eerste reize van Twintig Kennemer Ponden, de tweede reize van Veertig gelyke Ponden en voorts op arbitrale correctie, naer gelegenheid van der zake, en daerenboven de schade, tot zeggen van Meesterknapen te beteren.

XXVIII. Zullen mede de Voorkoopers, Herbergiers en andere, geene wilde Konynen mogen koopen, noch ook eenige Duinmeiers die te koop mogen brengen voor St. Odolphus, noch na den laetsten Vastenavondsdag; op een Boete t'elken reize van Tien Kennemer Ponden, en voor elk Konyn gelyke Tien Ponden, zoo wel by den Kooper als Verkooper te verbeuren, boven de verbeurte van de Konynen.

XXIX. Verbiedende insgelyks eenen iegelyken, van wat staet of conditie zy mogen zyn, in den heelen bedryve van de Houtvesterye van Bergen, eenig grof Wild, het zy Harten, Hinden, Reeden, Dynen of Zwynen te jagen, schieten of vangen; op de Boete t'elken reize van Honderdvyfentwintig Kennemer Ponden, niet alleen by die het geschooten of gevangen heeft, te betalen, maer ook by den Kooper, of dien het t'huis zal zyn gebragt: en

zoo een Duinmeier of geëeden Dienaer van de Houtvesterye overtuigd kan worden, daer handdadig aen te zyn geweest of kennisse van te hebben gehad, zal boven gelyke Boete wezen tot arbitrale correctie, en zal de Aenbrenger genieten het gerechte derdepart van de Boete. BERGEN. *Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.*

XXX. Verbiedende voorts dat niemand met eenige Roers, Busschen of gespanne Stalen Boogen, van nu voortaen zal mogen gaen of staen, in eenige Binnen- of Buiten-Duinen, Wildernissen of Waranden, ten ware alleen langs den rechten Veerweg, bekende Voetpaden of Toepaden; op pœne van Tien Kennemer Ponden, boven de verbeurte van dezelve Roers, en in cas daer mede eenig Wild, het zy Haes, Patrys, Konyn of ander diergelyk te hebben geschooten, voor elk Haes, Patrys, Konyn of ander Wild, het welk daer mede zal zyn geschooten, nog de ordinaris Boete, hier voren gestatueerd. En op Zondagen, Bededagen of andere diergelyke Feestdagen: Item, voor of na Zonnen-Op- of Ondergang, of als 'er Ys of Sneeuw legt, zulks gedaen wordende, op dubbele Boeten; en zal ook niemand met Roer of ander Schietgeweer mogen gaen langs het Strand, binnen onze Houtvesterye, anders, dan mits daer toe van den Houtvester permissie verzocht en bekomen te hebben, op pœne als voren.

XXXI. Verbiedende mede allen en een iegelyk eenige Patryzen, Faisanten, Pitoirs, Reigers, Korhoenders, Kranen, Wilde Zwanen, Trapganzen, Scholvaers of diergelyk vliegend Wild, tot kennisse van den Houtvester en Meesterknapen behoorende, met Busschen of Boogen te schieten, met Netten, Strikken of met andere Instrumenten te vangen, of hunne Nesten, Eieren of Jongen te berooven of stooren, op de Boete van Twintig Kennemer Ponden, t'elken reize, en voor elk Wild of Nest dat gestoord zal zyn, en die eenige gemerkte Zwanen schiet of vangt, zal verbeuren dubbele Boete.

XXXII. Word voorts geordonneerd en gestatu-

BEROEP. eerd, dat alle de genen, die aen de voorsz. Wildernissen Land gebruikende zyn, het zy in Eigendom of Huure, de Wallen van de Slooten, strekkende tusschen de Wildernissen, en hunne Landen, aen de zyde van dezelve Wildernissen, zoo afdragende en declyf zullen maken en houden, dat de Konynen grazende of afloopende beneden aen het Water van de voorsz. Slooten, bekwamelyk en zonder hinder daer uit weder in de Wildernissen zullen mogen loopen, en daer het zelve, overmits de hoogte en steiligheid van de Wallen, niet bekwamelyk kan geschieden, zullen aldaer van Roede tot Roede, of ten minsten van anderhalve Roede tot anderhalve Roede ten hunnen kosten, maken, of doen maken en onderhouden Sloppen of Oppereelkens van twee Roedenvoeten wyd, daer door de Konynen wederom uit de Slooten naer de Wildernissen zullen kunnen geraken, en zullen de Aerde, Zand of Stoffe, uit het graven van de Sloppen of van der Slooten decliviteit komende, zoo verre brengen, dat het zelve daer niet weder in stuiven en kan, en dit alles aengaende het maken van die Sloppen of Oppereelkens, binnen den tyd van zes weken na de Publicatie van dezen, en aengaende het voorsz. onderhouden voor altyd, op pœne dat een ieder die bevonden zal worden daer van in gebreke te zyn gebleven, verbeuren zal eene Boete van drie Kennemer Ponden.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXXIII. En alzoo men bevind dat in de Voedende Tyd veel Nesten van Patryzen, Faisanten en ander vliegend Wild gestoord, en de Eieren daer van beroofd worden, onder dekzel van Kievits of andere Eieren te zoeken, zoo word by dezen ook verboden, het zoeken naer, of verkoopen van Patrys- en Faisant-Eieren, op een Boete van Vyfentwintig Kennemer Ponden, en gelyke Boeten daer en boven op ieder Ei, te verbeuren by den Kooper en Verkooper beide. En zal ook niemand zyn gepermitteerd, na eenige Kievits, Maerlen, Wulpen of andere Eieren

te

te zoeken, dan na bekomene Permissie en Consent van den Houtvester, op een Boete van Tien gelyke Ponden ten laste van dien genen, die zulks buiten zoodanig Consent zal worden bevonden te doen, en die niet en hebben te geven, zullen arbitralyken gecorrigeerd worden, en zal een ieder de plaetsen, wetende of vindende, alwaer Faisanten- of Patryzen-Nesten zyn, gehouden wezen van de voorsz. plaetsen daer de Nesten zyn af te staen, en zoo veel als 't doenlyk, in 't rond te schuwen en myden.

Bergen. Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXXIV. Item dat die gene, die men bevinden zal te fretteren, of met lange Netten Konyn in de Duinen en Wildernissen by nacht of by dage af te steken, zullen verbeuren voor de eerste reize Dertig der voorsz. Ponden, voor de tweede reize Zestig der voorsz. Ponden, voor de derde reize Honderd gelyke Ponden, en voor de vierde reize met Roeden strengelyk gegeesseld en gebannen te worden.

XXXV. En gemerkt by diverse Personen gepractiseerd word, en in het District van de Houtvesterye ingevoerd is, het stellen van koperen Strikken, daer mede vele Hazen en Konynen vernield worden, zoo word een iegelyk van wat staet, conditie of qualiteit hy zy, verboden, zulke of eenige andere Strikken te stellen in de Wildernissen en District van de gansche Houtvesterye van Bergen, op wat tyd van het jaer het ook zoude mogen wezen, of gedogen op zyn Land gesteld te worden, (daer van hy hem, by aldien hy, zyne Kinderen of Dienstboden het zelfs niet zouden mogen hebben gedaen, by eede zal kunnen en moeten purgeren) op een Boete van Dertig Kennemer Ponden voor elke Strik te betalen, en daer en boven voor elken Haes of ander Wild, tot kennisse van den Houtvester staende, dat men bevinden zal daer mede gevangen te zyn, t'elken reize een Boete van Zestig Kennemer Ponden, alles ten profyte van den Houtvester van onze Heerlykheid, en zullen de Ouders voor hunne Kin-

BERGEN. Kinders, en de Meesters voor hunne Dienstboden moeten verantwoorden; en niet hebbende om de voorsz. Boete te betalen, zullen arbitralyk aen den Lyve worden gestraft, zoo als bevonden zal worden te behooren.]

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXXVI. En zullen voortaen alle Duinmeiers of hunne Dienaers, die eenige Strikken, daer buiten of elders in de voorsz. Heerlykheid van Bergen vinden, gehouden wezen dezelve met 'er daed den Houtvester of den Sekretaris van de Wildernisse in handen over te leveren, met volkomen Verklaringe van de Personen der gener, die dezelve Strikken gezet zouden mogen hebben, indien hen dezelve eenigzins bekend zouden mogen wezen, op pœne, indien iemand hier in namaels bevonden worde gesimuleert, of 't zelve verduisterd of verzwegen te hebben, te vervallen in al zulke Pœne, Breuken en Correctie als of hy zelve die Strikken hadde gesteld.

XXXVII. De Geëede Duinmeiers zullen mogen gebruiken al zulke defensive Wapenen, als zy tot conservatie van hunne gepachte Duinen, conform 't gebruik der Duinmeiers der Graeffelykheid van Holland noodig hebben zullen.

XXXVIII. En zal niemand tot de Jagt ongequalificeerd vermogen in de Houtvesterye van Bergen, anders dan op zyne Wooning of Buitenplaets, by hem in Eigendom of als Huurder gebruikt wordende, ten zy hy daer toe hadde bekomen speciale Permissie van Ons, te stellen eenige Vlouwen, Rennen, Wargarens of diergelyke Netten, op de Boete van Vyfentwintig Kennemer Ponden, op ieder opgerechte Vlouw, Renne, Wargaren of diergelyke, zoo ten laste van den Bruiker van het Land, waer op het word bevonden, als van dien genen, welke het mogte hebben gestelt, en een gelyke Boete van Vyfentwintig Kennemer Ponden op ieder, daer mede gevangen, Vogel of ander Wild, boven en behalven de amotie van de voorschreve Instrumenten met alle derzelver toebehooren: dan doch

werd het vangen van Nachtegalen, en het stooren van derzelver Nesten of Eieren, in de geheele Houtvesterye absolutelyk verboden, op een Boete van Honderd gelyke Ponden, op ieder gevangen Vogel of ieder gestoord Nest of Ei.

Bergen.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XXXIX. En om te voorzien dat in de voorsz. Bosschen en Wildernissen van Bergen het Geboomte, Rys en Ruigte niet en worde vernield, zoo verbieden Wy eenen iegelyken, eenige Dorre Boomen te houwen of te hakken met Bylen, Koorden of andere Instrumenten te scheuren, breken, wegvoeren en stelen, op de Boete voor de gene, die dezelve met den hals weghalen de eerste reize elk Drie Ponden, de tweede reize Zes Ponden, en zoo verre zy het niet en hebben te betalen met Geld, zullen naer de qualiteit van het Fait daer af aen hunlieder Lichaem gestraft en gecorrigeerd worden; en de gene, die het zelve Hout met Paerden, Wagens, Karren of Schuiten wegvoeren, die zullen verbeuren dezelve Paerden, Wagens, Karren of Schuiten, en daer en boven voor de eerste reize Twintig Kennemer Ponden voor elke Wagen of Schuit, voor de tweede reize Veertig gelyke Ponden, en by gebreke van betalinge zullen aen hun Lyf gecorrigeerd worden als voren.

XL. Verbiedende mede wel scherpelyk eenen iegelyken, eenig Groen staende Hout in de voorsz. Bosschen en Wildernissen, als Eiken, Berken, Beuken, Elzen of diergelyke wassend en opgaende Hout te houwen, of te doen houwen, buiten weten en kennisse van Houtvester en Meesterknapen van Bergen, en die contrarie doen, zullen voor de eerste reize verbeuren Twintig Kennemer Ponden, de tweede reize Veertig gelyke Ponden, en denderde reize Honderd der voorsz. Ponden, alles boven de verbeurte van de Instrumenten, Wagens, Paerden, Karren of Schuiten, die zylieden daer toe gebezigt zullen hebben, en zullen daer en boven arbitralyken gestraft en gecorrigeerd worden, en die de voorsz. Pœnen niet en mogen beta-

BERGEN. talen, zullen aen den Lyve worden gestraft als voren.

Amplia-tie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XLI. En alzoo de Geil, Doorn, Helm en andere Ruigte, dagelyks beroofd worden, tot groot achterdeel van de Wildernissen; zoo verbied men een iegelyk by dezen, voortaen in de Duinen, Bosschen en Wildernissen eenige Doorns, Helm of andere Ruigte af te houwen, op te delven, te plukken of te halen, buiten Consent en Kennisse van den Houtvester, op de verbeurte van Tien Kennemer Ponden voor de eerste reize, de tweede reize op de verbeurte van Twintig gelyke Ponden, en de derde reize op de verbeurte van Veertig der voorsz. Ponden, en anders arbitralyk of crimineel gestraft en gecorrigeerd te worden, naer gelegenheid van der zake en misdaed. Het welk ook alzoo verstaen word in reguard van de Pachters of Duinmeiers zelve in hun gepachte Duinen.

XLII. En ten einde de Helmplantinge alom mag worden geconserveerd, en de Konynsbergen niet verstopt of vertreden, verbieden en interdiceren Wy wel scherpelyk eenige Hoornbeesten, Jong of Oud, of eenige Paerden, Kalveren, Schapen, Varkens of diergelyke, in de Duinen te laten loopen of weiden, op de Boete van drie Kennemer Ponden voor elk Beest. En zullen de Houtvester en andere, geene Verhuuringe of Inschryvinge daer af mogen doen of gedogen.

XLIII. En zoo wie zich vervordert de Duinen of Wildernissen te ontgronden of verminderen, Turf daer uit delvende, Zand halende, de Wildernissen ontheinende, of eenige Konynsbergen toedempende of stoppende, die zal verbeuren zoo dikwils als het geschieden zal, te weten van elke Wagen of Schuite Zands of Turf, en van elk Konynsgat te stoppen en Heiningen te breken Tien Kennemer Ponden, voor de eerste reize, de tweede reize Twintig gelyke Ponden, en de derde reize Veertig der voorsz. Ponden, en voorts cri-

crimineelyk gestraft en gecorrigeerd worden naer Bergen. gelegenheid der zake en misdaed.

XLIV. Ordonnerende voorts alle Wagenaers, die door Hekken van de Duinen en de Wildernissen van de Houtvesterye varen en keeren, dezelve Hekken wederom te sluiten op een Boete van drie Kennemer Ponden, zonder dat iemand zich zal mogen excuseren, dat hy dezelve Hekken open of ongesloten gevonden heeft.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XLV. Dat mede geene Wagenaers, het zy van Vrachtwagens of andere, by dage of by nachte, Schulpen van Strand of Duinen halende, eenige Honden zullen mogen hebben, loopende by hunne Wagens of Karren, nochte gehengen dat eenige Personen, die zy voeren, van hunne Wagens of Karren naer eenige Konynen of ander Wild te schieten, maer zullen het zelve moeten beletten, indien zy kunnen, en indien niet, zullen gehouden wezen de Namen van den genen, die geschoten zullen hebben, den Houtvester t'zyner vermaninge aen te geven, indien zy die kennen, daer van zyluiden zich by Eede zullen kunnen en moeten purgeren, of by refus van dien, verbeuren een Boete van Drie Kennemer Ponden, alzoo dikmael en meenigwerve als zulks bevonden zal worden.

XLVI. Dat mede niemand zich en zal vervorderen te Visschen in eenige Wateringen of Vyveren van den Heer van Bergen, van particuliere Ingezetenen van Onze Heerlykheid of van andere, nochte ook eenige Duiven, Endvogels, Zwanen of eenige andere Vogelen slaen, schieten of ook met eenige Netten, Strikken of andere Instrumenten vangen, hoe die zouden mogen genaemd wezen, nochte ook stooren de Nesten en Eieren van dezelve Vogelen, buiten blykende Consent van Ons, of van die particuliere Ingezetenen of andere Eigenaers, op een Boete van Vyfentwintig der voorsz. Ponden t'elken reize, en voor elke Duif, End, of Zwaen voor de eerste reis, de tweede reis op een Boete van Dertig der voorsz.

Pon-

BERGEN. Ponden, en arbitrale en exemplare correctie; te appliceren een derde deel ten profyte van den Houtvester of den Officier, die de calange doen zal, het tweede derde deel ten profyte van den Eigenaer van de voorsz. Wateringen of Vyveren, en het laetste derde deel ten profyte van den Aenbrenger, en by zoo verre het zelve by nachte, op Zondag of andere Bededagen gedaen word, dat zal zyn op dubbele Boeten, in conformité van het Plakaet of eeuwig Edict daer op gemaekt op den 13 April 1659.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XLVII. Item en zal ook niemand, die Riet gekocht hebben in eenige Meeren of andere Wateringen, daer Zwanen hare Steden of Nesten begonnen of gestelt hebben, het Riet mogen snyden op drie Roeden na de voorsz. Zwanennesten, op de verbeurte van Tien der voorsz. Ponden.

XLVIII. Item word geinterdiceerd en verboden eenen iegelyken, van wat Staet of Conditie hy zy, met eenige Roers of Busschen te schieten in, of omtrent eenige Vogelkooien, binnen de Vyfhonderd Roeden, noch op hun Schuiten te kloppen, rommelen of stommelen, Zeil overslingeren, roepen of kryten, om daer mede het Gevogelte uit de voorsz. Driften te verjagen, noch ook binnen de voorsz. Vyfhonderd Roeden, by dage of by nachte, omtrent eenige Driften, Vogelkooien, Kreken en Killen te komen met de Slaglyn leggen, op een Boete van Tien Ponden t'elken reize, en daer en boven te verbeuren de Roers, Busschen en Vogeltouwen, daer zy het zelve mede zullen doen, en de Schuitenvoerders, die op hunne Schuiten of anders rumoer gemaekt hebben, om het Gevogelte uit de Kooien en de Driften weg te jagen, zullen verbeuren voor de eerste reize een Boete van Zes Kennemer Ponden, en voor de tweede reize van Tien gelyke Ponden, te appliceren als hier voren Artikel XLVI. is geordonneerd. Van de andere zyde zullen wederom de Kooiluiden en alle andere, die eenige Eenden houden, gehouden zyn, hunne Eenden op

op te fluiten, of te holken in den Zaeityd, en in den Maeityd, te weten, van half Maert tot den Eersten Mei, en van half July tot den Eersten September, t'elkens op een Boete van Drie Kennemer Ponden voor ieder Eend te verbeuren, zoo dikmaels als hunne Eenden bevonden zullen worden niet gehokt, of opgesloten geweest te zyn, boven de verbeurte van dezelve Eenden.

Bijvoeging. Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

XLIX. Zullen ook alle de Landluiden, sorterende onder onze Houtvesterye, hunne Honden Verleenten of Blokken aen hunne Halzen hangen, naer de grootheid van hunne Honden, en dat van den eersten December af tot Sint Jakobs-avond toe; op de pœne van drie der voorsz. Ponden, t'elken reize te verbeuren, als zy bevonden worden zulks niet gedaen te hebben.

L. En indien iemand, met de voorsz. Honden alzoo geblokt zynde, ginge, en eenige Hazen of Konynen vinge of uitdolve, zoo wel op de Geest- of hooge Landen, als in de Duinen, zal verbeuren t'elken reize Drie der voorsz. Ponden, voor elken Haes of Konyn, die hy alzoo zal vangen.

LI. Desgelyks die Vogelhonden hebben, zullen die aen den hals hangen een Blok, in der maniere als voren, ten einde dat zy ook geen schade en doen aen eenig Wild; op de Boete als voren.

LII. En voorts word ook geboden allen Ingezetenen onder 't voorsz. Houtvesterschap, hunne Honden in den tyd, als't Sneeuw legt, te Kneppelen of Blokken aen te hangen, naer de grootheid van de Honden; op de Boete van twee Kennemer Ponden, en zoo iemand bevonden word, ten voorsz. tyde met zyn eigen of andere opgenomen Honden, eenige Hazen of Konynen by dage te vangen of gevangen te hebben, zal verbeuren voor elken Haes of Konyn, Zeven gelyke Ponden, en by nachte dubbeld Geld.

LIII. Item, dat niemand, wie hy zy, daer toe niet zynde gelast of geauthoriseerd, van nu voortaen zal mogen gaen, in of omtrent onze Bos-

BERGEN. schen met eenig Byl, Graef, Spa of andere Instrumenten, hoedanig die genaemd zouden mogen worden, daer mede hy het Bosch zoude kunnen beschadigen; op pœne van dadelyk geapprehendeerd te worden, en verbeurte van Byl of ander by zich hebbende Instrument, nevens drie Kennemer Ponden.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

LIV. Desgelyks word verboden, dat niemand, wie hy zy, zonder Ons Consent, zich zal vervorderen eenige Duinen of de Vlaktens, Rys, Riet of andere Ruigte in de Berger-Duinen of de Wildernissen, 't zy het zelve verdord of nog wassende mag zyn, in den brand te steken of aen 't branden te maken, door wat middel of op wat pretext het ook zoude mogen zyn, op de Boete van Twintig Kennemer Ponden en daerenboven arbitralyk gecorrigeerd, en aen den Lyve gestraft te worden. Om voor te komen het perikel van de groote schade en onheil, die daer uit zoude kunnen ontstaen, word een ieder belast, die zodanige Brandstigters mogen weten, dezelve aen te brengen.

LV. Item, dat alle die gene, die aen den Duinkant wonen, eenige Katten houdende, gehouden zullen wezen, die zelve Katten de Ooren af te snyden; op pœne van Drie der voorsz Ponden.

LVI. Alzoo verscheide Klagten zyn voorgekomen, veroorzaekt door het ongebonden en ongeregeld ryden en loopen, in en door onze Wildernissen, Duinen en Waranden, en mitsdien, door dezelve ongebondenheden, nieuwe Wegen en Paden worden gemaekt en meer andere ongeregeldheden worden begaen, contrarie Onze Ordonnantie, tegen welke misbruiken noodzakelyk dient te worden voorzien, zoo word een iegelyk by deze gelast, door Onze Jurisdictie rydende of gaende, de Heere-Weg langs te ryden of te gaen, zonder van denzelven te deviëren of af te wyken, om alzoo in de Wildernissen, Duinen enz. te gaen of te ryden, op wat pretext het ook zoude mogen zyn; of hun weg zynde naer het Berger Zee-Strand,

het

het Schulp-Pad langs te houden, zonder nieuwe Slagen, Wegen of Voetpaden door de Wildernisse te maken, ten ware daer toe permissie van Ons hadde bekomen en verkregen; op de Boete van Drie Kennemer Ponden, t'elkens daer over te verbeuren.

BERGEN. *Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.*

LVII. En indien iemand gequalificeerd of ongequalificeerd, tegen deze Ordonnantie dede, en by de Substituiten, Dienaers van de Houtvesterye of de Pachters van de Duinen of des Houtvesters Dienaers, Gegyzeld zynde of uit krachte van Sententie van Meesterknapen geëxcuteerd wordende, dezelve daerom dreigde, kwalyk toesprake of sloege, daer jegens zal de Houtvester crimineelyk procederen, als tegen de gene, die openbaer kracht en geweld doen, en dat aen hun Lyf of Goed, naer de grootte en gelegenheid van de Misdaed. En word de Houtvester by deze ook geauthoriseerd, om de gemelde delinquanten en anderen, des noodig oordelende, te leveren in handen van onzen Bailliuw, om door den zelven tegen hen, als voren, te worden geprocedeerd.

LVIII. En zullen mogen Gyzelen, zoo de Houtvester, als deszelfs Substituit, des noods, de Dienaers van de Houtvesterye en van den Houtvester, mitsgaders de Duinmeiers en hunne Dienaers, doch zullen dezelve Duinmeiers of hunne Dienaers geen geloove hebben op hun aenbrengen, ten zy dat zyluiden Eed gedaen zullen hebben, in handen van den Houtvester of Meesterknapen, wezende dezelve Duinmeiers of Dienaers, ten minsten van den ouderdom van achttien jaren, staende ter goeder name en fame, en zal de Sekretaris van de Wildernisse gehouden zyn van den Eed, zoo wel van den Substituit van den Houtvester, Duinmeiers en hunne Dienaers, Opzienders, als ook van alle andere, op wiens Eed Meesterknapen Recht doen, goed en pertinent Register te houden, om by Meesterknapen goed reguard genomen te worden, wie van den Eed is, dan niet.

BERGEN.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

LIX. Edoch de voornoemde Substituit, Duinmeiers of hunne Dienaers, Opzienders en alle andere gezworen Dienaers, behoorlyk geëed zynde, zullen, naer ouder gewoonte, op hunnen Eed geloove hebben, als naer gelegenheid van de zake bevonden zal worden te behooren; gelyk mede hebben zal een Particulier gequalificeerd Persoon of Weiman, bevindende de Duinmeiers of iemand anders, contrarie de Ordonnantie van de Wildernissen, in de Duinen of Wildernissen delinquerende, mits het zelve Fait ten langsten binnen zes dagen, den Houtvester of zynen Substituit, of een van de gezworen Dienaers van de Houtvesterye aendienende, die als dan gehouden zal zyn, mede ten langsten binnen veertien dagen daer na, den Delinquant te Gyzelen, met denominatie van het Fait, plaetse en dag, daer en wanneer het zelve Fait geschied is, zonder langer te vertoeven, of zullen Meesterknapen daer geen Recht op doen, en zal alzulke Aenbrenger, in der maniere als voren, mede op zyn Eed geloof hebben, en daer op by Meesterknapen Recht gedaen mogen worden, als by henluiden bevonden zal worden te behooren.

LX. Nog zullen alle geëede Persônen gehouden zyn, de Delinquanten over hun Delict of Mesuse, dezelve op het Fait bevindende, terstond te Gyzelen, en op staende voet aen te spreken, met alzulke woorden, dat daer uit Gyzelinge verstaen mag worden, ten ware dat zyluiden Veldvlugtig waren, zulks dat men hen niet en konde ingaen of beloopen, of dat het Fait eerst zekeren tyd, na dat geschied ware, komen mogte tot kennisse van den Houtvester, zynen Substituit, Dienaers, Opzienders of andere geëede Dienaers, in welken gevalle ten langsten binnen drie weken daer na, de Wete van Gyzelinge aen den Delinquant of Delinquanten gedaen zal worden, of hunne Personen niet kunnende bekomen, tot hun Woonstede, met denominatie van het Delict, Plaetse en Dag, of zal anders van geener waerde zyn.

LXI.

LXI. Welk voorsz. Delict, Plaetse en Dag, de Houtvester mede gehouden zal zyn, in zyne Gyzel- of Citatie-Cedulle pertinentelyk te insereren. BIJLAGE.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

LXII En zullen alle Delicten en Mesusen, waer van de Boeten niet excederen Twintig Kennemer Ponden, in onze Wildernissen en Houtvesterye gevallen en geperpetreerd, dewelke eerst aen een jaer en zes weken tot kennisse van onzen Houtvester komen zullen, gepreſcribeerd zyn, en de Delinquanten daer van bevryd, ten ware daer litispendentie van ware, of de zake by Meesterknapen in staet gesteld, om inspectie of informatie te nemen, maer alle andere Delicten en Mesusen, waer van de Boeten excederen de voorsz. somme van Twintig Ponden, zoo van Grof Wild te schieten of vangen, als anders, zullen geëischt mogen worden den tyd van drie jaren, en daer na eerst gehouden worden voor gepreſcribeerd.

LXIII. Word nog mede verklaerd, dat by zoo verre eenige Jongens of Kinders, contrarie deze Ordonnantie kwamen te misdoen, dat de Ouders of Meesters voor de eerste reize, hunne Kinderen of Jongers daer over zullen moeten kastyden, en voor de tweede reize zullen de Ouders de Boete daer toe staende en hier voren verhaeld, daer voren moeten gelden, en niet hebbende of willende die betalen, zullen die Jongers daer voor met Roeden gegeesseld worden, of anders gecorrigeerd, naer gelegenheid van de zake.

LXIV. En zal de Houtvester niet mogen composeren dan over pecunieele Geldboeten, en zulks geenszins over Excessen, waer tegen andere Straffen by Onze Ordonnantien zyn gesteld, dan met kennisse en ten overstaen van twee, ten minsten een, van de Meesterknapen, van welke laetstgemelde Compositie, pertinent Register door den Sekretaris zal moeten worden gehouden, en op de eerste of laetste byeenkomsten van Meesterknapen daer van rapport gedaen.

LXV. Zullen mede de Opzienders niet vermogen met Hond of Honden in het Veld te gaen,

BERGEN. maer hen alleen bemoeien met de opzigte van de Duinen en Wildernissen, zonder eenige de minste Jagtpleginge te mogen doen; op pœne, van zoo zyluiden bevonden mogten worden zelfs gejaegt, de Jagt van anderen aengeleid of geassisteert, of en inzonderheid ongequalificeerde Personen ter Jagt geintroduceert of getolereert te hebben, daer over gedeporteerd en arbitralyk gecorrigeerd te worden; en in cas van nalatigheid, het zy in het Aenbrengen of in het Gyzelen van de ongequalificeerde Personen of andere, jegens onze Ordonnantie van de Wildernissen peccerende, zullen dezelve voor de eerste mael gemulcteerd worden in een Boete van Dertig Kennemer Ponden, en voor de tweede mael in een Boete van Zestig gelyke Ponden, en ook anderszins zwaerder naer exigentie van zaken.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

LXVI. Dat verder tweemael in het jaer, te weten den tweeden Maendag in de Maend van May, en den eersten Maendag in de Maend November, precies en zonder intermissie, gehouden zal worden een Rechtdag, voor den Houtvester en Meesterknapen, tot onderhouding van alle goede ordre op het stuk van de Wildernissen, en om te corrigeren en te straffen alle Contraventien en Excessen, die daer in en omtrent de Jagt bevonden en gecommitteerd zullen worden.

LXVII. En dit alles onverminderd alle voorgaende Ordonnantien op het stuk van de Wildernissen, zoo by Ons als onze Prædecesseurs gemaekt en geëmaneerd, en by deze niet veranderd of gederogeerd, als welke alle zullen moeten blyven in haer geheel en vigeur, immers by provisie en ter tyd en wylen daer in anders zoude mogen worden voorzien en geordonneerd, en zullen dezelve Ordonnantien, en specialyk deze tegenwoordige Ordonnantie, voortaen in allen deele strikt en naer den letter moeten worden geobserveerd en geëxecuteerd, zonder eenig reguard te mogen nemen, op pretense oude Gewoonten, daer tegen, in wat

reguard het ook mogte wezen, aenloopende, als welke alle in dezen worden gehouden voor kwade inkruipingen en corruptelen, wordende de Houtvester ook op nieuws geauthoriseerd, om toezigt te nemen, dat Onze respective Ordonnantien alomme wel worden nagekomen en bewaerd. BERGEN.

Ampliatie der Ordonnantie op de Wildernisse.

LXVIII. En op dat deze Onze Ordonnantie te beter in alle hare Pointen mag worden geobserveerd, zoo ontbieden en bevelen Wy onzen Houtvester en Meesterknapen, mitsgaders onzen Bailliuw en Dienaren, en alle de gene, die het eenigszins aengaet, zoo deze als onze vorige respective Ordonnantien, op de Wildernisse geëmaneerd, punctuelyk na te komen en te doen nakomen, mitsgaders tot Executie van dezelve, de gerequireerde assistentie te verleenen.

En op dat niemand hier van ignorantie zoude kunnen pretenderen, zoo begeeren Wy, dat deze gepubliceerd en geaffigeerd zal worden, daer 'en zoo het behoort en te geschieden gebruikelyk is.

Gedaen te Bergen in Kennemerland, onder onze Handteekening en aengeboren Adelyk Pitschier (*), den 26 Augustus des jaers zeventienhonderd en vierenvyftig.

W. V. NASSAU BERGEN.

En gepubliceerd van 't Rechthuis te Bergen in Kennemerland, ten overstaen van den Heer en Mr. *Arent Jan van der Steen*, Houtvester, *Hendrik van Wys*, en *Nicolaes Hendrik Domis*, Meesterknapen aldaer, op den 1 September 1754.

In kennisse van my Sekretaris

A. VLARING.

(*) Zegel.

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN.

TUsschen den 11 en 12 dezer Slagtmaend ontstond in het Landschaps Tucht- en Werkhuis, in deze Stad voor omtrent honderd jaren gebouwd naest het gedemolieerde Blokhuis of de Gevangenis van het Hof Provintiael, een Brand, zoo hevig als, by der oudste menschen geheugen, alhier niet aenschouwd is. Omtrent ten twaelf uuren in den nacht begonnen eenige Gevangenen, die door den vreeslyken damp het ongemak gewaer werden, met hun gewoon geschreeuw, wanneer zy iets kwaeds bemerken, zeer sterk te roepen; *Keuken-bouw; Keuken-bouw*; met byvoeginge; *wy verstikken door den Rook! daer is Brand op de Gang.* Hier door ontwaekte de Binnenvoogd, die onmiddelyk naer den Zolder ging, dien hy vol Rook bevond. In alleryl liep hy weder naer de Keuken om de Sleutels te halen, opende de Deur van de Waeg beneden in het Tuchthuis, daer het Licht, dat hy by zich had, door den Rook werd uitgedoofd. Hy begaf zich daerop op straet, en ging, al roepende *Brand! Brand!* tot aen het uiteinde van het zoogenaemde Smalle Heerenpadje, daer volk begon te vergaderen, dat, uit den Binnenvoogd vernemende waer de Brand was, met hem te rug naer het Tuchthuis ging. Terstond werd de Deur van de Waeg geopend, die hier door eensklaps in volle Vlam sloeg, gelyk mede de tweede Verdieping, alwaer de Vlam zoo yslyk gevoed werd door de ligt aen te steken Brandstoffen van Wol

en Brazilienhout, dat zy den aenschouweren terstond in wanhoop bragt van dit onheil te kunnen redden. Het angstig schreeuwen en naer gekerm der Gevangenen was deerlyk. Men zag eenigen dezer elendigen, zittende op den kleenen Winkel of Werkplaets, in den hoek tegen het Blokhuis aen, en niet anders dan den smertelykften dood voor oogen ziende, hunne handen door de Tralien steken, smekende zoo lang om hulp, tot dat zy, door den Damp, ongetwyfeld, verstikt, langer geen geluid konden geven en door de Vlam zyn omgekomen. Dezen waren vyf Manspersonen, ter wier reddinge men geene mogelykheid zag, dewyl 'er geen Deur of Opening was om hen uit te laten, dan door middel van de Waeg, daer het gevaer zich even groot of nog erger vertoonde. De deernis over deze Ongelukkigen, deed de ontsteldtenis over het ongeval niet weinig vermeerderen. Alle de Brandspuiten werden wel met den mogelykften spoed aengevoerd en aen den gang gebragt; maer met geringe baet; terwyl de Brand vast aenwakkerende, langs de Gespanten van het Dak hooger rees, de Zolderingen aentastte en ter rechter en linkerhand door de Vleugels van het Gebouw vloog, ter eener zyde de stapels Brandhout, en ter andere een berg van in de twintig Schuiten Turf ontstekende, waer door de Vlam, torens hoogte, in de lucht opsteeg, en by een sterken Zuid-Oosten Wind de gloeiende Vonken als een vuurige Regen over de Stad, zelfs tot geheel aen derzelver uiteinde, werden gedreven. Middelerwyl werden de zestien overige Manspersonen, die hier gevangen zaten, door het oploopen van de Middel- LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. deur, die beneden tusschen de Gevangenhokken was, uitgelaten en naer achteren gebragt; doch al ras naderde hier ook de Brand, 't welk dezen Gevangenen noodzaekte een Deur der achterste Hokken uit de haken te ligten, en daer mede op de voorste Deur te loopen, om hier, ware het mogelyk, den Brand te ontwyken; doch het zou hun niet gelukt zyn, indien vier of vyf menschen van buiten, door het met geweld afwringen der Hengzelen, hun niet te hulpe gekomen waren. Aldus geraekten zy op de kleene Plaets, verder naer de Voordeur, en eindelyk ter Gevangenis uit, ziende naer een goed heen komen, behalven een, die terstond terug keerde; gelyk drie anderen zich naderhand ook weer hebben aengegeven. Zeven of acht onder hen, hadden zich reeds uit benaeuwdheid en wanhoop op Stroo by malkander nedergelegt, in geene andere verwachting dan door de woedende Vlam te zullen verteerd worden. De Vrouwspersonen redden zich door van een Verdieping naer beneden te springen, waer door één derzelven jammerlyk gekwetst is, en anderen zich minder bezeert hebben. De Vallende Ziekte, aen welke een der gevangene Vrouwen onderhevig was, is waerschynlyk oorzaek dat zy verbrand en onder de Puinhopen gebleven is. Die zich gered hadden, werden aen den anderen vleugel van het Huis uitgelaten, onder een Commando Soldaten, in het Ammonitiehuis, in bewaringe gesteld en vervolgens in het gedemolieerde Blokhuis overgebragt; doch eene der Vrouwen wist het naer de Grieteny van Barradeel te ontwyken, daer zy gevat en vervolgens weder herwaert gebragt is. Ten drie uuren in den nacht,

stond

stond: het geheele Gebouw aen alle kanten in lichter lage vlam en gloed; zoo dat alle vlyt, wakkerheid en moeite vruchteloos bevonden werd om iets ter reddinge toe te brengen. Men bleef dan voornamelyk bedacht om de Gebouwen, naest aen het Tuchthuis staende, door ze geduurig nat te houden, tegen den voortslaenden Brand te beveiligen. Het Blokhuis was reeds aengestoken; maer het verder verderf des Vuurs aen dit Gebouw werd, door de weergalooze stoutheid, den yver der Arbeidsluiden aen de Brandspuiten, en de voorzorge en bestieringe der Brandmeesteren en Opzieneren, als mede door het Krygsvolk, dat de Wacht hield en mede arbeidde, gelukkig verhoed. Het gevaer aen het Blokhuis verminderde, zoo ras de Wind Zuiden ten Westen schoot. Hierdoor werden ook het Stads Turfhuis en het Ammonitiehuis behouden, en de zorg der Blusscheren behoefde zich alleen te bepalen aen het Timmerhuis en een groote Schuur met Hooi, die reeds met natte Zeilen bedekt waren. Met het aenbreken van den dag, lag het brandende Tuchthuis in Puinhoopen, Asch en Kolen; en schoon men geen gevaer van de voortslaende Vlamme te duchten had, was het Vuur toen nog niet uitgebluscht; maer wakkerde meermalen weder op, en werd telkens door de goede voorzorge in zynen voortgang gestuit. Door het instorten van eenige Muuren zyn twee menschen deerlyk gekwetst geworden. Te willen weten door wat toeval dit ongeluk zy veroorzaekt, is een vraeg, waerop de nieuwsgierigheid, hoewel by dergelyke ongelegenheden altoos werkzaem, gelyk zelden ook nu niet voldaen kan worden. Zeer aenmerkelyk is de schade door de-

LANT-WAR-DEN.

zen

LEEU-WAR-DEN.

zen Brand veroorzaekt, maer nog niet te begrooten. De onkosten aen de Toortsen alleen, beloopen voor de Provintie meer dan *f* 700:-:, en voor deze Stad omtrent *f* 100:-. De Gedeputeerde Staten dezer Provintie, inziende, dat ten dienste der Justitie noodig zal zyn, ten spoedigsten, omtrent dit ongeval eenige nieuwe schikkingen te maken, hebben goedgevonden de Staten op een Extraordinaris Landsdag, tegen den 3 der aenstaende Wintermaend, by een te roepen, waer van de Brieven der Beschryvinge aldus luiden:

Veste, Lieve, Bezondere!

Beschryving tot een Extr. Landsdag.

NAdemael 's Landschaps Tucht- en Werkhuis, tusschen Maendag en Dingsdag, 's nachts, den 11 en 12 dezer, laetstleden, geheel en al is is afgebrand, zoodanig dat 'er niets als de Muuren zyn staende gebleven; waer door de meeste gevangene Manspersonen zyn ontvlucht, doch eenigen jammerlyk in de Vlamme zyn omgekomen; maer de Vrouwspersonen bewaerd, en by provisie op het gedemolieerde Blokhuis in bewaringe gesteld; en het uit dien hoofde ten dienste van de Justitie noodig zal zyn, dat hier omtrent ten spoedigsten wederom nieuwe Schikkingen worden gemaekt: Zoo hebben Wy goedgevonden een Extraordinaris Landsdag te verschryven tegen Maendag, den 2 December aenstaenden, in de Stad, en 's anderen daegs op het Landschapshuis; verzoekende en ordonnerende UE, amtshalven, om hier af vroegtydig Kennisse te laten toekomen aen de respective Volmagten van Uwen Bedryve, ten einde dezelven zich op voorsz. tyd in de Stad, en ter Vergaderinge op 't Landschapshuis, mogen sisteren, om, ter herstellinge van deze groote Schade, niet alleen, nevens andere 's Lands Volmagten, maer nevens ter verzorginge van een bekwame

me Plaetse tot Detentie van gecondemneerde Gevangenen, by de Hooge Collegien in middelen tyde, naer derzelver hooge Wysheid en attentie, verstaen zal worden te behooren. Lant-waar-den.

Waer toe Wy Ons verlaten, en bevelen UE. in de bescherming van God Almagtig. *Leeuwarden den* 18 *November* 1754. Enz.

STAD EN LANDE.

GRONINGEN.

OP den 28 der Oegstmaend van den jare 1752 was, volgens Plakaet van Notificatie, op den naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Gedeputeerde Staten dezer Provintie uitgegeven, een Impost van zes Stuiveren op ieder Gros Tabakspypen, die van buiten in deze Provintie komen, gelegd, en deze Belasting, tot een Proeve, voor twee jaren vastgesteld; welken Termyn in den tegenwoordigen jare verloopende, hebben de Staten dezer Provintie, op hun Ed. Mog. Vergadering van den 26 der jongste Herfstmaend, goedgevonden den gestelden Impost voor nog twee volgende jaren te prolongeren; waer van, op den naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Gedeputeerde Staten, den 7 der laetste Wynmaend, gearresteerd is Publicatie te doen; waer in den Administratoren der Gemeene Lands Middelen en derzelver Bedienden op nieuw gelast word om naeuwkeurige toevoorzigt te nemen, dat geenerhande vreemde Tabakspypen, in dien tyd, worden ingevoerd, zonder den gemelden Impost daer van te betalen; op de verbeurte van Confiscatie der Pypen, behalven de Boete Groningen.

van

GRONINGEN. van een Pond Groot voor ieder Gros Pypen; die zonder Aengeving of Betaling zullen zyn ingebragt.

STAETS-BRABAND.

BEEK EN DONK.

BEEK EN DONK. IN deze Heerlykheid, gelegen in het Kwartier van Peelland, Meyery van 's Hertogenbosch, is, in den nacht tusschen den 25 en 26 der laetste Wynmaend, aen zekere Hoeve of Huizinge; toebehoorende aen den Heere *Gerard de Jong*, Heere dezer Heerlykheid, een moedwillige Brandstichting gepleegd, waer door deze Hoeve, met alle de daerin zynde Goederen, geheel en al is afgebrand, uitgezonderd het Vee van Hendrik de Meeter, Schepen alhier, die deze Hoeve in hure heeft; ook is alvorens en meermalen aen eene *kostbare* Plantaedje van den voornoemden Heere de Jong, in deze Heerlykheid gelegen, merkelyke Schade en Bederf toegebragt, 't welk groot vermoeden geeft dat alle deze Moedwilligheden door een of meer der Ingezetenen dezer Heerlykheid zyn gepleegd. Tot het ontdekken en in hechtenis brengen dezer schuldigen, ten einde ook aen de Justitie voldaen worde, hebben de Eerste en presiderende en andere Raden van den Leenhove van Braband en den Lande van Overmaze, hun Gerechtshof houdende in 's Gravenhage, den 11 dezer Slagtmaend, eene Publicatie gearresteert, waer by een Premie van Vyfhonderd Guldens beloofd word aen dengenen, die een of meer der schuldigen zal aenwyzen, in dier voegen dat gestraft

ſtraft kunnen worden; met belofte van ſtilzwygen zyns naem en kwytſcheldinge der ſtraffe voor den Aenbrenger, indien hy medepligtig zyn mogt. Om tevens te weeren dat geen verdere Schade en Bederf gepleegd worde aen 't gene wyders den gemelden Heere Gerard de Jong toebehoort, noch ook aen zyn perſoon, of aen den perſoon van den Heere Mr. *Gysbert de Jong*, Droſſaerd dezer Heerlykheid, heeft ook de Raed van Braband *Brieven van Sauvegarde* verleent om gemelde Heeren, hunne Perſonen en Goederen, te nemen en te ſtellen in de Beſcherming en veilige Hoede der hooge Overigheid, bevelende aen een ieder, op verbeurte van lyf en goed, hen noch in hunne Perſonen noch in hunne Goederen te beledigen of doen beledigen, in eenigerlei maniere. BEEK EN DONK.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

ZUTPHEN. Hier is, in deze Slagtmaend, na eene langdurige Ziekte, overleden de Ed. Groot Achtb. Heer Mr. *Jan Couleman*, Burgemeeſter dezer Stad. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

HAERLEM. De Ed. Groot Achtb. Heer Mr. *Coenraed van Schuilenburg*, regerend Burgemeeſter dezer Stad, overleed hier den 21 dezer Slagtmaend, aen een kwynende Ziekte, tot algemeene droefheid der Burgerye, die 's Mans hoedanigheden hoog waerdeerde.

'S GRAVENHAGE Om zynen hoogen Ouderdom, heeft de Heer Mr. *Willem van Erpecum*, Advokaet-Fiskael en Procureur-Generael voor den Raed van Braband en den Lande van Overmaze, aen welgemelden Raed verzocht, dat aen hem, naer het

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

het voorbeeld, waer op hy zelf in den jare 1706 in plaetse van Mr. Diderik Vleugels was aengesteld, een Adjunct mogt worden toegevoegd, waer toe door hem werd voorgeslagen de Heer Mr. *Willem van der Esch*, Advokaet voor de Hoven van Justitie; die hier op door hunne Hoog Mog. hier toe en tevens tot Tweeden Fiskael is aengesteld, voorbehoudens aen den Heere van Erpecum, gedurende zyn Leven, alle de Eeren, Digniteiten, Tractementen en Emolumenten uit de voorschrove Amten genoten.

AMSTELDAM. In het Collegie der Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, in deze Stad residerende, hebben, behalven de Heeren, wier aenstelling wy te voren gemeld hebben, met het begin dezer Slagtmaend, Zitting genomen de Heeren *Onno Zwier van Harin*, Grietman van Stellingwerf Westeinde, in het Kwartier van de Zevenwouden gelegen, wegens de Provintie Vriesland; en de Heer *Reindert Willem van den Hemert*, Burgemeester der Stad Kampen, wegens de Provintie Overyssel.

De Heer Mr. *Nicolaes Hartman*, eerste Advokaet van de Generale Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, overleed hier den 16 dezer Slagtmaend, aen eene kwynende Ziekte, in den ouderdom van ruim jaren.

ROTTERDAM. De Heer *Georg Jacob*, Baron van *Munchhausen* tot de Oldemole, uit de Ridderschap in het Kwartier van Twenthe, in de Provintie van Overyssel, heeft, wegens die Provintie, in het begin dezer Slagtmaend Zitting genomen in het Collegie der Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit, in deze Stad residerende.

WOERDEN. Den 31 der jongste Wynmaend, Allerheiligen Avond, zyn door Schepenen en Vroedschappen dezer Stad, tot Burgemeesteren alhier verkoren, de Ed. Achtb. Heeren ADOLF VAN DER WIN, Heer van Barwoudswarder, Bekenes, Rietveld en de Bree, tot President, en JOOST DE HARTOG,

TOG, Drossaerd en Dykgraef van Hekendorp, Snelrewaerd en de Lange Linschoten, tot Jongsten. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

YSSELSTEIN. Door hare Doorluchtige Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse, eerste Douariere van Oranje, zyn, in deze Slagtmaend, tot Burgemeesteren dezer Stad gecontinueerd de Ed. Achtb. Heeren JAKOB VAN OTTERSPOOR en ANTHONI DE RIDDER, en tot Schepenen aengesteld de Heeren *Jakob van Otterspoor*, *Anthoni de Ridder*, *Dirk van der Duif*, *Petrus Hoogendyk*, *Goris Thoen*, *Willem van Eick* en *Evert Retel*; de laetste in de plaets van den Heere *Samuel de Romare*, Kanonnik van het Kapittel van St. Jan te Wyk, die zyn Ontslag verzocht en bekomen heeft; voorts tot Kerk- en Gasthuismeesters de Heeren *Dirk van der Duif* en *Evert Retel*.

HOORN. In de plaetse van den overleden J. B. Commelin, is door hunne Ed. Gr. Mog. tot Commies-Fiskael der Gemeene Lands Middelen in Westvriesland en het Noorder-Kwartier, aengesteld de Heer Mr. *Cornelis van der Straten*.

MIDDELBURG. Den 31 der voorleden Wynmaend is, door hare Koninklyke Hoogheid, de Vrouwe Gouvernante, tot een der Twaelf Kiezeren dezer Stad, verkoren en aengesteld de Heer Mr. *Johan Steengracht*, Raed en Advokaet Fiskael ter Admiraliteit in Zeeland, in de plaetse van den Heer Mr. J. H. v. Hemert, die tot Raed benoemd is.

ZIERIKZEE. Den 1. der laetste Wynmaend, is hier, in den ouderdom van 58 jaren, schielyk, aen eene Beroerte overleden de Wel Ed. Gestr. Heer Dr. *Kornelis Plevier*, Oudburgemeester en Raed dezer Stad en Sekretaris van de Weeskamer. Ter vervullinge van deszelfs plaets, als Raed, werd, den 14 der zelfde Maend, een Nominatie van Drie gemaekt, waer uit hare Koninklyke Hoogheid verkoren heeft den Heere Mr. *Jakob Hulscher*, Regerend Schepen. Tot het Amt van Sekretaris van de Weeskamer, heeft de Wel Ed. Groot Achtb. Regering den Heere Mr. *Jakob*

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Pous, regerend Schepen en Raed dezer Stad, den 11 dezer Slagtmaend aengesteld.

ASSEN. Den 19 der afgeloopen Wynmaend, is de Hoogwelgeb. Gestr. Heer *Christoffel Bernhard Julius*, Baron van *Schwartz*, Heere van Anssen en 's Glinthuis, Assessor en Gedeputeerde Staet van dit Landschap, in den ouderdom van 78 jaren en 8 maenden, op den Huize Anssen, overleden; in wiens plaetse hare Koninklyke Hoogheid, tot Assessor in den loffelyken Etstoel of het Hof van Justitie, heeft aengesteld den Wel Ed. Gestr. Heer *Gerrit Hendrik van der Woude*, Gedeputeerden Staet van dit Landschap; die in de gemelde waerdigheid op de Lottinge of Vergaderinge, aengevangen den 19 dezer Slagtmaend, zitting genomen heeft. In de opengevallen Etten of Raedsheereplaets, is wederom tot Medelid van den loffelyken Etstoel verkoren de Wel Ed. Gestr. Heer Mr. *Joannes van Lier*, Gedeputeerde Staet, die, na het afleggen van den Eed, mede op den gemelden 19 der Slagtmaend zittinge nam. Nog is de Wel Ed. Gestr. Heer *Warmolt Lunsingh*, Rentmeester van het Adelyke Stift Dikninge, in plaetse van deszelfs overleden Vader, den Wel Ed. Gestr. Heere F. Lunsingh, Gedeputeerden Staet, tot Medelid van den meergemelden loffelyken Etstoel verkoren, om op de naestvolgende Zomerlotting of de Vergadering, die in de Maenden Juny of July jaerlyks byeenkomt, zittinge te nemen.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE ENZ.

VAn alle kanten, zonder melding van merkelyke byzonderheden, hoort men dat deze Plaeg blyft woeden, en, onder anderen, ten aenzien van HOLLAND, zeer sterk in DELFLAND, omtrent *Ryswyk*, hare smerte heeft doen ge-

voe-

voelen. Een aenblik van hope nochtans, om deze Kwael eerlang gestuit te zien, zou het in dezen opzigte bedrukte Vaderland aenlichten; indien de ondervinding bewees dat zeker Hulpmiddel, 't welk ten dezen einde met gelukkigen uitslag is aengewend, in 't algemeen proef hield. Met oogmerk om dit heilzaem einde te bereiken, is het in het laetst der voorleden Wynmaend aen het Gemeen medegedeeld, en wy oordeelen van onzen kant hier in te moeten medewerken, of het Gode behagen mogte deze pogingen te zegenen. Het luid woordelyk als volgt. „ Ten nutte van het Gemeen, word „ aen een iegelyk bekend gemaekt, dat in den „ Ambachte van Ryswyk, alwaer de Sterfte „ van het Rundvee sederd eenigen tyd wederom sterk gegrasseert heeft, twee melkgevende Koeijen, die hard ziek waren, menschelyker wyze gesproken, gelukkig zyn genezen, door het gebruik der navolgende Middelen. Zoo haest men aen die Beesten de „ Ziekte bespeurde, heeft men dezelven op den „ Stal gehaeld, met een Kleed gedekt, een „ halven Emmer Bloed afgetapt, en voorts de „ twee eerste dagen drie Pinten Wyn-Azyn, „ te weten 's morgens, 's middags en 's avonds, „ telkens een Pint ingegeven, en ondertusschen, genoegzaem van uur tot uur, laeuw „ Water; den derden en volgende dagen, tot „ de volkomen herstellinge van die Beesten toe, „ heeft men driemael daegs, als boven, een „ half Pint Wyn-Azyn en een half Pint Lyn-Olie, met elkander gemengd, ingegeven, en „ ondertusschen, wederom als boven, laeuw „ Water, gekarnde Melk, uitgeperste Kroppen, Komkommer- en Meloenzaed; ook in

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

„ de laetste dagen; tot versterking, gekookt „ Roggebroods-Water. Den zevenden dag „ was het eerste Beest genoegzaem hersteld, „ en het tweede Beest, dat nog de Middelen „ gebruikte, wierd reeds, op den vierden dag, „ buiten gevaer geoordeeld. Die deze Mid-„ delen het eerste geprobeert heeft, zoude in „ dezelven, als hy weder de Ziekte onder zyn „ Vee kreeg, nog deze verandering maken, „ te weten: hy zoude het Beest doen laten en „ dekken, als boven, en voorts, de twee eer-„ ste dagen, alle uuren ingeven een half Pint „ Wyn-Azyn met zoo veel laeuw Zemelwater „ en een goeden Lepel Koekebakkers Honig, „ met elkander gemengd, twaelfmael daegs, en „ tegen den nacht een Pint Lyn-Olie; voorts „ de overige dagen, zoo als hier boven is ge-„ meld". Rondsom SCHOONHOVEN en in den KRIMPENERWAERD is de Sterfte zeer droevig. Hier tegen, op dat wy 's Lands Zegen, onder het melden der Rampen en Onheilen, niet vergeten, word van hier gemeld, dat de Zalmvangst met de Flouw thans zeer gelukkig is, en deze Visch tot een zeer redelyken Prys verkocht word (*). De Ziekte onder het Rundvee begint ook weder te ontsteken in het Dorp *Uithoorn*; en heerscht nog vry sterk in den Ankeveenscheen Polder naer den kant der Reviere de

(*) Wy zyn voornemens om dergelyke Berichten, indien wy hier in gunstig door onze Correspondenten geholpen worden, in dit Artikel te vermengen: om zoo wel 's Hemels Goedheid over 's Lands Zegen te erkennen, als ons gedurig over zyne slaende hand te beklagen; en indien de bereidwillige hulpe aen ons oogmerk voldoet, veranderen wy mogelyk eerlang den Titel van dit Artikel in dien van 's LANDS ZEGEN EN ONHEILEN.

de Vecht. In GOOILAND is de Kwael wel niet geheel opgehouden; maer men hoort slechts hier en daer van een enkel Beest, dat weggerukt word. In de *Hilversumsche* Meenth of gemeene Weide was, in den Voorzomer, de Woede hevig, doch later in den Zomer begon ze te minderen; ook ging zy als rondsom 's *Graveland*, zonder in dit District eenig Vee van belang weg te sleepen. In de *Loosdrecht* gevoelde men dit Onheil toen zwaerder drukken; thans word hier van geene Sterfte gehoord; ondertusschen ziet men, in het laetste dezer Slagtmaend, aldaer nog zoo veel Vee in de Weiden loopen, als anders in het begin der Wynmaend. In de Provintie van STAD EN LANDE, is, ter gelegenheid van het nadere Verbod tegen den Invoer van het Rundvee, in ons Stukje voor de vorige Wynmaend gemeld (*), door de Slagters te *Groningen* en eenigen ten plattèn Lande, aen de Staten dezer Provintie een Request ingeleverd, tot den Invoer van Vette Kalveren; waeromtrent op den naem van hare Koninklyke Hoogheid en de Gedeputeerde Staten, den 17 der meergemelde Wynmaend, een Publicatie is gearresteerd, in welke gezegd word:

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

DAt alleenlyk Vette en Gemeste Kalveren mogen worden ingebragt om direct geslagen te worden, onder zoodane Præcautien, als hun Ed. Mog. zullen oordelen te behooren, zynde onder die bepaling en mits, dat geen Invoer van Vette Kalveren in deze Provintie zal mogen geschieden, als door de Slagters of hunne Knechten, en alleen over het Stroobos uit Vriesland en langs de Hazender Molen uit het Landschap Drenthe.

De Invoer van Vette Kalveren word te Groningen toegestaen.

(*) Zie hier voren bladz. 1258.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

Dat mede de Slagters of hunne Knechten gehouden zullen zyn by de Opzigters, zoo op het Stroobos, als by de Harender Molen, ter rechercherche liggende, hunne Kalveren te laten visiteren, en van dezelven een Cedulle te ontvangen, dat het in te voeren Kalf een Gemest en Vet Kalf is; wordende de Opzigters, voornoemd, gelast daer van een Cedulle af te geven, ontvangende voor de Cedulle van ieder Kalf, de somma van Drie Stuivers, door den Invoerder of Invoerders, invoegen gemeld, te betalen.

In DRENTHE, bleef de Sterfte op vele plaetsen nog aenhouden, en wel zeer sterk omtrent COEVERDEN.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam; den 18 November.

	by de Z. Zak.	
TARW. Oude witte Z.	$11\frac{1}{2}$ a 15	ß
—— Nieuwe dito	$10\frac{1}{2}$ a 13	ß
—— Blaeuwe dito	10 a 12	ß
—— Zomer dito.	9 a $11\frac{1}{2}$	ß
ROGGE Zeeuwsche	$7\frac{1}{2}$ a $9\frac{1}{2}$	ß
ERTEN Graeuwe.	$6\frac{1}{2}$ a 10	ß
—— Blaeuwe	9 a 14	ß
—— Witte.	$7\frac{1}{2}$ a 9	ß
	by 't Last	
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔	11	ℒ
GARST Zeeuw. Wint.	$12\frac{1}{4}$ a $14\frac{1}{4}$	ℒ
—— Zomer	11 a $11\frac{3}{4}$	ℒ
HAVER Vriesf. Brouw.	$10\frac{1}{2}$ a $11\frac{1}{2}$	ℒ
—— Voer	8 a $9\frac{1}{2}$	ℒ
—— Zeeuwsche	$7\frac{1}{4}$ a $8\frac{1}{2}$	ℒ
—— Spelt	$8\frac{1}{4}$ a $9\frac{1}{2}$	ℒ
KOOLZAED Zeeu. enz.	30 a 33	ℒ
PAERDEBOONEN.	12 a $13\frac{1}{2}$	ℒ

Rotterdam, den 18 November.

	by de Steen.
VLAS. Allerbest.	30 a 32 st.
—— Best.	28 a 29 st.
—— Middelsoort	24 a 25 st.
—— Gemeen	22 a 23 st.
—— Slecht	20 a 21 st.

Leiden, den 16 November.

	by 't Vierend.
BOTER.	f 29:-:-

Hoorn, den November.

	by de 100 ℔
KAES, Groote a 20 ℔	f $11\frac{1}{2}$:-:-
—— Mid. a 10 ℔	$11\frac{1}{4}$ a $11\frac{1}{2}$:-
—— Kleene	$11\frac{3}{4}$:- a 12:-

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend OCTOBER, 1754.

Dag.	Barro-meter.	Ther-mom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 2½	57	WZW 1	Zeer betrok.				
1	- 2	62	ZW 2	———		9 ♈	☍ ♂ 17	☋
	- 2	57	O 3	Geheel betr.				
	- 2	46	OZO 4	Zeer betrok.				
2	- 2¼	59	ZO 1	Betrokken		21		
	- 2½	55	O 2	Zeer betrok.				
	- 3	54	OZO 1	Geheel betr.				
3	- 3½	57	ZO 2	———		3 ♉		
	- 3½	56	W 1	Zeer betrok.				
	- 3½	55	NW 1	———				
4	- 3½	61	W 4	Zeer betrok.		15		☌☉☿ 16
	- 2	59	——— 5	Geheel betr.				
	- ¾	57	——— 3	Zeer betrok.				
5	- ¼	61	——— 5	———		27	☍ ♀ 1	
	29. 9½	59	ZW 9	———				
	- 8½	57	——— 9	Geheel betr.				
6	- 7½	59	——— 8	———		9 ♊		
	- 6½	55	NO 3	Reg, D. W.	1 L.			
	- 5	54	ZW 5	Regen	5 L.			
7	- 4¾	57	W 6	Betrokken	2 L.	22		
	- 4½	49	——— 10	Zeer betrok.				
	- 6½	48	NW 8	Regen	3 L.		☍ ♄ 15	
8	- 8¼	55	WNW 6	Reg. betrok.		4 ♋	□ 21	
	- 9½	50	WZW 7	Helder				
	- 7½	44	ZtO 10	Geheel betr.				
9	- 5½	52	ZW 11½	Betrokken		17		
	- 3½	53	NO 8	Geh. bet. reg				
	- 3¼	54	ZW 8	Zeer betrok.	1 L.			
10	- 3½	56	——— 12	———		1 ♌		
	- 3¾	52	——— 9	Regen	2 L.			
	- 4	52	W 7	Zeer betrok.	2 L.			
11	- 5	57	——— 10	———		15		
	- 7	56	——— 7	Geh. betr. re.				
	- 2	57	ZZW 12	———	2 L.			
12	- 4½	57	W 16	Zeer betrok.		29	☌ ♃ 18	☌♂☿ 8
	- 9¼	52	——— 6	———				
	- 9½	51	Z 6	Reg. D. W.	½ L.			
13	- 9	55	W 5	Reg. Dond.		14 ♍		
	- 11¾	50	——— 3	Helder	2 L.			
	30. 1½	49	——— 2	Betrokken				
14	- 1½	56	——— 3	Geheel betr.		29		
	- 1½	45	——— 1	Helder				
	- 2½	48	WtN 1	Helder				
15	- 2½	53	W 1	Betrokken		14 ♎	☌ ☉ 14	☊ 16
	- 2½	47	NO 3	Helder			☌ ♂ 23	
	- 1	42	O 4	Betrokken				
16	30.	52	ZO 6	———		29		NP 12
	30.	50	NO 4	Zeer betrok.				

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.		Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Aspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29.11¾	51	Z	3	Geheel betr.				
17	- 11½	56	ZW	4	—		14 ♏		
	30 1	56	—	1	Re. geh. bet.				
	- 2½	53	—	1	Geheel betr.	2½ L			
18	- 3	57	ZO	1	Helder		29	☌ ☿ 23	
	- 3¾	48	O	2	—				
	- 4	46	O	2	Mist.				
19	- 4	55	OZO	3	Mist		13 ♐		
	- 3¾	52	Z	3	Betrokken				
	- 4	52	ZW	1	Mist				
20	- 4½	58	—	1	Helder		27		
	- 4½	53	Z	1	Mist				
	- 4	49	ZO	1	Mist				
21	- 4	59	Z	1	Helder		10 ♑	☌ ♄ 3	
	- 3½	53	W	2	—				
	- 2½	51	ZW	3	Mist				
22	- 2	52	—	3	—		23	□ 12	
	- ½	49	—	3	Geheel betr.				
	29.11½	50	—	3	Mist				
23	- 11½	53	—	3	Mist geh. bet.		6 ♒		
	- 11	51	—	2	Geheel betr.				
	- 10½	52	—	5	Zeer betr.				
24	- 10	55	—	6	—		18		
	- 8½	56	—	10	—				
	- 9¼	55	W	6	Geheel betr.				
25	- 9¼	57	—	7	Zeer betr.		0 ♓	☍ ♃ 23	
	- 9	55	ZW	6	Geheel betr.				
	- 7¾	52	—	10	—				
26	- 7	56	—	10	—		12		
	- 6	52	—	9	—				
	- 4	50	Z t O	8	Helder				
27	- 3	60	ZO	6	—		24		
	- 1	53	—	6	—				
	29.	52	—	5	Zeer betr.				
28	28.11½	54	ZW	8	—		6 ♈		☊ 3
	29. 3¼	48	—	4	Geheel betr.				
	- 5	46	—	5	Helder				
29	- 5¾	51	ZZW	6	Omtr. helder		18		☌ ☉ ♂ 1
	- 6½	47	ZW	5	Betrokken				
	- 7¼	45	Z t W	7	Helder				
30	- 8¾	50	ZZW	6	Omtr. helder		30	☍ ♂ 15	
	- 9	42	NO	6	Betrokken			☍ ☉ 17	V P 16
	- 8	40	Z t O	5	Omtr. helder				
31	- 9	53	OZO	7	—		12 ♉		
	- 10	45	O	3	Helder				

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 10⅑ Lyn.
{ Thermometer 52⅝ Gr.

't Gevallen Water 23 Lyn.

't Uitgewaessemde 15 Lyn.

Dagelyksche kragt der Wind omt. 5

NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN.

DECEMBER. MDCCLIV.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

IN de laetste Slagtmaend hebben hunne Ed. Gr. Mog. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, om het nadeel van 't Gemeene Land, dat veroorzaekt word door de Fraudes omtrent het Middel van de Wynen en Brandewynen, te verhoeden; en uit te werken dat anderen, die zich in dezen naer de Plakaten, Ordonnantien en Resolutien schikken, niet benadeeld worden, eene Publicatie gearresteerd., waer in hunne Ed. Gr. Mog. verklaren: 's GRAVENHAGE.

DAt die van de Joodsche Natie, van nu voortaen, geen Uitslag van Wynen of Sterke Dranken aen Christenen, het zy Particulieren of Neringdoende Luiden, zullen mogen doen, op een Boete van Zeshonderd Guldens en remotie van hunne Neringe, en dat overzulks aen hun alleen de Uitslag aen hunne eige Natie zal wezen gepermitteerd, mits dat zy van alle de Wynen en Sterke Dranken, die zy komen in te slaen, een Vierde van den Impost by den Inslag, en de drie overige Vierdeparten binnen zes maenden daer na zullen moeten voldoen, behoudens dat aen hun Re- *Reglement op den Wynhandel enz. onder de Joden.*

'S GRAVENHAGE.

Reglement op den Wynhandel enz. onder de Joden.

ſtitutie van den Impoſt zal worden gedaen van het gene zy naer buiten de Provintie komen te verzenden, mits het zelve door Billietten verifierende, en dat by de Verzending worde geobſerveerd het geen by de Ordonnantie en opgevolgde Publicatie van den 1 February 1750, is geordonneerd; gelyk ook hun Reſtitutie zal worden gedaen van het gene zy binnen deze Provintie naer andere Plaetſen komen te verzenden op Billietten, waer by blykt dat de Impoſt ter Plaetſe, daer de Inſlag geſchieden zal, is betaeld.

En eindelyk dat die van de Joodſche Natie, eenigen Handel in Wynen of Sterke Dranken dryvende, zullen worden gebragt onder den Eed, en voor Schepenen-Commiſſariſſen onder Eede moeten belooven, dat zy de Impoſten op de Wynen en Sterke Dranken niet zullen frauderen of doen frauderen, of gedogen dat zulks met hunne kenniſſe geſchiede, direct of indirect, en dat die genen, die den voorſchreven Eed weigeren te doen, hunnen Handel of Nering niet zullen mogen continueren, maer daer van met 'er daed verſtoken en vervallen zyn.

Alles nochtans met dien verſtande, dat ten opzigte van die genen van de Joodſche Natie, die effective Groſſiers of Zeehandelaers zyn, en zich als zoodanig komen te gedragen, plaets zal hebben het gene by Onze Ordonnantien op de Wynen en Brandewynen van de Groſſiers of Zeehandelaers is geſtatueerd. Enz.

Nog hebben hunne Ed. Gr. Mog., den 3 dezer Wintermaend, volgens eene Publicatie, vaſtgeſtelt:

DAt men ten opzigte van de Waren, Impoſt ſubject, niet verpligt zal zyn, de Eeden, dewelke reſpectivelyk dienaengaende alle jaren moeten vernieuwd worden, te herhalen, maer dat men zal worden gehouden, als of die Eeden inderdaed her-

herhaeld waren, even en in dier voegen als met die 's GRA-
genen, dewelken alleen by den Aenvang van hun- VENHA-
ne Trafiek of Nering, die Eeden verpligt zyn te GE.
doen; enz.

AMSTELDAM.

MEer dan één voorval, in onze Jaerboeken AM-
gemeld, heeft door levendige voorbeelden STEL-
getoont, welke droevige gevolgen het vluchtig DAM.
vermaek van 't Schieten zomtyds baren kan. Een nieuw Ongeval, onlangs naby deze Stad gebeurd, zal zulks wederom bevestigen. Twee geschikte Burgers dezer Stad, aen malkander verzwagerd door het huwelyk van ieder met eene van twee Zusteren, waren sederd eenigen tyd gewoon jaerlyks het Schieten naer Gevogelte tot hunne Uitspanning te nemen. Ten dien einde begaven zy zich dan ook, in de laetste Slagtmaend, over het Ye en koozen tot hunnen grond het Schelvischhoofd, over deze Stad, niet verre van de Vaert naer Buiksloot, in dezen Stroom gelegen. Hier duikt de eene in het Riet, om Wild tot hun doel op te spooren; hy ziet een Meeuw vliegen, en roept zynen Broeder toe van te Schieten; deze, ylings gereed, brand los, terwyl de roepende op het zelfde oogenblik het Hoofd uit het Riet naer boven heft en, eer zyn Broeder hem zag, door den Schoot getroffen en beroofd werd van een gedeelte der Herssenpan, en dus ongelukkig van het Leven. Geen jammer zoo deerniswaerdig, dan, met gedachten, twee Vrienden, malkander hartelyk genegen en derhalven eensgezind, den een ontzield, den ander genoegzaem inwoede en wanhoop, te be-

AMSTELDAM. schouwen. Waer raed, waer toevlucht, waer verschooninge te vinden? Wie kan twyfelen of het Leven moet den ongelukkigen Dader op dit oogenblik warsch geworden zyn? Zoo veel kracht van Geest behield hy echter nog, dat hy met het Schuitje, waer mede zy beiden waren overgevaren, zich naer deze Stad begaf en vervolgens niet naer zyn Huis, maer naer een Vriend ging, wien hy zyn ongeluk met bittere klagten openbaerde. De heilzaemste Raed, dien deze hem wist te geven, was, zonder zelfs Vrouw of Maeg te spreken, zich elders henen te begeven en zich niet voor 't Gerecht, dat niet zou kunnen nalaten hier op onderzoek te doen, lichtvaerdig bloot te stellen. Zy vluchten beiden, laten de zorge om deze ramp, daer het noodig is, bekend te maken, aen een ander over. En dat men weet de medelydende den ongelukkigen Dader in zyne Schuilplaets, eenige dagen, uit vreeze dat de wanhoop den deerniswaerdigen tot zinneloozer wanbedryf aen zich zelven vervoeren mogt, niet heeft durven verlaten.

Den 23 der jongste Slagtmaend hebben de Ed. Mog. Gecommitteerde Raden ter Admiraliteit eene Notificatie doen publiceren, waer in gezegd word:

Order op de Quarantaine voor de Schepen uit de Archipel,

I. DAt op ingekomen berichten van de Besmettelyke Ziekte in Morea, Albanien en omliggende Plaetsen, als mede op de sterke geruchten, dat de Equipagie van een Fransche Tartaen of ander Vaertuig, Fransche Equipagie aen boord hebbende, daer mede zou besmet zyn, goedgevonden is, dat alle Schepen, komende uit eenige Havens van Morea, of van Sante, Corfu, Venza, Cefalonie, St. Mauro, als mede uit eenige Zeeplaets,

gelegen aen de Kust van Albanie of Dalmatie, of welke op eenige van dezelve Plaetsen of Kusten mogten zyn aengeweest, zullen moeten worden voortgezeild en ingeloosd, op den voet als bestemd is in 't Plakaet van hun Hoog Mog., in dato den 23 November 1751, tegen de grasserende Pest-Ziekte te Konstantinopolen (*).

AMSTELDAM.

Order op de Quarantaine voor de Schepen uit de Archipel.

II. Dat verders de voorn. Schepen, ingekomen zynde, buiten Acces zullen worden gehouden, en dat derzelver Equipagie zal moeten opgeven op wat Plaetsen dezelven zyn aengeweest, en zoo vorders, volgens den Inhoud van 't voorsz. Plakaet.

III. Dat ingeval de Schepen naer deze Landen zyn gedestineerd, doch anders niet, hunne Papieren aen een geteerde Lyn overgenomen en aen dit Collegie opgezonden zullen worden.

IV. Dat, byaldien uit de voorn. Papieren mogt blyken, dat zoodanig Schip of Schepen niet zyn gemunieerd met goede Gezondheids-Brieven of zoogenaemde *Patento Netto*, of dat dezelve op de reis op een van die Plaetsen zyn aengeweest, doch dat de Equipagie evenwel gezond is, als dan een Quarantaine van Veertig Dagen gehouden en de Lading verlucht zal moeten worden, en zoo wyders naer het Voorschrift van 't voorn. Plakaet.

V. Dat, als de gemelde Schepen met goede Gezondheids-Brieven of *Patento Netto* zyn voorzien, en dat dezelven onder weg op geen andere verdachte Plaetsen zyn aengeweest, of geene Goederen aen boord hebben uit Schepen, van de voorn. Kusten komende of aldaer aengeweest zynde (in welk laetste geval dezelven zullen houden een Quarantaine van Veertig Dagen) verlof zullen hebben, zonder het houden van eenige Quarantaine op te zeilen tot voor de Plaetsen van hunne destinatie, enz.

Door Burgemeesteren dezer Stad en door Bur-

(*) Zie den Inhoud van het zelve in ons V. Deel [1751], bladz. 1174.

AM-STEL-DAM. Burgemeesteren van 's Gravenhage, is den 4 dezer Wintermaend, een Ordonnantie of Reglement op het ryden der Postwagens, tusschen beide de Steden, over en weder, gearresteerd, dat de volgende Artikelen vervat.

Reglement op 't ryden der Postwagens tusschen Amst. en 's Hage.

I. DAt 'er alle dagen, *vice versa*, twee Wagens, zoo wanneer 'er slechts voor ieder Wagen één Passagier is, zullen ryden, één des morgens, en één des namiddags, op de navolgende uuren precies, te weten de Namiddag-Wagen ten één uuren, en de Ochtend-Wagen van den 24 February tot den 2 October, des morgens ten zes uuren; van den 3 October tot den 20 October, ten half zeven uuren; van den 21 October tot den 5 November, ten zeven uuren; van den 6 November, tot den 21 January, ten Half Acht uuren; van den 22 January tot den 7 February ten Zeven uuren; van den 8 February tot den 23 dito, ten Half Zeven uuren. Doch dat des Zondags, en op den 2 Paasch-, Pinxter-en-Kersdag, als mede in de groote Vacantie, de Namiddag-Wagen maer alleen, en op den eersten Paasch-, Pinxter-en Kers-dag, in 't geheel geen Wagen, zal ryden.

II. Dat men voor Vracht van ieder plaets, zoo wanneer een Wagen met lederen Klappen gebruikt word, zal betalen Vier Guldens en Drie Stuivers; doch indien een Wagen met Zydglazen ryd, vier Guldens en Vyf Stuivers, voor die genen, die de Vier eerste Nummers hebben; des dat een Passagier voor het breken der glazen, by ongeluk, niets zal behoeven te betalen; dat men voor een Kind, dat op iemands schoot zit, zal geven de halve Vracht: wyders voor een afgehuurde Wagen met lederen Klappen, Vierentwintig Guldens Achttien Stuivers, en voor een afgehuurde Wagen met Glazen Vyf-en-twintig Guldens en Zes Stuivers; mits voor het breken der Glazen, by ongeluk, mede niets betaeld zal behoeven te worden.

III. Dat de Directeurs der Posterye voortaen geen

geen andere Wagens, dan met Zydglazen, in plaets van met lederen Klappen zullen mogen laten maken. AMSTELDAM.

IV. Dat wanneer 'er Zeven Perſonen zyn, de Directeurs een Wagen van Acht Menſchen zullen mogen geven; doch zoo de Paſſagiers met elkander, of één derzelven, voor Acht plaetſen wilden betalen, de Directeurs als dan gehouden zullen wezen Twee ordinaire Wagens, in plaets van één van Acht perſonen, aen te leggen: op welke Tweede Wagen, indien de Achtſte Plaets door alle de Zeven Paſſagiers betaeld word, de bezitter van No. 3. en dus vervolgens, de keure van de plaets op de Tweede Wagen hebben zal, en zoo de Houder van No. 7. voor twee plaetſen wilde betalen, hy alleen op de Tweede Wagen zyn plaets zal kunnen nemen, waer het hem behaegt. Dat ingevalle 'er dertien Perſonen waren, en eenigen uit dezelven Twee plaetſen meer wilden betalen, een derde ordinaire Wagen zal moeten aengelegd worden, en dat onder de Paſſagiers van de Tweede Wagen, zoo zy daer in betalen, de zelfde ordre, als ten opzichte van de Paſſagiers van de Eerſte Wagen is geſtatueerd, gehouden, en voorts, omtrent meer Wagens, den zelfden voet, naer evenredigheid, geobſerveerd zal worden.

Reglement op 't ryden der Poſtwagens tusſchen Amſt. en 's Hage.

V. Dat de Poſtwagens, ten einde zy elkander op de Wiſſelplaets tuſſchen *Hillegom* en *Liſſe*, op den zelfden tyd ontmoeten, precies op het ſlaen der Klokken (te weten zoo als by Art. I. geordonneerd is) zullen moeten afryden; zonder naer iemand te wachten, met dien verſtande, dat de te laet komende Paſſagier geen recht zal hebben om zyn betaelde vracht te repeteren.

VI. Dat de Poſtwagens allen mogelyken ſpoed zullen moeten maken, en derhalven, wanneer de weg hard is, niet langer dan Zes uuren; en indien de weg gul is, niet meer dan Zeven uuren onder weg zyn, *op een boete van Zes Guldens, telken reize te verbeuren*, ten behoeve der Diakonie ar-

AMSTELDAM.

Reglement op 't ryden der Postwagens tusschen Amst. en 's Hage.

armen ; ter plaetse alwaer aen den Magistraet de klagten zullen worden gedaen : welke Boete de wederzydse Directeuren, ieder de gerechte helfte, zullen gehouden syn te betalen ; doch dat, extra kwaed weder, donkere avonden of onvoorziene rampen dezen spoed onmogelyk makende, de voorsz. Boete niet zal kunnen worden gevorderd.

VII. Dat, om allen spoed te bevorderen, op de Pleisterplaetsen niet langer getoefd zal mogen worden, dan tot dat de Paerden gedronken hebben ; en by den Winter of koel Weder op Halfwegen Amsteldam en Haerlem in het geheel niet zal mogen worden gepleisterd: Dat op de plaetsen, alwaer de Paerden verwisseld worden, (als aen het Posthuis by den Dorstigen Kuil, en de Duivenvlucht) het span Paerden opgetoomd en opgetuigd gereed zal moeten staen, en zonder sukkelen ten eersten voor de Wagen gespannen worden, *op een boete van drie Guldens, door den Knecht of Postillon, daer omtrent nalatig zynde, te verbeuren.* Voorts dat, dewyl de Postwagen niet dient om Pakjes, maer om Passagiers ten spoedigsten over te voeren, 'er geene Pakken onder wege zullen mogen besteld, af- of opgegeven worden, dan op de navolgende plaetsen : te weten, op Halfwegen Amsteldam en Haerlem ; te Haerlem, aen het een of ander huis, in het midden van de Stad, daer toe by de Directeuren te verkiezen ; aen het Posthuis by den Dorstigen-Kuil ; den Geleerden Man ; Hillegom ; Lisse ; Sassenheim ; de Duivenvlucht ; Oestgeest ; het Haegsche Schouw ; en het Huis ten Deil ; maer dat enkele Brieven in de Bossen, voor de Buitenplaetsen staende, zullen mogen worden ingestoken ; des dat het Port van alle die Brieven zal moeten worden betaeld in de Steden, van waer zy verzonden worden. Dat wanneer 'er geen Bos gevonden word, de Voerman dezelve zal afgeven op de naeste der bovengemelde Pleisterplaetsen, om die te laten bestellen ; en dat een Brief, van de eene Buitenplaets naer de andere mede gegeven wordende, het Port als dan betaeld zal moeten

wor-

worden, door dien genen, die den Brief mede geeft.

AMSTELDAM.

Reglement op 't ryden der Postwagens tusschen Amst- en 's Hage.

VIII. Dat het aen niemand, het zy Passagier of Voerman, vry zal staen Tabak te rooken, dan met bewilliging van alle de Passagieren, zoodanig dat één Passagier alleen zulks zal kunnen beletten: zullende de Voerman gehouden zyn de Luiden deswegens te waerschouwen, en, zoo veel in hem is, het rooken tegen te gaen.

IX. Dat de Directeurs ook één of meer Post-Chaises, zoo open als overdekt, zullen moeten houden, om één of twee Passagiers ten spoedigsten met het gewoone relais over te voeren; en dat de Passagiers zullen betalen voor een open Chaise, voor één persoon, Vyftien Guldens, en voor een overdekte Zeventien Guldens; voor Twee Personen voor een open Chaise Zeventien Guldens, en voor een overdekte Twintig Guldens; en van Amsteldam op Leiden, als ook van den Haeg op Haerlem, voor een open Chaise, voor één Persoon, Twaelf Guldens, en voor Twee Personen Veertien Guldens; en voor een overdekte voor één Persoon Veertien Guldens, en voor Twee Personen Zestien Guldens; welke Chaises zullen moeten ryden op het uur, dat de Afhuurders willen, en, het zy open of overdekt, gereden worden door een der Bedienden van de Posterye.

X. Dat de Directeurs zullen moeten zorg dragen, dat zy goede suffisante en wel voorziene Wagens, als mede makke Paerden en nuchtere bekwame Voerluiden hebben; en dat dezelve Voerluiden een gedrukt Exemplaer dezer Ordonnantie altoos by zich dragen.

XI. Dat de Directeurs de vereischte ordres aen derzelver Knechts of Postillons zullen geven van met de Wagens geene andere, dan de ordinaire Heirbanen of Heerewegen, te gebruiken en te volgen; zonder eenige Omwegen of Bypaden; op een Boete van Zes Guldens by dezelve Knechts of Postillons, ter contrarie doende, te verbeuren.

XII. Dat indien de Knechts of Postillons, door ee-

AMSTELDAM.

Reglement op 't ryden der Postwagens tusschen Amst. en 's Hage.

eenige onvoorzichtigheid, het zy uit onbekwaemheid van te veel Drank genomen te hebben, of uit gebrek van behoorlyke toezigt, de Postwagen of Postchaise komt om te werpen, dezelve verbeuren zal een Boete van Zes Guldens, ten behoeve van de Diakonie Armen; en dat de Directeurs, zoo wanneer daer over, door iemand van de Passagieren, aen hun klagten worden gedaen, de zelfde Boeten zullen moeten voldoen; en die wederom korten aen de Huuren van zoodanige Postillons: zoo als het zelve ook gepractiseerd zal moeten worden ten opzigte van Boeten, by de voorgaende VII en XI. Artikelen gesteld.

XIII. En laetstelyk dat de Vrachten onderwege, wanneer 'er een Wagen met lederen Klappen ryd, zullen blyven op den ouden voet; doch indien 'er een Wagen met Zydglazen ryd, dezelven voor de vier eersten plaetsen zullen worden betaeld als volgt:

Van Amsteldam

Naer 't Huis ter Hart	——	f	0 -	12 -	0
Tot Haerlem	——	,	1 -	3 -	0
Berkenrode	——	,	1 -	9 -	0
Hillegom	——	,	1 -	17 -	0
Lisse	——	,	2 -	10 -	0
Sassenheim	——	,	2 -	16 -	0
Duivenvlucht	——	,	3 -	2 -	0
't Haegsche Schouw	——	,	3	5 -	0
't Huis ten Deil	——	,	3 -	14 -	0

Van 's Gravenhage

Tot 't Huis ten Deil	——	f	0 -	13 -	0
't Haegsche Schouw	——	,	1 -	1 -	0
De Duivenvlucht	——	,	1 -	9 -	0
Sassenheim	——	,	1 -	13 -	0
Lisse	——	,	1 -	17 -	0
Hillegom	——	,	2 -	10 -	0
Berkenrode	——	,	3 -	2 -	0
Haerlem	——	,	3 -	5 -	0
't Huis ter Hart	——	,	3 -	14 -	0

ROTTERDAM.

OP den 8 dezer Wintermaend, een Zondag, ontstond hier, ontrent ten half vyf uuren in den avond, Brand in een Engelsch Logement in de Koetsstraet. Het Huis was in een klein half uur gansch en al uitgebrand, en dus vlug deed de Vlam hare werking, ter oorzake de Kamers meest met houten Beschotten van elkander afgescheiden waren. Deze woede des Vuurs, hoewel dus verschrikkelyk in haren voortgang en spoedige vernieling van alles, wat in dit Huis was, bragt echter geene of zeer geringe schade toe aen de naest aen 't zelve staende Gebouwen. De Brand is, naer alle gedachten, veroorzaekt door een Kaers, welke een Passagier had laten staen op een der Bovenkameren, zonder ze uit te dooven, en waer in de Gordynen van een Ledikant of Bedstede gewaeid zullen wezen; ten minsten dit is zeker, dat 'er anders geen Vuur op dat Vertrek was geweest. De Bewoner heeft zeer weinig of niets zyner Huissieraden kunnen bergen. Want, toen hy den Brand begon te vernemen, was het reeds zoo gesteld, dat 'er geen blusschen aen was, en het Huis zoo vol rooks, dat men 'er, door iets te willen bergen, in zoude gestikt hebben; gelyk 'er ook een Burger Man, door een te grooten yver om den in nood zynde Logementhouder in het bergen zyner Goederen te hulp te komen, zyne trouwhartigheid met den dood heeft moeten bekoopen; want hy bleef voor de deur komende, na dat hy een reis of tweemael geblazen hadde, in de armen der omstanderen, dood. ROTTERDAM.

ZEE-

ZEELAND.

MIDDELBURG.

MIDDELBURG.

GElyk by de Collegien ter Admiraliteit in Holland (*) order gesteld is om, zoo veel mogelyk, te waken tegen het overbrengen der Besmettelyke Ziekte, door Schepen, die komen van zulke Plaetsen in de Levant, daer de slagen dier Geesselroede van Landen en Volkeren, sedert eenigen tyd, de Inwooners fel hebben getroffen, zoo is zulks, onlangs, in deze Provintie, ook geschied ter gelegenheid dat, in 't einde der laetste Slagtmaend en het begin dezer Wintermaend, hier en alomme door 't Eiland Walcheren een groote Ontsteldtenis ontstond, over het Gerucht van 't zwerven der bewuste Fransche Tartaen, dicht ontrent onzen Wal. Om derhalven te verhinderen dat dit Schip in de Havens dezer Landen mogte inloopen, of deszelfs Scheepsvolk, 't welk gezegd word met de Pest besmet te zyn, op deze Kusten landen, werden 'er aenstonds Uitleggers in de Zeegaten gelegd, en men gelastte de Boeren om langs de Stranden te waken. Dit werd ook door de Heeren van het Collegie des Lands van de Vryen te Sluis, op den Kadzantschen Wal, aen de overzyde van het Eiland Walcheren, onder het Rechtsgebied van Staets-Vlaenderen behoorende, geordonneerd; zoo dat de In- en Opgezetenen, by verpoozinge, dag en nacht in 't Geweer zyn en bevel hebben om, indien deze ongelukkigen

(*) Zie hier voren bladz. 1336.

gen het landen ondernemen mogten, hen des noods met scherp af te keeren en het landwaerts indringen te beletten; gelyk gezegd word dat dit Schip reeds door 't Kanon van de Engelsche Kust is afgewezen. Sedert loopen de geruchten dat dit Vaertuig aen de Fransche Kust zou gestrand en al het Volk verongelukt zyn. MIDDELBURG.

UTRECHT.

UTRECHT.

VAn wegen de Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provintie is hier, den 22 dezer Wintermaend, eene Waerschouwing, rakende het gebruik van 't Zegel op Rekeningen, Specificatien en Declaratien gepubliceerd; waerin hunne Ed. Mog. dus spreken: UTRECHT.

Nadere Waerschouwing wegens het gebruiken van Gezegelde Rekeningen enz.

ALzoo Wy by Onze Publicatie van den 20 October 1750, tot Elucidatie en Ampliatie van het 51 Artikel van de Ordonnantie op het Klein Zegel, goedgevonden hebben te statueren:

Dat niemand eenige Rekeningen, Specificatien of Declaratien, zal vermogen uit te geven, 't zy onder die benaming, 't zy onder den naem van Memorie, Contra-Cedulle of eenige andere, om daer op Betaling te ontvangen, ten zy dezelve met behoorlyk Zegel, naer de Somme, daer in vervat, gemunieerd zyn, en dat niemand ook zal vermogen zoodanige Specificatien, Declaratien of Rekeningen te splitzen, om dezelven alzoo te brengen tot een Somme, waer voor geen Zegel of een van minder calibre vereischt word; alles op pœne, als by het LVI. Artikel van de Ordonnantie op het Klein Zegel, tegen het defrauderen of verkorten van dat Middel gesteld is en voor gerepeteerd gehou-

U-TRECHT. houden word, boven Suspensie van Bedieninge, Handteeringe, Koopmanschap of Neringe en Verval van Recht, Actie en Pretensie, volgens den teneur van 't LI Artikel voor den Crediteur, en op gelyke Pœne van vyftig Guldens voor de eerste, van honderd Guldens voor de tweede, en van tweehonderd Guldens voor de derde reize; boven arbitrale Correctie voor den Debiteur, die op een Memorie, Specificatie, Declaratie of Rekening zonder Zegel, of zonder behoorlyk Zegel, of dewelke, invoege als voren, gesplitst is, Betaling zal hebben gedaen; met verdubbeling van de voorsz. Boeten voor Legale en Beëedigde Persoonen.

Nadere Waerschouwing wegens het gebruiken van Gezegelde Rekeningen enz.

ZOO IS 'T: Dat Wy zulks by dezen herhalende, by Renovatie van de Waerschouwinge, in dato den 30 November 1751, allen en een iegelyk, die het zelve aengaet, als nog ten overvloede Waerschouwen, en des noods Ordonneren, zich daer naer exactelyk te gedragen. En om des te meerder kragt hier aen by te zetten, vinden Wy mits dezen goed, en verstaen, dat alle Kooplieden, Winkeliers en zoodanige anderen, die gewoon zyn Rekeningen, Specificatien of Declaratien, als boven, uit te leveren, zullen gehouden zyn ten allen tyde, des gerequireerd zynde, zich met Eede te expurgeren, het Recht van het Klein Zegel in geenerhande maniere te hebben verkort; zullende die genen, dewelken weigerig zyn zoodanigen Eed te presteren, verbeuren een Boete van Vyftig Guldens. En verder hier by voegende 't geen Wy in Onze voorsz. Publicatie gesteld hebben; belooven Wy als nog allen en een ieder, die een kwade behandeling in dezen komt te ontdekken en aen te brengen, zoo dat de schuldige daer van kan worden overtuigd, een Premie van Honderd Guldens, boven impuniteit, indien in zoodanig geval medepligtig is, onder verzekering, dat de Naem van zoodanigen Aenbrenger, zulks begeerende, zal worden gesecreteerd, enz.

LEEU-

VRIESLAND.

LEEUWARDEN.

ONder de gevangene Vrouwspersonen, die, in de jongste Slagtmaend, het gevaer en de elende van den Brand in het Landschaps Tucht- en Werkhuis hebben doorgestaen, is 'er één, wier misdaed geen gering zweemsel heeft van ontstelde harssenen; of anders aentoont hoe gereedelyk het Nakroost van Moeder Eva dikwils den Satan in 't spel brengt, om dus eigenwillige schuld te bedekken en 't geweten min of meer gerust te stellen door de verbeeldinge van een bovennatuurlyken aendrang, die haer, als onwillig tot zondigen, aenporde. Haer misdryf, ons, by gelegenheid van dezen Brand, medegedeeld, zullen wy uit hare Bekentenis, by den Hove van Justitie gedaen, aenteekenen. *Hiltje Dirks*, een Arbeiders Dochter uit Jacobi-Parochie in de Grieteny van het Bilt, oud in de twintig jaren, en Dienstmaegd van twee echte luiden, wonende op de Buitenplaets van zeker Burgemeester der Stad Harlingen, in gemelde Parochie gelegen, verhaelt, in deze Bekentenis, dat zy, den 12 der Hooimaend dezes jaers, omtrent ten half acht uuren in den morgenstond, met een Emmer Wei of Hui in de Schuur gekomen was, om deze Spoeling in de Varkenskuip te brengen. Hier vond zy, naer haer voorgeven, op den Dorschvloer, een geheel Zwart Manspersoon, die haer belastte in een Pantje, gelyk de Vriezen spreken, dat is een platte Vuurtest of Pan, die bezyden de Schuur in de Haeg lag, wat LEEUWARDEN.

LEEUWARDEN. Vuurs te halen en dit onder 't Hooi te steken. Dit had zy geweigert; doch de Zwarte Man zeide nogmaels dat zy dit doen moest, of anderszins zelf eeuwig zou branden; maer, indien zy 't stuk volbragt, verzekerde hy haer van een grooten buidel met Geld te zullen bekomen. Haer leven, betuigde zy, was haer lief; 't gene haer bewogen had om naer buiten te gaen en de Vuurtest te halen, dien zy nogtans zonder Vuur terug bragt; waer op een nieuwe bedreiging en belofte volgden, tot dat zy eindelyk 't Vuur uit de Keuken haelde. Toen vatte de Zwarte Man haer by de hand, leidde haer naer het Hooi, waer in zy te zamen dit Vuur staken; waer op hy onmiddelyk verdween. Naderhand, door de Schuur gaende, zag zy hem weêr, doch toen verschrikte zy zoo krachtig, dat zy van verbaesdheid naer het ander Volk op de Plaets de vlugt nam, en eindelyk, toen zy 't Hooi zag branden, naer buiten liep om hulpe te roepen. Vreemd is het dat Hiltje Dirks, die, gelyk hare Bekentenis luid, dit stuk, ontrent ten half acht uuren, met den Zwarten Man zou hebben uitgevoert, reeds des morgens, ten half zessen, zeide dat het toen brandig rook, en dit zeggen verscheiden malen herhaelde, schoon andere Huisgenooten, zelfs by onderzoek, geen ongemak bemerkten; tot dat, wel anderhalf uur naderhand, de reuk en vervolgens het gezigt van de Vlam dit aen allen openbaerde. In omstandigheden, waer in bovennatuurlyke oorzaken worden voorgewend, gelyk hier van Zwarte Mannen, die ylings verdwynen, ylings weêr te voorschyn komen, bevel tot ondaden geven of anders met de Hel dreigen, kan men be-

bezwaerlyk gissen, hoe de reuk den Brand eer aen deze Brandstichtster ontdekte, dan zy betuigt dien gesticht te hebben. Maer natuurlyk zou men mogen denken, dat de misdaed al vroeger in den morgenstond gepleegd en het geweten reeds ontwaekt was; zoo dat de wroeging haer best deed, om, buiten schyn van schuld, het nakend gevaer te verhoeden. Het kan zelfs wezen dat de benaeuwdheid harssenbeelden gesmeed en aengenomen heeft, die men anderen voor waerheden wil doen gelooven, schoon eigen vergetelheid, of tevens verbaestheid in 't verhalen van tegenstrydigheden, dit geheel en al van waerschynlykheid ontblootte. De Brand ondertusschen, hoewel de Vlam eenige voeten hoog steeg, bragt, door de wakkerheid eener Dienstmaegd van den Burgemeester, en den bystand der Boerin, die op de voornoemde Buitenplaets woont, in 't aenvoeren van Water, weinige schade toe, en werd door deze Vrouwspersonen genoegzaem alleen gebluscht, naerdien 'er, by toeval, in 't hevigste van 't gevaer, geen Manvolk op de Plaets was. Hiltje Dirks werd, om deze misdaed, in de laetste Wynmaend, voor tien jaren in 's Landschaps Tucht- en Werkhuis veroordeeld, daer zy het gevaer van 't zelfde onheil uitstond, waer voor zy anderen had blootgesteld. LEEUWARDEN.

WEIDUM.

DOor Jonker *Ernst Frans van Aylva*, Grietman over Baerderadeel, van welke Grietenye in dit Dorp de Rechtdag gehouden word, WEIDUM.

WEI- DUM. is, den 12 der laetste Hooimaend, eene Notificatie gearresteerd, en dezelve vervolgens in deze Grietenye aengeslagen, ter gelegenheid van de klagte der Bakkeren, over het geduurig slechter worden hunner Kostwinninge, en dat de meesten onder hen genoodzaekt waren een ander Handwerk of Neering by het Bakken te doen; om redenen van het meenigvuldig invoeren van allerhande zoort van Brood, buiten de Grietenye gebakken, dat ook veel al te ligt bevonden was en onder de Zettinge aen de Huizen werd verkocht; tot nadeel en schade beide der Bakkeren en der Ingezetenen: waerom de Heer Grietman, by deze Notificatie, verbied, dat niemand eenig Roggen- of Weitenbrood, of wat Brood het ook zy, mitsgaders Tweebakken van allerhande zoort, buiten deze Grietenye gebakken, in dezelve zal mogen invoeren of door Schippers of Voerluiden doen invoeren, om het zelve als dan, door Slyters of Omloopers, aen de *Ingezetenen* te verkoopen; op pœne van ieder reis een Pond Groot te zullen verbeuren, zoo wel de Schipper of Voerman, als de gene, die de order daer toe gegeven heeft, boven de Verbeurte van het Brood of de Tweebakken, ten profyte der Armen van de Plaetse, daer het aengehaeld word; ordonnerende voorts allen Dorprechteren der Grietenye van Baerderadeel, mitsgaders den Executeur en verdere Dienaren om hier omtrent naeuwkeurig opzigt te nemen, zoodanig Brood te confisqueren en aenstonds te brengen in de Rechtkamer der Grietenye alhier, en de Overtreders, indien zy buiten wonen, te citeren en arresteren, tot zy *domicilium ci-*

citandi gekoren hebben in deze Grieteny, tegens den eersten daer aen volgenden Rechtdag over de voorgemelde *Boeten*. Vermits ook over zommige Bakkers geklaegd is, dat zy geen goed Brood en Bollen bakken, word insgelyks, by deze Notificatie, aen een iegelyk geordonneerd en gerecommandeerd, om goed Roggen- en Weitenbrood, mitsgaders Tweebakken van allerhande zoort, zoo zulks van hun geëischt word, te bakken en zorge te dragen dat zy altoos genoeg Brood, tot genoegen der Ingezetenen in voorraed hebben van de zwaerte, volgens 's Lands Ordonnantie; zullende de nalatigen, zonder onderscheid van personen, ingevolge 's Lands Wetten en Plakaten, gecorrigeerd en gestraft worden. WEIDUM.

O V E R Y S S E L.

DEVENTER.

EIndelyk is, in de laetste Slagtmaend, de Doorbraek in den Snippelink Dyk, voor de Berg-Poort dezer Stad, en het Werk in de Costrescharp, geheel en al voltooid, zoo dat men oordeelt het een en het ander voor op nieuws door te breken te hebben beveiligt. DEVENTER.

ZWOL.

WY slooten ons laetste Verhael, betreffende de zaek van den Heere *A. Lyphart*, Klager by het Synode van Overyssel ZWOL.

ZWOL. over de Censure, door de Meerderheid van den Kerkeraed dezer Stad hem opgelegd, en over de handelingen van de Classis, daer over gehouden, met te zeggen dat het Synode hem door den Custos had doen berichten, dat het besluit der Vergaderinge hem schriftelyk zou worden bekend gemaekt enz. (*). Nu staet ons den uitslag daer van te melden. Doch eer wy zulks doen, moeten wy nog aenteekenen dat de Heer Lyphart, na dat de Magistraet dezer Stad het Verbod tegen het verkoopen der *Nadere Aenmerkingen over de Maniere van Procederen, by den Kerkeraed van Zwol gebruikelyk*, gepubliceerd had (†), noodig oordeelde, dewyl het Requeft, waer van wy te voren op bladz. 497 gesproken hebben, nog geen effect had gehad, zich op nieuws aen hare Koninkl. Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, te adresseren, en dat hy ten dien einde in de laetste Bloeimaend naer den Haeg vertrok, en het volgende Verzoekschrift by hare Hoogheid deed indienen;

Hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse van Oranje, Gouvernante der Vereenigde Nederlanden enz. enz. enz.

Request van den Heere A. Lyphart aen Mevrouwe de Gouvernante.

VErtoont aen Uwe Koninklyke Hoogheid, met een diep respect en verschuldigdste veneratie, *A. Lyphart*, Oud-Kapitein in dienst van den Staet der Vereenigde Nederlanden, hoe hy Suppliant reeds tweemael onverhoord door den Zwolschen Kerkeraed is beroofd van het Gebruik van 's Heeren heilig en hoogwaerdig Nachtmael, zonder dat de Suppliant weet hun daer toe eenige wettige rede-

(*) Zie hier voren bladz. 507.
(†) Zie hier voren bladz. 497.

denen te hebben gegeven, men late staen gemeriteert te hebben zoo behandeld te worden, waerom hy zich genoodzaekt heeft gevonden door publieke gedrukte Schrifturen, tot conservatie van zyn Eer, die hem zoo dierbaer als zyn leven is, zich provisioneel te zuiveren, om daer door alle kwade idées, die men tegen den Suppliant mogte hebben opgevat, weg te nemen; hebbende teffens van dat onrechtvaerdig oordeel des Kerkeraeds aen de Classis van Zwolle geappelleert, die ook de zaek ter onderzoek heeft overgenomen.

Zwol. Request van den Heere A. Lypbart aen Mevrouwe de Gouvernante.

Ondertusschen heeft de Wel Ed. Hoog Achtb. Magistraet dezer Stad by pluraliteit van Stemmen kunnen goedvinden, hoe zeer nogtans eenige Leden dier Vergaderinge het gaerne anders gezien hadden, geenszins zulken handelwyze, die men met den Suppliant hield, kunnende approberen, een geëxtendeerde Resolutie tot krenkinge van des Supplianrs Eere te nemen en by Publicatie (hier annex) als affixie wereldkundig te maken, *dat de Suppliant Gods Woord, zoo niet op een profane wyze, verkeerdelyk misbruikt en daer door als met het zelve den spot zoude hebben gedreven*; maer hy Suppliant durft, behoudens het respect van den Ed. Magistraet, rondborstig zeggen *dat zulks abusive den Suppliant word te laste gelegd*, en het is daerenboven nog te smertelyker, dewyl hy Suppliant niet eens ondervraegd, maer onverhoord, zonder een eenigst woord ter zyner defensie en onschuld in te mogen brengen, hem en zyn gansche Familie zulken smaed is aengedaen; want is hem Suppliant alleen afgevraegt *of hy de Autheur dier Schrifture was*, zynde verders de deure der Justitie gesloten geworden en hem zelfs belet te mogen spreken, hoe zeer nogtans sustineerde en daerom protesteerde te behooren tot de Militaire Judicature, ten welken einde de Suppliant, op den 21 April, een Request had afgezonden; maer vreest, dat zulks niet onder het oog van Uwe Koninklyke Hoogheid zal gekomen zyn.

Zwol.

Request van den Heere A. Lyphart aen Mevrouwe de Gouvernante.

En dewyl de Suppliant Copia dier genomene Resolutie geweigerd word, 't welk nimmer vermag of kan van eenig Rechter geweigerd worden, en dus buiten staet gesteld is Uwe Koninklyke Hoogheid dezelve te kunnen onder het oog brengen, zoo vertrouwt de Suppliant evenwel vastelyk, dat Uwe Koninklyke Hoogheid, die de handhavinge van Recht en Gerechtigheid zeer behartigt, ook daerom aen den Suppliant, op deszelfs gefundeerde Klagten, gaerne gehoor zal willen verlenen, waerom hy Suppliant op het demoedigste smeekt, dat Uwe Koninklyke Hoogheid niet gelieve te gedogen, dat zulken onverdiende smaed op hem Suppliant en deszelfs gansche Familie blyve rusten, maer daer op die voorzieninge gelieven te doen, die uwe Koninkl. Hoogheid, naer hare beroemde Wysheid en Gerechtigheid, oordelen zoude te behooren.

Quo facto

A. LYPHART.

Doch op dit Request is zoo min, als op het vorige, eenig gevolg gekomen. Dus vond zich de Heer Lyphart genoodzaekt alles, wat hy vermogt, by den Kerkelyken Rechter te beproeven. Ten dezen einde leverde hy, gelyk wy te voren zeiden, een breedvoerige Deduçtie in by het Synode (*). Doch de uitslag daer van was voor hem in geenen deele gelukkiger, gelyk wy nu toonen zullen. Wy zeiden dat vyf Leden van de Synodale Vergaderinge gecommitteerd waren om de zaek van den Heere Lyphart te onderzoeken. Dezen waren Dnus *Simon de Groot*, Predikant te Monnikendam, Cor-

(*) Zie hier voren, bladz. 591.

Correspondent uit Noordholland, Dnus *Philippus Theodorus van Riemsdyk*, Predikant te Deventer en Deputatus uit die Classis, Dnus *Gerhardus Everwyn*, Lid uit de gemelde Classis, Dnus *Konradus Wolfzen*, Predikant te Zalk, uit de Classis van Kampen, en Dnus *Fredericus Engelenberg*, Predikant te Zwartsluis, uit de Classis van Vollenhove. Hun Raport of Præadvies strekte om den Heer Lyphart in 't ongelyk te stellen; en uit dezen hoofde besloot 'er de Vergadering ook toe, gelyk blykt uit de volgende ZWOL.

Synodale Resolutie omtrent de zaek van Abelus Lyphart, als Doleant over de Resolutien van den Magistraet van Zwol, en over de Resolutien van de Classis en Kerkeraed van Zwol, verschynende voor de Christelyke Synodus.

DE Gecommitteerden *ad causam* in de zaek van *Abelus Lyphart*, dolerende by deze Hoog Eerwaerde Synodus, gelet hebbende op al het gene te letten stond, zyn van oordeel dat de Synodus behoorde te concluderen. *Resolutie van 't Synode.*

Dat, voor Eerst, die Doleantie van *Abelus Lyphart* geheel en al informeel hier voorkomt, en in die zaek geheel ongefondeerd.

Ten Tweeden, dat, zelfs uit zyn overgeleverde stukken, gebleken is de onbegrypelyke stoutheid van voornoemden *A. Lyphart*, als die, tegen zoo vele daer uit zelve notoire Blyken van de alleraenstootelykste Wandragingen, aen welken hy zich zoo mondelyk als schriftelyk, zoo omtrent den Wel Eerw. Kerkeraed, als Classis van Zwol, en zelfs omtrent zyne eigen Vrouw, die hy publiek heeft geprostitueert, heeft schuldig en deswegen ten hoogsten en anderen ten Exem-

Zwol. pel strafwaerdig gemaekt, evenwel durft staende houden, dat niet weet zich ooit kwalyk gedragen te hebben, en, dat nog verder gaet, hoe gapende het even gezeide is,

Resolutie van 't Synode.

Dat, ten Derden, hy op een verfoeilyke wyze voor deze Vergaderinge zich sisteren durft, om van dezelve Recht te erlangen in een zaek, waer in hy reeds door den Wel Ed. Hoogachtb. Magistraet te recht gesteld is, en zich daer niet hebbende gezuivert volgens teneur van hunne Wel Edele Hoog Achtbare Publicatie van den 5 May 1754, zynen wel verdienden Loon ontvangen heeft (gelyk ook de Classis van Groningen, naer luid der Acten van Stad en Lande, zyn Boek voor een fameus Libel houd) en zelfs zich niet ontziet onder vele andere enorme dingen de Handelingen van dat Hooge Collegie, dat een integrerend Lid van de Staten dezer Provintie is, en dat zelve in die Publicatie toont voor de bewaringe der billyke hoogagtinge voor de Geestelykheid zoo oplettend zorg te dragen, *in facie* van Twee Leden der Gedeputeerde Staten, en verder van deze hoogste Provinciale Kerkvergaderinge door het overgeven van een Geschrift, waer by hy, om niet alles op te halen, onder anderen zegt, *dat met 'er tyd het Request aen hare Koninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, zal uitwyzen dat de Handelingen van dien Magistraet niet wettig gedaen zyn*, dus openbaer te taxeren en te traduceren. Iets, dat in een Kerkvergadering, die weet dat God gevreesd en de Koning geeerd moet worden, niet als met de uiterste indignatie mag of kan opgenomen worden.

Waerom, ten Vierden Gecommitteerden oordeelen, dat men omtrent alle zyne Handelingen en Vragen, waer mede hy zoekt deze Vergadering te obrueren in hare occupatien, hem, binnen geroepen zynde, te kennen geve, door den mond van den hoog Eerwaerden Præses *hujus Synodi*,

1. Voor Eerst, dat de Synodus van Overyssel zyn zeer ergerlyk gedrag verfoeit.

2. En

2. En, na voorgaende scherpe Correctie, hem tot Berouw en Bede om Vergiffenis, zoo aen den Kerkeraed, als Classis en Magistraet, van Zwol, onder ware veroutmoediging voor God, vermane en ernstig opwekke. ZWOL. *Resolutie van 't Synode.*

3. Voorts hem revocere, zo verre het den Kerkeraed en de Classis raekt, tot die, of wel hare Moderatores, en voor zo verre het den Magistraet raekt, tot dezelve of hunne Præsidenten.

4. Dat men van dit geheele geval en de daer op gevallene Resolutie der Synodus, door den *Scriba Synodi per Copiam* van deze Resolutie en bygevoegde Missive van dezelve aen den Wel Edelen Hoog Agtbaren Magistraet dezer Stad, ten bewyze van onze hoogachtinge en waekzame zorge voor het teedere der Eere van dat aenzienlyk Corps, *nomine Synodi*, kennisse geve, en dat men hem *A. Lypbart* aenzegge, dat dit zal geschieden, op dat hy 'er zich naer kan gedragen.

(*Was geteekend*)

Uit aller Name

P. T. v. RIEMSDYK

Eccl. Dav. & Syn. p. t. Deputatus.

Dit Præadvys is in een Synodale Resolutie veranderd en door den Heer Præses op het nadruklykste verricht.

Collata concordant.

DANIEL DE GIMMER, *Synodi p. t. Scriba.*

Deze

Zwol. Deze Resolutie den 10 der Zomermaend, in 't Synode genomen, werd de Heer Lyphart, den daer aen volgenden dag, binnen geroepen; wanneer de Præses de geresolveerde Correctie verrichtte. Doch hier mede was alles nog niet afgedaen; want de Resolutie van het Synode den 29 der Zomermaend aen den Magistraet dezer Stad overhandigd wordende, voegde het Meerdergedeelte van den Kerkeraed der Gereformeerde Gemeente alhier daer by een Request, waer in dezelve verzocht, dat de Magistraet de hand aen die Resolutie mogt houden, en beletten dat de Heer Lyphart niet aen des Heeren Tafel naderde. Hier op zond de Magistraet, den zelfden dag, zynde den dag voor het vieren van het Avondmael, 's middags ten half twaelf uuren, hunnen Sekretaris *C. W. Eekhout*, by den Heere Lyphart, om van hem, gelyk hy het verhaelt, te vernemen, of hy ook voornemens was ten Nachtmael te gaen; waer op hy zeide, „dat hy het vreemd „ vond rekenschap van zyne voornemens te „ moeten geven"; en toen de Sekretaris antwoordde „, dat de Magistraet gaerne zag dat „ hy 'er af bleef, om alle confusie voor te ko„ men", hervatte hy Heer Lyphart, „ dat, „ hoewel hy voornemens geweest was om 'er „ te gaen, hy tot plaisier van den Magistraet „ en wel byzonder van zommige Leden, wel„ ken hy niet gaerne ongenoegen wilde ge„ ven, zich van des Heeren Tafel zoude ont„ houden, en byaldien de Wel Ed. Hoog „ Achtb. Magistraet meende recht te heb„ ben om hem, als daer op instantie werd ge„ daen, zulks te verbieden, hy dan ook zoude

„ obe-

„ obedieren". Van het Raport, of wat daer uit getrokken is, erkent hy niets te weten. Doch de Magistraet was des Avonds ten vyf uuren extraordinaris vergaderd, en zond den Heere Lyphart, dien zelfden Avond, de volgende Resolutie tot Suspensie van het Avondmael te huis. Zwoll.

Extract uit het Boek van Resolutien der Stad Zwolle.

Saturdag den 29 Juny 1754.

Coss. Camr. Gelderman en Waterham.

Schepenen en Raden met de uiterste surprise vernomen hebbende dat *Abelus Lyphart*, niettegenstaende dezelve door den Kerkeraed dezer Stad gecensureerd en hem het Avondmael des Heeren is verboden, nog, hangende deze Censure, zich niet ontzien heeft, by de laetstvoorgaende Communie, tot de Tafel des Heeren te naderen en daer aen te participeren, en met reden beducht zynde, dat dezelve op morgen of morgen over acht dagen, zich al wederom mogte verstouten, om zich ter Communie te præsenteren, het welk vele Confusie en Ergernis zoude kunnen veroorzaken en van kwade gevolgen zyn, is, om zulks te prævenieren, na deliberatie, goedgevonden en verstaen, gemelde *Abelus Lyphart* wel serieus te gelasten, gelyk dezelve alzoo gelast word mits deze, van zich van de Tafel des Heeren te onthouden, op de Boete van Vyftig Guldens, ten profyte van dezer Stads Armenkamer te betalen, indien aen deze Resolutie van Schepenen en Raden niet mogte obedieren; voorbehoudens dannog, in cas van Disobedientie, hier omtrent zoodane nadere Resolutie te nemen, als Schepenen en Raden, tot maintien van derzelver Auctoriteit, zullen oordeelen te behooren; en zal

Den Heere Lyphart word het Avondmael door den Magistraet verboden.

ZWOL. zal aen gemelden *A. Lyphart*, per Extract, van deze Resolutie kennis worden gegeven tot deszelfs naricht.

Pro vero Extractu,

CHR. WILH. EEKHOUT, *Sekretaris.*

Aldus is dan den Heere Lyphart, voor zyn vertrek naer de Indiën, niet alleen door den Kerkeraed, maer ook door den Magistraet, van Zwol het Avondmael verboden. Doch zulks heeft hem echter niet belet zyn voorgenomen reis voort te zetten, want zyne Ed. is, in't laetste dezer Wintermaend, te scheep gegaen, om als Onderkoopman in dienst der Wel Ed. Heeren Bewindhebberen van de Oostindische Comp. dezer Landen met het Schip Akerendam naer Batavia te stevenen; en uit deze Stad vertrokken, wel onder een afgunstig aenschouwen van zommigen, die op den Kapitein, om dat hy een groot Voorstander van Dnus van der Os' is, zeer gebeten zyn, maer tot smerte en droefheid van het grootste gedeelte der Burgerye, dat hem wegens zyn genereusen imborst als op de handen droeg; nalatende of by zyn vertrek nog uitgegeven hebbende, eene *Afgeperste Ontdekking der onverantwoordelyke Behandelingen, welken het Meerdergedeelte van den Kerkeraed van Zwolle, de E. Classis derzelve en het Synode van Overyssel hem aengedaen hebben*, waer uit wy de historische Stukken, door ons thans te boek gesteld, overgenomen hebben.

STAETS-

STAETS-BRABAND.

WAELWYK (*).

KOrt na den middag, ten een uure, van den 7 der vorige Slagtmaend, ontstond in dit Vlek een zeer felle Brand, waer in de Vlam zoo schielyk de overhand kreeg, dat zy eerst ten vier uuren kon overmeesterd en aen 't staen gebragt worden; waer toe de wakkerheid der Regenten en Burgeren dezer Heerlykheid alle hulpe toebragt. Doch niettegenstaende den bystand uit de Stad Heusden en het naburige Dorp Sprang, geraekten vyftien Huizen, drie Schuuren en één Olymolen in de assche; waer door drie en twintig Huishoudingen tot elende vervallen zyn. Een oude Vryster werd hier door zoo deerlyk gebrand, dat zy dit ongeluk niet langer dan tot den volgenden Zondag, den 10 der maend, in veel jammer en smart overleefde. Op dien zelfden Zondag, onder het uitgaen der Kerke, in den Voormiddag, geraekte wederom alles in beweging, naer dien in een klein Huisje, daer eerst de Vlam gekeerd was, WAELWYK.

(*) Dit Vlek, met den Titel van Vrye Heerlykheid, in de Langestraet, op den Brabantschen Bodem, bewesten Drunen, gelegen, heeft, sedert den jare 1203, door de Gifte van Hertog Jan van Brabant, den II. van dien Naem, Stads Gerechtigheden bezeten; wel eer behoorde het aen den Geslachte van Brederode, en thans in het Huis van Le Leu de Wilhem. Men heeft 'er eene wekelyksche en twee Jaermarkten. De Gereformeerde Kerk word door eenen Predikant bediend.

WAELWYK. was, wederom Brand ontstond; die nochtans, dewyl de Spuiten nog by der hand waren, gelukkig en spoedig gebluscht werd. De Puin en Assche smeulden echter nog acht dagen naderhand, waerom de Burgers, ter verhoedinge van verdere Onheilen, dag en nacht de Wacht bleven houden.

STAETS-VLAENDEREN.

LIEFKENSHOEK (*).

LIEFKENSHOEK. HEt geval van Dnus *Renatus Stenhuis*, Predikant in deze Vesting, is zoo wereldkundig, dat wy, hoe ongenoegen om luiden van Kerkelyke Ordeninge aen verontwaerdiginge van 't Gemeen bloot te stellen, verpligt worden om 'er iets van te melden. Deze Leeraer heeft in de Gemeente alhier, behoorende onder de Classis van Tholen en Bergen op den Zoom, zeventien jaren zynen dienst met een zeer goeden reuk waergenomen; doch werd, niet zeer lang geleden, niet alleen van ontrouw in zynen dienst, maer ook omtrent der Armen Pen-

(*) Deze is een der Schanssen, die de Staten Generael aen de Schelde hebben. Zy legt aen den Wester-Oever dier Riviere in den Polder van Keteneffe, recht tegen over de Schans Lillo, en is versterkt met vier Bolwerken en twee Ravelynen, die van een goede Graft en Kontrescharp omringd zyn. Zy kan ook aen de Landzyde onder water gezet worden. Zy werd, met Lillo, in den jare 1583, door die van Antwerpen opgeworpen, om de Vaert langs de Schelde te beveiligen. Men vind 'er zeer weinige Burgerhuizen, eenige Kazernen, de Kerk en een Krygs-Magazyn.

Penningen, door zynen Kerkeraed beschuldigd. Ten aenzien van het laetste heeft hy reeds bekent eenige Penningen, buiten kennis der Diakenen, door drang van hoogen nood, uit de Diakonie-Kist genomen, en hier voor een Briefje in de plaetse gelegt te hebben, waer by hy erkent die uitgenomen somme aen den Armen schuldig te zyn. De Gecommitteerde Raden van Zeeland, die over Liefkenshoek en Lillo het hoog gezag voeren, hebben in een *Collegium qualificatum* (*) te Liefkenshoek, waerin zy den Predikant van Lillo deden presideren, Dnus Stenhuis in zynen Dienst doen schorssen, en vervolgens deporteren. Hy werd tusschen vier Granadiers openbaerlyk naer den Provoost in hechtenisse gebragt, en zyn plaets staet eerlang vervuld te worden. LIEF-KENS-HOEK.

MERK-

(*) Een *Collegium Qualificatum*, in Zeeland, is een Collegie van Gemagtigden uit den Magistraet van ieder byzondere Stad of Dorp in de Provintie, gevoegd met den Kerkeraed van die Plaets, en doet zaken af, die in andere Provintien gemeenlyk alleen aen 't Bestier van den Kerkeraed staen, als het Beroepen van Predikanten, verkiezen van Ouderlingen en Diakenen, het aenstellen van Voorzangers en Schoolmeesters en dergelyke. Het schynt ook bevoegd tot het oordeelen, ter eerster instantie, over 't Wangedrag van Predikanten; of immers het blykt dat de Gecommitteerde Raden van Zeeland het, in dit geval, hier toe bevoegd geoordeeld hebben. In de Plaetsen en Forten in Staets-Vlaenderen, onder 't Bestier van Zeeland, is de Commandant der Plaetse gemeenlyk een der Wereldlyke Gemagtigden in het *Collegium qualificatum*.

MERKWAERDIGE VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE OORLOG- EN KOOPVAERDY-SCHEPEN.

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

GElyk wy de Gebeurtenissen, die in de Nederlanden en derzelver medeverbonden Landschappen en Kolonien voorvallen, in deze Jaerboeken der vergetelheid trachten te ontrukken, zoo achten wy het mede niet ongevoeglyk, ja aen onze taek gehecht, de Merkwaerdige Voorvallen, die den Zeevarenden op hunne Reistochten bejegenen, zoo ras ons dezen uit geloofwaerdige Berichten voorkomen, te boek te slaen: om hier door den Landgenooten te erinneren welke eene *verpligting* zy ook aen hun hebben, die met zoo veel wisselvalligheden, gevaer, en menigmael met kommer en elende, ten nutte van het Vaderland, de Schatten van het Oosten en Westen in onze Havenen sleepen, en hierom in onbekende Landen als onder eenen anderen hemel omzwerven, of tot beveiliging van de Zeevaert en den Koophandel lyf en leven wagen. Deze onderneming, waer in wy de ondersteuning en hulpe van allen, die 'er iets in kunnen toebrengen, op het minnelykst verzoeken, vangen wy aen met het Verhael van twee gevallen, Schepen van de O. I. Comp. dezer Landen bejegend, die beide om de zeldzaemheid der ontmoetingen der aendacht en-

onzer Lezeren overwaendig zyn. Het eerste is de rampspoedige

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

REISTOCHT
van het Schip
DE GERECHTIGHEID,

gevoerd door den Kapitein-Luitenant *Martinus Lop*, van Batavia, voor de Oost-Indische Maetschappy ter Kamere Delft, naer Holland geschikt, en, na veel sukkelens, den eersten van deze Wintermaend voor Rammekens in Zeeland ten Anker gekomen. Op den 15 van Louwmaend des jaers 1754 dreef dit Schip, groot 136 voeten, en in alles met 115 Personen bemand, van de Reede van Batavia, in gezelschap van zes zoo t'huis als naer de Kaep de Goede Hoop varende Schepen, namelyk het Schip *Lekkerland*, waer op de Heer Nikolaes de Beer, als Admirael, het gebied voerde, en de Schepen *de Gustaef Willem*, *Immagonda*, *Bosch en Hoven*, met nog twee Schepen, *het Huis te Manpad* en *Diemen*, voor de Kaep de Goede Hoop. Den 16 van Louwmaend geraekten zy allen onder zeil; maer hadden in de Straet Sunda de gewoone Westelyke Winden en buijig Weêr met veel Regen en een hooge aenschietende Zee. Zy kwamen, den 6 van Sprokkelmaend, met hunne zes Schepen van de Compagnie, onder het Prinsen Eiland ten Anker. Twee dagen te voren hadden zy het Schip *het Huis te Manpad* al gemist, en vonden het niet onder het gemelde Eiland, doch dachten niet dat het reeds buiten de Straet Sunda zoude zyn. Terwyl zy hier ten Anker lagen, haelden zy da-

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

gelyks zoo veel Water, dat in drie dagen alle hunne ledige Vaten gevuld waren, en dus lagen zy zeilreede naer een bekwamen Wind te wagten. Den 11 van Sprokkelmaend deed de Admirael Sein om onder zeil te gaen. Toen ligtte men het Anker, boegde de Behouden Passagie uit en kwam met de andere Schepen in Zee, stellende den cours Zuid-West. Maer naerdien het Schip de Gerechtigheid niet zoo hard als de andere Schepen zeilen kon, geraekte het, in twee of drie dagen, zoo ver achter uit, dat het geen één der andere Schepen meer kon zien. Zy kregen geheel styve koelten uit den Westen met zware Buien, een sterken Regen en een hooge Zee. Dezen westelyken wind en styve koelten behielden zy de geheele Sprokkelmaend, en vorderden dus weinig. Den 1 van Lentemaend kregen zy den Zuid-Oosten Wind, stelden hunnen cours West ten Zuiden en West-Zuid-West, en hadden dagelyks mooi weer en een gestadige koelte, zoo dat men, den 29 van Lentemaend, giste het Eiland Madagaskar, in het Noorden, vyf en vyftig Mylen van zich te hebben. Zy dus, met goed weder, doch een slappe koelte, de Reize voortzettende, kregen, den 21 van Grasmaend, het Land van Afrika, naer gissing by de Mosselbaei, in 't gezigt, behielden daeglyks goed Weder, doch tegenwinden, waer door zy een geringe vordering maekten. Den 28 dier maend verhief zich de Wind tot een onderzeils koelte uit den Westen, die, den 30, met nog meer geweld doorkwam, waer door de Zee zich niet alleen schrikkelyk op de gronden verhief, maer het Schip ook geweldig slingerde,

de, en veeltyds met het Lyboord onder water lag. Zy dreven met het groot Zeil en de Storm-Fok tot den 1 van Bloeimaend, wanneer de Wind bedaerde en de Lucht ophelderde, waer door zy het Land weder beschouwden. Zy zagen, zoo als zy gisten, op den middag, den hoek van de Vleeschbaei, in het Noord-Westen, zeven of acht Mylen van hen af. Des avonds begon de Wind zich weder tot een onderzeils koelte te verheffen, die den volgenden dag nog al aenwakkerde tot een zwaren vliegenden Storm, waer door het volk op 't Schip malkander naeuwlyks kon verstaen, schoon met den Mond aen malkanders Ooren sprekende. De Zee rees toen zoo geweldig dat zy aen de Wolken scheen te raken. Op den middag geraekten zy ten einde raed, naerdien zy gestadig, met de Bakboords zyde van het Schip, zoo ver onder water geslagen werden, dat de open Zee op den Rooster van het groote Luik stond, en alles, wat in den Kuil of boven op het Dek was, in en uit het Schip dreef, zoo dat zy tegen malkander zeiden: *Mannen het is gedaen; wy gaen heen.* Terwyl zy dus droevig met het Schip onder water lagen, besloten zy het Geschut, aen Bakboords zyde, over boord te werpen; maer, om dat het Boord zoo ver onder water lag, konden zy 'er niet bykomen, tot dat eindelyk het Schip een weinig rees, waer door zy het Geschut kwyt raekten. Hier door begon het Schip te ryzen en weder recht te komen. Zy hadden toen zoo veel Water in gekregen, dat twee Pompen gestadig aen den gang moesten gehouden worden. In weerwil van dezen hunnen arbeid

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

VOOR-VALLEN OP DE NEDER-LANDSCHE SCHEPEN.

bleef het Water echter wassen tot vierentwintig duimen. Ook vonden zy de Pompen, die geenszins de besten waren, gedurig onklaer, en moesten dan de eene dan de andere ligten, om de menigte van Peper, die zy gestadig pompten. Hier van onderzochten zy de oorzaek, en vonden dat het Achterschot in 't ruim was, waer door de daer by liggende Peper wegspoelde. Deze openingen spykerden zy overal met Zeildoek, en kregen de Pompen wederom klaer. Zy konden het Schip echter met twee Pompen niet lens houden, want tusschen Deks en in 't Kabelgat stonden mede twee of drie voeten Water. Zy schepten derhalven met Putsen, zonder te zien dat het Water iets minderde, alzoo het langs het Boord, door den Watergang, gestadig als een open Zee kwam instroomen. De Putting-Bouten van het Fokkewand begonnen tevens mede uit te werken, en men kon alle de Naden van het Dek zien bewegen, doordien het Schip zoo zwaer arbeidde. Men dacht dan niet anders of het Schip zou door de yſſelyke hooge Zee geheelenal uit malkander geraekt zyn. In den namiddag zag het Volk dat de Boegspriet, hoewel over langs, gescheurd was; hier aen kon toen echter niets verholpen worden, dewyl elk een met water te hoozen, pompen en opmannen zyn arbeid had. Des Avonds deden zy een Noodgebed, naerdien zy geene gedachten hadden van het Licht des volgenden daegs te zullen aenschouwen. De Lucht stond niet anders dan of Hemel en Zee één was, en zy konden den een van de andere niet onderscheiden. Aldus dreven zy op Gods Ge-

Genade met de Bezaen, wanneer zy geen ander werk konden uitvoeren dan alleenlyk te pompen en te hoozen, zoo schielyk zy maer konden; 't welk zoo veel baette, dat zy des Avonds het Schip lens kregen. Den 3 van Bloeimaend, terwyl het Water nog als te voren bleef en zy de minste verandering niet bespeuren konden, alzoo het nog even sterk waeide, gelyk ook de Donder en Blixem nooit van de Lucht was, lagen zy nog al met den Kop om de Zuid; doch besloten toen te beproeven of men het Schip voor den Wind om zou kunnen krygen met de Steven om de Noord, alzoo zy dagelyks meer en meer om de Zuid en in grooter en langduriger Onweer geraekten, hebbende toen reeds 36 Graden Zuider Breedte. Des daegs te voren waren zy al genegen geweest het over staeg te zetten., maer toen was zulks volstrekt onmogelyk. Tegen den Middag maekten zy zich klaer om het Schip voor den Wind om te wenden, zetten toen de gereefde Fok en het Voorstenge Stagzeil by, maer die waeiden uit de lyken. Zy kregen het Schip met de Fok voor den Wind, doch ontdekten toen, dat zy, door het missen van het Kanon, over Stuurboord een Slagzyde hadden, zoo dat men door de zware Zee niet dorst bydraeien. Dit deed hun besluiten om het Geschut van Stuurboords zyde mede over boord te werpen en alle middelen in het werk te stellen, die mogelyk waren, tot behoudenis van het Schip, Goed en de ophebbende Zielen. Dit voornemen gelukte, zoo dat zy nu in 't geheel negentien Stukken Kanon misten. Toen draeiden zy by, met de Steven om de Noord, maer konden

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

den in het minste geene verandering in het Onweer zien, dat tegen den Avond nog zwarer werd met Weerlicht en zomtyds met Donderbuijen en harden Regen. Zy deden wederom een Noodgebed en moesten gedurig met twee Pompen arbeiden. Alles, dat op het Dek stond, spoelde over Boord. Den 4 van Bloeimaend, behielden zy nog het zelfde Weer. Veel Water vonden zy in de Kruidkamer, dat zy met Putsen en Balien moesten uitscheppen. Dewyl het Schip zoo zwaer werkte en gedurig met het Lyboord onder Water lag, waren zy genoodzaekt het overige Kanon van het Dek en Halfdek over boord te werpen; doch op den Avond werd het wat beter Weer, zoo dat zy het Groot Zeil konden byzetten; maer het sloeg aen stukken; doch de Zee was iets gemakkelyker. Zy deden des Avonds wederom een Noodgebed, spraken malkander nieuwen moed in, en vermaenden de een den ander tot alle onderlinge trouwe en hulpe, die ook beloofd werd, zoo lang ieder adem zou scheppen. Men besloot niet meer Drinkwaters, dan daegs vier Mutsjes aen ieder Man, te geven en niet meer dan tweemael 's daegs te eeten; want het Water was tot op tien Leggers verminderd, en 't was onzeker hoe lang dit Onweer en deze Westelyke Wind zouden duuren, naerdien het in de kwade Mousson was, en men hierom niet anders had te verwachten. Den 5 van Bloeimaend, konden zy tegen den Avond bespeuren dat het Weer iets bedaerde, de Wind eenigszins afnam en de Zee wat minder woedde. Toen bragt het Volk een nieuw Groot Zeil aen de Ree, doch zy dorsten het evenwel niet by-

zet-

zetten, om dat de groote Mast tegen het Dek stond en het Wand los was. 's Nachts bedaerde het Weder verder, zoo dat zy, den 6 van Bloeimaend, de Fok en het groote Zeil byzetten. Des Nachts was het redelyk mooi weer; doch den volgenden dag, den 7, kwam al het Scheepsvolk achter op en verzocht om, ware het mogelyk, de eerste Baei, die men zag, in te loopen en daer wat uit te rusten, als mede te zien of men Water krygen konde, tot reden gevende hun sober Rantzoen van Water en het schaffen van slechts tweemael daegs; behalven dat, hoewel 't nu mooi Weer was, men nog dagelyks eenen Westen Wind had, zoo dat men niet kon opkomen, als mede, dat, indien men zomtyds weder Onweer kreeg, men dan beneden de Baeien zoude geraken. Om deze redenen werd door den Kapitein-Luitenant en de verdere Officieren aen het Volk hun verzoek toegestaen. Ook zag men in, dat, behalven het geen door 't Volk bygebragt werd, het Schip zeer uit malkander was gewerkt; waerop besloten werd, om, indien 'er gelegenheid was, de Mosselbaei in te loopen; Water te halen en daer mede het Schip te voorzien. Zy hadden, den 8 van Bloeimaend, stil en mooi Weer, zagen toen den Wal in 't Noord Oosten, dien zy een Hoek van een Baei gisten te zyn. In den Namiddag kregen zy weder een Westelyken Wind met een mooie Koelte, maekten toen wederom Zeil en lieten het, by den Wind, om den Noord-Noord-West overloopen, tot den Avond. Toen wendden zy weder by den Wind over om den Zuid-Zuid-Westen, en

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen

hielden het, den Nacht, over en weer met klein Zeil. Doch den 9. van Bloeimaend, met het aenbreken van den dag, leiden zy 't naer den Wal, maakten Zeil, den Wind West zynde met een styve Koelte en buijige Lucht. Zy hielden den Hoek, dien zy den vorigen dag gezien hadden, en dien men giste de Vischbaei te zyn, nog meest in het Noord-Oosten. Zy besloten hier in te loopen, hielden derhalven, voor den Wind af, naer dezen Hoek, boegden den koers naer denzelven en laveerden hier in, onder een gedurig looden, bevindende de Diepten, onder het laveren, meest van 35 tot 28 Vademen schoonen Ankergrond. Tegen den Avond kwamen zy, op 20 Vademen, in de Baei ten Anker, peilden toen den Zuid-West Hoek in het Zuiden ten Westen van zich, daer een Rif van Blinde Klippen, Oost van dezen Hoek, omtrent een half Myl afstrekte, waerop een zware Branding was. Deze Baei strekte Noord-West en Zuid Oost, en daer ging altyd een hooge Dyning. Den 10 van Bloeimaend, konden zy met de Schuit niet naer den Wal gaen, door den harden Wind en zwaren Regen verzeld van zware Rolling. De Wind was toen West-Noord-West. Zy zagen ook dat het in Zee sterk waeide; want de Lucht stond dik en in Zee was een hooge Dyning, zoo dat men, den geheelen dag, niets kon uitvoeren. Des Morgens, van den 11 van Bloeimaend, had men heel mooi weer en eenigen gingen met de Schuit naer den Wal, om te zien of 'er Water te vinden was. Het Volk in de Schuit bestond in tien Mannen, te weten den Onderstuurman, den Schieman, den Kwartier-

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

tiermeeſter en zeven Matroozen. By den Wal komende, zagen zy naer een bekwame plaets om te landen uit, wierpen de Dreg over Boord en ſtreken met de Riemen achter uit naer den Wal. De Onderſtuurman liet twee Matroozen op het Land gaen, om te zien of het overal ſchoon was, en zy bevonden overal een ſchoonen bollen Zandſtrand. Toen gingen de Onderſtuurman, de Kwartiermeeſter en nog twee Matroozen ook naer den Wal, zoo dat zy met hun zeſſen aen Land waren, latende den Schieman en nog drie Matroozen in de Schuit, die wederom op de Dreg haelden. De Onderſtuurman ging hierop met zyn Volk naer verſch Water zoeken, en, na een uur of anderhalf zoekens, kwamen zy wel aen eene Valei, daer Water was, maer ſlechts Zout Water. Eindelyk vonden zy een Put met verſch Zoet Water, dicht by het Strand, daer zy hartig hunnen Dorſt mede leſchten, vol blydſchap over deze Ontdekking, die hun aenſtonds wederom naer de Schuit deed gaen, om ook hunne Makkers te verblyden. Maer onder 't zoeken naer Water, was de Wind naer het Zuid-Ooſten geloopen, met een mooie Koelte, waer door eene harde Branding naer het Strand kwam aenſchieten. By de Schuit komende, riep de Onderſtuurman het Volk in de Schuit toe, dat zy 'er mede naer den Wal zouden komen om hen te halen. Dezen vierden het Dregge-touw; maer onderwyl het Volk aen den Wal bezig was met naer de Schuit te zwemmen, werd dit Touw, door een Branding, aen ſtukken en de Schuit het onderſte boven, vol water, aen het ſtrand

ge-

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

geslagen. Zy haelden toen hun Vaertuig zoo hoog op 't Strand als hun doenlyk was, hoosden 'er het Water uit, zochten de Riemen, Haken en al het Goed by malkander. Meer konden zy, door de Branding en het vallen van den Avond, niet verrichten; ook was het onmogelyk zonder Dregge-touw de Schuit over de Branding te krygen. Zy moesten derhalven, dien nacht, by dit Vaertuig hun verblyf houden. Zy staken dan Twee Kreupelbosschen in den Brand, tot een Teeken voor het Schip dat zy hulpe wenschten te erlangen, en zy brandden, den geheelen Nacht, Vuur. Des Morgens van den 12 van Bloeimaend, terwyl de Branding nog even fel en sterk was, bonden zy de Riemen aen malkander en hier aen een Rok, tot een nader Teeken dat zy naer hulp uitzagen voor die van het Schip; hoewel vruchteloos. Zy zagen ook dat de Vlag in Sjouw van achteren van het Schip opging en hoorden dat 'er een schoot gedaen werd. Hier op ondernam de Onderstuurman te beproeven of zy de Schuit over de Branding konden krygen; zy kregen dezelve los, waer op zy zich met vier Man aen de Riemen en zes Man buiten Boord zetten, om het Vaertuig recht op de Branding te houden en zoo verre uit te voeren, als men zwemmen kon. Zy liepen tot aen de Keel toe in Zee achter de Schuit; doch de felle en sterke Branding sloeg dezelve, ten tweedenmale, het onderst boven. Zy haelden ze dan wederom op 't Strand, hoosden 'er 't Water uit, en maekten Vuur om zich te warmen en te droogen. Nu hadden zy in

Twee

Twee Kemael niet gegeten. In den Achtermiddag zagen zy dat men op 't Schip 't Voor-Marszeil los maekte en een schoot gedaen werd; 't welk hen, die aen den Wal waren, deed denken dat men genegen was met het Schip onder Zeil te gaen, en hen hier zocht te laten blyven; doch die gedachten veranderden, toen zy, tegens den Avond, het Voor-Marszeil weder zagen vast maken. Zy staken dan wederom hunne Vuuren aen, en lieten ze, den ganschen Nacht door, branden, ten bewyze dat zy hulp wenschten te ontvangen. Middelerwyl was de Wind, met een frissche koelte, uit den Zuidoosten opgestoken. Den 23 van Bloeimaend, des morgens met den dag, zagen zy 't Schip onder Zeil; men denke met welke droevige oogen, en nog te meer, toen het gedurig branden van Kreupelbosschen om bystand niets baette en het Schip Cours uit de Baei zette, met mooi Weer, zoo dat de Zeilen niet konden rond staen. Al hun troost lag nu in de Schuit, en deze zochten zy over de Branding te krygen; doch dit gelukte weder niet, hoewel zy ze in vlot water hielpen, want zy werd nogmaels zoo geweldig tegen 't Strand aengeslagen dat 'er geen afzetten aen was. Het oude werk van hoozen was toen weder het eerste gevolg van hunne vruchtelooze pooging, waer na zy gingen neder zitten en met tranen langs de wangen het Schip naoogden, zoo ver het gezicht reiken kon. Eindelyk leerde hunne bedrukte staet hen dat het tyd was om te beraedslagen wat hun thans te doen stonde. Het Besluit was, dat men het zou langs

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEEPVAERT.

Strand

VOORVALLEN OP DE NEDER-LAND-SCHE [illegible]

Strand houden, zoo lang men konde, om de Baei Falsche bereiken. Zy vertrokken ten dien einde op den Middag uit de Baei, waer in zy zich bevonden; maer met weinig of geen spoedt te maken, terwyl eenigen door den Honger en de Onmagt gestadig rusten moesten; zy plukten wel eenige Bladen van het Veld, maer tot geringe verkwikking. Na den Middag kwamen zy by een klein Boschje, waer in zy eenige Boomen met eene soort van Vrucht vonden, gelykende in Grootte en Gedaente naer wilde Appeltjes. Dezen waren Geel en Zoet en hadden vier Pitjes. Honger tast onbekende spys aen, met Gevaer zelfs van 't Leven, dat men half verloren rekent. Allen aten zy van die Appelen; maer zoo ras de Maeg dit Voedzel ten naeste verteren zou, ondervonden zy de verkeerde werking van dit Ooft, dat hun 't hart als deed omkeeren en alles weer uitbraken. *Die 't binnen 't* Lichaem hielden waren eene poos hartelyk ziek. Zy bragten 'er echter allen 't Lyf af. In den Namiddag, omtrent ten Vier Uuren, kwamen zy aen eene groote Bosschaedje, en een groot diep Dal. Hier zagen zy geen kans hoe 'er best door te gaen. De Onderstuurman had een Kompas by zich, dat hy nederzette om de strekking van dit Bosch te peilen. Onder des zagen zy ook wederom hun Schip, by den Wind, om de West, zeilen en ontdekten ook een Mensch op den rug van een Berg, die tegen den Zeekant aen lag; naer wien eenigen van 't Gezelschap henen wilde gaen; doch anderen waren hier tegen, zeggende dat het mogelyk Menscheneeters wa-

waren. Zy deden een Snaphaenschoot, waer op terstond een groot Geschreeuw en Gejuich gehoord werd, dat hen de wyk naer 't Bosch deed nemen, in 't welk zy tot aen den Avond dwaelden. Zy traden 'er toen weer uit en vonden dat zy eer te rug geloopen dan gevorderd waren. Op de plaets, daer zy hun Snaphaen geloscht hadden, zagen zy nu Vier of Vyf Menschen, en werden bevreesd dat dezen hen zochten. Door het vallen van den Avond waren zy genoodzaekt aen den kant van dit Bosch hunne verblyfplaets te nemen. Zy maekten Vuur, maer durfden niet slapen uit vreeze voor 't wild Gedierte, dat zy in den Nacht hoorden; ondertusschen maekte het voedsel der onbekende Appelen hen nog half ziek. Den 14 van Bloeimaend trokken zy wederom uit het Bosch, dat zy om de Diepte van het Dal, en ook om dat 'er een groote Rivier door henen liep, niet konden doortrekken. Zy namen dan hunnen weg langs den kant, om de Noord, landwaerds in, zoekende of ergens een Pad of Weg te vinden was; maer kwamen by zoo meenigvuldige groote Bosschaedjen en diepe Dalen, dat zy niets konden ontdekken; ook zomtyds by zulke steile Hoogten, dat zy op handen en voeten moesten kruipen om 'er op te komen. Dit maekte hen zoo slap, dat zy, om een Rug van een Berg op te loopen, verscheidenmalen moesten rusten en naer elkander wachten. Ondertusschen aten zy niets dan groene Bladeren of iets anders, dat hen slechts eetbaer voorkwam. Des Avonds kwamen zy weder by een kleiner Bosch, daer zy vuur maek-

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

maekten en 's nachts hun verblyf in hielden tot den volgenden morgen, den 15 van Bloeimaend; wanneer zy, na hun Gebed gedaen te hebben, te rug keerden en het Strand zochten, alzoo zy hier in 't Land geen uitkomst zagen. Overal, waer men zag, waren niets anders dan zware Bosschaedjen, Rivieren en Dalen met Kreupelbosschen, die boven hun hoofd uit stonden. Zy klommen derhalven wederom op den rug van een hoogen Berg, en, hier rustende, ontdekten zy de Zee en heel verre heen een Schip, dat voor den wind om de Oost zeilde. Zy gisten het hun Schip te zyn en dat het naer de Mosselbaei stevende; alzoo zy van gedachten waren, dat de Baei, waerin zy met het Schip waren ingeloopen, de Visch-baei was. Op deze hoogte zaten zy een wyl tyds, beschouwden het Land in 't rond, en zagen het overal vol van Bosschen, Bergen en Wildernissen, en uit dezen hoofde voor hun, aldaer geheel onbekende menschen, ontoegankelyk en niet door te komen; zy overdachten hunne elende en magteloozen toestand, die door gebrek van bekwaem Voedzel dagelyks erger werd; waer nog by kwam, dat zy geene Schoenen aen de voeten, noch Kousen aen de beenen hadden, zoo dat hun 't bloed langs voeten en handen, die door 't kruipen en klauteren, en 't steken der Distelen en Doornen, mede deel hadden aen hun leet, nederliep. Geen uitkomst was 'er dan; ten zy men besloot de Schuit weder te zoeken, en het uiterste te beproeven of men ze over de Branding kon krygen, en dan op Gods genade alles aen te wenden om de Mosselbaei te beste-

ve-

venen of men daer het Schip kon wedervinden. Moest men sterven, 't was onverschillig waer men stierve; en in de Schuit had men 't voordeel dat men niet meer behoefde te gaen, dat ook langer onmogelyk was. Men ondernam derhalven den Togt te rugge in den Naem des Heeren, en vond de Schuit den 16 van Bloeimaend. Zy stond nog, zoo als zy dezelve gelaten hadden. By de Schuit onthielden zy zich drie of vier dagen om wat uit te rusten, en vonden nu een zoort van wilde Kool en Mosselen, daer zy het leven by houden konden; maer het wild Gedierte, als Tygers en Leeuwen, kwam hen, by klaren lichten dag, zoo dicht by, dat zy hier voor in groote vreeze waren, en zich niet durfden te slapen liggen. Den 20 van Bloeimaend begonnen zy werk met hun Schuit, en kregen dezelve nu met gemak over de Branding. Zy moesten de Baei meest al uitroeien. Naeuwlyks hadden zy omtrent een half uur van den Wal geweest, of zy zagen vier of vyf menschen, die aenstonds naer de plaets liepen, daer zy hun verblyf gehouden hadden. Ten elf uuren kregen zy eene mooie koelte uit den Westen, staken toen de Riemen op, zetten hun Mastje, dat zy in 't Bosch gekapt hadden, op, en hunne Rokjes, die zy voor Zeiltjes gebruikten, by. Dit koeltje al zoetjes aenwakkerende, moesten zy met den avond een Zeiltje nederhalen, dewyl de Schuit zomtyds uit zyn Roer liep, en de Zee door een hooge dyning zoo hol werd, dat zy, nu en dan, over de Schuit stroomde. Zy hielden 't met hun cours omtrent anderhalve Myl van de Wal af, en zeilden aldus naer

VOOR-VALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEEPEN.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

deszelfs strekking om de Oost. Met Zonnen-Ondergang begon de Lucht te betrekken; zy kregen Regen en gestadige Buien, dat een holle Zee maekte. Ter middernacht, naer hunne gissing, leiden zy hun Mastje wederom neder en draeiden by, houdende de Schuit, eenigermate, met de Riemen op Zee, om derzelver al te geweldige vaert te beletten, alzoo zy vreesden de Mosselbaei anderszins te zullen voorby loopen. Maer even na dat zy bygedraeid waren, werd de Schuit, door een Zee, half vol Water gezet. Zy stuurden wederom recht voor den Wind op 't gevoel af, naerdien het sterk begon te waeien, met gedurigen Regen. Zy zaten dus altyd tot aen den Middel toe in het Water, 't welk eenigen van 't Volk, door de koude, de Koorts aenjaegde. Zy konden, door den donker, geene hand voor de oogen zien. In dezen naren toestand deden zy een Gebed, om den Almagtigen te smeeken dat hy hen dezen nacht geliefde te bewaren, of, in zyne genade, uit al hun jammer en elende te verlossen. Ieder oogenblik meenden zy niets anders dan den doodste kunnen verwachten en door de Golven in den Afgrond te zullen verslonden worden. Het behaegde den hemel echter hen, dezen nacht, op eene wonderbare wyze te bewaren en, den 21 der Bloeimaend, hun wederom het licht des dageraeds te doen aenschouwen. Zy zagen het Land en waren 'er ontrent een Myl af. Maer in de plaets van ontrent de Mosselbaei te zyn, vonden zy een zware Branding op de Klippen en overal een vuil Strand; zoo dat zy met de Schuit niet durfden landen.

Zy

Zy lieten het derhalven, al voor den Wind en voor de Zee henen loopen. Na nog een uur of twee gedreven te hebben, vernamen zy een kleine Bogt of Inham als een Baei, daer een witte Zandoever was. Zy hielden 't derwaert henen. Hier liep een vreesselyke Branding tegen het Strand aen, zoo dat de Onder-Stuurman 't Land niet durfde aendoen. Maer het volk, meest ziek en kermende, wilde naer den Wal, 't welk hem deed besluiten, in Gods Naem, te landen. Men stuurde dan 't Strand langs en geraekte by dien witten Zandoever, daer de Schuit door een Branding henen moest, waer door zy van achteren opgevat en met den Voorsteven geheel en al onder water gedrukt werd. De Schuit aldus vol Water naer het Strand gejaegd, bragt hen zoo na, dat zy, hoewel tot aen de Keel in 't Water, springende, gelukkig den Wal bereikten. Toen haelden zy de Schuit, zoo hoog als hun mogelyk was, op 't Strand, en gingen naer een Kreupelboschje, daer zy vuur maekten; maer hadden, door den Regen, lang werk om het hout aen 't branden te krygen. Hier bragten zy den nacht over. Den 22 der Bloeimaend, des morgens, behielden zy nog al een dikke betrokken Lucht, met Regen en een westelyken Wind. Toen vraegde de Onder-Stuurman aen zyne byhebbende Manschap, of zy genegen waren om uitkomst te zoeken, zeggende dat men zyn best moest doen, zoo lang men leefde; al ware het slechts dat het eenen van allen maer gelukte te mogen ontkomen, om hun algemeene elende en hoe het den anderen vergaen was, aen Vrienden en Magen te ken-

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

nen te geven. Hierop besloten de Schieman, de Kwartiermeester en vier Matroozen, om met hem mede te gaen; maer de overige drie Matroozen waren, door ziekte en dikke Beenen, buiten staet om hen te volgen. Zy scheidden en zeiden malkanderen het smartelyk vaerwel; met beloften aen deze achterblyvenden dat, indien 'er eenige uitkomst tot hunne hulpe te vinden ware, men hunner geenszins zoude vergeten. Met hun zevenen dan vertrokken zy en gingen, het Strand langs, om de West, in gedachten dat zy de Mosselbaei, in den voorleden nacht, met de Schuit waren voorby geloopen. Na niet meer dan een kwartier uurs gewandeld te hebben, ontzonk reeds eenen der Matroozen de moed, en hy vroeg aen eenen anderen of zy weder te rug wilden keeren, die zich daer toe bewegen liet, en met hem henen ging naer hen, die gebleven waren. Dit zelfde zeiden en deden ook de twee andere Matroozen een uur later, en vertrokken, na dat zy schreiende hun afscheid genomen hadden; naer de vyf anderen.. De drie personen, die moeds genoeg hadden tot het voortzetten der Reize, wandelden, zoo verre zy konden, tegen Wind en Regen in, tot op den avond, wanneer zy aen den Zeekant in een Kreupelboschje gingen, en aldaer bleven rusten tot in den morgenstond van den 23 der Bloeimaend, toen zy, langs het Strand, weder voort gingen en dien Weg vervolgens hielden, ter tyd toe dat de zware hooge Klippen, die steil in Zee stonden, hen den 25 dier maend hun begonnen te beletten in hunnen rechten voortgang. De Klippen over te stygen was hun ondoenlyk;

dus

dus waren zy genoodzaekt om den rug van een hoogen Berg, waerop niets dan Kreupelbosschen en Doornen groeiden, te beklauteren. In dit klimmen hadden zy handen en voeten noodig, daer het bloed langs nederliep. Zy gingen dan tot na den middag aen den binnenkant van 't Gebergte, dat aen den Zeekant stond, en hier ontdekten zy eenige Paden, waer over Vee scheen geleid te zyn. Ontrent ten twee uuren, hoorde de Onder-Stuurman een schoot doen, en zeide *hier zyn waerlyk Menschen*; doch zyn gezelschap betuigde geen schieten te hooren; waerom hy 't zich weder ontgaf, en 't gerucht aen andere oorzaken toeschreef. Verder gaende, hoorden zy zeer duidelyk een schoot, waer van zy ook den rook zagen opgaen. Tevens werden zy, zeer verre van zich af, twee Menschen gewaer, en oogden dezen na, terwyl zy, Reizigers, tegens den rug van een Berg zich ter nederzetten om te rusten. Onder dit rusten ontdekten zy weder twee Menschen, die even over den rug des Bergs, waer tegen zy aenzaten, henen keken. Dit gezigt maekte hen verblyd, en zy liepen naer dezen toe, die terstond de vlucht kozen en hun uit het oog waren, eer zy den rug beklommen hadden. Hier beschouwden zy deze Inlanders over een Rivier; 't welk hen deed roepen en wenken. Een dezer Menschen riep hun wederom toe, vragende, in een verstaenbare tael, *wat volk zy waren*? Het antwoord was, *Scheepsvolk*. Men voegde hun weder toe, dat, indien zy Scheepsvolk waren, zy dan nader zouden komen; 't welk ras geschiedde. Toen zagen onze Reizigers dat de-

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

ze Menschen Hottentotten waren, en bevonden dat een der zelven by Christenen gewoont had, 't welk hun deed vragen wie zyn Baes was, dien hy *Jan Pinaert* noemde. Deze Hottentot noodigde hen om hem en de andere Hottentotten te volgen, zeggende: *Gy arme Christen Menschen, komt, gaet met me meê, ik zal kost voor u zoeken.* Zy volgden dan hunne Leidsluiden naer een Bosch, by de Kiskams Rivier gelegen, waer in zy, des nachts, hun verblyf hielden. Des morgens, den 26 der Bloeimaend, ging de Hottentot om Wild te schieten, en de Reizigers bleven met hun drieën in het Bosch, daer hun verlangen tot in den middernacht gerekt werd, eer iemand der Hottentotten terug kwam; maer met zyne komst verblydde hy hen met een Bout van een Hartebeest 't Was of de hemel voor hun, die in zestien dagen geen voedzame Spyze gegeten hadden, thans geopend werd. Met welk eene graegte op dezen Bout werd aengevallen, is ligtelyk te gissen. Niets bleef 'er van overig. Des anderen daegs, den 27 dier maend, kwamen deze Wildschutters hen weêr by en bragten nog een Boutje van een Hartebeest, doch kleiner. Hier na wandelde de eerste der gemelde Hottentotten met hen naer een Bosch, waer in een Krael (*) was, daer Boschjesmans (†) woonen. Hier vonden zy een Deensch Jongman, in dienst van gemel-

(*) Kraelen zyn met Steen omheinde open Plaetzen op het Veld, waer in, des nachts, het Vee verblyf houd, en aldus voor het wild Gedierte beveiligd word.

(†) Boschjesmans zyn Hottentotten, die niet met de Hollanders verkeeren en zich in 't Gebergte ophouden.

melden Jan Pinaert, om met deze Hottentotten Olifanten te schieten. Zy hadden gehoopt by hem wat te eeten te zullen krygen, maer deze Deen had het sober en zelf in zes dagen naeuwlyks gegeten. Hy gaf echter zoo veel hy had, 't welk slechts bestond in een drooge Huid, daer hy 't Hair af brandde, en die hy na ze met een Klipsteen fyn geslagen te hebben in Water kookte. Zy hielden zich hier vier dagen en verzochten de Hottentotten, die uit schieten gingen, van gedurende derzelver Jagt, naer hunne Makkers te willen omzien; doch van die zeven ongelukkigen hebben zy geen bescheid vernomen. Zy drongen wyders zeer sterk aen van hen by andere Menschen te willen brengen, met belofte van hun dan alles te zullen geven; doch de Hottentotten toogen weder henen om te schieten en keerden niet, dan na drie dagen, terug, zonder iets mede te brengen; wanneer zy eindelyk echter den Hottentot en den Deen bewogen, om hen by hunne Natie te bezorgen. Zy vertrokken dan, den 1 der Zomermaend, van daer naer de kromme Rivier, waer zy drie dagen werk vonden om 'er door te raken. Van hier kwamen zy in de Lange Kloof, waer in zy twintig dagen sukkelden, tot dat zy eindelyk, den 24 der Zomermaend, by den eersten Hollandschen Boer, met name *Fredrik Zeel*, belandden. De Woning van dezen Man was niet verre van de Mosselbaei gelegen. Hy bragt onze Reizigers, langs den gewoonen weg, naer de Kaep de Goede Hoop, daer zy, in 't laetst van Hooimaend, na zoo vele gevaren en ongemakken, eindelyk aenkwamen, en hoorden dat hun Schip reeds den

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

9 dier maend was aengekomen. Zy werden over Land derwaert en wyders aen Boord gebragt, daer onze Onder-Stuurman en zyne twee Reismakkers, met blydſchap, zyne Medeſtuurluiden zagen; doch hoorden dat de Kapitein den 7 der Zomermaend overleden was. Zy verhaelden dat zy deze ongelukkige Zwervers, uit vreeze voor een Zuidooſten Wind, hadden verlaten. Het Schip (waer van wy nu de Gevallen in 't algemeen vervolgen) was, uit de Baei, in welke men de Schuit naer den Wal had afgezonden, den 13 der Bloeimaend, vertrokken, om met hunne aen Boord geblevene Manſchap naer de Moſſelbaei te zoeken. Weder door een zwaren Storm uit het Weſten beloopen, waren zy genoodzaekt, den 16 der zelfde Maend, het Land te kiezen, om dat zy niet langer in Zee dorſten blyven. Zy kwamen toen in een kleinen Inham van de Kuſt, eenige Mylen van de verlatene Baei gelegen, ten Anker; doch hier was weinig beſchut. Zy zonden de Barcas naer den Wal, om naer Water te zien; doch bevonden dat deze, door de zware Branding, hier niet kon landen, waerom zy, den 10, weder van daer zeilden, en met een ſtyve Koelte uit het Weſten, nog 10 Mylen Ooſt ten Noorden langs de Kuſt ſtevenden, daer zy een groote Baei ontdekten, waer in zy, den 20 der Bloeimaend, ankerden en de Barcas naer den Wal zonden, die door de zware Dyning van de Zee op het Strand werd geſlagen; doch der vervolgens, toen het wat beter Weer werd, afraekte en aen Boord kwam. Hier door kreeg men bericht dat aen den Wal een goede verſche Rivier was, doch dat, door de gedu-

durige zware Storting van de Zee, het Water halen aldaer moeilyk vallen zou. Men besloot echter dit te beproeven; en hierom bleven zy daer geankerd, tot den 16 der Zomermaend, in welken tyd zy zich van versch Water voorzagen; doch met veel moeite en groot gevaer, om dat in deze Baei een gedurige holle Dyning uit het Zuiden tot het Oosten op het Strand aenliep en een zware Storting maekte, dewyl deze Haven voor een Zuid Zuid Oosten tot Oost-ten Noorden-wind open lag, en met deze Winden een lager Wal voor de Schepen maekte, daer, wanneer dezen waeiden, niet was af te zeilen. Zy vonden hier geene Bewooners; doch zagen 'er wel eenigen, met Assagayen gewapend, gelykende meer naer Kaffers dan naer Hottentotten en toonende zich zeer schuuw. Het Land vonden zy woest en zandig, zonder Geboomte en alleen met Kreupelbosch bezet; want hier werd geen hoog Gebergte, dan alleen landwaert in, gezien. Uit zekere Beschryving stelden zy vast, dat dit de Haven was, die in de Kaert met den naem van Baei Algoa bekend is. Nu genoegzaem van Water voorzien, vertrokken zy uit deze Baei; werden, den 18 der Zomermaend, weder door een zwaren Storm uit het Westen overvallen, zoo dat zy de Baei weder instevenden; doch na het stillen van den Wind, andermael vertrokken en den volgenden dag een Hoeker met twee Masten voorby passeerden, die een Prinsen Vlag toonde en om de Oost zeilde. Op den 23 der Zomermaend verhefte zich de Wind weder uit den Westen tot een Storm, met een verbolgen Zee, dat hen ten derden male noodzaekte het naer deze Baei te

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

houden, om dat het Tuig zeer reddeloos was en het Volk door den gedurigen Regen, Koude en het gestadig Pompen, afgemat werd. Zy zonden de Barcas weder naer den Wal, doch deze kon, wegens de zware Branding, schoon hier een Opperwal was, niet landen, en keerde, na een Nacht zwervens, onverrichter zake, weder naer Boord. Ook wilde geen Volk meer naer den Wal, waerom men besloot met de eerste gelegenheid te vertrekken, dewyl de Bodem, wegens het slingeren door de gedurige Zuider-dyning, nog meer uit elkander werkte. Zy vertrokken eindelyk, den 29 van Zomermaend, uit de Baei, met een Noordelyk Koeltje, goed Weder en voor den Wind, waermede zy langs de Kust stevenden, den 6 der Hooimaend de Kaep Angulhas passeerden en den volgenden dag de Baei Falso, een halven dag reizens bezuiden Kaep de Goede Hoop gelegen, ontdekten, en, des Avonds, in dezelve, op de gewoone Plaets in de Simonshaven, ankerden. *Aldus* had het Schip, met deze ongelukkige Reize, vyf Maenden en vierentwintig Dagen van Batavia tot aen de Kaep doorgebragt: maer tevens den Zegen genooten van niet meer dan tien Dooden te hebben en dertien Zieken aen te brengen. Na dat het Schip hersteld en van het noodige voorzien was, kregen zy order van de Kaep om de Reize naer Holland voort te zetten. Zy ligtten den 13 der Oegstmaend het Anker, stevenden uit de Baei Falso en vervolgens voorby de Kaep de Goede Hoop, met een Zuid-Oosten Passaetwind naer St. Helena. Dit Eiland zeilden zy den 3 der Herfstmaend in 't gezigt voorby en werd door hun

be-

begroet. Vervolgens stevenden zy benoorden de Middellyn, behoudende altoos den gewoonen goeden Wind en goed Weder; doch bevonden dat het Volk allengs begon in te storten en zy veele Zieken kregen. Zy bevonden zich, den 9 der Slagtmaend, reeds op zesenveertig Graden Noorder Breedte en zoo naby Europa, dat zy de Eilanden de Sorlings nog maer honderdentwintig Mylen Oost-Noord-Oost van hen af gisten te zyn. Hier overviel hun een zware Storm uit den Noordwesten, met een verbolgen Zee, waer door het Schip gedurig met het Lyboords Boord onder Water viel en dus zoo veel nats inzwolg, dat het nog gezond Volk niet magtig was de Pompen lens te houden, waerom door 't zelve verzocht werd dat eenige Stukken Geschut over Boord geworpen mogten worden, om vermindering van Water by de Pompen te krygen; 't welk toegestaen werd. By deze gelegenheid raekten zy acht Stukken Kanon kwyt. Toen nam de Storm af, maer naeuwlyks waren zy uitgerust of hy verhefte weder, den 14 der Slagtmaend, uit het Zuid-Westen, met een ysselyke hooge Zee, waer door het Schip weder overstroomd en het Water, wel vier Voeten hoog, in de Konstapelskamer en het Kabelgat gedreven werd, zoo dat zy genoodzaekt waren daer twee Gaten in het tweede Dek te kappen, om het Water by de Pomp te krygen en het weder te loozen. Zy wierpen nog twee Stukken Geschuts over Boord, om alle overhaling van 't Schip te beletten en behielden 'er nu niet meer dan één, om by nood, tot Seinschooten gebruikt te kunnen worden. Zy dreven dus met

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

met een gereefde Bezaen, en waren den ganschen Nacht in arbeid om het Water te loozen, dat 3½ voeten hoog in de Pomp gepeild werd. Des anderen daegs, den 15, nam de Storm af; zoo dat het Marszeil weder byraekte, en zy den Cours naer de Gronden voor het Kanael hielden, die zy, den 16, op honderd en dertig Vademen ontdekten. Toen begon de Wind weer tegen te vallen, zoo dat zy 't Kanael niet voor den 24 der Slagtmaend konden bestevenen; doch zy kregen het zelve den volgenden dag met een goeden Westen Wind in 't gezigt en zeilden vervolgens door de Hoofden, stellende den Cours naer het Eiland Schouwen. Maer, dewyl de Wind, den 29 der zelfde Maend, naer het Noorden schoot, konden zy Goeree niet bestevenen. Zy hielden derhalven af naer het Eiland Walcheren, alzoo zy niet raedzaem oordeelden, met maer twintig gezonde Menschen en een lek Schip, in dezen tyd van het Jaer, langer in Zee te blyven. Zy stelden den Cours dan naer de Zeeuwsche Haven en kwamen, den 30, voor Vlissingen, en den volgenden dag, den 1 van Wintermaend, door behulp van eenige afgezonden Manschap, voor Rammekes ten Anker, dankende God voor het einde van deze rampspoedige Reize.

Het

Het andere geval, waer van wy onder dit Artikel spreken moeten, is het

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

GROOTMOEDIG

SNEUVELEN

VAN DEN KAPITEIN

JAN LOUIS PHILIPPI.

Grootmoedig zeggen wy; want het is de Grootmoedigheid eigen, niet alleen alle gevaren te verachten; maer zoo grooten afkeer heeft zy van Slavernye, dat zy 't Denkbeeld hier van zelfs niet dulden kan, en liever, na alle middelen van dapperheid en beleid beproeft te hebben, heul en uitkomst in den Dood zal zoeken; dan naer hare gedachten niet over haer lot triomferen, ja, zonder zich in dien triomf het sneuvelen harer lotgenooten te bekreunen; naerdien zy 't onbetamelyk, ja schandelyk voor vrygeborene Zielen, schynt te rekenen, slechts één oogenblik in de weegschael te doen hangen, wat van beide te kiezen zy, een doorluchtig Sterflot, dat den Mensch uit de elende verlost, of een gewisse Slaverny, daer 't geweld van onmededoogende Vyanden, zonder hope van verlossinge, kwynende dagen doet slyten. Zulk een gevoelen straelt door in het gedrag van dezen Kapitein Philippi, dat, door verscheiden tydingen, en met al te veel waerschynlyke omstandigheden bekleed word, om geenen grond van Waerheid te behelzen. In Louwmaend des jaers 1754, gelyk de Verha-

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

halen melden, werden de Schepen *Wimmenum*, Kapitein *Jan Louis Philippi*, (sederd den jare 1753 in Dienst der Oost-Ind. Maetschappye, hoewel in 't Vaderland in den Rang van 's Lands Zee-Kapiteinen, onder 't Kollegie ter Admiraliteit te Amsteldam) *de Vrede* Kapitein *Simon Root* en een Bark met name *Jakatra*; allen wel bemand en gewapend van Batavia uitgerust, met oogmerk om te stevenen naer Suratte. Op de Kust van Malabaer, tusschen Goa en Bombaei, vervielen deze Schepen onder de Vloot van de beruchte Zeeroovers, die zich hier veelal onthouden en naer zekeren *Angria* den naem voeren; een Zeemagt, die gemeenlyk uit een groot getal kleine Vaertuigen, laeg by het Water, bestaet; doch nu was 'er ook een groot Schip onder, voor eenige jaren door deze Roovers den Engelschen ontnomen, toen het den naem van de *Restoration* of Herstelling voerde. Door die kleine Vaertuigen werden deze Schepen van de Maetschappye zoo naeuw ingeslooten, dat zy zich uit hun grof Geschut, met weinig vrucht, konden verweeren. De aenval was zoo hevig en de tegenstand met geen minder Leeuwenmoed, terwyl Zwaerden en Snaphanen hunne doodelyke uitwerking deden. In deze woede bezweek allereerst *de Bark* en viel in der Rooveren handen; het Schip *de Vrede* geraekte in Brand en werd door de Vlam tot op 't Water verteerd. Zestig Zielen waren 'er nog van overig, die in de Schuit en Boot sprongen, daer zy zich, met Zyd- en Schietgeweer, zoo lang verdedigden, tot dat zy op zestien Mannen verminderd waren, die zich eindelyk overgaven. Zommige

Ty-

Tydingen melden, dat der Rooveren Schip de Herstelling met het Schip de Vrede in Brand geraekte en gesprongen is. Hier na bleef het Schip *Wimmenum* tot op den vierden dag nog gedurig slaegs, wanneer het Buskruid sterk begon te verminderen toen de geheele Magt van Angria op het Schip aengevallen was en het zelve geëntert had, met zulk eene meenigte, dat in korten tyd wel vyf of zeshonderd der Zeerooveren zich aen Boord bevonden. Toen vond zich de wakkere Philippi ten einde raeds en zag geen kans om zich langer te verweeren. Groothartig was het besluit na zoo veel blyken van Heldenmoed te hebben gegeven: *Libertatem nemo bonus, nisi cum anima simul, amisit*; „ Geen welgeaerd Man heeft zyne „ Vryheid, dan te gelyk met het uitademen „ zyner Ziele, verloren ". Hoe veel min, dan een Held, als Philippi, wiens groothartige Kloekmoedigheid (gelyk allen getuigen zullen, die hem gekent hebben) in het anderszins minnelyk gelaet te lezen was. Hy kiest dan, in het prilste der jaren, die de Lente van 's Menschen Leven naeuwlyks te boven stegen, zich zelven en zyne Lotgenooten, wier getal in den Stryd reeds merkelyk was weggesmolten, de Slaverny liever te ontrukken en tevens de meenigte zyner omringende Vyanden met den zelfden slag te vernielen. Des begeeft hy zich naer des Konstapels Kamer, steekt den Brand in het Buskruid, dat Vrienden en Vyanden, nu in alles met hem lotgemeen, naer de Lucht jaegt. Noch Romeinsche Dapperheid zeker! noch Samsons heilige Wraek, hebben ooit stouter stuk bedreven. En wie zou het niet wettigen moeten?

VOORVALLEN OP DE NEDERLANDSCHE SCHEPEN.

Voorvallen op de Nederlandsche Schepen.

ten? indien de School der hemelsche Wysheid het verreukeloozen van zich zelven of anderen en de wraekoeffening leerde. Met reden mag men vastftellen, dat geene enkele Wanhoop hem tot dit Bedryf vervoerde, naerdien men hem hier te Lande heeft hooren zeggen, dat hy by zich zelven verzekerd was zich nooit tot Slaef te zullen laten maken. Twee zyner Togtgenooten, die, op 't oogenblik, wanneer hy naer de Kruidkamer trad, over Boord sprongen, hebben de tyding van deze Ongevallen naer Suratte gebragt, van waer zy, langs verscheiden wegen, in de Nederlanden gekomen is.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Verandering onder de hooge en lage Amtenaers, enz.

BOMMEL. Hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, heeft tot *Burgemeesters* dezer Stad gecontinueert de Wel Ed. Geboren Heeren WALRAVEN, BARON VAN BALVEREN, Heere van Weurt, en DOMINICUS VAN HOYTEMA; en tot *Schepenen*, de Heeren *Petrus Goris*, Mr. *Abraham Blombert*, Mr. *Diederik Gerhard van den Steen*, *Ryk Vermeulen*, Mr. *Arnoldus Goris*, *Joannes Hermanus Kelderman*, *Otto Mesteker* en *Jacobus Verzyl*.

ZUTPHEN. Hier is, den 5 dezer Wintermaend, in het 49 jaer zyns ouderdoms, overleden de Wel Ed. Gr. Achtb. Heer *Bernard Huinink*, Burgemeester dezer Stad.

BUREN. Tot gesubstitueerden van den Heere Jan Louis Verelst, Drossaerd, Stadhouder van de Leenen en Dykgraef van deze Stad en dit Graefschap, is aengesteld de Heer *Jongbloed*, Raedsheer in het Hof te Kuilenborg.

HAER-

HAERLEM. Uit een genomineerd dubbeld Getal heeft hare Koninklyke Hoogheid tot Burgemeester dezer Stad gekoren den Wel Ed. Gr. Achtb. Heere Mr. JUSTUS WITTE, in plaets van wylen den Wel Ed. Gr. Achtb. Heere Mr. Coenraed van Schuilenburg.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

DELFT. De Wel Ed. Gr. Achtb. Heer Mr. *Cornelis van des Goes*, Raed en President Burgemeester dezer Stad, is door hun Ed. Gr. Achtb. de Heeren Burgemeesteren, tegens den aenstaenden Bloeimaend, wegens deze Provintie, op de Tourbeurt dezer Stede, gedisnicieerd om in het Ed. Mog. Collegie van den Raed van State zitting te nemen.

Ook hebben de Ed. Achtb. Heeren Veertig Raden, op den 16 dezer Wintermaend, tot Mede-Veertig-Raed dezer Stad verkoren den Heere Mr. *Jan Bouwens*, Vryheere van Horssen, in de plaets van wylen den Heere Nikolaes Twent.

'S GRAVENHAGE. Hare Kon. Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, heeft den 24 der laetste Slagtmaend, St. Katharynen Avond, uit een overgeleverde Nominatie, tot Burgemeesters dezer Stede verkoren de Ed. Achtb. Heeren Mr. WILLEM ANTHONI PIETERSON, President, Mr. JAN HUDDE DEDEL en Mr. JOHAN DIERQUENS; en tot Schepenen Mr. *Henrik van Slingeland*, President, Mr. *Adriaen van der Goes*, Mr. *Karel de Lille*, Mr. *Joannes Patyn*, Mr. *Karel de la Bassecour* en Mr. *Gerard van Eversdyk*; en tot Schepen en Commissarissen de Heeren *van der Goes*, *de Lille en Patyn*.

LEIDEN. Den 10 der vorige Slagtmaend, Sint Martyns Avond, is, ingevolge de Verkiezinge van hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gouvernante, de Heer Mr. *Joan van der Marck Ægidius Zoon* den Heere Mr. Hendrik van Buuren opgevolgd als Hoofdofficier dezer Stad. Tot BURGEMEESTEREN zyn, ten zelfden dage, aengesteld de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. ABRAHAM

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS ENZ.

HOOGENHONCK, Hoogheemraed van Rhynland, President, Mr. NIKOLAES DE BYE, Mr. SIMON VAN GERWEN, en de bovengemelde Heer Mr. HENDRIK VAN BUUREN; tot Thesaurier Extraordinaris de Heer Mr. *Thimon van Schoonhoven*; tot Gedeputeerden in de Generaliteits Rekenkamer de Heer Mr. *Nikolaes van de Velde D. Z.* en tot Gecommitteerden Raed der Admiraliteit van 't Collegie residerende te Amsterdam de Heer *Abraham Alensoon*.

SCHIEDAM. Den 27 dezer Wintermaend zyn, wegens deze Stad, gecommitteerd om, met den aenstaenden 1 der Bloeimaend, zitting te nemen in het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maze, de Heer *Pieter van Schagen*, Raed en Oudburgemeester dezer Stad; en tot Gecommitteerden in de Rekenkamer van Holland en Westvriesland, de Heer *Adriaen Doom*, insgelyks Raed en Oud Burgemeester. Verder is tot Bailluw en Schout dezer Stad aengesteld de Heer Mr. *Jacob Mispelblom Beyer*, Heer van Zuidscharwoude, Raed en Oudburgemeester.

SCHOONHOVEN. Uit eene overgeleverde Nominatie, den 4 der vorige Slagtmaend door de Heeren Electeurs gemaekt, zyn door hare Koningklyke Hoogheid verkoren tot Burgemeester dezer Stad de Ed. Gr. Achtb. Heeren JOANNES BROUWER en JOANNES VAN KEMPEN, en tot Schepenen de Ed. Achtb. Heeren *Guilliam Verbaer*, *Dirk van der Stelling*, *Abraham van Vlissingen*, Mr. *Jodocus van Lindt*, *Pieter van der Vlist*, *Anthoni Carnier* en *Adriaen van der Schep*; en tot Schepenen Commissarissen de Heeren *Verbaer*, *van der Stelling* en *van Vlissingen*; zynde deze nieuwe Regeering, met de gewoone Plegtigheden, op St. Martyns Avond, den 10 der zelfde Slagtmaend, geinstalleerd en beëedigd.

ALKMAER. Door hare Koninklyke Hoogheid, Mevrouw de Gouvernante, is, uit eene overgeleverde Nominatie, tot Raed en Vroedschap dezer

Stad

Stad gekoren de Wel Ed. Gestr. Heer Dr. *Joannes Mensing*, Ontvanger der Gemeenelands Middelen alhier, in de plaets van wylen den Heere Johan Schoof; en in de plaets van den Heere *Lucas Schoof*, die daer van vrywilligen Afstand gedaen heeft, de Wel Ed. Gestr. Heer *Jan Fredrik de Mey*. Op laetstleden Kers-Avond, zyn insgelyks door hare Koninklyke Hoogheid. Uit eene overgeleverde Nominatie verkoren tot Burgemeesteren de Ed. Gr. Achtb. Heeren Mr. JACOB JOSIAS VRYBURGH, Mr. JAKOB LYCOCHTON HOOGKAMER, CORNELIS ELIAS en Mr. ADRIAEN BAERT: tot Schepenen de Ed. Wel Achtb. Heeren *Nikolaes Hendrik Domis*, *Willem Jan le Chastelain*, *Abraham Burmannus*, Mr. *Arent Jan van den Steen*, *Gerardus Assuerus Avenborn*, Mr. *Adriaen Weveringh Junior* en Mr. *Dirk van Foreest*; tot Schepenen Commissarissen de Heeren *Domis*, *Burmannus* en *van den Steen*; en tot Thesaurier den Wel Ed. Heer Mr. *Pieter Ouwens*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

HOORN. De Heeren Hoofdparticipanten van de Oostindische Compagnie ter Kamer alhier, door Bewindhebberen tegen den 9 dezer Wintermaend geconvoceerd zynde, om in de plaetse van den Overleden Bewindhebber, den Heere Joan Schoof, in zyn leven Oudburgemeester der Stad Alkmaer, een drietal ter vervullinge te formeren, werd, na het maken dezer Nominatie, hier toe, door de Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad, verkoren Jonkheer *Willem Jan le Chastelain*, Oud Schepen en Raed der Stad Alkmaer. Alles, ingevolge de Conventie tusschen de Steden Alkmaer, Hoorn en Enkhuizen, opgericht den 2 der Lentemaend des Jaers 1652.

PURMERENDE. De Wel Ed. Gestr. Heer *Jan Pereboom*, Raed in de Vroedschap, Oudburgemeester en regeerend Schepen dezer Stad, is, den 13 dezer Wintermaend, in den Ouderdom van omtrent Veertig jaren te Alkmaer overleden. Hy had zich ter genezinge van een zwaer Toeval

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

derwaert begeven. Zyn Lyk is hier overgebragt en werd den 19 derzelfde Maend begraven.

Door de Heeren van de Vroedſchap zyn, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, aengeſteld de Heer Mr. *Jakob Wormer*, thans Preſident Burgemeeſter en Raed, tot Theſaurier, en tot Ontvanger der Verpondingen de Heer Mr. *Willem van Neck*, Oud Burgemeeſter en Raed, beide voor den tyd van Drie Jaren, aenvang nemende den 1 January des aenſtaenden Jaers 1755. Wyders is, op recommandatie van hare Koninklyke Hoogheid, in de plaets van bovengemelden Heere Jan Pereboom, door de Vroedſchap dezer Stad, tot Raed in dezelve verkoren de Heer Mr. *Laurens Pereboom*, Oud Preſident Schepen en Sekretaris alhier.

ZIERIKZEE. De Heer Mr. *Kornelis van Noemer*, Raed dezer Stad, is benoemd om wegens dezelve Seſſie te nemen in de Rekenkamer van de Graeflykheid van Zeeland, in de plaets van den Heere Kornelis de Witte, die daer van vrywilligen Afſtand gedaen heeft.

LEEUWAERDEN. De Heer *Willem Æmilius van Unia*, Oud Grietman en Dykgraef over Collumerland en Nieuw-Kruisland, laeſt Mede Gecommitteerde Staet wegens Dantumadeel in het Kwartier van Ooſtergo, overleed hier, den 6 der Slagtmaend, na eene Borſtziekte van drie weken, in het 63 jaer zyns ouderdoms. Hy was het laeſte mannelyk oir van dat oud Adelyk Geſlagt, dat ſedert vele Eeuwen, in deze Provintie, zeer vermaerd en aenzienlyk geweeſt is. Voor zyne aenſtellinge tot Grietman, is hy Kapitein en Major geweeſt van een Regiment te voet, ter repartitie dezer Provintie. Hy had in zyn eerſte Huwelyk tot Gemalinne Luciana Juliana, Baroneſſe van Schratenbach, die in 't jaer 1730 overleed, en tot tweede Gemalinne Lucia Helena van Camſtra, die, in den jare 1751 ſtierf.

De Heer *Augustinus Lyklama*, te Jorwert sedert eenige jaren Volmagt ten Landsdage, is gedispicieerd tot Ontvanger Generael der Grietenye van Barradeel, in het Kwartier Westergo. Verders is ook Dr. *Joannes Beukers*, beroemd Advokaet en Assessor van het Kryggerecht hier ter Stede, in de tegenwoordige Wintermaend, door het Hof van Justitie dezer Provintie, tot oudsten Advokaet voor dezen Hove aengesteld, in de plaetse van wylen Mr. Samuel Ærtwarda. Deze Advokaten, die Acht in getal zyn, moeten *gratis* de Gevangenen bedienen, en genieten hier voor een Traktement van tweehonderd Guldens 's jaers.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

GRONINGEN. Den 3 dezer Wintermaend overleed aen eene langdurige kwynende Ziekte, in het 60 jaer zynes ouderdoms, op het Huis te Wedde, de Hoogwelgeb. Heer *Rudolf Mepsche*, sedert de Aenstelling van zyne Doorl. Hoogheid, hoogl. gedagt., in den jare 1749 gedaen, Drossaerd, Hoofd-Officier en Ontvanger Generael over de Heerlykheid van Wedde en Westwoldingerland, voormaels bekend onder den naem van Heer van Faen. Zyn Lyk werd den 10 dezer Maend herwaert gebragt en den 11, des avonds tusschen 8 en 9 uuren, met eene statelyke Uitvaert, onder het Licht van Flambouwen, in het Graf zyner Vaderen, bygezet.

BATAVIA. Den 9 der Wynmaend des jaers 1753, werd de Opper-Chirurgyn *Joannes Passiercben* alhier tot Stads Doctor aengesteld. Den 16 is, in de plaetse van Laurens Bouquet, tot Factuurhouder op het Negotie Comptoir alhier aangesteld de Onderkoopman *Nicolaes Laurens van Engelsdorp*, en tot Kassier van de Amphioen-Societeit, in de plaetse van Jan van Herzeele, de Onderkoopman *Joannes Vos*, met de kwaliteit van Koopman. Den 30 werd tot Kapitein ter Zee bevorderd de Kapitein Luitenant *Karel Kruisbergen*, en voor den overledenen Christiaen Willem van den Filtsz, behoudens Rang en Gages, de Oud-Directeur van Suratte *Jan Schreuder*, tot Ontvanger Generael; tot Negotie-Overdrager, voor den bovengemelden Engelsdorp, de

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

Extract-Fatsoenhouder *Christoffel Philip Elias*. Als Administrerend Hoofdparticipant van de Amphioen-Societeit werd ontslagen *Abraham Boogaerd* en daer toe weder aengesteld *Simon Josephi*. In 't Bestier van Ternate werd nog voor een Jaer gecontinueerd de Heer Gouverneur *Jan Elias van Mylendonk*. Tot Sabandhaer van den Inlander werd aengesteld de Opperkoopman *Christiaen Elzevier*, in de plaets van den bovengenoemden van Herzeele; tot Hoofd van 't Comtoir der Commissie-Visite de Opperkoopman *Jan Everhard Mede*; voorts werd aen den Onderkoopman en het geëligeerde Opperhoofd van Tenor *Jacob Elias Bynon* de kwaliteit van Koopman toegelegd. Naer Java gaet als Hoofd der Militie de Luitenant Kolonel *Hendrik Willem van Offenberg*. Naer Amboina, Banda en Ternate zyn beroepen de Predikanten *Kornelis Griesen*, *Wilhelmus Theodorus Oling* en *Simon Boppius*. Den 15 der Slagtmaend is de Predikant *Joan Maurus Mohr*, als Rector van het Seminarium, ontslagen en daer toe weder aengesteld de Predikant te Amboina *Christiaen Muller*, en als permanent Leeraer naer Timor beroepen de Predikant *Michiel Walsdorp*. Den volgenden 16 is in de plaets van bovengemelden overledenen *Feltz* tot Curator van het Seminarium en Scholarch aengesteld de Ordinaris Raed van Justitie Mr. *Joannes Schevenhuizen*. Den 13 der Wintermaend is de Onderkoopman *Wolphert Joan van Lingen*, als Ingenieur naer Amboina en Ternate vertrokken. Den 14 werd de Koopman *Fredrik Gronart* van Amboina naer Banda verplaetst. Voor wylen den Heere Arent van Broyel is tot Commissaris over het Klein Zegel aengesteld de Heer Extraordinaris Raed Mr. *Librecht Hooremans*, zullende zyn Wel Ed. in die kwaliteit ook de Bestempeling der Gouden Dukaten bywoonen, en is ook aen zyn Wel Ed. de Beschryvinge van Sumatra's Westkust opgedragen. Den 20 der gemelde Wintermaend, werd in de plaets van den overledenen Karel Gustaef Gledstein met de kwaliteit van Koopman tot Fiskael van Amboina aenge-

gesteld de Onderkoopman *Josias Alexander de Villeneuve*, die als Hoofd van Haroeko vervangen word door den Onderkoopman *Gabriel Adrianus de St. Glain*. Aen den Boekhouder en Resident van Manipa *Robbert Martensz* is de kwaliteit van Onderkoopman toegelegd. Op Banda is in plaetse van den overledenen François Allot, met Koopmans kwaliteit tot Fiskael aengesteld de Onderkoopman *Jakob Craey*, die als Hoofd van Ourcen vervangen word door den Onderkoopman *Anthoni Aernoud van Glan*; in wiens plaets als Guarnisoen Boekhouder optreed de Onderkoopman *Galenus van Oerd*. In de plaetse van den overledenen Ephraim Mangelaer, is tot Hoofd van Poelo, Hey en Rhun aengesteld de Koopman *Fredrik Gronart*. In de plaetse van Joannes Damius is, met Onderkoopmans kwaliteit, tot Hoofd van Wayer benoemd de Adsistent *Pieter Adriaen Reyts*, en werd de Hoofddy van Lonthois, na 't overlyden van den Koopman Adriaen Robberts ingetrokken, en laetstelyk gaet ter afwachtinge van Emploi naer Banda de Onderkoopman *Jan Hendrik Ruis*. Op Ternate werd als Opperhoofd van Gorontals ontslagen de Onderkoopman Jacob Scherens, en daer toe weder aengesteld de Onderkoopman *Thomas Thornton*, wordende de Supplitie van het Sekretariaet aen den Heer Gouverneur gedefereerd. In de plaetse van den gesuspendeerden Jan Hendrik Bornwater, is tot Dispensier aengesteld de Onderkoopman *Jan Smit* en gaet, in de plaetse van Matthys van Peenen, als Guarnisoen-Boekhouder derwaert, van Batavia, de Onderkoopman en Guarnisoen-Schryver *Joannes Nieveld*. In het Gouvernement van Makasser is in plaetse van den gesneuvelden Joan Banelius tot Resident van Bima aengesteld de Onderkoopman *Willem Deefbolts*, en in plaetse van Harmanus Burggraef tot Resident van Salyer de Onderkoopman *Anthoni Ravensberg*, die als Winkelier vervangen word door den Onderkoopman *Karel Jacobs*. Laetstelyk word de

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAERS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAERS, ENZ.

wederaenstelling van een Equipagie-Opziener, na het overlyden van Thomas Wyts, aen de Ministers gedefereerd.

PARAMARIBO aen de Colonie van SURINAME. De Heer Mr. *Jakob Fredrik du Fay*, Sekretaris der beide Hoven van Justitie in deze Colonie, overleed hier den 25 der laetste Wynmaend.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE ENZ.

BERICHTEN AENGAENDE DE STERFTE VAN 'T RUNDVEE.

WEgens deze Landplaeg berichten wy in het algemeen, dat dezelve niet alleen by aenhoudinge blyft duuren; maer zich op vele Plaetsen overal krachtiger verspreid en een groote meenigte van Vee, door den Landman sedert eenige jaren gelukkig aengekweekt, naer de Kuil sleept.

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam, den 16 December.

	by de Z. Zak.	
TARW. Oude witte Z.	$11\frac{1}{2}$ a 15	ß
—— Nieuwe dito	10 a $13\frac{1}{2}$	ß
—— Blaeuwe dito.	10 a 12	ß
—— Zomer dito.	9 a 11	ß
ROGGE Zeeuwsche	7 a 9	ß
ERTEN Graeuwe.	6 a 9	ß
—— Blaeuwe	9 a 14	ß
—— Witte.	$7\frac{1}{2}$ a 9	ß
WITTEBOON. Zeeuws.	10 a 17	ß
	by 't Last.	
BOEKWEIT Vl. op 154 ℔	$11\frac{1}{2}$	ℒ
GARST Zeeuw. Wint.	$11\frac{3}{4}$ a $13\frac{3}{4}$	ℒ
—— Zomer	10 a $11\frac{3}{4}$	ℒ

Rotterdam, den 16 December.

HAVER Vries. Brouw.	10 a $11\frac{1}{2}$	ℒ
—— Voer	$7\frac{1}{2}$ a $8\frac{1}{2}$	ℒ
—— Zeeuwsche	$7\frac{1}{4}$ a $8\frac{1}{4}$	ℒ
—— Spelt	$8\frac{3}{4}$ a 10	ℒ
PAERDEBOONEN.	11 a $12\frac{1}{2}$	ℒ
	by de Steen.	
VLAS. Allerbest.	32 a 30	fl.
—— Best.	29 a 28	fl.
—— Middelsoort	25 a 24	fl.
—— Gemeen	23 a 22	fl.
—— Slecht	20 a 19	fl.

Waer-

Waernemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*; voor de Maend NOVEMBER, 1754.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Aspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren
	29.10½	47	O 2	Geheel betr.				
1	- 10¾	40	—— 1	——		24 ♉	☍ ☿ 3	
	- 11¾	50	N 2	— Stofreg.				
	30. 1¼	49	—— 3	——				
2	- 2¼	51	NNO 4	——		6 ♊		
	- 2¾	48	N 3	Geheel betr.				
	- 2½	48	NO 2	——				
3	- 2	49	—— 1	——		18	☍ ♀ 20	
	- 1½	47	—— 1	——				
	- 1¾	48	NW 1	——				
4	- 2¼	51	—— 1	Zeer betrok.		1 ♋	☍ ♄ 22	
	- 2½	47	—— 1	——				
	- 1½	48	W 3	——				
5	29.11¾	49	—— 4	Geheel betr.		14		
	- 8½	49	ZW 6	Regen	4 L.			
	- 6½	44	W 6	Regen hage.				
6	- 7	44	—— 3	— D. B.		27		
	- 7	40	—— 5	——	10 L.			
	- 7	41	ZW 6	Zeer betrok.	2 L.			
7	- 5¾	43	Z 6	——		11 ♌	□ 8	
	- 8½	43	ZO 12	Geheel betr.				
	- 2½	47	Z 8	— Regen				
8	- 2½	48	ZO 6	——		25		
	- 4	46	—— 5	Helder				
	- 4	43	—— 2	Zeer betrok.				
9	- 3½	48	O 3	Geheel betr.		9 ♍	☌ ♃ 11	
	- ½	48	NO 5	——				
	28.10½	48	ZO 8	Reg. z. betr.				
10	29. 1	50	ZW 8	Zeer betrok.		23		☊ 22
	- 5	46	ZO 7	Helder				
	- 5¼	42	—— 5	——				
11	- 5¼	50	Z t O 4	Betrokken		8 ♎		
	- 4½	48	ZO 3	Geheel betr.				
	- 4	45	ZW 3	——				
12	- 4¾	47	Z 3	Regen		22		
	- 4½	46	—— 1	——	3½ L.			
	- 4¾	45	ZW 4	Regen				
13	- 5½	49	ZZO 4	Geheel betr.		7 ♏	☌ ♂ 17	
	- 7½	46	NW 4	——	1½ L.			
	- 10	45	ZW 5	——				
14	- 11	48	—— 2	Betrokken		22	☌ ☉ 0	NP 0
	- 11½	44	O 2	Helder				
	- 10½	41	ZO 1	Mist				
15	- 11	41	—— 2	Helder		7 ♐	☌ ☿ 15	
	- 11½	41	O 2	——				
	30 ½	40	—— 3	Geheel betr.				
16	- 1	47	—— 3	Zeer betrok.		21		
	- 2	40	—— 2	Helder				

Dag.	Barometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.		Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen en uuren	Plan. uuren.
	30. 3¼	43	O	1	Geheel betr.				
17	- 3½	44	—	1	Mist		5 ♑	☌♀ 13	
	- 3¼	42	—	2	—			☌♄ 17	
	- 3¼	40	—	2	—				
18	- 3½	41	—	3	—		19		
	- 3½	39	—	3	—				
	- 4	38	—	2	Helder				
19	- 3	45	—	3	—		2 ♒		
	- 3½	40	—	2	Zeer betrok.				
	- 3½	40	—	1	Geheel betr.				
20	- 3½	44	—	1	—		14		☌♄♀ 4
	- 3½	41	—	1	Helder				
	- 4	40	—	2	Mist.				
21	- 3¾	39	OZO	3	Geh. betrok.		27	□ 6	
	- 2½	36	ZO	4	Helder				
	- 1½	34	Z t O	3	—				
22	- ½	39	—	3	Omtr. helder		9 ♓	☍♃ 15	
	29.10½	36	Z	4	Helder				
	- 7	40	Z t W	4	Mist				
23	- 6½	43	—	5	Zeer betrok.		21		☋ 7
	- 3	44	ZO	3	Regen				
	- 3½	46	ZW	6	—	2 L.			
24	- 1	47	—	8	—		2 ♈		
	28.11½	45	—	10	Geheel betr.	2 L.			
	29. 1½	46	W	6	—				
25	- 2	46	—	6	Zeer betrok.		14		
	- 3	40	—	2	— Reg.				
	- 2½	40	—	8	—	2 L.			
26	- 3½	41	—	9	Geh. betrok.		26		
	- 5½	39	NW	6	Zeer betrok.				
	- 6¼	36	WZW	2	—				
27	- 6½	40	ZW	3	—		8 ♉		
	- 7	34	Z	6	Geh. betrok.				
	- 7¾	35	NO	1	—				
28	- 9	37½	—	1	—		20		
	- 11	36	ZW	2	—				
	30.	36	NW	3	—				☿ R.
29	- ½	39	—	6	Omtr. helder		3 ♊	☍☉ 10	☿ P 10
	- 1½	33	O	2	Sneeuw				
	29.11½	34	W	8	Sn. Hagel				
30	- 10¼	36	WNW	10	Reg. Sneeuw		15	☍☿ 22	
	- 11½	31	NO	10	Helder	4¾ L.			

Gemiddelde { Barrometer 29 D. 9²⁄₇ L.
Thermometer 44⅑ Gr.

't Gevallen Water 31¾ Lyn.

't Uitgewaessemde 8 Lyn

Dagelyksche kracht der Wind 3⅔

Waerneemingen omtrent het Weder en de Planeten, op den huize *Zwanenburg*, voor de Maend DECEMBER, 1754.

Dag.	Barrometer.	Thermom.	Kr. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. gr.	van Maen uuren	en Plan. uuren.
	30. 1	29	NO 1	Helder				
1	- 2	33	O 1	——		28 ♊		
	- 2	29	ZW 5	——				
	- 1¼	30	—— 7	Zeer betrok.				
2	- 1	32	—— 7	Helder		11 ♋	☍ ♄ 9	
	29. 9	31	—— 10	Geheel betr.			☍ ♀ 23	
	- 5½	36	—— 10	Regen	1 L.			
3	- 7	44	W 6	Helder		24		
	- 8	37	NW 6	Zeer betrok.				
	- 8	36	ZW 5	Helder				
4	- 8	36	—— 7	Mist		8 ♌		
	- 4½	38	Z 8	Regen				
	- 5½	42	WZW 8	Reg. geh. be.	2 L.			
5	- 6½	45	W 6	Zeer betrok.		21		
	- 9	38	—— 1	Geheel betr.				
	- 8½	36	ZW 2	Mist			☌ ♃ 21	
6	- 7¼	39	O 3	Reg. geh. be.		5 ♍	□ 17	
	- 2	40	—— 6	—— Regen	6 L.			
	- 7½	38	W 5	Zeer betrok.	4 L.			
7	- 7¼	38	ZW 6	Regen		19		
	- 7¾	36	W 4	Geheel betr.	1 L.			
	- 7½	39	ZW 8	——				
8	- 7	40	Zt W 8	——		3 ♎		☊ 4
	- 9	38	Z 4	Helder				
	- 8¾	40	—— 6	Geheel betr.				
9	- 8	42	ZO 9	——		18		
	- 7	42	—— 10	—— Regen				
	- 6	43	Z 11	Regen	2 L.			
10	- 6½	47	Zt W 8	Zeer betrok.		2 ♏		☌ ☉ ☿ 8
	- 8	43	ZW 4	Helder				
	- 7½	43	Zt W 4	Regen				
11	- 7½	44	—— 3	Zeer betrok.		16		
	- 8½	43	ZW 3	Regen	1 L.			
	- 11	41	W 2	Helder			☌ ♂ 11	
12	30. ¼	45	—— 3	——		1 ♐	☌ ☿ 21	
	29. 11	41	Z 8	Geheel betr.				
	- 7	44	—— 10	Regen	2 L.			
13	- 5	47	ZW 10	Geheel betr.		15	☌ ☉ 12	NP 12
	- 3	44	—— 12	Helder regen				
	- 4½	46	W 10	Geheel betr.	1 L.			
14	- 6	46	—— 8			29		
	- 9	43	—— 6	Helder				
	- 8	39	ZO 4	Geheel betr.				
15	- 5	41	—— 10	Regen		13 ♑	☌ ♄ 8	
	- 3	44	ZW 6	Zeer bet. reg.				
	- 1¾	43	Z 6	Regen	3 L.			
16	- 1½	46	—— 3	Zeer betrok.		27	☌ ♀ 8	☌ ♂ ☿ 4
	- 3	43	W 4	Geheel betr.				

Dag.	Barometer.	Thermom.	Str. en St. der Wind.	Lugtsgesteldheit.	Reg. in L.	Adspect. van Maen en Plan. gr.	uuren	uuren
	29. 8	43	NW 10	Regen	2 L.			
17	- 9½	45	—— 6	Zeer betrok.		10 ♒		
	- 11½	41	—— 3	Geheel betr.				
	30. 1¾	39	—— 1	Helder				
18	- 2½	41	—— 2	——		22		
	- 4½	33	—— 4	——				
	- 6	35	NO 2	Mist				
19	- 6	31½	O t Z 2	Mist		5 ♓		☿ Dir.
	- 5½	32	O 1	Helder				
	- 5	33	—— 2	——				
20	- 4½	33	—— 2	——		17	☍ ♃ 4	
	- 3½	33	—— 3	Geheel betr.				
	- 3½	34	—— 3	——				
21	- 3	33	ONO 3	——		29	□ 2	☊ 12
	- 3	33	O 4	——				
	- 4½	31	—— 3	Helder				
22	- 4½	35	—— 3	——		11 ♈		
	- 4½	31	—— 3	——				
	- 4½	27	—— 2	——				
23	- 4½	33	—— 2	——		22		
	- 4½	30	—— 1	——				
	- 4	29	—— 1	——				
24	- 4	30	—— 1	Mist		4 ♉		♀ Retr.
	- 3½	28	—— 1	——				
	- 2½	31	—— 1	——				
25	- 2½	33	—— 1	Geheel bet.		16		
	- 2½	33	Z 1	——				
	- 2	33	—— 3	——				
26	- 2½	32	ZO 4	Mist stofreg.		28		
	- 2	32	—— 3	Mist				
	- 1½	34	—— 3	Geheel betr.			☍ ☿ 5	
27	- 2	36	ZW 3	Mist		11 ♊	☍ ♂ 14	
	- 2½	40	W 3	Geheel betr.				
	- 3½	38	N 1	——				
28	- 4	39	NNO 1	——		24		
	- 4	34	NO 2	——				
	- 4½	34	—— 2	——			☍ ☉ 2	
29	- 4½	35	—— 3	——		7 ♋	☍ ♄ 22	V P 1
	- 3¾	33	O 3	——				
	- 3¾	32	—— 5					
30	- 3¼	31	ONO 5	Sneeuw		20	☍ ♀ 18	
	- 3½	30	O 3	Geheel betr.				
	- 3¾	31	—— 2	——				
31	- 3¾	30½	—— 3	——		4 ♌		
	- 3½	28	—— 4	——				

Gemiddelde	Barrometer	29 D. 11¼ Lyn.
	Thermometer	35 Gr.
't Gevallen Water		25 Lyn.
't Uitgewaessemde		15 Lyn.
Dagelyksche kragt der Wind ruim		4

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS IN ONS VADERLAND VOOR DEN JARE MDCCLIV.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

HANDEL OP OOST-INDIEN.

IN dezen jare zyn uit de Havenen dezer Landen naer de Ooft-Indien vertrokken de volgende 29 Schepen, namelyk

Voor de Kamer AMSTELDAM.

Kievitsheuvel,	gevoert by	Kornelis Eike.
Elswoud,	- -	Dirk Steine.
Slooten,	- -	Willem Houthuizen.
De Eendracht,	-	Steven de Lil.
Stadwyk,	- -	Willem Vrucht.
Ameliswaerd,	- -	Jacob Wieben.
De Hersteller,	- -	Jan Hoyer.
Voorland,	- -	Paulus Rauwenhof.
Lapinenburg,	- -	Tobias Sielkens.
Scholtenburg,	- -	Hendrik Visser.
Overnes,	- - -	Ary van der Aert.
Akerendam,	- -	Kornelis van der Stam.
Roozenburg,	- -	Pieter Bromans.

Voor de Kamer ZEELAND.

Krabbendyke,	- -	Kornelis van der Giesen.
De Waekzaemheid,		Simon de Graef.
Het Huis te Boede,		Marten Haringsma.
Oost-Kapelle,	- -	Adriaen Bertrand.
Middelburg,	- -	Kornelis Zwanenburg.

Voor

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR HET JAER 1754.

Voor de Kamer DELFT.

De Naerstigheid,	-	Pieter Schooneman.
Deunisveld,	-	Dirk van der Schilde.

Voor de Kamer ROTTERDAM.

Wildryk,	-	Kornelis de Kwak.
De Standvastigheid,		Jan Martensz.
Het Huis ten Donk,		Klaes Droogsteen.
Vredestein,	-	Laurens Kok.

Voor de Kamer HOORN.

Oosthuizen,	-	Jakob de Roeper.
Luchtenburg,	-	Hans Tjerks.

Voor de Kamer ENKHUIZEN.

Langwyk,	-	Jan Wessels.
Schagen,	-	Jan Leertouwer.
Lycochton,	-	Jochem A. Tarneke.

Behalven het Schip *Oosthuizen*, den 1. der Louwmaend dezes jaers, voor de *Kamer* HOORN in Tessel ingeloopen en het welk wy, in den voorleden jare, onder de aengelande Schepen hebben gemelt, zyn, in dezen jare, uit de Oost-Indien in het Vaderland aengekomen de volgende 21 Schepen; te weten

Voor de Kamer AMSTELDAM.

Voorland,	gevoert by	Hermanus Zoet.
Akerendam,	-	Klaes Anderson.
Overnes,	-	Paulus Rauwenhof.
Sparenryk,	-	Kornelis Leenpoel.
Osdorp,	-	Willem 't Hoen.
Lekkerland,	-	Nikolaes de Beer.
Bosch en Hoven,	-	Kornelis de Jong.
Het Slot van Kappelle,		Hendrik Smit Jansz.

Voor

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

Voor de Kamer ZEELAND.

Oost-Kapelle, - -	Jan Hoyer.
Het Hof de Uno, -	Tobias Sielkens.
Middelburg, - -	Willem van Mensberg.
Vryburg, - -	Boudewyn Immes.
Gustaef Willem, -	Jan van Jughem.

Voor de Kamer DELFT.

Deunisveld, - -	Ary van der Pot.
De Gerechtigheid, -	Martinus Lop.

Voor de Kamer ROTTERDAM.

Het Huis ten Donk,	Pieter Ligthart.
Vredestein,	Huibert Veys.

Voor de Kamer HOORN.

Luchtenberg, - -	Paulus Engelaer.
De Brouwer, - -	Jurriaen Bartels.

Voor de Kamer ENKHUIZEN.

De Lycochton, -	Jochem Tamcke.
De Immagonda, -	Reinier Jongemaets.

Van deze ingekomene Schepen ware het, gelyk wy in vorige jaren gedaen hebben, wederom niet ondoenlyk, het algemeen Bedrag der Lysten hunner Ladingen aen te teekenen, gelyk die uit de Oost-Indien aen de Oost-Indische Compagnie dezer Landen worden overgezonden en vervolgens publiek gemaekt; doch vriendelyk gewaerschuwd zynde, dat deze Lysten, hoewel, ten opzigte van de Afzendinge der Goederen uit de Indien, volkomen echt, nogthans, door verscheiden Toevallen op de Reize, te gebrekkelyk kunnen worden, om den waren Staet der inkomende Goederen uit die Gewesten der Geheugenisse aen te bevelen,

kie-

Staet van verscheide Takken des Koophandels voor den Jare 1754.

kiezen wy liever voortaen, of immers nu tot een Proeve, te melden wat de Oost-Indische Compagnie, in dezen jare, van derzelver Goederen, zoo in Stuks als Gewigt, heeft te Koop geveild, het welk met alle zekerheid kan gemeld worden.

Op de Verkoopinge van het Voorjaer, gehouden in Grasmaend, werden by Verdeelinge, in ieder der byzondere Kameren, de volgende Goederen, iets meer of minder, ten aenzien van het Gewigt, geveild.

	Amst.	Zeel	Delft	Rott.	Hoorn	Enkh.
8690 Balen Bruine Peper	3914	3750	490	180	226	130
500000 ℔ Kaneel in Fardeelen	250000	125000	31250	31250	31250	31250
80000 ℔ Blanke Foelie	40000	20000	5000	5000	5000	5000
1 ps. Pedro del Porco	1	—	—	—	—	—
722½ Karraet Ruwe Diamanten	722½	—	—	—	—	—
2 ps. Handrottingen met gouden Knoppen en eenige Rariteiten	2	—	—	—	—	—

In ieder der Kameren zyn ook geveild eenige Thee, Porcelein en Kleinigheden. By de Uitschryving dezer Verkoopinge werd, volgens gewoonte sedert vele jaren herwaert, bekend gemaekt, dat de Prys der Noten tot den 1. van Lentemaend 1756, op 75 Stuivers Bankgeld blyft vastgesteld. Het Gewigt dezer laetstgenoemde Speceryen werd, op de gezamentlyke Lysten der Ladingen van dezen jare, begroot op 500000 ℔.

Op de Verkooping van het Najaer, gehouden in Slagtmaend en Wintermaend, zyn de volgende Goederen geveild, by de onderstaende Verdeelinge in de byzondere Kamers

	Amst.	Zeel.	Delft	Rott.	Hoorn	Enkh.
41814 ℔ Witte Peper.	35415	279[illegible]	900	900	900	900
280000 ℔ Nagelen.	140000	70000	17500	17500	17500	17500
528691 ℔ Poeder Suiker.	139328	—	—	389363	—	—
14037 ℔ Geconfyte Gember.	8793	902	1333	1273	1236	500
2700 ps Geconfyte Noten.	1500	400	200	200	200	200
56 Potten Geconf. Nagelen.	20	6	6	6	6	6
38 Kelders Japansche Zoya.	24	6	2	2	2	2
36 Potten Atchia.	24	—	4	4	4	—
175200 ℔ Tamarinde.	175200	—	—	—	—	—
2022704 ℔ Salpeter.	1017667	421691	75176	74823	320957	112390
23000 ℔ Malax Thin.	15000	3000	1250	1250	1250	1250
1350847 ℔ Sapanhout Siams.	566847	279590	90000	—	324500	90000
357145 ℔ Sapanhout Bimaesch.	112417	—	—	244727	—	—
824 ℔ Sapanhout Ceilonsche	550	274	—	—	—	—
272654 ℔ Caliatourshout.	132654	50000	10000	35000	35000	10000
47073 ℔ Zwart Ebbenhout.	25011	6009	4022	4008	4007	4016
1000 ℔ Sintakhout.	1000	—	—	—	—	—
11750 ℔ Indigo Javasche.	7875	1500	500	500	875	500
61 ℔ Indigo van Mallabaar.	61	—	—	—	—	—
294 ℔ Indigo van Ambon.	294	—	—	—	—	—
19525 ℔ Kurkuma Javasche.	14525	1000	1000	1000	1000	1000
752156 ℔ Persiaens. Rode Aerde.	202156	100000	100000	150000	100000	100000
14075 ℔ Cardamom Mallab.	7925	1950	1050	1050	1050	1050
10537 ℔ Cardamom Ceilonsche	6910	3471	56	50	50	—
50 ℔ Cardamom Javasche.	50	—	—	—	—	—
23675 ℔ Borax.	13175	4500	—	—	6000	—
11060 ℔ Benjuin.	7160	1200	800	550	800	550
996 ℔ Aloë Sucatorra.	996	—	—	—	—	—
1100 ℔ Rhabarb. Persiaensche	600	100	100	100	100	100
6003 ℔ Rhabarb. Chineesche.	4040	1963	—	—	—	—
1135 ℔ Lange Peper.	608	127	100	100	100	100
3015 ℔ Cubebe of Staertpeper	3015	—	—	—	—	—
1874 ℔ Gom Olibanum.	1874	—	—	—	—	—
235 ℔ Gom Gutte.	235	—	—	—	—	—
4800 ℔ Gomm. op Stokj. Siams	3200	—	—	800	800	—
3155 ℔ Gomm. dito Cormand.	3155	—	—	—	—	—
3600 ℔ Schellak.	2000	—	—	—	1600	—
9350 ℔ Paerlmoer.	5215	1000	791	792	792	760
86700 ℔ Cauris.	61200	25500	—	—	—	—
1 ps Pedro del Porco.	1	—	—	—	—	—
6 ps Ruwe Diamanten.	6	—	—	—	—	—
21 ps Oost-Ind. Rariteiten.	21	—	—	—	—	—
94 Leggers Arrak.	64	10	5	5	5	5
25 Amen Caebs. Wyn. Roode	12	8	—	5	—	—
29 Amen dito Witte.	8	16	—	5	—	—
3149275 ℔ Javasche Koffy.	890325	694500	312500	229000	556200	466750
THEE *van Batavia.*						
62490 ℔ Thee Boey.	—	—	—	62490	—	—
73105 ℔ Thee Congo.	—	—	—	73105	—	—
16604 ℔ Thee Heisant.	—	—	—	16604	—	—
22180 ℔ Thee Songlo.	—	—	—	22180	—	—
THEE *direct van China.*						
52020 ℔ Thee Songlo.	32553	19467	—	—	—	—
8721 ℔ Thee Pecoe.	4389	4332	—	—	—	—
2156532 ℔ Thee Boei.	1064044	546040	—	546448	—	—

173724

	Amst.	Zeel.	Delft.	Rott.	Hoorn.	Enkh.
173724 ℔ Thee Congo.	104436	69288	—	—	—	—
123674 ℔ Thee Chauson.	66584	57092	—	—	—	—
13918 ℔ Thee Heisant.	6876	7042	—	—	—	—
PORCELEINEN enz.						
564 Kassen Porceleinen.	245	172	—	147	—	—
1194 ps Lakwerken.	804	390	—	—	—	—
400 ps Geschild. Chin. Pap.	400	—	—	—	—	—
RUWE ZYDE.						
44880 ℔ Bengaels. Zyde Tanny	26119	13103	—	—	5658	—
6428 ℔ Beng. Zyde Cabessa.	2903	2358	—	—	1167	—
21951 ℔ Bengaels. Zyde Bariga	10844	6321	—	—	4786	—
19881 ℔ Chineesche Zyde.	8932	4461	777	2904	2807	—
GARENS.						
16131 ℔ Florette Garens.	11931	1950	—	—	2250	—
20550 ℔ Beng. Katoene Garen	14850	5700	—	—	—	—
44159 ℔ Sourats Katt Garen.	29497	14662	—	—	—	—
15000 ℔ Tutucor. Kat. Garen.	10000	5000	—	—	—	—
34520 ℔ Javaesch Katt. Garens.	31000	3250	—	—	—	—
651 ℔ Cormand. Kat. Garen.	651	—	—	—	—	—
173 ℔ Kirmansche Wolle.	173	—	—	—	—	—
CATOENE LYWADEN						
22520 ps Cassa Bengale divers.	11950	5750	—	830	3990	—
1445 ps Hammans divers.	1255	70	—	—	120	—
100 ps Adenthys.	—	100	—	—	—	—
2132 ps Sanen divers.	872	1060	—	—	200	—
600 ps Sologesjes.	400	100	—	—	100	—
100 ps Alibalies.	100	—	—	—	—	—
4851 ps Mallemolens divers.	3571	1040	—	—	240	—
5138 ps Douriassen divers.	4068	1070	—	—	—	—
175 ps Nainsooks.	175	—	—	—	—	—
200 ps Seerhandconaes.	200	—	—	—	—	—
1317 ps Serbettes divers.	1317	—	—	—	—	—
440 ps Seerbands.	440	—	—	—	—	—
95 ps Chalbasts.	—	95	—	—	—	—
2509 ps Therindains divers.	1663	150	—	—	696	—
3699 ps Tansjeeps divers.	2829	300	—	—	570	—
2745 ps Gingams divers.	755	1090	—	600	300	—
800 ps Sieteras.	520	—	—	—	280	—
4300 ps Tuckerys.	2200	1900	—	—	200	—
2852 ps Sirsikken divers.	1372	1060	—	—	420	—
170 ps Chuklas.	100	70	—	—	—	—
560 ps Sigtermans Saei.	400	60	—	—	100	—
373 ps Keper de Mohunpour.	99	175	—	—	99	—
4180 ps Lachoriassen.	3480	—	—	—	700	—
162 ps Coeten. de Sain Coule	—	—	—	—	162	—
3900 ps Photassen divers.	1500	2000	—	—	400	—
2000 ps Bethilles Neusdoeken	400	—	—	800	800	—
2300 ps Kismis Neusdoeken.	1500	600	—	—	200	—
612 ps Harripaelsche Neusd.	362	150	—	—	100	—
39 ps Pinas Kors.	—	39	—	—	—	—
1360 ps Alegiassen de Malda.	320	880	—	—	160	—
33205 ps Roemaels divers.	19905	9900	—	1350	2050	—
100 ps Roemaels Neusdoek.	100	—	—	—	—	—
2360 ps Bethilles Cangam.	950	1010	—	—	400	—
13394 ps Bethilles divers.	6300	950	—	3600	2544	—

12459

	Amſt.	Zeel.	Delft	Rott.	Hoorn	Enkh.
12459 ps Amiertjes.	7139	4000	—	—	1320	—
190 ps Alibanees.	—	190	—	—	—	—
520 ps Sjouters de Sirpour.	100	320	—	100	—	—
9800 ps Sjouters Doriabadys.	6100	2000	—	—	1700	—
1900 ps Mouris divers.	1000	400	—	300	200	—
7800 ps Fyne Baſtas van Beng.	7800	—	—	—	—	—
11997 ps Baſtas van Bengale.	7297	2900	—	—	1800	—
240 ps Gebl. Baſt. van de Kuſt	80	—	—	—	160	—
1440 ps Br. Bl. Baſt. van de Kuſt	720	80	—	320	320	—
867 ps Bl. Bl. Baſt. van Sourat.	480	160	—	227	—	—
23110 ps Dongrys van Bengale.	12490	4520	—	—	6100	—
480 ps Pathamaroephoe.	320	—	—	160	—	—
1800 ps Chitſen Chiabautrias.	1200	600	—	—	—	—
1000 ps Sourautſche Chitſen.	700	300	—	—	—	—
4756 ps Niquaniaſſen divers.	3060	1200	—	299	197	—
6600 ps Korroots Grove.	4800	1200	—	—	—	—
1420 ps Bherms divers.	960	460	—	—	—	—
1000 ps Broules divers.	1000	—	—	—	—	—
1080 ps Savogesjes.	720	240	—	120	—	—
400 ps Ponne Begesjes.	200	200	—	—	—	—
2300 ps Beroupaets divers.	1600	700	—	—	—	—
700 ps Caetches divers.	550	150	—	—	—	—
3000 ps Kalamanganys.	2000	1000	—	—	—	—
1300 ps Doty.	800	500	—	—	—	—
2700 ps Bajota.	1900	800	—	—	—	—
5400 ps Chelaſſen divers.	4100	1300	—	—	—	—
1900 ps Naginapaet.	1400	500	—	—	—	—
63478 ps Gerraſſen divers.	28896	17490	—	5260	11832	—
39390 ps Gebl. Salemp. v. Beng.	22308	5042	—	—	12040	—
1680 ps dito van de Kuſt.	480	—	—	640	560	—
20960 ps dito van Matura.	14000	6960	—	—	—	—
1200 ps fyne Sal. van de Kuſt.	400	—	—	400	400	—
2000 ps dito dito van Matura.	1200	800	—	—	—	—
1040 ps Ruwe dito van de Kuſt	480	160	—	240	16	—
3520 ps Ruwe dito van Matura	2320	1200	—	—	—	—
2800 ps Br. Bl. dito van de Kuſt	2080	160	—	320	240	—
480 ps Rode Sal. van de Kuſt	320	160	—	—	—	—
5760 ps Gebl. dito van Sourat.	2800	2960	—	—	—	—
1360 ps Ruwe dito van Sourat.	560	400	—	—	—	—
17953 ps Gebl. Guin. van Beng.	11500	2523	—	—	3930	—
4440 ps fyne dito van de Kuſt.	480	40	—	1960	1960	—
17460 ps Gebl. dito van Matura	11670	5790	—	—	—	—
10077 ps dito dito van de Kuſt.	1720	160	—	4120	4077	—
1560 ps dit. dit. oude z. van K.	40	—	—	800	720	—
9680 ps Ruwe dito van de Kuſt	4440	280	—	2480	2480	—
270 ps dito dito van Matura.	180	90	—	—	—	—
5480 ps Br. Bl. dito van de Kuſt	2480	40	—	480	1480	—
680 ps Bleek Bl. dito van dito	480	—	—	120	80	—
2440 ps Gebl. dito van Sourat.	1320	1120	—	—	—	—
800 ps Ruwe dito van Sourat.	560	240	—	—	—	—
3331 ps Gebl. Zyld. van Beng.	1320	2011	—	—	—	—
2914 ps Ruw Zyld. van Beng	2494	420	—	—	—	—
10032 ps Nankings Linnen.	6732	3300	—	—	—	—
185 ps Roem. half Zy h. Gar.	95	90	—	—	—	—
405 ps Atlaſſen.	215	190	—	—	—	—

	Amst.	Zeel.	Delft.	Rott.	Hoorn.	Enkh.
7400 ps Bandan. of Tafta deF.	4800	2200	—	—	400	—
1771 ps Soesjes.	954	635	—	—	182	—
6300 ps Gedr. Vrouwe Kleedj.	6100	—	—	—	200	—
8132 ps Gedrukte Neusdoek.	6800	532	—	—	800	—
220 ps Bengaelsche Dasjes.	230	—	—	—	—	—
ZYDE STOFFEN.						
3671 ps Armosynen divers.	1500	1284	—	300	587	—
337 ps Restassen.	89	148	—	—	100	—
1565 ps Zyde Roemaels	900	365	—	—	300	—
2250 ps Poisjes Damas. divers.	1500	750	—	—	—	—
1050 ps Meubel Damasten.	750	300	—	—	—	—
2800 ps Pekings divers.	1850	950	—	—	—	—
250 ps Pour de Soye.	150	100	—	—	—	—
655 ps Sattynen divers.	405	250	—	—	—	—
1000 ps Gorgorons divers.	700	300	—	—	—	—
2000 ps Pelangs divers.	1300	700	—	—	—	—
60 ps Japans. Zyde Rokken	20	8	8	8	8	8

HOOGSTE EN LAEGSTE PRYZEN DER ACTIEN.

	Maert	November
Van de Oost-Ind. Compagnie	556 1/2	507 1/4
Van de West-Ind. Compagnie	25 3/4	23

GROOTE VISSCHERY OF HARING-VANGST.

In dezen jare zyn, zoo uit de Maes als Tessel, in Zee geloopen twee honderd vierendertig Buizen en eenendertig Jagers, te weten:

	Buizen	Jagers
Van Rotterdam	10	
—— Schiedam	10	
—— Delfshaven	17	
—— Vlaerdingen	101	14
—— Maessluis	22	9
—— Enkhuizen	58	8
—— Ryp	16	
	234	31

Op

Op den 1 der Hooimaend werd door den Koopman Jan van der Pot, woonachtig te Rotterdam, te Vlaerdingen de eerste Haring aengebragt, met een Jager, waer van de Heer Klaes van der Werf Boekhouder was, en die voor Rekening van den Ploeg der Oranjeseinen voer, welke dit jaer uit tien Jaegschepen bestond, waer door die Ploeg groot voordeel behaalt heeft. Deze Haring, bestaende in tien Tonnen, welke den 26 van Zomermaend uit zes Schepen was overgenomen, werd door den Boekhouder, den Heer Philippus van der Pot, geveild en voor *f* 600:- opgehangen, en vervolgens aenstonds door den Heere Willem Koning tot *f* 595:- de Ton gemynd. Deze buitengewoone Prys toont klaer, dat 'er in Nederland nog Liefhebbers van Pekelharing worden gevonden. Onder de Jagers waren 'er wederom drie, als twee uit de Maze en een uit het Noorderkwartier, geschikt om een gedeelte van de Vangst direct van de Neringe naer Hamburg over te brengen; gelyk ook een, uit de Maze voor Bremen. De Enkhuizer Jager heeft de eerste Haring, bestaende in 57½ Ton, te Hamburg aengebragt, die tot 700 Ryxdalers, de zestien Tonnen, dat is omtrent *f* 1424:- Hollandsch Geld, verkocht is. Wyders is de Haringvisschery, zoo verre de Hollandsche Buizen betreft, in tegenstelling der vorige jaren, vry wel geslaegd; schoon men, in het eerst der Teelt, 'er een zeer slechte verwachting van had, dewyl 'er in den Jaegtyd zoo veel niet gevangen werd, dat de Jagers hunnen Tax kosten krygen, maer zommigen van de laetsten, zonder of met zeer weinig Haring t'huis moesten zeilen; ja men vreesde, tot by-

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

na op het laetst der Voorjaers-Teelt voor een bedroefde Visschery, want de Schepen waren meest al vroeg aen het Zand met zeer weinig Haring geweken, om dat 'er om de Noord niets te vangen was. Maer, omtrent Kruisdag of iets vroeger, ontstond aen het Zand een mooie en doorgaende Nering, zoodanig dat eenige Schepen daer, in korte dagen, een Schip Haring vongen, en velen, die'er tot dien tyd toe slecht by stonden, mooi verbeterden, waer door de Schepen door elkander, in de Noordzee, meer dan twintig Lasten hebben aengebragt: en dewyl de Haring een goeden Prys, maer de Vangst, heeft gegolden, is 'er geen geld, met de eerste reis, door elkander, verloren; maer de zegen zoo ongelyk gedeeld, dat zommigen buitengemeene sommen beschouwt en anderen geld verloren hebben. Veel gelyker was de Vangst in Diepwater, want, schoon de Haring daer zeer laet gekomen is, hebben echter de meeste Schepen het, by en by, vol en omtrent eenentwintig Last door elkander aengebragt. Dus is dit jaer, geen ongezegend jaer voor de Haringvisschery geweest; maer door de Laegheid der Pryzen van den Diepwaterschen Haring is 'er echter geen groote somme gelds te boven gevaren; doch indien de Hemel nooit minder jaren gaf, zou die oude Tak onzer Welvaert in bloei kunnen blyven.

In ZEELAND zagen wy, te voren (*), dat men twee Haringbuizen had uitgerust. Van dezen kwam de eerste, den 12 der Herfstmaend, met 11½ en de andere, den

15

(*) Zie hier voren, bladz. 579.

15 dier zelfde Maend, met 8½ Last Haring, ieder voor de eerste reize, te Vlissingen binnen, en den 16 der vorige Slagtmaend kwam de eerste met 13 Lasten en 6 Tonnen en de andere met 8 Lasten en 2 Tonnen, twee dagen later, andermael inloopen. Deze Haring werd tot *f* 17 : - de Ton verkocht, welke goede Prys de kleine Vangst eenigermate verzoette; zoo dat deze nieuwe Onderneming dit jaer een middelmatigen uitslag heeft; doch de schade is mede niet groot.

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JAER 1754.

Tot de VERSCHVANGST, of de Vangst van verschen Haring, om tot Bokking te rooken, zyn dit jaer weder, als in het voorledene, tweeentachtig Schuiten afgevaren, als

Van Scheveningen	4.
—— Katwyk	46.
—— Noordwyk	16.
—— Zandvoort	7.
—— Wyk op Zee	2.
—— Egmond	7.
	82.

De Vangst en Winst is over het geheel zeer slecht geweest. Als ieder Man, die op dergelyk een Schuit vaert, en ieder Reeder in het Vischwant, voor zyn aendeel geen *f* 80 : - ontvangen, vaert men over stuur. Hoewel 'er nu eenige enkelen *f* 100 : -, *f* 80 : -, *f* 70 en *f* 60 : - voor hun deel hebben ontvangen, zyn 'er velen, die slechts *f* 15 : - en minder hebben genoten; ook zommigen zelfs niets. Ja een der twee Schuiten van Wyk op Zee heeft vyfhonderd Guldens verloren, het welk onder anderen mede veroorzaekt is door het verlies van de halve Vleet of het Vischwant. Voordeeliger is in

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

Zeeland de Visschery geweest, die de Heer Mr. Nikolaes van Hoorn, Burgemeester te Vlissingen, voor de Bokkingrookery, op zyn Heerlykheid Burcht, opgerecht heeft, waer voor reeds vier Pinken varen; met dien uitslag, dat men voornemens is om in het toekomende jaer dit getal met nog vier te vermeerderen.

KABELJAEUWVANGST OMTRENT YSLAND.

De Vischschepen en Jagers voor deze Visschery, in dezen jare uit de Maze in Zee geloopen, waren

	Vischschepen	Jagers
Van Dordrecht	2	
—— Rotterdam	5	
—— Schiedam	8	
—— Briel	5	
—— Delftshaven	1	
—— Maessluis	55	2
—— Vlaerdingen	18	1
—— Zwartewael	1	
	95	3

Deze Visschery is weder zeer slecht uitgevallen, hebbende de Schepen niet boven de elf Last aengebragt, en niettegenstaende dat 'er zoo weinig Visch aengebragt is, zyn de Pryzen echter niet hoog geweest, zoo dat 'er veel geld met die Vaert, in dit jaer, verloren is en het dus gezien, staet dat die Visschery eerlang geheel vervallen zal.

STAAT VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

KABELJAEUWVANGST OP HET DOGGERSZAND.

Met de Doggervaert is het in 't begin van dit jaer met de Beug redelyk gezegend uitgevallen; hebbende de Schepen mooi Geld op deel gevaren: maer in den Zomer heeft de Visschery zoo wel niet geslaegt. In den Herfst scheen het wat beter te zullen worden, om dat 'er toen veel Visch over Zee kwam; maer in het Najaer is het bedroefd slecht geweest, zynde de meeste Schepen met doode Prikken en met enkele Tonnen Visch aengekomen, 't geen groote schade veroorzaekt heeft. Over her Sterven der Prikken word ook, ten aenzien der Vlissingsche Vischhoekeren geklaegd, zoo wel als over de geringe Vangst; en hier bygevoegd dat ook andere Ongelukken hier zyn toegeslagen.

WALVISCHVANGST.

In den Voortyd des verloopenen jaers werden in deze Provintien honderd vierendertig Schepen uitgerust, om uit derzelver Havens naer *Groenland* te steven, en dewyl een der Schepen, naer de Straet Davis aengelegd, door ramp weer binnen keerde, waer door het te laet werd om aldaer op de Visschery te kunnen komen, werd het getal der Schepen naer Groenland hier mede nog vermeerderd; zoo dat naer die Gewesten in 't geheel honderd vyfendertig Schepen uit de Nederlanden gestevend zyn, te weten van

Staet van verscheide Takken des Koophandels voor den Jare 1754.

Amsteldam	57
Dordrecht	2
Rotterdam	5
Schiedam	1
Krimpen	1
Alkmaer	2
Monnikendam	2
Zaendam	31
Oostzanen	3
Westzanen	8
Zaendyk	2
De Koog	3
Krommenie	1
Jisp	1
Ryp	6
Middelburg	7
Vlissingen	3
	135 Schepen.

Van deze Vloot zyn twee der Schepen in Groenland verongelukt, na dat zy ieder een Visch gevangen hadden, waer van 1½ Visch geborgen is, gelyk ook het Scheepsvolk; doch weinig van de Vleet werd behouden. Onder het algemeene getal zyn dertien Schepen ledig wedergekeerd. De overigen hebben te samen, met de Visschen der verongelukte Schepen, 654$\frac{11}{12}$ Visschen gevangen en 17955 Vaten Spek aengebragt. Door malkander is aldus de Vangst over de geheele Vloot, schaers vyf Visschen, dat redelyk geoordeeld word.

Het getal der Schepen, naer *de Straet Davis* gezeild, is wederom zeven minder geweest dan in het voorleden jaer. De Uitrusting derwaert beliep zesendertig Schepen, waer van 'er, om bovengemelde reden, vyfendertig naer

naer die Straet zyn gestevend, te weten van

STAET VAN VERSCHEIDE TAKKEN DES KOOPHANDELS VOOR DEN JARE 1754.

Amsteldam	25
Rotterdam	1
Zaendam	5
De Koog	2
Oostzanen	2
Ryp	1
	36 Schepen.

Allen zyn zy behouden weder binnen gekomen, maer met de geringe Vangst van achttien Visschen over het geheel, die 989 Vaten Spek hebben uitgelevert, door veertien Schepen gevangen; want tweeentwintig zyn 'er ledig terug gekeerd; zoo dat de Vangst zoo slecht is, als mogelyk nooit of immers by geheugen niet beleefd is.

VERBETERINGEN.

Bladz.	reg.	ftaet	lees
102	13	vyftig	vyfenveertig
125	19	77 jaren	81 jaren en ruim 10 maenden
126	36	*Elsbout*	*Eekbout*
257	30	welk	in welker
289	28	Sluizen	Muuren
293	21	Schulpkalk	Steenkalk
322	31	*melin*, Oud Burgemeefter	*melin*, weleer Burgemeester
412	34 ent.	Mr. *Pieter van Rysoort*, *Hendrik Haesbroek*, Mr. *Adriaen Roos*, *Gualterus Twent Hennequin*, *Jakob Bosschaert*, *Pieter van Hoogwerf* en *Hendrik Caen*.	*Jakob Bosschaert*, President, Mr. *Pieter van Rysoort*, *Hendrik Haesbroek*, *Pieter van Hoogwerf*, Mr. *Adriaen Roos*, *Gualterus Twent Hennequin*, *Hendrik Caen*.
484	2	Idzinga	Itsma
511	31	van dien Leeraer de zaek	de zaek van dien Leeraer
550	2 *Aent.*	Brug	Steenen Brug
605	16	den 19	den 27
631	9	gevonden	gevonden, zoo ver deszelfs manschap ftrekken konde
780	5	hoewel	hoewel niet
1285	31	59 jaren	58 jaren, 10 maenden en 24 dagen
1324	27	ruim jaren	ruim 57 jaren

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAEMSTE

ZAKEN.

A.

W.

BLADWYZER.

Mr.

B L A D W Y Z E R.

B.

H.

J.

K.

S.

Zil-

BERICHT VOOR DEN BOEKBINDER.

In het byeenbinden van dit Deel moeten alle de Titels der byzondere Stukjes, onder aen met No. 1—21 gemerkt; gelyk ook alle de witte Octaefjes, aen 't einde van zommige Stukjes te vinden, uitgesneden en dan de Titels en Platen op de volgende wyze ingezet worden:

De Titel ACHTSTE DEEL voor de Voorreden

Het doorbreken van de Rhyn- en Yffeldyken tegen over bladz.	36
Overdragt der Pruissische Heerlykheden enz.	154
Gedenkteeken van de Dispositien der Vrouwe van Renswoude	358
De Titel ACHTSTE DEELS TWEEDE STUK voor	547
De Plaet *ter Oprichtinge van de Holl. Maetschappye der Wetenschappen* tegen over . . .	1188